ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

# DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÎNIEI

# RĂSCOALA DIN 1821

ETERIA ÎN PRINCIPATELE ROMÎNE

Vol. IV

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

RĂSCOALA DIN 1821
ETERIA ÎN PRINCIPATELE ROMÎNE

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
INSTITUTUL DE ISTORIE

# DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÎNIEI

## RĂSCOALA DIN 1821

## IV

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
INSTITUTUL DE ISTORIE

# RĂSCOALA DIN 1821

## ETERIA ÎN PRINCIPATELE ROMÎNE

### Vol. IV



EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
1960

# SUMAR

# PREFAȚĂ

*Volumul de față cuprinde 151 documente în limbile greacă, romînă, franceză, rusă etc., referitoare la activitatea eteriștilor în Principatele romîne. Această mișcare a constituit semnalul revoluției grecești pentru eliberarea națională și crearea statului grecesc național. Ea a avut un caracter obiectiv burghez, forțele motrice ale revoluției fiind țărănimea — corpul principal al națiunii — și păturile populare de la orașe.*

*Cele mai multe dintre documentele prezentate în acest volum sînt în limba greacă, unele inedite, găsite la Arhivele Statului din București și la Biblioteca Academiei R.P.R., iar altele extrase din operele eteriștilor: Emanuil Xanthos,* Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας *(Memorii despre societatea prietenilor) și Ioan Filimon,* Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως *(Manual istoric despre revoluția greacă). Opera lui Xanthos n-a fost folosită pînă acum de istoriografia romînă, iar* Manualul istoric .... *al lui Filimon a fost prea puțin accesibil. De aceea putem spune că acum pentru prima dată se pune la dispoziția istoricilor din țara noastră un material important pentru cunoașterea mai aprofundată a activității Eteriei în cele două Principate. Documentele reproduse din aceste două opere se publică acum traduse în limba romînă, fără textul grecesc, deoarece acesta poate fi consultat de cunoscătorii limbii grecești în publicațiile amintite.*

*În text cercetătorul va întîlni de multe ori numele eteriștilor scrise în alfabetul cifrat, iar în paranteze rotunde sau drepte identificarea lor. Identificările date în parantezele rotunde sînt ale autorului din care s-a extras documentul, iar cele în paranteze drepte ale noastre.*

*Volumul de față redă textul grecesc al unor documente publicate de C. Erbiceanu în* Istoria Mitropoliei Moldovei, *deoarece uneori ele au fost descifrate greșit. Reproducînd aceste texte în original, le-am însoțit de o nouă traducere în limba romînă, fiindcă traducerea lui C. Erbiceanu a fost în unele părți defectuoasă.*

Acest volum mai cuprinde două lucrări narative despre Eterie. Prima, scrisă de un anonim în anul 1822, poartă titlul: Ἡ ἐν ἔτει 1821 στρατεία τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας (Expediția din 1821 a lui Ipsilanti în Principatele dunărene). Manuscrisul original al acestei opere se află la Muzeul Britanic din Londra și provine din biblioteca lui Thomas Gordon. Am reprodus în volum numai traducerea în limba romînă, textul grecesc fiind publicat de F.M. Marshall în revista ateniană Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆ Ἑλλάδος (Buletinul Societății de istorie și etnologie din Grecia), XI (1926), p. 363—510. La traducerea textului grecesc am întîmpinat unele dificultăți, deoarece descifrarea manuscrisului grecesc a fost uneori nereușită, lucru recunoscut de altfel și de istoricul englez F. M. Marshall.

A doua lucrare narativă este Πρόοδος τῆς Ἑταιρείας τῶν φιλικῶν ἐν τῇ ἐπαναστάσει (Progresul Societății Prietenilor în revoluție), scrisă de eteristul Atanasie Xodilos din Reni, în 1840. Manuscrisul original se află în posesia lui Nestor Camariano. Traducerea acestui text se publică acum pentru prima dată.

Volumul se încheie cu însemnările autografe despre Eterie ale prințului Gh. Cantacuzino, scrise în 1828 în limba franceză; aceste însemnări se publică acum pentru prima dată.

Documentele și textele narative ce se publică aici aduc date edificatoare în privința pregătirii insurecției grecești, a forțelor oștirii lui Al. Ipsilanti, a răsunetului mișcării în Peninsula Balcanică.

Unele documente arată nemulțumirile populației romînești față de abuzurile și vexațiunile comise de o serie de elemente nedisciplinate din cadrul oștirii eteriste. Datorită faptului că multe din elementele fanariote, ce veneau în Moldova și Țara Romînească o dată cu domnii numiți de Poartă, au ocupat slujbe îndeosebi în aparatul fiscal și au jefuit crunt masele populare, grecii au fost adesea confundați cu fanarioții. Condițiile în care s-a desfășurat insurecția eteristă pe teritoriul Principatelor romîne au făcut ca țelurile acestei mișcări să rămînă neînțelese pentru masele largi și de aici a provenit atitudinea lor uneori ostilă (doc. nr. 102, 106, 107, 126 etc. și paginile: 454—455, 499, 556, 565 etc).

Valorificarea acestor documente și texte narative va face cu putință cunoașterea mai aprofundată a acțiunilor Eteriei în Principatele romîne și a legăturilor ei cu răscoala de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu.

PARTEA I

# DOCUMENTE

1. — 15 iulie 1813. — Iordache Olimpiotul scrie lui Dimos că nu va uita binele ce i-a făcut cînd era în închisoare, precum şi despre o puşcă a sa.

2. — [1815?]. — Textul jurămîntului pe care îl depuneau persoanele care erau iniţiate în Eterie.

3. — Belgrad, 12 martie 1818. — Miloş Obrenovici promite lui Iordache Olimpiotul ajutorul său în orice împrejurare.

4. — Constantinopol, 22 septembrie 1818. — Înţelegerea stabilită între conducătorii Eteriei cu privire la modul de îndeplinire a misiunilor încredinţate.

5. — [19 februarie 1819]. — Tabloul cheltuielilor făcute de conducătorii Eteriei pînă la 19 februarie 1819.

6. — [Iaşi,] 5 aprilie 1819. — T. Negris comunică conducerii Eteriei că doreşte să plece în Pelopones să se ocupe de pregătirea răscoalei.

7. — Iaşi, 26 iulie 1819.— Scrisoarea de adeziune a lui Iacovachi Rizos Nerulos în Eterie.

8. — Bucureşti, 12 august 1819. — Gr. Dicheos, Iordache Olimpiotul şi Ioan Farmache recomandă lui Capodistria pe Xanthos şi îi cer sprijinul său moral şi material pentru Eterie.

9. — Bucureşti, 27 februarie 1820. — Iordache Nicolau Olimpiotul cere lui Hagi Ianuş să-i restituie un zapis de bani.

10. — Craiova, 6 martie 1820. — Hagi Ianuş răspunde lui Iordache Olimpiotul că a rupt, la timpul său, zapisul cerut.

11. — [Bucureşti, 9 aprilie 1820]. — Constantin Papahristu informează conducerea Eteriei despre iniţierea în Eterie a lui Grigore Suţu.

12. — [Bucureşti, 9 aprilie 1820]. — Dimitrie Papahristu expune conducătorilor Eteriei foloasele ce ar rezulta dacă ar fi iniţiaţi domnii Ţării Romîneşti şi Moldovei, precum şi unii fanarioţi de vază.

13. — Gorj, 28 aprilie 1820. — A. Mihaloglu cere lui Hagi Ianuş o sumă de bani în contul unei cantităţi de lînă.

14. — Moscova, 13 mai 1820. — Komizopulos scrie lui Xanthos în legătură cu activitatea lui Gh. Gatzos şi Gh. Leventis.

15. — Kraguievaţ, 12 iulie 1820. — Miloş Obrenovici mulţumeşte căminarului Sava pentru că i-a făcut cunoscut secretul Eteriei.

16. — Kraguievaţ, 12 iulie 1820. — Miloş Obrenovici mulţumeşte lui Iordache Olimpiotul pentru sentimentele de credinţă exprimate.

17. — Kiev, 30 iulie 1820. — Al. Ipsilanti dă îndrumări lui Em. Xanthos cu privire la eteriştii din Basarabia şi la cei din Bucureşti.

18. — Odesa, 10 august 1820. — Al. Ipsilanti comunică lui Em. Xanthos că i se vor trimite la Bucureşti banii ceruţi şi eteriştii de acolo să aştepte ordinul său pentru pornirea acţiunii.

19. — [Iaşi, 14 august 1820]. — Domnul Moldovei, M. Suţu, scrie lui Al. Ipsilanti că va face tot posibilul să se întîlnească cu el.

20. — Nijna, 17 august 1820. — Ştefan Jifcovici certifică lui Em. Xanthos primirea celor 500 ruble trimise şi îl roagă să intervină să i se dea aprobarea să meargă la Kiev.

21. — Bucureşti, 26 august 1820. — G. Leventis mulţumeşte lui Hagi Ianuş pentru zelul arătat în cele obşteşti şi îi recomandă pe Pendedeca, care se duce la Craiova.

22. — Odesa. 9 septembrie 1820. — Al. Ipsilanti condamnă încetineala cu care Xanthos rezolvă chestiunile Eteriei în Bucureşti şi-i cere să termine cît mai repede toate treburile şi să plece la Galaţi.

23. — Odesa 23 septembrie 1820. — Al. Ipsilanti comunică lui Hr. Perrevos să-l aştepte la Ismail.

24. — Bucureşti, 24 septembrie 1820. — Iordache Olimpiotul declară lui Al. Ipsilanti că este gata să-i urmeze poruncile pînă la ultima sa picătură de sînge.

25. — Kraguievaţ, 26 septembrie 1820. — Miloş Obrenovici informează pe Iordache Olimpiotul despre mersul tratativelor sîrbo-turce şi despre acţiunile lui Ali paşa.

26. — Odesa, 28 septembrie 1820. — Lista fruntaşilor eterişti din diferite localităţi, dată lui Al. Ipsilanti de Aristidis Papas.

27. — [Bucureşti, 29 septembrie 1820]. — Gh. Leventis comunică lui Al. Ipsilanti că Olimpiotul, Sava şi Farmache sînt gata să îndeplinească poruncile ce le va da.

28. — Ismail, 8 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti îndeamnă pe compatrioţii din Grecia să dea ascultare trimisului său D. Themelis şi să nu spere în ajutor străin.

29. — Bucureşti, 9 octombrie 1820. — Bimbaşa Sava arată lui Xanthos şi Themelis că Serbia nu este pregătită şi explică felul cum vede el colaborarea cu sîrbii.

30. — Galaţi, 15 octombrie 1820. — Hr. Perrevos arată lui Al. Ipsilanti că este de dorit ca bimbaşa Sava să se sfătuiească cu Iordache Olimpiotul şi Ioan Farmache şi tustrei să semneze scrisorile adresate lui Miloş Obrenovici şi conducerii Eteriei.

31. — București, 16 octombrie 1820. — Căminarul Sava scrie lui Xanthos despre rezistența lui Ali pașa din Ianina, despre necesitatea de a fi trimis căpitanul Farmache în Grecia și despre faptul că Poarta a aflat de existența Eteriei.

32. — Kraguievaț, 19 octombrie 1820. — Miloș Obrenovici mulțumește lui bimbașa Sava pentru știrile comunicate în legătură cu evenimentele politice internaționale.

33. — Chișinău, 24 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti anunță lui Perrevos că și-a schimbat planul inițial, nu va mai merge în Peloponez, ci va trece prin Principate spre Balcani.

34. — Chișinău, 24 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti poruncește lui Sava și Iordache Olimpiotul să pună în aplicare la 14 noiembrie în București cele stabilite, să răstoarne cîrmuirea, să constitue un guvern provizoriu din boieri pămînteni, să-i pregătească trecerea peste Dunăre și să scrie lui Miloș Obrenovici să se răscoale și el.

35. — Chișinău, 24 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti comunică lui Miloș Obrenovici că a dat ordin să înceapă la 15 noiembrie răscoala în Grecia și îi cere să se răscoale imediat și el.

36. — Chișinău, 24 octombrie 1820. — Al. Ipsilanti face cunoscut lui V. Caravia că l-a înaintat în gradul de general și îi poruncește să vie la Iași cu oastea sa pe data de 14 noiembrie.

37. — București, 29 octombrie 1820. — Căminarul Sava comunică lui Xanthos inițierea lui Brîncoveanu în Eterie.

38. — Chișinău, 1 noiembrie 1820. — Al. Ipsilanti scrie lui Xanthos să împiedice plecarea lui Themelis la București.

39. — [Iași, 8 noiembrie 1820]. — Mihail Suțu, domnul Moldovei, trimite un dar lui Al. Ipsilanti și își exprimă bucuria pentru stabilirea de relații prietenești.

40. — București, 14 noiembrie 1820. — C. Pendedeca mulțumește lui Hagi Ianuș pentru serviciile ce i-a făcut la Craiova și arată că Gh. Leventis va sprijini în viitor pe At. Xenocratis, fiind nemulțumit de Spanohogea.

41. — București, 20 noiembrie 1820. — Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache declară lui Al. Ipsilanti că au primit ordinele sale și le vor executa întocmai.

42. — Constantinopol, 20 noiembrie 1820. — Eforii Eteriei din Constantinopol expun eforilor din Odesa un plan de acțiune pentru nimicirea forțelor turcești din Constantinopol și cer pentru aceasta oameni și muniții.

43. — București, 8 decembrie 1820. — Gh. Leventis laudă pe H. Ianuș pentru ajutorul dat compatrioților.

44. — Moscova, 14 decembrie 1820. — Patzimadis și Komizopulos comunică lui Xanthos știri despre pregătirea răscoalei și despre conflictul dintre sîrbi și Poartă.

45. — Iași, 20 decembrie 1820. — Eforii Eteriei din Iași înștiințează pe Al. Ipsilanti că au primit cu bucurie ordinele sale și se ocupă de înregistrarea donațiilor și contribuțiilor.

46. — Iași, 1 ianuarie 1821. — Gh. Lasanis comunică lui Al. Ipsilanti că eforii Eteriei din Iași întreabă care va fi situația domnului Moldovei Mihail Suțu după plecarea oștirii eteriste spre Grecia.

47. — I a ş i, 2 i a n u a r i e 1821. — Gh. Lasanis comunică lui Al. Ipsilanti că M. Suţu doreşte să ia şi domnia Ţării Romîneşti şi se teme ca nu cumva să rămînă descoperit după plecarea armatelor greceşti.

48. — B u c u r e ş t i, 9 i a n u a r i e 1821. — Iordache Olimpiotul arată lui Al. Ipsilanti că este supărat de zvonul care circulă în Bucureşti în legătură cu o scrisoare a sa către M. Obrenovici, care ar fi căzut în mîinile turcilor, şi susţine că răscoala trebuie să înceapă neapărat pînă în primăvară.

49. — B u c u r e ş t i, 9 i a n u a r i e 1821. — Căminarul Sava face unele propuneri lui Al. Ipsilanti în legătură cu pregătirile Eteriei şi colaborarea ei cu sîrbii şi afirmă că Iordache Olimpiotul poate să dispună cum vrea de Ţara Romînească.

50. — I a ş i, 12 i a n u a r i e 1821. — Gh. Lasanis informează pe Al. Ipsilanti despre neînţelegerile eteriştilor din Iaşi, atitudinea domnitorului M. Suţu şi îi cere să vină personal la Sculeni pentru potolirea spiritelor agitate.

51. — C h i ş i n ă u, 12 i a n u a r i e 1821. — Al. Ipsilanti arată lui M. Suţu că pregătirile Eteriei în Moldova se vor face numai cu aprobarea sa şi Gh. Lasanis va acţiona sub controlul său.

52. — B u c u r e ş t i, 15 i a n u a r i e 1821. — P. A. Anagnostopulos comunică lui Xanthos despre activitatea sa în Bucureşti şi despre neînţelegerile dintre eteriştii de acolo.

53. — I a ş i, 20 i a n u a r i e/1 f e b r u a r i e 1821. — Un eterist din Iaşi propune marelui consiliu al Eteriei un plan de răscoală în principate.

54. — I a ş i, 24 i a n u a r i e 1821. — Domnul M. Suţu arată lui Al. Ipsilanti că este credincios Eteriei, condamnă felul cum lucrează eteriştii din Moldova, provocînd bănuieli moldovenilor, şi adaugă că se va ocupa de înscrierea şi recrutarea ostaşilor în Moldova, precum şi de chestiunea aprovizionării.

55. — [24 i a n u a r i e 1821]. — M. Suţu înştiinţează pe Al. Ipsilanti cum va proceda la înrolarea oamenilor din Moldova fără să trezească bănuieli, arată că este necesar un ordin către Pisani ca să ignoreze pregătirile Eteriei şi îi cere informaţii în legătură cu itinerariul ce urmează să-l parcurgă oştile eteriste în trecerea prin Moldova.

56. — I a ş i, 25 i a n u a r i e 1821. — Iacovachi Rizos Nerulos înştiinţează pe Al. Ipsilanti că moldovenii sînt neliniştiţi de numărul prea mare al arnăuţilor adunaţi la Iaşi.

57. — C h i ş i n ă u, 30 i a n u a r i e 1821. — Al. Ipsilanti comunică lui M. Suţu observaţiile sale asupra propunerilor făcute de acesta în legătură cu pregătirile Eteriei.

58. — I a ş i, 31 i a n u a r i e 1821. — Legămîntul unor eterişti din Moldova de a acţiona ca nişte fraţi de cruce şi de a îndeplini împreună cu oamenii lor orice poruncă vor primi din partea epitropului general.

59. — I a n u a r i e 1821. — Împărăteasa Elisabeta scrie către o domnişoară de onoare în legătură cu plecarea lui Al. Ipsilanti.

60. — [S f î r ş i t u l l u i i a n u a r i e 1821]. — Iacovachi Rizos Nerulos comunică lui Al. Ipsilanti că boierii moldoveni sînt neliniştiţi de înrolările făcute de eterişti, se împotrivesc organizării poterilor şi s-au plîns consulului austriac de concentrările de arnăuţi ce au loc în Moldova.

61. — [I a ş i, i a n u a r i e 1821?]. Iacovachi Rizos Nerulos aduce la cunoştinţa lui Al. Ipsilanti că s-a scris la Constantinopol despre iniţierea lui Mihail Suţu în Eterie.

62. — [I a ş i, 15 f e b r u a r i e 1821?]. — Mihail Suţu se plînge lui Al. Ipsilanti împotriva lui Anastasie bimbaşa, care înrolează pe faţă oameni pentru Eterie, şi îl asigură că va găsi în Moldova proviziile necesare pentru oştirile sale.

63. — [I a ş i, 15 f e b r u a r i e 1821?]. — Mihail Suţu arată lui Al. Ipsilanti atitudinea sa faţă de Eterie şi cum a organizat pe cei capabili de a purta arme.

64. — [I a ş i, 15 f e b r u a r i e 1821?]. — Iacovachi Rizos Nerulos informează pe Al. Ipsilanti despre dezordinile provocate de eterişti în Moldova şi despre începutul răscoalei lui Tudor Vladimirescu.

65. — I a ş i, 16 f e b r u a r i e 1821. — M. Suţu informează pe Al. Ipsilanti că a orînduit căpitani ai poterilor din ţinuturile Bacău, Piatra şi Suceava pe oamenii lui şi îl roagă să facă ordine în rîndurile eteriştilor.

66. — C h i ş i n ă u, 16 f e b r u a r i e 1821. — Al. Ipsilanti cere lui Xanthos să vie cît mai repede la Chişinău ca să se întîlnească cu el.

67. — C h i ş i n ă u, 21 f e b r u a r i e 1821. — Al. Ipsilanti comunică lui Xanthos că pleacă în seara zilei de 21 februarie, împreună cu fraţii săi, la Iaşi pentru a începe răscoală.

68. — R e n i, 21 f e b r u a r i e 1821. — At. Xodilos comunică lui Xanthos că V. Caravia urmează să plece la Focşani, iar Ioan Vatichiotis este omul potrivit pentru a fi trimis în Bulgaria.

69. — D i n P e l o p o n e z, 22 f e b r u a r i e 1821. — Gr. Dicheos comunică lui Xanthos că pregătirile de acolo ale Eteriei sînt terminate, dar sînt mari nemulţumiri din cauză că Al. Ipsilanti n-a sosit în Peloponez, după cum se stabilise la consfătuirea de la Ismail.

70. — D i n P e l o p o n e z, 22 f e b r u a r i e 1821. — Gr. Dicheos arată că întîrzierea sosirii lui Ipsilanti în Peloponez va pricinui pagube Eteriei.

71. — I a ş i, 24 f e b r u a r i e 1821. — Manifestul lui Al. Ipsilanti către grecii de pretutindeni, să lupte pentru eliberare.

72. — I a ş i, 24 f e b r u a r i e 1821. — Al. Ipsilanti cere eteriştilor să ajute cu oameni, arme şi bani pentru eliberarea Greciei.

73. — I a ş i, 24 f e b r u a r i e 1821. — Al. Ipsilanti cheamă pe grecii din Moldova şi Ţara Romînească să lupte sub steagul libertăţii.

74. — I a ş i, 24 f e b r u a r i e 1821. — Al. Ipsilanti comunică ţarului Rusiei că poporul grec s-a răsculat împotriva jugului turcesc şi cere sprijinul său.

75. — G a l a t a, 25 f e b r u a r i e 1821. — Ordinul de zi al lui Al. Ipsilanti pentru organizarea armatei revoluţionare greceşti.

76. — I a ş i, 25 f e b r u a r i e 1821. — Al. Ipsilanti invită pe mitropolit să oficieze slujba înmormîntării căpitanului Hristu Bucuvala.

77. — R e n i, 25 f e b r u a r i e 1821. — At. Xodilos comunică lui Xanthos despre plecarea lui Caravia din Galaţi şi despre panica localnicilor în urma ciocnirii dintre oamenii lui Caravia şi turci.

78. — Iaşi, 26 februarie 1821. — Al. Ipsilanti arată lui Xanthos necesitatea de a se strînge de pretutindeni bani şi arme şi îi cere să vină la Iaşi.

79. — 26 februarie 1821. — Gh. Barlas invită din ordinul lui Al. Ipsilanti pe mitropolitul Veniamin Costache să oficieze în biserica Trei Ierarhi slujbele religioase ce i s-au cerut.

80. — Ismail, 26 februarie 1821. — Gh. Korfinos cere lui Xanthos să obţină de la Inzov permisia pentru trimiterea unor muniţii şi-i recomandă pe Cotiras ca să organizeze detaşamente de bulgari.

81. — 28 februarie 1821. — Al. Ipsilanti mulţumeşte mitropolitului Veniamin Costache pentru omul trimis ca să se înroleze în armata greacă.

82. — 28 februarie 1821. — Al. Ipsilanti mulţumeşte mitropolitului Veniamin pentru patru telegari dăruiţi.

83. — Iaşi, 28 februarie 1821. — Nic. Ipsilanti cere lui Xanthos să îndemne eforiile să îndeplinească cele făgăduite şi să trimită banii strînşi la Chişinău.

84. — Ismail, 28 februarie 1821. — Gh. Korfinos comunică lui Xanthos că grecii şi moldovenii din Ismail au primit cu însufleţire ştirile despre Eterie şi mulţi dintre ei contribuie băneşte pentru ea, iar alţii se înrolează.

85. — [Februarie 1821]. — Gh. Leventis arată lui Xanthos că fondurile Eteriei din Bucureşti se rezumă la punga lui şi el trebuie să dea bani lui Sava, Olimpiotul şi Farmache.

86. — Galaţi, februarie 1821. — Paisprezece persoane din Galaţi declară că sînt gata să urmeze orice poruncă a lui Al. Ipsilanti.

87. — Iaşi, februarie 1821. — Contractul încheiat de Constantin Suţo cu Constantin Petru Hagi Lazăr pentru procurarea unor vite necesare aprovizionării oştirii lui Al. Ipsilanti.

88. — Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821. — Al. Ipsilanti comunică lui Xanthos despre prinderea lui Aristidis de către turci şi despre compromiterea căminarului Sava.

89. — Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821. — Gh. Cantacuzino cere lui Xanthos şi Anagnostopulos să echipeze şi să înarmeze pe tinerii greci care se înrolează în oastea Eteriei şi să-i trimită la Iaşi.

90. — Iaşi, 5 martie 1821. — C. Pendedeca cere lui Xanthos să trimită la Iaşi muniţii şi să procure armele necesare grecilor din Rusia care trec în Moldova.

91. — Combrati, 9 martie 1821. — M. Stratis scrie lui Xanthos în legătură cu trimiterea lui Koghigios şi a bulgarilor, care vor să lupte alături de eterişti.

92. — Iaşi, 12 martie 1821. — Dovada eforiei Eteriei din Iaşi pentru 10 000 lei donaţi de mitropolitul Veniamin pentru eliberarea Greciei.

93. — Odesa, 12 martie 1821. — St. Kumbaris înştiinţează pe Xanthos că la Odesa au sosit refugiaţi greci de la Constantinopol.

94. — 14/26 martie 1821. — Capodistria face cunoscut lui Al. Ipsilanti că împăratul Rusiei condamnă acţiunea sa.

95. — Iaşi, 14/26 martie 1821. — Al. Ipsilanti arată ţarului Rusiei condiţiile în care înţelege să înceteze lupta şi să înceapă tratativele cu Poarta.

96. — Odesa, 19 martie 1821. — Eforii din Odesa ai Eteriei comunică lui Xanthos că au primit manifestele trimise şi se străduiesc să-şi îndeplinească obligaţiile.

97. — Sculeni, 28 martie 1821. — A. Pisani cheamă pe prinţul Al. Ipsilanti şi partizanii săi să renunţe la răscoală şi să se întoarcă în Rusia.

98. — Sculeni, 28 martie 1821 st. v. — Al. Pisani cere mitropolitului Veniamin să difuzeze în Moldova afurisenia patriarhului împotriva răsculaţilor.

99. — 28 martie 1821. — Sumele cheltuite din ordinul ispravnicilor pentru oştirea lui Al. Ipsilanti, în trecerea sa prin judeţul Buzău.

100. — 30 martie 1821. — Eforia Eteriei din Iaşi comunică ostaşilor eterişti că se retrage din Iaşi şi le cere să părăsească Moldova în termen de 7 zile.

101. — Martie 1821. — Ordinul de zi al lui Al. Ipsilanti către trupele din Iaşi pentru victoria de la Galaţi.

102. — [Chişinău, martie 1821]. — Memoriul lui Iacovachi Rizos despre importanţa strategică şi politică a menţinerii oraşului Galaţi în mîinile oştirii Eteriei.

103. — Odesa, 1 aprilie 1821. — Dimitrie Ipsilanti cheamă pe grecii aflaţi în Europa să ia armele pentru eliberarea patriei după exemplul celor din Rusia, Ţara Romînească şi Moldova.

104. — Odesa, 1 aprilie 1821. — Dimitrie Ipsilanti comunică doctorului P. Ipitis să plece în numele Eteriei în Franţa şi Germania pentru a lua contact cu filelenii în vederea ajutorării mişcării.

105. — Braşov, 4 aprilie 1821. — Ioan Moscu transmite prin Hagi Pop o scrisoare către Capodistria la Laybach şi-i comunică totodată ştiri comerciale.

106. — Reni, 9 aprilie 1821. — At. Xodilos comunică lui Xanthos ştiri despre situaţia aprovizionării eteriştilor cu muniţii şi provizii.

107. — Reni, 11 aprilie 1821. — At. Xodilos informează pe Xanthos că ofiţerii ruşi au primit ordin ca la primul semnal să pornească spre malul Prutului.

108. — Sibiu, 11 aprilie 1821. — C. Vlahuţi comunică lui Mavrocordat ştiri în legătură cu acţiunea eteristă în Principate şi cu situaţia din Constantinopol.

109. — 13 aprilie 1821. — Plîngerea lui Andrei N. Papazoglu către Al. Ipsilanti, prin care arată că a fost închis pe nedrept şi roagă să fie eliberat.

110. — 14 aprilie 1821. — Nicolae Liascu scrie lui Nicolae Greceanu despre o sumă de 150 taleri, dată de clucerul Manole căpitanului Iani din oştirea lui Caravia şi despre jafurile turcilor din Brăila.

111. — Bărzeşti, 14 aprilie 1821. — Postelnicul Costache scrie unui cunoscut despre evenimentele petrecute în Moldova după intrarea lui Ipsilanti în această provincie.

112. — Ploeşti, 15 aprilie 1821. — Bilet de liberă trecere dat de tagmatarhul Duca lui Niţos pentru a pleca la Braşov.

113. — De la Prut, 15 aprilie 1821. — C. Vantoros comunică lui Xanthos că este gata să execute, împreună cu oamenii săi, ordinele generalisimului.

114. — Reni, 18 aprilie 1821. — At. Xodilos informează pe Xanthos despre pregătirea vaselor greceşti de la Dunăre.

115. — Iaşi, 18 aprilie 1821. — Nota agentului Austriei către divanul Moldovei prin care îl face răspunzător de tot ce vor suferi sudiţii de pe urma eteriştilor.

116. — Sculeni, 25 aprilie 1821. — Eforia eteriştilor din Iaşi împrumută 1 498 groşi de la Dimos Pagonis.

117. — 26 aprilie 1821. — Efectivul trupelor eteriste şi ale lui Tudor Vladimirescu.

118. — Iaşi, 27 aprilie/9 mai 1821. — C. Pendedeca cere populaţiei din Moldova să nu dea crezare zvonurilor şi să-şi continue în linişte ocupaţiile.

119. — Chişinău, 27 aprilie 1821. — M. Stratis informează pe Xanthos despre atitudinea guvernatorului Basarabiei, Inzov, faţă de acţiunea eteriştilor.

120. — Reni, 6 mai 1821. — At. Xodilos scrie lui Xanthos despre acţiunile turcilor la Bîrlad şi Focşani şi despre aprovizionarea corăbiilor eteriste cu făină.

121. — Tîrgovişte, 6 mai 1821. — Al. Ipsilanti îndeamnă pe grecii din Moldova să dea ascultare lui Gh. Cantacuzino, trimis să restabilească ordinea.

122. — Tîrgovişte, 8 mai 1821. — Al. Ipsilanti ordonă trecerea sub comanda lui Gheorghe Cantacuzino a unei părţi din efectivul lui Duca.

123. — Reni, 10 mai 1821. — At. Xodilos sfătuieşte pe Xanthos să plece la Ipsilanti şi să discute cu el problema menţinerii Moldovei în mîinile Eteriei.

124. — Tîrgovişte, 15 mai 1821. — Al. Ipsilanti ordonă lui Duca să aresteze pe mitropolit şi pe vistier, care fug spre Austria.

125. — Ismail, 17 mai 1821. — C. Ghiastas comunică lui Xanthos că Pendedeca, care a fost unealta boierilor, a încercat să intre la carantină, dar a fost împiedicat.

126. — Iaşi, 23 mai 1821. — Gh. Cantacuzino dă ordin ca toate cele luate de la locuitori să fie înapoiate, afară de arme şi pîine, iar locuitorii săraci să fie apăraţi în orice împrejurare.

127. — Cîmpulung, 25 mai 1821. — Iordache Olimpiotul scrie lui Hagi Ianuş să ajute pe soţia sa Stana, care merge în Basarabia.

128. — Iaşi, 27 mai 1821. — Gh. Cantacuzino cere lui Xanthos ca eforii Eteriei din Rusia să trimită urgent bani la Iaşi.

129. — Iaşi, 1 iunie 1821. — Gh. Cantacuzino comunică lui Xanthos primirea banilor trimişi şi îi cere ca eforii de la Chişinău să preschimbe 25 000 ruble hîrtie în galbeni.

130. — Sculeni, 3 iunie 1821. — F. Iliadis înştiinţează pe Xanthos despre apropiata sosire a lui Lisgaras de la Laybach.

131. — Botoşani, 6 iunie 1821. — Căpitanul Spiridon Arvanitachis ordonă soldaţilor greci care pleacă la Dorohoi să nu pricinuiască neorînduieli şi supărări locuitorilor.

**132.** — [6] iunie 1821. — Raportul căpitanului D. B. Teodor către generalul Gh. Cantacuzino cu privire la ancheta efectuată de el în pricina cailor şi oilor luate de eterişti de la boierul Iancu Cananău.

**133.** — Sculeni, 6/18 iunie 1821. — Ştiri despre lupta eteriştilor cu turcii la Sculeni.

**134.** — Rîmnic, 8 iunie 1821. — Proclamaţia lui Al. Ipsilanti, prin care se desparte de ostaşii săi, calificîndu-i drept fricoşi şi bicisnici.

**135.** — Chişinău, 8 iunie 1821. — A. Komizopulos condamnă dezordinile provocate de Pendedeca în Moldova şi îl califică « un adevărat şarlatan ».

**136.** — Braşov, 20 iunie 1821. — Gh. Caraianopulos scrie lui Hagi Ianuş că Ducas a fost închis şi apoi îndepărtat peste graniţă de autorităţile austriace.

**137.** — [Braşov, 27 iunie 1821?]. — Ştiri despre trecerea lui Iordache şi Farmache în Moldova şi despre un manifest al lui Langeron.

**138.** — 24 iulie 1821. — Apel către locuitorii Rusiei, lansat de cneazul Al. Goliţin, pentru ajutorarea pribegilor greci şi moldoveni ce se află la Odesa şi în Basarabia.

**139.** — Sibiu, 2 august 1821. — Nicolae Consta Nani scrie serdarului Polihronie Consta Petru că serdarul Diamandi s-a predat caminarului Sava.

**140.** — [Bucureşti,] 10 august 1821. — C. Liascoglu informează pe Hagi Ianuş că turcii au prins împreună cu serdarul Diamandi şi pe cei doi nepoţi ai săi, şi arată că toate încercările lui de a-i salva au fost zadarnice.

**141.** — Văscăuţi, 14 august 1821. — Scrisoarea unui protopop către Hagi Ianuş, despre acţiunea eteriştilor la Tg. Neamţ şi despre starea sănătăţii lui Iordache Olimpiotul.

**142.** — August 1821. — Gramata patriarhului ecumenic Evghenie, semnată şi de episcopi, prin care cere grecilor să renunţe la răzvrătire şi să dea ascultare Înaltei Porţi.

**143.** — [Bucureşti,] 8 septembrie 1821. — Anaforaua ocîrmuirii Ţării Romîneşti în pricina lui Necolai logofăt cu Vitu arnăutul, omul lui Iordache Olimpiotul.

**144.** — Foleşti, 21 septembrie 1821. — Unele informaţii despre urmărirea eteriştilor de către turci.

**145.** — Braşov, 17 octombrie 1821. — Ilie Nicolaidis informează pe Hagi Ianuş că i-a încasat poliţa de la Iacovachi Rizos şi va căuta să încaseze de asemenea şi poliţa de la Bozin, arătînd totodată că în locuinţa sa din Bucureşti au fost îngropate numai scrisori de ale eteriştilor.

**146.** — [25 octombrie 1821]. — Contul lui Constantin Pendedeca la Hagi Ianuş.

**147.** — 21 decembrie 1821. — Şerban Negel comunică mitropolitului Veniamin Costache că eteriştii care au purtat uniformă rusească sînt trimişi din Basarabia în interiorul Rusiei.

**148.** — Sibiu, 27 aprilie 1822. — Scrisoare către Al. Villara să se informeze de la vornicul Samurcaş şi de la Meitani despre situaţia grecilor şi să nu aibă încredere în « bunăvoinţa » turcilor.

**149.** — P a l a n c a, 29 m a i 1822. — Informații privitoare la pregătirile de război ale armatei ruse și constituirea unei oștiri grecești în Basarabia.

**150.** — 6 s e p t e m b r i e 1823. — Boierii arată domnului Moldovei că episcopul Gherasim al Romanului și postelnicul Andrei Milu nu au fost complici la jafurile și la omorîrea fiilor lui Ibraim aga și a altor turci, săvîrșite de eteriști la începutul răscoalei.

**151.** — C r a i o v a, 2 m a r t i e 1829. — General adjutant baron Geismer intervine la general locot. Jeltuchin să se dea serdarului Panaiot Fochiano 30 000 piaștri pe care cîrmuirea Țării Romînești le datorează răposatului căminar Sava Fochiano din anul 1821.

**1.** — 15 июля 1813 г. — Иордаке Олимпиот пишет Димосу о том, что он не забудет добра, которое последний сделал ему во время его тюремного заключения, и упоминает о своем ружье.

**2.** — [1815 г.?]. — Текст клятвы, приносимой вступавшими в Гетерию.

**3.** — Белград, 12 марта 1818 г. — Милош Обренович обещает Иордаке Олимпиоту помощь при любых обстоятельствах.

**4.** — Константинополь, 22 сентября 1818 г. — Соглашение между руководителями гетеристов относительно способа исполнения возлагаемых на них поручений.

**5.** — [19 февраля 1819 г.]. — Расходы, понесенные руководителями Гетерии до 19 февраля 1819 г.

**6.** — [Яссы], 5 апреля 1819. г. — Т. Негрис сообщает руководству Гетерии, что он хочет отправиться в Пелопоннес и заняться подготовкой восстания.

**7.** — Яссы, 26 июля 1819 г. — Письмо Яковаки Ризоса Нерулоса о вступлении в Гетерию.

**8.** — Бухарест, 12 августа 1819 г. — Гр. Дихеос, Иордаке Олимпиот и Иоан Фармаке рекомендуют Ксанфоса Каподистрии и просят его оказать моральную и материальную поддержку Гетерии.

**9.** — Бухарест, 27 февраля 1820 г. — Георгаке Николау Олимпиот просит Хаджи Януша возратить ему денежную расписку.

**10.** — Крайова, 6 марта 1820 г. — Хаджи Януш отвечает Иордаке Олимпиоту, что в свое время он разорвал просимую им расписку.

**11.** — [Бухарест, 9 апреля 1820 г.]. — Константин Папахристу извещает руководителей Гетерии о вступлении Григория Суцу в Гетерию.

**12.** — [Бухарест, 9 апреля 1820 г.]. — Димитрие Папахристу указывает руководителям Гетерии, сколь полезно было бы привлечь к этому движению господарей Валахии и Молдавии, а также некоторых видных фанариотов.

13. — Горж, 28 апреля 1820 г. — А. Михалоглу просит у Хаджи Януша денег взамен некоторого количества шерсти.

14. — Москва, 13 мая 1820 г. — Комизопулос пишет Ксанфосу о деятельности Г. Гацоса и Г. Левентиса.

15. — Крагуевац, 12 июля 1820 г. — Милош Обренович благодарит кэминара Саву за сообщенную им тайну Гетерии.

16. — Крагуевац, 12 июля 1820 г. — Милош Обренович благодарит Иордаке Олимпиота за выраженное доверие.

17. — Киев, 30 июля 1820 г. — А. Ипсиланти дает Э. Ксанфосу указания относительно бессарабских и бухарестских гетеристов.

18. — Одесса, 10 августа 1820 г. — А. Ипсиланти сообщает Э. Ксанфосу о том, что просимые им деньги будут присланы в Бухарест, а также, чтобы тамошние гетеристы ждали его приказа о выступлении.

19. — [Яссы, 14 августа 1820 г.]. — Молдавский господарь М. Суцу пишет А. Ипсиланти, что он сделает все возможное, чтобы с ним встретиться.

20. — Нижна, 17 августа 1820 г. — Штефан Живкович подтверждает Э. Ксанфосу получение посланных ему 500 рублей и просит его походатайствовать о выдаче разрешения поехать в Киев.

21. — Бухарест, 26 августа 1820 г. — Г. Левентис благодарит Хаджи Януша за проявленное им усердие в общественных делах и рекомендует ему Пендедеку, едущего в Крайову.

22. — Одесса, 9 сентября 1820 г. — А. Ипсиланти осуждает Ксанфоса за медлительность в разрешении вопросов Гетерии в Бухаресте и просит его поскорее закончить все дела и отправиться в Галац.

23. — Одесса, 23 сентября 1820 г. — А. Ипсиланти сообщает Х. Перревосу, чтобы он ожидал его в Измаиле.

24. — Бухарест, 24 сентября 1820 г. — Иордаке Олимпиот заявляет А. Ипсиланти, что он готов следовать его приказаниям до последней капли крови.

25. — Крагуевац, 26 сентября 1820 г. — Милош Обренович извещает Иордаке Олимпиота о ходе сербско-турецких переговоров и о действиях Али-паши.

26. — Одесса, 28 сентября 1820 г. — Список руководителей Гетерии в различных населенных пунктах, сообщенный Александру Ипсиланти Аристидом Папасом.

27. — [Бухарест, 29 сентября 1820 г.]. — Г. Левентис сообщает А. Ипсиланти, что Олимпиот, Сава и Фармаке готовы выполнить приказы, которые он им даст.

28. — Измаил, 8 октября 1820 г. — А. Ипсиланти призывает своих соотечественников в Греции повиноваться его посланцу Д. Фемелису и не надеяться на помощь иностранцев.

29. — Бухарест, 9 октября 1820 г. — Бимбаша Сава указывает Ксанфосу и Фемелису на то, что Сербия не подготовлена, и объясняет им, как, по его мнению, можно было бы наладить сотрудничество с сербами.

**30.** — Галац, 15 октября 1820 г. — Х. Перревос пишет А. Ипсиланти, что было бы желательно, чтобы бимбаша Сава посоветовался с Иордаке Олимпиотом и Иоаном Фармаке и чтобы они втроем подписали письма к Милошу Обреновичу и вождям Гетерии.

**31.** — Бухарест, 16 октября 1820 г. — Кэминар Сава пишет Ксанфосу о сопротивлении Али-паши в Янине, о необходимости направить капитана Фармаке в Грецию и о том, что турки узнали о существовании Гетерии.

**32.** — Крагуевац, 19 октября 1820 г. — Милош Обренович благодарит бимбашу Саву за сообщенные им сведения о международных политических событиях.

**33.** — Кишинев, 24 октября 1820 г. — А. Ипсиланти извещает Перревоса, что, изменив свой первоначальный план, он не поедет больше в Пелопоннес, а проедет через Дунайские княжества, направляясь на Балканы.

**34.** — Кишинев, 24 октября 1820 г. — А. Ипсиланти приказывает Саве и Иордаке Олимпиоту выполнить 14 ноября в Бухаресте то, что было решено, свергнуть правительство, образовать временное правительство из местных бояр, подготовить для него переправу через Дунай и сообщить Милошу Обреновичу, чтобы он также восстал.

**35.** — Кишинев, 24 октября 1820 г. — А. Ипсиланти сообщает Милошу Обреновичу о том, что он отдал приказ о начале восстания в Греции 15 ноября, и требует, чтобы он также немедленно восстал.

**36.** — Кишинев, 24 октября 1820 г. — А. Ипсиланти сообщает В. Каравии, что он возвел его в чин генерала, и приказывает ему прийти с войском в Яссы 14 ноября.

**37.** — Бухарест, 29 октября 1820 г. — Кэминар Сава извещает Ксанфоса о вступлении Брынковяну в Гетерию.

**38.** — Кишинев, 1 ноября 1820 г. — А. Ипсиланти пишет Ксанфосу, чтобы он воспрепятствовал отъезду Фемелиса в Бухарест.

**39.** — [Яссы, 8 ноября 1820 г.]. — Молдавский господарь Михаил Суцу посылает дар А. Ипсиланти и выражает свою радость по поводу установления дружеских отношений.

**40.** — Бухарест, 14 ноября 1820 г. — К. Пендедека благодарит Хаджи Януша за его услуги в Крайове и сообщает, что Г. Левентис будет впредь поддерживать А. Ксенократиса, будучи недоволен Спанокоджей.

**41.** — Бухарест, 20 ноября 1820 г. — Иордаке Олимпиот и Иоанн Фармаке заявляют А. Ипсиланти, что они получили его приказы и в точности их исполнят.

**42.** — Константинополь, 20 ноября 1820 г. — Руководители Гетерии в Константинополе сообщают одесским руководителям план действий с целью истребления турецких войск в Константинополе и просят для этого людей и боеприпасов.

**43.** — Бухарест, 8 декабря 1820 г. — Г. Левентис хвалит Х. Януша за оказанную соотечественникам помощь.

**44.** — Москва, 14 декабря 1820 г. — Пацимадис и Комизопулос сообщают Ксанфосу сведения о подготовке восстания и столкновении между сербами и турками.

**45.** — Яссы, 20 декабря 1820 г. — Руководители Гетерии в Яссах извещают А. Ипсиланти, что они с радостью получили его приказания и занимаются учетом пожертвований и взносов.

**46.** — Яссы, 1 января 1821 г. — Г. Ласанис сообщает А. Ипсиланти, что руководители Гетерии в Яссах спрашивают, каково будет положение молдавского господаря Михаила Суцу после ухода гетеристстих войск в Грецию.

**47.** — Яссы, 2 января 1821 г. — Г. Ласанис сообщает А. Ипсиланти, что М. Суцу хочет княжить и в Валахии и боится остаться беззащитным после ухода греческих войск.

**48.** — Бухарест, 9 января 1821 г. — Иордаке Олимпиот пишет А. Ипсиланти, что он огорчен распространившимися в Бухаресте слухами о его письме М. Обреновичу, попавшем якобы в руки турок, и настаивает на том, что восстание должно непременно начаться до весны.

**49.** — Бухарест, 9 января 1821 г. — Кэминар Сава делает некоторые предложения А. Ипсиланти в связи с приготовлениями Гетерии и ее сотрудничеством с сербами; он утверждает, что Иордаке Олимпиот может распорядиться Валахией по собственному усмотрению.

**50.** — Яссы, 12 января 1821 г. — Г. Ласанис извещает А. Ипсиланти о разногласиях среди ясских гетеристов и отношении господаря М. Суцу; он просит его лично приехать в Скуляны, чтобы успокоить недовольных.

**51.** — Кишинев, 12 января 1821 г. — А. Ипсиланти объясняет М. Суцу, что подготовка действий Гетерии в Молдавии будет производиться лишь с его разрешения и что Г. Ласанис будет действовать под его контролем.

**52.** — Бухарест, 15 января 1821 г. — П. А. Анагностопулос сообщает Ксанфосу о своей деятельности в Бухаресте и о разногласиях между тамошними гетеристами.

**53.** — Яссы, 20 января / 1 февраля 1821 г. — Один из ясских гетеристов предлагает великому совету Гетерии план восстания в Дунайских княжествах.

**54.** — Яссы, 24 января 1821 г. — Господарь М. Суцу пишет А. Ипсиланти, что он, будучи верен Гетерии, осуждает образ действий гетеристов в Молдавии, вызывающих подозрения молдаван, и добавляет, что он займется вопросом о записи и рекрутском наборе солдат в Молдавии, а также вопросом о снабжении продовольствием.

**55.** — 24 января 1821 г. — М. Суцу извещает А. Ипсиланти, как он произведет набор в Молдавии, не возбуждая подозрений, указывает, что необходимо отдать приказ Пизани, чтобы он не замечал приготовлений Гетерии, и просит сведений в связи с маршрутом, по которому пройдут войска гетеристов через Молдавию.

**56.** — Яссы, 25 января 1821 г. — Яковаки Ризос Нерулос извещает А. Ипсиланти, что молдаване обеспокоены слишком большим числом собранных в Яссах арнаутов.

**57.** — Кишинев, 30 января 1821 г. — А. Ипсиланти сообщает М. Суцу свои замечания о предложениях последнего относительно приготовлений Гетерии.

**58.** — Яссы, 31 января 1821 г. — Клятва некоторых молдавских гетеристов действовать как крестовые братья и выполнять со своими людьми любое приказание, исходящее от главного эпитропа.

**59.** — Январь 1821 г. — Императрица Елизавета пишет фрейлине об отъезде А. Ипсиланти.

**60.** — [Конец января 1821 г.]. — Яковаки Ризос Нерулос сообщает А. Ипсиланти, что молдавские бояре обеспокоены набором людей, производимым гетеристами, противятся

организации военных охранных отрядов и пожаловались австрийскому консулу на скопление арнаутов в Молдавии.

**61.** — [Яссы, январь 1821 г.?]. — Яковаки Ризос Нерулос доводит до сведения А. Ипсиланти, что в Константинополь было сообщено о вступлении Михаила Суцу в Гетерию.

**62.** — [Яссы, 15 февраля 1821 г.?]. — Михаил Суцу жалуется А. Ипсиланти на бимбашу Анастасия, открыто вербующего людей в Гетерию, и заверяет его, что он найдет в Молдавии необходимое для его войска продовольствие.

**63.** — [Яссы, 15 февраля 1821 г.?]. — Михаил Суцу описывает А. Ипсиланти свое отношение к Гетерии и то, как он организовал людей, способных носить оружие.

**64.** — [Яссы, 15 февраля 1821 г.?]. — Яковаки Ризос Нерулос извещает А. Ипсиланти о беспорядках, производимых гетеристами в Молдавии, и о начале восстания Тудора Владимиреску.

**65.** — Яссы, 16 февраля 1821 г. — М. Суцу извещает А. Ипсиланти, что он назначил своих людей командирами военных охранных отрядов в области Бакэу, Пьятра и Сучава, и просит его навести порядок среди гетеристов.

**66.** — Кишинев, 16 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти просит Ксанфоса поскорее приехать в Кишинев, чтобы с ним встретиться.

**67.** — Кишинев, 21 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти сообщает Ксанфосу, что вечером 21 февраля он уезжает в Яссы вместе со своими братьями, чтобы поднять восстание.

**68.** — Рени, 21 февраля 1821 г. — А. Ксодилос сообщает Ксанфосу, что В. Каравия должен выехать в Фокшаны и что Иоан Ватикиотис — подходящий человек для поездки в Болгарию.

**69.** — Из Пелопоннеса, 22 февраля 1821 г. — Г. Дихеос сообщает Ксанфосу, что тамошние приготовления Гетерии закончены, но что существует большое недовольство из-за того, что А. Ипсиланти не прибыл в Пелопоннес, как это было установлено на совещании в Измаиле.

**70.** — Из Пелопоннеса, 22 февраля 1821 г. — Г. Дихеос указывает, что отсрочка приезда Ипсиланти в Пелопоннес принесет вред Гетерии.

**71.** — [Яссы], 24 февраля 1821 г. — Манифест А. Ипсиланти ко всем грекам, призывающий их бороться за освобождение.

**72.** — Яссы, 24 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти призывает гетеристов помогать людьми, оружием и деньгами делу освобождения Греции.

**73.** — Яссы, 24 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти призывает греков Молдавии и Валахии бороться под знаменем свободы.

**74.** — Яссы, 24 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти сообщает русскому царю, что греческий народ восстал против турецкого ига, и просит его поддержки.

**75.** — [Галац], 25 февраля 1821 г. — Приказ А. Ипсиланти об организации греческой революционной армии.

**76.** — Яссы, 25 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти приглашает митрополита совершить отпевание капитана Христу Букувалы.

**77.** — Рени, 25 февраля 1821 г. — А. Ксодилос сообщает Ксанфосу об отъезде Каравии из Галаца и о панике среди местного населения, вызванной столкновением между людьми Каравии и турками.

**78.** — Яссы, 26 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти указывает Ксанфосу на необходимость собирать повсюду оружие и деньги и просит его приехать в Яссы.

**79.** — 26 февраля 1821 г. — Г. Барлас, по приказу А. Ипсиланти, приглашает митрополита Вениамина Костаке отслужить в церкви Трех Святителей службы, о которых его просили.

**80.** — Измаил, 26 февраля 1821 г. — Г. Корфинос просит Ксанфоса достать от Инзова разрешение на отправку боеприпасов и рекомендует Котираса для организации отрядов болгар.

**81.** — 28 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти благодарит митрополита Вениамина Костаке за присланного им человека, вступившего в греческую армию.

**82.** — 28 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти благодарит митрополита Вениамина за подаренных ему четырех упряжных лошадей.

**83.** — Яссы, 28 февраля 1821 г. — А. Ипсиланти просит Ксанфоса заставить гетеристских руководителей исполнить обещание и выслать собранные в Кишиневе деньги.

**84.** — Измаил, 28 февраля 1821 г. — Г. Корфинос сообщает Ксанфосу, что измаильские греки и молдаване с воодушевлением приняли известия о Гетерии и что многие из них помогают деньгами или вступают в ее ряды.

**85.** — [Февраль 1821 г.]. — Г. Левентис сообщает Ксанфосу, что казна бухарестской Гетерии сводится к его кошельку и что он должен дать деньги Саве, Олимпиоту и Фармаке.

**86.** — Галац, февраль 1821 г. — Четырнадцать галацких жителей заявляют, что они готовы последовать любому приказанию А. Ипсиланти.

**87.** — Яссы, февраль 1821 г. — Контракт, заключенный Константином Суцо с Константином Петру Хаджи Лаззром о доставке скота, необходимого для снабжения войска А. Ипсиланти.

**88.** — Тыргу-Фрумос, 2 марта 1821 г. — А. Ипсиланти сообщает Ксанфосу о захвате Аристида турками и о разоблачении кэминара Савы.

**89.** — Тыргу-Фрумос, 2 марта 1821 г. — Г. Кантакузино просит Ксанфоса и Анагностопулоса снарядить и вооружить греческих юношей, вступающих в войско Гетерии, и послать их в Яссы.

**90.** — Яссы, 5 марта 1821 г. — К. Пендедека просит Ксанфоса послать в Яссы боеприпасы и достать оружие для направляющихся в Молдавию русских греков.

**91.** — Комбрати, 9 марта 1821 г. — М. Стратис пишет Ксанфосу об отправке Когигноса и болгар, которые изъявляют желание бороться вместе с гетеристами.

**92.** — Яссы, 12 марта 1821 г. — Гетеристское руководство в Яссах удостоверяет, что митрополитом Вениамином на освобождение Греции были пожертвованы 10 000 лей.

**93.** — Одесса, 12 марта 1821 г. — Ш. Кумбарис извещает Ксанфоса, что в Одессу прибыли греческие беженцы из Константинополя.

**94.** — 14/26 марта 1821 г. — Каподистрия доводит до сведения Ипсиланти, что русский император осуждает его действия.

**95.** — Яссы, 14/26 марта 1821 г. — А. Ипсиланти излагает русскому царю условия, на которых он согласен прекратить борьбу и начать переговоры с Турцией.

**96.** — Одесса, 19 марта 1821 г. — Одесские руководители Гетерии сообщают Ксанфосу, что они получили посланные манифесты и что они стараются выполнить свои обязательства.

**97.** — Скулены, 28 марта 1821 г. — А. Пизани призывает князя А. Ипсиланти и его сторонников отказаться от восстания и вернуться в Россию.

**98.** — Скулены, 28 марта 1821 г. — А. Пизани просит митрополита Вениамина распространить в Молдавии анафему патриарха повстанцам.

**99.** — 28 марта 1821 г. — Суммы, истраченные по приказанию исправников на войска А. Ипсиланти, проходившие через уезд Бузэу.

**100.** — 30 марта 1821 г. — Руководители ясской Гетерии извещают своих солдат, что они удаляются из Ясс, и приказывают им покинуть Молдавию в семидневный срок.

**101.** — Март 1821 г. — Приказ по армии А. Ипсиланти ясским войскам по случаю галацкой победы.

**102.** — [Кишинев, март 1821 г.]. — Памятная записка Яковаки Ризоса о стратегическом и политическом значении удержания города Галаца в руках войск Гетерии.

**103.** — Одесса, 1 апреля 1821 г. — Димитрий Ипсиланти призывает находящихся в Европе греков к вооруженному выступлению за освобождение родины по примеру греков из России, Валахии и Молдавии.

**104.** — Одесса, 1 апреля 1821 г. — Димитрий Ипсиланти сообщает доктору П. Ипитису, чтобы он поехал от имени Гетерии во Францию и Германию и наладил бы связь с грекофилами с целью получения от них помощи.

**105.** — Брашов, 4 апреля 1821 г. — Иоан Моску передает через Хаджи Попа письмо Каподистрии в Лайбахе и сообщает ему одновременно торговые известия.

**106.** — Рени, 9 апреля 1821 г. — А. Ксодилос сообщает Ксанфосу сведения о состоянии снабжения гетеристов боеприпасами и провиантом.

**107.** — Рени, 11 апреля 1821. — А. Ксодилос извещает Ксанфоса, что русские офицеры получили приказ выступить по первому сигналу по направлению к Пруту.

**108.** — Сибиу, 11 апреля 1821 г. — Г. Влахуц сообщает Маврокордату сведения о действиях гетеристов в Дунайских княжествах и о положении в Константинополе.

**109.** — 13 апреля 1821 г. — Жалоба Андрея Н. Папазоглу, направленная А. Ипсиланти, в которой он указывает, что его несправедливо заключили в тюрьму, и просит об освобождении.

**110.** — 14 апреля 1821 г. — Николае Жиаску пишет Николае Гречану о 150 талерах, выданных клучером Маноле командиру Яни из войска Каравии, и о турецких грабежах в Брэиле.

**111.** — Быржешты, 14 апреля 1821 г. — Постельник Костаке пишет знакомому о событиях, развернувшихся в Молдавии после вступления А. Ипсиланти в эту провинцию.

**112.** — Плоешти, 15 апреля 1821 г. — Пропуск, выданный Ницосу тагматархом Дукой для поездки в Брашов.

**113.** — Прут, 15 апреля 1821 г. — К. Ванторос сообщает Ксанфосу, что он, вместе со своими людьми, готов выполнить приказы генералиссимуса.

**114.** — Рени, 18 апреля 1821 г. — А. Ксодилос извещает Ксанфоса о приготовлениях на греческих судах на Дунае.

**115.** — Яссы, 18 апреля 1821 г. — Нота австрийского агента молдавскому дивану, в которой на него возлагается ответственность за все, что придется претерпеть судитам из-за гетеристов.

**116.** — Скулены, 25 апреля 1821 г. — Руководство ясских гетеристов берет взаймы 1 498 грошей у Димоса Пагониса.

**117.** — 26 апреля 1821 г. — Численность войск Гетерии и Тудора Владимиреску.

**118.** — Яссы, 27 апреля/9 мая 1821 г. — Г. Пендедека призывает население Молдавии не верить слухам и продолжать спокойно заниматься своим делом.

**119.** — Кишинев, 27 апреля 1821 г. — М. Стратис извещает Ксанфоса об отношении бессарабского губернатора генерала Инзова к восстанию гетеристов.

**120.** — Рени, 6 мая 1821 г. — А. Ксодилос пишет Ксанфосу о действиях турок в Бырладе и Фокшанах и о снабжении мукой кораблей гетеристов.

**121.** — Тырговиште, 6 мая 1821 г. — А. Ипсиланти призывает молдавских греков подчиниться Г. Кантакузино, посланному восстановить порядок.

**122.** — Тырговиште, 8 мая 1821 г. — А. Ипсиланти приказывает части войска Дуки перейти под командование Георгия Кантакузино.

**123.** — Рени, 10 мая 1821 г. — А. Ксодилос советует Ксанфосу отправиться к Ипсиланти и обсудить с ним вопрос о сохранении Молдавии в руках Гетерии.

**124.** — Тырговиште, 15 мая 1821 г. — А. Ипсиланти приказывает Дуке арестовать митрополита и казначея, бегущих в Австрию.

**125.** — Измаил, 17 мая 1821 г. — К. Гиастас сообщает Ксанфосу, что Пендедека, бывший орудием боярства, попытался попасть в карантин, но что он ему помешал.

**126.** — Яссы, 23 мая 1821 г. — Г. Кантакузино отдает приказ о возвращении отнятого у населения имущества, за исключением оружия и хлеба, и о защите бедного населения при любых обстоятельствах.

**127.** — Кымпулунг, 25 мая 1821 г. — Иордаке Олимпиот пишет Хаджи Янушу, чтобы он помог его жене Стане, едущей в Бессарабию.

**128.** — Яссы, 27 мая 1821 г. — Г. Кантакузино просит Ксанфоса, чтобы руководители Гетерии в России срочно выслали деньги в Яссы.

129. — Яссы, 1 июня 1821 г. — Г. Кантакузино сообщает Ксанфосу о получении посланных денег и просит, чтобы кишиневские руководители Гетерии обменяли 25 000 бумажных рублей на червонцы.

130. — Скулены, 3 июня 1821 г. — Ф. Илиадис извещает Ксанфоса о приезде Листараса из Лайбаха в ближайшем будущем.

131. — Ботошаны, 6 июня 1821 г. — Капитан Спиридон Арванитакис приказывает идущим в Дорохой греческим солдатам не совершать злоупотреблений и не обижать жителей.

132. — [6] июня 1821 г. — Доклад капитана Д. Б. Теодора генералу Г. Кантакузино об опросе, который он учинил из-за лошадей и овец, изъятых гетеристами у боярина Янку Кэнэнэу.

133. — Скулены, 6/18 июня 1821 г. — Известия о бое гетеристов с турками под Скуленами.

134. — Рымник, 8 июня 1821 г. — Прокламация А. Ипсиланти, в которой он прощается с войсками, называя их трусами и слабосильными.

135. — Кишинев, 8 июня 1821 г. — А. Комизопулос осуждает беспорядки, вызванные Пендедекой в Бессарабии, и называет его « настоящим шарлатаном ».

136. — Брашов, 20 июня 1821 г. — Г. Карайанопулос пишет Хаджи Янушу, что Дука был арестован и затем выслан за границу австрийскими властями.

137. — [Брашов, 27 июня 1821 г.]. — Известия о переходе Иордаке и Фармаке в Молдавию и о манифесте Ланжерона.

138. — 24 июля 1821 г. — Призыв князя А. Голицына к жителям России о помощи беженцам — грекам и молдаванам, находящимся в Одессе и Бессарабии.

139. — Сибиу, 2 августа 1821 г. — Николае Конста Нани пишет сердару Полихроние Конста Петру, что сердар Диаманди сдался кэминару Саве.

140. — [Бухарест], 10 августа 1821 г. — К. Лиаскоглу извещает Хаджи Януша, что вместе с сердаром Диаманди турки захватили и двух его племянников и сообщает, что все его попытки спасти их оказались тщетными.

141. — Воскэуц, 14 августа 1821 г. — Письмо одного протопопа Хаджи Янушу о действиях гетеристов в Тыргу-Нямце и о состоянии здоровья Иордаке Олимпиота.

142. — Август 1821 г. — Грамота вселенского патриарха Евгения, подписанная и епископами, призывающая греков прекратить бунт и подчиниться Высокой Порте.

143. — [Бухарест], 8 сентября 1821 г. — Анафора правительства Валахии по поводу тяжбы Николая логофета с арнаутом Виту, человеком Иордаке Олимпиота.

144. — Фолешты, 21 сентября 1821 г. — Сведения о преследовании гетеристов турками.

145. — Брашов, 17 октября 1821 г. — Илие Николаидис, известив Хаджи Януша, что ему уплатили по векселю Яковаки Ризоса и что он постарается получить деньги и по векселю Бозина, сообщает также, что в его бухарестском доме были зарыты лишь письма гетеристов.

**146.** — [25 октября 1821 г.]. — Счет Константина Пендедеки Хаджи Януша.

**147.** — 21 декабря 1821 г. — Шербан Негел сообщает митрополиту Вениамину Костаке, что носившие русскую форму гетеристы отправлены из Бессарабии в центральную Россию.

**148.** — Сибиу, 27 апреля 1822 г. — Письмо к А. Вилларе с просьбой осведомиться у ворника Самуркаша и у Мейтани о положении греков и не доверять «благоволению» турок.

**149.** — Паланка, 29 мая 1822 г. — Сведения о военных приготовлениях русской армии и о формировании греческого войска в Бессарабии.

**150.** — 6 сентября 1823 г. — Бояре указывают молдавскому господарю, что романский епископ Герасим и постельник Андрей Милу не участвовали в грабежах и убийстве сыновей Ибрагим-аги и других турок, совершенных гетеристами в начале восстания.

**151.** — Крайова, 2 марта 1829 г. — Генерал-адьютант барон Гейсмар просит генерал-лейтенанта Желтухина выдать сердару Панайоту Фокиано 30 000 пиастров, которые правительство Валахии должно покойному кэминару Саве Фокиано с 1821 года.

1

**15 iulie 1813**

*Iordache Olimpiotul scrie lui Dimos că nu va uita binele ce i-a făcut cînd era în închisoare, precum și despre o pușcă a sa.*

15 'Ιουλίου 1813

Εἰς τὴν τιμιότητά της κύριο κὺρ Δῆμο ταπεινῶς καὶ δουλικῶς προσκυνῶ.

Μὲ τὴν ταπεινήν μου καὶ δουλικήν μου προσκύνησιν δὲν λείπω νὰ ρωτῶ περὶ τὴν καλήν σου γειὰν νὰ μο[;] διὰ νὰ χαίρωμαι καὶ ἐγώ. Λοιπὸν περὶ ἐμοῦ θείᾳ χάριν ἐγιαίνω ἕως στὴν ὥρα ποὺ σᾶς γράφω. Ὅτι καλὸν καὶ ἂν μ'ἔκανες ὄντας ἤμουν εἰς φυλακήν, δὲν τὸ ἀλησμονῶ ποτὲ εἰς τὸν αἰῶνα. Ὅμως σὲ παρακαλῶ νὰ πιάσῃς τὸν Κουτζιοκήν, ὁποὺ ἔχητε εἰς τὸ ἀργαστήριο, νὰ τὸν πάρῃς ἕνα τοφέκι κιρτζιαλίτικον, καὶ ἂν τὸ πούλησεν πάρτου γρόσια 60 καὶ δῶτε τα τὸν κὺρ Χατζή, ὅτι τὸν χρεωστῶ καὶ γένῃ βοκούφης.

Ὅσα λὲν ὁ κόσμος αὐτοῦ εἶναι ὅλα ψέματα. Ἐγὼ θὰ ἔρτω αὐτοῦ νὰ τὸ κάμω πάλι τὴν δουλειάν, νὰ τὸ ξέρῃς βέβαια καὶ μένω πρόθυμος.

Γεωργάκης

Καὶ ὁ Σουλιώτης ἂν ἦρθεν αὐτοῦ τὸν προσκυνῶ ἀδελφικῶς, τὰ ὅμοια καὶ τὸν ἀδελφόν σου.

[Adresa:] Νὰ δοθῇ εἰς τίμια χέρια τοῦ Δ. κὺρ Δῆμο Κοφετάρη προσκυνητῶς.
'Απὸ μέρος τοῦ Ἅγιουν Ὄρος.

15 iulie 1813

Salut cu smerenie pe cinstitul domn Dimos.

După supusa mea închinăciune, nu neglijez să întreb de buna d-voastră sănătate, ca să mă bucur și eu. Cît despre mine, cu ajutorul lui Dumnezeu, sînt sănătos pînă în momentul cînd vă scriu. Binele ce mi-ați făcut, pe cînd eram în închisoare, n-am să-l uit niciodată în veci. Însă să pui mîna, te rog, pe Cutziokis, pe care-l aveți la prăvălie, și să-i ei o pușcă de cîrjaliu, iar dacă

a vîndut-o, să-i ei 60 groşi, şi să dai aceşti bani lui Hagi, fiindcă îi datorez, şi să se facă binefaceri cu aceşti bani.

Tot ce spune lumea acolo sînt minciuni. Eu am să vin acolo ca să-ţi fac iarăşi acest serviciu, să fii sigur şi rămîn devotat

Iordache

Dacă Suliotis a sosit acolo, îl salut frăţeşte, la fel salut şi pe fratele tău.

[Adresa:] Să se dea cu închinăciuni în mîinile cinstite ale domnului D. Dimo cofetarul. Din partea Sf. Munte.

Arh. St. Buc., Corespondenţa Hagi Ianuş, pach. XXII, doc. 14. Orig. grec.

## 2

[1815?]

*Textul jurămîntului pe care îl depuneau persoanele care erau iniţiate în Eterie.*

### Μέρος α^ον

Ἀφ'οὗ γνωρίσης ἕνα Ἕλληνα ὅτι εἶναι βέβαιος ἐραστὴς τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος καὶ καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι δὲν εἶναι μέλος ἄλλης τινος μυστικῆς Ἑταιρείας, οἱασδήποτε, καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν ἡμετέραν Ἑταιρείαν, ὄχι ἀπὸ περιέργειαν, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, κινούμενος, ἀλλ'ἀπὸ ἀληθῆ πατριωτισμόν, τότε τὸν δίδεις ὑπόσχεσιν ὅτι θέλεις τὸν δεχθῆ εἰς τὴν Ἑταιρείαν.

Καὶ πρῶτον μὲν τὸν κάμεις ἀδελφοποιητόν, μὲ τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέ-
λιον, καὶ μὲ τὰ σημεῖα (ἀνίσως εὑρισκόμενος μακρὰν τῆς πατρίδος, δηλ. τῆς
σ. 2 Ἑλλάδος, δὲν δύνασαι νὰ τὸν κάμῃς δι'ἱερέως). | Τότε ἐξηγεῖς εἰς αὐτὸν τὰ
σημεῖα καὶ λόγους, καὶ ὁ τοιοῦτος ἔχει χρέος νὰ γίνῃ ἀδελφοποιητὸς μὲ ὅποιον
μέλος τῆς Ἑταιρείας συναπαντήσῃ εὐκολίας τυχούσης.

B^ον Μετὰ τρεῖς ἢ περισσότερες ἡμέρες τὸν παρρησιάζεις εἰς ἕνα ἱερέα,
πρὸς τὸν ὁποῖον λέγεις ὅτι θέλεις νὰ ὁρκίσῃς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἀνίσως ἐκεῖνα
τὰ ὁποῖα λέγει διά τινα ὑπόθεσιν γνωστὴν εἶναι ἀληθῆ (καὶ κατὰ μέρος διὰ νὰ
μὴν ἀκούσῃ ὁ ἱερεὺς) τὸν ὑπαγορεύεις τὸν ὅρκον καὶ αὐτὸς τὸν ἐπαναλαμβάνει
τρὶς μὲ φωνὴν μεγάλην. Ὕστερον τὸν ἐρωτᾷς μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον τοῦ
σ. 3 ἱερέως ἂν | αὐτὰ τὰ ὁποῖα τρὶς ἐπανέλαβεν εἶναι ἀληθῆ, καὶ αὐτὸς θέλει ἀπο-
κριθῇ: εἶναι καὶ ἔσονται ἀληθῆ, καὶ δι'ἀσφάλειαν τῶν ὑποσχέσεων μου ὁρκίζομαι
εἰς τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον. Θέλει τὸν ἐρωτήσει τὰ αὐτὰ λόγια καὶ ὁ ἱερεύς,
καὶ ἀφ'οὗ ἀποκριθῇ αὖθις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τὸν ὑποβάλλει εἰς ὅρκον,
κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν νόμον (εἰς τοὺς μακρὰν τῆς Ἑλλάδος εὑρισκομένους
Ἕλληνας συγχωρεῖ νὰ συμπαραλαμβάνῃ εἰς ὁρκωμοσίας ἱερέα τῆς δυτικῆς
ἐκκλησίας, εἰς ἔλλειψιν ἀνατολικοῦ καὶ ὀρθοδόξου).

Γον Μετὰ τὸν ὅρκον τὸν πέρνεις εἰς μέρος κρυφὸν καὶ τὸν ἐξομολογεῖς
κατὰ τὸν διωρισμένον | τρόπον τῆς ἐξομολογήσεως καταλεπτῶς καὶ μετὰ πάσης σ. 4
ἀκριβείας.

Δον Τῷ λέγεις νὰ στοχασθῇ ἀκριβῶς ἂν εἶναι ἱκανὸς καὶ δυνατὸς νὰ φυλάξῃ
τὸ μυστύριον καὶ μὲ κίνδυνον, ἂν οὕτω τύχῃ, τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς, διότι αὐτὰ τὰ
ὁποῖα μέλλει νὰ μάθῃ εἶναι πράγματα ἱερά, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἤρτηται ἡ τύχη
τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔθνους καὶ ὅτι ἐμβαίνων εἰς τὴν Ἑταιρίαν πρέπει νὰ βάλῃ πρὸ
ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον καὶ ὅλας τὰς σκληρὰς βασάνους, καὶ προσέτι τὴν
ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκειται νὰ φονεύσῃ τὸν παραβάτην τῆς Ἑταιρείας,
ὅποιος καὶ ἂν τύχῃ, | χωρὶς ἐξαίρεσιν οὔτε τῶν πλησιεστέρων τῶν συγγενῶν. σ. 5
Τέλος πάντων νὰ στοχασθῇ ὅτι πᾶς ἄλλος δεσμὸς ἢ ὑποχρέωσις, τὰς ὁποίας
ἤθελεν ἔχει, εἶναι τὸ οὐδὲν ὡς πρὸς τὸν δεσμὸν τῆς Ἑταιρείας καὶ προσέτι ὅτι
ἂν στοχάζεται ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ δώσῃ τὴν περὶ αὐτοῦ ἀπόφασιν, εἶναι ἀκόμη
εἰς τὴν ἐξουσίαν του νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ γίνῃ μέλος τῆς Ἑταιρείας.

Εον Ἐξηγεῖς αὐτὸν τὸν σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας χωρὶς πολυλογίας καὶ χωρὶς
τινος προσθήκης. Ὕστερον τὸν ἀφήνεις καὶ τῷ λέγεις ὅτι αὔριον θέλετε ἀντα-
μωθῇ διὰ νὰ τῷ εἰπῇς μερικὰ ἄρθρα καὶ ὅτι [νὰ] μὴν ἀλησμονήσῃ νὰ προμη-
θευθῇ μὲ ἓν | μικρὸν κίτρινον κηρίον. Αὐτὰ πρέπει νὰ γίνουν εἰς μίαν νύκταν, σ. 6
μὲ ἄκραν προσοχὴν διὰ νὰ μὴν δοθῇ παραμικρὰ ὑποψία. Κατ'αὐτὴν τὴν ἡμέραν
δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ ἔχῃς μετ'αὐτοῦ ἐκτεταμένας ὁμιλίας.

## Ὁ πρῶτος ὅρκος

Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐνώπιον τοῦ
ὑπερθέου ὄντος νὰ φυλάξω (θυσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωὴν μὲ τὴν ὑπομονὴν
τῶν πλέον σκληροτέρων βασάνων) μυστικὴν καθ'ὅλην τὴν ἔκτασιν, τὴν δύναμιν
τῆς ἐλευθερίας τοῦ μυστηρίου, τὸ ὁποῖον μέλλει | ἤδη νὰ μὲ ἐξηγηθῇ καὶ ὅτι σ. 7
θέλω ἀποκριθῇ τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅ,τι ἐρωτηθῶ.

## Ἐξομολόγησις

αον Πῶς ζῇς καὶ πόθεν εἶναι τὸ μέρος τῆς ζωῆς σου;

βον Ποίους συγγενεῖς ἔχεις, τίνος ἐπαγγέλματος καὶ ποίας καταστάσεως εἶσαι;

γον Ἐσυγχίσθης ποτὲ μέ τινα τῶν φίλων σου, ἢ ἄλλον;

δον Ἐφιλιώθης μὲ αὐτόν, καὶ πῶς συνέβησαν ἀμφότερα;

εον Ὑπανδρευμένος εἶσαι, ἔχεις κλίσιν νὰ ὑπανδρευθῇς;

στον Ἔχεις ἔρωτα, εἶχες ποτέ, παραιτήθης καὶ ἀπὸ πότε; | σ. 8

ζον Σοὶ συνέβη ζημία ἢ μεταβολὴ τῆς καταστάσεώς σου;

ηον Εἶσαι εὐχαριστημένος εἰς τὸ ἐπάγγελμα ὁποὺ εὑρίσκεσαι; καὶ ποιον
ἐπιθυμεῖς περισσότερον;

θον Ἔχεις τινὰ πιστὸν φίλον, ποῖος εἶναι αὐτός;

ιον Πῶς στοχάζεται νὰ ζήσῃς τώρα, καὶ πῶς εἰς τὸ ἑξῆς;

## Ὁ τῆς Ἑταιρείας σκοπὸς

Ἡ Ἑταιρεία συνίσταται ἀπὸ καθαυτὸ Ἕλληνας φιλοπάτριδας καὶ ὀνομάζεται
Ἑταιρεία τῶν Φιλικῶν. Ὁ σκοπὸς τῶν μελῶν αὐτῆς εἶναι ἡ καλυτέρευσις τοῦ
σ. 9 ἔθνους, καὶ ἂν ὁ Θεὸς τὸ συγχωρέσῃ, ἡ ἐλευθερία του | (ὁ μετὰ συνήθη ἐξομολό-
γησιν καὶ κατήχησιν ὁρκομένος προσήλυτος, ὀνομάζεται ἱερεὺς τῶν φιλικῶν).

## Μέρος β<sup>ον</sup>

Μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας προσέρχεσθε σιωπῶντες εἰς ἀσφαλὲς μέρος καὶ
πρῶτον βάλλεις ἐπί τινος τραπέζης μίαν εἰκόνα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ προσή-
λυτος ἀφήνει τὸ κηρίον του. Ἔπειτα τῷ λέγεις ὅτι ἂν δὲν στοχάζεται ἱκανὴν
δύναμιν εἰς τὸν ἑαυτόν του, ἔχει ἀκόμα καιρὸν νὰ παραιτηθῇ, ὅτι ἀπὸ τὸν δεσμὸν
σ. 10 εἰς τὸν ὁποῖον ἐμβαίνει μόνος ὁ | θάνατος ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, ὅτι μετ'
ὀλίγην ὥραν καὶ αὐτή του ἡ μεταμέλεια θέλει εἶναι ἀσυγχώρητος. Μετὰ ταῦτα
γονατίζει μὲ τὸ δεξιὸν μόνον γόνυ πλησίον τῆς τραπέζης. Ἀφ' οὗ σχηματίσῃ
τρὶς εἰς ἑαυτὸν τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ, δίδεις εἰς αὐτὸν νὰ ἀσπασθῇ τὴν
εἰκόνα καὶ βάλλῃ ἐπ' αὐτὴν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἀνοικτήν, καὶ σὺ ἀνάπτεις τὸ κίτρινον
κηρίον καὶ σβύνεις πᾶν ἄλλο φῶς. Δίδεις ἔπειτα εἰς αὐτὸν τὸ κηρίον, τὸ ὁποῖον
σ. 11 ἐκεῖνος λαβών, βαστᾷ εἰς τὴν ἀριστεράν του χεῖρα καὶ τῷ λέγεις: „ αὐτὸ τὸ |
κηρίον εἶναι ὁ μόνος μάρτυς, τὸν ὁποῖον ἡ δυστυχὴς ἡμῶν πατρὶς λαμβάνει,
ὅταν τὰ τέκνα αὐτῆς ὀμνύουσι τὸν ὅρκον τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀφ' οὗ σχηματίσῃς
ἅπαξ τὸ σημεῖον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, ἄρχεσθε, σὺ μὲν νὰ ἀναγινώσκῃς ἐκεῖνος
δὲ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸν μέγαν ὅρκον, μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας εἰς τὴν ἱερότητα
καὶ μεγαλειότητα τοῦ πράγματος. Ἀφ' οὗ τελειώσετε τὸν ὅρκον καὶ τὴν ἀντι-
γραφήν του, βάλλεις τὴν δεξιάν σου χεῖρα εἰς τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ ὦμον καὶ
μὲ τὴν ἀριστεράν σου σηκώνεις τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν αὐτὸς βαστᾷ μὲ τὴν δεξιάν
σ. 12 του καὶ ἐκφωνεῖς τὰ ἑπόμενα . . . | ἐνώπιον τοῦ ἀοράτου καὶ ἁπανταχοῦ παρόντος
ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ αὐτοδικαίου καὶ ἐκδικητοῦ τῆς παραβάσεως καὶ τιμωροῦ
τῆς κακίας κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ μὲ τὴν δύναμιν τὴν
ὁποίαν ἔδωκαν οἱ μεγάλοι ἱερεῖς τῶν Ἐλευσινίων, καθιερῶ τὸν . . . ἐκ πατρίδος . . .
ἐτῶν . . . ἐπαγγέλματος . . . καὶ δέχομαι αὐτὸν ὡς μέλος, καθὼς καὶ ἐγὼ παρε-
δέχθην εἰς τὴν Ἑταιρείαν τῶν Φιλικῶν. Μετὰ δὲ τὴν καθιέρωσιν σβύνεται τὸ κηρίον
κίτρινον καὶ τῷ παραγγέλλεις νὰ τὸ φυλάξῃ καλῶς, ἐπειδὴ καὶ αὖθις μέλλει νὰ
σ. 13 τὸ χρειασθῇ καὶ τὸ περισσότερον | διὰ νὰ περιφέρῃ μετ' αὐτοῦ τὸν μάρτυρα τῶν
ἐνόρκων αὐτοῦ ὑποσχέσεων, καὶ ὅτι ἄλλοτε θέλεις ἐξηγήσει εἰς αὐτὸν τὰ στοι-
χεῖα καὶ σημεῖα τῶν ἱερέων.

## Ὅρκος μέγας

Ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ οἰκειοθελῶς ὅτι θέλω εἶμαι πιστὸς
εἰς τὴν Ἑταιρείαν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα. Δὲν θέλω φανερώσει τὸ παρα-
μικρὸν ἀπὸ τὰ σημεῖα, ἢ λόγους αὐτῆς, μήτε θέλω δώσει νὰ καταλάβουν ποτὲ

ὅτι ἐγὼ ἠξεύρω τι περὶ τούτων κατ' οὐδένα τρόπον, μήτε εἰς συγγενῆ μου, μήτε
εἰς πνευματικόν μου, μήτε εἰς φίλον μου. | σ. 14

Ὁρκίζομαι ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θέλω ἔμβει εἰς καμίαν ἄλλην Ἑταιρείαν,
ὁποία καὶ ἂν εἶναι, μήτε εἰς δεσμὸν ὑποσχετικόν, ἀλλὰ μάλιστα ὅ, τι δεσμὸν
ἤθελον ἔχει εἰς τὸν κόσμον, ἕως καὶ τὸν πλέον ἀδιάφορον ὡς πρὸς τὴν Ἑταιρείαν,
θέλω τὸν νομίζει εἰς οὐδέν.

Ὁρκίζομαι ὅτι θέλω τρέφει εἰς τὴν καρδίαν μου ἀδιάλλακτον μῖσος ἐναντίον
τῶν τυράννων τῆς πατρίδος μου, τῶν ὀπαδῶν καὶ ὁμοφρόνων αὐτοῖς, θέλω ἐνεργεῖ
παντοίοις τρόποις πρὸς βλάβην αὐτῶν καὶ ὅταν ἡ περίστασις μοὶ τὸ συγχωρέση
καὶ τὸν παντελῆ αὐτῶν ὄλεθρον. | σ. 15

Ὁρκίζομαι ὅτι ποτὲ δὲν θέλω μεταχειρισθῆ βίαν, εἰς τὸ νὰ ἀναγνωρισθῶ
μέ τινα συναδελφόν, ἀλλὰ θέλω προσέχει μὲ ἄκραν ἐπιμέλειαν διὰ νὰ μὴν λανθασθῶ
καὶ ἕτερον συμβεῖ ἐναντίον τι.

Ὁρκίζομαι ὅτι ὅπου εὕρω τινὰ συνάδελφον, θέλω τὸν συντρέχει καὶ βοηθεῖ
μὲ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ κατάστασίν μου, θέλω προσφέρει εἰς αὐτὸν σέβας καὶ
ὑπακοήν, ἂν εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὸν βαθμόν, καὶ ἀνίσως ἔτυχε νὰ εἶναι πρω-
τύτερα ἐχθρός μου, τόσῳ περισσότερον θέλω τὸν ἀγαπῶ καὶ τὸν | συντρέχω σ. 16
καθ' ὅσον ἡ ἔχθρα μου ἦταν μεγαλυτέρα.

Ὁρκίζομαι ὅτι, καθὼς καὶ ἐγὼ παρελήφθην εἰς τὴν Ἑταιρείαν θέλω δέχομαι
ἀδελφούς, θέλω μεταχειρισθῆ πάντα τρόπον καὶ πᾶσαν βραδύτητα ἕως νὰ τὸν
γνωρίσω ὅτι εἶναι ἀληθῶς Ἕλλην θερμὸς καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς δυστυχοῦς
ἡμῶν πατρίδος, ἐνάρετος καὶ καλὸς ἄνθρωπος, ἄξιος νὰ φυλάξῃ τὸ μυστικὸν
καὶ νὰ κατηχήσῃ καὶ ἄλλον.

Ὁρκίζομαι ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν θέλω ὠφεληθῆ ἀπὸ τὰ χρήματα
τῆς Ἑταιρείας, ἀλλὰ θέλω τὰ θεωρεῖ ὡς πρᾶγμα ἱερὸν καὶ ὡς ἐνέχειρον, ἀνῆκον | σ. 17
εἰς ὅλον τὸ ταλαίπωρον γένος μου, καθὼς καὶ τὰ λαμβανόμενα καὶ στελλόμενα
γράμματα ἐσφραγισμένα.

Ὁρκίζομαι ὅτι ποτὲ δὲν θέλω ἐρωτήσει τινὰ τῶν Φιλικῶν διὰ νὰ μάθω ποῖος
τὸν ἐδέχθη εἰς τὴν Ἑταιρείαν, οὔτε ἐγὼ θέλω φανερώσει, οὔτε θέλω κάμω νὰ
καταλάβῃ ἐκεῖνος τὸν παραδεξάμενόν μου, καὶ ἀνίσως γνωρίσω τὸ σημεῖον εἰς
τὸ ἐφοδιαστικόν τινος, θέλω προσποιηθῆ ὅτι δὲν τὸ ἐγνώρισα.

Ὁρκίζομαι ὅτι θέλω προσέχει πάντοτε εἰς τὴν διαγωγήν μου νὰ εἶμαι ἐνάρετος,
θέλω | εἶμαι εὐλαβὴς εἰς τὴν θρησκείαν μου, χωρὶς νὰ καταφρονῶ τὰς ξένας, θέλω σ. 18
δίδει πάντοτε καλὸν παράδειγμα, θέλω βοηθεῖ, συμβουλεύει καὶ συντρέχει τὸν
ἀσθενῆ, τὸν δυστυχῆ καὶ ἀδύνατον, θέλω σέβομαι τὴν δικαιοσύνην, τὰ ἔθιμα, τὰ
κριτήρια, τοὺς μετόχους τῆς διοικήσεως τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον διατρίβω.

Τέλος πάντων, ὁρκίζομαι εἰς ἐσέ, ὦ ἱερὰ καὶ ἀθλία πατρίς! Ὁρκίζομαι
εἰς τὰς πολυχρονίους βασάνους σου. Ὁρκίζομαι εἰς τὰ πικρὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα
τόσους αἰῶνας ἔχυσαν τὰ ταλαίπωρα τέκνα σου! Εἰς τὰ ἴδιά μου | δάκρυα, τὰ σ. 19
ὁποῖα χύνω κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν!. Εἰς τὴν μέλλουσαν ἐλευθερίαν τῶν ὁμο-
γενῶν μου ὅτι ἀφιερώνομαι ὅλος εἰς ἐσέ! βον εἰς τὸ ἑξῆς σὺ θέλεις εἶσαι ἡ αἰτία
καὶ ὁ σκοπὸς τῶν διαλογισμῶν μου, τὸ ὄνομά σου ὁ ὁδηγὸς τῶν πράξεων

μου καὶ ἡ εὐτυχία σου ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων μου ! Ἡ θεία δικαιοσύνη ἂς ἐξαντλή-
ση ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ὅλους τοὺς κεραυνοὺς τῆς δικαιοσύνης της, τὸ ὄνομά
μου ἂς εἶναι εἰς ἀποστροφὴν καὶ τὸ ὑποκείμενόν μου τὸ ἀντικείμενον τῆς κατά-
σ. 20 ρας καὶ τοῦ ἀναθέματος τῶν ὁμογενῶν μου, ἀνίσως ἀλησμονήσω μίαν στιγμὴν
τὰς δυστυχίας των καὶ δὲν ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου, καὶ ὁ θάνατος ἂς εἶναι ἡ
ἄφευκτος τιμωρία τοῦ ἁμαρτήματός μου, διὰ νὰ μὴν μολύνω τὴν ἁγιότητα
τῆς Ἑταιρείας μὲ τὴν συμμετοχήν μου.

## Μέρος γον

Τῇ αὔριον ἐξηγεῖς εἰς αὐτὸν τὰ γνωστικὰ μέσα τὰ ὀνομαζόμενα τῶν συστη-
μένων, καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν ἱερέων. Δίδεις εἰς αὐτὸν νὰ ἀντιγράψῃ τὴν πρώτην
διδασκαλίαν, τὸν πρῶτον ὅρκον, τὰ ἄρθρα τῆς πρώτης ἐξομολογήσεως, τὸν σκοπὸν
τῆς Ἑταιρείας, τὴν ἐξακολούθησιν τῆς διδασκαλίας, τὸν μέγαν ὅρκον. Καὶ μετὰ τὴν
σ. 21 ἀντιγρφαφήν, ἥτις πρέπει νὰ γίνῃ μὲ τὰ στοιχεῖα τῶν ἱερέων, κατὰ τάξιν | μὲ προ-
σοχήν, ἀκριβῆ ἐπιθεώρησιν τοῦ ἐγγράφου καὶ ἐξομολόγησιν εἰς τὸ εον ἄρθρον (τοῦ
ὁποίου νὰ λάβῃς λεπτομερῆ καὶ ἐκτεταμένην ἀπόκρισιν) ἔπειτα λέγεις πρὸς αὐτὸν ὅτι
χρεωστεῖ νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Ἑταιρείαν ποσότητά τινα χρημάτων, ὅσα ὁ πατριω-
τισμός του τὸν παρακινήσῃ. Ὁμοῦ μὲ τὰ χρήματα πρέπει νὰ σοὶ δώσῃ καὶ μίαν
ἐπιστολήν, ἐπιγεγραμμένην εἰς ὁποιονδήποτε ὄνομα θέλει, διὰ πόλιν ἀπομα-
κρυσμένην (ὄχι ὅμως τόσον παράξενον, ὥστε ἡ παραξενία του νὰ κινῇ τὴν περιέρ-
γειαν καὶ ὑποψίαν) εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ φανερώνῃ τὴν ἡλικίαν, τὸ ἐπαγ-
σ. 22 γελμα, τὸν | τρόπον τῆς γεννήσεώς του, καὶ ὅτι σοὶ ἔδωκε αὐτὴν τὴν ποσότητα
διὰ νὰ τὴν στείλῃς εἰς τὸν δυστυχῆ φίλον του, ἢ εἰς τὸ νεωστὶ συστηθὲν σχολεῖον,
ἢ εἰς κανένα μοναστήριον, ἢ εἰς ἔκδοσιν βιβλίων, ἢ εἰς ἄλλο μέρος. Ὑπογεγραμ-
μένος καὶ φανερώνων τὸν καιρὸν καὶ τὸν τρόπον, αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν τὴν γράφει
ἔμπροσθέν σου, καὶ ἀφ' οὗ ἴδῃς ὅτι ἔχει ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ φανε-
ρώσῃ ἁπλῶς, λέγεις εἰς αὐτὸν νὰ βάλῃ δύο σημεῖα, καθὼς ἠμπορεῖ νὰ μεταχει-
ρίζεται ὅτι θέλει, πλὴν καθαρῶς γεγραμμένα, μήτε πολλὰ μικρά, μήτε
πολλὰ μεγάλα, τὸ μὲν πρῶτον τὸ ὀνομαζόμενον τῆς ἀφιερώσεως, δὲν θέλει τὸ
σ. 23 μεταχειρισθῇ ποτὲ // τὸ δὲ δεύτερον | τῆς καθιερώσεως * θέλει τὸ
μεταχειρισθῇ μόνον. Ὁμοίως τὴν διπλώνει καὶ τὴν σφραγίζει ἔμπροσθέν σου μὲ
τὴν διωρισμένην σφραγίδα, ἐπιγράφων τὸ ἔσωθεν ὄνομα. Ἡ ἐπιστολὴ πρέπει
νὰ εἶναι μὲ διπλοῦν χάρτην, ἀρκετὰ λεπτὸν διὰ τὸ εὐμετακόμιστον, ὅμως καλλω-
πισμένη διὰ νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν νὰ παρατηρηθοῦν τὰ σημεῖα. Ἐσὺ τῷ δίδεις ἓν
γράμμα, ὅτι ἔλαβες τὴν αὐτὴν ποσότητα χρημάτων καὶ ὅτι τὰ στέλλεις καθὼς
αὐτὸς σὲ ἐδιόρισεν μὲ τὴν ἐπιστολήν του ὑπογεγραμμένος καὶ σημειῶν τὸν καιρὸν
καὶ τὸν τόπον.

## Ἐξομολόγησις βα

Ἄρθρον αον Εἶσαι κατατρεγμένος ἐσύ, ἢ κανένας συγγενὴς ἢ φίλος σου ἀπὸ
σ. 24 τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος μας, ἢ ἀπὸ ἄλλον τινά, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; |

βον Ἔχεις κανένα συγγενῆ ἢ φίλον σου εἰς τὴν φυλακήν, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν;

γον Ἐφονεύθη κανένας συγγενής ἢ φίλος σου ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῆς πατρίδος, ἢ ἀπὸ ἄλλον τινά, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν;

δον Σοὶ συνέβη μέγα τι εἰς τὴν ζωήν σου;

εον Ἠξεύρεις κανένα μέγα μυστικόν, ἢ καμίαν ἐφεύρεσιν ἢ ἄλλο τι μέγα καὶ ἀπόκρυφον; Πόθεν τὸ ἔμαθες; Τὸ ἠξεύρουν καὶ ἄλλοι, καὶ ποῖοι εἶναι αὐτοί; Ἔχεις τὰς ἀναγκαίας ἀποδείξεις; καὶ τί εἶναι αὐτό.

στον Ἔχεις κανὲν μέγα προτέρημα ἀπόκρυφον, ἢ καμίαν ξεχωριστὴν ἐπιτηδειότητα; | σ. 25

## Μέρος δον

Μετὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῆς ἕως ἐδῶ διδασκαλίας, τῷ λέγεις περὶ τῶν συστημένων, τῶν ὁποίων τὰ γνωριστικὰ σημεῖα τῷ ἐξηγήθησαν ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἓν τάγμα μετεχόντων εἰς τὴν Ἑταιρείαν καὶ καλοῦνται μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἔχουν μόνον δι' ἀποδεικτεικὸν τῆς εἰς αὐτὴν μετοχῆς των ἓν γράμμα ὀνομαζόμενον συστατικόν, τὸ δὲ τῶν ἱερέων ὀνομάζεται γράμμα τῆς ὑπεροχῆς, καθὼς καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους δὲν γνωρίζουν παρὰ ὡς μετέχοντας τῆς Ἑταιρείας ἐπιφορτισμένους τὴν φροντίδα ἵνα συστήνωσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς φιλοπάτριδας, ἵνα ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν μετεχόντων, ἵνα φροντίζωσιν διὰ κάθε ἐπωφελὲς | τῆς σ. 26 ἰδέας, ἀγνοοῦσι ὅμως ὅτι ὑπάρχουσιν ἀδελφοποιητοί. Ὁ ἱερεὺς τῶν Φιλικῶν πρέπει νὰ προσέχῃ μεγάλως διὰ νὰ μὴν δώσῃ εἰς αὐτοὺς νὰ καταλάβουν τι περισσότερον, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἠξεύρουν ἄλλο, παρὰ ὅτι εἶναι μία Ἑταιρεία φροντίζουσα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ τοῦ ἔθνους. Καὶ ἀφ' οὗ διὰ τοῦ διωρισμένου μέσου, ὡς κάτωθεν ἐξηγεῖται, ἐρωτήσῃ ἕνα, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε διὰ συστημένον, ἂν εἶναι ἱερεὺς καὶ ἰδῇ ὅτι δὲν ἠξεύρει τι περισσότερον, ἔχει χρέος εἰς τὴν συναναστροφήν του μὲ ἐκεῖνον νὰ ὁδηγήσῃ τὴν ὁμιλίαν ἀδιαφόρως διὰ νὰ μάθῃ τὸ ὄνομα τῆς μητρός του, τὸ ὁποῖον θέλει ἐντυπώσει καλῶς εἰς τὴν μνήμην του, καὶ μετὰ | παρέλευσιν ἡμερῶν νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ τὸ συστατικόν. Ἐκεῖνος σ. 27 δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ δώσῃ παρὰ ζητῶν πρῶτον παρὰ [αὐτοῦ] τὸ γράμμα τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἱερέως, τὸ ὁποῖον αὐτὸς θέλει τὸ δείξει μακρόθεν, καὶ οὕτως ὕστερον λαμβάνει τὸ συστατικὸν διὰ νὰ τὸ θεωρήσῃ, εἰς τὸ ὁποῖον ὄπισθεν εἶναι γραμμένον τὸ ὄνομα τῆς μητρός του, μόνον διὰ τῶν στοιχείων τῶν ἱερέων, ὅθεν ὁ συστημένος ἀγνοεῖ παντάπασιν τί σημαίνουν αὐτὰ τὰ γράμματα, καὶ οὔτε ἄλλος τις ἠμπορεῖ νὰ ἠξεύρῃ, παρὰ ἐκεῖνος ὅστις τὰ ἔγραψε. Περισσοτέραν ἔρευναν ἀπὸ αὐτὴν δὲν εἶναι συγχωρημένον εἰς τὸν ἱερέα νὰ κάμῃ εἰς ἕνα συστημένον, μήτε νὰ ὁμιλῇ περὶ τῆς | Ἑταιρείας μὲ αὐτόν. Ἀνίσως ὅμως κατὰ δυστυχίαν συνα- σ. 28 παντήσῃ τινά, τοῦ ὁποίου δὲν συμφωνεῖ τὸ εἰς τὸ συστατικὸν ὄνομα μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔμαθε παρ' αὐτοῦ, ἐν τῷ ἅμα θέλει ὑποπτεύσει δόλον, ἀλλέως πως ἔχει χρέος νὰ ἐρευνήσῃ καλῶς ὅλην τὴν διαγωγήν, τὴν κατάστασιν, τὰς σχέσεις τοῦ ὑποπτευθέντος, καταγράφων τὸ ἠθικόν του, τὸ σημεῖον τοῦ ὑπογράψαντος τὸ

συστατικόν, καὶ ὅσα παρά τε αὐτοῦ, καὶ παρὰ ἄλλων μετ'ἀκριβείας ἔμαθε περὶ αὐ-
τοῦ, νὰ τὰ στείλῃ χωρὶς ἄργητα καὶ ἀσφαλῶς διὰ τῶν διωρισμένων εἰς τὴν
Ἑταιρείαν μέσων, μὴ παραιτούμενος ἀκολούθως νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ εἰδοποιῇ
σ. 29 τῇ ἰδίᾳ, ἕως ὅτου αὐτὴ λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα της, καὶ νὰ κάμῃ νὰ παύσῃ ἡ
κατάστασις. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, αὐτὸς ἔχει χρέος ἱερὸν, καὶ ἀπαραίτητον εἰς αὐτὴν
τὴν περίστασιν νὰ μεταχειριστῇ ὅλα τὰ δέοντα μέσα πρὸς ἀσφάλειαν τῆς Ἑται-
ρείας. Τέλος πάντων τῷ λέγεις ὅτι εἰς τοὺς ἱερεῖς τῶν Φιλικῶν δὲν εἶναι συγχω-
ρημένον νὰ συστήσουν τινὰ εἰς τὴν Ἑταιρείαν, μὲ ὅλον ὁποὺ αὐτοὶ εἶναι πολλὰ
ἀνώτεροι κατὰ τὴν ἀξίαν ἀπὸ τοὺς συστημένους. Ὁμοίως δὲν εἶναι συγχωρημένον
εἰς αὐτοὺς νὰ κάμουν ἀδελφοποιητόν τινα, παρὰ μόνον ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐγνώ-
ρισαν ἄξιον νὰ γίνῃ ἱερεὺς τῶν Φιλικῶν, καὶ τὸν ὁποῖον ὕστερον θέλουν τὸν
κατηχήσει, καὶ οὕτω θέλουν τὸν δεχθῇ εἰς τὴν Ἑταιρείαν, καθὼς καὶ αὐτοὶ παρε-
σ. 30 δέχθησαν, ἢ ἐκεῖνος ὅστις γενόμενος | ἱερεύς, δὲν εὗρεν εὐκαιρίαν νὰ ἀδελφο-
ποιηθῇ.

### Μέρος ε^ον

Μετὰ ταῦτα ἐξηγεῖς εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον τῶν Φιλικῶν τὸν ὁποῖον δὲν
μεταχειρίζεσαι παρὰ μόνον... τὸ ἐφοδιαστικόν σου μὲ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐπι-
γράφει τὸ ἐδικόν του, καὶ ἐσὺ ὑπογράφεσαι κατὰ τὸν διωρισμένον τρόπον...
Ἔπειτα τῷ ἐξηγεῖς τὰ σημεῖα καὶ λόγια τῶν ἱερέων, ἐκτὸς... τὸν τρόπον τῆς
τῶν γραμμάτων ἀποστολῆς καὶ τῶν χρημάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ καθεὶς βαστᾷ
τὰ ἔξοδά του, τὰ ὁποῖα κάμνει δι'αὐτά, εἰδοποιῶν αὐτὸν ὅτι ὁ εὑρίσκων ἕνα
ἄλλον ἱερέα, νὰ ἐξηγῇ εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν ἔγγραφον κατήχησίν του, διὰ νὰ τὴν
σ. 31 θεωρήσῃ ἂν | εἶναι ἀκριβὴς καὶ ἐν τάξει, διὰ τὴν ὁποίαν νὰ εἰδοποιήσῃ καὶ νὰ
ζητήσῃ τὴν διόρθωσιν της ἀπ'ἀρχῆς ἀνίσως καμία περίοδος εἶναι ἐλλειπής.
Προσέτι τὸν λέγεις ὅτι ὁ ἱερεὺς δύναται νὰ παραιτήσῃ ἕνα κατηχημένον καὶ
νὰ παύσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν κατηχῇ καὶ νὰ ἐξηγῇ τι περισσότερον ἕως πρὸ τοῦ με-
γάλου ὅρκου, ἀνίσως ἤθελεν ὑποπτεύσει τὴν πίστιν καὶ καθαρότητα τῶν φρο-
νημάτων του, μὲ ὅλον ὅτι ἔχει χρέος νὰ βεβαιωθῇ πρωτύτερα τὴν ἀξιότητα
αὐτοῦ, αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ ἕως καὶ μετὰ τὸν μέγα ὅρκον, χωρὶς νὰ ὑπο-
πέσῃ μεγάλως εἰς τὴν ὀργὴν τῆς Ἑταιρείας. Ἐὰν ὅμως εὑρεθῇ βιασμένος νὰ
σ. 32 παύσῃ τὴν κατήχησιν πρὸς τὸ τέλος, | διὰ τὴν βαθεῖαν κακίαν τοῦ ὑποκειμένου,
τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἀναξιότητα δὲν ἐδυνήθη νὰ γνωρίσῃ ἐν καιρῷ, τότε θέλει κριθῇ
καὶ παιδευθῇ μὲ στέρησιν τῶν προνομίων τοῦ ἱερέως, καὶ ποτὲ δὲν θέλει προ-
βιβασθῇ εἰς ἀνώτερον βαθμόν. Ἡ ποινὴ τοῦ ἁμαρτήματος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὀλι-
γοστευθῇ ἢ καὶ παντελῶς νὰ ἀθωωθῇ ὁ ἱερεύς, παρὰ διά τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν...
Βέβαιον καὶ ἀποφασιστικὸν μέτρον ἤθελε λάβει πρὸς ἀσφάλειαν γενικῶς τῆς
Ἑταιρείας καὶ ἰδίως ἑκάστου τῶν μελῶν, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ταχείας εἰδοποιή-
σεως εἰς τὸν ἀνώτερον ἢ κατώτερον, ἢ εἰς τὴν ἀρχήν, ἢ εἰς τὴν αὐτὴν περίστασιν
ἄλλου ἱερέως ἔχει ἀπαραίτητον χρέος νὰ τὴν συνδράμῃ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις... τὴν
σ. 33 περίστασιν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον βοηθοῦν καὶ οἱ ἱερεῖς | ἀναμεταξύ των καὶ

οἱ συστημένοι εἰς τὰς συγχωρημένας περιστάσεις πρὸς ἐξερεύνησιν δόλου ἢ ἀπάτης, πρὸς παῦσιν παντοίας καταχρήσεως καὶ πρὸς ὁποιανδήποτε ὠφέλειαν τῆς Ἑταιρείας γενικῶς καὶ τῶν μελῶν αὐτῆς μερικῶς. Τέλος τῷ λέγεις ὅτι εἰς ὁποιανδήποτε κατάστασιν στενοχωρίας, εὐτυχίας, καταδρομῆς ἢ δυστυχίας εὑρεθῇ, θέλει ὁδηγηθῇ ἀπὸ τὰς θεμελειώδεις ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ὑπαγόρευσαν καὶ ἐκανόνισαν ὅλον τὸ σύστημα τῶν Φιλικῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὁ μέγας πατριωτισμός, ἡ ἀρετή, ἡ γενικὴ καὶ μερικὴ ἀσφάλεια καὶ ὠφέλεια τῆς Ἑταιρείας, ἡ παντελὴς ἀφιέρωσις ὅλων γενικῶς τῶν μελῶν εἰς αὐτήν, καὶ ἡ ἀγάπη, ὁμοιότης, πίστης καὶ συνδρομὴ ὅλων | τῶν μελῶν ἀναμεταξύ των πρὸς τήρησιν καὶ ἐνέργειαν αὐτῶν σ. 34
τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς Ἑταιρείας.

Εἰς τὸν ἑπόμενον ἔπειτα τὸν ὑποβάλεις ὅρκον κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον.

Ὁρκίζομαι ὡς τίμιος ἄνθρωπος ἐπιθυμῶν τὴν εὐτυχίαν τῶν συμπατριωτῶν μου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτᾶται καὶ ἡ ἐδική μου εὐημερία, εἰς ὅτι ἱερὸν καὶ ποθητὸν εἰς τὸν κόσμον. Ἐπειδὴ καὶ αὐτοθελήτως ἐμβῆκα μέλος εἰς τὴν Ἑταιρείαν καὶ αὐτοθελήτως ἔδωκα ἐνόρκους ὑποσχέσεις μου εἰς αὐτὴν ὅτι θέλω τὰς φυλάξει ἀπαρασαλεύτως, θέλω εἶμαι πιστὸς ἐφ' ὅρου ζωῆς μου καὶ εἰς τὸ ὅλον τῆς Ἑταιρείας γενικῶς εἰς ἕκαστον τῶν μελῶν αὐτῆς μερικῶς καὶ εἰς ὁποιανδήποτε περίστασιν τῆς ἀνθρωπινῆς ἀστασίας εὑρεθῶ, θέλω ὁδηγηθῇ ἀπὸ τὰς | θεμελιώδεις σ. 35
ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι διδάσκονται εἰς τὴν διδασκαλίαν ἥτις ἐνεμπιστεύθη εἰς ἐμένα καὶ πάντα ταῦτα ἐννοεῖται καθ' ὅλην τὴν δύναμιν τῆς λέξεως.

Μετὰ δὲ τὸν ὅρκον τὸν ἀσπάζεσαι καὶ τὸν ἀφήνεις νὰ ὑπάγῃ ὅπου ἡ τύχη του τὸν διώρισεν.

[1815?]

## Partea I

**Dacă ai să cunoşti un grec care iubeşte în mod sincer libertatea patriei şi este om bun şi că nu este membru al vreunei alte societăţi secrete, oricare ar fi ea, şi că doreşte să se înscrie în societatea noastră, nu din curiozitate sau îndemnat de vreun alt motiv, ci din adevărat patriotism, atunci îi promiţi că îl vei primi în Eterie.**

**Mai întîi îl faci frate de cruce cu sfînta evanghelie şi cu semnele (în caz că te afli departe de patrie, adică de Grecia, şi nu poţi să-l faci cu preot), | atunci** p. 2
**îi explici semnele şi cuvintele şi acesta este dator să se facă frate de cruce cu orice membru al Eteriei, dacă va fi uşor.**

**II. După trei sau mai multe zile, îl prezinţi unui preot, căruia îi spui că vrei ca acest om să jure dacă cele ce spune în legătură cu o chestiune cunoscută sînt adevărate (şi aparte, ca să nu audă preotul), îi spui jurămîntul şi acesta îl repetă de trei ori cu glas tare, apoi îl întrebi cu glas tare în auzul preotului dacă | cele repetate de trei ori sînt adevărate şi el va răspunde: «sînt şi vor fi** p. 3

adevărate şi pentru garantarea promisiunilor mele jur pe sfînta evanghelie».
Preotul are să-l întrebe la fel, şi după ce va răspunde din nou la fel, îl pune să
jure după legea bisericii (pentru grecii care se află departe de Grecia, se admite,
în lipsă de preot ortodox, să fie luat pentru jurămînt un preot al bisericii de
apus).

III. După depunerea jurămîntului îl iei într-un loc ascuns şi-l spovedeşti,
p. 4 după ritul stabilit | pentru spovedanie, în mod amănunţit şi cu multă exactitate.

IV. Ii spui să se gîndească bine dacă este vrednic şi are tăria să păstreze
secretul chiar cu pericolul propriei lui vieţi, dacă aşa se va întîmpla, fiindcă
cele ce are să afle sînt lucruri sfinte şi de aci atîrnă soarta neamului însuşi şi
că, intrînd în Eterie, trebuie să aibă în faţa ochilor moartea şi toate chinurile
cumplite şi pe lîngă acestea şi nevoia la care este supus de a ucide pe călcătorul
p. 5 legilor Eteriei, oricare ar fi el, | fără să excepteze pe rudele cele mai apropiate,
în sfîrşit trebuie să se gîndească că orice alt legămînt sau obligaţie ar avea,
ar fi nimic faţă de legămîntul Eteriei şi încă dacă socoate că nu este vrednic
să ia o hotărîre în privinţa aceasta, mai are timp să se răzgîndească şi să renunţe
a deveni membru al Eteriei.

V. Îi explici care este scopul Eteriei fără polilogie şi fără vreo adăogire;
apoi îl laşi şi îi dai întîlnire pentru a doua zi ca să-i comunici cîteva articole
p. 6 şi să-i spui să aducă o | mică lumînare galbenă; acestea trebuie să se facă
într-o noapte, cu multă băgare de seamă, ca să nu trezească nici cea mai mică
bănuială. În cursul acestei zile nu este iertat să ai cu el lungi conversaţii.

*Primul jurămînt*

Jur în numele adevărului şi al dreptăţii, în faţa fiinţei supreme să păstrez
(chiar cu sacrificiul vieţii mele şi suportînd chinurile cele mai cumplite) secret
p. 7 întru totul şi în puterea libertăţii taina, care urmează | să mi se dezvăluie,
şi să spun adevărul la orice voi fi întrebat.

*Spovedanie*

I. Cum trăieşti şi care-ţi este locul de naştere?
II. Ce rude ai, ce ocupaţie şi ce situaţie ai?
III. Te-ai supărat vreodată cu vreunul din prietenii tăi sau cu altcineva?
IV. Te-ai împăcat cu el şi cum s-au întîmplat aceste două lucruri?
V. Eşti căsătorit, ai de gînd să te căsătoreşti?
p. 8 VI. Ai vreo dragoste, ai avut vreodată, ai renunţat la ea şi de cînd? |
VII. Ai avut vreo pagubă sau vreo schimbare în situaţia ta?
VIII. Eşti mulţumit cu ocupaţia pe care o ai, şi ce preferi mai mult?
IX. Ai vreun prieten credincios, cine este acesta?
X. Cum ai de gînd să trăieşti acum şi cum în viitor?

## *Scopul Eteriei*

Eteria se compune din adevărații greci iubitori de patrie și se numește Eteria Prietenilor. Scopul membrilor ei este izbăvirea neamului, și cu voia lui dumnezeu eliberarea lui | (convertitul care a jurat după obișnuita spove- p. 9
danie și inițiere se numește preot al prietenilor).

## Partea II

După o zi-două veniți tăcuți într-un loc sigur și mai întîi pui pe o masă o icoană, pe care convertitul lasă lumînarea sa. Apoi îi spui că, dacă nu socoate că are destulă tărie în el, mai are încă timp să renunțe, deoarece din legămîntul în care intră numai | moartea va putea să-l elibereze și că peste puțin timp nici p. 10
pocăința sa nu va putea fi iertată. După aceasta îngenunchează numai cu genunchiul drept lîngă masă și după ce va fi făcut de trei ori semnul cinstitei cruci, îi dai să sărute icoana și să pună pe ea palma lui dreaptă deschisă și tu aprinzi lumînarea galbenă și stingi orice altă lumină. Îi dai apoi lumînarea, pe care o ia și o ține cu mîna lui stîngă și îi spui: « această | lumînare *este singurul martor,* p. 11
*pe care nenorocita noastră patrie îl ia, cînd fiii ei depun jurămîntul libertății,* și după ce vei face o dată semnul însuflețitor al crucii, începeți, tu să citești, iar el să repete jurămîntul cel mare, cu tot respectul cuvenit, pentru un lucru așa de sfînt și așa de măreț. După ce veți termina jurămîntul și transcrierea lui, vei pune mîna ta dreaptă pe umărul lui stîng și cu mîna stîngă vei ridica icoana, pe care el o ține cu mîna lui dreaptă și spui următoarele... [1] | în fața adevă- p. 12
ratului dumnezeu, care este nevăzut și prezent pretutindeni, care este drept și răzbunător al oricărei călcări și care pedepsește răutatea, după legile Eteriei Prietenilor și în baza puterii date de marii preoți din Elevsina, consfințesc pe... [1] originar din... [1] de ani... [1] de profesie... [1] și admit ca să fie membru, precum am fost și eu admis în Eteria Prietenilor.

După consfințire se stinge lumînarea cea galbenă și îi atragi atenția s-o păstreze bine, fiindcă din nou are s-o întrebuințeze, și mai mult | ca să ducă p. 13
cu el pe martorul promisiunilor lui date sub jurămînt și că altădată îi vei arăta literele și semnele preoților.

## *Marele jurămînt*

Jur în fața dumnezeului adevărat de bună voie că voi fi credincios Eteriei întru totul și pentru toate. Nu voi face cunoscut nimic din semnele sau cuvintele ei, nici nu voi lăsa să se înțeleagă vreodată că eu știu ceva de acestea, nici

[1] Puncte de suspensie în text.

p. 14 rudelor mele, nici duhovnicului meu, nici prietenilor mei. | Jur că în viitor nu voi intra în nici o altă societate, oricare ar fi ea, nici în vreun legămînt, ci orice legămînt aş avea pe lume, chiar şi cel mai lipsit de interes, faţă de Eterie am să-l socot ca neexistent.

Jur că voi creşte în inima mea o ură neîmpăcată împotriva tiranilor patriei mele, colaboratorilor şi celor cu aceleaşi idei cu ei; voi lucra prin orice mijloc
p. 15 pentru a le face rău şi cînd voi avea prilej, pentru totala lor nimicire |.

Jur că niciodată nu voi întrebuinţa forţa ca să fac cunoştinţă cu un tovarăş, ci voi avea deosebită grijă ca să nu greşesc şi să se întîmple ceva contrariu.

Jur ca oriunde voi găsi pe vreun tovarăş să-l ajut cu toată puterea şi situaţia mea, să am respect faţă de el şi să-l ascult dacă este mai mare în grad şi chiar dacă s-ar întîmpla să fi fost mai înainte duşmanul meu, cu atît mai mult
p. 16 îl voi iubi şi îl | voi ajuta cu cît ura mea era mai mare.

Jur că, precum şi eu am fost admis în Eterie, voi primi fraţi, voi întrebuinţa orice mijloc şi voi stărui pînă cînd mă voi convinge că este într-adevăr un grec înflăcărat şi apărător al nefericitei noastre patrii, un om virtuos şi bun, vrednic să păstreze secretul şi să iniţieze şi pe alţii.

Jur că în nici un chip nu voi trage folos de pe urma banilor Eteriei, ci îi
p. 17 voi socoti ca un lucru sfînt şi ca un zălog care aparţine | întregului meu neam nefericit, precum voi socoti şi scrisorile pecetluite ce voi primi şi trimite.

Jur că niciodată nu voi întreba pe nici un eterist ca să aflu cine l-a introdus în Eterie, nici eu nu voi descoperi, nici nu voi da să se înţeleagă cine m-a primit, şi în caz că voi cunoaşte semnul de pe diploma cuiva, mă voi face că nu l-am cunoscut.

p. 18 Jur că voi căuta totdeauna să fiu drept în purtarea mea, | credincios în religia mea, fără să dispreţuiesc cele străine, voi da totdeauna exemplu bun, voi ajuta şi sfătui pe cel bolnav, pe cel nenorocit şi pe cel neputincios, voi respecta justiţia, obiceiurile, tribunalele, pe conducătorii ţării în care trăiesc.

În sfîrşit, jur pe tine, o sfîntă şi nenorocită patrie! Jur pe chinurile tale de atîţia ani! Jur pe lacrămile amare, pe care de atîtea secole le-au vărsat copiii
p. 19 tăi nenorociţi! Pe propriile mele | lacrămi, pe care le vărs în acest moment! Pe viitoarea libertate a compatrioţilor mei că mă dedic cu totul ţie şi în viitor tu vei fi cauza şi scopul gîndurilor mele, numele tău va fi îndrumătorul faptelor mele şi fericirea ta, răsplata ostenelilor mele! Justiţia divină să coboare pe capul meu toate trăznetele justiţiei sale, numele meu să fie un subiect de scîrbă, iar persoana mea să fie obiectul blestemului compatrioţilor
p. 20 mei, în caz că voi uita o clipă | nenorocirile lor şi nu-mi voi îndeplini datoria, moartea să fie pedeapsa inerentă a păcatului meu, ca să nu murdăresc sfinţenia Eteriei cu participarea mea.

A doua zi îi explici mijloacele de recunoaştere numite ale Recomandaţilor
şi literele Preoţilor; îi dai să-şi copieze prima învăţătură, primul jurămînt, arti-
colele primei spovedanii, scopul Eteriei, continuarea învăţăturii, marele jură-
mînt. După copiere, care trebuie să se facă cu literele Preoţilor în regulă | şi p. 21
cu atenţie, urmează un control bun al documentului şi spovedanie la articolul
V (la care să iei un răspuns amănunţit şi dezvoltat). Apoi îi spui că este dator
să ofere Eteriei o sumă de bani, după cum îl îndeamnă patriotismul său. Împre-
ună cu banii trebuie să-ţi dea şi o scrisoare, adresată oricărei persoane vrea,
într-un oraş îndepărtat (să nu fie însă un nume atît de ciudat, încît să provoace
curiozitate şi bănuială), în care scrisoare trebuie să arate vîrsta, ocupaţia, | locul p. 22
naşterii lui şi că ţi-a dat această sumă ca s-o trimiţi prietenului său nenorocit,
sau şcolii de curînd înfiinţată, sau la vreo mănăstire, sau pentru editare de cărţi,
sau în altă parte. El scrie în faţa ta scrisoarea semnînd-o şi arătînd data şi
locul; după ce ai să vezi că scrisoarea cuprinde toate elementele necesare, îi
spui să pună două semne pe care le vrea el, dar bine scrise, să nu fie nici prea
mici, nici prea mari; primul ✱ cel al dedicaţiei, n-are să-l întrebuinţeze
niciodată, întrebuinţînd numai cel de al doilea, | al iniţierei. // . p. 23

De asemenea va împături şi va pecetlui scrisoarea în faţa ta cu pecetea stabilită, scriind pe ea numele amintit în scrisoare. Scrisoarea trebuie să aibă o foaie de hîrtie dublă, destul de subţire, pentru o mai mare uşurinţă la transport, însă împodobită pentru ca să fie greu de observat semnele. Tu ai să-i dai o scrisoare că ai primit suma de bani amintită şi că ai s-o trimiţi precum ţi-a cerut el în scrisoarea sa, semnînd şi arătînd data şi locul.

*A doua spovedanie*

Articolul I. Eşti urmărit tu sau cineva din rudele şi prietenii tăi de justiţia patriei noastre, sau de altcineva şi pentru care cauză? | p. 24

II. Ai vreo rudă sau vreun prieten în închisoare şi pentru care cauză?

III. Au fost ucişi vreo rudă sau vreun prieten de guvernul ţării, sau de alt cineva şi pentru care cauză?

IV. S-a întîmplat vreun lucru important în viaţa ta?

V. Ştii vreun mare secret, sau vreo descoperire, sau altceva important şi secret? De unde l-ai aflat? Îl ştiu şi alţii şi care sînt aceştia? Ai dovezile necesare şi ce este acesta?

VI. Ai vreo mare calitate secretă sau vreo îndemînare specială? | p. 25

După copierea învățăturii de pînă aici, îi vorbești de Recomandații, ale
căror semne caracteristice i-au fost explicate, că ei formează o tagmă în Eterie
și sînt numiți astfel; ei au drept dovadă că fac parte din Eterie o scrisoare,
care se numește «scrisoare de recomandație», iar cea a Preoților se numește
«scrisoare de superioritate»; de aceștia nu se știe decît că fac parte din Eterie,
că sînt însărcinați să recomande pe iubitorii de patrie ca să se ocupe de sigu-
p. 26 ranța membrilor, ca să aibă grijă de orice lucru folositor| ideii, dar ei nu știu
că există și frați de cruce. Eteristul cu gradul de preot trebuie să fie foarte
atent ca să nu dea acestora să înțeleagă ceva mai mult, deoarece ei nu știu
altceva decît că este o societate care are grijă de binele obștesc al nea-
mului. Și după ce prin mijlocul stabilit, cum se arată mai jos, va întreba
pe unul, pe care l-a cunoscut drept Recomandat, dacă este Preot, și va
vedea că el nu știe ceva mai mult, este dator în conversația lui cu el
să facă în așa fel, fără să trezească interes, să afle numele mamei lui, pe care
p. 27 trebuie să-l întipărească bine în memoria lui. După ce | au trecut cîteva zile
să-i ceară «scrisoarea de recomandație»; el nu poate să i-o dea decît cerînd
mai întîi de la el «scrisoarea de superioritate» de Preot, pe care acesta are
s-o arate de departe și astfel după aceasta va lua «scrisoarea de recomandație»
ca s-o controleze, pe verso scrisorii este scris numele mamei lui cu literele
Preoților, cel Recomandat nu știe de loc ce înseamnă aceste litere și nici
altcineva nu poate să știe decît numai acela care le-a scris. O mai mare cerce-
tare decît aceasta nu este permis unui Preot să facă unui Recomandat, nici
p. 28 să stea de vorbă cu el | în legătură cu Eteria. Dar dacă din nefericire va
întîlni pe cineva al cărui nume din «scrisoarea de recomandație» nu se potri-
vește cu acela pe care l-a aflat de la el, îndată trebuie să bănuiască că este
vorba de înșelătorie și este de datoria lui să cerceteze bine întreaga lui purtare,
situația lui, legăturile lui, însemnînd «scrisoarea de recomandație» și tot ce
a aflat de la el și de la alții cu exactitate despre el și să le trimită fără întîr-
ziere și pe cale sigură, prin mijloacele stabilite de Eterie, fără să neglijeze să
înștiințeze și mai tîrziu Eteria, pînă cînd ea va lua măsurile necesare și va
p. 29 face să înceteze această | situație. Într-un cuvînt el are datoria sfîntă în cazul
acesta să întrebuințeze toate mijloacele necesare pentru siguranța Eteriei.
În sfîrșit îi spui că Preoților din Eterie nu le este iertat să recomande pe cineva
Eteriei, cu toate că aceștia sînt cu mult superiori în grad Recomandaților:
de asemenea nu le este iertat să facă pe cineva Frate de cruce, decît numai
pe acela, pe care l-au socotit vrednic să se facă Preot al Eteriei și pe care
mai tîrziu au să-l inițieze și astfel îl vor primi în Eterie, precum a fost și el
p. 30 admis, sau acela care a fost făcut | Preot și n-a găsit prilej să se facă frate
de cruce.

După aceasta îi explici timpul [?] Eteriştilor pe care nu-l întrebuinţezi decît numai ...[1] «efodiasticon» al tău [diploma], cu care acesta semnează pe al lui, iar tu semnezi precum s-a stabilit...[1] Apoi îi explici semnele şi cuvintele Preoţilor, afară...[1] de modul trimiterii scrisorilor şi al banilor, din care fiecare opreşte cheltuielile făcute de el; de asemenea îl înştiinţezi că dacă va găsi un alt Preot, să arate acestuia întreaga lui iniţiere scrisă, ca să controleze dacă | este întocmai şi perfectă, ca să înştiinţeze şi să ceară p. 31
îndreptarea ei, de la început, dacă vreun paragraf este incomplet. Îi mai spui că Preotul poate să renunţe la un iniţiat şi să înceteze să-l iniţieze şi să-i explice mai departe pînă la marele jurămînt. În caz că are bănuieli cu privire la credinţa şi sinceritatea opiniunilor lui, cu toate că avea datoria să se asigure mai înainte de vrednicia lui, poate să facă aceasta chiar şi după marele jurămînt, fără să supere prea mult Eteria. Dacă însă se va vedea silit să înceteze iniţierea pe la sfîrşit, | din cauza răutăţii prea mari a individului, p. 32
pe care din nevrednicie n-a putut s-o cunoască la timp, atunci va fi judecat şi pedepsit cu privaţiunea drepturilor lui de Preot şi nu va putea fi înaintat niciodată la un grad mai mare. Pedeapsa păcatului nu poate fi micşorată, nici Preotul nu poate fi iertat de tot, decît prin executarea rapidă... Măsuri hotărîtoare trebuie să ia pentru siguranţa în genere a Eteriei şi în special pentru fiecare membru, înştiinţînd cu rapiditate pe superiorul sau inferiorul, sau Conducerea, sau dacă este cazul pe alt Preot, este neapărata lui datorie să ajute Eteria cu toate puterile lui. Într-acest fel se ajută reciproc şi Preoţii | p. 33
şi Recomandaţii cînd este vorba de cercetarea unei înşelăciuni, pentru încetarea oricărei fraude, spre folosul general al Eteriei şi în special al membrilor ei.

În sfîrşit îi spui că în orice situaţie de jenă, fericire, persecuţie sau nenorocire s-ar afla, se va conduce de legile fundamentale pe care le-a dictat şi le-a pus la cale întregul sistem al Eteriştilor şi care sînt: marele patriotism, virtutea, siguranţa generală şi specială şi folosul Eteriei, devotamentul total al tuturor membrilor în genere faţă de ea, şi iubirea, credinţa şi ajutorul p. 34
tuturor | membrilor între ei pentru păstrarea şi punerea în acţiune a principiilor fundamentale ale Eteriei.

*Apoi îl supui la următorul jurămînt, potrivit regulilor cunoscute.*

Jur ca om cinstit care doresc fericirea compatrioţilor mei, de care depinde şi a mea prosperitate, pe tot ce am mai sfînt şi mai scump pe lume! Deoarece, de bună voie am intrat în Eterie şi de bună voie am promis cu jurămînt că le voi păzi întocmai, voi fi credincios în tot timpul vieţii mele în tot ce

[1] Puncte de suspensie în text.

privește în general Eteria și în special fiecare membru al ei, și în orice ocazie
p 35 a nestatorniciei omenești mă voi afla, mă voi conduce | după principiile fundamentale, care sînt arătate în învățătura care mi-a fost încredințată și toate acestea se înțeleg în toată puterea cuvîntului.

După jurămînt îl săruți și îl lași să meargă unde i-a fost scris de soartă.

Arh. St. Buc., Acte de familii, Fondul Rosetti Roznovanu, pach. CCLXXXVII/12. Copie cont. grec.

### 3

**Belgrad, 12 martie 1818**

*Miloș Obrenovici promite lui Iordache Olimpiotul ajutorul său în orice împrejurare.*

Belgrad, 12 martie 1818

Către iubitul meu pricten Gheorghe Olimpiotul.

În legătură cu cele ce mi-a vorbit Gheorghe Evanghelidis în chestiunea cunoscută de domnia voastră, cînd veți hotărî să faceți acest lucru, eu voi fi de acord in totul. Fiți sigur că vă voi ajuta în orice împrejurare și să nu aveți nici o grijă. Dacă doriți să trimiteți familia d-voastră la mine, vă asigur că va avea liniște deplină ca și propria mea familie. Vă sărut frățește și rămîn

prietenul d-voastră,
Miloș Obrenovici
inspector și generalisim al Serbiei

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 140. Text grec.

### 4

**Constantinopol, 22 septembrie 1818**

*Înțelegerea stabilită între conducătorii Eteriei cu privire la modul de îndeplinire a misiunilor încredințate.*

Constantinopol, 22 septembrie 1818

Într-un ceas bun.

Subsemnații care conducem mașina Eteriei, urmînd să ne despărțim, după cum am socotit de comun acord, primind fiecare o direcție deosebită pentru treburile Eteriei, socotim și hotărîm următoarele, care ne vor servi ca directive în îndeplinirea propriilor noastre misiuni și în relațiile noastre cu ceilalți.

1. Nici unul dintre conducători nu va acționa și nu va lucra în viitor pentru propriul său interes, ci tot ce va face va fi numai pentru Eterie; aceeași obligație o au și cei absenți, care cunosc treburile și activează mai puțin. Se acordă în prezent pentru lichidarea și încheierea afacerilor lor particulare

un termen de şase luni lui Antonie Komizopulos şi Atanasie Secheris, trei luni începînd de azi lui Antimos Gazis care, dacă nu vor face întocmai după această hotărîre, vor fi socotiţi în viitor ca nişte simpli membri. Numai lui Panaghiotis Secheris, fiindcă prezenţa lui la Constantinopol este necesară, i se admite să-şi continue comerţul, cît timp va crede dînsul de cuviinţă.

2. Conducătorii sînt obligaţi să-şi comunice reciproc faptele, să dispună de comun acord de fondurile Eteriei în folosul ei, fără ca nimeni să aibă dreptul de a reţine sau a întrebuinţa banii după bunul său plac.

3. Nimeni nu va destăinui conducerea sau pe vreunul dintre conducătorii ei, nici pe el însuşi, ca fiind printre conducători, nici că ştie ceva despre conducere, nu va primi şi nu va încheia vreo înţelegere cu străinii, nu va întreprinde nimic în legătură cu vreo revoltă generală sau parţială, fără consimţămîntul celorlalţi fraţi conducători; în caz de divergenţă, majoritatea decide.

Numai Emanuil Xanthos, care se va duce să întîlnească pe contele Ioan [1], va putea să-i destăinuiască conducerea şi, dacă acesta va intra în conducere, va semna în mod obligator acest act; Xanthos însă va făgădui că va înştiinţa îndată pe cei mai mulţi dintre conducători de toate legăturile sale şi de corespondenţa sa cu contele.

| | |
|---|---|
| Antimos Gazis | Nicolae Patzimadis |
| Emanuil Xanthos | Gheorghe Leventis |
| Atanasie N. Tzacalof | Antonie Komizopulos |
| Panagh. A. Anagnostopulos | Panaghiotis Secheris |

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 46–67. Text. grec.

## 5

**[19 februarie 1819]**

*Tabloul cheltuielilor făcute de conducătorii Eteriei pînă la 19 februarie 1819.*

[19 februarie 1819]

[Tabloul cheltuielilor făcute de conducătorii Eteriei pînă la 19 februarie 1819, prezentat de Xanthos lui Alexandru Ipsilanti, cînd a luat conducerea Eteriei].

| | Groşi |
|---|---|
| Lui Scufas | 10 000 |
| Lui Pendedeca | 1 500 |
| Aceluiaşi | 1 400 |
| S-a numărat căpitanului Anagnostaras | 5 000 |
| S-a trimis aceluiaşi | 10 000 |
| S-a trimis aceluiaşi o poliţă | 3 000 |

[1] Ioan Capodistria.

| | Groși |
|---|---|
| Lui Hrisospathis | 2 000 |
| Căp. Ioan H. Farmache | 10 000 |
| Căp. Ioan Mavromihalis | 1 000 |
| Fiilor lui Petre-bei | 3 000 |
| De asemenea acelorași | 5 000 |
| Lui Ipatros | 1 200 |
| Lui Luriotis pentru Italia | 1 600 |
| Căp. Vlahopulos | 750 |
| Lui Tzacalof în diferite ocazii și cît a încasat | 6 500 |
| Lui Kamarinos | 1 300 |
| Diferiților frați căpitani la Constantinopol | 3 300 |
| Lui Petre-bei cît a încasat | 15 000 |
| De asemenea cît a încasat | 10 000 |
| Cît i s-a trimis încă de două ori | 7 000 |
| Arhimandritului Dicheos | 10 000 |
| Cît am cheltuit eu pînă acum după plecarea mea din Constantinopol la 19 februarie 1819 | 13 000 |
| | 121 630 |

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 178. Text grec.

## 6

**[Iași,] 5 aprilie 1819**

*T. Negris comunică conducerii Eteriei că dorește să plece în Peloponez să se ocupe de pregătirea răscoalei.*

[Iași,] 5 aprilie 1819

Domnilor,

Plecînd de aici peste puțin, doresc să străbat cîteva locuri și ajungînd în Moreea, să mă stabilesc acolo, ocupîndu-mă cu negoțul[1]. Dacă aprobați aceasta, să-mi scrieți și să-mi procurați toate acele mijloace pe care le socotiți necesare pentru afacerile d-voastră comerciale. Cît timp voi avea bani, voi cheltui, necerînd nimic din altă parte, dar mai tîrziu (fiindcă am puțini) cred că este datoria d-voastră să stabiliți de unde și cîți bani pot să primesc ca să știu la plecare.

Din multe semne se arată că mărfurile din Moreea vor fi preferate tuturor celorlalte mărfuri. Exportul acelora poate să mărească în mod simțitor capita-

[1] E vorba de răscoală.

lui nostru mai tîrziu pentru celelalte mărfuri. De acolo cred că voi avea corespondență cu diferiți însemnați negustori din Constantinopol, deoarece din întîmplare a fost acolo un om, care a cercetat cu băgare de seamă lucrurile. Eu scriu alandala ca să împiedic de a se întreprinde o afacere sistematică, pînă nu voi fi pus bazele casei noastre comerciale și apoi să acționăm după necesitate.

Se află la Viza unul din sultanii Crimeii, Hamil Kirais, un om cu multe cunoștințe și cu un caracter cinstit, cu mintea ascuțită și greu de amăgit. Fiind bănuit, petrece acolo în sărăcie. Dacă se va dezvolta egoismul lui și-și va trimite familia în Rusia, pe care Rusie o iubește, iar el va fi atras să plece de acolo și să vină aici, poate să ne fie de mare folos. Eu desigur nu pot să mă duc la el.

Părerea mea în legătură cu situația viitoare a Daciei am comunicat-o lui Atanasiadis. Mai tîrziu, dacă voi avea timp, poate să întocmesc o mică broșură despre aceasta.

Pe prietenul Dim. Parisiadis, care pleacă de aci, mă gîndesc să-l trimit în Mani, pentru a preda în școala ce se ridică acolo. În general însă aș dori să știu dacă este permis, în caz că găsesc un prieten, pe care îl socot mai util, să-l trimit în altă parte, și către cine să-l îndrept?

Ajungînd, cu ajutorul lui dumnezeu, în Moreea, socot necesar să-mi iau permisiunea să mă sfătuiesc cu cei pe care îi veți aproba, potrivit cu îndrumările ce le voi primi de la d-voastră în legătură cu activitatea acelora din acea parte, și să acționăm înainte de a vă raporta. Aceasta este necesar pentru rapiditate și chiar pentru succes.

Acestea în mare grabă

Devotat la ordinele d-voastră
T. Negris

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 195–196. Text grec.

## 7

**Iași, 26 iulie 1819**

*Scrisoarea de adeziune a lui Iacovachi Rizos Nerulos în Eterie.*

Iași, 26 iulie 1819

Către prea cinstitul Nicolae Filostratos

La Pisa.

(Semnul [eteristului] căruia i se adresa)

De patruzeci și doi de ani călătoresc prin diferite orașe. În prezent mă aflu la Iași, în Moldova, și ocup postul de postelnic. Aici, făcînd cunoștință și împrietenindu-mă cu prea cinstitul domn Gheorghe Gatzos, vă trimit prin

acest prieten al meu 150 galbeni, pe care-i veți oferi pentru cumpărare de cărți de curînd apărute. Aștept răspunsul d-voastră și rămîn

al d-voastră cu totul binevoitor prieten și slugă

Iacob Rizos [Nerulos]

(Semnul lui de eterist)

I. Filimon., Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 171. Text grec.

8

**București, 12 august 1819**

*Gr. Dicheos, Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache recomandă lui Capodistria pe Xanthos și îi cer sprijinul său moral și material pentru Eterie.*

București, 12 august 1819

Ne închinăm plecat în fața excelenței voastre,
prea marele nostru tutore.

Împreună cu închinăciunile noastre înștiințăm pe binefăcătoarea excelență voastră că aducătorul prezentei este trimis anume de noi către Excelența voastră și vă rugăm călduros nu numai să-l primiți cu afecțiune și bună voință, dar să ascultați cu simpatie tot ce vă va propune în legătură cu o afacere cunoscută. Să nu vă îndoiți de loc de spusele lui, deoarece persoana este cunoscută și de Excelența voastră și încercată de noi în multe împrejurări. Procesul pe care îl avem vă este cunoscut. Cele mai multe mijloace pe care a trebuit să le întrebuințăm pentru reușita lui, le-am prevăzut și am înlăturat multe greutăți. Am primit cu bucurie pe cei mai buni avocați pe care i-am socotit vrednici să apere drepturile noastre evidente. Ei sînt pregătiți și gata să se prezinte în fața judecății fără ezitare. Moștenitorii acestui proces, aflîndu-se într-o situație dificilă din cauza prea marilor cheltuieli și din cauza onorariilor avocaților, avem nevoie de ajutor, pînă să ne înfățișăm înaintea judecății, de la care sperăm să luăm, la prima înfățișare, banii depuși ca gaj, care vor fi de ajuns pentru cheltuieli, pînă la sentința finală cînd vom dobîndi proprietățile noastre.

Deci ca să rupem tăcerea și să ne prezentăm cu mult curaj în fața judecății, nu așteptăm decît sfatul și îndemnul d-voastră, de asemenea și un ajutor bănesc, dacă îl aprobați și dacă îl veți putea economisi în așa fel ca să putem face față cheltuielilor necesare la începerea procesului [1].

Așadar repetînd rugămințile noastre calde, ne rugăm de sufletul d-voastră filantropic ca să colaboreze cu noi cu fapta și cu vorba, să arătați zelul d-voastră

---

[1] La 8/20 octombrie 1819, consulul austriac raporta că A. Pini și Gh. Leventis strîng bani pentru școlile grecești din Moreea (*Hurmuzaki*, XX, p. 488–489).

cald şi iubitor de patrie şi să ne daţi la timp ajutorul amintit pentru reuşita celor dorite, de asemenea să ne învrednicim de un răspuns grabnic pentru a noastră îndrumare.

Rămînem cu cel mai adînc respect al Excelenţei voastre slugi plecate
arhimandritul Grigore Dicheos din Peloponez
Căpitan Iordache Olimpiotul
Ioan H. Farmache

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν. I, p. 174—175. Text grec.

## 9

**Bucureşti, 27 februarie 1820**

*Iordache Nicolau Olimpiotul cere lui Hagi Ianuş să-i restituie un zapis de bani.*

Βουκουρέστι, τῇ 27 Φεβρουαρίου ἔτος 1820

Τὴν εὐγενίαν σου ἀδελφικῶς ἀπὸ μέσου τῆς ψυχῆς μου γλυκέως κατασπάζομαι.

Μετὰ τὸν ἄνωθεν ἀδελφικόν μου ποθητὸν ἀσπασμὸν καὶ ἐρευνῶν [περὶ] τῆς περιποθήτου μοι αὐτῆς ὑγείας, εἰδοποιῶ ὅτι θείᾳ χάριτι καλῶς ὑγιαίνω μέχρι τοῦδε, ἄμποτες δέομαι τοῦ ἁγίου Θεοῦ νὰ σᾶς χαρίζῃ καὶ τὴν εὐγενίαν σας ὑγείαν, εὐτυχίαν μὲ ὅλα τὰ ποθούμενα τῆς καρδίας σας. Καὶ διὰ τοῦ παρόντος μου ἀδελφικοῦ ποθητοῦ σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι εἰς τοὺς χιλίους ὀκτακοσίους δώδεκα, ὁποὺ ἐπάησα διὰ τὴν πατρίδαν μου καὶ ὄντας ἐκεῖ εἰς τὴν πατρίδα μου, μοῦ ἐγράψετε διὰ νὰ σᾶς στείλω μίαν οἰκονομικὴν ὁμολογίαν, διὰ νὰ ἔχετε λόγον τρόπον τινα διὰ τὰ ἄσπρα ὅπου μὲ χρεωστοῦσαν αὐτοῦθεν νὰ μοῦ τὰ συνάξητε. Λοιπὸν ἐγὼ τότες ἔκαμα αὐτὴν τὴν οἰκονομικὴν ὁμολογίαν εἰς ὄνομά σας διὰ φλωρία ἑξακόσια. Λοιπὸν τὰ ἄσπρα μου δὲν τὰ ἐσυνάξετε, λοιπὸν ἐγὼ ἐρχάμενος ἀπὸ τὴν πατρίδα μου εἰς τοὺς χιλίους ὀχτακοσίους δεκατρεῖς, τὰ ἐσύναξα μόνος μου ἀπὸ ὅλους. Λοιπὸν ἡ οἰκονομικὴ ὁμολογία ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖράς σας καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ τὴν στείλετε μὲ σίγουρον εἰς τὰς χεῖράς μου, εἰδὲ καὶ τὴν ἐχάσετε νὰ μοῦ στείλετε γράμμα ἀπὸ τὸ χέρι σας, ὁπότε ἤθελεν εὑρεθῇ ἐκείνη ἡ οἰκονομικὴ ὁμολογία ὡς ἄνωθεν σᾶς λέμε, νὰ εἶναι ἄκυρη, ἐπειδὴ ὅσον ζῶμεν, ἀδελφέ, ἀναμεταξύ μας δὲν ἔχομεν τεκλίφι καὶ ὑποψίαν, πλὴν εἴμαστε ἄνθρωποι καὶ ἔχομεν καὶ ζωὴν καὶ θάνατον, καὶ πρέπει νὰ μὴν μείνομεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀδερφέ, ἠξεύρεις πόσην ἀγάπην ἀδελφικήν σᾶς ἔχω, ὅμως ἐλπίζω καὶ ἡ εὐγενία σας νὰ μὲ ἀγαπᾶτε καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ποτέ, ἀλλὰ μένω πάντα τὴν ἀδερφικήν σας εἰλικρινεστάτην ἀγάπην

δοῦλος
Γεωργάκης Νικολάου Ὀλύμπιος

[Adresa:] Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ κὺρ Χατζῆ Γιαννούσῃ αἰσίως
Εἰς τὴν Κραϊώβαν

**Bucureşti, 27 februarie 1820**

Sărut din suflet şi cu dor ca un frate pe domnia voastră.

După sărutul meu frăţesc de mai sus şi după ce mă interesez de sănătatea d-voastră mult dorită mie, vă înştiinţez că pînă în prezent cu ajutorul lui

Dumnezeu sînt sănătos şi mă rog sfîntului Dumnezeu să vă dăruiască şi d-voastră sănătate, fericire şi tot ce doreşte inima d-voastră.

Prin prezenta mea frăţească vă înştiinţez că în 1812, cînd m-am dus în patria mea şi, fiind eu acolo în patria mea, mi-aţi scris să vă trimit un zapis, ca să aveţi putinţa să încasaţi banii, ce mi se datorau acolo. Aşadar, şi eu atunci am făcut acest zapis pe numele d-voastră pentru 600 galbeni. Dar nu mi-aţi încasat banii şi eu, întorcîndu-mă din patria mea la 1813, i-am încasat însumi de la toţi. Însă zapisul a rămas în mîinile d-voastră; vă rog să mi-l trimiteţi pe cale sigură; iar în caz că l-aţi pierdut, să-mi trimiteţi o scrisoare, scrisă de mîna d-voastră, în care să spuneţi că atunci cînd se va găsi acel zapis, pomenit mai sus, să nu aibă valoare, fiindcă cît timp trăim, frate, între noi nu este « teclif» şi bănuială, dar sîntem oameni muritori şi nu trebuie să rămînem cu păcat.

Frate, ştiţi dragostea frăţească ce am pentru d-voastră. Sper de asemenea şi nu mă îndoiesc, că şi domnia voastră mă iubiţi. Rămîn totdeauna la dragostea d-voastră frăţească şi foarte sinceră

Slugă
Iordache Nicolau Olimpiotul [1]

[Adresa:] Prea nobilului domnului domn Hagi Ianuş
Cu sănătate
La Craiova

Arh. St. Buc., Corespondenţa Hagi Ianuş, pach. 439, doc. 80. Orig. grec.

## 10

**Craiova 6 martie 1820**

*Hagi Ianuş răspunde lui Iordache Olimpiotul că a rupt, la timpul său, zapisul cerut.*

Κραγιώβα, τῇ 6 Μαρτίου 1820

Πρὸς τὸν ἄρχοντα σερδάρην Γεωργάκη Νικ. 'Ολυμπιότη
Βουκουρέστι.

Τὸ ἀπὸ 27 τοῦ ἀπελθόντος Φεβρουαρίου ἀδερφικοῦ μοι γράμματος περιχαρῶς ἔλαβον, ἐχάρην ἄκρως διὰ τὴν ἀγαθήν μοι ὑγείαν της καὶ ὁ κύριος νὰ σᾶς τὴν χαρίζῃ καὶ διὰ τοῦ λοιποῦ μ'όλα τὰ ἐφετὰ καταθύμια. Θείᾳ χάριτι κἀγὼ καλῶς ὑγιαίνω. Εἶδον πρὸς τούτοις καὶ τὰ ὅσα μὲ γράφεις διὰ μίαν ὁμολογίαν, ὁποὺ μᾶς ἐστείλατε ἀπὸ φλωρία ἑξακόσια, ὅθεν καὶ τῇ εἰδοποιῶ, ἀδελφέ, ὅτι στοχαζόμενος ἀπὸ κάθε ἐναντίον τὴν ἐξέσχισα ἔκτοτε, διὰ νὰ μὴν παραπέσῃ. Λοιπὸν διὰ καλυτέραν σας ἀσφάλειαν βαστάξετε τὸ παρόν μας, ὁποὺ ὅταν ἤθελεν εὑρεθῇ νὰ εἶναι ἄκερη καὶ ὡς χαρτὶ ἄγραφον διὰ κάθε ὑποψίαν της καὶ πρὸς ἡσυχίαν σας. Ὅθεν καὶ σᾶς παρακαλῶ ὁποὺ πάντοτε νὰ μὲ γράφητε.

[Χατζὴ Γιαννούσης]

---

[1] Numai cuvîntul « slugă » şi semnătura sînt autografe şi scrise cu altă cerneală.

Craiova, 6 martie 1820

Către boierul serdar Iordache Nic. Olimpiotul

București.

Am primit cu multă bucurie frățeasca d-voastră scrisoare din 27 ale lunii trecute februarie și m-am bucurat foarte mult că sînteți sănătos. Domnul să vă dăruiască și în viitor sănătate cu tot ce doriți; slavă domnului și eu sînt sănătos. Am văzut pe lîngă celelalte tot ce-mi scrieți în legătură cu un zapis de șase sute galbeni, ce ne-ați trimis. Vă înștiințez, frate, că gîndindu-mă la toate cîte ne pot fi potrivnice, l-am rupt încă de pe atunci ca să nu se rătăcească. Prin urmare, pentru mai buna siguranță a d-voastră, păstrați prezenta scrisoare pentru ca zapisul să nu aibă nici o valoare în caz că se va găsi, ci să fie socotit ca nescris, pentru preîntîmpinarea oricărei bănuieli a d-voastră și spre liniștea d-voastră. Vă rog să ne scrieți totdeauna.

[Hagi Ianuș]

Arh. St. Buc., Condica Hagi Ianuș, 703, f. 23v. Text grec.

## ANEXĂ

### la documentul nr. 10

18 Μαρτίου 1820

Τὴν τιμιότητά της ἀδελφικῶς προσκυνῶ.

Ἔλαβον τὸ ἀδελφικόν της καὶ ἐν πρώτοις ἐχάρην διὰ τὴν ἐφετωτάτην μοι ἀγαθὴν ὑγείαν της, ἐπομένως εἶδον καὶ ὅτι ἔσχισε τὴν ὁμολογίαν τῶν ἑξακοσίων φλωρίων ὁποὺ τῇ εἶχα στείλει, διὰ τὸ ὁποῖον εὐχαριστῶ καὶ τὴν παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρέσῃ ὁποὺ ἔλαβα αὐτὴν τὴν τόλμην νὰ τὴν γράψω περὶ τούτου. Αὐτὸ τὸ ἔκαμα ὡς πρὸς γνήσιον φίλον, ὄχι διὰ καμίαν ἄλλην ὑποψίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ζωὴν καὶ θάνατον, καθὼς καὶ τῇ προέγραψα.

Ἔμαθον καὶ τὴν πρόοδον ὁποὺ κάμνει εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν αὐτοῦ μουλκίων, καὶ εὐφραίνεται ἡ καρδιὰ τοῦ Γιώργου, μάλιστα ἐπληροφορήθηκα ὅτι ἀγόρασε καὶ τὸ μούλκι τοῦ Βισιοράνου καὶ πῶς καὶ πρὸς πόσο ἡ στίνζινα; Καὶ ἂν ἀγαπᾷ νὰ κάμῃ καὶ τὸν φίλον της τὸν Γεωργάκην γείτονα εἰς τὰ αὐτόθι καὶ θέλει νὰ μὲ τὸ δώσῃ μὲ τὴν ἰδίαν τιμὴν ὁποὺ τὸ ἐπῆρεν, ἂς μὲ γράψῃ διὰ νὰ ἑτοιμάσω τὰ γρόσια καὶ νὰ τῇ τὰ ἐμβάσω, πλὴν μὲ αὐτὴν τὴν εὐεργισίαν ὁποὺ μήτε νὰ ζημιώσετε, μήτε κέρδος νὰ μὴ πρετεντέρετε ἀπὸ τὸν φίλον σας τὸν Γιῶργον.

Ἐν τοσούτῳ τῇ ἐπεύχομαι ὁποὺ καὶ τὸ πλησιάζον ἅγιον Πάσχα νὰ τὸ ἀπεράσετε μὲ ὑγείαν, μὲ εὐτυχίαν καὶ μὲ ὅλα τὰ ἐφετὰ εἰς ἔτη πάμπολλα.

Καὶ περιμένων ἀδελφικὴν ἀπόκρισίν της μένω τῆς τιμιότητός της

ὡς ἀδελφὸς καὶ δοῦλος

Γεωργάκης Νικολάου Ὀλυμπιότης

Καὶ τὸν υἱόν σας κύριον Νικολάκην ἀδελφικῶς τὸν προσκυνῶ.

[Adresa:] Τῷ τιμιωτάτῳ καὶ χρησιμωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Χ. Γιαννούση τῷ ὡς ἀδελφῷ μοι ἀγαπητῷ προσκυνητῶς.

18 martie 1820

Salut frățește pe domnia voastră [1].

Am primit frățeasca d-voastră. Mai întîi m-am bucurat că sînteți sănătos și apoi am văzut că ați rupt zapisul de șase sute galbeni, pe care vi l-am trimis; pentru care vă mulțumesc și vă rog să mă iertați că am îndrăznit să vă scriu despre aceasta. Am făcut acest lucru față de un adevărat prieten, și nu din vreo bănuială, ci fiindcă este vorba de viață și de moarte, precum v-am mai scris.

Am aflat și cum reușiți în obținerea moșiilor de acolo și inima lui Gheorghe se bucură. Ba chiar am fost înștiințat că ați cumpărat și moșia lui Viișoreanu. Dar cum și cu cît stînjenul? Dacă vreți să-l faceți vecin acolo și pe prietenul d-voastră Iordache și vreți să mi-o dați cu același preț, cu care ați luat-o, scrieți-mi atunci ca să pregătesc banii și să vi-i trimit. Dar, făcînd această binefacere, să nu vă păgubiți, și nici să cereți vreun cîștig de la prietenul d-voastră Gheorghe.

Cu acestea vă urez să petreceți sfintele Paști care se apropie cu sănătate, fericire și tot ce doriți, și la mulți ani. Și, așteptînd răspunsul d-voastră frățesc, rămîn al domniei voastre ca un frate și slugă

Iordache Nicolau Olimpiotul [2]

Și pe fiul d-voastră, domnul Nicolachi, îl salut frățește.

[Adresa:] Prea cinstitului și prea utilului domnului domn H. Ianuș iubitului meu frate cu închinăciuni.

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 418, doc. 34. Orig. grec.

## 11

**[București, 9 aprilie 1820]**

*Constantin Papahristu informează conducerea Eteriei despre inițierea în Eterie a lui Grigore Suțu.*

[București, 9 aprilie 1820]

[Următoarele au fost scrise de Constantin Papahristu cu un vocabular convențional conducătorilor Eteriei în legătură cu intrarea lui Grigore Suțu în Eterie:]

«Potrivit sarcinilor imperioase cu care eteriștii m-au învrednicit, n-am neglijat să mă ocup, pe cît mi-a fost posibil, de descoperirea și găsirea unor

[1] Catre Hagi Ianuș.

[2] Semnătura autografă.

persoane vrednice și virtuoase prin preocupări și fapte cîte sînt necesare în urma acestei recomandări. Mai întîi prezint onorabilei conduceri pe Grigore Suțu, fiul neuitatului principe Alexandru Suțu, căruia i s-a tăiat capul de către barbari, sub motiv de trădare pe cînd ocupa postul de mare dragoman în timpul celor șapte ani ai războiului cu rușii. Zisul Grigore este un tînăr de 23 ani, bine înzestrat, învățat, cunoscător de mai multe limbi, foarte iubitor de neam, dușman înverșunat al tiranilor, dar nenorocit din cauza împrejurărilor, adică din cauza morții premature a tatălui său, din cauza confiscărilor etc. Cu toate acestea, drept recunoștință față de onorata conducere, oferă deocamdată una mie groși... [1]. Cel amintit, în prezent se bucură pe lîngă domnitorul Țării Romînești de multă bunăvoință, de aceea sper ca în curînd să primim destul ajutor de la el în toate».

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 173. Text grec.

## 12

**[București, 9 aprilie 1820]**

*Dimitrie Papahristu expune conducătorilor Eteriei foloasele ce ar rezulta, dacă ar fi inițiați domnii Țării Romînești și Moldovei precum și unii fanarioți de vază.*

[București, 9 aprilie 1820]

[Fragment dintr-un raport trimis de Dimitrie Papahristu conducătorilor Eteriei].

«...În Țara Romînească, din cauza împrejurărilor politice, trebuie să se păstreze astăzi un număr însemnat de eteriști, dar într-un spirit de menajament, deoarece Eteria este astăzi singurul refugiu al săracilor și neocrotiților și, ca să spun mai bine, este o adunătură de toate neamurile. Fapta cea mai mare ar fi, socot, introducerea în Eterie a actualului domnitor... [2]. Atunci desigur, potrivit îndatoririlor sale, va da ajutor cuvenit pe ascuns tuturor patrioților; va ajuta în tot felul Eteria și va contribui în genere la îndeplinirea tuturor planurilor ei. Este cunoscut ce trecere are un domnitor al Țării Romînești, care totdeauna participă la toate acțiunile Porții. Dar această acțiune este greu de realizat și este nevoie de un bun înotător. Eu aș fi luat asupra-mi aceasta, dacă onorabila mea conducere m-ar fi înarmat cu ordinele cuvenite și sfaturile sfinte; altfel niciodată nu voi îndrăzni să întreprind o astfel de importantă acțiune (cel puțin eu). Același lucru îl spun și despre domnitorul Moldovei. Dacă și acesta se arată refractar, ar fi bine ca prin diferite mijloace să se pună la cale nimicirea

[1] Puncte de suspensie în text.

[2] Puncte de suspensie în text. E vorba de Alecu Suțu.

lor şi să fie numiţi în locul lor alţii iubitori de neam mai vrednici, care au mai puţină grijă de propriile lor interese şi mai multă pentru cele obşteşti.

II. Propun onoratei conduceri nimicirea lui Halet efendi din Constantinopol. Acesta este un duşman al grecilor, răutăcios şi răufăcător şi pare atotputernic. Totul se face astăzi cu aprobarea lui şi nimic nu se face fără el. El întărîtă şi aţîţă cît se poate îndîrjirea distrugătoare în general în toate a sultanului, care îl favorizează mult. Această nimicire o consider o treabă uşoară pentru domnitorii din Ţara Romînească şi Moldova, cînd ei vor intra în Eterie. În afară de domnitori, era bine dacă intrau în Eterie şi mulţi dintre fanarioţii vrednici, care sînt socotiţi astăzi ca unelte politice ale Turciei. Aceştia... [1] vor căuta să se arate vrednici urmaşi, văzînd feluritele tiranii, pe care în fiecare zi le îndură din partea barbarilor, adică închisori, confiscări, omoruri şi altele asemănătoare. Aceştia, îndemnaţi de propriile lor interese, au îmbrăţişat fiecare cîte un grup de diferiţi turci, bineînţeles, din cei mai însemnaţi. Prin urmare, dacă ei, avînd astfel de prieteni pe faţă, vor înceta de a-şi vedea numai de interesele lor speciale, şi vor privi lucrurile mai adînc, ce folos şi ajutor ar putea să aducă este tuturor cunoscut. Nu zic iarăşi că nu trebuie să fie supuşi unei cercetări amănunţite, ferească Dumnezeu! Altfel dăm de alte lucruri mai necuviincioase.

Acestea deocamdată am socotit nimerit să raportez onoratei mele conduceri, care, după ce va reflecta, va hotărî cele mai de folos şi mai sigure...».

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 196—197. Text grec.

## 13

**Gorj, 28 aprilie 1820**

*A. Mikaloglu cere lui Hagi Ianuş o sumă de bani în contul unei cantităţi de lînă.*

Κόρζι, τῇ 28 'Απριλίου 1820

Ταπεινῶς φιλῶ τὸ χεράκι της.

Διὰ τοῦ παρόντος πρῶτον ἀποδίδω τοὺς ταπεινοὺς προσκυνησμούς, καὶ ἔπειτα τῷ λέγω ὅτι μὲ τὸ νὰ ἔλαβον χρείαν μεγάλην ἀπὸ γρόσια, παρακαλῶ νὰ μοὶ στείλετε μὲ τὸν παρόντα Νικόλαον Ζωϊκάνον γρόσια τέσσαρες χιλιάδες, τὰ ὁποῖα θέλουν εἶναι διὰ λογ. τοῦ μαλλίου ὁποὺ θέλω τῷ δώσει, τὸ ὁποῖον στοχάζομαι νὰ ἔβγῃ ἕως δέκα χιλιάδες ὀκάδες. Παρακαλῶ ὅμως ἄδειον νὰ μὴν τὸν στείλετε, ἐπειδὴ στναχοροῦμαι μεγάλως καὶ νὰ μὴ μὲ ἀφίσητε εἰς στεναχωρίαν, ἐπειδὴ ἀλλοῦ ἐλπίδα δὲν ἔχω.

[1] Puncte de suspensie în text.

Μετὰ ὀλίγας ἡμέρας θὰ στείλω καὶ δι'ἄλλα, καὶ παρακαλῶ πάλιν νὰ μὲ προφθάσητε. Ἡμεῖς ἕως τώρα καλὰ ἀπεράσαμεν, εἴθε καὶ μέχρι τέλους. Δὲν ἠξεύρω ἂν ὁ κὺρ Κόναρης ἐσύναξε ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μένω

Τῆς ἐντιμότητός σας

δοῦλος ταπεινότατος
Ἀναστάσιος Μιχάλογλους

[Adresa:] Τοῖς ἐντιμωτάτοις κυρίοις κυρίοις Χατζῆ Ἰωαννούση Κώνστα Πέτρου καὶ ἀδελφοῖς προσκυνητῶς

Εἰς Κραϊώβα

Gorj, 28 aprilie 1820

Vă sărut plecat mînuţa.

Prin prezenta, întîi vă trimit închinăciunile mele plecate, şi apoi vă spun că deoarece am mare nevoie de bani, vă rog să-mi trimiteţi cu Nicolae Zoican patru mii groşi în contul lînii, pe care am să v-o dau, şi care cred că va ieşi pînă la zece mii ocale. Vă rog însă să nu-l trimiteţi fără bani, fiindcă am mare nevoie şi să nu mă lăsaţi să sufăr, deoarece în altă parte n-am nici o speranţă. După cîteva zile am să trimit pentru o altă sumă şi iarăşi vă rog să mi-o daţi.

Noi pînă acum am petrecut bine. Să dea Dumnezeu să fie aşa pînă la sfîrşit. Nu ştiu dacă domnul Conaris [1] a încasat pînă în prezent. Şi rămîn

al domniei voastre prea supusă slugă
Anastasie Mihaloglu

[Adresa:] Prea cinstiţilor domnilor domni Hagi Ianuş Consta Petru şi fraţii, cu închinăciuni

La Craiova

Arh. St. Buc., Corespondenţa Hagi Ianuş, pach. 390, doc. 59. Orig. grec.

## 14

**Moscova, 13 mai 1820**

*Komizopulos scrie lui Xanthos în legătură cu activitatea lui Gh. Gatzos şi Gh. Leventis.*

Moscova, 13 mai 1820

Domnule Th. (Xanthos),

La Petersburg

Scrisoarea ta frăţească din 7 curent ne-a făcut mare plăcere şi la ea vă răspunde Xenidis (Patzimadis). Noi vă aducem mulţumirile noastre pentru silinţa

[1] Negustor grec la Constantinopol.

d-voastră şi pentru progresul datorat vredniciei d-voastră. Cu poşta trecută v-am trimis, odată cu scrisoarea mea, şi o copie din scrisoarea Maşinei proaste (Gh. Gatzos) [1]. Am să-i scriu cele cuvenite în mod măgulitor, dîndu-i speranţe şi arătîndu-i că sînt de partea lui, ca să nu facă vreo faptă nelegiuită şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, cînd veţi veni, vom pune lucrurile la punct, urmînd aceeaşi cale cu băgare de seamă spre a-l linişti şi pe el, adică trimiţînd o scrisoare lui I. Rizos, şi atunci se va convinge şi el şi ceilalţi. Luaţi din plic scrisoarea lui Karimos (P. Secheris). Şi el suferă poate chiar mai mult decît noi toţi, fiindcă e lăsat în adîncă tăcere, încît în cele din urmă se va bucura şi el. Cu următoarea poştă am să-i scriu din nou, de asemenea şi pe cale maritimă ca să se liniştească. De la Lisipos (Leventis) nu am altă scrisoare; am să-i scriu şi lui pentru a-l încuraja. Momentul e bun pentru a realiza un cîştig bun, fiindcă socrul (Ali paşa) se află într-o situaţie grea şi nu se va opune, oricare ar fi propunerea ce i s-ar face. În Peloponez... [2] este gata şi aşteptăm ca să se ducă cineva s-o ia, şi precum cererea este mare va da cîştig mare. În Ţara Romînească poate cineva să speculeze destule cantităţi de unt cu preţuri folositoare, de asemenea şi dincolo de Dunăre poate să adune mult unt, nu-i nevoie decît de hotărîre. N-am aflat încă unde s-a stabilit Ioachim (Anagnostopulos). De la Martachis (Tzacalof) nici un semn de viaţă de două săptămîni. Sper să primesc răspuns la scrisoarea mea trimisă la Livorno. De la Chişinău mi se scrie că bunul prieten Andronic şi-a dat obştescul sfîrşit. Mi-a părut foarte rău că am pierdut un bun prieten.

Aci nu avem nici o noutate, afară de noutăţile lui Ali paşa.

Vă sărut frăţeşte

Evdochidis
(Komizopulos)

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 75—76. Text grec.

## 15

**Kraguievaţ, 12 iulie 1820**

*Miloş Obrenovici mulţumeşte căminarului Sava pentru că i-a făcut cunoscut secretul Eteriei.*

Kraguievaţ, 12 iulie 1820

Prea nobile domnule Sava Popovici [3].

Am avut onoarea să primesc cu deosebită bucurie cinstita d-voastră scrisoare trimisă din Bucureşti la 22 mai, în care exprimaţi devotamentul d-voastră special faţă de persoana mea şi declaraţi că sînteţi gata să apăraţi religia orto-

---

[1] Gh. Gatzos era unul dintre conducătorii eteriştilor din Iaşi.

[2] În textul grecesc: τὸ κοραλί.

[3] E vorba de căminarul Sava Fochianos.

doxă sub conducerea mea, ca un predicator şi protector al ei, pînă la ultima picătură de sînge. Ofiţerul meu, domnul Dimitrie Gheorghiu, care mi-a înmînat scrisoarea d-voastră, n-a neglijat să mă înştiinţeze prin viu grai, din partea d-voastră, despre o acţiune ce este în studiu şi vă mulţumesc din adîncul inimii, că d-voastră, un bărbat înţelept şi viteaz, m-aţi onorat cu o aşa de înaltă şi deosebită cinste. Şi eu din partea mea nu voi lăsa să treacă nici cel mai mic prilej, fără să îndeplinesc întru totul înalta dorinţă a prea binevoitorului meu gospodar. Vă iubesc sincer şi vă respect pururea. Cu aceste sentimente faţă de d-voastră semnez, prea nobile domn,

prea plecatul d-voastră rob
Miloş Obrenovici
Cneaz suprem al Serbiei

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 253. Text grec.

## 16

**Kraguievaţ, 12 iulie 1820**

*Miloş Obrenovici mulţumeşte lui Iordache Olimpiotul pentru sentimentele de credinţă exprimate.*

Kraguievaţ, 12 iulie 1820

Prea nobile domnule Gheorghe Nicolau [1].

Am primit cu un deosebit sentiment de prietenie scrisoarea d-voastră, scrisă în Bucureşti, la 22 mai, în care aţi avut bunătatea, prea binevoitorule domn, să mă asiguraţi de acel lucru, de care eu încă de mult sînt cu totul convins, adică de credinţa şi de devotamentul d-voastră faţă de persoana mea, şi că sunteţi gata să vărsaţi pînă şi ultima picătură a sîngelui d-voastră sub conducerea mea pentru religia noastră ortodoxă. Vă mulţumesc profund, prea binevoitorule domn, pentru acest sacrificiu, făcut în numele lui Dumnezeu al ortodoxiei, şi vă asigur din partea mea că nu cruţ nici cel mai mic lucru ca să îndeplinesc dorinţa înaltă a prea binevoitorului meu gospodar. Vă iubesc din inimă şi vă stimez pururea. Cu aceste sentimente faţă de d-voastră semnez, păstrînd totdeauna respect faţă de d-voastră, prea binevoitorule domn,

prea plecatul d-voastră rob
Miloş Obrenovici
Cneaz suprem al Serbiei

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 254. Text grec.

---

[1] Către Iordache Olimpiotul.

17

**Kiev, 30 iulie 1820**

*Al. Ipsilanti dă îndrumări lui Em. Xanthos cu privire la eteriștii din Basarabia și la cei din București.*

Kiev, 30 iulie 1820

Iubite frate, domnule Emanuil Xanthos,

Îți urez mai întîi călătorie bună și succes în întreprinderile tale. Cînd o să ajungi cu bine la Chișinău să înmînezi scrisorile mele de recomandație cumnatului meu, ca să te ajute și să-ți dea pașaportul. Cînd o să ajungi la Ismail, să înmînezi celor doi prieteni cunoscuți scrisoarea mea de recomandare și să le spui atît lor cît și tuturor celorlalți frați tot ce ți-am recomandat prin viu grai, mai ales să fie binevoitori și discreți în toate. După ce te vei odihni nu mai mult de cinci zile pe lîngă familia ta, să pleci la București. Cînd o să treci prin Galați să înmînezi scrisorile de recomandare ce ți le-am dat celor doi frați de acolo și să le spui atît lor cît și tuturor fraților ce se află acolo, tot ce ți-am recomandat prin viu grai.

Cînd o să ajungi cu bine la București să înmînezi prietenilor cunoscuți scrisorile ce ți le-am dat. După ce vei sta de vorbă și te vei consfătui cu frații A. Lisipos, Katalilos (Domnando), căp. I. Olimpiotul și Sava Fochianos, să le spui tot ce ți-am recomandat și ți-am spus. Cînd o să vezi că totul va fi gata pentru acțiune, atunci ai să dai prietenilor cunoscuți bani din sumele ce ți se vor trimite sau vei încasa din creditele care ți s-au deschis, după cum vei socoti că este necesar ca să ușurezi acțiunile lor. După ce vei termina toate acestea cu exactitate, atenție, rapiditate și înțelepciune, să pleci de acolo și să vii iarăși în Basarabia, unde vei găsi alte ordine. Socot de prisos să-ți spun că trebuie să mă înștiințezi din cînd în cînd, trimițîndu-mi scrisorile tale pe adresa prietenului meu cunoscut. Te rog ca pe lîngă toate acestea să cumperi la Ismail, la ducerea sau la întoarcerea ta, precum ți-am spus, o bună corabie în contul Eteriei și s-o pregătești bine pentru călătorie. Sînt sigur că vrednicia, înțelepciunea și zelul tău pentru binele obștesc nu te vor lăsa să neglijezi nimic din cele ce ți s-au recomandat și că te vei purta în această împrejurare cu aceeași îndemînare și înțelepciune, arătate pînă în prezent, din care cauză ai devenit vrednic de toată atenția și dragostea atît a domnilor [conducerea] cît și a mea proprie. Fii sănătos, prietene, urarea patriei și a mea să te întărească și să te îndrepte totdeauna spre bine.

Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 83—84. Text grec.

## 18

**Odesa, 10 august 1820**

*Al. Ipsilanti comunică lui Em. Xanthos că i se vor trimite la București banii ceruți și eteriștii de acolo să aștepte ordinul său pentru pornirea acțiunii.*

Odesa, 10 august 1820

Iubite prieten,

La Ismail.

Iată îți trimit aci alăturat scrisorile lui Perrevos. Stamatis Kumbaris îți trimite cele 500 lire sterline cerute de tine. Creditul celălalt ți se va trimite cît mai repede la București. Aci sper să izbutesc cele plănuite; am să-ți scriu din nou. Cînd se vor aranja afacerile noastre la București, cu ajutorul lui Dumnezeu, este nevoie ca cei care lucrează să aștepte ordinul meu ca să pornească acțiunea.

Fii sănătos, iubite frate, și du-te în grabă unde este nevoie

Cu totul binevoitor frate

Alexandru Ipsilanti

Domnului Emanuil Xanthos

La Ismail.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 86. Text grec.

## 19

**Iași, 14 august 1820**

*Domnul Moldovei, M. Suțu, scrie lui Al. Ipsilanti că va face tot posibilul să se întîlnească cu el.*

[Iași, 14 august 1820]

[Pe o scrisoare a lui Iacob Rizos Nerulos către Alexandru Ipsilanti se află următoarele rînduri scrise de Mihail Suțu, domnul Moldovei:]

Salut cu drag pe mult stimata excelența sa și-i mulțumesc foarte mult pentru dragostea ce mi-a arătat-o ca unei rude. Dorința mea ca s-o văd personal după atîția ani este așa de puternică, încît, cu toate că sufăr din cauza sănătății, totuși voi alerga ca să mă învrednicesc s-o văd.

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 183. Text grec.

**Nijna, 17 august 1820**

*Ştefan Jifcovici certifică lui Em. Xanthos primirea celor 500 ruble trimise şi îl roagă să intervină să i se dea aprobarea să meargă la Kiev.*

Nijna, 17 august 1820

Prea cinstite domnule Em. Xanthos,

La Ismail.

Am primit la timp scrisoarea d-voastră din 28 iulie, împreună cu cele 500 ruble trimise; m-am bucurat de buna d-voastră sănătate şi de convorbirea pe care aţi avut-o la Kiev cu persoana cunoscută despre mine. Eu, printr-o altă scrisoare trimisă la Kiev (pe care nu ştiu dacă aţi primit-o sau nu), vă scriam că, trecînd pe aici contele Capodistria, l-am rugat să-mi permită să vin la Kiev; el mi-a spus să rog pe şeful poliţiei de aici să raporteze guvernatorului despre aceasta. Am făcut astfel şi şeful poliţiei mi-a spus că a raportat şi că guvernatorul i-a spus că a scris ministrului despre aceasta, adică pentru permisie; aceasta însă va dura mult. Încercaţi şi d-voastră de acolo, poate să reuşiţi, de asemenea şi eu iarăşi voi scrie împărătesei, rugînd-o să mi se dea permisia să plec la familia mea, care se află la Chişinău. Vă rog, domnule Xanthos, să căutaţi să-mi trimiteţi o scrisoare de recomandaţie de la cunoscuta persoană către postelnicul din Iaşi, în care să fiu recomandat că sînt omul lui, ca s-o am, dacă va fi nevoie. Sînt sigur că, trecînd pe la Chişinău, aţi întîlnit familia mea şi rog să-mi scrieţi despre aceasta, de asemenea dacă caută şi ei să obţină autorizaţia pentru mine.

Părintele Grigorie a sosit la 14 ale lunii aici sănătos; scrisoarea pe care i-aţi lăsat-o a citit-o în prezenţa mea; vă mulţumesc pentru recomandaţie. Prezenta vi se trimite prin mijlocirea persoanei amintite, prin care veţi trimite şi răspunsul. Nu mai am nimic de adăugat, decît să vă urez succes în afacerile d-voastră. Vă salut frăţeşte şi rămîn binevoitor la poruncile d-voastră.

Ştefan Jifcovici

[Scrisoarea este însoţită de următoarea notă a lui Xanthos:]

Acesta este un sîrb marcant, care a contribuit mult alături de Karagheorghe la revoluţia împotriva turcilor. El a fost atunci trimis pe ascuns ca ambasador al sîrbilor la Bucureşti pe lîngă domnitorul de atunci Constantin Ipsilanti, tatăl nenorocitului Alexandru, şeful renaşterii noastre politice, ca să ceară ajutoare şi primind mulţi bani şi provizii s-a întors şi s-a distins luptînd în patria lui pînă în 1812. După pacea de la Bucureşti s-a refugiat cu familia sa împreună cu Karagheorghe şi alţi sîrbi însemnaţi în Rusia. Cu acesta a vorbit mult Xanthos la Nijna, cînd se întorcea din Petersburg şi s-a înţeles

cu el să colaboreze, plecînd în Serbia şi să încheie la timpul potrivit o alianţă cu grecii. Cîţiva invidioşi, intriganţi şi păcătoşi au pus piedici acestei situaţii folositoare, precum şi altor situaţii.

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 87–89. Text grec.

## 21

**Bucureşti, 26 august 1820**

*Gh. Leventis mulţumeşte lui Hagi Ianuş pentru zelul arătat în cele obşteşti şi îi recomandă pe Pendedeca, care se duce la Craiova.*

Βουκουρέστι, τῇ 26 Αὐγούστου 1820

Φίλε καὶ ἀδελφὲ κὺρ Χατζῆ.

Ἄργησα νὰ σᾶς ἀποκριθῶ εἰς τὸ γράμμα σας ἐπειδὴ δὲν εἶχα καιρόν, καθὼς τὸ γνωρίζει ὁ αὐτάδελφός σας. Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὸν καλόν σας εἰς τὰ κοινὰ ζῆλον. Εἴθε νὰ σᾶς μιμηθῶσιν ὅλοι οἱ καλοὶ πατριῶται καὶ νὰ βοηθοῦν τοὺς πτωχοὺς ὁμογενεῖς μας μαθητάς, διὰ νὰ ἀξιωθοῦν νὰ λάβουν τὸ σεμνὸν ὄνομα εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος.

Σᾶς συσταίνω τὸν κύριον Πεντεδέκα στελλόμενον διὰ τὰς ἐκεῖ ὑποθέσεις σας καὶ ἀσπαζόμενός σας ἀδελφικῶς εἰμὶ τῆς εὐγενίας της

ὡς ἀδελφὸς καὶ δοῦλος

Γ. Λεβέντης

[Adresa:] Τῷ εὐγενεῖ κυρίῳ Χ. Γιαννούσῃ τῷ ὡς ἀδελφῷ μοι περισπουδάστῳ

Εἰς Κραϊώβαν.

Bucureşti, 26 august 1820

Prietene şi frate domnule Hagi,

Am întîrziat să vă răspund la scrisoarea d-voastră, fiindcă n-am avut timp, precum ştie fratele d-voastră. Vă mulţumesc pentru marele zel al d-voastră în cele obşteşti. Fie ca să vă imite toţi bunii patrioţi şi să ajute şi ei pe elevii noştri greci cei săraci, şi astfel să se învrednicească de numele modest de binefăcător al Greciei.

Vă recomand pe domnul Pendedeca, trimis pentru afacerile d-voastră de acolo. Vă sărut frăţeşte şi sînt al domniei voastre

ca un frate şi slugă

Gh. Leventis

[Adresa:] Nobilului domn şi prea doritului ca un frate H. Ianuş

La Craiova.

Arh. St. Buc., Corespondenţa Hagi Ianuş, pach. 446, doc. 42. Orig. grec.

## 22

**Odesa, 9 septembrie 1820**

*Al. Ipsilanti condamnă încetineala cu care Xanthos rezolvă chestiunile Eteriei în București și-i cere să termine cît mai repede toate treburile și să plece la Galați.*

Odesa, 9 septembrie 1820

Domnului Em. Xanthos

La București.

Am primit scrisorile tale din 19 și 28 ale lunii trecute și am văzut cele cuprinse; m-a mirat mult întîrzierea ta și mi-a părut foarte rău că, contrar făgăduințelor tale, ai așteptat atîta timp ca să pornești. Cu obișnuita mea sinceritate îți spun, frate, că, cu astfel de întîrziere nu poate cineva să izbutească și singura noastră scăpare este rapiditatea. De la 5 august, cînd ne-am despărțit, pînă la 28, cînd urma să pornești de la Ismail, ai pierdut 23 zile: dacă ai să mergi tot așa, atunci o să ne procopsim. De aceea te rog, frate, îndată ce vei primi prezenta să termini cît mai repede toate treburile tale și să vii la Galați, unde să fii neapărat înainte de 25 ale lunii curente. Eu voi pleca la Chișinău după șase zile; au început să se spună multe și nu este bine; este nevoie de grabă, căci altfel toate se vor duce dracului. Este imposibil să-ți deschid de aici creditul. Numărul 114 [Perrevos] te va ajuta, convingînd pe cei din București să urmeze ordinele mele. Dacă vor vrea bine, altfel iarăși o să ne ajute Dumnezeu și singuri vom putea face ceva bun. Nici nu pot, nici nu vreau să-ți scriu mai mult; ascultă recomandările mele și grăbește-te. Cu acestea te sărut din suflet și rămîn fratele și prietenul tău binevoitor.

A. R.[1] Alex. Ipsilanti

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 91. Text grec.

## 23

**Odesa, 23 septembrie 1820**

*Al. Ipsilanti comunică lui Hr. Perrevos să-l aștepte la Ismail.*

Odesa, 23 septembrie 1820

Domnule Hristofor Perrevos,

Dacă prezenta mea scrisoare te va găsi încă la Galați, așteaptă sosirea mea la Ismail, fără să spui nimănui că vin. Peste cinci zile pornesc de aici.

[1] A.R. sînt inițialele convenționale ale lui Ipsilanti.

Poţi să te întîlneşti cu Dicheos. Sper că chestiunile la Bucureşti au intrat pe calea cea bună.

Rămîn cu totul binevoitor

Cunoscutul [1]

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 215. Text grec.

## 24

**Bucureşti, 24 septembrie 1820**

*Iordache Olimpiotul declară lui Al. Ipsilanti că este gata să-i urmeze poruncile pînă la ultima sa picătură de sînge.*

Bucureşti, 24 septembrie 1820

Prea luminate [2],

Cu deosebită plăcere şi respect am aflat şi am aprobat tot ce domnii Xanthos şi Perrevos mi-au spus din partea luminăţiei voastre. Acum nu-mi mai rămîne altceva decît să vă asigur şi în scris de hotărîrea de a urma cînd veţi crede că momentul potrivit a sosit, ordinul d-voastră hotărîtor, pînă la ultima mea picătură de sînge, fără să mă las intimidat de vreo împrejurare omenească. Semnez cu tot respectul cuvenit şi sincer

al luminăţiei voastre slugă plecată şi frate
C.[ăpitan] Iordache Nicolau Olimpiotul

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 220. Text grec.

## 25

**Kraguievaţ, 26 septembrie 1820**

*Miloş Obrenovici informează pe Iordache Olimpiotul despre mersul tratativelor sîrbo-turce şi despre acţiunile lui Ali paşa.*

Kraguievaţ, 26 septembrie 1820

Vă sărut frăţeşte [3].

Din cauză că timpul a fost scurt, am scăpat două ocazii să vă trimit scrisori. Dar din dragostea deosebită ce o am pentru domnia voastră, din cauza ataşamentului d-voastră faţă de mine şi de naţiunea noastră, socot de o datorie neapărată să vă semnalez domniei voastre cele ce se petrec acum între noi şi ofiţerul trimis de Poartă. Deci spun că în intervalul de timp de la venirea

---

[1] Alexandru Ipsilanti.

[2] Alexandru Ipsilanti.

[3] Către Iordache Olimpiotul.

lui au avut loc unele discuții și care mă îndoiesc că nu vi s-au făcut cunoscute. Așadar chestiunea neamului încă se află în întuneric și nici o hotărîre în această privință n-a fost dată de Înalta Poartă. Aștept deci să văd în viitor rezultatul cel bun, despre care va fi înștiințată și domnia ta. Deocamdată însă nu neglijez să vă semnalez tot ce aflăm aici de la trecători; adică Ali pașa din Ianina a nimicit 6 000 oameni din armata imperială; cei care au venit din Rumelia între altele spun că Hurșit pașa a fost numit la Vula, iar Baba pașa a fost numit valiu de Rumelia. Dacă deci acestea sînt adevărate, atunci ne dau noi bănuieli pentru schimbarea lucrurilor actuale. Eu vă stimez ca pe un recunoscător al patriei mele și sper că mă veți înștiința de cel mai mic lucru care este în favoarea neamului meu, precum voi face și eu totdeauna. Rămîn

al d-voastră cu totul binevoitor
Miloș Obrenovici
cel dintîi cneaz al națiunii sîrbe

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 254–255. Text grec.

## 26

**Odesa, 28 septembrie 1820**

*Lista fruntașilor eteriști din diferite localități, dată lui Al. Ipsilanti de Aristidis Papas.*

Odesa, 28 septembrie 1820

Cei mai stimați dintre frați, aflați în diferite localități, sînt socotiți următorii:

| | |
|---|---|
| Hristodulos Prinaris | la San Severo din Neapole |
| Contele Viaros Capodistria și<br>Constantin Ierostatis | La Corfu |
| Gheorghe Luropulos | la Paxos |
| Contele Dionisie Romas și<br>Contele Anastasie Flamburiaris | La Zante |
| Ioan Vlasopulos, consul al Rusiei și<br>Ioan Papadiamandopulos | la Patras |
| Nicolae Milonas, consul al Rusiei și<br>Gheorghe Katzaris | la Hios |
| Gherasimos Svoronis | la Samos |
| Spiridon Destunis, consul al Rusiei<br>Gheorghe Pashalis și<br>Mihail Naftis, medic | la Smirna |
| H. Atanasie H. Gheorghiu și<br>Nicolaos Valsamachis, medic | la Cidonia |

| | |
|---|---|
| Kiriacos Kumbaris şi<br>Alexandru Mavros | la Constantinopol |
| Dimitrie Arghiropulos, consul al Rusiei şi<br>Dimitrie Themelis | la Galaţi |
| Mihail Hristaris, medic, şi<br>Velisarie Pavlidis | la Bucureşti |
| Efstatios, medic, şi<br>Panaghiotis Panos | la Iaşi |

Despre fraţii care locuiesc în alte localităţi vom vorbi cu alt prilej.

Aristidis Papas

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 209. Text grec.

## 27

**[Bucureşti, 29 septembrie 1820]**

*Gh. Leventis comunică lui Al. Ipsilanti că Olimpiotul, Sava şi Farmache sînt gata să îndeplinească poruncile ce le va da.*

[Bucureşti, 29 septembrie 1820]

[Fragment dintr-o scrisoare trimisă de Gh. Leventis lui Alexandru Ipsilanti].

« .... Cei trei profesori (adică Olimpiotul, Sava şi Farmache) au primit invitaţia şi actul înţelegerii. Ei sînt gata să pornească, cînd veţi socoti momentul potrivit. Domnul Thomidis (Xanthos) are să vă dea detalii asupra acestei chestiuni... Pînă să vină timpul ca să pornească profesorii, am socotit de bine să recurgem şi la alţi concetăţeni, ca să mărim, dacă se poate, atît numărul celor care contribuie, cît şi cîtimea contribuţiei, şi să înlesnim astfel cumpărarea instrumentelor şi cărţilor necesare unei şcoli, ca aceea pe care a plănuit-o zelul nostru. Domnul Antonie Tefcritis... [1] pleacă mîine spre Italia. Ştie atît cît şi Thomidis [Xanthos] şi ceilalţi. El urmează să meargă la Pisa, potrivit ordinului nostru, ca să vorbească cu concetăţenii noştri de acolo, din care unii cunosc bine scopul cel bun al aşezămîntului comun, şi să-i îndemne să contribuie în mod generos, sau să-i pregătească, încît, în caz că veţi trece pe acolo, să terminaţi afacerea. Felul acestor tratative are să vi-l expună pe larg domnul Thomidis... »[1]

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 220—221. Text grec.

---

[1] Puncte de suspensie în text.

**Ismail, 8 octombrie 1820**

*Al. Ipsilanti îndeamnă pe compatrioţii din Grecia să dea ascultare trimisului său D. Themelis şi să nu spere în ajutor străin.*

Ismail, 8 octombrie 1820

Înalţi prea sfinţiţi şi prea cucernici arhierci, prea nobili arhonţi şi proestoşi şi toţi notabilii neamului, care trăiţi în Grecia continentală şi în insulele Arhipelagului.

Bărbaţi iubitori de patrie !

În actuala situaţie critică, cînd toate ţările Europei se luptă să obţină drepturile lor naţionale şi să îngrădească puterea tiranilor, a început să răsară şi steaua prea strălucită a fericirii Greciei.

Propagarea rapidă şi fericită a luminilor în toate clasele neamului nostru a risipit norul cel întunecat, care pînă acum întuneca minţile concetăţenilor noştri. Ochii tuturor s-au deschis şi acum apare în faţa lor robia în cele mai urîte şi ruşinoase culori. Acum toţi în genere, mici şi mari, simt necinstea cea grea de a suporta în viitor jugul asupritor al tiraniei. Sentimentele acele înalte, care au distins în vechime pe străbunii noştri faţă de celelalte neamuri şi i-au făcut eroi, se ascund astăzi şi în sufletele compatrioţilor noştri. Toate inimile ard de iubirea sfîntă a patriei; această patrie sfîntă este obiectul central al faptelor lor; ea este conducătorul lor în toate acţiunile lor, şi pentru fericirea ei renunţă la cea mai mică fericire şi odihnă, dispreţuiesc primejdiile cele mai mari şi sînt gata să se sacrifice. Bărbaţi iubitori de patrie, văzînd acest mare şi nobil entuziasm pentru patrie, ca nişte buni prevăzători ai fericirii noastre, au hotărît să-l îndrepte pe calea cea bună şi să-l întrebuinţeze ca un organ al libertăţii noastre şi al fericirii comune şi pentru acest scop au dat peste tot ordinele necesare şi cele care se cuveneau. Dar fiindcă avîntul nestins al poporului, dacă nu este condus de înţelepciune, poate să producă mai degrabă pagubă decît folos, de aceea am hotărît şi eu, ca un împuternicit al tuturor acestor argumente, să iau în mîinile mele cîrma acestor mişcări, fiind plin de nădejde că, precum pînă acum aţi putut prin iubirea d-voastră de neam şi dragostea şi grija de patrie să obţineţi iubire şi stimă obştească, veţi întrebuinţa şi de acum înainte toate mijloacele posibile ca să conduceţi cuminte zelul arzător al turmei d-voastră şi să conduceţi bine mişcările ei.

Vă trimit pe domnul Dimitrie Themelis, bărbat iubitor de neam şi virtuos şi care pentru marele lui patriotism este cunoscut atît mie cît şi altora; el are dispoziţiuni să vă facă cunoscute planurile mele şi să îndrumeze pe fiecare în cele ce are nevoie astăzi patria. Deci, prieteni compatrioţi, să aveţi încredere în el. Ascultaţi cuvintele lui şi puneţi în aplicare

directivele lui, deoarece de acestea depinde fericirea obștească a neamului nostru și fericirea specială a fiecăruia din noi; să nu-i fie frică nimănui de aceste treburi. Știu că în inimile tuturora este înrădăcinată acea moderată prejudecată, că niciodată noi singuri nu vom putea să ne liberăm, ci trebuie să așteptăm de la străini salvarea noastră. Fiecare om cu minte poate să vadă cît de mincinoasă este această prejudecată, este destul numai să adîncească problemele patriei noastre. Aruncați privirile d-voastră peste mări și le veți vedea acoperite de marinari compatrioți, gata să urmeze exemplul Salaminei. Priviți pe uscat și pretutindeni veți vedea bărbați ca Leonida, care conduc pe iubitorii de patrie spartiați. Priviți concordia, care leagă sufletele acestor eroi. Priviți bunăvoința și zelul acestora! Comparați aceste splendide și mari virtuți cu moleșeala, slăbiciunea și tulburarea internă a dușmanului nostru și, dacă puteți, atunci spuneți că de la alții trebuie să așteptăm salvarea noastră. Da, fraților, compatrioți ai noștri! Să aveți totdeauna înaintea ochilor că niciodată un străin nu ajută pe un străin, fără cîștiguri foarte mari. Sîngele pe care îl vor vărsa străinii pentru noi îl vom plăti foarte scump și vai de Grecia! cînd se va înscăuna o tiranie sistematică în măruntaiele ei. Dar cînd noi singuri vom scutura jugul tiraniei, atunci politica Europei va sili toate puterile mari să încheie cu noi alianțe defensive și ofensive care nu se pot desface.

Salutare!
Alexandru Ipsilanti

Prezenta a fost pecetluită și dată în Ismail la 8 octombrie 1820

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 94–96. Text grec.

## 29

**București, 9 octombrie 1820**

*Bimbașa Sava arată lui Xanthos și Themelis că Serbia nu este pregătită și explică felul cum vede el colaborarea cu sîrbii.*

București, 9 octombrie 1820

Prea nobilii mei domni Xanthos și D. Themelis!

La Galați.

Din scrisoarea d-voastră am aflat că ați ajuns cu bine și am văzut cele scrise; drept răspuns iată vă trimit aci alăturat diferite scrisori, ca să le observați cu băgare de seamă și să le cercetați cu exactitate; între ele se află și trei scrisori de la Miloș. O scrisoare este foarte recentă, mi-a adus-o un om trimis anume, care mi-a spus prin viu grai, ca din partea persoanei amintite, că diferiți turci trecători i-au spus pe ton amenințător că, dacă sîrbii nu vor primi propunerile înaltului guvern, atunci vor vedea că Baba pașa, care s-a făcut guvernatorul Rumeliei, va năvăli cu toate armatele lui pregătite pe lîngă care se află și vizirul Hurșit pașa și vor distruge Serbia.

Vreți să mă sfătuiți ce să facă persoana amintită dacă într-o împrejurare potrivnică se va produce o astfel de întîmplare neașteptată? Ei nu au provizii nici pentru o săptămînă. Trebuie să se aranjeze acest lucru, fiindcă din părțile Turciei nu pot să cumpere nici măcar o oca, iar din Germania, dacă vor cere să cumpere, nemții îi vor trăda îndată pașei din Belgrad, acesta va scrie guvernului și atunci se va produce repede tulburarea. Prin urmare ar fi bine să se procedeze ca anumiți negustori din Țara Romînească, care trimit mărfuri pe apă, să pună în corăbii plumb și praf de pușcă și sîrbii, fiind înștiințați, să vină noaptea în vreun loc mărginaș lîngă un sat fixat dinainte și să primească aceste lucruri necesare, încît puțin cîte puțin să ajungă la o mare cantitate. Mi-au cerut de asemenea și alte sfaturi, adică cum să se poarte cu turcii; eu le-am trimis vorbă să se poarte după sfatul ministrului și să nu le fie frică, fiindcă dacă turcii vor porni împotriva lor, desigur că Rusia nu-i va lăsa să se piardă, ci îi va ajuta în mod hotărîtor și noi atunci îi vom ajuta după puterea noastră. Știrile cu privire la Baba pașa și Hurșit pașa sînt false și constituie simple amenințări ale turcilor, cu scopul ca să-i cîștige de partea lor. În prezent acestea sînt faptele curente; vi le comunic ca să luați măsurile ce le veți crede de cuviință, eu însă pe acela l-am îmbărbătat în toate felurile. Am ținut să vă comunic acestea mai mult ca să vă dați seama de cele ce vă spuneau cîțiva prieteni cînd erați aici, cum că Serbia așteaptă semnalul unora ca să se răscoale și că [sîrbii] au toate cele trebuincioase războiului. Iată deci care este adevărul și să vă gîndiți bine cum stau lucrurile, ca să nu fim duși de niște lucruri închipuite. Iată vă trimit și spada, pe care s-o trimiteți beiului din Mani.

Fiindcă m-am gîndit că o să vă fie de folos aceste scrisori, de aceea am hotărît să trimit pe domnul Ioan Simov, cu cheltuiala mea, ca să vi le aducă și după ce le veți primi, să-i dați o notă de primire spre liniștea mea. Ali pașa este împresurat și cei doi adversari se bombardează reciproc. Nemaiavînd altceva să vă spun, vă sărut frățește și rămîn

căminar bimbașa Sava

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 96–98. Text grec.

## 30

**Galați, 15 octombrie 1820**

*Hr. Perrevos arată lui Al. Ipsilanti că este de dorit ca bimbașa Sava să se sfătuiască cu Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache și tustrei să semneze scrisorile adresate lui Miloș Obrenovici și conducerii Eteriei.*

Galați, 15 octombrie 1820

Prea luminate [1],

Bimbașa Sava ne-a trimis aici cîteva scrisori vechi și neînsemnate ale lui Miloș, pe care poate o să le trimită și luminăției tale. Cu aceasta nu

[1] Alexandru Ipsilanti.

ne-a dat să înțelegem altceva, decît că se află în corespondență cu el. Pe de altă parte nu este în interesul nostru ca el să întrețină singur această corespondență, ci în înțelegere cu căpitanul Iordache și căpitanul Farmache, căci s-ar putea întîmpla ca fiecare să scrie într-un fel diferit. Socotesc deci că este necesar să scrieți domnului Xanthos, ca să scrie lui Sava că ori de cîte ori dorește să corespondeze cu Miloș sau cu luminăția ta, tustrei trebuie să se sfătuiască și să semneze aceeași scrisoare, deoarece ei urmăresc unul și același scop sau acțiune, de aceea și opiniile lor trebuie să fie asemănătoare și de acord cu argumentele lor, și numai atunci lucrurile pot să aibă un sfîrșit fericit.

Al luminăției voastre plecat și sincer rob

Hr. Perrevos

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 249. Text grec.

## 31

**București, 16 octombrie 1820**

*Căminarul Sava scrie lui Xanthos despre rezistența lui Ali pașa din Ianina, despre necesitatea de a fi trimis căpitanul Farmache în Grecia și despre faptul că Poarta a aflat de existența Eteriei.*

București, 16 octombrie 1820

Prea nobile domnule Xanthos,

La Ismail.

Cu ultima mea scrisoare, trimisă cu domnul Ioan Simov, ați aflat de toate cele întîmplate pînă atunci, precum și de gîndurile mele. Acum vă înștiințez, după spusele unui tătar care a venit din Constantinopol, că Dovlet tătar a fost trimis în Serbia ca să ridice de la Belgrad pe trimisul turc Hogiachiani, pe motivul că el a fost trimis anume ca să liniștească și să îndrepte situația din Serbia și nu să tulbure situația de acolo; să rămînă deci singur pașa la Belgrad, ca să liniștească lucrurile și să potolească pe sîrbi. De la cancelaria rusească și de la sîrbi însă n-a fost încă confirmată această știre, numai de la zisul tătar am auzit-o.

Lucrurile cu Ali pașa se află aproape în aceeași situație. Oameni care au venit de curînd din părțile acelea ne povestesc că rezistă bine în cetatea de lîngă lac, în timp ce [inamicul] stăpînește insula și un turn puternic. Tunarii lui sînt foarte îndemînatici, imperialii încă n-au adus artileria grea, totuși căpitanii greci au înaintat pînă la zidurile turnului; ei sînt mai zeloși decît alții și se vede că promisiunile mincinoase ale lui Pașombei îi îmbărbătează mult, de vreme ce se arată atît de viteji și îndrăzneți. Pașa din Școdra a plecat în provinciile sale, iar motivul plecării este necunoscut. Nenorociții locuitori

ai Ianinei, fericiți altădată, au ajuns să umble prin sate, cerînd de pomană pîine, ca să se hrănească ei și copiii lor; acestea sînt rezultatele asupririi turcești. Sînt mai multe zile de cînd mă străduiesc să-l conving pe căpitanul Farmache să se ducă în părțile acelea cu scrisori de recomandare din partea domnitorului Calimah și din partea altora către Pașombei, ca să-l ajute să-și primească moșiile care au fost răpite de Ali pașa, dar el în nici un chip nu se lasă convins. Aceasta, prietene, ar fi fost foarte util și necesar, fiindcă dacă el s-ar fi dus acolo, fiind înarmat cu astfel de scrisori de recomandare, ar fi arătat că este un caracter și în felul acesta ar fi putut ușor să stea de vorbă cu toți căpitanii de acolo și să le comunice scopurile noastre. Acolo sînt adunați toți bărbații viteji ai neamului nostru din partea Greciei și puteți să vă închipuiți cît de folositoare ar fi prezența lui Farmache acolo. Deci, să vă gîndiți și să-i scrieți de acolo, cu orice mijloc veți crede, ca să-l convingeți neapărat să facă această călătorie și să se întoarcă înapoi, după ce își va fi îndeplinit misiunea. Să dați, prietene, atenția cuvenită cuvintelor mele și să vă gîndiți că acolo sînt adunați toți căpitanii din Tesalia, Levadia, Epir și Macedonia, de la care așteaptă cineva serviciile cele mai mari și nu este nimeni silit să alerge din loc în loc ca să-i întîlnească și să piardă timpul; acolo îi găsește oricine pe toți împreună și poate să-i convingă cu multă ușurință. Mustacov încă n-a plecat sub pretext că, fiindcă sînt tulburări în Serbia, toate drumurile au devenit periculoase și de aceea nu se poate călători fără riscuri; el îmi promite că, dacă se vor liniști puțin lucrurile, va pleca, dar era bine dacă scriați de acolo domnului Gheorghe (Leventis) ca să-l pornească neapărat. Să vorbiți acolo cu prea luminatul beizadea ca să scrie aici domnului Nicolopulos ca să-mi dea Monlis smita [1] pe anul acesta, cu prețul cu care era dată pînă acum, pe care eu nu vreau s-o iau pentru alt motiv, decît ca să am prilej să mă plimb pe acolo, ca să pot pune la cale alte lucruri, de care am vorbit și care sînt necesare. Cred că aceasta este treaba cea mai urgentă și mai utilă și să căutați s-o faceți, fiindcă și Kleobulos este om de principii. În prezent nu pot să vă spun mai multe, decît că vă sărut frățește.

Prietenul tău și frate
Sava căminarul

17 octombrie 1820

În momentul acesta a venit Lazarachis împreună cu secretarul curții domnitorului de aici Suțu, care este fiul lui bașcapuchehaia al domnitorului Țării Romînești, anume postelnicul Stavrachi, ca să-mi ceară unele lucruri; el mi-a adus știri noi de la Constantinopol, spunîndu-mi că astăzi a venit la domnitor un tătar de la Constantinopol, care i-a adus vestea că s-a auzit că postelnicul Stavrachi, capuchehaiaua domnitorului Suțu la Constantinopol, a primit în dar de la sultan o tabacheră cu briliante și un autograf,

[1] Nume de moșie?

iar vizirul l-a chemat la Poartă şi l-a îmbrăcat cu blană de samur. Ministrul Halet efendi i-a dăruit un cal împodobit, lucru nemaiauzit de cînd sînt Principatele. Arătîndu-i o nedumerire prefăcută, că ar fi imposibil să se facă aşa ceva, tînărul a fost nevoit să-mi arate scrisoarea tatălui său; i-am spus că desigur trebuie să fi adus mari servicii guvernului şi de aceea i-au făcut această onoare; mi-a răspuns că aceste servicii nu le-a făcut el acolo, ci altcineva de aici. Am început să-l întreb şi să-l cercetez mai mult, oare se va forma vreo armată şi mi-a adus la cunoştinţă acest lucru! Mi-a răspuns că e vorba de alte lucruri; eu l-am rugat, cam ce lucruri sînt? Secretarul domnitorului mi-a răspuns astfel: cîţiva greci, fanarioţi de ai noştri, care sînt înăuntru, organizează prin mijlocirea ministrului Capodistria şi altora o societate drăcească, încercînd să organizeze pe nenorociţii creştini să se răscoale şi să se piardă cu totul şi în acest lucru a fost făcut cunoscut guvernului ca să ia măsuri. Ba chiar mi-a spus şi aceasta că guvernul a însărcinat pe paşa din Şcodra, care a plecat de la tabăra din Ianina, ca împreună cu Melic paşa, Sasi paşa şi Bosna valesi să urmărească mişcările sîrbilor. Am căutat să-l cercetez mai adînc pe acest tînăr, dar n-a fost posibil; de asemenea pentru cîte mi-a spus m-a pus să jur că nu vor ieşi din gura mea, căci altfel este pierdut, adăugînd că sînt aşa de secrete că chiar însuşi domnitorul Calimah şi marele dragoman al Porţii n-au fost înştiinţaţi şi nu cunosc acest secret.

Deci eu îmi fac datoria să vă aduc la cunoştinţă cele ce am aflat şi rămîn

căminarul Sava

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 98–101. Text grec.

32

**Kraguievaţ, 19 octombrie 1820**

*Miloş Obrenovici mulţumeşte lui bimbaşa Sava pentru ştirile comunicate în legătură cu evenimentele politice internaţionale.*

Kraguievaţ, 19 octombrie 1820

Salut pe prea nobilul şi prea iubitul meu boier Sava.

Şi eu am primit cu deosebită plăcere respectata d-voastră scrisoare. Aceasta m-a asigurat din nou, prea binevoitorule domn, de zelul ce-l manifestaţi pentru slava şi buna stare a popoarelor creştine, pentru care sînteţi gata să vă jertfiţi chiar şi viaţa. Deci vă rog să primiţi expresia deosebitei mele recunoştinţe şi să fiţi sigur de prieteneasca mea dragoste şi cinste. Vă mulţumesc de asemenea pentru ştirile ce mi le comunicaţi în legătură cu evenimentele politice internaţionale. Vă rog să-mi trimiteţi şi în viitor ştiri printr-un om credincios.

Vestea că Înalta Poartă a comunicat delegației noi, de opt persoane, care a fost trimisă la Constantinopol, că lucrările ei vor lua sfîrșit, nu s-a adeverit, cu toate că de mult era dorită.

Rămîn cu respectul cuvenit, prea binevoitorule domn,

robul d-voastră prea plecat
Miloș Obrenovici
Cneaz suprem al Serbiei

I. Filimon, Δοχ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν. I, p. 256. Text grec.

33

**Chișinău, 24 octombrie 1820**

*Al. Ipsilanti anunță lui Perrevos că și-a schimbat planul inițial, nu va mai merge în Peloponez, ci va trece prin Principate spre Balcani.*

Chișinău, 24 octombrie 1820

Iubite Perrevos,

Dușmanii au descoperit multe și ne pîndesc. Prin urmare, nu se poate să ne întîlnim altfel, decît cu sabia în mînă. Am schimbat deci planurile, și să nu aștepți să viu de la Triest. Voi ataca provinciile înaintate și prin mijlocul dușmanilor îmi voi deschide drum spre d-voastră.

Puterile noastre sînt mari. Pornește deci cu cei de acolo la 11 noiembrie și curăță pămîntul sfînt de barbari. Dacă cineva din cei înarmați de acolo va voi să rămînă pasiv, repede se va căi, fiindcă dușmanii, chiar dacă nu veți porni, vă vor sili ei s-o faceți, dar atunci, precum este știut, veți fi distruși. De aceea este totdeauna mai bine să se arunce cineva asupra dușmanilor, decît să-i aștepte.

Fii sănătos și să ne întîlnim cu bine.

Prietenul și fratele tău
Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοχ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 232–233, Text grec.

34

**Chișinău, 24 octombrie 1820**

*Al. Ipsilanti poruncește lui Sava și Iordache Olimpiotul să pună în aplicare la 14 noiembrie în București cele stabilite, să răstoarne cîrmuirea, să constituie un guvern provizoriu din boieri pămînteni, să-i pregătească trecerea peste Dunăre și să scrie lui Miloș Obrenovici să se răscoale și el.*

Chișinău, 24 octombrie 1820

Viteji generalisimi, domnilor Sava și Gheorghe Olimpiotul,

La 9 octombrie v-am scris de la Ismail să potriviți lucrurile în așa fel, încît în șase săptămîni de la acea zi să fiți gata pentru a porni.

Acum însă, fiindcă onorata conducere a primit noi şi foarte neplăcute ştiri, care anunţă că duşmanii de moarte se ocupă să zădărnicească planurile noastre, mi-a ordonat să grăbesc cît mai repede executarea planurilor noastre sfinte şi să pornesc pe uscat, fiindcă prin Triest nu mai este posibil, deoarece Anglia şi Austria au declarat război Italiei şi Neapolului. Prin urmare prezenta mea scrisoare conţine ultimele mele ordine către d-voastră, pe care să vă grăbiţi să le executaţi fără cea mai mică întîrziere.

Eu am organizat lucrurile din Moldova şi luna viitoare voi trece la Iaşi cu toţi cei care se află în jurul meu. Iar voi în noaptea de 14 ale lunii noiembrie, puneţi în aplicare la Bucureşti cele stabilite, răsturnaţi cîrmuirea existentă, arestaţi pe domnitor şi constituiţi un guvern provizoriu din boieri pămînteni. Iar dacă vreun străin are să vă întrebe, cu aprobarea cui aţi făcut acestea? să-i spuneţi să trimită un om la mine, la Iaşi, ca să primească răspunsul. După ce veţi fi pus pază bună pe toate drumurile, ca să nu iasă nimeni din Bucureşti, să aşezaţi oameni între Vidin şi Ada-Kale, în partea în care veţi socoti mai de folos, ca să ne pregătească trecerea peste Dunăre. Îndată apoi să trimiteţi cam două sute de oameni în întîmpinarea mea la Buzău, sau şi mai înainte, iar ceilalţi să păstraţi ordinea în oraş, ca să nu aibă loc prădăciuni şi tulburări din partea mulţimii.

Acestea, fraţi generalisimi, le cere în momentul de faţă nefericita noastră patrie din partea vitejiei d-voastră. Sînt însă sigur că le veţi executa cu zel şi nici măcar cu întîrziere de o oră, fiindcă cunosc cu cîtă nerăbdare aşteptaţi acel slăvit moment, ca să arătaţi lumii întregi că sînteţi fii adevăraţi ai Greciei şi fraţi ascultători ai onoratei Conduceri, faţă de care v-aţi angajat prin jurămînt. Planurile acestea sînt cunoscute numai de mine şi de d-voastră amîndoi; deci păstraţi secretul pînă în ultimul moment al îndeplinirii lor. Nu cred că va izbuti vreun răuvoitor să vă îndemne să călcaţi jurămîntul d-voastră şi să îndepărtaţi încrederea ce mi-aţi arătat-o. Sînteţi inteligenţi şi prudenţi şi vă puteţi uşor da seama că, dacă poate cineva să ştie şi alte lucruri mai secrete, acela sînt eu, şi cînd ne vom întîlni, cu ajutorul lui dumnezeu, le veţi afla.

Deci vă spun iarăşi să executaţi ordinele mele, precum v-am spus mai sus, cu energia necesară; căci dacă veţi întîrzia un moment sau veţi refuza colaborarea d-voastră (aşa ceva nu-mi închipui niciodată de la sufletele d-voastră iubitoare de patrie), atunci urmează ca d-voastră să vă apăraţi în faţa întregului neam, în faţa lumii, în faţa omenirii suferinde, şi numele d-voastră vor fi pronunţate cu blestem de urmaşi, precum noi acum pronunţăm numele blestematului Iconomos.

Eu şi toţi cei care sînt cu mine avem încredere în caracterul grecesc al d-voastră, fiindcă vă cunoaştem vrednici de această încredere. Împreună cu d-voastră vom înălţa primele steaguri greceşti! Împreună vom pune primele temelii ale fericirii Greciei şi vom fi încoronaţi cu coroanele nevestejite ale

gloriei! În sfîrşit d-voastră, cu armatele d-voastră viteze, trebuie să deschideţi drumul glorios şi să mă duceţi în braţele celorlalţi concetăţeni ai noştri, care vă vor primi ca pe nişte salvatori şi eliberatori! Am dat ordinele cuvenite la Constantinopol, Moreea şi în celelalte părţi şi în acelaşi timp se va aprinde peste tot focul.

Iată aci alăturat veţi găsi şi o scrisoare către Miloş pe care după ce o veţi citi, o veţi închide şi o veţi trimite cît mai de grabă cu un om de încredere, scriindu-i şi din partea d-voastră că aţi primit ordin să-i spuneţi ca să se răscoale cît mai repede, căci altfel este în pericol Serbia etc.

Despre toate acestea să am neapărat la 8 noiembrie răspunsul d-voastră la Sculeni, trimis cu într-adins om, însă în nici un caz mai tîrziu.

Fiţi sănătoşi şi să ne întîlnim cu bine

Alexandru Ipsilanti

[I. Filimon adaugă următoarea notă:] Actul de mai sus a fost scris de Gheorghe Lasanis, secretarul lui Ipsilanti. Acest act este urmat de rîndurile de mai jos, scrise de Ipsilanti cu mîna sa stîngă;

Iubiţii mei Sava şi Iordachi, căutaţi să nu ne facem de ruşine.

Tot ce v-am scris în această scrisoare a mea să fie cunoscut numai de voi doi. Armata de aici a primit ordin secret să fie gata, ca să pornească la primul ordin, şi se adună pe ascuns. Eu am primit ordin să încep mai repede. Dacă găsiţi cu cale şi uşor, ar fi bine ca Sava să vină la 14 noiembrie pe ascuns la Iaşi, ca să mă ajute în toate, fiindcă cunoaşte bine şi Iaşul şi oamenii de acolo. Iarăşi vă spun să nu spuneţi nimănui ceva din cele ce vă scriu. Eu aştept cu nerăbdare ziua cînd am să vă sărut dulce pe amîndoi şi cînd vom scoate împreună sabia. Dacă Farmachi este încă acolo, ceea ce nu cred, spuneţi-i că îl sărut dulce şi să plece îndată fără întîrziere. A sosit momentul; acum se va vedea ce poate fiecare.

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 233 235. Text grec.

## 35

**Chişinău, 24 octombrie 1820**

*Al. Ipsilanti comunică lui Miloş Obrenovici că a dat ordin să înceapă la 15 noiembrie răscoala în Grecia şi îi cere să se răscoale imediat şi el.*

Chişinău, 24 octombrie 1820

Prea gloriosule conducător al Serbiei, Miloş, şi prea dorite frate, vă sărut frăţeşte,

Am primit ordin de la onorata conducere să aduc la cunoştinţa slăvitei d-voastră persoane scopurile funeste ale duşmanilor faţă de credinţa şi patria noastră. Poarta, afară de armatele trimise împotriva lui Ali paşa şi în alte

pașalîcuri, adună în prezent în Asia și alte locuri numeroase gloate, ca să pornească în primăvară cu curaj împotriva grecilor și Serbiei, să ne găsească nepregătiți și să caute să ne nimicească. Prin urmare, potrivit ordinelor onoratei conduceri, am trimis poruncă în tot cuprinsul Greciei, din Moreea pînă la Dunăre, ca la 15 noiembrie să izbucnească răscoala la Constantinopol și în întreaga Grecie. Prin urmare și slăvita d-voastră persoană să nu aștepte pînă ce dușmanul se va pregăti, ci, îndată ce veți primi prezenta mea scrisoare să înarmați pe vitejii d-voastră sîrbi și să curățați patria d-voastră de barbari. Eu pînă la 20 sau cel mult la 25 noiembrie voi sosi, prin Moldova și Țara Romînească, în mijlocul prea iubiților mei sîrbi cu armată, provizii, bani și muniții, și atunci am să vă spun prin viu grai ceea ce am fost însărcinat să vă spun. Căutați numai să faceți ca la 20 noiembrie să pornească un corp din armata sîrbă la Lom și Drinovaț, pentru ca să atragă toată atenția turcilor acolo și să-mi lase drumul deschis între Vidin și Ada-Kale. Tratativele de la Constantinopol între Poartă și Rusia prevestesc în curînd războiul între aceste puteri. Să alergăm deci noi cei dintîi pe stadionul gloriei ! Să ne încununăm capetele cu cununile gloriei ! Și avînd drept lozincă libertate sau moarte, să năvălim pe neașteptate împotriva dușmanilor noștri nepregătiți și victoria va fi negreșit a noastră.

Să dea dumnezeu să ne întîlnim în curînd, ca să vă arăt și personal sincera prietenie și frăția mea față de persoana d-voastră.

Frate și prieten
Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 237 238. Text grec.

## 36

**Chișinău, 24 octombrie 1820**

*Al. Ipsilanti face cunoscut lui V. Caravia că l-a înaintat în gradul de general și îi poruncește să vie la Iași cu oastea sa pe data de 14 noiembrie.*

Chișinău, 24 octombrie 1820

Viteaze generale Vasile Caravia, salutare !

Informînd onorata conducere de caracterul grecesc și de patriotismul d-voastră înflăcărat, am fost însărcinat să vă acord gradul de general și să vă dau ordinele de mai jos, a căror executare va încorona capul d-voastră cu coroana nemuririi și va contribui la fericirea obștească a neamului.

Îndată ce veți primi prezenta mea scrisoare, să vă străduiți cu toate mijloacele posibile să adunați cît se poate mai mulți oameni și să vă porniți de acolo cu oastea d-voastră la Iași, făcînd calculul ca în noaptea de 14 noiembrie

să fiţi la o oră departare de Iaşi, într-un loc ascuns, şi să trimiteţi un om de încredere, travestit ca negustor, la hanul unguresc, ca să întîlnească pe Lasanis, căruia să-i raporteze în legătură cu situaţia d-voastră; el va avea ordine ca să vă spună ce trebuie să faceţi. În această expediţie trebuie să aveţi cu d-voastră pe Xanthos.

Fiţi atent ca toate cele amintite mai sus să fie executate în cea mai mare tăcere şi linişte, fără să se producă cea mai mică tulburare şi să se nască bănuieli. Scrisoarea mea urmează să vi se înmîneze de către domnul Xanthos, căruia să-i comunicaţi îndată hotărîrea ce aţi luat cu privire la executarea ordinelor mele de mai sus şi despre numărul soldaţilor d-voastră.

Despre bunul mers al tuturor acestor lucruri am drept garanţie experienţa şi iubirea d-voastră de patrie, care vă îndrumează în toate faptele d-voastră.

Fiţi sănătos
Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν. , I, p. 235–236. Text grec.

## 37

**Bucureşti, 29 octombrie 1820**

*Căminarul Sava comunică lui Xanthos iniţierea lui Brîncoveanu în Eterie.*

Bucureşti, 29 octombrie 1820

Prea nobile domnule Xanthos,

Am primit dorita d-voastră scrisoare din 12 curent şi am citit bine cele scrise. Iată aci alăturat veţi găsi o scrisoare pentru prea luminatul, pe care sau i-o veţi trimite pe cale sigură, sau i-o veţi înmîna, dacă vă aflaţi la Chişinău. Nu mă întind mai mult, deoarece din această scrisoare veţi afla totul. Acolo veţi vedea deci despre Brîncoveanu, dar această persoană a primit aceasta sub cuvînt ca să nu-l afle altcineva şi să-l păstraţi foarte secret; acelaşi lucru să-l spui şi prea luminatului; nu este de loc convenabil să se facă cunoscut numele pomenitului boier, fiindcă atunci în loc să ne bucurăm de foloasele cele mari, de care sperăm, vom încerca o mare pagubă. Sînteţi în situaţie să cunoaşteţi mai multe.

Nu mă îndoiesc că aţi aflat de moartea lui Pehlivan paşa, care a fost otrăvit de paşa bei. Cer răspuns grabnic despre tot ce vă scriu. Călugărul aşteaptă scrisorile patriarhiceşti, care urmează să fie trimise de domnul Themelis din Constantinopol. Nemaiavînd altceva nou, vă sărut frăţeşte.

Prietenul şi fratele
căminarul Sava

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 106. Text grec.

## 38

**Chişinău, 1 noiembrie 1820**

*Al. Ipsilanti scrie lui Xanthos să împiedice plecarea lui Themelis la Bucureşti.*

Chişinău, 2 noiembrie 1820

Dragul meu Xanthos,

La Ismail

Am primit scrisoarea ta de la domnul Lasanis şi am meditat bine asupra celor cuprinse în ea. Prin urmare trimite imediat un om domnului Themelis la Galaţi (dacă nu se află încă acolo [adică la Ismail]) ca să-l împiedice să facă călătoria la Bucureşti, iar scrisoarea mea către Sava şi Iordache s-o trimită acolo cu un om credincios domnului Dimitrie Kalamatianos [din Ismail] şi să păstreze secret şi tăcere deplină în toate ce i-ai vorbit. Iar d-ta să scrii îndată lui Perrevos şi Dicheos, ca din partea mea, să nu execute ultimele mele ordine, ci să continuie precum am vorbit acolo personal; apoi să vii să ne întîlnim.

La Sculeni n-am fost încă din cauză că am fost puţin bolnav.

Fratele
Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 107. Text grec.

## 39

**[Iaşi, 8 noiembrie 1820]**

*Mihail Suţu, domnul Moldovei, trimite un dar lui Al. Ipsilanti şi îşi exprimă bucuria pentru stabilirea de relaţii prieteneşti.*

[Iaşi, 8 noiembrie 1820]

Prea luminate principe, prea dorite frate [1],

Între neuitaţii noştri bunici au existat odinioară legături; dar în acea epocă, spre nenorocul neamului, interesele contrare folosului obştesc au pricinuit schimbarea acestor legături, le-au răcit şi le-au distrus cu totul.

Acum însă, cînd aproape toţi, îndepărtînd din faţa ochilor ceaţa cea groasă a egoismului distrugător, au văzut că interesul comun este sfînta protecţiune a mîntuirii generale şi că grecul este dator să iubească pe grec în orice împrejurare şi în orice loc şi timp, acum, zic, fiind îndemnat şi eu de astfel de gînduri, nu atît pentru reînnoirea vechilor legături ale strămoşilor noştri, ci pentru

[1] Alexandru Ipsilanti.

a lega prietenie şi fraternitate cu un bărbat, cum eşti luminăţia ta, adică un bărbat, grec adevărat ca origine şi ca nume, iau primul tocul şi scriu luminăţiei tale, pe care nu m-am învrednicit să o cunosc personal, dar despre virtuţile şi variatele voastre calităţi sînt bine informat.

Dar, fiindcă e un obicei tradiţional al grecilor de a oferi daruri în cinstea plăcutei cunoaşteri reciproce, am onoare a-ţi oferi un ţigaret de chihlibar şi o tabacheră şi te rog să le primeşti ca un semn al fraternităţii care se încheie acum, care să fie într-un ceas bun, şi urez să le întrebuinţezi cu sănătate, şi-ţi mai urez din inimă mulţi ani şi succes în tot ce doriţi.

Cu ajutorul lui dumnezeu las prezenta scrisoare discreţiei prudente a viitoarelor noastre legături frăţeşti şi prieteneşti, iar caracterul scrisului subsemnatului să nu fie cercetat de nimeni, ci să aştepte ca timpul să arate dacă este bun sau rău.

Al luminăţiei tale frate sincer şi prieten prea binevoitor

Mihail Suţu voievod

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 179–180. Text grec.

## 40

**Bucureşti, 14 noiembrie 1820**

*C. Pendedeca mulţumeşte lui Hagi Ianuş pentru serviciile ce i-a făcut la Craiova şi arată că Gh. Leventis va sprijini în viitor pe At. Xenocratis, fiind nemulţumit de Spanohogea.*

Ἐκ Βουκουρεστίου τῇ 14 Νοεμβρίου 1820

Τιμιώτατε καὶ εὐεργετικώτατέ μοι μπασιὰ Χατζὴ Ἰαννούση φιλῶ τὴν δεξιάν σας ἥδιστα.

Δὲν σᾶς ἔγραψα προλαβόντως διὰ τὴν αἰτίαν ὁποὺ ἐκαταγίνομουν εἰς μερικά τινα καθήκοντα φίλων, ἡ ἀπόκρισις τῶν ὁποίων εἶναι ἀργοκίνητος καὶ συνοδευμένη μὲ μεγάλες ἐτικέτες. Μ'ὅλον τοῦτο δὲν ἔλειψα νὰ κάμω ὡς οἷον τὸ ἀπαραίτητον χρέος μου εἰς τὸ γράμμα τοῦ κοινοῦ φίλου κυρίου Ἀθανασάκη.

Ἀφοῦ λοιπὸν σᾶς εὐχαριστήσω ἐγκαρδίως διὰ τὰς τόσας φιλικὰς περιποιήσεις ὁποὺ πατρικῶς ἐδείξατε εἰς ἐμὲ ἐν τῇ διατριβῇ μου εἰς τὰ αὐτόθι, εἶμαι νὰ σᾶς εἰπῶ μὲ πολύ μου παράπανον, ὅτι δὲν ἐστάθη τρόπος διὰ νὰ βοηθήσω τὸν φίλον κύριον Ἀθ. Ξενοκράτην εἰς τὴν παροῦσαν του κατάστασιν, ἐπειδὴ ἦτον πλέον ἀργά, ὡσὰν ὁποὺ τὸ γράμμα σας ὁποὺ ἐστείλατε πρὸς τὸν Βοΐκον, παρακαλεστικὸν διὰ νὰ συνδράμῃ τὸν κύριον Ξενοκράτην, ἀπεστάλη πρὸς τὸν δραγουμάνον, ζητῶν τὴν θέλησίν του, νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν παράκλησίν σας ἢ ὄχι. Ἐκεῖνος δὲ μὴ ὢν προδιατεθειμένος, ἀπεκρίθη ὅτι χρεία νὰ κάμῃ τὸ χρέος του. Τώρα δὲ ὅτι τὸν ἐπαρακάλεσα διὰ νὰ κάμῃ τὸ γνωστὸν πρὸς τὸν Βοΐκον γράμμα, μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ λέγῃ καὶ νὰ ἀντιλέγῃ. Λυπᾶται ὅτι πάσχει ὁ φίλος

μας, ὅμως δὲν δύναται νὰ κάμῃ κινήματα ἐναντίον τοῦ χαρακτῆρος του, καὶ μάλιστα ὁποῦ ἐκεῖνος πρὸς ὃν πρέπει νὰ γράψῃ δὲν εἶναι ἄνθρωπος μὲ χαρακτῆρα ὡς ὁ Γκίκας, ἀλλ'εἶναι ἕνας τζοκόης ἁπλὸς. Καὶ εἶναι ἑπόμενον, ὡς πολλὰ καλὰ τὸ γινώσκει, ὅτι θὰ κακομεταχειρισθῇ τὴν φιλάνθρωπον ἀντίληψίν του, γεμίζων τὴν σακούλαν του μὲ γρόσια, καὶ τότε ἡ ἐσχάτη πλάνη θέλει εἶναι χείρων τῆς πρώτης. Ἂς οἰκονομηθῇ λοιπὸν ὅπως δυνηθῇ κατὰ τὸ παρόν. Διὰ τὸ ἐσόμενον ὅμως τὸν ἐφιλίωσα πολλὰ καλὰ καὶ θέλει εὕρει τὸν δραγουμάνον θερμὸν ὑπερασπιστήν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, εἰδὲ περὶ τοῦ Σπανοχόντζαν εἶπεν ὅτι ἐπιθυμοῦσε νὰ τὸν ἐξώσουν, διότι τὸ ἄξιζεν, ὡσὰν ὁποῦ ἔκαμεν πολλὰς καταχρήσεις χωριάτικες. Τῷ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν τιμιότητά σας καὶ ἐπρόσπεσεν καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐκάμετε ἅγιον καὶ φοβᾶται, λέγει, εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴν τὸν κάμητε ὅσιον καὶ ὡς σᾶς δουλεύει. Μ'ὅλον τοῦτο σᾶς ὑπεραγαπᾷ καὶ σᾶς ἐπαινεῖ διὰ τὴν γενναιότητα καὶ ἀρετήν σας. Ἐκ μέρους μου ὅμως σᾶς λέγω μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν ὅτι πρέπει νὰ παύσητε νὰ διαφεντεύετε ἀνθρώπους ὁποῦ πρωτύτερα τοὺς ἐπαραστήσατε ὡς ραδιούργους, διότι ἀτονεῖ τὸ σέβας ὁποῦ πρὸς ἡμᾶς τρέφουν. Βέβαια τολμηροτέρα εἶναι ἡ συμβουλή μου αὐτή, ὅσον ἡ ἡλικία μου εἶναι ὑποδεεστέρα τῆς ἰδικῆς σας. Ἀλλὰ ἀκούσατέ την ὡς ἀπὸ νέον μέν, ἀλλὰ παθόντα ἐκ διαμέτρου συγκειμένως μὲ ἕναν γέροντα καὶ σώφρονα. Καὶ μόνος μου ἀπορῶ, ὁποῦ ἐκ μεγάλης ἐφέσεως καὶ ζήλου πρὸς τὴν τιμιότητά σας, παρεκτρέπομαι τοῦ ἐπιστολικοῦ χαρακτῆρος, ἀλλὰ ἐλπίζω εἰς τὴν ἀγάπην σας καὶ φιλοστοργίαν [ἣν] ἐδείξατε πρός με, ὅτι θέλω εὕρει τὴν ἀνήκουσαν συγγνώμην, ὅσην ἠθέλατε συγχωρέσει εἰς ἕναν ὅστις καὶ χαίρεται καὶ πάσχει μαζί σου.

Διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν αὐτοῦ χρεῶν, ἐζήτησα παρὰ τοῦ ἄρ. δραγουμάνου διὰ νὰ μοὶ δοθῇ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος γράμμα πρὸς τὸν καϊμακάμην διὰ νὰ φυλακώσῃ καὶ βιάσῃ κάθε χρεοφειλέτην, μὴ θεωρῶν βαθμὸν χαρακτῆρος, καὶ μοὶ τὸ ὑποσχέθη. Ἐγὼ δὲ ἐλπίζω ὅτι μετὰ 10 ἡμέρας νὰ εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήσω καὶ νὰ σᾶς ἀπολαύσω μὲ ὑγιείαν. Ὁ κύριος Νικόλαος δὲν ἠξεύρω ἐὰν ἑτοιμάσθη. Νεώτερόν τι μὴ ἔχων σᾶς ἀκριβοπροσκυνῶ καὶ εἰμὶ

τῆς τιμιότητός σας πρόθυμος δοῦλος
Κωνστ. Πεντεδέκας

**București, 14 noiembrie 1820**

**Prea cinstite şi prea binefăcătorul meu başa Hagi Ianuş, vă sărut dulce dreapta.**

**Nu v-am scris mai înainte, din cauză că mă ocupam cu unele îndatoriri prieteneşti a căror rezolvare merge încet şi este însoţită de multă etichetă. Cu toate acestea n-am neglijat să-mi fac datoria faţă de scrisoarea prietenului comun, domnul Atanasachi.**

**Vă mulţumesc mai întîi din inimă pentru atîtea atenţii prieteneşti ce ca un părinte aţi arătat faţă de mine în timpul şederii mele acolo, apoi vreau să vă spun, cu multă părere de rău, că nu mi-a fost posibil să ajut pe prietenul,**

domnul At. Xenocratis, în situația lui actuală, fiindcă era deja prea tîrziu. Scrisoarea ce ați trimis-o d-voastră lui Voicu, cu rugămintea de a ajuta pe domnul Xenocratis, a fost trimisă dragomanului,[1] cerîndu-i-se încuviințarea, dacă este cazul să accepte sau nu rugămintea d-voastră. Acesta, nefiind prevenit, a răspuns că este nevoit să-și facă datoria. Însă acum, cînd l-am rugat să facă scrisoarea cunoscută către Voicu, mi-a răspuns că nu poate odată să spună un lucru și apoi contrariul. Îi pare rău că prietenul nostru suferă, dar nu poate să întreprindă ceva ce nu se potrivește caracterului său, și mai ales că persoana căreia trebuie să-i scrie nu este un om de caracter, cum este Ghica, ci este pur și simplu un ciocoi și ca urmare, precum știe foarte bine, va întrebuința în rău intervenția lui mărinimoasă ca să-și umple punga cu bani, și atunci ultima înșelăciune are să fie mai rea decît prima.

Deci în prezent să se aranjeze cum poate, iar pentru viitor l-am împrietenit foarte bine cu dragomanul și are să găsească în el un apărător înfocat.

Atît, în legătură cu această afacere. Cu privire la Spanohogea, a spus că dorea să-l dea afară deoarece a făcut multe abuzuri grosolane și a meritat una ca asta. Îi este cunoscut că el a venit la dumneavoastră și a căzut la picioarele d-voastră și de aceea l-ați socotit sfînt, și zice că se teme că așa cum vă servește în viitor să nu-l socotiți cuvios. Cu toate acestea vă iubește mult și laudă generozitatea și virtutea d-voastră. Însă din partea mea vă spun, cu toată sinceritatea, că trebuie să încetați de a mai apăra persoane, pe care mai înainte le-ați prezentat ca intrigante, fiindcă slăbește respectul de care vă bucurați. Desigur sfatul meu este îndrăzneț la vîrsta mea, care este mai mică decît a d-voastră, dar ascultați-l ca din partea unui tînăr, care a suferit mult în legăturile sale cu un om bătrîn și înțelept. Și eu însumi mă mir că din cauza prea marelui zel față de d-voastră, m-am abătut de la eticheta folosită în corespondență, sper însă că, datorită dragostei și afecțiunii ce mi-ați arătat d-voastră, voi găsi iertarea cuvenită, pe care aveți s-o arătați unei persoane, care se bucură și suferă împreună cu d-voastră.

În legătură cu datoriile de acolo, am cerut boierului dragoman să mi se dea din partea domnitorului o scrisoare către caimacam, pentru a închide și a sili pe orice datornic necinstit și mi-a promis acest lucru.

Eu sper că în zece zile să fiu gata să plec, și să mă bucur de d-voastră, cu sănătate. Domnul Nicolae nu știu dacă se va pregăti. Neavînd vreo altă noutate, vă salut călduros și rămîn

al domniei voastre slugă devotată
Const. Pendedeca

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 446, doc. 47. Orig. grec.

[1] E vorba de Gheorghe Leventis.

## 41

**București, 20 noiembrie 1820**

*Iordache Olimpiotul și Ioan Farmache declară lui Al. Ipsilanti că au primit ordinele sale și le vor executa întocmai.*

București, 20 noiembrie 1820

Ne închinăm cu supunere și plecăciune.

Prea luminate stăpîne [1], am primit scrisoarea d-voastră din 8 octombrie și am înțeles bine ordinele d-voastră luminate, pe care cu multă bucurie le-am primit și le-am salutat cu tot respectul cuvenit, și vom urma cu zel tot ce ne veți porunci, pînă la ultima picătură a sîngelui nostru. Nu ne îndoim că ați fost informat atît din partea lui 4 αη 72 ε (Xanthos), cît și din partea lui ψ 34 ωε (Dicheos) și a viteazului domn 9 ωοωξε (Perrevos), să nu vă îndoiți, ci să fiți sigur cu ajutorul atotputernicului sfîntului dumnezeu. Din mai multe motive nu ne întindem în scrisoarea noastră. Dacă ați fi fost aproape de noi, ar fi fost posibil să vi le spunem prin viu grai, deoarece, precum spune sfînta scriptură « mulți sînt chemați, iar puțini aleși». Dar luminăția voastră de dumnezeu păzită, luminată fiind de sfîntul duh, poate din puține cuvinte să înțeleagă bine de departe. Cu acestea ne închinăm și sărutăm pulpana d-voastră cu tot respectul cuvenit și sîntem totdeauna la ordinele d-voastră.

Prea plecați robi
Iordache Nicolae Olimpiotul
Ioan H. Farmache

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 248–249. Text grec.

## 42

**Constantinopol, 20 noiembrie 1820**

*Eforii Eteriei din Constantinopol expun eforilor din Odesa un plan de acțiune pentru nimicirea forțelor turcești din Constantinopol și cer pentru aceasta oameni și muniții.*

Constantinopol, 20 noiembrie 1820

Domnilor efori,

La Odesa

La 15 ale lunii curente v-am scris prin poștă, făcîndu-vă cunoscute nevoile noastre urgente pentru îndeplinirea scopului celui mare; v-am cerut bani destui pentru nevoile noastre imperioase și trei conducători cu experiență și cu înțelepciune destulă, ca să pornească mașina cea mare etc. Dar reflectînd

[1] Alexandru Ipsilanti.

mai serios, socotim că este bine să vă comunicăm următoarele gînduri ale noastre.

Este vădit că aici își are culcușul hidra cea cu multe capete; aici sînt forțele sale maritime și un mare număr de soldați înarmați; aici este tezaurul ei, depozitele de munițiuni și centrul, sau mai de grabă primul arc al mașinii dușmane. De aceea socotim necesar să fie atacată capitala și flota în același timp cu părțile celelalte. În caz că se va reuși cucerirea Constantinopolului și nimicirea flotei, vor rezulta următoarele: prin distrugerea flotei tiranul pierde jumătate din forțele sale, se întrerupe comunicația cu Asia, de unde puteau să vină numeroase trupe pentru a apăra tronul și neamul lor; toate insulele din Marea Mediterană și toate țărmurile Greciei vor scăpa atunci de atacul dușmanului, care cu flota sa poate să nimicească într-o clipită toate vasele grecești, să ardă sau să jefuiască toate orașele și locurile de pe țărm și să bage groaza în ai noștri. Prin urmare, ca să evităm toate aceste rele, a căror descriere amănunțită o socotim de prisos, fiindcă este ușor s-o deducă cei cuminți, este necesar ca atacul împotriva capitalei și al flotei să se facă în același timp cu celelalte mișcări din Grecia. Ca să reușească această mare acțiune, avem nevoie de următoarele:

I. Treizeci de vase din Hydra, Spetze și Psara din cele mai bune, bine echipate cu oameni și cu toate munițiile necesare, de care ducem foarte mare lipsă și nici nu putem să le procurăm de aici, fiindcă vom pricinui îndată bănuieli dușmanului; în ce privește munițiile trebuie să ni se procure nu numai cele necesare pentru vase, ci să ni se trimită și nouă destule, ca să înarmăm pe cei de aici și să-i punem în situația de a putea face uz de arme.

II. Trei conducători din cei mai buni, care se pot găsi în Rusia, unul pentru operațiile de pe uscat și doi pentru operațiile pe mare cu două-trei ajutoare, ca să stabilească, să organizeze și să execute planurile de război. Astfel de oameni nu se găsesc aici.

III, Bani destui, care sînt sufletul oricărei întreprinderi, fiindcă nu avem și nici nu putem să ne procurăm de aici din mai multe motive.

IV. Putem să organizăm aici o armată de uscat de 4 sau 5 mii, dacă vom avea timpul necesar, dar o astfel de armată nici nu va fi destulă nici suficient înarmată. De aceea este nevoie să ne trimiteți de acolo pe toți oamenii pricepuți în ale războiului, împreună cu tot felul de muniții și arme, încît să fim în stare să strivim capul hidrei și atunci întreg corpul ei va rămîne fără suflare. Într-adevăr este uimitor pentru noi, cum onorata conducere a neglijat un lucru așa de esențial în legătură cu cele necesare pentru cucerirea Constantinopolului și a flotei. De reușita sau nereușita acestor măsuri vor rezulta neapărat lucruri bune sau rele.

Aducînd la cunoștința d-voastră observațiile noastre, ale căror importanță o cunoaștem noi mai bine, întrucît avem din nefericire în fața ochilor pericolul și dușmanul, vă rugăm să le comunicați onoratei conduceri, gloriosului eteriarh,

**(dacă este aproape) şi tuturor fraţilor, şi să luaţi măsuri drastice pentru grabnica executare a cererilor noastre drepte, cunoscînd că nu avem nici timpul necesar să executăm cele cu putinţă, iar pentru aceasta nu sîntem noi vinovaţi. Fiţi sănătoşi!**

**Prietenii şi fraţii d-voastră**
**(Kiriacos Kumbaris)**
**(Spiridon Mavros)**
**(Ioan Barbis)** [1].

**I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 241 243. Text grec.**

## 43

**Bucureşti, 8 decembrie 1820**

*Gh. Leventis laudă pe Hagi Ianuş pentru ajutorul dat compatrioţilor.*

Βουκουρέστι, τῇ 8 Δεκεμβρίου 1820

Φίλε καὶ ἀδελφὲ κὺρ Χατζή!

Ἔλαβον τέσσερα ἀδελφικά της γράμματα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀπεκρίθην ὄχ- ἀπὸ ἀμελείαν, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν μου ἀσχολιῶν καὶ μίας μακρᾶς ἀσθει-νείας ὁποὺ ἐδοκίμασα.

Ὅτι σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς σέβομαι ὡς φιλόπατριν καὶ γενναῖον εἰς τὰ κοινὰ καλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ τελείως, διότι οὔτε δύναμαι νὰ μὴν ἀγαπῶ τοιούτους ἄνδρας οἵτινες ἠξεύρουν νὰ μεταχειρισθοῦν τὴν κατάστασίν των ὄχι μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἰδίων ἐπιθυμιῶν των, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπάιτησιν ἀνάγκης πολλῶν ὁμογενῶν μας καὶ πρὸ πάντων τῶν σπουδαζόντων νέων. Αὐτὴ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πρώτας ἀρετὰς ἡ πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἐν γένει ἡ πρὸς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα εὐεργεσία. Ἄς γνωρίζῃ λοιπὸν ὅτι τὰ πρὸς τὴν εὐγενίαν της αἰσθήματά μου θέλουν μένει διὰ παντὸς ἀναλλοίωτα.

Περὶ αὐθεντικοῦ γράμματος θέλω φροντίσει νὰ σᾶς σταλῇ μὲ πρῶτον, ἐπειδὴ κατ'αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἶναι ζαΐφης, ἅμα ὁποὺ ἀναλάβῃ θέλω ζητήσει τὸ γράμμα καὶ θὰ σᾶς τὸ στείλω.

Περὶ τοῦ παχαρνίκου Βασιλείου φροντίζω ὅσον ἠμπορῶ, σᾶς εὐχαριστῶ ὁποὺ τὸν ἀγαπᾶτε.

Ἐκεῖνος ὁποὺ ἔγραψεν ὅτι ἐπειράχθην κατὰ τοῦ σερδάρη Ἀθανασίου ἐψεύσθη, διότι ἐγὼ δὲν ἔχω καμμίαν αἰτίαν νὰ πειραχθῶ καὶ τὸν κὺρ Κωνσταντῖνον τὸν γνωρίζω καλὸν καὶ ἄξιον ἄνθρωπον, λοιπὸν παρακαλῶ νὰ μὴν πιστεύῃ τοιαῦτα, ἀλλὰ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Κωνσταντῖνον.

Παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρῇ ὅταν ἀργῶ νὰ σᾶς ἀποκριθῶ καὶ νὰ εἶναι βεβαία ὅτι τὴν ἀγαπῶ ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ὅτι εἰμὶ μὲ εἰλικρινῆ φρονήματα τῆς φίλης μου εὐγενίας,

ἀδελφὸς καὶ δοῦλος
Γ Λεβέντης

---

**[1] I. Filimon publică semnăturile în alfabetul cifrat, iar alături adaugă în paranteze semnăturile descifrate.**

București, 8 decembrie 1820

Prietene și frate domnule Hagi.

Am primit patru scrisori frățești ale d-voastră, la care n-am răspuns, nu din neglijență, ci din cauza îndeletnicirilor mele prea multe și a unei ușoare boli de care am suferit.

Că vă iubesc și vă prețuiesc ca un iubitor de patrie și generos în binefacerile obștești, nu trebuie deloc să vă îndoiți, fiindcă nu pot să nu iubesc astfel de oameni, care știu să întrebuințeze avutul lor nu numai pentru satisfacerea propriilor lor dorinți, ci și pentru întîmpinarea nevoilor multor compatrioți ai noștri, și mai ales ale tineretului studios. Binefacerile față de compatrioți și în genere față de omenirea suferindă sînt una dintre cele dintîi virtuți. Așadar, să știți că sentimentele mele față de domnia voastră vor rămîne neschimbate pentru totdeauna.

Cît despre scrisoarea domnească, voi avea grijă să vi se trimită cu prima ocazie; fiindcă [domnul?] zilele acestea este bolnav, îndată ce se va face bine, voi cere scrisoarea ca să vi-o trimit.

Caut, cît pot, să vă mulțumesc în legătură cu paharnicul Vasiliu, pe care îl iubiți.

Acela care a scris că m-am supărat pe serdarul Atanasie a mințit, fiindcă eu n-am nici un motiv să mă supăr, iar pe domnul Constantin îl cunosc ca un om vrednic. Așadar vă rog să nu credeți astfel de lucruri și să iubiți pe Constantin.

Vă rog să mă iertați cînd întîrziez să vă răspund și să fiți sigur că vă iubesc din toată inima și că sînt al domniei voastre cu sentimente sincere

frate și slugă
Gh. Leventis

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. 446, doc. 36. Orig. grec.

## 44

**Moscova, 14 decembrie 1820**

*Patzimadis și Komizopulos comunică lui Xanthos știri despre pregătirea răscoalei și despre conflictul dintre sîrbi și Poartă.*

Moscova, 14 decembrie 1820

Prea respectaților domni Th. și Compania [Xanthos].

Am primit scrisoarea d-voastră, dar, precum ați făgăduit să scrieți pe larg cu următoarea poștă, n-ați făcut-o. Simțim o deosebită plăcere că bogatul în vinuri [domnul Moldovei Mihail Suțu] este de partea noastră. Elefteriadis [Komizopulos] așteaptă ordinul lui Kalos [Alex. Ipsilanti] ca să pornească; el ar fi fost acolo, dacă scrisoarea d-voastră din București nu l-ar fi împiedicat.

Vă trimitem aci alăturat o copie din scrisoarea lui M. [Grigorie Dicheos Flesas] trimisă din Constantinopol; epitropii de acolo Kumbaris, Mavros şi Barbas scriu către cei de aici despre toate pe larg şi pe faţă, ei cer încălţăminte [bani] de la cei de aici, ca să completeze cele 400 facturi [mii], pe care le-a cerut Kalos de la cei din Constantinopol. Nu trebuia ca lucrurile să urmeze astfel; cu toate acestea scrisoarea lor nu va face altceva decît să producă oarecare entuziasm. Cei de aici n-au luat încă vreo hotărîre, dar, precum se vede, vor să trimită un om într-adins la Kalos cu o copie a scrisorii epitropilor din Constantinopol şi să-l întrebe ce să facă; ce hotărîri se vor lua aici am să vi le fac cunoscute. Iarăşi vă spunem că nu trebuia ca epitropii din 62 [Constantinopol] să scrie aşa pe faţă despre toate, şi cum de n-au bănuit aşa ceva? Armodios [Grigorie Dicheos Flesas] scrie « că a trimis din Constantinopol o cămilă [corabie] la Triest ca să aducă pe Kalos [Alex. Ipsilanti] în Peloponez, şi că socrul [Ali paşa] nu şi-a dat încă sufletul şi că de la el sînt speranţe de lucruri bune, fiindcă, precum l-a asigurat un mitropolit, este destul de mult implicat în afacere. Nu trebuie neglijate cele scrise de epitropi către cei de aici şi Armodios către Eftimidis [Komizopulos]», dar este foarte greu să se adune aici mulţi bani. Kalos trebuie neapărat să scrie către cei de aici, şi dacă veţi găsi de cuviinţă, să scrie şi domnii [conducerea] o scrisoare către epitropi şi încă una către toată lumea, cu îndemnuri. După toate aparenţele este timpul să înceapă controlul bilanţului [răscoalei]. Ncreuşiţii [sîrbii] au început să se certe cu nepăsătorul [sultanul]; la intervenţia ambasadorului Rusiei, sultanul a vrut să-l împace; a trimis într-adins om ca să afle cauzele diferendului, i-a găsit de neîmpăcat. Nu ne îndoim că domnii [conducerea] şi Kalos [Alex. Ipsilanti] vor scrie peste tot ca să îngrijească de încasarea datoriilor [promisiuni băneşti] şi cel bogat în vinuri [domnitorul M. Suţu] trebuie să-şi arate zelul.

Vă sărutăm

X. (Patzimadis)
E. (Komizopulos)

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 113–115. Text grec.

## 45

**Iaşi, 20 decembrie 1820**

*Eforii Eteriei din Iaşi înştiinţează pe Al. Ipsilanti că au primit cu bucurie ordinele sale şi se ocupă de înregistrarea donaţiilor şi contribuţiilor.*

Iaşi, 20 decembrie 1820

Prea luminate [1],

Am primit cu plecăciune cele trei scrisori luminate ale d-voastră; am citit cu deosebită bucurie ordinele şi îndrumările cuprinse şi acţionăm cu mult

[1] Alexandru Ipsilanti.

zel, înregistrînd donațiile și contribuțiile, pe care fiecare frate le-a oferit și are bunăvoința să le mai ofere. Așteptăm cu nerăbdare să ne bucurăm de tovarășul domnul Lasanis, de la care să aflăm ceva vești îmbucurătoare.

Sîntem ai luminăției voastre plecați robi

Serafim de la Trei Ierarhi, Luca de la mănăstirea Florești, P. Dioghenidis, Pan. A. Panos, Fotios Iliadis.

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 246. Text grec.

## 46

**Iași, 1 ianuarie 1821**

*Gh. Lasanis comunică lui Al. Ipsilanti că eforii Eteriei din Iași întreabă care va fi situația domnului Moldovei Mihail Suțu după plecarea oștirii eteriste spre Grecia.*

Iași, 1 ianuarie 1821

Prea strălucite [1],

Ieri tîrziu am sosit aici și îndată m-am dus să întîlnesc pe Rizos și apoi pe egumenii mănăstirilor Florești și Trei Ierarhi, care mă așteptau cu nerăbdare. Dorința lor de a vă întîlni este foarte mare. Le-am spus că este imposibil, din cauza bolii d-voastră, dar că veți trimite în locul d-voastră pe Nicolachi, ceea ce trebuie să se facă. Precum am înțeles, problemele lor sînt următoarele, asupra cărora să vă gîndiți ce trebuie să le răspundă Nicolachi:

I Ce va deveni domnitorul, cînd Grecia se va răscula? Mi-au pus această problemă în mod diplomatic și nu deschis. Eu însă, fiindcă din mai multe alte convorbiri am înțeles că domnitorul gîndește și dorește să rămînă domnitor al ambelor principate sub protecția Rusiei, le-am spus că corespondența luminăției voastre cu conducerea este secretă, și prin urmare nu știu nimic despre aceasta. Fiindcă m-au întrebat dacă, în cazul morții domnitorului din București, cele două domnii vor rămîne lui Mihai vodă? le-am spus că vor afla aceasta de la prea luminatul Nicolachi.

II Dacă armatele grecești vor trece în Grecia, cine va apăra aceste ținuturi? Credem că vor veni rușii; dar aceștia cum se vor purta cu domnitorul? și veniturile țării ce se vor face? Eu le-am răspuns că nici aceasta nu știu. M-au silit să le spun, ce presupun. Deci le-am spus în mod diplomatic că rușii trebuie să intre în aceste locuri ca niște protectori și nu ca niște cuceritori; prin urmare ei vor ocroti neapărat pe domnitori cu toate drepturile pămîntene, pînă la restaurarea Greciei, și atunci ambasadorul va avea convorbirile necesare... [2]

[Gh. Lasanis]

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν, I, p. 269 270. Text grec.

---

[1] Alexandru Ipsilanti.

[2] Sfîrșitul lipsește.

**Iași, 2 ianuarie 1821**

*Gh. Lasanis comunică lui Al. Ipsilanti că M. Suțu dorește să ia și domnia Țării Romînești și se teme ca nu cumva să rămînă descoperit după plecarea armatelor grecești.*

Iași, 2 ianuarie 1821

Prea luminate [1],

« ... [2] Au venit toți prietenii și m-au vizitat. Chiar și domnul a trimis un om. Domnul s-a temut mult de organizarea armatei, și întrucîtva o împiedică. Gatzos și ceilalți au cerut să ia asupra-și poterile, în număr de 16, plătind cele obișnuite, dar de frică nu le dă. Din convorbirile ce le-am avut cu cei din jurul lui am înțeles următoarele:

Că așteaptă răspuns la scrisoarea lui de închinare de la împărat sau de la Capodistria.

Că așteaptă ca luminăția voastră să acționați prin Capodistria sau Strogonov ca să ia domnia Țării Romînești după moartea lui Aleco vodă... [2]

Că se teme ca nu cumva să plece armate din aceste părți și să rămînă el descoperit. Ba chiar a trimis vorbă prin postelnicul [Rizo] lui Gatzos, cum de este posibil ca într-o conducere să existe o altă conducere? El a vrut să-i dăruiască și un armăsar. Gatzos însă i-a răspuns că armatele sînt totdeauna la dispoziția domnului și că a fost însărcinat el să le organizeze, ca să nu apară domnul.

Acestea sînt problemele, pe care postelnicul și egumenul doresc să vi le supună, nu însă deschis, ci pe de lături. Problemele acestea voiau să vi le supună și cînd ați trimis pe Cantacuzino. De aceea de veți trimite fie pe Nicolachi, fie pe Cantacuzino, nu se va rezolva nimic, fiindcă ei doresc să se asigure direct de la d-voastră, iar cu ceilalți vor începe iarăși să vorbească pe de lături și în mod diplomatic, ca să adune vorbe, pe care să le interpreteze, precum fiecare a interpretat că cuvîntul *Aristarhos*, care a fost scris domnului, însemna *domnul Țării Romînești*. Prin urmare este foarte necesar să cautați luminăția voastră să-i întîlniți, sau cel puțin să le făgăduiți, deoarece altfel nu facem nimic și ne pierdem timpul. Între timp însă trimiteți numai domnului diploma de conducător al dedicaților, ca să apară drept șef al armatelor și să ne dea îndată poterile, și atunci fără cheltuială vom pregăti 1 500 oameni. Îmi este cu neputință să nu mă prezint în fața lui; așadar să nu luați în nume de rău dacă am să calc porunca d-voastră. Nu fac aceasta din ambiție, ci pentru binele comun. Mi-a cerut deja de trei ori diploma. Este necesar să

[1] Alexandru Ipsilanti.

[2] Puncte de suspensie în text.

mi-o trimiteți mie, ca să i-o înmînez și să-l asigur că am ordin să-l ascult în orice împrejurare cu armata. Atunci vă promit că în timp de două săptămîni să organizez trei însemnate hiliarhii [unități de 1 000 oameni], fiindcă acționez și introduc și la curte șefi de ai noștri. Dacă însă nu veți urma astfel, atunci timpul îmi va arăta ce trebuie să fac. Prea luminate, să nu aveți cea mai mică bănuială față de mine. Eu sînt gata să mă sacrific pentru binele patriei mele; dacă vă gîndiți că fac și cer aceste lucruri pentru a juca un rol, săvîrșiți mare greșală. Și ca să vă asigur, vă dau cuvîntul meu de onoare că și acum și după ce se va elibera Grecia, nu voi primi nici o demnitate, ci voi rămîne un simplu colaborator.

Dacă socotiți bine, trimiteți-mi o diplomă și pentru postelnic.

Toți frații de aici sînt zeloși, dar ei n-au dat încă nici o contribuție, fiindcă toți au privirile lor ațintite asupra domnului. Așadar, îndată după primirea prezentei, să-mi trimiteți tot ce vă cer, cu o scrisoare către domn, în care să-i spuneți că trebuie să lase poterile în mîinile noastre ca să le organizăm așa cum trebuie pentru binele lui... [1]»

[Gh. Lasanis]

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 270–272. Text grec.

## 48

**București, 9 ianuarie 1821**

*Iordache Olimpiotul arată lui Al. Ipsilanti că este supărat de zvonul care circulă în București în legătură cu o scrisoare a sa către M. Obrenovici, care ar fi căzut în mîinile turcilor, și susține că răscoala trebuie să înceapă neapărat pînă în primăvară.*

București, 9 ianuarie 1821

Prea respectate și prea luminate [2],

Cu deosebită bucurie am primit prea luminata și prea onorata d-voastră scrisoare din 27 ale lunii trecute, care mi-a fost trimisă de fratele G. Lasanis din Iași, din care am văzut bine stima ce aveți față de plecata mea persoană, de care lucru sînt mîndru. Prea luminate, am văzut din scrisoarea d-voastră penultimă că-mi spuneți că trebuie să mă pregătesc în șase săptămîni. Prin urmare, potrivit ordinului d-voastră, m-am pregătit, cu toată puterea ce mi-a dăruit-o dumnezeu. Pe cînd așteptam ordinul d-voastră, a avut loc următoarea întîmplare cu privire la Serbia. În timp ce trimisesem o scrisoare domitorului Serbiei, însoțită fiind de alte scrisori ale trimisului său din Constan-

[1] Puncte de suspensie în text.

[2] Alexandru Ipsilanti.

tinopol, şi în timp ce primisem informaţii precise că ele au ajuns în mod sigur şi în timp ce această chestiune era cunoscută numai de trei fraţi şi de mine patru, am aflat pe neaşteptate că se zvoneau în toate cafenelele că, chipurile, scrisorile au fost confiscate la Ada-Kale şi că eu îi scriam că îl voi ajuta cu un număr de 5 000 oameni. Aflînd acest lucru servitorul d-voastră de la unul şi de la altul, care aveau intenţia să mă sperie, m-am supărat mult, fiindcă ştiam că zvonul a ieşit din mijlocul nostru şi a umplut aproape toată curtea; servitorul d-voastră se hotărîse să-l trîmbiţeze şi apoi întîmple-se ce va voi bunul dumnezeu. Dar am lăsat aceasta la o parte şi urmez ordinul d-voastră şi sînt cu totul gata pentru orice moment.

Stăpîne, vă spun iarăşi, că, dacă va mai ieşi ceva asemănător printre ai noştri, sau în vreo altă parte, mă voi grăbi fără să aştept ordinul d-voastră şi să fie spre ştiinţa d-voastră. Stăpîne, îmi exprim şi eu, servitorul d-voastră, părerea mea. Chestiunea s-a copt de tot, precum aflăm, atît în Turcia, cît şi aici, şi dacă nu se va acţiona pînă la primăvară, vor pieri mulţi oameni vrednici, precum au pierit atîţia eroi, dintre care fiecare era vrednic să aibă cîte o cetate. Ba chiar este în avantajul nostru să grăbim lucrurile, pînă cînd este în viaţă şi Ali paşa; zic iarăşi să facă luminăţia voastră cum crede. Servitorul vostru însă este gata în orice moment.

Stăpîne, iată îţi trimit scrisorile domnitorului sîrbilor, ca să te informezi. El era mai înainte într-adevăr duşmanul meu; dar ce să fac! Mavros (Caragheorghe) s-a dus; prin urmare este nevoie iarăşi să acţionăm ca să intre în acţiune (mişcarea Serbiei) şi acest lucru urmărim, deoarece pentru planul nostru sînt necesare mai multe alianţe cu fiecare naţiune. Nu numai că avem nevoie de fiecare naţiune creştină, dar chiar, dacă ar fi posibil, să ne înţelegem şi cu turcii pînă la doborîrea fiarei; după doborîrea fiarei, puneţi în aplicare şi îndreptaţi lucrurile precum doriţi.

Pe cei trei sîrbi, de care vă scrisesem, pe Ginger Iancu, Melcu şi Blanten [1] este nevoie să-i trimiteţi şi vă rugăm să nu uitaţi. De asemenea vă rugăm să nu ne despărţiţi de căpitanul Ioan Farmache, deoarece orice început este greu, şi dacă va muri unul, să fie celălalt. Dorim numai binecuvîntarea şi permisiunea d-voastră. Ar fi bine dacă aţi putea să ne trimiteţi ceva cartuşe şi pietre de puşcă, dacă nu, să avem iarăşi binecuvîntarea d-voastră şi dumnezeu este bun.

Nu mai am alte noutăţi, rămîn cu tot respectul cuvenit

servitorul d-voastră plecat
Iordache Nic. Olimpiotul

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 256–258. Text grec.

---

[1] Credem că este vorba de Ţinţar Iancu, Milencu şi Mladen.

**București, 9 ianuarie 1821**

*Căminarul Sava face unele propuneri lui Al. Ipsilanti în legătură cu pregătirile Eteriei și colaborarea ei cu sîrbii și afirmă că Iordache Olimpiotul poate să dispună cum vrea de Țara Romînească.*

București, 9 ianuarie 1821

Salut plecat pe luminăția ta [1],

Am primit porunca d-voastră și am înțeles și împărăția cerurilor. Vă spun însă să nu aveți nici o îndoială că noi după puterea noastră ne vom pregăti. Dar ce speranțe puteți să aveți numai în propriile noastre puteri, puteți s-o aflați de la Gheorghe Leventis, care vine acolo și sper că n-are să vă spună minciuni. El a cîntărit opiniunile și faptele tuturora și ceea ce poate să facă fiecare; el a cunoscut și ce importanță au părțile vecine; ne-am gîndit și asupra mijloacelor și am procedat și la un început de organizare. Sîrbii au trimis la Constantinopol o deputațiune formată din șase notabili și, pînă ce nu vor obține vreun rezultat nu se vor mișca. Dacă eu aș fi avut putere, poate pînă acum ar fi îndeplinit aproape jumătate din planul meu. V-am spus și vă spun că cunosc personal și nu teoretic, atît pe noi înșine, cît și pe acei cu care avem de a face. Vă sfătuiesc și îndrăznesc să vă propun să trimiteți o deputațiune compusă din laici și călugări, 2 din Mesembria pînă la Strangea de la marginea Mării Negre; 2 din Silimno, Kazanlîc, Filipopol, Sofia, Samocov, Tupița; 2 la Bosna; 1 la mitropolitul din Muntenegru; 2 la Școdra și la latini, să aibă cu ei și galbeni, deoarece aceștia se pot cumpăra și sînt mai puternici decît Moreea; 2 la Cosovo, Deacova, Priștina și Pistra și împrejurimi și 1 neapărat la Salonic și împrejurimile lui. Această expediție s-o puneți bine în aplicare împreună cu domnitorul. În părțile acelea în care înălțimea ta cunoaște persoane importante, să recomande pe trimiși, iar în acele în care nu cunoașteți să mi-i trimiteți ca să-i recomand eu și să-i învăț cum trebuie să procedeze. După ce veți organiza aceasta să acționați și să puneți totul în mișcare. Să nu vă uitați la scrisorile trimise conducerii, căci, cînd se va mirosi praful de pușcă, să nu contați nici pe a opta parte; cei mai mulți sînt capi de familie numeroasă și negustori bolnăvicioși, plini de pretexte la acea chemare. Stăpîne, să nu dați asculatare unor sofisme. Zău, am cercetat cele mai multe părți de dincolo și sînt precum vi le prezint. Dacă le socotiți acum de prisos, mîine însă o să le căutați și cu greu o să le găsiți. Cît privește Gaprova și Cazan, această însărcinare s-o dați lui Iordache și mie, obligîndu-l să dea ajutor cu filotimie și fără întîrziere. Și trimișii ce vor fi porniți din Salonic, Berat și de aici, să se întîl-

[1] Alexandru Ipsilanti.

nească întîi cu mine, ca să le arăt cum să procedeze. Vă rog primiţi ultimul răspuns al lui Miloş. În prezent sînt trimişi dincolo patru din oamenii mei şi am să vă scriu tot ce vor realiza. Însă cît puteţi să îmbărbătaţi pe Iordache; el poate să sacrifice, numai să vrea, şi pe cel de aici. Ţara Romînească o are în stăpînirea sa, şi dacă va vrea, poate să ne-o alieze fie cu bani fie cu fapte. Să fiţi sigur că barba guvernatorului de aici este în mîna lui. Vă înştiinţez ca să fiţi în cunoştinţă de cauză. Vă rog să-mi trimiteţi o scrisoare pentru Miloş, în care să-i scricţi astfel: «să daţi crezare în tot ce vă scrie Sava şi Dimitrie Mustacov, omul lui, şi să semnaţi ceea ce vă roagă», ca să luăm în scris jurămîntul lui şi să nu avem nici o bănuială că ne va trăda.

Stăpîne, să mă iertaţi, cînd trebuia să învăţ carte şi să scriu, umblam călare în munţi şi pe cîmpii.

Rămîn cu cuvenitul supus respect

Sava bimbaşa

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 260 261. Text grec.

## 50

**Iaşi, 12 ianuarie 1821**

*Gh. Lasanis informează pe Al. Ipsilanti despre neînţelegerile eteriştilor din Iaşi, atitudinea domnitorului M. Suţu şi îi cere să vină personal la Sculeni pentru potolirea spiritelor agitate.*

Iaşi, 12 ianuarie 1821

Prea luminate [1],

Ascară în casa boierului postelnic m-a întîlnit domnitorul, şi convorbirea ce am avut cu el a îndepărtat toate neînţelegerile de pînă acum. Domnitorul este un om de caracter superior şi constant, este foarte sincer şi mi-a vorbit despre toate cu multă sinceritate. A certat pe egumenul mănăstirii Floreşti, fiindcă a pretins că domnitorul doreşte să primească toate ordinele d-voastră şi apoi să dea el ordinele pentru executare; el mi-a spus că era o neînţelegere. Chestiunile de care se interesează sînt următoarele:

I Fiindcă ştie că împăratul nu vrea ca prin mişcările noastre să fie compromisă cît de puţin Rusia, roagă sincer pe luminăţia voastră ca în toate poruncile d-voastră să aveţi în vedere ca înălţimea sa să nu apară că face ceva împotriva intereselor Rusiei şi că se împotriveşte întrucîtva.

II Fiindcă înălţimea sa vă iubeşte sincer ca pe un frate, nu numai că aşteaptă, dar şi pretinde de la luminăţia voastră să-l iubiţi cu aceeaşi sinceritate, să-l socotiţi ca pe un frate şi ca pe un adevărat patriot şi să ştiţi că e gata

[1] Alexandru Ipsilanti.

să execute toate ordinele voastre, chiar dacă va trebui să-şi dea şi viaţa. Să nu vă treacă niciodată prin gînd cea mai mică bănuială că înălţimea sa a intrat în Eterie ca să tragă foloase, ci numai din patriotism curat. Şi într-adevăr a jurat pe cel de sus (este pios) şi pe viaţa copiilor săi şi a soţiei lui, că, după ce va binevoi pronia divină să elibereze neamul nostru, înălţimea sa nu ascunde nici o intenţie, ci preferă şi se mulţumeşte să fie un simplu cetăţean, un Lasanis (acestea sînt cuvintele lui).

Cît despre eforie, el a spus următoarele cuvinte, pe care însă egumenul mănăstirii Floreşti nu le-a înţeles bine şi le-a interpretat greşit. Înălţimea sa crede că numai chestiunile delicate să nu i se comunice, dar ordinele d-voastră să i se trimită, şi înălţimea sa, fără să le comunice altcuiva decît lui Rizos şi mie, le va executa cu cel mai mare zel, fără să zică ceva şi fără ca vreodată să caute a cerceta cauza lor; el se lasă la judecata şi dorinţa d-voastră ca să-i descoperiţi acele secrete pe care luminăţia voastră veţi crede necesar să le ştie.

Cît despre poterile, pe care nu le-a dat pînă acum, cauza e următoarea. Fiindcă pe timpul lui Calimah căpitanii săvîrşeau mii de nereguli, poterile au fost rînduite la visterie; acum dacă le-ar ridica de acolo, s-ar produce tulburare între boieri şi el. Cu toate acestea, fiindcă luminăţia voastră o ordonaţi, o face şi pe aceasta, fără să cerceteze pentru ce. Vă roagă însă numai atît, ca să se dea ogeacurilor curţii (adică lui delibaşa şi tufeccibaşa şi acelora care n-au fost socotiţi vrednici ca să intre în Eterie ca fiind bătrîni şi neputincioşi) cinci căpitănii; iar restul să fie date fraţici. Este bine să se facă aceasta, ca să nu pară prea apăsător asupra ogeacurilor.

Cît despre contribuţia lui, mi-a spus să nu daţi importanţă niciodată la ce scrie, ci să aveţi convingerea că întreaga lui avere, toate bijuteriile (care, precum mi-a spus, sînt destule) şi tot ce poate un domnitor să strîngă, sînt închinate Eteriei. Şi fiindcă consideră pe luminăţia voastră drept conducere, mi-a spus să vă scriu ca să-l socotiţi drept casă a Eteriei, iar cînd va fi nevoie să-i scrieţi numai un cuvînt, că sînt necesare o sută, două sute, trei sute de pungi, şi el va fi gata să le numere, fără să cerceteze pentru ce; şi cînd va sosi momentul aşteptat, cu toate că are o datorie de zece mii pungi, poate să dea şi două şi trei mii pungi. Pentru ca să fiţi mai sigur a vrut cu propria lui mînă să însemne aceste cuvinte, dar eu l-am asigurat de sinceritatea sufletului d-voastră şi de dragostea cea mare şi de încrederea ce aveţi în persoana sa.

Într-adevăr, prea luminate, este sincer şi vrednic de iubirea d-voastră; nu este de loc fanariot. Dacă l-aţi fi întîlnit cu trei zile în urmă, n-ar fi urmat neînţelegerile, pe care le-aţi aflat de la fratele d-voastră şi de la Cantacuzino. Iar eu, urmînd ordinul d-voastră, am evitat să-l întîlnesc, şi nici ieri nu l-aş fi văzut, dacă el nu m-ar fi silit la aceasta. Ca în viitor să nu se mai repete asemenea lucruri, s-a hotărît să nu mai comunice prin intermediari ci numai personal, şi în prezenţa lui Rizos.

Mi-a spus încă să vă scriu: cînd veți avea de scris în viitor către el, către Rizos, sau către mine, unele lucruri « ministeriale », care nu trebuie să fie cunoscute de alții decît numai de noi trei, să adăugați o cruce la acel paragraf, și este suficient ca să înțelegem acest lucru.

Mi-a spus că, dacă numele de Aristarhos a fost descoperit fraților, vina e a lui, fiindcă semna cu el pe toate listele de contribuție. Dar vă roagă și speră să-l iertați, fiindcă nu știa că trebuia să fie ținut secret. Prin urmare vă roagă să-i dați acum un alt nume, pe care desigur n-are să-l descopere nimănui, ci are să-l utilizeze numai pentru scopul ce îi veți scrie.

Îi pare foarte rău că tulburările ce au urmat, fără știrea lui, v-au produs neliniște, și cu nerăbdare așteaptă răspunsul d-voastră la această scrisoare, ca să afle că v-ați liniștit și v-ați dat seama de caracterul lui, și astfel să se liniștească și înălțimea sa și să fie sigur de prietenia și dragostea d-voastră sinceră față de el.

I-a părut de asemenea rău că s-au neliniștit și prietenii care s-au dus la Sculeni. Cu toate că eu l-am asigurat de contrariul, nu s-a convins, ci mi-a spus următoarele: « Dragă Lasanis, am înțeles foarte bine că au avut bănuieli asupra caracterului meu din faptul că iubitul meu beizadea a scris că fratele lui și Cantacuzino au să vă spună multe lucruri bune, și ei, se vede, s-au jenat și n-au spus nimic postelnicului, fiindcă nu eram eu ».

Mi-a spus să vă înștiințez că i se scrie din Viena că Strogonov a primit ordin să plece din Constantinopol; dar nu i se arată cine a fost numit în locul lui; de aceea se întreabă dacă nu cumva împăratul a făcut aceasta, spre a-l îndepărta pe Strogonov din Constantinopol ca să nu se afle acolo în timpul tulburărilor și să sufere ceva.

Organizarea orașului este cunoscută tuturor fraților și curții, și, după cîte am înțeles, egumenul mănăstirii Florești se duce numai ca să pună în siguranță rudele domnitorului și pe ale lui Rizos. I-am spus deci ieri ca nu cumva să descopere cuiva cele ce se petrec, ci numai să-i recomande eforilor de acolo și ei sînt în stare să-i apere, și în acest sens să fie și scrisoarea luminăției voastre către efori. Acest egumen al mănăstirii Florești este un om foarte îndrăcit; el are legături foarte strînse cu toți cei mari, de care este ascultat; el este însă și un mare iubitor de patrie.

Necontenit mă cercetează dacă luminăția voastră primiți și trimiteți în mod sigur și rapid scrisori către Capodistria, și eu le răspund că în legătură cu această corespondență niciodată n-ați vorbit, ci o păstrați secretă.

Deoarece în proclamație pomeniți că ceasul se apropie, am vrut să-i informez pentru organizarea generală. Pentru acele părți, care sînt organizate, le-am spus adevărul, iar pentru părțile care nu sînt organizate am inventat și le-am spus unele lucruri; ei au rămas foarte mulțumiți, spunînd toți: acum, da, ne hotărîm să ne sacrificăm. Să nu vă pară rău, altfel nu se poate prinde iepurele. Aici nu are trecere așa-zisul « nu știu », fiindcă ei ar lăsa totul baltă. Astfel

cînd am venit, i-am găsit pe toți amorțiți. Este necesară zicala lui Aristidis: « Oamenii doresc să fie înșelați». Așadar să-i înșelăm; însă totdeauna fără paguba lor.

Domnitorul mi-a luat gravura d-voastră, la care țineam mult, ca să vă aibă înaintea ochilor, precum zice, în fiecare zi. Deci rog pe principele Cantacuzino să aibă bunătatea să mi-o trimită pe a lui. Luminăția sa are originalul în fața lui.

În tot timpul bolii mele ușoare nu fac altceva decît să împac și să potolesc pe frați pentru mici diferende ivite între ei.

Moartea lui Camarinos este cunoscută aici numai domnitorului, postelnicului, lui Gatzos și lui Mihalachi, ceilalți frați n-o cunosc. M-au întrebat: din ce cauză a murit? Le-am răspuns că rudele lui Perrevos, auzindu-l că a vorbit multe împotriva lui, s-au răzbunat.

Trimișii Serbiei au fost întrebați de Poartă dacă au voie și împuternicire să trateze. Ei au răspuns că au ordin să insiste asupra problemelor lor fără vreo schimbare. Poarta deci le-a spus că nu poate să trateze cu ei, pînă cînd nu vor primi împuternicirea și astfel i-au trimis în Serbia s-o ceară. Poarta a făcut aceasta ca să cîștige timp. Acestea sînt ultimele știri din Constantinopol. Despre Ali pașa nu se aude nimic sigur. Fiindcă Poarta s-a opus mult cine să fie urmașul lui Miloș, zicînd că aceasta nu s-a făcut niciodată, sîrbii au răspuns că precum în Țara Romînească și Moldova au fost numite patru familii la rînd, la fel cer și ei una singură.

Este nevoie să fie trimis cît mai repede Aristidis, fiindcă mă tem că sîrbii se poartă astfel în prezent ca să tragă foloase din acțiunile noastre, să-și întărească drepturile lor și apoi să ne lase baltă. Dar pe aici este cu neputință să treacă, precum v-a scris și Rizos. Prin urmare rămîne să alegeți un alt drum mai scurt.

Leventidis n-a venit încă; scrisorile pentru București le-am trimis pe cale sigură, printr-un curier special. Cei mai mulți de aici îl adoră. Deci trebuie să afle totul, de aceea este mai bine să le spunem noi, ca să nu intre în bănuieli.

Abia am liniștit lucrurile și le-am adus pe calea cea bună, încît să înceapă contribuția și să se înscrie fiecare în mod provizoriu, adică numai pentru nevoile urgente, pînă la 130 000 groși, și iată că în momentul acesta s-au produs alte încurcături. Au venit oameni de la Galați, care au făcut cunoscută tuturor fraților moartea lui Camarinos, asigurînd că Themelis, Sfaelos și Dionisachis au spus ritos că au avut ordin de la luminăția voastră să-l execute, și că în adevăr ați dat acest ordin, zic ei, o dovedește faptul că hîrtiile lui au fost trimise prin Ismail luminăției voastre. Nimic n-a reușit să-i convingă că sînteți nevinovat de aceasta. Da, zic ei, Xanthos și Dicheos, care erau dușmanii lui, v-au înșelat și v-au convins să faceți acest lucru. Deci, ei propun, dacă s-a făcut din ordinul d-voastră, să le scrieți motivele pentru care a fost ucis, ca să se asigure, ca niște membri ai neamului, dacă într-adevăr Camarinos, ca membru și el

al neamului şi ca trimis al patriei, era vinovat de pedeapsa cu moartea. În caz că nu le veţi spune motivul, ci le veţi scrie numai că aţi ordonat şi că ei nu trebuie să ştie cauza, toţi sînt ferm hotărîţi să renunţe la toate şi în viitor ar trebui ca fiecare frate să-şi apere viaţa împotriva celorlalţi fraţi. Iar de le veţi scrie că aceasta s-a întîmplat fără ştirea d-voastră, cu concursul lui Xanthos, Dicheos şi Themelis, vor cere ca aceştia să fie pedepsiţi, iar ei să fie informaţi de ce hîrtiile lui v-au fost trimise d-voastră. Eu am jurat că nici n-am văzut, nici nu ştiu, dacă aceste hîrtii au fost trimise luminăţiei voastre, precum şi este adevărat; însă ei indică omul care le-a adus la Ismail.

De asemenea cei care au venit de la Galaţi au trîmbiţat că acum cincisprezece zile Griparis a primit o scrisoare de la d-voastră, în care îi ordonaţi să adune cîţi viteji va putea şi împreună cu Caravias să năvălească asupra oraşului Iaşi, făcînd măceluri şi prădăciuni, şi că el v-a răspuns că, pentru astfel de lucruri urîte, să căutaţi pe altcineva, deoarece el nu este pentru aşa ceva; şi că Griparis zilele acestea a dispărut şi s-a dus într-un loc secret să vă întîlnească. Eu în legătură cu aceasta le-am spus că într-adevăr Griparis s-a dus la Leova, unde urmează să i se trimită scrisorile necesare şi să i se dea ordinele pentru Bucureşti, şi că într-adevăr luminăţia voastră îi scriseseţi încă din octombrie ca să adune viteji şi să-i aibă pregătiţi, deoarece aveaţi de gînd să-l trimiteţi în Ţara Romînească, dar că îndată lucrurile s-au schimbat şi l-aţi reţinut. Curtea este foarte speriată în urma acestor ştiri, încît se gîndeşte că şi eu însumi poate am fost trimis să săvîrşesc ceva împotriva ei. Deci să vă gîndiţi bine la aceste lucruri şi să răspundeţi la ambele chestiuni, precum vă scriu şi eforii.

Eu socot mai bine să nu răspundeţi, ci să căutaţi să veniţi pînă la Sculeni şi să risipiţi toate prin viu grai. Dacă veţi trimite pe altcineva, nu va duce treaba la bun sfîrşit, fiindcă ei ştiu că numai luminăţia voastră avea legături personale cu împăratul şi cu Capodistria, şi că ceea ce veţi spune şi răspunsurile pe care le veţi da la întrebările lor altcineva nu poate să le facă, şi astfel venirea d-voastră este necesară pentru ca lucrurile să capete o înfăţişare regulată şi paşnică.

De asemenea, fiindcă domnitorul vrea ca armata de aici să-l recunoască pe el drept şef, trebuie neapărat ca pentru a-l linişti să-i trimiteţi, precum vă scrisesem, diploma de şef; să-mi trimiteţi de asemenea şi mie o scrisoare închisă, în care să-mi ordonaţi să fac un raport dublu, unul pentru luminăţia voastră şi unul pentru domnitor, şi atunci vă promit că armata se va organiza, iar altfel nu. Toate cele ce vă scriu, prea luminate, trebuie să le urmaţi neapărat, fiindcă altfel se împiedică organizarea de aici şi va suferi apoi neamul. Fiindcă Xanthos se află acolo, toţi cred că îl aveţi cu d-voastră anume în calitate de consilier şi bombănesc. Curtea, fraţii şi puţinii militari sînt revoltaţi, şi eu aştept cu nerăbdare ca stafeta care se întoarce să-mi aducă tot ce vă cer ca să-i liniştesc şi să-mi văd de treabă. O să vă scrie şi eforii. Această scrisoare este specială, v-am mai scris una, pe care am arătat-o şi eforilor.

Pentru uciderea lui Camarinos le-am răspuns că, înainte de a vă scrie eforii din Galaţi, aţi aflat aceasta de la căpitan Evangheli şi că v-aţi supărat şi aţi scris eforilor: de ce nu vă aduc la cunoştinţă îndată astfel de lucruri? şi că eforii v-au scris atunci că un văr al soţiei lui Perrevos, auzindu-l pe Camarinos flecărind împotriva lui Perrevos, a hotărît să se răzbune pe el şi unindu-se cu alţi cîţiva l-a strangulat.

Domnitorul, cu toate că nu cunoaşte situaţia din punct de vedere al organizării oraşului Constantinopol, mi-a spus să vă comunic şi următoarele planuri ale lui, care, dacă lipsesc din planul comun al d-voastră, crede că ar folosi mult dacă le veţi adăuga şi veţi înştiinţa să le pună în practică.

Înălţimea sa socoteşte că într-o singură noapte este imposibil să fie nimicită toată mulţimea de barbari, care se va refugia în imobilele ce se află în siguranţă. A doua zi ei ar putea să formeze un corp. Prin urmare, pentru a-i împiedica să ajungă la bun sfîrşit, este nevoie să se facă următoarele:

Să fie incendiate toate depozitele de cereale, care se află sub tarsana; de asemenea să fie incendiat şi un caban. Aceasta va face ca duşmanii, care vor rămîne în viaţă şi se vor aduna, să moară de foame, iar din Anatolia să nu le poată veni ajutor, neavînd hrană pentru vite.

Toate tunurile care se află în arsenalul artileriei să fie aruncate în mare, ca nu cumva să le găsească turcii, dacă se va întîmpla să se adune vreun corp.

Să fie incendiat şi depozitul cu praful de puşcă.

Înălţimea sa se gîndeşte că acestea este mai bine să fie arse decît să ne lăcomim ca să le capturăm, deoarece el crede că n-am putea să le păstrăm.

De asemenea să fie orînduiţi oameni ca să incendieze depozitul cu tunuri şi să măcelărească pe toţi care se află acolo, fiindcă acolo locuiesc inginerii, care sînt destul de practici.

Să fie cucerit Kiz-culé, fiindcă de acolo poate fi atacat mai bine palatul, care, precum crede, cu greu ar putea fi incendiat.

Din această convorbire cunoaşteţi nevinovăţia domnitorului. Cît despre cele spuse la Sculeni, ele au fost rău interpretate şi să nu puneţi vreo bază pe ele, ci să răspundeţi numai la această scrisoare.

După ce voi primi răspuns la această scrisoare, am să vă trimit un raport asupra soldaţilor.

Tulburarea provine de la Galaţi şi conchid că acel cîine şi trădător Asimacopulos a încurcat lucrurile.

Deci, pentru liniştea fraţilor, este bine ca să subordonaţi eforia din Galaţi eforiei de aici, şi aceştia să numească acolo un efor. În legătură cu Camarinos nu este nevoie să răspundeţi, deoarece în sfîrşit i-am liniştit.

Vă salut şi rămîn binevoitor ordinelor d-voastră

Lasanis

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 273–280. Text grec.

**Chişinău, 12 ianuarie 1821**

*Al. Ipsilanti arată lui M. Şuţu că pregătirile Eteriei în Moldova se vor face numai cu aprobarea sa şi Gh. Lasanis va acţiona sub controlul său.*

Chişinău, 12 ianuarie 1821

Prea înălţate domn şi frate [1],

Dorinţa mea de a vă scrie continuu este foarte mare şi în raport cu prietenia şi frăţeasca armonie dintre noi; ea creşte şi se întăreşte şi mai mult, cînd am ocazii care se referă la datoriile noastre sfinte iminente şi la fericirea generală a patriei.

Astfel de ocazii mi-a produs întoarcerea de la Sculeni a prea iubiţilor mei fraţi Nicolae şi principele Gh. Cantacuzino, care au fost acolo ca să întîlnească pe boierul postelnic, pe prea dulcele meu frate Iacovachi Rizos. Domnia sa a prezentat luminăţiilor lor, ca din partea înălţimii tale, o nemulţumire în legătură cu trimiterea unor oameni speciali pentru organizarea armatelor de acolo şi îndeplinirea cerinţelor de mai sus potrivit ordinelor mele date în scris, precum şi pretenţia înălţimii tale, ca să fie încredinţate aceste lucruri conducerii d-voastră, ca domn şi împuternicit al ţării, unde trebuie să fie îndeplinite toate acelea care deja au fost aduse la cunoştinţa înălţimii tale, ca unui adevărat frate; şi în sfîrşit că înălţimea ta nu cedează în îndeplinirea acestora.

Drept răspuns la acestea, vă arăt ceea ce îmi dictează datoriile mele şi ordinele de neînlăturat, ce le-am primit o dată cu povara eforiei generale.

I Cînd am primit scrisoarea d-voastră de adeziune, îndată m-am gîndit că este neapărată nevoie pentru înălţimea ta ca să fie păstrată în secret intrarea ta, deoarece te afli în slujba unor tirani neprevăzători şi cruzi, şi în mod intenţionat am căutat să nu fiţi însărcinat cu unele obligaţii, care ar putea să vă facă rău, ferească dumnezeu, şi chiar din partea compatrioţilor (ceea ce n-ar trebui să fie).

II Misiunea lui Gheorghe Lasanis este foarte restrînsă, dovadă sînt ordinele mele scrise, pe care el trebuie să le respecte în activitatea sa. Dacă va studia aceste ordine, va vedea că el nu are permisiunea să facă nimic fără aprobarea înălţimii tale. Cu alte cuvinte, aceasta nu vrea să spună că toate vor fi executate cu aprobarea d-voastră, ca domn al Moldovei?

III Eu nu cred că dragostea arzătoare de patrie putea să vă pricinuiască astfel de nemulţumiri, care împiedică executarea rapidă a lucrurilor, cînd ştiţi foarte bine, sau cel puţin puteţi să înţelegeţi din împrejurări, că astăzi un

[1] Mihai Suţu, domnul Moldovei.

moment de neactivitate ne va da mai tîrziu mult de lucru și că pentru a-l obține va trebui să ne zbatem mult.

Dacă în sfîrșit sînteți în stare să învingeți toate acestea și să închideți gurile (dacă vreodată s-ar auzi ceva despre d-voastră) celor răi, care sînt destui, ale dușmanilor, care sînt puternici, ale tiranilor, care sînt obraznici și aspri, și dacă puterile d-voastră ajung ca să rezolvați problemele amintite, vă rog să-mi comunicați în scris aceste cereri, pe care le voi prezenta onoratei conduceri, fiindcă nu pot să vă numesc numai eu. Dacă voi primi o astfel de permisie, voi îndeplini dorința ambilor, fiind sigur că veți organiza totul incomparabil mai bine decît oricare altul și că vă veți strădui, cu mijloacele ce aveți, ca să arătați bunăvoința și zelul ce aveți pentru patrie și pentru îndeplinirea promisiunilor d-voastră date sub jurămînt.

În caz contrar, dacă nu puteți promite îndeplinirea sarcinilor amintite, fie de frică ca să nu se afle, fie din vreo altă cauză, lăsați atunci organizarea așa cum s-a poruncit, acordînd sprijinul, precum s-a prevăzut, acelora care au fost însărcinați cu imediata executare a lucrurilor. Iar Înălțimea ta în momentul dorit, unită cu noi, va urma calea gloriei, acționînd întru totul pe ascuns și obținînd atunci roadele dragostei sale de neam și ale zelului său.

Prea iubite frate, vă rog să studiați cu cea mai mare atenție cele de mai sus și să examinați inima d-voastră patriotică, care, liberă și înflăcărată de dragostea adevărată de neam, vă va dicta datoria d-voastră și tot ce se cuvine.

Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 281 283. Text grec.

## 52

**București, 15 ianuarie 1821**

*P. A. Anagnostopulos comunică lui Xanthos despre activitatea sa în București și despre neînțelegerile dintre eteriștii de acolo.*

București, 15 ianuarie 1821

Prea iubite frate,

La Chișinău.

Frate, bucuria ce am simțit în momentul în care am primit mult dorita ta scrisoare din 30 decembrie anul trecut este una din cele mai mari pe care am întîlnit-o în viața mea. Deci, după ce mi-a fost înmînată scrisoarea ta amintită, atunci numai te-am crezut că ești viu și sănătos și cu nerăbdare m-am dus acasă, sărutînd scrisoarea ta, ca și cum ai fi fost d-ta în persoană. Te asigur de aceasta ca un om cinstit. Ne aflăm în întuneric mare cu privire la lucrurile d-voastră și faptul acesta cere o întîlnire personală. De asemenea

şi faptul că ne-a fost frică şi de aceea ne-am retras la marginea lumii, sau că ceea ce căutam era altceva, cere o întîlnire personală. Noi, precum spui că ne-ai scris prin mijlocirea lui Patzimadis de la Moscova, nu numai că n-am văzut vreo scrisoare din partea d-voastră, dar nici n-am ştiut pînă la un moment dat ce te-ai făcut şi cum s-au aranjat afacerile noastre comerciale, cînd am aflat ceva de la tovarăşii din Constantinopol, cu toate că şi aceasta nu era sigur; în sfîrşit, fiind multă vreme în nesiguranţă, am socotit mai necesar să plecăm decît să rămînem acolo. Am plecat cu Atanasie (Tzacalof) şi am ajuns la Viena, unde el s-a îmbolnăvit. Eu nu l-aş fi lăsat niciodată singur acolo, dacă am fi avut bani de cheltuială; am urmat potrivit hotărîrii noastre şi am ajuns aici la 30 decembrie. M-am întîlnit cu A.L. (Leventis) de la care am aflat că lucrurile d-voastră au fost aranjate bine pe cît a fost posibil şi m-am bucurat mult. Am rămas foarte mulţumit de apărătorul nostru venerabil, căruia îi urez tot ce doreşte. Vă rog să-i transmiteţi, precum ştiţi, salutările mele. Eu aş fi urmat drumul cu el, dacă domnul L. (Leventis) nu m-ar fi împiedicat sub motiv ca să aştept pe Atanasie şi că urmează el însuşi să întîlnească pe Kalos [Alex. Ipsilanti], precum i-a scris. Deci am fost silit să aştept, deşi aceasta a fost contra judecăţii şi observaţiilor mele ce le-am făcut şi aici cînd am venit şi în altă parte unde am fost. Aci s-au văzut cîteva ordine ale lui Kalos, care nu numai că au fost amînate şi se amînă, dar încă există şi judecători ai acestor ordine; judecătorii sînt cîţiva şi motivele, care le dau acest drept, precum spun ei, sînt multe. Ei spun că n-au fost deloc prevederi cu privire la Bulgaria şi Serbia, într-un timp cînd acele locuri sînt aprovizionate cu destule produse, mai ales din acelea care contribuie la reuşita viitorului tîrg şi că noi nu putem şi nici nu socotim util, spun ei, să deschidem tîrgul cu singurele aceste prevederi, fiindcă cîştigul atunci va fi mic, potrivit cu prevederile. Noi, spun ei, trebuie să avem cel puţin marfa prevăzută proporţională cu numărul cumpărătorilor, ba chiar mai multă, ca s-o întrebuinţăm cînd va fi nevoie la cererea cumpărătorilor. Acestea şi alte lucruri le spun ei şi se vaită de vreo eventuală şi neprevăzută pagubă. Dacă sub aceasta nu se acunde altceva, pare să aibă oarecare dreptate, potrivit ideilor pe care le au. Leontios (Leventis) spune că ar trebui să ştie ce nu poate să-l vatăme, potrivit legilor comerciale, fiindcă el are contract cu capitalistul lui de aici, şi prin urmare cu angrosistul de blănuri din Rusia, ca să nu se amestece la alt comerţ, afară de acela cu care s-a înţeles; prin urmare, fără vreo aprobare, acţionînd deosebit, se păgubeşte şi de aceea vrea, precum am înţeles, o oarecare informaţie. Acestea am auzit zicînd, şi dacă sînt numai acestea, mi se pare că este drept ca, pe cît se poate, să se facă primul lucru şi precum permit legile comerciale să se asigure cel de al doilea. Nu am timp să insist mai mult, ci numai atît vă spun că am nevoie să vă întîlnesc. Eu am cunoscut afară de acei, care se află acolo unde am fost, încă patru prieteni însemnaţi (înţelegea pe cei doi fraţi Kapitanachis la Viena şi pe Atanasie Hristopol

şi Serafim Vreton la Sibiu)[1]. A urmat aceasta, fiindcă împrejurările au vrut aşa; sînt oameni virtuoşi şi învăţaţi şi în acelaşi timp cu stare, încît, dacă vă veţi întîlni şi vă veţi informa, veţi rămîne mulţumit. De la Atanasie (Tzacalof) am primit scrisori, îmi spune că s-a întremat şi în curînd va veni. Aştept cu nerăbdare să-mi spuneţi ce trebuie să fac; eu socot că, pînă să ne întîlnim, să nu hotărîm nimic, ca să vă prezint în faţa ochilor unele lucruri. Pînă atunci vă salut şi vă sărut şi rămîn

frate şi slugă
P. A. Anagnostopulos

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p, 129—131. Text grec.

## 53

**Iaşi, 20 ianuarie/1 februarie 1821**

*Un eterist din Iaşi propune marelui consiliu al Eteriei un plan de răscoală în principate.*

No. 1. — Copy of a Memorial addressed to the grand Arch, translated from the Greek.

Yassy, *Jan.* 20 *th*/ O.S.
Feb. 1 st, 1821 N.S.

August Arch,

On the 18 th of the present month, I was initiated into the Hetoeria, by Basil Varlaam; my having delayed so long is owing to the Apostles, who, knowing that I was in Ali Pasha's service, took me for a Turkish partisan. In reply to that charge, I content myself with sending you copies of the attestations I received for my services in Russia; whence you will perceive, that if I spent my money and shed my blood, it was for the liberty of my dear contry. Although I have no clear idea of the intentions of this Society, (the Apostles having purposely kept me in ignorance,) yet I partly comprehend what is to follow, and that the commencement is to be in Moldavia and Wallachia. On this subject I remark, that those provinces have indeed a great number of inhabitants, but incapable of carrying arms, if we except the people of the mountains, and the Pandours of Little Wallachia; the nobility is wavering, inconstant, fond of tyranny, and detests the Greeks, because for more than a century they have obeyed princes of that nation. However, if the Arch employs persons well acquainted with the countries, I am in hopes that our Society vill make progress there, and then we need not fear any change in their

[1] Textul din paranteze este adăugat de Xanthos.

sentiments. The noblesse of Wallachia is better inclined to liberty than that of Moldavia. Such of our nation as are to be found in the two provinces, are mostly Arendashes, accustomed to handle arms, in order to defend themselves against robbers. The best soldiers are a few Athenians, Acarnanians, Thessalians, Macedonians, Epirotes, Albanians, Bulgarians, and Servians; their number hardly amounts to four thousand, and they are infected with many vices. Let it not escape the August Arch, that Russia, the formidable Russia, having regular troops, cavalry, artillery, and every thing requisite for making war, remained on the defensive in Wallachia for about two years, and after sufficient preparation of boats and pontoons, passed the Danube with difficulty and loss; for it is well known that the banks of that river are covered with fortresses, which the Turks understand how to defend. The Hetoerists whom we have here, affirm that Bulgaria is organized, and ready to fly to arms at the first signal. I answer that such an assertion is not only improbable but absurd. It is difficult to establish the Society on a solid footing in the principalities, where the government and people are of one religion, where the nobles are perfectly aware of the meaning of the word « liberty », and where the youth is taught the Greek tongue, and accustomed to see the deeds of our forefathers represented on the stage: but the unhappy Bulgaria, and the once glorious Macedonia, have lost all light, and are leavened by four centuries of tyranny. Would it were otherwise, and that I might be mistaken ! for if the Servians and Boulgarians were to unite with us, it would then be expedient to begin in Moldavia and Wallachia. Peloponnesus, Epirus, Thessaly, Chios, and other parts of Greece, are becoming more enlightened every day, and the Sultan's war against Ali Pasha is very advantageous to our design; hence I conclude, that the insurrection ought to commence in the centre of Greece. The August Arch should appoint Captain George, the Olympian, a brave man, a good officer, and a true patriot, to command in the principalities; as he is well acquainted with the enemy he has to combats, he is the most capable of defending them, even if he do not succeed in crossing the Danube. Besides, the Arch ought to send a person of the country, expert in military affairs, to the said Olympian, to arm his soldiers properly, and exercice them in small bodies; and when it is time to hoist the banner of freedom, let the Olympian be advertised, to cause soldiers disguised as merchants to enter the three fortresses of Ibrail, Giurgevo, and Tourno; then let him despatch corps of cavalry and infantry to surprise them, which may easily be done, from the negligence of the Turks, who have not at each gate a post of above two men.

The Olympian once master of those forts, the enemy will be panicstruck, the phlegmatic Bulgarians may probably revolt, and the Arch will be in a situation to derive great advantage from the diversion in the principalities. A man of diplomatic talent should be sent, as soon as the revolution breaks out, to put an end to the power of the reigning princes, form a popular provi-

sional government, flatter the young Boyards, and choose the members of government from that class. When this is done, in the space of twenty days a force of twenty thousand men may be assembled, commandet by young Moldavians and Wallachians. Such is the opinion which my poor judgment takes the liberty of submitting to the August Arch.

Nr. 1. Copie după un memoriu adresat marelui consiliu, tradus din grecește

Iași, 20 ianuarie/1 februarie 1821

Prea înălțat consiliu,

La 13 ale acestei luni, am fost primit în Eterie, prin Vasile Varlaam. Temeiul că aceasta s-a făcut deabia acum stă în faptul că apostolii, care știau că eu sînt în slujba lui Ali pașa, mă țineau drept un partizan al turcilor. Ca răspuns la această bănuială, mă mulțumesc să vă trimit o copie după adeverințele pe care le-am primit pentru slujbele mele în Rusia. Din acestea veți vedea că dacă mi-am jertfit cîndva averea și mi-am vărsat sîngele, am făcut-o totdeauna pentru libertatea scumpei mele patrii.

Deși, atunci, apostolii m-au lăsat într-adins în neștiință, ca să n-am nici o idee deslușită despre scopurile acestei societăți, înțeleg totuși, în parte, ce trebuie să urmeze și că începutul se va face cu Moldova și Țara Romînească.

În legătură cu aceasta, observ că cu toate că aceste provincii au o populație numeroasă, puțină lume este, în afară de locuitorii de la munte și de pandurii din Oltenia, în stare de a purta armele. Boierimea este șovăielnică, schimbătoare, pornită spre tiranie, și urăște pe greci, pentru că timp de un veac a trebuit să asculte de voievozi din acest neam. Dacă totuși, marele consiliu se folosește de persoane care cunosc bine aceste ținuturi, nădăjduiesc că societatea noastră va face progrese aici, și atunci n-o să mai avem a ne teme de nici o schimbare [a felului lor de a gîndi]. Boierimea Țării Romînești este mai înclinată spre libertate decît cea a Moldovei. Compatrioții noștri, în amîndouă provinciile, sînt mai ales arendași, care știu să mînuiască armele ca să se apere de hoți. Cei mai buni soldați sînt cîțiva atenieni acarnanieni, thesalieni, macedoneni, epiroți, albanezi, bulgari și sîrbi, abia 4 000 de oameni, și atinși de multe vicii. Prea înălțatul Consiliu n-ar trebui niciodată să uite că Rusia, teribila Rusie, deși are trupe regulate: cavalerie, artilerie și toate cele trebuincioase pentru ducerea unui război, a rămas totuși în Țara Romînească aproape doi ani în defensivă; și după ce și-a pregătit îndeajuns rezerve de bărci și pontoane, numai cu mari greutăți și pierderi a trecut Dunărea. Deoarece este știut că malurile acestui fluviu sînt acoperite cu cetăți pe care turcii înțeleg să le apere cu tărie.

Eteriștii, care se află aici, susțin că Bulgaria este organizată pentru răscoală și este gata să ia armele la cel dintîi semnal.

Eu răspund împotrivă că o astfel de afirmaţie este nu numai neverosimilă dar şi absurdă. Nu este greu să se organizeze Eteria în Principate pe o scară mare, deoarece cîrmuirea şi poporul au aceeaşi religie, boierimea ştie pe deplin ce trebuie să însemne cuvîntul libertate, iar tinerimea a fost instruită în limba greacă şi este deprinsă să vadă pe scenă faptele strămoşilor noştri; numai nenorocita Bulgarie şi Macedonia — altădată încărcată de glorie — au pierdut toată lumina şi o cîrmuire tiranică de patru veacuri le-a desfigurat cu totul.

O! de-ar fi altfel, şi de m-aş înşela! Căci dacă sîrbii şi bulgarii s-ar uni cu noi, atunci ar fi potrivit să se înceapă revoluţia în Moldova şi Ţara Romînească. Peloponezul, Epirul, Thesalia, Hios şi alte părţi ale Greciei, fac zilnic progrese tot mai mari în luminarea [poporului], iar războiul sultanului împotriva lui Ali paşa este foarte favorabil planului nostru; deduc din aceasta că revolta ar putea să înceapă în inima Greciei. Prea înălţatul consiliu ar trebui să încredinţeze comanda supremă în Principate căpitanului Iordache Olimpiotul, un bărbat viteaz, ofiţer minunat şi patriot adevărat; deoarece îşi cunoaşte bine duşmanul cu care are de luptat, el este cel mai potrivit pentru apărarea acestor ţări, chiar dacă nu ar reuşi să treacă peste Dunăre. Pe lîngă aceasta, consiliul ar trebui să trimită la Olimpiotul un pămîntean care să fie deprins în treburile războiului, ca să-i înarmeze soldaţii cum se cuvine şi să-i instruiască în mici unităţi; cînd va sosi vremea de a se ridica stindardul libertăţii, să i se dea veste Olimpiotului pentru ca să trimită în cetăţile Brăila, Giurgiu şi Turnu ostaşi travestiţi în negustori; atunci le va putea ataca pe neaşteptate cu cîteva unităţi de pedestrime şi călărime, lucru care se va întîmpla cu puţină trudă, cunoscută fiind neglijenţa turcilor, care n-au la fiecare poartă străji mai puternice de unul sau doi oameni. Odată stăpîn, Olimpiotul, pe aceste cetăţi, duşmanul va fi cuprins de spaimă năpraznică, liniştiţii bulgari se vor hotărî, probabil, pentru revoltă şi consiliul Eteriei are prilejul să tragă mare folos de pe urma diversiunii din Principate.

Îndată după izbucnirea revoluţiei, un bărbat cu talente diplomatice ar trebui trimis ca să pună capăt puterii principilor cîrmuitori, să alcătuiască o cîrmuire provizorie populară, să linguşească pe boierii tineri şi să aleagă din această clasă pe membrii guvernului.

După ce se va fi întîmplat aceasta, în răstimp de 20 de zile se poate aduna o forţă de 20 000 oameni, care trebuie să fie comandată de tineri moldoveni şi munteni.

Aceasta este părerea pe care, după modesta mea judecată, îmi iau libertatea s-o prezint prea înălţatului consiliu.

Th. Gordon, *History of the Greek revolution*, Book I Edinburg, London 1832. Appendix No. 1, p. 135–136. Publicat de E. Vîrtosu, *Despre Tudor Vladimirescu*, p. 51–54, trad. rom. după textul german dat de I. W. Zinkeisen în *Geschichte der Griechischen Revolution. Nach dem Englischen des Thomas Gordon bearbeitet...*, Leipzig, 1840, p. 161–164. Traducerea de mai sus este dată după E. Vîrtosu, confruntată cu textul englez.

**Iași, 24 ianuarie 1821**

*Domnul M. Suțu arată lui Al. Ipsilanti că este credincios Eteriei, condamnă felul cum lucrează eteriștii din Moldova, provocînd bănuieli moldovenilor, și adaugă că se va ocupa de înscrierea și recrutarea ostașilor în Moldova, precum și de chestiunea aprovizionării.*

Iași, 24 ianuarie 1821

Prea luminate principe și prea iubite frate [1],

Am primit frățeasca d-voastră mult dorită mie scrisoare din 12 ianuarie, care mi-a pricinuit o deosebită bucurie. Nu pierd timpul ca să vă exprim recunoștința și bucuria sufletului meu. Aceasta este în mod reciproc de prisos prea iubite frate, întrucît luminăția ta ești plin de zel și de iubire de patrie și prin urmare orice laudă îți este inferioară. Eu nu. . . [2], iubite frate, să mă ierți că am s-o spun, cu astfel de sentimente; dar potrivit situației mele, potrivit împrejurărilor în care mă aflu și potrivit felului cum mîinile mele sînt legate, pot să acționez, dar aici, trebuie să mărturisesc, ne deosebim mult; dar ce-i de făcut?

Prea iubite frate, am spus odată și o spun din nou pentru ultima dată că nu mi-am închis ochii în fața atîtor primejdii, pe care le arată așa de bine luminăția ta, cînd am intrat în Eterie. Prin urmare sînt cu totul al patriei, precum i-am spus și domnului Gheorghe Lasanis, și nu am nimic pentru mine, ci toate sînt ale nenorocitei și întrucîtva ale fericitei, precum sper, a prea iubitei mele patrii. Așa să fie, doamne Hristoase! Zic că luminăția ta, controlînd politica mea actuală, nu trebuie nici să se mire, nici să-mi reproșeze de cele propuse prin prea iubitul meu frate Iacovachi, ci chiar să mă laude de grija ce am pentru planul general. Așadar, precum eu am citit cu cea mai mare atenție și am reflectat asupra celor expuse într-adevăr cu sinceritate de luminăția ta, astfel rog ca și prea iubitul meu frate să citească cu aceeași atenție cele scrise de mine cu toată sinceritatea. Dacă scriu ceva cuminte și folositor, să-l admită și să-l aprobe cu votul său; iar dacă este ceva fără rațiune și care nu ne convine, din necunoașterea lucrurilor mai generale și a întregii organizări întrucît sînt încă nou, să mă ierte, să mă lumineze în mod sincer și liber și prin urmare să-l înlăture și să-l dezaprobe. Astfel trebuie să fie în viitor corespondența noastră, bazată pe sinceritate și încredere reciprocă, și încep răspunsul meu.

I Sînt recunoscător de dispoziția ta și de frățeasca ta dragoste cu privire la secretul intrării mele [în Eterie]. Într-adevăr este foarte necesar aceasta. Furia așa-zișilor compatrioți împotriva mea îmi este cunoscută din experiență. Și toate cele ce au făcut și fac îmi sînt cunoscute, dar ce-i de făcut? Îi las în judecata ochiului care vede totul. Nu-mi pare rău de ceea ce se face împotriva mea, dar îmi pare rău văzînd că sînt orbiți de patimă și nimicesc neamul

[1] Alexandru Ipsilanti.

[2] În text cuvintul: τζεδέρω.

nostru. Postul în care mă aflu, este al tiranilor obraznici şi cruzi, dar cu mila lui dumnezeu se află sub protecţia prea dreptului împărat Alexandru. Aflîndu-mă sub un astfel de scut, sper că nu vor putea să-mi facă rău dacă nu vor avea probe foarte puternice, adică acte. Probele acestea, graţie lui dumnezeu, se află numai în mîinile prea luminatului şi prea iubitului meu frate. Deci, nu mi-e frică. Principalul este să nu dăm de aici duşmanilor astfel de probe şi avînd în vedere colaborarea noastră înţeleaptă, sper că nu le vom da. Nu trebuie să mă condamni pentru cele comunicate prin prietenul Iacovachi, deoarece spiritul şi scopul organizării, care începuse, era ceva minunat, frumos şi foarte bun; dar iubite frate, procedeul mi se păruse nu. . .[1] din punct de vedere al sincerităţii. Luminăţia ta, neactivînd aici, nu putea acţiona cu circumspecţia necesară potrivit cu regimul de aici, care, cu cît e mai mic şi mai restrîns, cu atît e mai delicat şi mai greu de osîndit pentru micimea lui. Deci executarea lucrurilor sub conducerea unor particulari care, deşi credincioşi, nu sînt în stare să judece, şi prin urmare modul în care se achită de sarcina lor, oricît de secret ar fi, este însă totdeauna cunoscut de pămînteni. Pămîntenii, văzînd că se iau măsuri de ordin aşa de general, urmează că sau vor bănui că stăpînirea face pe voia celor care acţionează, lucru care este foarte vătămător, sau vor bănui altceva şi vor înştiinţa stăpînirea; şi atunci stăpînirea nu s-ar compromite împiedicînd executarea sau păstrînd tăcere? Dacă primul ar fi dezastruos pentru planul obştesc, al doilea ar fi o confirmare a bănuielilor lor.

Aceste lucruri, prea iubite frate, mi se par adevărate; cel puţin acestea m-au silit să fac observaţiile prin postelnic şi mi se pare că au fost făcute din zel şi din iubire de patrie. Chem pe dumnezeu ca martor dacă am avut vreun interes, dacă am sau dacă voi avea vreodată. Dacă lucrul se va face în felul cum îl propun în al doilea capitol din răspunsurile mele la problemele puse de luminăţia ta, mi se pare că scopul, pe cît posibil, se va îndeplini, iar aceasta se va acoperi cu pretextul binecuvîntat al stăpînirii. Dezaprobarea sau aprobarea ta va fi şi a mea dorinţă.

La partea a doua din instrucţiunile domnului Gh. Lasanis, răspund că de curînd le-am văzut. Într-adevăr îţi scriu sincer că mi-au plăcut foarte mult; este opera unei minţi drepte şi strălucite, minte, în care speră acum întreg neamul meu. Aceasta cred că este o laudă suficientă. Însă paragraful acesta să fie legat cu cel expus mai înainte; iar dacă luminăţia ta nu vei aproba observaţiile mele şi cele expuse de mine, atunci este nevoie ca acele instrucţiuni să fie puse în aplicare. Unesc aici, iubite frate, şi paragraful al treilea din scrisoarea ta, întrucît are legătură.

Văd că executarea e urgentă. Această executare nu poate să întîrzie, sau să aducă întîrziere în planul general, deoarece partea grea este organizarea poterilor potrivit obiceiului pămîntului, cum n-ar fi trebuit, şi veniturile din

[1] În text cuvîntul: ἀδετάτος.

aceste potere, pentru motivele, pe care prictenul Iacovachi le-a expus pe scurt prea luminaților și prea iubiților mei frați, principele Nicolae, fratele tău, și principele Cantacuzino, pe care te rog să-i săruți dulce din partea mea. Mă ocup încă de proiectul de organizare; îndată ce se va întocmi, va începe imediat înscrierea și recrutarea purtătorilor de arme care se află în Moldova; se va face în interval de cincisprezece zile cel mult, și aceștia avînd pretextul garanției generale din partea stăpînirii, nu pricinuiește bănuieli. Deci să nu aibă frică prea iubita mea luminăție. Acțiunea pentru contribuția tovarășilor n-a încetat, se lucrează și se va lucra; am și averea unui decedat Adam, care, sper, să dea eforiei o sumă însemnată. Chestiunea alimentelor este cuprinsă în răspunsurile pe care le-am dat la probleme. De aceea spun, frate, că atîta timp cît vei avea pe acesta care îți scrie, și acesta are sufletul în corpul său, să nu ai nici o bănuială. Grija ta trebuie să se îndrepte în altă parte. Aici nici bănuială, nici frică să nu ai, și nici osteneli mari să nu depui, deoarece eu sînt ascultător la toate ordinele tale. Dificultățile, frica și osteneala îmi revin mie, dar sacrific totul pentru iubita mea patrie și pentru prea iubitul meu frate, principele Ipsilanti; sînt un om de caracter și voi fi pînă la moarte; de aceea și dușmanii mei sînt mulți. Deci, te rog să judeci cu cugetul tău adînc toate acestea și răspunsurile mele asupra tuturor problemelor. Și dacă îți plac îndreptările în urma cărora pot să admit problemele, te rog să le compui pe capitole și să mi le trimiți îndată, ca să le semnez și apoi să le trimiți unde trebuie și unde vrei luminăția ta.

Te rog să-mi permiți să fac o remarcă, pe care cred că trebuie s-o cunoști, ca să-mi faci serviciul să mi-o explici, iar eu să-mi cunosc datoriile și să știu cum trebuie să mă port, și pe lîngă acestea să-ți arăt și foloasele cele mari, care cred că pot fi aduse scopurilor noastre. De aici să înțelegi, frate, că expun totul cu sinceritate.

Mă gîndesc și presupun că nu greșesc, prea iubite frate, că imperiul rus deși apără neamul nostru, precum avem probe foarte puternice, și chiar să vrea să...[1] nouă și luminăției tale, mă gîndesc, zic, că nu vrea pentru motive mai înalte și pentru relațiile politicii europene esențiale să arate că ar avea vreo idee de cele ce se întîmplă. Deci urmează ca și trecerea cu bine a luminăției tale prin Iași să aibă loc după explozia generală. Dacă, prin urmare, presupunerea aceasta este întemeiată, rezultă că și eu sînt dator să urmez aceeași linie și să rescpect aceleași directive pentru...[2] ale curții în părțile acestea. Dacă astfel stau lucrurile, te rog să mă luminezi cu răspunsul tău, și promit că, în numele sfintei noastre legături, nimeni nu va afla nimic. Promit că mă voi purta întru totul...[3] potrivit dorințelor și îndrumărilor de sus. Zic dar, dacă voi fi informat și voi avea ordine, aceasta ne va servi foarte mult în cele

[1] În text: νὰ τζεδέρη.
[2] În text: διὰ τὸν λόγον τῆς πεντετζιόνας τῆς αὐλῆς.
[3] În text: ἀδετάτον.

plănuite de noi deoarece presupun că dacă întreprinderea va merge bine protecția în mod firesc va acorda drepturi de ocupație provizorie, iar soarta acestor două principate se va hotărî după terminarea cu ajutorul lui dumnezeu a întregii acțiuni fericite și salvatoare. Deci, cînd conducerea domnitorului ce va fi pus va fi confirmată, cum este și acum confirmată și recunoscută, această conducere, zic, va ajuta după părerea mea foarte mult și în alimente și în bani întreg neamul nostru. Atunci voi putea să ajut în mod sistematic, iubite frate. Martor îmi este dumnezeu că nu scriu acestea nici cu înșelăciune, nici din vanitate, acestea sînt patimi pe care nu le cunosc, ci din dragostea de a servi patria în acest fel, dacă creșterea mea de pînă acum nu-mi permite s-o servesc în felul în care o vei servi luminăția ta. Iubite frate, am scris totul cu sinceritate. Dacă aceste observații ale mele nu sînt drepte, te rog să mi-o scrii pe șleau. Scriu cifrat, gîndindu-mă că este mai sigur. Te rog să admiți aceasta, deoarece este un motiv pentru o mai mare liniște a mea. Știi foarte bine că am un frate și rude la Constantinopol. Te rog deci să-mi trimiți o scrisoare către oricare din eforii din Constantinopol vei crede, dîndu-i ordin ca să vorbească cu fratele meu Nicolae, care în scurtă vreme va fi tovarăș, ca să i se pună la dispoziție la timpul oportun o corabie a frăției; iar acest efor să aibă grija să înștiințeze pe fratele meu. Te rog în mod insistent; cu aceasta mă vei obliga mult.

Termin, frate, încredințînd onoarea și viața mea, familia mea și liniștea tuturor locuitorilor acestei țări cu care am fost însărcinat, pentru care sînt responsabil, generozității caracterului tău, cinstei tale și sfintei frății a Eteriei Prietenilor.

Mihai Suțu voievod [1]

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 285 290. Text grec.

## 55

**[24 ianuarie 1821]**

*M. Suțu înștiințează pe Al. Ipsilanti cum va proceda la înrolarea oamenilor din Moldova fără să trezească bănuieli, arată că este necesar un ordin către Pisani ca să ignoreze pregătirile Eteriei și îi cere informații în legătură cu itinerariul ce urmează să-l parcurgă oștile eteriste în trecerea prin Moldova.*

[24 ianuarie 1821]

[Răspunsul lui M. Suțu la unele propuneri ale lui Al. Ipsilanti].

I Este primit întru totul; rămîne totuși să fie ajustat cu observațiile expuse în mod special, adică sînt desigur executor binevoitor al ordinelor conducerii în orice moment, în ceea ce cere jurămîntul meu; dar mi se pare necesar ca toate poruncile să fie perfect compatibile cu îndatoririle mele obștești, cerute de slujba mea, pentru motivele expuse în scrisoare.

[1] I. Filimon precizează că M. Suțu a scris cifrat cu mîna sa acest memoriu.

II Se poate reuşi prin felul cum voi organiza poterile dar nu ştim cîţi sînt, fiindcă numărul fraţilor care se găsesc aici, după un calcul precis, abia se ridică la 3 000 oameni în stare de a purta arme. Ceea ce după catagrafie va fi un pretext vădit, şi care nu va putea pricinui cea mai mică bănuială, este faptul următor, că anume cu apropierea primăverii este un vechi obicei ca acei care n-au de lucru să meargă la prădăciuni, de aceea stăpînirea, neputînd, chipurile, să-i îndepărteze din ţară, recurge la angajarea poterilor, care împreună cu ogeacurile vor înscrie pe chezaşii tuturor acestora, primind garanţiile fiecăruia. În chipul acesta organizarea devine foarte uşoară, fără să pricinuiască cea mai mică bănuială. Toţi aceştia au cel puţin armele lor şi o parte din cartuşe. Cînd va trebui, este uşor să se obţină într-un interval scurt proviziile necesare, şi nu acum, deoarece orice pregătire de război « en gros » poate trezi bănuieli. În privinţa tunurilor este cu totul imposibil, fiindcă este lipsă de tunuri şi de oamenii necesari.

III Al treilea este cu totul admis, fără nici o observaţie.

IV Şi acesta este admis cu totul, care se face şi se va face.

V Ţi-am promis odată că întreaga mea avere este a neamului; deci nu este admis nici un cuvînt la punctul V. Dar ştii de lipsa ciudată de monedă şi de aceea procurarea imediată a celor 600 000 este imposibilă. Promit să dau şi să trimit la diferite intervale tot ce voi reuşi, atît în timpul trecerii tale, cît şi după trecerea ta. Cu toate acestea e nevoie de un ordin către Pisani aici ca să închidă puţin ochii cu privire la cele făcute de unii în folosul conducerii. Aceasta nu va trăda obiectul şi nu va revela cauza; dar ar fi de mare folos, întrucît boierii nu recurg decît la el, iar eu, întrucît iubesc ţara, ca pe copiii mei, desigur, n-am să o despoi. Promit acest lucru în mod formal.

VI Promit aceasta cu cea mai mare uşurinţă şi în aşa fel ca să nu produc cea mai mică bănuială. Dar ca să poată reuşi, trebuie să-mi scrii pe ce drum se va face trecerea, ca să ştiu. Sînt de părere pe la Leova, deoarece acolo şi proviziile pot fi procurate uşor şi modul pe care am să-l întrebuinţez acolo este realizabil înspre judeţele de jos, deoarece trebuie socotit că fac acest lucru pentru nevoile oraşului, pe lîngă acestea de adăugat că oraşul Focşani este mai aproape. Am calculat că pentru treizeci de mii oameni, precum îmi scrii, sînt destule 1 500 chile locale pentru zece zile. Scrie-mi dacă sînt destule; de asemenea şi cîte vite mari sînt necesare; calculul acesta trebuie să se facă foarte repede şi să mi se comunice.

VII Acest lucru, prea iubite frate, este imposibil, pentru motivele neuitatului tău tată de care-mi scrii, fiindcă acest lucru a deschis ochii barbarilor şi este mult. . . [1].

Acestea sînt lucrurile la care într-adevăr mă pot angaja. Cumpăneşte-le şi comunică-mi hotărîrea ta [2].

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 290–292. Text grec.

---

[1] In text: προγεκτ κόν.

[2] I. Filimon precizează că M. Suţu a scris cifrat.

**Iași, 25 ianuarie 1821**

*Iacovachi Rizos Nerulos înștiințează pe Al. Ipsilanti că moldovenii sînt neliniștiți de numărul prea mare al arnăuților adunați la Iași.*

Iași, 25 ianuarie 1821

[Către Al. Ipsilanti]

A întîrziat domnul să vă strie, întîi ca să se gîndească bine asupra problemelor, și al doilea din cauza morții lui Aleco vodă a avut de trimis multe scrisori la diferite persoane. Mutarea domnului în Țara Romînească este cu neputință, potrivit stipulațiilor. În legătură cu aceasta sîntem foarte bine informați. Ministrul, potrivit instrucțiunilor sale, este în imposibilitate să se ocupe de această mutare; deci domnitorul ar fi întîmpinat mari greutăți din partea curții Rusiei dacă s-ar fi mișcat din locul lui.

Am recomandat lui Tzunis din partea domnitorului să nu spună nimic căpitanilor din Țara Romînească ca din partea domnitorului, fiindcă aceasta nu numai că nu va aduce nici un folos, ci va face foarte mult rău atît domnitorului cît și intereselor frăției. Pini este, precum se vede, pentru lucrurile prostești ale lui Aleco. Acțiunile lui așa îl arată. Am văzut ce are să se întîmple la Constantinopol.

Alaltăieri a venit bătrînul Roznovanu la domnitor, foarte speriat, și i-a spus confidențial că mulți albanezi fără conducători și fără vreo chezășie locuiesc în hanurile din Iași; fiind întrebați de ce locuiesc astfel adunați și fără lucru, au răspuns că au de gînd să plece cu toții împreună în patria lor în primăvară. Răspunsul acesta a făcut ca cei de aici să fie și mai bănuitori, iar Roznovanu a cerut domnitorului ca albanezii să fie îndepărtați. Domnitorul i-a răspuns că va cerceta cu atenție chestiunea. A doua zi a venit aga, fratele mitropolitului, și a spus același lucru. Domnitorul a răspuns în sfîrșit că este periculos să îndepărteze atîția oameni în același timp, să-i lase iarăși fără chezășie, este de asemenea periculos. Deci el se gîndește că singurul mijloc ca să nu se împrăștie primăvara în țară și să se facă hoți este să orînduiască poterile, ca să-i lege cu garanția ogeacurilor și să-i împartă în același timp în toată țara și prin numirea lor să slăbească puterea lor. Roznovanu a început să facă obiecțiuni, spunînd că țara nu poate să suporte căpitănii și că vor avea loc nelegiuiri. Domnitorul i-a răspuns că, pentru a evita un rău mai mare trebuie să prefere un rău mai mic, principii [1] să-și aducă aminte de cuvintele mele. Am dovedit atunci la Sculeni, ce lucru greu este recrutarea aici unde guvernarea este îngrădită de tratate, unde consulul cercetează cea mai mică mișcare și protestează la toate actele guvernului, unde austriacii sînt spioni și trădători. Lucrurile

[1] Nicolae Ipsilanti și Gh. Cantacuzino.

de aici n-au nici o ordine; este o poliarhie; se va ajunge la anarhie dacă luminăţia voastră nu veţi pune lucrurile la punct. Vă aduc aceasta la cunoştinţă din datorie. Aproape toţi eforii au demisionat din cauza neorînduielii lucrurilor. În numele lui dumnezeu şi pentru iubirea de patrie, puneţi lucrurile la punct, ca să nu fie vătămate interesele patriei comune de o rea întrebuinţare. Luminăţia voastră cercetaţi, informaţi-vă şi apoi aduceţi cît mai repede îndreptările necesare. Aşteptăm călăraş; am să vă comunic îndată orice ştire nouă vom afla.

I. Rizos [1]

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I p. 292–293. Text grec.

## 57

**Chişinău, 30 ianuarie 1821**

*Al. Ipsilanti comunică lui M. Suţu observaţiile sale asupra propunerilor făcute de acesta în legătură cu pregătirile Eteriei.*

Chişinău, 30 ianuarie 1821

Prea înălţate doamne şi prea iubite frate [2],

Am primit fraţeasca ta scrisoare din 24 ianuarie; m-am bucurat peste măsură de expunerea sinceră a opiniilor tale. Am aşteptat-o cu nerăbdare, ca să-ţi explic şi eu mai sincer şi mai simplu chestiunile speciale şi generale ca la un frate prea iubit şi adevărat patriot, care este însufleţit de sfînta iubire de patrie. Deci prin scrisoarea prezentă îţi comunic observaţiile mele, pe care te rog să le primeşti ca venind de la un frate adevărat şi de la un prieten sincer.

Conduita pe care înălţimea ta ai fost silit s-o adopţi tot timpul dragomanatului tău nu scapă atenţiei tale că a inspirat unele idei împotriva persoanei tale, care persistă încă, neavînd înălţimea ta pînă acum prilej să le combaţi, şi pe care n-au încetat, scriind, să le aprobe. Puterea care ne apără s-a împotrivit la numirea ta în scaunul Moldovei, dar ce alt lucru putea să bănuiască decît acela, pe care îl credea, că înălţimea ta, partizan hotărît al puterii otomane care este astăzi pe ascuns potrivnică cu totul intereselor puterii protectoare, ai promis împotrivirea ta faţă de ea, şi pentru aceasta ai primit drept răsplată scaunul Moldovei? Cum era deci posibil pînă acum să îndepărtezi aceste bănuieli împotriva înălţimei tale? Ce probe, ce fapte folositoare au văzut din partea ta? Desigur nici una. Aşadar, nu este lucru ciudat dacă există astfel de bănuieli nepotrivite împotriva ta.

Cît despre mine, nu încape nici o îndoială că am raportat şi raportez tot ce am ştiut în legătură cu persoana ta, şi cele necesare împotriva acelora care

[1] Iacovachi Rizos Nerulos.

[2] Mihai Suţu, domnul Moldovei.

alimentează aceste idei; dar desigur nu scapă atenției tale că pe atît de greu este să convingi o stăpînire, care crede altfel numai din motive foarte simple, pe cît de ușor este să-ți schimbi opiniile tale cu aceleași fapte; de aceea i-am trimis acele probleme pe care, admițîndu-le înălțimea ta, mi-ar fi dat suficient prilej ca să refer realmente cu privire la persoana ta. Deci primind scrisoarea ta și văzînd cele cuprinse că admiți problemele mele cu unele observații, pe care le critic aici după slabele mele idei; aștept cu deosebită bucurie problemele semnate, ca să le trimit unde trebuie, și să probez nu numai prin vorbe ci și prin fapte tot ce am pomenit pînă acum pentru luminăția ta. Din aceasta rezultă două lucruri, că și eu nu apar că aș căuta să înșel, și înălțimea ta s-a schimbat de cum era bănuit și că este cu totul altfel, binevoitor și devotat. Mă gîndesc, că-mi este îngăduit să fac observațiile mele la cererile tale, pe care dacă ai vrea să le urmezi, bine, dacă nu, am să le trimit întocmai.

I Ce vrei să spui, te rog, că « vei executa cu bunăvoință ordinele trimise de onorata conducere, dacă vor fi compatibile cu îndatoririle obștești cerute de slujba ta?» Slujba ta cere să faci tot ce poate imagina cineva împotriva noastră, fiindcă ești slujbaș al aceluia, pe care noi îl combatem. Deci aceasta vrei să promiți sau alt ceva?

II Întru cît nu am experiență de datinile și obiceiurile turcești de acolo, las să se facă organizarea cea mai convenabilă, pe care ai s-o aprobi; este suficient ca numărul cerut de ostași să se completeze.

Tot ce-mi scrii la punctul V în legătură cu cel de acolo (adică consulul rus Pisani), se va îndeplini îndată după trimiterea acestor promisiuni.

V Cantitatea promisă de 1 500 chile locale este suficientă; nu trebuie însă să te mărginești numai la drumul de la Leova, ci și la cel de la Sculeni. De asemenea și 1 500 vite sînt suficiente.

VI Deoarece este socotit ca imposibil, să rămînă și vom găsi alt mijloc.

Acestea sînt puținele mele observații, pe care ți le supun, dacă vrei să le aprobi sau nu.

Cu privire la oamenii, pe care te-am rugat să-i numești căpitani, primind și poterile, nu pomenești nimic. Te rog să am un răspuns hotărîtor și în această chestiune, ca să știu ce să fac cu ei. Socot că înălțimea ta poți să dai îndată posturile de căpitan; iar după ce se vor organiza și poterile, atunci se pot da și acestea acelorași persoane.

Viu acum la ultimul paragraf al scrisorii tale, care este și mai important pentru răspuns. Înălțimea ta nu poți să aduci patriei noastre serviciile mari pe care ți le cere decît pînă la mișcarea generală. Pînă atunci e necesar să păstrăm secretul și să depunem neapărat o muncă neobosită pentru acțiunile noastre secrete, pînă cînd puterea noastră protectoare are nevoie, din înalte motive politice, de aceeași păstrare de secret; înălțimea ta, îndeplinind atîtea servicii, la timpul cuvenit vei obține drepturi înalte și față de patrie și față de puterea protectoare. Iar după ce se vor lua armele și vor înceta toate aceste nevoi,

cine poate să se împotrivească drepturilor de netăgăduit pe care le are de atîția ani în Țara Romînească și Moldova? Cine nu vede că puterea protectoare după ce a pierdut atîtea oști și atîția bani pentru cucerirea acestor două provincii, nu le va păstra pentru sine ca un bastion al întregii sale împărății? Cum în sfîrșit ea va fi răsplătită pentru această apărare acordată nouă? Deci nu sînt motive ca să prevedem în mod limpede că conducerea provizorie a Țării Romînești și a Moldovei va fi aprobată din partea Puterii protectoare în felul unui cuceritor.

Aceasta avînd loc, cine din patrioții noștri iubitori de patrie va suporta, după ce patria sa va fi eliberată, să domnească în provincii străine și să nu se bucure de roadele dulci ale eliberării patriei sale și de onorurile date de ea cu recunoștință vitejilor săi luptători potrivit cu virtuțile, calitățile și serviciile lor? Și în sfîrșit pentru ce înălțimea ta să vadă viitorul mărginit și să nu aibă înaintea ochilor un teren nemărginit al gloriei? Un astfel de amor propriu nu numai că nu este nepotrivit caracterului și calităților tale, dar chiar se cere.

Cînd, prea iubite frate, este vorba de fericirea unui neam, care de mult suferă sub jugul barbariei, nu trebuie, socot, niciodată ca cineva să se gîndească la ceea ce poate să facă după ridicarea neamului însuși (aceasta este rău), ci la ceea ce este dator să facă în acea epocă fericită. În acest fel el își satisface propria lui conștiință, își îndeplinește îndatoririle lui neapărate, se supune strigătelor naturii și chiar obligă neamul său, prin îndeplinirea îndatoririlor sale, să-i graveze numele pe templul nemuririi, printr-o inscripție a recunoștinței sale veșnice, fără să mai aștepte pentru gîndurile lui anterioare vreo răsplată în urma zelului arătat mai tîrziu de o putere protectoare, care este probabil sau chiar sigur că acordă protecția sa și pentru interese care nu sînt de disprețuit.

Ca să ceri înălțimea ta să-ți conformezi acțiunile cu dorințele puterii protectoare este un drept care nu-ți este contestat, ci îți este asigurat, că astfel trebuie să urmezi. De aceea se cere și executarea strictă a celor cerute; de aceea păstrarea secretului etc., fără însă să aștepți răsplata ta de la această putere, ci de la nenorocita noastră patrie, care nu poate niciodată să se arate nerecunoscătoare în fața unui bărbat cu asemenea virtuți, calități, vrednic, cum ești înălțimea ta, de care va avea mare nevoie. Sînt de acord că înălțimea ta, pentru creșterea ce ai primit, nu poți să servești patria ta în același fel, adică ca și mine, cu arma împotriva dușmanilor săi. Dar oare această nefericită patrie nu are nevoie și de oameni politici și de buni guvernatori, precum ești înălțimea ta?

Acest răspuns, prea iubite frate, mi-a fost provocat de scrisoarea ta, cu toate că părerea mea despre înălțimea ta nu-mi permitea astfel de observații și răspunsuri.

Din această scrisoare a mea vezi cît de sincer sînt, și să nu te îndoiești nici un moment că voi controla mereu în conștiința mea, legătura de prietenie și de frățietate a noastră.

Aştept cu nerbădare numirea ta în Ţara Romînească (să dea dumnezeu !) şi atunci vom începe conversaţii la un nivel superior. Eu am îndeplinit îndată tot ce mi-a fost posibil. Să dea dumnezeu să reuşim amîndoi în acest plan dorit.

Tot ce-mi scrii despre fratele tău se va executa îndată şi să nu ai nici o grijă. Aştept o listă a corăbiilor aflate la Constantinopol şi atunci voi desemna o corabie potrivită, care să fie la dispoziţia domniei tale, deoarece ştii că toate corăbiile ce se află sînt destinate acţiunilor de război.

Deocamdată acestea. Aştept cu nerăbdare răspunsul tău şi ratificarea cererilor, ca să le trimit unde trebuie. Te rog să continui prietenia şi iubirea frăţească potrivit cu cea a subsemnatului.

Prieten sincer şi frate
Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 294–299. Text grec.

## 58

**Iaşi, 31 ianuarie 1821**

*Legămîntul unor eterişti din Moldova de a acţiona ca nişte fraţi de cruce şi de a îndeplini împreună cu oamenii lor orice poruncă vor primi din partea epitropului general.*

Iaşi, 31 ianuarie 1821

Noi mai jos subsemnaţi tovarăşi, vrînd să întărim şi mai mult prietenia şi dragostea între noi, am hotărît şi ne-am făcut fraţi de cruce şi am jurat pe sfînta evanghelie, pîine şi sabie, ca în viitor să fim nedespărţiţi, să ne socotim un suflet în atîtea corpuri şi să nu dăm ascultare intriganţilor care ar veni să pîrască pe unii altora, ci să avem încredere deplină şi sinceritate între noi. Cînd cineva dintre noi va avea vreo nemulţumire împotriva celuilalt, să spună aceasta în faţa noastră. Iar pe acela dintre noi, care nu va respecta întocmai frăţia de cruce, sau va divulga cele spuse între noi, jurăm în numele lui Isus Hristos să-l urmărim cu toţii pînă la moarte. Facem cunoscută această legătură a noastră şi Epitropului general, singurul nostru şef, pe care l-am recunoscut şi îl recunoaştem ca să fie sigur şi luminăţia sa, că sîntem un suflet şi o părere, şi repetăm jurămîntul nostru că vom fi binevoitori împreună cu oamenii noştri la orice poruncă a lui, fără ca ceva să ne împiedice. Şi dacă vreodată pronia divină va binevoi, (ceea ce dorim cu toţii din inimă), ca Epitropul general şi şeful nostru să răspundă la chemarea întregului neam şi se va afla în mijlocul nostru, vom fi cu toţii gata şi cu oamenii de sub conducerea noastră, să jertfim viaţa noastră pentru siguranţa respectatei lui persoane, şi rămînem

Ghenadie ieromonah, Gherasim Orfanos, Gheorghe Gatzos, Vasile Barla, bimbaşa P. Kotzos, Constantin Hagi Lazar, Evanghelis Teodosie, Ghica Guanis, Gheorghe Kurtoglu, Hagi Gheorghe, Hagi Nicola, Sfetco Milcovici, Hagi Dimitrie Tanasis, bimbaşa Anastasie Mantzetis din Arghirogastro, Gheorghe Lasanis

I, Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 283–284. Text grec.

## 59

**[Ianuarie 1821]**

*Împărăteasa Elisabeta scrie către o domnișoară de onoare în legătură cu plecarea lui Al. Ipsilanti.*

[Ianuarie 1821]

Je vous suis fort obligée, mademoiselle, de m'avoir avertie de départ du prince Ipsilanti et, quoique je n'aie plus de paquet à lui remettre, je serai charmée de prendre congé de lui et vous prie de lui dire de venir chez moi demain à midi ou une heure, selon que cela lui sera possible. Voyant que son expédition se reculait d'un jour à l'autre, j'ai donné ma lettre pour le comte Wittgenstein [1] à sa comtesse, il y a environ huit jours. Je vous enverrai au plutôt les derniers numéros du journal [2].

N. Iorga, *Acte și fragmente cu privire la istoria romînilor*, București, 1896, II, p. 562. Originalul se află în Bibl. din Berlin, colecția de autografe Radowitz, nr. 1315.

## 60

**[Sfîrșitul lui ianuarie 1821]**

*Iacovachi Rizos Nerulos comunică lui Al. Ipsilanti că boierii moldoveni sînt neliniștiți de înrolările făcute de eteriști, se împotrivesc organizării poterilor și s-au plîns consulului austriac de concentrările de arnăuți ce au loc în Moldova.*

[Sfîrșitul lui ianuarie 1821]

[I. Rizos către Alex. Ipsilanti]

Am primit scrisoarea d-voastră din 24 ianuarie și am văzut cele scrise. Înainte de a primi această scrisoare, vă scrisesem. Aici este foarte mare dezordine. Pămîntenii au simțit cele ce se petrec și logofătul Sturza și vornicul Balș au cercetat pe tufeccibașa Gheorghe. Mare... [3] este printre pămînteni din cauza purtării rele și proaste a celor de aici. Pe scurt, lucrurile merg foarte prost și este mare nevoie să le preîntîmpinați și să le îndreptați, luînd orice conducere de la Gatzos și de la ceilalți și ordonîndu-le să înceteze orice activitate și să se liniștească pînă la un al doilea ordin al d-voastră. Boierii, adică Roznovanu-senior și logofătul Sturza și Sandulachi sînt împotriva organizării poterilor, spunînd că aceasta înseamnă distrugerea țării. Iată situația

[1] L. A. Petru, prinț de Wittgenstein, general rus (1769—1843); era atunci comandant al trupelor din Basarabia.

[2] Scrisoarea aceasta întărește mărturisirile din 1828 ale lui Ipsilanti (Aricescu, *Istoria revoluțiunii romîne de la 1821*, p. 48—49) asupra deplinei aprobări date de Rusia mișcării.

[3] În text: πίσπιλο.

lucrurilor de aici; și ai noștri au în fiecare zi adunări, fără să ne întrebe sau să ne ceară sfatul, ci fac după capul lor, fără vreo chibzuială. Domnul este tare tulburat și supărat. Se gîndește la propriul său pericol, dar mai mult la pericolul neamului întreg, să ne ferească dumnezeu! Vă spun din nou că este mare nevoie să le ordonați cît mai repede să înceteze cu adunările lor și cu înscrierea soldaților, deoarece mai tîrziu răul nu va mai putea fi lecuit. Am zis și zic din nou, cînd va sosi timpul, armata îndată se va aduna; acum nu numai că este nefolositor, dar păgubitor; fiindcă, dacă nu se va face îndată îndreptarea cuvenită din partea d-voastră, planurile lor vor fi descoperite de pămînteni, care neîncetat spionează și cercetează. Deci, este nevoie de o pauză temporară, pînă să dispară bănuielile. Alaltăieri, unul din boierii pămînteni a spus agentului austriac Raab că se adună aici armate, ca să treacă la sîrbi. Raab i-a răspuns: de ce nu înștiințează serhaturile[1] dimprejur? Aceste neorînduieli și acțiuni nereușite au stîrnit mare vîlvă și ne aflăm în pericol. În numele lui dumnezeu, preîntîmpinați și îndreptați lucrurile.

Scrisoarea aci alăturată este a fratelui domnului, postelnicul Costache. Era nevoie să intre numai el din cei care se află la curte; el este foarte entuziasmat. Domnul este plin de iubire de neam; el va încerca totul. Veți vedea aceasta și practic. Vă rog să-mi confirmați primirea scrisorii.

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 293–294. Text. grec.

## 61

**[Iași, ianuarie 1821?]**

*Iacovachi Rizos Nerulos aduce la cunoștința lui Al. Ipsilanti că s-a scris la Constantinopol despre inițierea lui Mihail Suțu în Eterie.*

[Iași, ianuarie 1821?]

[Fragment dintr-o scrisoare cifrată a lui Iacovachi Rizos Nerulos către Alexandru Ipsilanti]

«...[2] Bibica, pe care domnul [Mihail Suțu] l-a adus din Constantinopol aici, și pe care îl are sub supraveghere bănuindu-l mult, și pe drept cuvînt, a spus domnului, că d...[2] a scris la Constantinopol, calomniind pe domnul [Mihail Suțu] că este în Eterie. Domnul s-a prefăcut că nu cunoștea nici numele Eteriei și l-a întrebat pe Bibica ce înseamnă acest cuvînt? Iar Bibica a răspuns că există la greci un sistem de francmasonerie împotriva stăpînirii, format din negustorași și profesorași...[2], care își pune toate speranțele într-un viitor război între Rusia și Poartă».

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 321–322. Text grec.

---

[1] E vorba de cetățile turcești de la graniță.

[2] Puncte de suspensie în text.

## 62

**[Iași, 15 februarie 1821?]**

*Mihail Suțu se plînge lui Al. Ipsilanti împotriva lui Anastase bimbașa, care înrolează pe față oameni pentru Eterie, și îl asigură că va găsi în Moldova proviziile necesare pentru oștirile sale.*

[Iași, 15 februarie 1821?]

[Mihail Suțu către Alex. Ipsilanti]

Anastase Bimbașa, venind aici, a început fără a se sfătui cu eforii, sau cu altcineva, să înroleze pe față și să primească jurămînt de la arnăuții boierilor pămînteni, înainte de a cerceta și a se informa despre onestitatea lor, încît a produs multă vîlvă și bănuială în tot Iașul. Mitropolitul și boierii au venit și m-au întrebat cine este acest Anastase, care înrolează pe față oameni, și ce înseamnă această înrolare? Ei m-au rugat să-l expulzez ca pe o persoană suspectă. De aceea m-am grăbit să-l trimit la Galați, la Caravia, ca să-l țină pe lîngă el și să-l folosească, împiedicîndu-l de a mai săvîrși astfel de acțiuni neîndemînatice.

Mă mir de ce au loc aici astfel de neorînduieli, în timp ce în Țara Romînească deși există Frăția și sînt și arnăuți incomparabil mai mulți, cu toate acestea este deplină liniște și supunere și nu se întîmplă nimic asemănător, iar aici dimpotrivă, fiecare acționează de capul lui și nu vrea să știe de superiorul său.

Pentru cele 1 500 vite am procedat în felul următor. Ca să nu dea de bănuit această pregătire, am pus doi frați să încheie contract pentru acest număr de vite cu alți doi frați; ei vor avea pregătit acest număr de vite chipurile pentru propria lor speculație, și gata de a le preda la timpul oportun. Banii pentru suma aceasta, precum și pentru cele 1 500 chile locale, am să-i dau eu pentru binele neamului. Atît numai cer de la luminăția ta să mă înștiințezi cu zece zile înainte de trecere, ca să dau ordin acolo unde trebuie pentru aceste provizii necesare.

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 326—328. Text grec.

## 63

**[Iași, 15 februarie 1821?]**

*Mihail Suțu arată lui Al. Ipsilanti atitudinea sa față de Eterie și cum a organizat pe cei capabili de a purta arme.*

Prea luminate și prea dorite frate [1],

Am primit răspunsul tău și am citit cu atenție cele cuprinse. Mai întîi cer iertare fiindcă am întîrziat cu răspunsul meu; observațiile tale la cele ce-ți

[1] Alexandru Ipsilanti.

scrisesem, în loc să întristeze sufletul meu, mi-au produs bucurie, deoarece din ele am văzut sinceritatea și generozitatea convingerilor tale, și că într-un astfel de scop sfînt pentru patria comună nu urmărești altceva nimic, decît interesele patriei. Faptul că-mi arăți cu atîta sinceritate ideile tale este pentru mine cea mai mare laudă și mîndrie, fiindcă ai dovedit prin aceasta că nu mă socotești egoist, ci iubitor de patrie. Așadar și în viitor rog și cer ca un drept frățesc și de compatriot, să mă sfătuiești în toate cele greșite și să-mi îndrepți lipsurile de care nu-mi dau seama și să mă luminezi în tot ce este necesar să cunosc pentru ca astfel să merg fără greș pe calea care aduce folos patriei noastre.

În al doilea rînd aș fi fost un prost dacă în tot timpul dragomanatului meu nu aș fi ascuns pe cît se putea sentimentele mele părintești sau mai degrabă antitiranice și dacă nu m-aș fi prefăcut (precum este nevoie să se prefacă acei care intră într-un astfel de periculos serviciu) că sînt credincios și binevoitor acelei puteri căreia îi serveam. Niciodată însă n-am încetat să ajut în orice moment pe compatrioții mei atît în treburile obștești cît și în cele particulare. Niciodată n-am încetat să mă folosesc de o astfel de politică, încît să nu fiu bănuit, că lovesc în puterea protectoare. Un singur motiv au găsit dușmanii mei să mă calomnieze, anume că am năzuit la domnia Țării Romînești nu tocmai la timpul potrivit. Apărarea mea în această chestiune are nevoie de o argumentare lungă și de diferite documente din corespondența dintre mine și socrul meu. Aceste documente demonstrează în mod vădit că cererea mea de atunci pentru domnia Țării Romînești nu a constituit vreo persecuție din partea mea și a socrului meu, nici o jertfă a onoarei mele, nici o trădare a datoriilor mele, ci o înaltă dorință. Am reușit să domnesc în Moldova numai prin întrebuințarea mijloacelor care sînt în uz totdeauna la curtea asiaticilor; aceasta niciodată nu mi-a cerut vreo făgăduială în schimbul binefacerilor sale, precum scrie luminăția sa. Despotismul niciodată nu prevede cele ce se vor întîmpla în viitor; vizează totdeauna aurul sau alte interese speciale; niciodată nu urmărește un interes obștesc. Deci este o calomnie neîntemeiată, mincinoasă și stranie din partea dușmanilor împotriva mea. În sfîrșit purtarea mea timp de aproape doi ani, de cînd domnesc, dovedește, cred, că sînt mincinoase toate delațiunile dușmanilor mei; ei nu pot să-mi aducă cea mai mică dojană, că eu aș fi combătut cîtuși de puțin puterea noastră protectoare. Luminăția sa scrie că nici puterea noastră protectoare n-a observat vreun act de ostilitate. Vă răspund: ce poate domnul Moldovei să facă? Eu n-am nesocotit ceea ce era posibil; am dat bani pentru școli; am patru bursieri compatrioți la Paris; la școala din Pisa am trimis bani; de asemenea am trimis bani și la Lipsca pentru editarea unor opere noi; pe învățații neamului meu îi ajut pe cît se poate. Dar de ce n-am făcut mai mult? Vă spun că am datorii peste zece mii de pungi; din cauza unor împrejurări nenorocite veniturile Moldovei sînt foarte restrînse și lipsa de bani în

țară este foarte mare; acestea mă silesc să nu fac tot ce doresc. Dar trecînd sub tăcere celelalte, spun numai: ce alt motiv m-a îndemnat să fiu inițiat în secretul pentru patrie? Desigur, numai iubirea arzătoare pentru patrie. Nu aveam să mă tem de nimic, deși acum sînt în pericol mai mult decît oricare altul pentru atitudinea mea politică. Dacă va reuși acțiunea pentru patrie, precum doresc și nădăjduiesc toți adevărații patrioți, n-am să mă bucur de altceva, decît de cele de care se vor bucura cei din neamul meu; cer numai un singur lucru, eliberarea prea iubitei patrii. Nu pot să sper la vreun alt interes al meu deosebit și pentru aceasta ca un ticălos să mă prefac că sînt patriot. Iar dacă, ferească dumnezeu! nu va reuși planul nostru sfînt, eu urmează să sufăr mai mult decît ceilalți. Iată deci, cred, o dovadă limpede, care nu poate să fie contrazisă, că sînt un adevărat iubitor de neam, că nu acționez pentru vreun interes personal, ci dimpotrivă toate îmi apar în fața ochilor: uciderile făcute de tirani, trădările din partea dușmanilor mei, nimicirea totală a familiei mele. Mă întrebați ce vrea să zică paragraful meu: « voi fi executor zelos al ordinilor trimise de onorata conducere care vor fi compatibile cu obișnuitele îndatoriri ale slujbei mele»? Vă dau un exemplu ca să lămuresc ideea mea. Dacă onorata conducere îmi va ordona să fac ceva, cu care să compromit puterea noastră protectoare, să calc tratatele, vă întreb, pot să fac acest lucru? sau trebuie să fac acest lucru? Iată pentru o mai bună înțelegere chestiunea poterilor. Boierii mi-au raportat că nu trebuie să se înființeze poterile, fiindcă se vor face foarte mari abuzuri în țară. În această anafora a boierilor oare trebuie să mă port arbitrar și să răspund ca un despot: « așa vreau, așa se va face»? Nici nu pot să răspund astfel împotriva înțelesului tratatelor, nici nu trebuie; ci lucru înțelept este să urmez calea de mijloc, ca să reușesc, fără să mă opun privilegiilor boierești, și fără să dau de bănuit în privința scopului plănuit, precum am și făcut. Iată ce înseamnă paragraful meu, adică execut cu zel ordinele onoratei conduceri, care se potrivesc sau pot să se potrivească cu îndatoririle slujbei mele, care nu atacă privilegiile acestei țări a cărei garantă este Rusia, și acționez în așa fel încît să nu provoc bănuieli asupra sfîntului scop. Numărul celor recrutați aici nu este încă cunoscut; peste puțin timp îl veți afla în mod exact de la mine, deoarece am organizat poterile în modul următor: la două ogeacuri, adică lui delibașa și tufeccibașa, le-am dat șase căpitănii de poteri, cîte trei de fiecare. M-am grăbit să le dau la aceste ogeacuri, ca să le liniștesc, fiindcă negreșit s-ar fi născut mari scandaluri și dușmănii între ele și celelalte și de aici ar fi izbucnit multe lucruri nelalocul lor, precum conchide și luminăția sa. Am dat căpitănia ținutului Bacău [1] lui Kolocotronis, cea a ținutului Piatra [1] lui Naum și cea a ținutului Suceava lui Orfanos, iar celelalte șase le-am dat serdarului Eftimie și căpitanului Vasile, cîte trei de fiecare, ambii

[1] În textul grecesc: Ποκοσίου și Κιάτρας.

fiind inițiați în Eterie; deci un număr de nouă căpitănii au fost date în felul acesta frăției. Atunci cînd, cu ajutorul lui dumnezeu, va avea loc trecerea și Kolocotronis, Orfanos și Naum vor pleca și ei, ca să nu mă compromit și ca să apară că lucrul s-a făcut fără știrea mea (și aceasta, ca să nu compromit puterea noastră protectoare), am sfătuit pe acești trei frați să nu apară ei drept căpitani ai poterilor, ci să orînduiască niște frați simpli în locul lor, pe cine doresc ei, și atunci la mișcarea generală acești locțiitori ascunși ai lor să rămînă tot la căpitănii, iar Kolocotronis, Orfanos și Naum să pornească cu soldații organizați de ei. Planul acesta a fost primit de cei trei frați, și îl vom urma întocmai. Cei numiți (care mîine vor primi scrisorile vistieriei), au primit ordin potrivit articolelor cuprinse în scrisorile vistieriei, să ia sub chezășie pe toți arnăuții aflați în județul fiecăruia (chipurile pentru combaterea acțiunilor banditești) și cu acest pretext fiecare căpitan să întocmească lista celor care sînt capabili de a purta armele. Primind aceste liste, îndată am să vi le trimit spre știință. Nu a fost posibil să se dea și căpitănia de la Focșani. Cauza este următoarea: în Focșani, în afară de o mulțime de boieri mici care spionează cea mai mică mișcare, mai ales după drama din Țara Romînească, locuiește și un oarecare negustor turc capanlîu, numit Hagi Ismirliu, care pe timpul lui Scarlat vodă a ajuns să obțină peste patru sute de scutelnici străini șezători în tîrgul Focșani și în satele Putnei. Deci dacă Orfanos ar fi făcut acolo înscrieri, desigur ar fi fost trădat lui Ismirliu de oamenii acestuia care ar fi fost atrași de Orfanos, fiindcă ei sînt foarte bine tratați de stăpînul lor, încît în mod sigur ar fi denunțat acțiunea. Ismirliu este stimat la Constantinopol și are trecere la capan și pe lîngă pașa din Brăila. Aceasta m-a silit să nu dau căpitănia din Focșani unui frate, ca să nu facem un pas greșit și greu de îndreptat. Voi da, precum făgăduisem, cîte două sute cincizeci groși pe lună fiecăruia din cei trei frați, adică lui Kolocotronis, Orfanos și Naum.

[Mihail Suțo, domnul Moldovei]

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 299—303. Text grec.

## 64

**[Iași, 15 februarie 1821?]**

*Iacovachi Rizos Nerulos informează pe Al. Ipsilanti despre dezordinile provocate de eteriști în Moldova și despre începutul răscoalei lui Tudor Vladimirescu.*

[Iași, 15 februarie 1821?]

[Iacovachi Rizos Nerulos către Alex. Ipsilanti]

Zilele acestea a ajuns să se vorbească fățiș pe străzi despre acțiunea dezordonată de înrolare care din zi în zi s-a făcut și mai dezordonată încît au aflat secretul pînă și copiii.

Desigur nu se putea să nu ajungă aci, dacă n-au lăsat fără să înscrie pe orice brutar, pe orice băcan, pe orice simigiu. Secretul Frăției a devenit cunoscut tuturor localnicilor. Astăzi ispravnicii din Botoșani au trimis legați în fiare pe doi arnăuți. Unuia din ei i s-a rătăcit scrisoarea de adeziune, adresată șefului său; ea a fost găsită sub masă în casa unui maior rus Anastasie Sanos, care invitase la nunta fiicei sale pe ispravnicii din Botoșani. Ne-au trimis originalul scrisorii împreună cu cei doi arnăuți. Am arătat, atît această scrisoare cît și scrisorile ispravnicilor, lui Kolocotronis, ca să vă scrie în mod amănunțit în legătură cu aceasta.

Niciunul nu ascultă de vreun sfat. Ei înscriu pe față pe oricine găsesc. Au înscris pînă și pe seizii domnului. Vă puteți închipui la ce dezordine s-a ajuns. Domnul s-a văzut nevoit să închidă pe cei doi arnăuți în închisoarea lui Vasile căpitan, care este cunoscut în ochii lumii ca eterist. Nu numai că domnul a fost compromis foarte serios și lumea a început să vorbească că este amestecat în complotul împotriva Porții, dar el are de suferit chiar și din partea Frăției, care nu i-a lăsat nici un arnăut la ogeacuri, luîndu-i aproape pe toți, și este pericol de scandal mare între ogeacuri și Frăție. Bătrînul Roznoveanu, care a văzut astăzi scrisorile ispravnicilor din Botoșani, și a aflat și de la fiul său vistierul, a venit la mine, după ce mai întîi fusese la domn, și mi-a spus: «Boier postelnice, ce este cu cele ce se întîmplă? de ce domnul nu aduce vreo îndreptare? Noi nu sîntem răspunzători, ci domnul. El trebuie să înștiințeze împărăția». I-am răspuns, « cum se poate ca domnul să înștiințeze Poarta împotriva compatrioților săi și să trădeze întreg neamul său pentru cîțiva proști, care auzind de faptele rele ce se petrec la Ianina, vor să se ducă în patria lor pentru a ajuta pe greci, îndemnați fiind de un zel nelalocul său? Și la urma urmelor Poarta desigur nu poate să trimită oaste aici ca să-i lovească, ci va da ordin domnului ca să facă aceasta; și atunci cu ce armată va izbuti el să-i lovească?» Mi-a răspuns în legătură cu aceasta, atunci domnul poate să-i alunge din țară cîte doi-trei. I-am răspuns că, dacă va alunga și expulza pe unul din ei, ceilalți se vor speria, și atunci ei ar putea să facă vreo mișcare nesocotită și disperată în țară. Cu aceste cuvinte i-am închis gura.

Principe ... [1] lucrurile nu merg bine. Domnul... [1] nu știe cum să procedeze. El acoperă astăzi un lucru, și a doua zi se ivesc zece. Capul lui nu mai poate lucra. Nu sîntem întrebați în nici o chestiune. Nu știu ce fel de Eforie este aceasta și care este importanța ei. Astăzi a circulat între oamenii simpli zvonul că principele Cantacuzino și-a vîndut moșia și cu banii luați înrolează arnăuți. Cu toate acestea astăzi domnul a împărțit poterile, dînd căpitănia Bacăului [2] lui Kolocotronis, a Pietrei [2] lui Naum și a Sucevii lui

[1] Puncte de suspensie în text.

[2] În textul grecesc Πακοσίου și Κιάτρας.

Orfanos; el a dat fiecăruia din banii săi proprii cîte două sute cincizeci groşi pe lună; însă cu următoarea înţelegere: aceşti trei fraţi urmează să pornească şi dînşii împreună cu soldaţii care vor fi înrolaţi în mişcarea ce se va face cu ajutorul lui Dumnezeu aici, iar pentru ca să nu se compromită domnul că i-ar fi orînduit într-adins în potere s-a gîndit ca aceşti trei fraţi să nu se prezinte dînşii drept căpitani, ci să numească în locul lor pe alţi trei fraţi, pe care cred de cuviinţă. Cei trei au rămas mulţumiţi cu aceastá înţelegere şi au s-o urmeze. Dacă în toate mişcările lor ar fi urmat sfaturile stăpînirii, toate ar fi decurs cuminte, rapid şi foarte secret. În numele lui Dumnezeu, daţi un ordin sever ca în viitor să se poarte cu înţelepciune şi să acţioneze în taină pînă în ziua hotărîtă; căci dacă se vor purta astfel şi pe la ţinuturi, desigur vor provoca alarmă generală şi vor suferi atît ei, cît mai ales domnul... [1]

Principe, toate ordinele date fratelui Lasanis sînt vrednice de a fi scrise cu litere de aur; dar vă asigur că niciunul din aceste ordine n-a fost pus în practică. Dacă s-ar fi aplicat, n-ar fi urmat nici o faptă necuviincioasă, ci toate s-ar fi îndeplinit în ordine.

Caravia la Galaţi a început şi el să fie nedisciplinat. Este pe faţă în conflict cu topucci. Un nefer al lui Caravia a înjunghiat pe un alt nefer al lui topucci. Topucci scrie domnului împotriva lui Caravia, şi întrucîtva face aluzie la scopurile mîrşave ale lui Caravia. Domnul a trimis pe un al doilea cămăraş ca, chipurile, să cerceteze acest lucru, însă avînd ordin să-i împace, spunînd ambilor cele cuvenite. Trebuia Caravia, într-un moment atît de critic, să se certe cu topucci? Îi scriu şi eu lui Caravia cele necesare şi îl sfătuiesc să liniştească pe topucci. Am pus şi pe căpitan Vasile să-i scrie cele necesare. Cu cît se apropie timpul, cu atît se impune păstrarea secretului, purtarea cuminte a tuturor fraţilor şi înţelegerea între ei... [1]

În Ţara Romînească sînt foarte mari tulburări. Un anume Tudor Vulturescu [Vladimirescu], avînd gradul de sluger şi care a fost în timpul ruşilor comandant de panduri, adunînd peste patru sute de panduri, a răsculat pînă alaltăieri toate judeţele de peste Olt, proclamînd libertate, egalitate şi desfiinţarea privilegiilor boierilor, răzbunînd pe cei care au fost nedreptăţiţi şi înapoind lucrurile jefuite; el cheamă prin proclamaţii întreg norodul dac sub arme. Unele din judeţele de peste Olt s-au grăbit să i se alăture, altele urmează să i se alăture. Pini a trimis pe un funcţionar al consulatului şi l-a invitat să vină la Bucureşti, ca să-i vorbească; el însă i-a răspuns că deocamdată nu-l lasă norodul; va veni însă la Bucureşti împreună cu norodul, şi atunci are să-l întîlnească. Acest comandant romîn a trimis o jalbă Porţii, scriind multe împotriva stăpînirii; în acelaşi timp el a scris o altă jalbă împă-

---

[1] Puncte de suspensie în text.

ratului şi alta către Pini ca s-o trimită lui Stroganov. Ce fel de joc este acesta? Încă nu se poate pricepe. Nu ştiu dacă Frăţia poate să tragă foloase din această împrejurare. Această răscoală a izbucnit în vecinătatea Serbiei.

Kolocotronis a venit aici; l-am întîlnit; pare un om cuminte; purtarea lui mi-a plăcut, nu este ca ceilalţi, vă face cinste. Ştirile cu privire la Epir arată că turcii sînt într-o stare disperată. Cei din Laybach au hotărît să atace pe neapolitani, dacă nu vor da ascultare sfaturilor puterilor aliate. Regele Neapolului a scris în acelaşi sens fiului său. Rusia a promis Austriei s-o ajute şi cu armată, dacă va fi nevoie.

I. Rizos

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 323 326. Text grec.

## 65

**Iaşi, 16 februarie 1821**

*M. Suţu informează pe Al. Ipsilanti că a orînduit căpitani ai poterilor din ţinuturile Bacău, Piatra şi Suceava pe oamenii lui şi îl roagă să facă ordine în rîndurile eteriştilor.*

Iaşi, 16 februarie 1821

[Domnul Moldovei Mihail Suţu către Alex. Ipsilanti]

Am primit mult iubita frăţească d-voastră scrisoare din 30 ianuarie; n-am răspuns îndată ca să nu mă mărginesc numai la vorbe goale, ci ca să arăt cum s-au pus în lucrare unele treburi. Acum, cînd au început în parte să se înfăptuiască, mă grăbesc să vă răspund şi să vă expun în acelaşi timp cele realizate pînă astăzi şi sper să rămîneţi mulţumit.

Cei trei oameni ai d-voastră au fost orînduiţi la cele trei poteri din Bacău, Piatra şi Suceava. Motivul pentru care n-a fost posibil să fie numit unul dintre ei la Putna, se arată în scrisoarea alăturată, care fusese pregătită şi din cauza unor neorînduieli, care au tulburat totul aici, am întîrziat s-o trimit, şi sper, prea iubite, să înţelegi că din motive de interes obştesc, potera din Putna nu trebuia dată. Trimit aici alăturat şi un contract, pe care vă rog să-l citiţi şi să-mi scrieţi dacă este bun. Un contract asemănător se va face zilele acestea pentru completarea numărului de vite, de care îmi scriseseşi. În 15 sau 20 zile cel mult atît numărul vitelor cît şi cantitatea proviziilor vor fi pregătite şi să nu aveţi nici o grijă.

Am văzut şi scrisoarea care a sosit în legătură cu depunerea celor făgăduite. Cei 1 000 galbeni promişi în prima scrisoare de adeziune, de asemenea şi cei cinci mii groşi ai părintelui, vor fi predaţi astăzi; iar cei cincizeci mii [groşi], trecuţi în registrul contribuţiilor, n-au fost daţi, deoarece am socotit mai necesar să se facă pregătirea celor două articole, care sînt de prima necesitate. Aceste două articole vor necesita 135 000 groşi, care vor fi daţi în mînă; de aceea sper că nu-mi veţi reproşa că n-a fost dată suma de 50 000 din registru; prietenul frate are depusă la mine, în afară de suma de mai sus,

135 000, pentru articolele principale, încă 150 000 groşi în galbeni care vor fi înmînaţi la timp aceluiaşi iubit frate; ca o dovadă poate să ţină prezenta mea scrisoare. Acestea afară de mine şi de luminăţia sa nu este nevoie să le ştie altcineva. Binele vreau să se facă... [1]

Mare neorînduială este în treburile de aici; nu sînt informat deloc... [1] Nu ştiu dacă este bine aşa. După părerea mea este vătămător, şi să mă ajute bunul Dumnezeu. În zadar se cheltuiesc banii, care trebuiau înmînaţi la timpul cuvenit, şi nu să se producă vîlvă, şi chiar o vîlvă foarte vătămătoare. După organizarea înţeleaptă a poterilor, sub pretextul siguranţei obşteşti, s-ar fi făcut acest lucru fără cea mai mică bănuială; dar cei care au acţionat, lucrînd necugetat, au stricat cu totul această treabă. După această organizare era mai uşor să se facă la timp şi înscrierea în interval de numai zece zile şi nu mai mult, totul la timpul său şi nu cum se face foarte nechibzuit. Acum (iertaţi-mă, dar datoria mea mă obligă să scriu adevărul) cei de aici cred că îndeplinirea cu înţelepciune a tuturor treburilor din partea mea este urmarea unei inactivităţi sau a lipsei de zel din partea mea. Nu, frate, deoarece cele făcute şi amintite mai sus sînt o garanţie a bunăvoinţei şi zelului meu. Nu sînt dator să dau socoteală pînă şi celor mai mici. Cele făcute numai luminăţia sa trebuie să le ştie.

Aici au avut grijă să intre [în Eteric] şi [episcopul] Irinopolei, bărbat înţelept, cu mult zel şi foarte multă iubire de neam. Dar mai esenţial este că el va atrage pe mai mulţi cu stare, care sînt copiii lui spirituali. Am speranţe bune. Cu o altă scrisoare vă voi înştiinţa. Să nu vă îndoiţi de bunăvoinţa mea. Nu-mi reproşaţi, iubite frate, pentru întîrzierea scrisorilor. Cîte greutăţi şi cîte preocupări! Vreau şi vă scriu; dar, în numele lui Dumnezeu, căutaţi să faceţi ordine, străduiţi-vă să opriţi cele răspîndite zilele acestea...[1]. Cînd cele ce se fac au un singur izvor, atunci treburile merg bine şi în armonie, dar cînd fiecare acţionează de capul său, ce folos putem avea?

Cu toate că expunerea din prima mea scrisoare poate fi socotită de prisos în urma scrisorii de faţă, prin care aprob cele scrise anterior, cu toate acestea peste patru zile am să vă trimit o altă scrisoare, la fel cu aceasta; am fost împiedicat de un singur motiv, anume că nu mai ştiu, în urma evenimentelor din zilele acestea, cum pot să promit numărul exact al soldaţilor. Cei de aici au făcut, cele ce au făcut; ei nu-mi dau socoteală, ca să cunosc faptele şi felul cum decurg; prin urmare ce promisiune pot să dau, iubite frate? Vă rog judecaţi şi comunicaţi-mi hotărîrea d-voastră în această chestiune, ca să ştiu ce să fac şi cum să scriu.

« Aristarh [2] scrie cu propria sa mînă».

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 303–305. Text grec.

---

[1] Puncte de suspensie în text.

[2] Pseudonimul domnitorului Mihail Suţu.

## 66

**Chișinău, 16 februarie 1821**

*Al. Ipsilanti cere lui Xanthos să vie cît mai repede la Chișinău ca să se intîlnească cu el.*

Chișinău, 16 februarie 1821

Iubite Xanthos,

La Ismail

Îndată ce vei primi prezenta mea scrisoare să pleci și împreună cu domnul Kalamatianos să vii aci cît mai repede posibil, fără cea mai mică întîrziere, fiindcă am foarte mare nevoie să vă întîlnesc pe amîndoi, și să nu întîrziați nici un moment.

Am primit toate scrisorile d-voastră; obuzele pe care le cere Caravia, să căutați să fie trimise îndată și vă voi rămîne foarte îndatorat, deoarece este foarte necesar pentru binele patriei.

Să spui, unde trebuie, că am făcut tot ce am putut pentru potpolcovnicul Litov și să fie liniștiți, fiindcă și Inzov [1] mi-a făgăduit să facă tot ce poate.

Vă aștept cu nerăbdare

fratele
Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 144. Text grec.

## 67

**Chișinău, 21 februarie 1821**

*Al. Ipsilanti comunică lui Xanthos că pleacă în seara zilei de 21 februarie, împreună cu frații săi, la Iași pentru a începe răscoala.*

Chișinău, 21 februarie 1821

Domnului Xanthos în mînă.

Nu pot să înțeleg întîrzierea d-voastră, cînd vă scriam cu atîta grabă. Eu împreună cu frații și rudele mele pornesc deseară spre Iași, unde, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom începe; deci n-am să te văd, nici pe iubitul Kalamatianos. Veți primi proclamații și altele. Îndemnați pe toți, mici și mari, să vină toți. Iată, îți trimit alăturat trei scrisori, pe care le-am primit.

Anagnostopulos a ajuns aici cu un doctor... [2]

Îndată ce veți primi proclamațiile, toți acei greci, care se află în slujbă, să-și prezinte demisia și să pornească în patrie.

---

[1] Guvernatorul militar al Basarabiei.

[2] Puncte de suspensie în text.

Eu vă aduc la cunoştinţă că sînt supărat pe toţi şefii d-voastră afară de Dicheos şi Sechcris; m-aţi lăsat singur şi cînd vă scriu, nu veniţi; Dumnezeu este drept. Victorie sau moarte pentru credinţă şi patrie.

Kalos
[Alex. Ipsilanti]

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 147. Text grec.

## 68

**Reni, 21 februarie 1821**

*At. Xodilos comunică lui Xanthos că V. Caravia urmează să plece la Focşani, iar Ioan Vatichiotis este omul potrivit pentru a fi trimis în Bulgaria.*

Reni, 21 februarie 1821

Prea iubite te salut,

La Chişinău

În momentul acesta, ora 6 după amiază, am primit scrisoarea d-voastră trimisă ieri cu o stafetă de la Ismail, iar scrisoarea anexată am s-o trimit la Galaţi. Din scrisoarea trimisă cu anume stafetă pe numele domnului Marinos veţi afla cele ce am scris luminăţiei sale. În mod excepţional mîine vom avea lămuriri, fiindcă am trimis un om anume. Cele ce se petrec la Galaţi sînt începutul faptei noastre salvatoare şi precum ni s-a spus Caravia urma astăzi să pornească la Focşani. O! cît ne-a părut de rău că nu am putut să le procur gloanţele cerute. Eu scriu domnului Gheorghe care sînt datoriile lui.

În legătură cu cele petrecute dincolo, vă scriam că am întrebuinţat pe domnul Ioan Vatichiotis pentru acea organizare; avem cuvîntul de la aproape cincizeci oameni, şi alţi mulţi zeloşi cer să le scoatem paşapoarte, dar acest lucru va întîrzia şi este nevoie să le procurăm cu răbdare. Dacă aveam vreo altă posibilitate, sau dacă erau lăsaţi să treacă dincolo pe garanţie, foarte repede am fi avut peste o sută de oameni, cu care pomenitul domn Vatichiotis poate să urmeze, precum îmi făgăduieşte, şi care cere călduros să devină conducător, fiind un om care cunoaşte părţile şi stările de dincolo, precum şi caracterul bulgarilor şi este dorit de aceştia. Mîine porneşte la sate ca să-i îndemne să dea actele necesare pentru paşapoartele lor, şi drept răspuns, dacă va fi nevoie va veni el acolo ca să vorbească şi să înceapă efectiv lucrul. Eu îmi fac datoria cerută. Piedica trecerii aduce multă greutate lumii, de aceea v-am spus, dacă există vreun mijloc, să se uşureze trimiterea unor pachete [?] la diferiţi bulgari şi greci din partea guvernatorului, căci altfel este greu şi este nevoie de răbdare, fiindcă toţi împreună nu pot să ceară. Scrisoarea d-voastră o aştept ca un cerb însetat cu gura uscată şi semnez

sluga
Atanasie Xodilos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 145–146. Text grec.

## 69

**Din Peloponez, 22 februarie 1821**

*Gr. Dicheos comunică lui Xanthos că pregătirile de acolo ale Eteriei sînt terminate, dar sînt mari nemulțumiri din cauză că Al. Ipsilanti n-a sosit în Peloponez, după cum se stabilise la consfătuirea de la Ismail.*

Din Peloponez, 22 februarie 1821

Frate Xanthos,

Nu știu de ce te-ai mărginit numai la lucrurile de acolo, și nu mai știi altceva decît să dai sfaturi lui Dicheos să nu se repeadă după obiceiul lui, și alte prostii. Dicheos, prietene, a lucrat potrivit ordinilor primite; scrisorile au fost scrise către membrii Eteriei din partea conducerii; scrisorile au fost multiplicate. Ce vrei domnia ta, să nu se audă nici măcar cea mai mică mișcare? Cei înțelepți mai întîi se gîndesc la acestea și apoi iau hotărîri și rămîn statornici în hotărîrile lor. Mă mir de unde provine întîrzierea principelui Al. Ipsilanti, de n-a venit pînă acum în Peloponez, deși era așteptat demult, precum a promis și a ordonat la Ismail. Eu am executat ordinele lui și am scris pe scurt despre faptele mele acum cîteva zile, iar în prezent mai pe larg conducătorilor Eteriei. Tot ce era în legătură cu lucrările noastre s-a îndeplinit. Grecii aici și în Rumelia stau ca niște gură-cască, iar mitropoliții și proestoșii noștri au desemnat generali. Ei au avut grijă să strîngă destui bani, au scris și acelora cărora trebuia, precum v-am scris mai înainte, trimițînd și reprezentanți pentru bunul mers al lucrurilor, pe scurt ei sînt atenți la glasul lui. Dar ce nenorocire, sărmanilor greci! În timp ce speram să vedem aici pe Ipsilanti cît mai repede și ne pregăteam, am aflat că încă zăbovește acolo. Prietene, timpul trece și nu așteaptă întîrzierea mea sau a ta; chestiunea aceasta, precum știi, are nevoie de grabă; întîrzierea și neglijența pricinuesc pagube cauzei. Aici este mare fierbere, poate și în altă parte din cauza membrilor Eteriei care s-au înmulțit. Este imposibil ca întrunirile și consfătuirile eteriștilor să nu producă bănuieli mici sau mari turcilor și să nu producă bănuieli de trădare, precum au produs, ceeac e se poate lecui prin înțelepciune; dacă vreo neînțelegere va despărți membrii Eteriei, negreșit trebuie să ne așteptăm la pericole mari. Deci, prietene, în numele lui Dumnezeu, grăbiți plecarea respectatului principe, fiindcă dacă va trece o lună și nu va apare, dușmanii avînd bănuieli ar putea să producă pagube pe nesimțite grecilor și atunci păcatul să fie al vostru. Nu știu dacă fără un nume al unei persoane înalte vom reuși în grabă tot ce trebuie. Nu mă întind, totul merge bine, ne temem numai să nu se întîrzie, și ne temem mult, deoarece dușmanii de aici nu se aseamănă cu cei din alte părți, ci sînt mai deștepți. Aducătorul prezentei, Patrichios din Itaca, pe care vi-l recomand, vă va spune și altele prin viu grai. Prin urmare puneți în aplicare și d-voastră cele promise, fiindcă folosul și cîștigul sînt comune, iar paguba și mustrarea de partea d-voastră.

Guvernatorul regiunii Mani mi-a scris cerînd ajutor, fiindcă Perrevos i-a dat numai două mii groşi, de aceea cei de acolo s-au supărat; sînt nevoit să lecuiesc şi această suferinţă, cît pot. Fii sănătos.

În scrisoarea către conducătorii Eteriei vă trimit alăturat şi o scrisoare, care mi-a fost dată astăzi, în care veţi vedea o trădare vădită. Aşadar graba este foarte necesară, şi să aveţi grijă, deoarece lucrurile au ajuns la apogeu. Dacă Ipsilanti a fost împiedicat de împrejurări, atunci să fie trimis altcineva, la fel ca el etc.

Al tău etc.
Grigorie Dicheos

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 152–154. Text grec.

## 70

**Din Peloponez, 22 februarie 1821**

*Gr. Dicheos arată că întîrzierea sosirii lui Ipsilanti în Peloponez va pricinui pagube Eteriei.*

Din Peloponez, 22 februarie 1821

Prea cinstiţi domni,

Potrivit poruncii d-voastră, n-am neglijat să scriem notabililor din Peloponez cele necesare în legătură cu apropierea războiului şi pregătirea soldaţilor noştri, şi cu toate că aceştia au primit scrisorile noastre cu întîrziere din cauza ticăloşiei domnului P... căruia i s-a încredinţat această însărcinare sfîntă, totuşi aceşti nenorociţi urmaşi ai străbunilor noştri au lăsat treburile lor şi s-au dedicat toţi îndată intereselor comune. Şi atunci n-am încetat să punem în aplicare poruncile d-voastră, şi mai tîrziu cînd am primit la Ismail în grabă ordinele respectatului efor general Al. Ipsilanti, nici n-am neglijat nici n-am pierdut timpul degeaba, ci am pregătit pe fraţii Eteriei aflaţi la Galaţi cu cele necesare şi îndată am pornit la Constantinopol. Dar ce nevoie este să mă justific? Am plecat de acolo pe la sfîrşitul lui noiembrie, am navigat pe lîngă Mitilene şi am debarcat la Cydonia; acolo am întîlnit pe profesorii şcolii şi am înveselit inimile membrilor Eteriei aflaţi acolo. Am scris, din partea conducerii, eteriştilor din Smirna, trimiţînd acolo pe L. Rigas, care s-a şi întors cu un sfert din cantitatea prafului de puşcă, două sute şaptezeci butoaie, şi patruzeci şi unu cîntare de plumb. Avem şi promisiunea că dacă le voi scrie acestora, să ne procure încă pe atîta marfă, precum şi douăzeci de mii pietre pentru puşti, care sînt foarte necesare; ei au zis că neavînd bani destui, n-au putut să îndeplinească cererile prietenilor. După ce am scris şi am făcut aceste lucruri acolo, am trecut la Hydra, iar de acolo la Spetzes, şi găsindu-i pe fraţii de aici nepăsători, m-am străduit să-i înflăcărez. După ce am trimis pe la sfîr-

şitul lui decembrie corabia la Triest, am trecut în Peloponez, unde am ajuns cu bine. Aici atît notabilii cît şi grecii sînt nehotărîţi şi aşteaptă cu nerăbdare glasul lui Ipsilanti. Despre aceasta şi despre cele hotărîte într-o şedinţă v-am înştiinţat şi mai înainte prin tovarăşii din Constantinopol şi acum iarăşi trimitem anume pe căp. G. Patrichios din Ithaca cu prezenta, ca să vă aducă la cunoştinţă cele în legătură cu noi şi prin viu grai. Prin urmare, în numele lui dumnezeu ! nu lăsaţi să treacă timpul. Turcii în fiecare zi se fac mai bănuitori şi este pericol, ba chiar pericol mare, şi veţi da socoteală, dacă, din cauza întîrzierii mult aşteptatului Ipsilanti, noi grecii vom fi nevoiţi să suferim pagubele la care nu ne-am fi aşteptat. Dacă Ipsilanti nu va apare neapărat pînă într-o lună aici, vom suferi din partea duşmanului cîte nu vă puteţi închipui, fără vreun motiv, fiindcă etc.

Nu ne mai întindem, dar repetăm: grăbiţi plecarea lui Ipsilanti, şi rămînem aşteptînd nu răspunsurile d-voastră, ci pe Ipsilanti însuşi.

Citiţi scrisoarea alăturată, în care veţi vedea o vădită trădare etc.

*P.S.* Această trădare provine din partea familiei...[1] şi înştiinţaţi pe Ipsilanti, căruia i-am recomandat-o din politeţe.

Fratele tău sincer
Grigorie Dicheos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 154—156. Text grec.

## 71

**[Iaşi,] 24 februarie 1821**

*Manifestul lui Al. Ipsilanti către grecii de pretutindeni, să lupte pentru eliberare.*

[Iaşi,] 24 februarie 1821

După sosire lui Alexandru Ipsilant (începătoriul nenorocirilor Moldo-Vlahiei) în Eşi, la 21 fevruar 1821, unindu-să cu Mihail Suţul (domnul de atunce a Moldaviei), au slobozit următoriul manifest

Luptă-te pentru legi şi pentru patrie !

Bărbaţi greci ! Ceasul au venit. De demult noroadile Evropii luptîndu-să pentru slobozăniia şi dreptăţile lor ne îndemnă spre asămine urmare. Aceştiia deşi sînt oareşce slobozi, s-au sîrguit cu toată vîrtute să înmulţască slobozeniia şi, printr-însa, toată fericirea lor. Fraţii şi prietenii noştri sînt în toate locurile gata. Serviia, sulioţii şi tot Ipirul, înnarmaţi ne aşteaptă. Veniţi, dar, să ne unim cu enthusiasmos ! Patriia ne ceri ! Toată Evropa pironind ochii ei asupra noastră, să miară pentru nemişcarea noastră. Răsune, dar, toţi munţii Eladii de glasul oştineştilor noastre trîmbiţi, şi văile de sunetul cel straşnic a armelor noastre ! Evropa să va minuna de biruinţile noastre, iar tiranii noştri tremurînd şi îngălbeniţi de frică, vor fugi dinainte noastră ! Noroadile luminate a Evropii,

[1] Puncte de suspensie în text.

să îndeletnicescu spre statorniciria fericirii lor şi pentru facirile de bine ce au văzut de la strămoşii noştri plini de mulţămiri, doresc slobozenia grecilor! Noi arătîndu-ne vrednici faptii bune a strămoşilor şi veacului de acum, avem bună nădejdi că vom cîştiga ocrotire şi agiutoriul lor! Mulţi dintru aceştia, iubitori de slobozănie, vor veni ca să ne întovărăşască la luptile noastre. Porniţi-vă prietini! Şi veţi vidè o mare puteri ocrotind dreptăţile noastre! Pe mulţi şi din însuş vrăjmaşii noştri veţi vidè îndemnîndu-să de dreapta noastră pricină şi întorcîndu-ş[i] spatile cătră vrăjmaşi să vor uni cu noi. Şi carii înfăţoşîndu-să cu dreapta socotinţă, patria îi va înbrăţoşa! Cine dar opreşti bărbăteştile voastre braţă?

Vrăjmaşul nostru, fiind neînbărbătat, este slab şi neputincios. O[a]menii şi toţi patrioţii noştri, sînt plini de enthusiiazmos. Uniţi-vă, dar, vitejilor şi mari la suflet greci! Alcătuiască-să ceti a neamului! Înfăţoşăzi-să patrioticeştile legheoane, şi veţi vidè pe cei vechi colosi a tiraniei să cază sînguri de sine înainte biruitoarelor noastre steaguri. La glasul trîmbiţilor noastre, toate ţărmurile mărilor ioniceşti şi a Egheului, vor răsuna! Corăbiile greceşti, cari în vreme păcii ştia a neguţători şi a să lupta, vor sămăna la toate limanurile tiranului, prin foc şi sabie, înfricoşări şi moarte.

Cari suflet grecescu să va arăta cu nebăgare de samă la chemare[a] ce faci patria? La Roma, un prieten a chesarului, scuturînd hlamida cè sîngerată a tiranului, au rădicat norodul. Ce veţi face voi, greci, cătră cari patria goală îşi arată rănile ei şi cu glas obosit cere agiutoriu de la fiii săi...?!

Prietinilor patrioţi! Dumneziiasca pronie milostivindu-să asupra ticăloşiilor noastre, au binevoit lucrurile într-acest chip, ca cu puţină ostineală, să cîştigăm înpreună cu slobozăniia şi toată fericire[a]. Iar dacă din vreo vrednică de hulă neispitire binelui, ne vom arăta cu nebăgări de samă, vrăjmaşul, făcîndu-să mai sălbatic, va înmulţi ticăloşiile noastre şi vom fi de-apurure[a] neamul cel mai ticălos între celelalte.

Patrioţilor, întoarceţi-vă ochii, şi priviţi stare[a] noastră cè ticăloasă! Videţi aice lăcaşurile lui dumnezău călcate. Acolo copiii voştri răpiţi spre întrebuinţare hulită a poftii cei fără ruşine a varvarilor vrăjmaşilor noştri! Casile noastre golite, ţarinile noastre prădate, şi pe noi înşuşi netrebnici! Acum esti vremi să aruncăm acest nesuferit giug, să slobozim patria, să dărîmăm din nouri giumătate de lună, ca să înălţăm sămnul prin care de apurure biruim, zic cruce, şi cu acest chip le facem îndestulare patriei şi pravoslavnicii noastre credinţi, de nelegiuita a nelegiuiţilor batjocorire. Între noi cel mai evghenist este acela ce cu mai multă bărbăţie va apăra dreptăţile patriei şi cu mai mult folos îi va sluji. Neamul adunîndu-să, îşi va alegi bătrînii norodului şi la acest înalt sfat vor fi supusă toate lucrurile noastre. Să ne pornim, dar, cu o deobştie socotinţă! Cei bogaţi să jărtvească o parte din averea lor. Sfinţii păstori să însufleţască pe norod cu a lor pilde şi învăţaţii să dei sfaturile celi folositoare. Iar cei ce slujăsc pe la curţile streine, osteni şi politiceşti patrioţi,

aducînd mulţămiri fiiştecari puterii care slujăşte, să alergi la marile şi luminatul drum ce să deşchide acum şi să dei patriei datornicul bir. Şi, ca niște viteji, să să înnarmezi toți, fără prelungire de vremi, cu nebiruitile arme a vitejiei, şi făgăduiescu în scurtă vremi biruinţă. Şi cu aceasta, şi tot binile!

Care nă[i]miți şi mişăi, slugi, vor îndrăzni a să înpotrivi înainte norodului ce să bate pentru slobozăniia sa? Martur sînt sîrguinţile celi iroiceşti a strămoşilor noştri! Martur esti Ispania care întîi şi numai [ea] au sfărmat oştile celi nebiruite a unui tiran!

Orăşenilor! Cu unire, cu cinstiri cătră sfînta legi, cu supunire la pravile şi ocîrmuitoriul oştilor, cu statornicie şi bună îndrăzneală, biruința noastră este adivărată şi negreşită! Aceasta va încununa de apururea cu dafne neveştezite iroiceştile noastre sîrguinţi! Aceasta va săpa cu slovi neştersă în lăcaşul nemuririi, numile noastre, spre pilda neamurilor următoare. Patria va răsplăti adivăraţilor supuşi, fiii săi, cu sămnele slavii şi a cinstii. Iar pe cei nesupuşi şi surzi la chemarea iai de acum, îi va depărta ca pe nişte nelegiuiţi fii şi din sămînța asiaticească, şi va supune numile lor ca a altor vînzători anathematisirii şi blestămului urmaşilor.

Să chemăm, dar, din nou, vitejilor şi mari la suflet, elini, slobozăniia la pămîntul cel vestit a Eladii! Să ne luptăm între Marathon şi între Thermopile! Să ne luptăm pe mormînturile părinţilor noştri, carii, ca să ne lasă pe noi slobozi, s-au luptat şi au murit acolo. Sîngele tiranilor este priimit la umbra lui Epaminonda thibeul şi a lui Thrasibul athineul, care au zdrobit pe 30 de tirani. La umbra lui Armodit şi Aristoghiton carii au sfărmat giugul lui Pisistrat, la umbra lui Timoleon, care au statornicit slobozăniea la Corinth şi Siracuza, şi mai vîrtos la umbra lui Miltiadi, Themistocli şi Leonida, şi a 300 spartiaţi, care au tăiet în multe rînduri, nenumărate oşti a varvarilor perşi; a cărora cei maĭ varvari şi fără bărbăţie urmaşi, să cuvine noă astăzi cu puţină ostineală a-i stînge desăvîrşit!

La arme, prietini! Patria vă chiamă.

Alexandru Ipsilant

Acad. R.P.R., foaie volantă, 313/1821. Text grec publicat de I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., II, p. 79 82; trad., rom. Acad. R.P.R., ms. rom. 333, f. 35 36, copie cont., C. D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 93 95.

## 72

**Iaşi, 24 februarie 1821**

*Al. Ipsilanti cere eteriştilor să ajute cu oameni, arme şi bani pentru eliberarea Greciei.*

Iaşi, 24 februarie 1821

Fraţi eterişti

În sfîrşit a sosit momentul măreţ, atît de aşteptat! Iată astăzi a început să se desfăşoare planul urmărit prin activitatea şi străduinţele noastre de atîţia

ani ! Societatea prietenilor va rămîne în eternitate ca singura dovadă a fericirii noastre.

Voi, prietenii şi camarazii mei, aţi arătat ce poate face dragostea curată şi fierbinte faţă de patrie. De la voi aşteaptă acum Grecia lucruri şi mai mărețe, acum la reînvierea ei; şi cu drept cuvînt, deoarece dacă pentru simple speranţe aţi sacrificat totul, ce n-o să faceţi acum, cînd a început să strălucească steaua sclipitoare a libertăţii noastre!

Aşadar porniţi, fraţilor ! Contribuiţi şi acum, pentru ultima dată, fiecare după puterea sa, în oameni înarmaţi, arme, bani şi uniforme naţionale; generaţiile posterioare vor binecuvînta numele voastre şi vă vor considera drept promotori ai fericirii lor.

Alexandru Ipsilanti
Epitrop general al conducerii

Acad. R.P.R., cărţi rare, nr. 1135, foaie volantă. Text grec ; o copie în Arhiva Liprandi; publicat de I. Filimon, Δοκ. ἱστ. Φιλ. Ἑταιρ. Nauplia 1834, p. 305–306; reprodusă în facsimile de Const. Paparigopulos, Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ed. P. Karolidis, Atena, 1925, vol. VI, p. 8; trad. rom. la C.D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 92–93.

## 73

**Iaşi, 24 februarie 1821**

*Al. Ipsilanti cheamă pe grecii din Moldova şi Ţara Romînească să lupte sub steagul libertăţii.*

Iaşi, 24 februarie 1821[1]

Bărbaţi greci, cîţi vă aflaţi în Moldova şi în Ţara Romînească.

Iată după atîtea secule de suferinţi îşi întinde iarăşi Fenixul Eladei aripile sale cu măreţie şi chiamă sub umbra sa pe adevăraţii şi ascultătorii săi fii. Iată iubita noastră Patrie Elada reînalţă cu triumf stindardele ei strămoşeşti ! Moreea, Epirul, Tesalia, Serbia, Bulgaria, Insulile din Arhipelag, într-un cuvînt Grecia toată a luat armele, ca să scuture greul jug al barbarilor şi ţintindu-şi privirea numai la arma victorioasă a ortodocşilor, zic la cinstita şi dătătoarea de viaţă cruce, strigă cu glas tare, sub protecţia unei mari şi brave puteri: « cu acest semn vom învinge ! Trăiască libertatea !» Şi în aceste două provincii prietene se formează un corp numeros de bărbaţi compatrioţi spre a trece pe pămîntul sfînt al iubitei noastre patrii. Deci, toţi acei care doresc să se numească salvatori ai Greciei, şi sînt împrăştiaţi în diferite judeţe să alerge pe la drumuri, pe unde află că trece acest corp, pentru ca să se unească cu confraţii lor. Cîţi însă, adevăraţi eleni, sînt vrednici să ia armele

[1] La 25 februarie 1821 Al. Ipsilanti a dat din cartierul general de la Galata o nouă proclamaţie în acelaşi sens.

şi cu toate aceastea rămîn indiferenţi, să ştie că-şi vor trage asupra lor marea desonoare şi că patria îi va socoti ca bastarzi şi nedemni de numele elen.

Alexandru Ipsilanti
Epitropul general al conducerii

Acad. R.P.R., Foaia volantă 312/1821. Text grec; o copie în Arhiva Liprandi; publicat de I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν.„ II, p. 85–86; trad. rom. la C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 365; C. D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 90–91.

## 74

**Iaşi, 24 februarie 1821**

*Al. Ipsilanti comunică ţarului Rusiei că poporul grec s-a răsculat împotriva jugului turcesc şi cere sprijinul său*

Jassy, le 24 février 1821

Sire,

Les impulsions généreuses des nations viennent de Dieu et c'est par une inspiration divine sans doute, que les Grecs se lèvent en masse aujourd'hui pour secouer le joug affreux qui pèse sur eux depuis 4 siècles. Mes devoirs envers ma patrie et les dernières volontés de mon père, m'ordonnent impérieusement de me dévouer avec mes frères à une cause aussi juste, à la délivrance de mon pays.

Sire ! plus de deux cents adresses signées par plus de six cent mille noms des notables de toutes les classes et provinces de la Grèce m'appellent à aller me mettre à leur tête pour vaincre ou mourir avec eux. C'est le serment que nous avons tous fait et que nous saurons tenir inviolablement.

Je me crois obligé de tracer ici succintement la manière dont les Grecs sont parvenus au point d'où ils partent aujourd'hui. Il y a quelques années *qu'une société secrète et ayant pour seul but la délivrance de la Gréce* s'est formée dans son sein. Elle s'accrut rapidement et ses ramifications s'étendent aujourd'hui dans toute les parties du monde où il y a des Grecs. La divine providence qui protège les causes justes daigna jeter un regard de compassion sur ma malheureuse patrie et fascina les yeux de ses tyrans. Ils restèrent dans la plus complète apathie malgré les avertissements réitérés des *Anglais*, et malgré l'esprit d'indépendance des Grecs qui se manifestait fortement.

La politique du Sultan actuel, d'exterminer tous les Pachas qui avaient de la force en Rumelie, releva le courage des Grecs, et la guerre contre Ali-Pacha de Ianina mît le comble à leur enthousiasme. Dans ce moment les capitaines de l'Empire battent les armées du Sultan, les Souliotes, les Parganiotes rentrent dans leur patrie pour se déclarer libres; toutes les montagnes de la Grèce se peuplent de défenseurs intréprides de la liberté, la Morée et l'Archipel se meuvent; l'île de Crète s'insurge; la Servie, la Bulgarie, la Trace et la Macédoine courent aux armes; la Valachie et la Moldavie se soulèvent, et les Turcs effrayés gissent à Constantinople même sur un volcan prêt à les engloutir.

Tel est, Sire, l'état des choses dans la Grèce aujourd'hui. J'ose assurer V.M.I: qu'aucune puissance humaine ne pourrait arrêter cet élan généreux des Grecs, et que la résistance au vœu général de la nation ne peut que la perdre pour toujours, tandis qu'en guidant son enthousiasme on doit espérer de la sauver.

Abandonnerez-Vous, Sire, les Grecs à eux-mêmes, lorsque d'un mot Vous pouvez les délivrer de la plus monstrueuse tyrannie et les sauver des horreurs d'une lutte longue et terrible? La divine providence protègera sans doute notre cause si juste, aussi tout nous dit que c'est Vous, Sire, qu'elle a choisi pour mettre fin à nos longues souffrances. Ne dédaignez pas, Sire, les prières de dix millions de chrétiens qui, fidèles à notre Divin Rédempteur excitent par là même la haine de leurs tyrans. Sauvez-nous, Sire, sauvez la religion de ses persécuteurs, rendez-nous nos temples et nos autels d'où la lumière divine de l'Evangile vint éclairer la grande nation que Vous gouvernez. Délivrez-nous, Sire! Purgez l'Europe de ces monstres sanguinaires, et daignez ajouter à tous les grands noms que la reconnaissance Européenne Vous donne déjà celui de libérateur de la Grèce.

C'est avec la plus profonde confiance dans la magnanimité de V.M.I. que j'ose implorer Votre protection pour ma mère, tous mes autres parens, et pour les familles des Grecs qui se sont dévouées à leur patrie. Je jure ici par l'honneur qu'aucun de mes parens ne connaissait mes projets.

J'ose espèrer que V.M.I. daignera ordonner, que les officiers Grecs qui voudront quitter le service de la Russie pour se dévouer à celui de leur patrie, n'eprouvent aucune difficulté pour l'obtenir. Moi et mes frères nous demandons très humblement notre démission du service de V.M.I. Dans toutes les circonstances de notre vie notre dévouement à Votre personne, Sire, sera sans bornes.

Je suis, Sire, avec le plus profond respect de V.M.I. le très humble

et très obéissant serviteur

Alexandre Ypsilanti

Prochesch-Osten, *Geschichte des Abfalls der Griechen...*, Viena, 1867, III, p. 61–62, trad. rom. la C. D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 102–104.

## 75

**Galata, 25 februarie 1821**

*Ordinul de zi al lui Al. Ipsilanti pentru organizarea armatei revoluționare grecești.*

Ὁ γενικὸς ἐπίτροπος καὶ ἀρχιστράτηγος τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἔδωκε τὴν παροῦσαν ἡμερήσιον προσταγὴν ἐν τῷ ἑλληνικῷ γενικῷ στρατοπέδῳ εἰς Γαλατάν, τὴν 25 Φεβρουαρίου 1821.

Ὁ πατριώτης Δούκας Κωνσταντῖνος ἀξιοῦται ταγματάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ ἡμερήσιος στρατοπεδάρχης.

Ὁ πατριώτης Γ. Λασάνης διορίζεται ἡμέτερος πρῶτος ὑπασπιστὴς καὶ χιλιάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Οἱ πατριῶται Βασίλειος Θεοδώρου, Κόντος, Κολοκοτρώνης, Καραβίας καὶ Βασίλειος Παρλᾶ, ἀξιοῦνται χιλίαρχοι.

Ὁ πατριώτης Ἀλέξανδρος Ρίζου ἀξιοῦται ἑκατόνταρχος καὶ ἡμέτερος ὑπασπιστής.

Τὸ δὲ ἑλληνικὸν στράτευμα διαιρεῖται εἰς δύο σώματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον θέλει διοικεῖ ὁ ἡμέτερος φίλτατος ἀδελφὸς καὶ στρατηγὸς Γεώργιος Ὑψηλάντης, τὸ δὲ δεύτερον, ὁ φίλτατος μου ἀδελφὸς καὶ πολέμαρχος Νικόλαος Ὑψηλάντης.

Προσκαλεῖται λοιπὸν ὅλον τὸ ἑλληνικὸν στράτευμα νὰ φέρῃ σέβας καὶ ὑπακοὴν εἰς τοὺς ρηθέντας καὶ νὰ ἐκτελῇ ἀμεταβλήτως τὰς προσταγάς των, διότι καὶ ἡ παραμικρὰ παρακοὴ παιδεύεται κατὰ τοὺς γνωστούς σας πολεμικοὺς ἡμῶν νόμους αὐστηρότατα.

Ἐδῶ, ἀνδρεῖοι μου στρατιῶται, κρίνω ἀναγκαιότατον νὰ σᾶς ἐνθυμίσω καὶ πάλιν, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους σας ὑπακοή, ἡ εὐταξία, καὶ ἡ μεταξὺ ὑμῶν ἀδερφικὴ ἀγάπη εἶναι τὰ μόνα συστατικὰ ἑνὸς τακτικοῦ καὶ τροπαιοφόρου στρατοῦ, καὶ ἐν ὅσῳ φυλάττετε ταῦτα, θέλετε εἶσθε ἀκαταμάχητοι. Τὸ μέχρι τοῦδε εὔτακτον φέρσιμόν σας, καὶ ἡ πειθαρχία σας εἶναι ἱκανὰ νὰ σᾶς συγκατατάξωσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τακτικωτέρων τῆς Εὐρώπης, καὶ νὰ γένωσιν εἰς ὅλον τὸ γένος ἐγγυηταὶ ἀσφαλέστατοι, καὶ διὰ τὸ περαιτέρω πολίτευμά σας. Ἕνας μόνον αὐθάδης καὶ ἀνάξιος τοῦ πατριωτικοῦ ὀνόματος ἐτόλμησε νὰ ταράξῃ τὴν ἡσυχίαν μας μὲ ἔγκλημα φρικτόν, ὁ Νικόλτζιος.

Διὸ διορίζω τὸν ταγματάρχην καὶ στρατοπεδάρχην Δούκαν νὰ συγκαλέσῃ κριτήριον πολεμικόν, διὰ νὰ παιδευθῇ ὁ πταίστης ἀναλόγως μὲ τὸ ἔγκλημά του καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἰς τὸ κριτήριον τοῦτο θέλει προεδρεύει ἡ δικαιοσύνη. Τὸ ἔγκλημα μόνον ὁποιονδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἐξαρκεῖ νὰ καθαιρέσῃ τὸν τυχόντα ἀπὸ τὸν πατριωτικὸν ἡμῶν στρατόν.

Μετὰ τὴν καταγραφὴν μέλλουν νὰ γίνωσι καὶ ἄλλοι προβιβασμοί.

Τὸ πρῶτον σῶμα συνίσταται ἀπὸ τοὺς χιλιάρχους Βασίλειον Θεοδώρου, Κόντον καὶ Κολοκοτρώνην, τὸ δὲ δεύτερον ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ ταγματάρχου καὶ στρατοπεδάρχου Δούκα, τοῦ χιλιάρχου Βασιλείου Παρλᾶ καὶ τοῦ συνταγματάρχου Ὀρφανοῦ. Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἀξιωματικοὶ πρέπει νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸ ἑξῆς, διὰ τὰ ἀναγκαῖα των ἅπαντα, ἕκαστος εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ σώματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει.

Εἰδοποιοῦνται προσέτι ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί, ὅσοι ἔχουσι σταλμένους στρατιώτας ἔξω τοῦ Ἰασίου, εἰς διαφόρους φυλακάς, νὰ δώσωσι προσταγὴν διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν ἕως τὴν Κυριακὴν ἑσπέρας ὀπίσω εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον.

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

Epitropul general şi generalisimul oştirilor greceşti a dat prezentul ordin de zi din 25 februarie 1821, din cartierul grecesc general de la Galata.

Patriotul Constantin Duca este numit tagmatarh al armatei greceşti şi stratopedarh permanent.

Patriotul G. Lasanis este numit întîiul nostru aghiotant şi hiliarh al armatei greceşti.

Patrioţii Vasile Theodor, Contos, Kolocotronis, Caravia şi Vasile Parlas sînt numiţi hiliarhi.

Patriotul Alexandru Rizos este numit hecatontarh şi aghiotant al nostru.

Armata grecească este împărţită în două corpuri de armată: cel dintîi sub ordinele scumpului nostru frate, strategul Gheorghe Ipsilanti; cel de al doilea, sub ordinele scumpului nostru frate, polemarhul Nicolae Ipsilanti.

Armata grecească este invitată prin aceasta să arate celor numiţi respect şi supunere, deoarece cel mai neînsemnat exemplu de nesupunere va fi pedepsit cu severitate potrivit legilor noastre de război cunoscute vouă.

Consider foarte necesar, vitejii mei soldaţi, să vă amintesc din nou că supunerea faţă de conducătorii voştri, ordinea şi unirea între voi înşivă sînt singurele temeiuri ale unei armate regulate şi victorioase şi cît timp le veţi păstra veţi fi nebiruitori. Purtarea ordonată şi disciplina de care aţi dat dovadă pînă acum sînt suficiente pentru a vă situa printre trupele cele mai ordonate ale Europei şi să fiţi socotiţi cei mai buni chezaşi ai întregului neam şi ai regimului politic al vostru în viitor. Numai unul singur neobrăzat şi nevrednic de a fi socotit patriot, Nicolcea, a îndrăznit să tulbure liniştea noastră. De aceea poruncesc tagmatarhului şi stratopedarhului Duca să întrunească un consiliu de război, pentru a pedepsi pe vinovat după nelegiuirea sa, şi sînt convins că dreptatea va călăuzi lucrările acestui tribunal. În caz de crimă oricine ar fi făptaşul să fie înlăturat din rîndurile oştirii noastre patriotice.

După terminarea înrolărilor, urmează să aibă loc noi avansări.

Întîiul corp de armată se compune din trupele hiliarhilor Vasile Theodor, Contos, Kolocotronis; cel de al doilea, din acelea ale tagmatarhului şi stratopedarhului Duca, ale hiliarhului Vasile Parlas şi ale sintagmatarhului Orfanos. Toţi ofiţerii trebuie de acum înainte pentru toate cele necesare să se adreseze comandantului de armată de care ţin.

De asemenea sînt înştiinţaţi acei ofiţeri care au trimis în afara Iaşilor în diferite posturi soldaţi de ai lor să dea poruncă ca aceştia să se întoarcă pînă duminica seara în tabăra generală.

Alexandru Ipsilanti

Arhiva Istorică Centrală de Stat U.R.S.S. — Leningrad, Fondul I. P. Liprandi, nr. 673. Publicat de E. Vîrtosu, *Despre Tudor...*, p. 68—69, trad. după textul german dat la J. W. Zinkeisen, *Geschichte der Griechischen Revolution*, I, Leipzig, 1840, p. 164—165. În ediţiile lui Gordon (1832 şi 1834), *History of the Greek revolution*, figurează ca anexa nr. 2, cu menţiunea: traducere din greceşte.

## 76

**Iași, 25 februarie 1821**

*Al. Ipsilanti invită pe mitropolit să oficieze slujba înmormîntării căpitanului Hristu Bucuvala.*

Γιάσι, τὴν 25 Φεβρουαρίου 1821

Πανιερώτατε !

Παρακαλῶ νὰ δώσετε τὴν ἄδειαν τῆς κηδείας τοῦ ἐνδόξως ὑπὲρ πατρίδος τελευτήσαντος καπετὰν Χρήστου Μποκουβάλα !

Υἱὸς κατὰ πνεῦμα προθυμότατος
Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

[Adresa:] Πρὸς τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Μολδαβίας

**Iași, 25 februarie 1821**

**Prea sfinţite !**

**Rog să încuviinţaţi înmormîntarea căpitanului Hristu Bucuvala, care a murit glorios pentru patrie.**

**Fiu duhovnicesc foarte zelos**
**Alexandru Ipsilanti**[1]

**[Adresa:] Către prea sfinţitul mitropolit al Moldovei.**

**Acad. R.P.R., pach. MIII^a (fost ms. rom. 2705), f. 5. Orig. grec., cu pecete în ceară roşie; publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 105.**

## 77

**Reni, 25 februarie 1821**

***At. Xodilos comunică lui Xanthos despre plecarea lui Caravia din Galaţi şi despre panica localnicilor în urma ciocnirii dintre oamenii lui Caravia şi turci.***

**Reni, 25 februarie 1821**

**Domnule Xanthos,**

**La Chişinău.**

**Am primit astăzi cu plăcere scrisoarea ta trimisă din Sărăcica, prin care eram informat că ai ajuns cu bine la Chişinău; de asemenea am fost informat de domnul Marinos despre plecarea beizadelelor. Aştept cu nerăbdare din partea d-voastră o scrisoare mai amănunţită şi ce recomandaţii v-au lăsat. Astăzi am înştiinţat familia d-voastră în legătură cu sănătatea d-voastră şi desigur este acum liniştită, deoarece pe bună dreptate trebuia să aibă grijă de d-voastră.**

---

**[1] Semnătura şi ultimul rînd sînt scrise de Ipsilanti.**

Domnul Caravia a plecat marți dimineața, 22 februarie, din Galați. Toți turcii uciși sînt, precum se spune, vreo sută; dintre negustorii turci au scăpat cu viață, după ce au fost dezarmați, 25 sau 30, care s-au dus la Brăila; dintre ai noștri au căzut 4—5 și au fost răniți 6—7. În ziua aceea însă fricosul Cl. Arghiris a plecat pentru a veni aici, îmbarcîndu-se pe un vas; din cauza aceasta locuitorii au intrat în panică, temîndu-se ca nu cumva să iasă turcii din Brăila după plecarea a lor noștri și să-i măcelărească și astfel toți locuitorii s-au risipit, unii plecînd pe la sate, alții îmbarcîndu-se pentru a veni aici, iar unii s-au închis în biserici și abia de ieri au început să se întoarcă; de asemenea și Cl. Arghiris s-a întors alaltăieri, fiindcă marți dimineața a înghețat Dunărea și au rămas vasele prinse în ghiață, neputînd merge în nici o direcție, din cauza aceasta oamenii au debarcat și s-au întors la Galați, care se află fără guvernator. Pașa din Brăila a anunțat lumii să fie liniștită și că el nu va lăsa pe nimeni să iasă din cetate și că nici nu poate să trimită vreun ajutor la Galați fără aprobarea sultanului. Se confirmă că Caravia nu s-a dus la Focșani, ci a pornit pe drum spre Leova. Din cauza iernii au rămas vreo 120 oameni, care astăzi ne-au cerut ajutor în bani, și dacă se poate și în praf de pușcă, ca să-și urmeze drumul. Și de aici pornesc mereu mulți, care vor să urmeze pe căpitanul Ilie Migleris, care, dacă mai este acolo, să nu mai întîrzie. Sînt nerăbdător să primesc scrisoarea d-voastră.

Vă sărut și rămîn
At. Xodilos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 156—157. Text grec.

## 78

**Iași, 26 februarie 1821**

*Al. Ipsilanti arată lui Xanthos necesitatea de a se strînge de pretutindeni bani și arme și îi cere să vină la Iași.*

Iași, 26 februarie 1821

Am primit, iubite Xanthos, scrisoarea ta și am văzut cele cuprinse în ea. Eu cel dintîi ți-am scris că n-am crezut ca Anagnostopulos să fie atît de nesuferit ca să facă o astfel de faptă, dar mi-au anunțat-o din București. Dealtfel, toate acestea sînt lucruri trecute. Eu iert pe acei ale căror uneltiri împotriva mea nu le cunosc. Acum însă cînd mișcarea a pornit, să dovedească toți că sînt greci; dacă eu voi fi ucis sau voi suferi altceva, sînt unul singur și mai devreme sau mai tîrziu este același lucru, dar să se gîndească cei răi că împreună cu mine se vor pierde atîția și să tremure de judecata celui de sus.

Aici entuziasmul este foarte mare, nu știu unde să întrebuințez pe cei care vin. Să se adune bani de peste tot, de asemenea și arme etc. etc. etc. Știu

că zelul tău, iubite Xanthos, va face orice. Sper cu bunăvoința divină să fim slăviți cu denumirea cea mai înaltă de eliberatori ai patriei; toți acei care au pus bazele Eteriei, toți acei care s-au străduit pentru această faptă bună, fără îndoială că se vor bucura de primele onoruri. Deci, iubite Xanthos, să te văd. Bulgarii și ceilalți zeloși să fie îndreptați la Focșani și de acolo înainte, unde aud că se află tabăra grecească. Kalamatianos să îndemne cît mai mulți greci să intre în flotă, de asemenea să îndemne pe unii greci să-și dea demisia din posturile lor și să meargă în patrie; toți să urmeze proclamația. Anagnostopulos, căruia n-am timp să-i scriu (fiindcă nici patru ore nu dorm în douăzeci și patru de ore din cauza scrisului, ordinelor și circulărilor), să fie liniștit pentru cele ce mi-au scris, pe care eu nici nu le-am crezut; trebuie însă să se ducă la Constantinopol să grăbească incendiul, acestea și cîte alte va izbuti; iată timpul este propice ca să dovedească fiecare ce poate să facă. Fiți viteji și puternici, iar tu vino să ne întîlnim; vă trimit proclamații. Sărut dulce pe toți frații și grecii

Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 157–158. Text grec.

## 79

**26 februarie 1821**

*Gh. Barlas invită din ordinul lui Al. Ipsilanti pe mitropolitul Veniamin Costache să oficieze în biserica Trei Ierarhi slujbele religioase ce i s-au cerut.*

26 Φεβρουαρίου 1821

Τὴν πανιερότητά της ταπεινότατα προσκυνῶ σὺν τῷ ἀσπασμῷ τῆς ἁγίας αὐτῆς δεξιᾶς.

Κατ'ἔκλαμπρον ἐπιταγὴν τοῦ θεοφρουρήτου ὕψους του, γράφω τῇ πανιερότητί της αὔριον νὰ ὁρίσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν διὰ νὰ διενεργήσῃ τὰς προυτεθείσας τελετάς, καὶ ἡ πανιερότης της νὰ μὴ προφασισθῇ περιμένουσα καὶ τζεδούλαν, καθότι τότε ἑκὼν ἢ ἄκων θέλει ὑπάγει.

Αὐτὰ ταῦτα κατὰ προσταγήν.

Τῆς πανιερότητός της κατὰ πνεῦμα υἱὸς καὶ δοῦλος εὐπειθέστατος

Γεώργιος Μπαρλᾶς

26 februarie 1821

Mă închin prea plecat prea sfinției tale și sărut sfînta ta dreaptă.

După strălucita poruncă a înălțimei sale de dumnezeu păzită, scriu prea sfinției tale să poftești mîine la biserica Trei Ierarhi, pentru a săvîrși slujbele

propuse. Prea sfinția ta să nu pretexteze că așteaptă și țidulă, căci atunci va merge vrînd nevrînd. Acestea după poruncă.

Al prea sfinției tale fiu duhovnicesc și rob prea supus

Gheorghe Barlas

Acad. R.P.R., pach. MIII[a] (fost ms. rom. 2705), f. 13. Orig. grec. Publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 105.

## 80

**Ismail, 26 februarie 1821**

*Gh. Korfinos cere lui Xanthos să obțină de la Inzov permisia pentru trimiterea unor muniții și-i recomandă pe Cotiras ca să organizeze detașamente de bulgari.*

Ismail, 26 februarie 1821

Domnule Xanthos,

La Chișinău

Cu toate că mă gîndesc că vi s-au făcut cunoscute cele petrecute la Galați, totuși mă grăbesc, îndemnat de datoria mea sfîntă, să vă aduc la cunoștință în special lucrurile de aici. În carantina de aici au venit cîțiva marinari, care se aflau la Saxa, și au fost înștiințați de prietenii din Galați să se retragă; ei au venit aici și ne fac cunoscută cauza premeditată a lucrului. Eu mă gîndesc că este foarte util ca în acest moment dorit să trimitem pe frații compatrioți de aici, care sînt destui și sînt însuflețiți de faptele glorioase săvîrșite, dar există greutatea pașaportului pentru fiecare; ar fi bine, dacă este posibil, ca Inzov să trimită ordin vămii și poliției de aici ca să fie lăsați liberi grecii, care doresc să treacă dincolo, sau în sfîrșit să căutați alt mijloc oarecare, pe care îl veți socoti mai sigur și să mă înștiințați. Același lucru este nevoie să se facă și la Reni pentru plecarea prietenilor noștri. În legătură cu cele ce se petrec la Galați, ne spun și marinarii ce se află aci că este mare nevoie de praf de pușcă, gloanțe și obuze. Deci aveți grijă de aceasta și procedați cum veți crede mai nimerit prin mijlocirea lui Inzov, ca să dea permisie sau ordin ofițerilor de aici ca să trimitem printr-un vas mare sau printr-un cîrjaliu cele ce se află aici. Cu privire la familiile ce se află în carantina din Reni, să aibă milă și să le primească guvernatorii de acolo în lazaret. Am procurat praful de pușcă și aștept de la Galați răspuns ca să-l trimit, sau eventual să-l trimit de aici via Reni, dacă domnul Xodilos se va ocupa de aceasta, precum i-am scris. Vă rog dați ordin prietenului nostru de acolo, domnului G. Papadopulos, să-mi trimită cu prima ocazie douăzeci de mii ocale gloanțe de $6-6^1/_2$ grame fiecare. Prezenta mea scrisoare vi se va înmîna prin domnul Constantin Ghiasta, fratele nostru, care vine acolo să pună capăt afacerilor lui și să-și scoată pașaportul pentru patrie; el mani-

festă un entuziasm şi un mare patriotism, pe care la foarte puţine persoane le-am văzut; vă rog deci să-i acordaţi protecţia şi dragostea voastră. Acolo se află domnul Cotiras, care, avînd mulţi prieteni bulgari, are posibilitatea să organizeze ca şi altădată vreo două sute din aceştia. Dacă socotiţi acest lucru nimerit, ordonaţi-i să pornească, dîndu-i şi numerar, cît veţi socoti; de asemenea şi domnul G. Papadopulos de aici, care de curînd a intrat, prin puterea şi convingerea lui poate să strîngă vreo 500. Dacă socotiţi că aceasta este avantajos, daţi-mi ordin să-l trimitem ca să pună în aplicare cele promise. Rămîn cu tot respectul şi te salut frăţeşte

Gheorghe Papad. Korfinos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 159–160. Text grec.

## 81

**28 februarie 1821**

*Al. Ipsilanti mulţumeşte mitropolitului Veniamin Costache pentru omul trimis ca să se înroleze în armata greacă.*

Τῇ 28 Φεβρουαρίου 1821

Πανιερώτατε καὶ σεβάσμιέ μου Δέσποτα!

Τὸ εὐχετικόν της μετ'εὐλαβείας ἐδέχθην. Ὑπερευχαριστῶ δι'ὅσα ὑπὲρ τῶν κοινῶν καλῶν ἐργάζεσθε. Τὸν παρρησιασθέντα μοι συμπολίτην ἄνθρωπόν της μετὰ χαρᾶς δέχομαι, μὴ ἀμφιβάλλων ποσῶς ὅτι ποτισθεὶς παρ'αὐτῆς τὰ ὑπὲρ πατρίδος ἱερὰ χρέη θέλει φανῆ ἄξιος ἐντὸς ὀλίγου τῶν εὐχῶν καὶ ἐλπίδων της.

'Επὶ ποδὸς γράφων, παρακαλῶ νὰ συγχωρήσῃ τὴν συντομότητα αἰτούμενος τὰς σεβασμίας μοι ἱερὰς εὐχάς της

υἱὸς κατὰ πνεῦμα
'Αλέξανδρος Ὑψηλάντης

28 februarie 1821

Prea sfinţite şi respectate al meu stăpîn!

Am primit cu respect scrisoarea dvs. de urare. Vă mulţumesc foarte mult pentru toate cîte le faceţi spre binele obştesc.

Pe compatriotul, omul dvs., care mi s-a prezentat, îl primesc cu bucurie. Nu mă îndoiesc de loc că fiind hrănit de dvs. cu sfintele datorii către patrie, în curînd se va arăta vrednic de dorinţele şi speranţele dvs.

Scriind în picioare, vă rog să-mi iertaţi scurtimea. Cerînd respectabilele sfinte mie dvs. urări,

fiu duhovnicesc
Alexandru Ipsilanti[1]

Acad. R.P.R., pach. MIII[a] (fost ms. rom. 2705), f. 7. Orig. grec. Publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 105–106.

[1] Semnătura şi ultimele două cuvinte sînt scrise de Ipsilanti.

**28 februarie 1821**

*Al. Ipsilanti mulțumește mitropolitului Veniamin pentru patru telegari dăruiți.*

Τῇ 28 Φεβρουαρίου 1821

Τὴν ἱερὰν αὐτῆς δεξιὰν εὐλαβῶς κατασπάζομαι.

Τὰ σταλέντα μοι τέσσαρα τελιγάρια ἔλαβον ὑπερευχαριστῶν διὰ τὴν πρόθυμον ἀποστολὴν τῆς σεβασμίας μοι πανιερότητός της. Δὲν ἀμφιβάλλω· ὅτι θέλει χορηγεῖ ἡμῖν τὰς ἱεράς εὐχὰς της καὶ θέλει ἐκπέμπει πρὸς Κύριον τὰς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν τούτου καλοῦ δεήσεις της.

Αἱ ἄκραι μου ἀσχολίαι δὲν μοὶ ἔδωκαν καιρὸν τοῦ νὰ ἔλθω καὶ μόνος μου πρὸς αὐτὴν διὰ νὰ τῇ ἀποδώσω τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν περὶ τῶν ἀγώνων ὧν ὑπὲρ ἡμῶν ἐδοκίμασε, διὸ καὶ αἰτῶ συγγνώμην.

Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος, αἱ δὲ ἱεραὶ αὐτῆς εὐχαὶ ἀρωγοί μοι διὰ βίου.

Κατὰ πνεῦμα υἱὸς
Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

[Adresa:] Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ θεοπροβλήτῳ μητροπολίτῃ Μολδαβίας κυρίῳ Βενιαμὴν εὐλαβῶς.

**28 februarie 1821**

**Sărut cu respect sfînta dreaptă a sfinției voastre.**

**Am primit cei patru telegari trimiși mie, mulțumind foarte mult pentru zelul sfinției voastre de a mi-i trimite. Nu mă îndoiesc că ne veți acorda sfintele binecuvîntări și veți înălța către domnul rugăciunile sfinției voastre pentru acest bine al nostru comun. Numeroasele mele ocupații nu mi-au permis să vin la sfinția voastră ca să vă exprim și personal mulțumirile noastre pentru strădaniile depuse pentru noi și vă cer scuze.**

**Acestea în prezent, iar sfintele binecuvîntări ale sfinției voastre să mă ajute toată viața.**

**Fiu duhovnicesc**
**Alexandru Ipsilanti [1]**

**[Adresa:] Prea sfințitului și de dumnezeu alesului mitropolit al Moldovei, domnului Veniamin, cu respect.**

**Acad. R.P.R., pach. MIII[a] (fost ms. rom. 2705), f. 11. Orig. grec. Publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 106.**

**[1] Semnătura și ultimele două cuvinte sînt scrise de Ipsilanti.**

## 83

Iași, 28 februarie 1821

*Nic. Ipsilanti cere lui Xanthos să îndemne eforiile să-i îndeplinească cele făgăduite și să trimită banii strînși la Chișinău.*

Iași, 28 februarie 1821

Iubite prietene, domnule Xanthos,

Vă fac cunoscut, după porunca fratelui meu, că a primit scrisorile d-voastră și neavînd timp să vă scrie însuși mai pe larg, vă roagă prin mine să vă străduiți să trimiteți toate scrisorile necesare și pe lîngă aceasta să îndemnați eforiile să-și îndeplinească cît mai repede datoriile lor. La Chișinău s-a făcut o colectă și banii urmau să fie adunați și trimiși de Sofianos cît mai repede cinstiților efori din Iași. Scrieți același lucru celor din Moscova, cît și celor din Odesa să împlinească bine și repede cele făgăduite. Noi, prietene, facem toate sacrificiile și bănești și trupești. Dar ce pot patru oameni? Numai vorbe mari, entuziasm mult și nici o acțiune. Însă aceștia să se gîndească că dacă Ipsilanții se pierd, și Grecia se stinge definitiv și nu mai rămîne nici o speranță pentru însănătoșirea ei. Da, prietene și frate, în numele domnului, înainte! Dărnicia noastră să fie luată drept pildă.

Al tău frate
Nicolae Ipsilanti

Vă mai fac cunoscut că mîine pornim pentru acțiunile ce vor urma.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 161 162. Text grec.

## 84

Ismail, 28 februarie 1821

*Gh. Korfinos comunică lui Xanthos că grecii și moldovenii din Ismail au primit cu însuflețire știrile despre Eterie și mulți dintre ei contribuie bănește pentru ea, iar alții se înrolează.*

Ismail, 28 februarie 1821

Iubitorule de neam, domnule Xanthos,

La Chișinău

Am primit cu multă bucurie scrisoarea d-voastră împreună cu proclamația lui Kalos [Alex. Ipsilanti] și copia scrisorii doamnei, mama noastră. Fie ca totul să meargă bine! Prin urmare, iubitul meu, n-am neglijat și în acest moment să înștiințez îndată absolut pe toți frații; adunîndu-i în două cluburi, le-am comunicat cele necesare, pe care le-au primit cu însuflețire; unii s-au oferit să contribuie după puterea lor, iar alții să se înroleze. După terminarea prezentei scrisori voi merge la club, unde se adună ei ca să se facă înscrierea

oamenilor şi a donaţiilor; pe lîngă grecii noştri cei buni, contribuie Sandu moldovanul şi mulţi alţi moldoveni. Prin domnul Fochianos vă scriu mai pe larg, ajutaţi-mi în cererile mele, şi în plus, dacă se poate, ajutaţi şi pe moldoveni. Eu doresc să am, în tot timpul şederii d-voastră acolo, scrisori cît mai dese şi să fiu înştiinţat de scopurile d-voastră viitoare.

Spuneţi-mi dacă acolo se află pumnale, pistoale şi puşti. La Galaţi este linişte. Rămîn etc.

Gh. Papad. Korfinos

Nota [lui Xanthos]. Acest stimat domn, mare negustor în Ismail, cu destulă stare şi cu multă influenţă în acele părţi, fiind fratele generalului şi comandantului flotilei ruseşti de pe Dunăre, a fost unul din eterişti cei mai înflăcăraţi, a făcut şi a cheltuit multe pentru cauza comună; după moartea fratelui său a venit în Grecia, dar din cauza împrejurărilor a sărăcit şi trăieşte în mizerie la Atena, ca şi mulţi alţii, neglijat şi aproape necunoscut.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 160–161. Text grec.

## 85

[Februarie 1821]

*Gh. Leventis arată lui Xanthos că fondurile Eteriei din Bucureşti se rezumă la punga lui şi el trebuie să dea bani lui Sava, Olimpiotul şi Farmache.*

[Februarie 1821]

Frate domnule Xanthos!

Bunul nostru compatriot, domnul Kotiras, mi-a înmînat la 24 ianuarie scrisoarea ta frăţească din 18 ale aceleiaşi luni, în care am găsit într-un plic, cu pecetea prinţului, cele 100 diplome tipărite pentru despăgubirea mea, chipurile, de o parte din banii cheltuiţi pentru nevoile patriei, cea mai mare parte după indicaţiile prinţului, epitropul general al conducerii.

Cunoşti, prietene, că grija şi năzuinţa mea a fost, este şi va fi fericirea patriei şi nu există jertfă, pe care să n-o fac pentru ea.

Mulţi din concetăţenii noştri pot să cumpere din diplomele ce mi-au fost trimise, dar îmi rămîne mie timp, care sînt aşa de ocupat, să mă ocup de ele? şi mai ales, fiind în serviciu, pot să fac cunoscute astfel de diplome? Ştii că nevoile patriei au crescut peste măsură şi aici mijloacele noastre băneşti se mărginesc la punga mea, care în cele din urmă se va goli.

Sava, precum îmi spune, v-a scris; îmi propune nişte planuri cu locurile cu care este în bune relaţii şi cere bani pentru echipament şi alte nevoi, şi mă voi sili să-i dau. Olimpiotul şi Ioan Farmache au şi dînşii planurile lor, şi nu este

cu putință să le refuz ceea ce îmi cer, ei trimit peste tot reprezentanți. Aici, precum știi, nu avem recoltă bună, toți banii și toate greutățile cad pe spinarea mea. Cu privire la aceste importante lucruri scriu astăzi pe larg prințului în scrisoarea alăturată, pe care te rog să i-o înmînezi și să afli ceea ce îi scriu în plus. Menționez că am primit și cele 100 diplome ce mi-ai trimis, adăugînd că doresc ca în curînd epitropul general să se afle în situația ca să dea atenția cuvenită acestor diplome.

Entuziasmul, prietene, este, precum sînt informat, peste tot foarte mare. Dar avem nevoie de oameni cuminți ca să acționeze și astăzi sînt așa de puțini! Urarea neamului desigur ne va ajuta, fiindcă dumnezeul grecilor este mare.

Pe o moșie a lui Ipsilanti, care se află în Țara Romînească pe malul Dunării, este un arendaș bulgar, care promite multe, dacă i se vor da mijloacele bănești ca să se unească cu el oamenii pricepuți.

Se spune că Ali rezistă bine. Doresc ca dușmanii noștri să se mănînce între ei, ca să ușureze lupta noastră împotriva lor. Aci alăturat vei găsi o scrisoare către tine, care mi-a fost trimisă de la Constantinopol.

Bunul nostru Hristaris în sfîrșit s-a liniștit; are, precum știi, un cap înfierbîntat și se aprinde ușor; trebuie să stau cu un ulcior în mînă ca să-l potolesc; la cîte altele trebuie să fac față! Fii sănătos și iubește pe fratele tău

Gh. Leventis

Pe Kotiras l-am oprit aci cîteva zile ca să vă scriu vreo noutate ce s-ar prezenta.

Același

Am. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 139–140. Text grec.

## 86

**Galați, februarie 1821**

*Paisprezece persoane din Galați declară că sînt gata să urmeze orice poruncă a lui Al. Ipsilanti.*

Galați, februarie 1821

Salutăm plecat pe luminăția voastră.

De la domnul Evanghelos Mantzarachis, care a venit aici, am avut onoarea să aflăm că sînteți sănătos și ne-am bucurat foarte mult de aceasta. Dorim din adîncul sufletului să ne învrednicim mereu de astfel de vești pentru înveselirea noastră; îndrăznim cu curaj să ne punem la dispoziția d-voastră și să dăm ascultare oricărei porunci a luminăției voastre cu tot zelul nostru arzător, în

orice împrejurare, loc şi timp. Vă salutăm din inimă şi rămînem cu profund respect.

Ai luminăţiei voastre supuşi servitori

Apostol Zorzopulos
Costis Kiriazis
Dimitrie Emanuil
Panaghitis Papaioanu
Ioan Sachelaropulos
Spiridon Arvanitachis
Gheorghe C. Mostras
Epaminonda Mavromatis
Anastasie Lontopulos
Vasile Caravia
Antonie Adamidis
Antonie Guzelis
Dimitrie Letzoglus
Ioan Stamatiu

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 381. Text grec.

## 87

**Iaşi, februarie 1821**

*Contractul încheiat de Constantin Suţo cu Constantin Petru Hagi Lazăr pentru procurarea unor vite necesare aprovizionării oştirii lui Al. Ipsilanti.*

Iaşi, februarie 1821

Se face cunoscut prin prezenta, că subsemnatul m-am înţeles cu boierul postelnic gelepi Costachi Suţo ca să adun aici în ţara Moldovei, în contul domniei sale, patru sute de vaci şi două sute de boi; vacile pînă la treizeci groşi una, iar boii pînă la patruzeci şi cinci unul. Cît priveşte banii de care voi avea nevoie între timp pentru cumpărarea acestor vite, voi înştiinţa pe domnia sa, ca să mi-i împrumute în schimbul unei chitanţe din partea mea, iar vitele pregătite între timp, să le predau stăpînirii, şi anume, persoanei orînduite cu zapis din partea domniei sale.

Voi face acest serviciu în mod gratuit, cu cea mai mare sîrguinţă, îl voi executa cu cea mai mare grabă posibilă, şi voi preda în mod cinstit socoteala de cumpărare şi de cheltuieli, ce voi face pentru fînul necesar vitelor cumpărate, precum şi pentru salariile văcarilor, care cheltuieli vor fi pe seama domniei sale. Pentru care s-au făcut două contracte la fel, ca să aibă fiecare cîte un exemplar.

Constantin Petru H. Lazăr

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., I, p. 327–328. Text grec.

## 88

**Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821**

*Al. Ipsilanti comunică lui Xanthos despre prinderea lui Aristidis de către turci şi despre compromiterea căminarului Sava.*

Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821

Am primit, iubite Xanthos, scrisoarea ta. Ah! de ce ceilalţi să nu fie sinceri şi numai pentru patrie? Vai! patriei noastre nenorocite! Eu dedicîn-

du-mi viața și sufletul războiului sfînt, pe care cu ajutorul lui dumnezeu l-am început, nu doresc, nu vreau pentru mine, și spuneam acest lucru și ție și altora, altceva decît să văd odată liberă nenorocita și iubita noastră patrie. Să se facă binele și nu interesează cine îl va face.

Vă înștiințez că Aristidis a fost prins, precum îmi scrie Leventidis [1] și precum îmi spune Psalidas, care, neurmînd pe Aristidis, a rămas în părțile de aici, la Craiova.

Sava a fost compromis, fiindcă dăduse lui Aristidis scrisori și neștiind încă că am pornit, mi-a trimis veste să pornesc cît mai repede, sau că vine el la Sculeni. Știrea aceasta mi-a venit acum cinci-șase zile. Îți trimit și scrisoarea lui Leventidis [1] și să-mi spui ce gîndești; pot să-i dau crezare sau nu? Scrisoarea aceasta este scrisă după ce s-a aflat de pornirea mea. Vei vedea celelalte în scrisoarea fratelui meu Dimitrie. Fiți foarte atenți și gîndiți-vă foarte bine la mișcările d-voastră.

Fratele tău
Alexandru Ipsilanti

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 162 163. Text grec.

## 89

**Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821**

*Gh. Cantacuzino cere lui Xanthos și Anagnostopulos să echipeze și să înarmeze pe tinerii greci care se înrolează în oastea Eteriei și să-i trimită la Iași.*

Tîrgu-Frumos, 2 martie 1821

Domnilor frați E. Xanthos și P. Anagnostopulos,

Avînd înnăscută dragostea divină de patrie, n-ați încetat niciodată s-o transmiteți tuturor acelora care se interesează și sînt vrednici de acest divin și ceresc dar. Acest foc care se transmite, prieteni compatrioți, s-a aprins bine; patria, cu ajutorul lui, așteaptă distrugerea și zdrobirea tiranilor săi; de asemenea ea așteaptă să vadă instaurarea fericirii ce i se pregătește. Datoria d-voastră este și acum să luptați cu toate puterile pentru îndeplinirea și ducerea la bun sfîrșit a marilor noastre planuri. Din toate părțile aleargă acolo tineri greci, hotărîți să ne urmeze. Deci aveți grijă să treacă cît mai repede la Iași, să fie îndreptați către eforii de acolo și după ce vor fi fost îmbrăcați cu obișnuita uniformă neagră, avînd fiecare cît se poate mai multe arme, să ne ajungă cît mai repede la Focșani. Multe precedente ne-au învățat că niciodată un străin nu ne va procura o fericire de-a gata. Niciodată grecii nu trebuie să spere că vor fi eliberați de străini. De aceea urmează ca ei, părăsind orice speranță, să spere cu ajutorul lui Dumnezeu numai în vitejia și puterea lor. Luptați deci

---

[1] Gheorghe Leventis.

ca să aducem la bun şi fericit sfîrşit planurile noastre, căutînd prin toate mijloacele întărirea centrului nostru, de a cărui reuşită sau nereuşită atîrnă fericirea sau nenorocirea neamului în genere.

Cele mai necesare şi mai utile arme pentru fiecare soldat să fie puşca şi spada.

Vă sărut şi rămîn

Gh. Cantacuzino A. T.[1]

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 163–164. Text grec.

## 90

**Iaşi, 5 martie 1821**

*C. Pendedeca cere lui Xanthos să trimită la Iaşi muniţii şi să procure armele necesare grecilor din Rusia care trec în Moldova.*

Iaşi, 5 martie 1821

Domnule Em. Xanthos,

Fiindcă colaborez cu eforii de aici, potrivit ordinului dat de epitropul general, principele Alexandru Ipsilanti, şi fiindcă ne aflăm într-o situaţie foarte grea în ceea ce priveşte procurarea armelor pentru toţi grecii care vin din Odesa şi fiindcă aflăm că acolo vă puteţi procura arme cu uşurinţă, de aceea vă cer, în numele neamului grecesc, să căutaţi să găsiţi cît mai repede arme, praf de puşcă şi gloanţe şi cu prima ocazie să le trimiteţi eforilor de aici.

Rămîn al d-voastră binevoitor

Constantin Pendedeca

*P. S.* În viitor, tuturor grecilor, care urmează să vină aici ca să se unească cu armata greacă, să li se procure toate armele necesare, de asemenea, dacă se poate, şi cai, iar de nu se va putea, să nu fie reţinuţi pînă la procurarea celor necesare.

Acelaşi Pendedeca

Em. Xantphos, 'Απομνημονεύματα, p. 164. Text grec.

## 91

**Combrati, 9 martie 1821**

*M. Stratis scrie lui Xanthos în legătură cu trimiterea lui Koghigios şi a bulgarilor, care vor să lupte alături de eterişti.*

Cobrati[2], 9 martie 1821

Prea cinstite domnule Em. Xanthos,

La Ismail

Venind aici am întîlnit pe căpitanul Koghigios[3]; văd că este foarte binevoitor, că toţi bulgarii îl îndeamnă la aceasta şi toţi doresc să meargă

---

[1] A. T. sînt iniţialele convenţionale ale lui Gh. Cantacuzino.

[2] Comrat.

[3] In textul grecesc Κόγκτζος.

împreună cu el. Deci văzînd cît de binevoitor este, l-am făcut să lase toate treburile lui şi să vină. I-am spus că are să devină şeful tuturor bulgarilor cînd va trece dincolo. Aşadar acesta este cu totul al nostru. El îmi spune însă: « Eu pot acum să plec, dar mi-e frică să nu scrie Inzov şi să mă aducă înapoi; voi cere autorizaţie şi mi se va da; voi lăsa pe fratele meu în locul meu şi îndată ce voi primi autorizaţie toţi bulgarii mă vor urma, fiindcă în fiecare zi se roagă de mine».

Cu privire la suma de 100 000 groşi, de care a spus lui Anton că are nevoie, i-am spus că va avea această sumă cînd va avea nevoie; el mi-a răspuns că acum nu are nevoie de aceşti bani, dar mai tîrziu poate să aibă. Eu i-am spus că va avea nu numai această sumă, ci şi una mai mare la nevoie. Malavinschi, şeful bulgarilor, i-a trimis un călăraş şi i-a spus că are să-i comunice un ordin al lui Inzov; de asemenea el i-a spus să cheme din fiecare sat cîte doi ciorbagii şi că la 15 martie va fi şi el la Cobrati şi va ruga pe Inzov şi este foarte sigur că i se va da neapărat autorizaţia. Dacă vă este uşor, treceţi şi d-voastră pe aici; numai că toate drumurile sînt stricate şi de aceea vă trimit pe vizitiul meu ca să vă aducă, fiindcă el ştie toate drumurile; am vrut să trimit pe Anton, dar m-am gîndit că din cauza drumurilor nu va putea să vină. Ieri am întîlnit pe stradă pe domnul Petrachi Varvatis, l-am întrebat despre Rubinis, mi-a spus că este la Ismail; mi-a spus că paşa din Brăila nu lasă pe turci să poarte arme şi îi ţine sub pază severă. I-am spus că am aflat că se duc turci la Galaţi şi ucid oameni, mi-a răspuns că nu este adevărat şi că sînt minciuni ale consulului. Consulul nu este în carantină, ci se află la un cîrjaliu lîngă Prut. Dacă o să treci pe la Combrati este bine, iar dacă o să vii aici vom vorbi de Koghigios şi sper să se facă aşa cum ai cerut. Eu i-am făgăduit că vom putea să dăm pentru casa lui suma necesară ca să trăiască familia lui. Dacă domnia ta vei trece pe la Cobrati, împărtăşeşte-i părerea ta. Eu voi porni astăzi înapoi la Chişinău dacă se va deschide timpul şi nu va cădea zăpadă şi voi înştiinţa şi pe prea luminatul Ipsilanti. Dacă însă va veni autorizaţia ca să treacă dincolo, fiecare ştie bine că toţi bulgarii vor să se ducă cu căpitanul Koghigios, şi în caz că nu li se va da autorizaţia, ci numai lui Koghigios, ei se vor răscula dacă nu vor reuşi să plece pe ascuns.

Rămîn sluga d-voastră
Marinos Stratis

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 165–166. Text grec.

## 92

**Iaşi, 12 martie 1821**

*Dovada eforiei Eteriei din Iaşi pentru 10 000 lei donaţi de mitropolitul Veniamin pentru eliberarea Greciei.*

'Εν 'Ιασίῳ, 12 Μαρτίου 1821

Ὁ ὑψηλοπανιερώτατος καὶ φιλογενέστατος ἅγιος μητροπολίτης Μολδαβίας κύριος Βενιαμὴν προσέφερεν προαιρετικῶς συνδρομὴν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς

Ἑλλάδος γρόσια δέκα χιλιάδες καὶ ἕναν στρατιώτην ἔνοπλον καὶ ἔφιππον ἰδίαις δαπάνεσι, ὧν ἕνεκα εἰς εὐγνωμοσύνην δίδωσι ἡ Ἐφορία τὴν παροῦσαν ἀπόδειξιν τῇ ὑψηλοπανιερότητί του πρὸς ταῖς ἄλλαις, ἃς ἔχει παρὰ τοῦ ἰδίου πρίγκιπος.

Ὁ Τριεραρχίτης Σεραφείμ, ὁ ἴδιος καὶ διὰ Λουκᾶ Φλωρεστίου,
Π. Διογενίδης, Παν. Πανσέτης, Φώτιος Ἠλιάδης

Iași, 12 martie 1821

Înalt prea sfințitul și prea iubitorul de neam, sfîntul mitropolit al Moldovei, domnul Veniamin, a oferit de bună voie pentru eliberarea Greciei un ajutor de zece mii lei și un soldat înarmat și călare cu propriile sale cheltuieli.

Pentru care, drept recunoștință Eforia dă înalt prea sfinției sale prezenta dovadă, pe lîngă altele, pe care le are de la însuși principele.

Serafim Trierarhitul, același și pentru Luca de la Florești,
P. Dioghenidis, Pan. A. Pansetis, Fotie Iliadis

Acad. R.P.R., pach. MIII[a] (fost. ms. rom. 2705), f. 9. Orig. grec., cu sigiliu aplicat în ceară roșie, avînd în jurul fenixului legenda: Sigiliul Eforiei amicilor din Iași •. Publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 106.

## 93

**Odesa, 12 martie 1821**

*St. Kumbaris înștiințează pe Xanthos că la Odesa au sosit refugiați greci de la Constantinopol.*

Odesa, 12 martie 1821

Domnule [Xanthos],

La Ismail

Cu toate că m-am plictisit să vă scriu fără să primesc răspuns, eu tot nu am să încetez a vă supăra. În seara de 9 ale lunii curente au sosit de la Constantinopol trei vase, cu care au venit domnitorul Hangerli cu familia lui, Suțo, fratele domnitorului de la Iași, cu familia lui și hatmanul Schinas. La 10 noaptea a sosit cu un vas fiul lui Caragea, cu familia sa. Ei au plecat din Constantinopol și au intrat în carantină. Nenorocitul Hangerli numai cu 100 rubicle a venit. În noaptea aceasta abia am avut timp să mă duc în cetate cu îmbrăcăminte pentru Caragea; m-am dus în această noapte și la Hangerli; cu el n-am reușit să vorbesc, fiindcă ploua puțin și n-a ieșit; am vorbit însă cu fiul lui. Peste puțin mă voi duce cu Ambrosie la el să stăm de vorbă, fiindcă de ieri ne-a înștiințat să mergem, dar nu am izbutit să găsim îmbrăcămintea necesară, aproape am dat și blana mea. De dimineața pînă la miezul nopții alerg călare în noroi și mi se pare că mă aflu la bal, simt atîta plăcere cînd mă gîndesc că îngrijesc pe frații noștri, care au avut aceleași idei ca și noi și

au renunțat la odihna lor. Din cauza vîntului nefavorabil n-am putut să plec la Const[antinopol], dar sînt cu totul gata și, cum timpul va fi potrivit, voi pleca. Autoritățile administrative din Const[antinopol] cunosc toate cele petrecute la Galați, București etc. și erau posomorîți pînă la 8 ale lunii curente, cînd a plecat ultimul vas; au cerut să facă controlul vaselor rusești, dar s-a opus Strogonov. Însuși sultanul a chemat pe patriarh și a vorbit cu el cinci ore, nu știe nimeni ce a vorbit. Pe cei veniți din Constantinopol îi găzduiește fratele meu. Bătrînul Ioan Kamburoglu a murit alaltăieri.

Fratele tău
Stamatis Kumbaris

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 166–167. Text grec.

## 94

**Laybach, 26 martie 1821**

*Capodistria face cunoscut lui Al. Ipsilanti că împăratul Rusiei condamnă acțiunea sa.*

Laybach, 26 Mars 1821

Mon Prince,

En recevant Votre lettre du 24 Février, l'Empereur a éprouvé une peine d'autant plus profonde, qu'il avait toujours apprécié la noblesse des sentimens dont Vous aviez fait preuve à Son service. Sa Majesté Impériale était donc bien loin de craindre que Vous dussiez tout à coup Vous laisser entraîner par cet esprit de vertige qui porte les hommes de notre siècle à chercher dans l'oubli de leurs devoirs, un bien qu'on ne peut jamais se promettre que d'une stricte observation des préceptes de la religion et de la morale.

L'éclat de Votre naissance, la carrière que Vous avez fournie, la juste considération que Vous Vous êtes acquise, tout Vous offrait l'occasion et les moyens d'éclairer sur leurs véritables intérêts les notables de la Grèce qui Vous témoignaient une si naturelle confiance.

Sans doute il est dans l'homme de désirer l'amélioration de son sort, sans doute, plus d'une circonstance inspire aux Grecs le vœu de ne pas toujours rester étrangers à leurs propres destinées; mais est-ce par la révolte et la guerre civile qu'ils peuvent se flatter d'atteindre ce but éminent ! Est-ce par d'obscures menées, par de ténébreux complots qu'une nation peut espérer de revivre et de s'élever au rang des nations indépendantes? L'Empereur ne le pense pas. Il s'était empressé d'assurer aux Grecs Sa protection par les Traités qui ont été conclus entre la Russie et la Porte. Aujourd'hui ces avantages paisibles sont méconus, les voies légitimes abandonnées, et Vous semblez vouloir attacher Votre nom à des évènements qui ne peuvent qu'être hautement improuvés par Sa Majesté Impériale.

La Russie est en paix avec l'Empire Ottoman. L'insurrection qui a éclaté en Moldavie ne saurait justifier, à aucun titre, une rupture entre les deux États. Or, ce serait rompre avec le Gouvernement Turc, ce serait agir hostilement contre lui, ce serait en un mot manquer à la foi des Traités, que de favoriser ne fut-ce que par un assentiment tacite, une révolte, dont l'objet est de renverser une Puissance avec laquelle la Russie a déclaré et déclare avoir la ferme intention d'entretenir des rapports constants de paix et d'amitié.

D'ailleurs quel moment avez-Vous choisi pour attaquer la Porte? Le moment même ou des négociations, tous les jours plus fertiles en résultats heureux, environnaient cette paix de garanties nouvelles. Le moment où les réclamations de Votre famille allaient être satisfaites, ou Vous saviez que le Sultan se préparait a Vous rendre une pleine et entière justice! Informé de ces circonstances et connaissant les maximes qui dirigeront toujours la politique de l'Empereur, comment avez-Vous pu Vous faire illusion sur les résolutions qu'Il devait prendre? Comment avez-Vous osé promettre aux habitans des Principautés, l'appui d'une grande Puissance? Si c'est sur la Russie que Vous avez voulu fixer leurs regards, Vos compatriotes la verront immobile, et bientôt leurs justes reproches viendront Vous accabler; bientôt Vous sentirez retomber sur Vous, de tout son poid, la responsabilité d'une entreprise, que des passions en délire pouvaient seules conseiller.

Cependant il n'est jamais trop tard pour rendre hommage à la raison et à la vérité. Vous avez encore entre les mains le salut des hommes égarés qui Vous entourent. Vous pouvez leur faire reconnaître les conséquences de leur dessein et du Vôtre. Revenu de cet aveuglement funeste, Vous pouvez les soustraire et Vous dérober Vous-même à la vengeance d'un Gouvernement auquel des plus chers intérêts commandent de déployer contre Vous et contre eux, une trop juste sévérite.

Aucun secours direct ni indirect ne saurait Vous être accordé par l'Empereur, car nous le répétons, il serait indigne de Lui de saper les fondemens de l'Empire Turc par la honteuse et coupable action d'une société secrète. S'Il avait des griefs légitimes contre la Porte, et si la Porte refusait d'y faire droit, si en un mot, l'emploi de la force des armes devenait inévitable, ce serait à cette force qu'il aurait recours. Mais loin de là. Des relations toutes pacifiques se sont établies entre les deux Puissances, et les négociations que leurs Ministres ont entamées, autorisent de jour en jour d'avantage, l'espoir du plus heureux succès.

Pesez, mon Prince, les observations que l'Empereur Vous fait adresser, pour Vous donner une dernière preuve de Ses bontés. Profitez d'un salutaire avertissement. Réparez le mal que Vous avez déjà fait. Prévenez les désastres que Vous allez attirer sur Votre belle et infortunée patrie.

Si Vous nous indiquez les moyens de faire cesser les troubles, sans enfreindre les traités existans entre la Russie et la Porte Ottomane, sans porter la plus

légère atteinte à aucune de leurs stipulations, l'Empereur ne refusera pas d'intervenir auprès du Gouvernement Turc, pour l'engager à prendre des mesures sages, qui puissent ramener en Valachie et en Moldavie, le calme dont ces contrées éprouvent si impérieusement le besoin. Dans toute autre hypothèse, la Russie ne sera que spectatrice des évènemens et les armées de l'Empereur ne bougeront pas.

Vous n'êtes plus ni Vous frères au service de S. M. Impériale. La Princesse Ypsylanti continuera néamoins à jouir de Sa protection; mais en ce qui Vous concerne personnellement, l'Empereur ne permettra dans aucune hypothèse que Vous rentriez en Russie.

Cette lettre Vous parviendra par l'intermédiaire de Mr. le Baron de Strogonoff, qui après en avoir donné communication à la Porte, est autorisé à Vous la transmettre. Il y joindra des conseils que l'Empereur Vous exhorte encore une foi à suivre.

Recevez etc.

Capodistrias [1]

Prokesch-Osten, *Geschichte des Abfalls der Griechen...*, III, p. 65–67.

## 95

**Iași, 14/26 martie 1821**

*Al. Ipsilanti arată țarului Rusiei condițiile în care înțelege să înceteze lupta și să înceapă tratativele cu Poarta.*

Maiestate,

Dacă pe de o parte m-am întristat că majestatea voastră a dezaprobat revoluția începută de mine, pe de alta însă, m-am bucurat văzînd că majestatea voastră nu numai că recunoaște dreptul comunei dorințe a elenilor, pe care îl împărtășesc, dar încă se arată și dispusă a interveni în favoarea lor pe lîngă Poarta Otomană. Din aceasta dar, precum și din hotărîrea ce are m. voastră de a menține pacea cu Turcia, eu deduc, că m. voastră numai mijlocul îl dezaprobă, nu însă și cererea elenilor; și fiindcă în chestiune este patria, eu nicicum nu mă gîndesc la mine; ci cu bucurie iau asupră-mi toată răspunderea urmării mele, și consimt la încetarea întreprinderii.

Cînd însă, precum majestatea voastră nu este nicidecum la îndoială, negocierile, fiind îndestul de dificile, cer un timp mai îndelung; iar grecii pornind în fine rezbelul, și puteri îndestule au, și hotărîre neclintită pentru a-și dobîndi autonomia lor, la un asemenea caz depunerea armelor nu se poate face decît cu condițiunile următoare pe care le supui majestății voastre în numele lor, rugîndu-vă:

[1] O scrisoare asemănătoare a primit Al. Ipsilanti și din partea contelui Nesselrode (E. Vîrtosu, *Despre Tudor Vladimirescu*, 1947, p. 72 73).

1. A mi se acorda mijloacele de a trece în Grecia, nesupărat, cu toată oştirea mea.

2. A se da elenilor patru forturi (cetăţi), două în Peloponez şi două pe continent, dintre care una să fi› a Prevezei.

3. Ca bază a negocierilor se va recunoaşte autonomia Peloponezului, a Greciei continentale şi a insulelor, care acestea toate sînt acum în mişcare.

Acestea sînt cererile pe care le propun, aderînd la voinţa m. voastre. Dacă nu vor fi primite, ca ostaş al patriei mele, voi continua rezbelul şi voi suferi moartea pentru dînsa. Pînă la primirea răspunsului m. voastre, voi sta fortificat în părţile muntoase ale Ţării Romîneşti, nepornindu-mă cu nici un fel de mişcare contra turcilor, afară de cazul cînd ei se vor porni contra mea.

Alex. Ipsilanti

C. D. Aricescu, *Acte justificative. . .*, p. 106–107.

## 96

**Odesa, 19 martie 1821**

*Eforii din Odesa ai Eteriei comunică lui Xanthos că au primit manifestele trimise şi se străduiesc să-şi îndeplinească obligaţiile.*

Odesa, 19 martie 1821

Iubitorule de neam, domnule Em. Xanthos,

La Chişinău

Cele două scrisori ale d-voastră din 26 februarie trecut şi din 2 ale lunii curente le-am primit împreună cu manifestele tipărite şi cu scrisorile prea luminatului principe Dim. Ipsilanti, precum şi scrisoarea domnului Karpunis, şi mulţumindu-vă pentru ştirile comunicate, ne rugăm cu toţii din tot sufletul pentru grabnica restabilire şi fericire a neamului nostru cu ajutorul voinţei divine a celui de sus şi ne frămîntăm cu toţii în toate obligaţiile noastre, fiind conduşi de datoria sfîntă către patrie.

Ştiri din Constantinopol am aflat de la persoanele nobile care au sosit în portul nostru pe mare, anume că Poarta are în fiecare zi convorbiri cu patriarhul şi cu ambasadorul Rusiei, că cercetează toate vasele sub orice pavilion, afară numai de cele ruseşti, fiindcă ambasadorul rus nu permite şi că turcii fac mari pregătiri.

Nemaiavînd vreo altă noutate, vă salutăm.

Eforii din Odesa ai Eteriei
Ioan Ambrosie    Alexandru Kumbaris
Ilie Manesis    Alexandru Mavros

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 167  168. Text grec.

## 97

**Sculeni, 28 martie 1821**

*Al. Pisani cheamă pe prinţul Al. Ipsilanti şi partizanii săi să renunţe la răscoală şi să se întoarcă în Rusia.*

De la quarantaine de Scouléný, le 28 Mars 1821 v.s.

Le soussigné, consul de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies, fait par les présentes la sommation la plus expresse et la plus formelle au Prince Ypsilanti, et ceux de ses adhérents qui sont justiciables de l'autorité russe, de se retirer en Russie pour y attendre la décision de Sa Majesté Impériale sur leur conduite, leur déclarant qu'à défaut de satisfaire à la présente sommation, ils seront atteints de la vangeance du gouvernement ottoman, comme perturbateurs du repos des Principantés et également coupables envèrs la Cour Impériale, comme envers la Porte.

Le soussigné fait la même sommation à tous sujets ou protégés russes, qui auraient pu prendre part à l'entreprise d'Ypsilanti.

Le consul de Russie
A. P.[isani]

Acad. R.P.R., pach. MXLVI (fost ms. rom. 2835), f. 179; copie franc.; o altă copie franc. la Muzeul de istorie a Partidului, fondul Saint-Georges; trad. rom. cont. la Arh. St. Buc. Acte de familii, fondul Crupenschi, A.N., doc. CXXVI/103; Acad. R.P.R., ms. rom. 5030, f. 21; publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 112; Ghibănescu, *Surete şi izvoade* X. p. 247; *Hurmuzaki*, XX, p. 597.

## 98

**Sculeni, 28 martie 1821**

*Al. Pisani cere mitropolitului Veniamin să difuzeze în Moldova afurisenia patriarhului împotriva răsculaţilor.*

De la quarantaine de Scouléný, le 28 Mars 1821 v.s.

Eminence,

Son Excellence Monsieur L'Envoyé Baron de Stroganoff, sur la demande de la Sublime Porte, m'ordonne de faire passer à Votre Éminence des exhortations et anathêmes ecclésiastiques que Sa Sainteté le Patriarche de Constantinople adresse au Métropolitain et aux évêques moldaves, par le paquet ci-joint, pour leur préscrire d'employer leur ministère et leurs efforts pour ramener aux devoirs les sujets égarés, pour menacer de sévères châtiments ceux qui s'obstineront dans la rébellion et promettre clémence et pardon à ceux qui s'empresseront d'abjurer leur conduite coupable.

Des exhortations semblables ont été lues avec solennité dans la capitale de l'Empire Ottoman; Votre Excellence jugera sans doute nécessaire qu'elles soient promulguées dans le même but sur le théâtre des troubles.

Votre Éminence a du déjà se convaincre par la protestation solenelle que j'ai faite contre l'état d'insurrection de Moldavie des principes que professe et proclame le Ministère Impérial, et du concert le plus parfait d'intention et de sollicitude des deux gouvernements.

L'ordre que j'exécute en ce moment en est une nouvelle preuve.

Éloigné de la Moldavie par ordre supérieur, je ne puis y avoir aucun moyen d'exécution directe. Je supplie donc Votre Éminence de vouloir bien faire connaître, par les moyens qui sont en son pouvoir, les proclamations que je joins ici. Je suis d'autant plus certain du zèle que Votre Éminence voudra bien y mettre, qu'Elle y reconnaîtra un moyen de coopération morale qu'Elle s'empressera d'accueillir.

J'espère que Votre Éminence m'honorera d'une réponse que je m'empresserai de mettre sous les yeux de mes supérieurs.

Je supplie Votre Éminence de me permettre de lui offrir les sentiments de considération élevée et de vénération profonde, avec les quels,

J'ai l'honneur d'être, de Votre Éminence, le très humble et très obéissant serviteur,

A. Pisani

Acad. R.P.R., pach. MXLVI (fost ms. rom. 2835), f. 35–36. Text franc.

## 99

**28 martie 1821**

*Sumele cheltuite din ordinul ispravnicilor pentru oștirea lui Al. Ipsilanti, în trecerea sa prin județul Buzău.*

Foaie coprinzătoare de cele ce am cheltuit în conacu ostașălor și cererile lui aga Barla, cum arată.

1821 mart. 28

| Tal. | par. | |
|---|---|---|
| 1 | — | lui ceauș Ștefan a lui căpt. Angheli, mîncare la zece oameni, post. mart. 24. |
| 6 | — | ipac orz pă cai, patruzeci, nefiind. |
| 13 | 20 | ipac orz lui ceauș Angheli al hiliarhului. |
| | 36 | orz pentru patru cai ai Ghichii. |
| 5 | 10 | la caii lui căpt. Zaharii. |
| 3 | — | orz căpt. Theodori. |
| 3 | — | ipac lui Harap căpit. |

| Tal. | par. | |
|---|---|---|
| 87 | 20 | şaizeci ocă făină ce am dat hiliarhului cu porunca dumnealor boierilor ispravnici, mart. 25 |
| 13 | 20 | ipac orz cailor hiliarhului. |
| 1 | — | lui ceauş Ştefan pentru zece oameni. |
| 6 | — | ipac orz. |
| 3 | — | căpt. Tneodori, orz. |
| | 36 | căpt. Ghica, orz. |
| 5 | 10 | căpt. Zahariia, orz. |
| 3 | — | căpt. Theodori, orz, la musafirii ce i-au venit. |
| 3 | — | căpt. Harap. |
| 15 | 20 | zece ocă lumînări, pă mart. 24, hil[ia]r[h] |
| 2 | 10 | lumînări pentru mosafirii ce i-au venit, mart. 25. |
| 6 | — | lui ceauş Angheli pentru orz, de au dat mosafirilor |
| | 33 | orz mosafirilor |
| 2 | 10 | lumînări pentru hiliarh, mart 26. |
| 13 | 20 | ceauş Angheli, orz. |
| 1 | — | lui ceauş Ştefan, pă zece oameni. |
| 6 | — | ipac orz. |
| 3 | — | căpt. Theodori, orz. |
| | 36 | căpt. Ghica, orz. |
| 5 | 10 | căpt. Zahariia, orz. |
| 3 | — | lui Harap, orz. |
| 2 | 10 | lumînările hiliarhului, mart 27. |
| 1 | — | mîncare la zece oameni. |
| 61 | 20 | pentru patruzeci ocă lumînări la trecătorii ostaşi, prin ştirea dumnealor boierilor ispravnici. |
| 11 | | zece ocă orez. |
| 38 | 20 | fier pentru hiliarh Barlà la potcovitul cailor. |
| 329 | 21 | |
| 11 | — | fierul la hiliarh Theodorie dres[ul] brişcăi, potcovit de cai şi alte trebuinţe |
| 19 | 20 | şase miei ipac. |
| 359 | 1 | adică trei sute cincizeci şi nouă, parale una, am cheltuit dăn poruncă, cum să văd şi rămîn a mi să răspunde de către cinstitul isprăvnicat. |

Ioan Grecianu

Acad. R.P.R., doc. CL/35 a. Orig. rom.

## ANEXĂ

**la documentul nr. 99**

[28] martie 1821

*Sud Buzău*

Foaiia coprinzătoare de cîte oi şi vaci s-au adus dintr-acest judeţ pentru trecătorii cetaşi ai mării sale prinţipului Ipsilant, cum arată:

| Vaci | Oi | |
|---|---|---|
| | | *Plasa Cîmpului* |
| 2 | 2 | trimise de zapcii |
| 2 | 2 | Largu |
| 1 | 1 | Movila Oii |
| 2 | 3 | Luciul |
| 4 | 5 | Padina |
| 2 | 2 | Trandafir |
| 2 | 2 | Strîmbul |
| 2 | 2 | Rușățul |
| 1 | 2 | scutelnicii ot Meteleu |
| | 1 | Sălcioara |
| | 2 | Zmeenii |
| 1 | 1 | Moisica |
| 19 | 25 | |
| | | *Plasa peste Buzău* |
| 1 | | Slobozia ot Cîlnău |
| 1 | 1 | Pleșcoi |
| 1 | | Săpoca |
| 1 | | Băbenii ot Săpoca |
| 1 | 3 | Nisipenii |
| 2 | 1 | Dăscăleștii |
| 2 | 1 | Băeștii |
| 1 | | Potocenii |
| 1 | | Focșănei |
| 2 | 2 | Racovițănii |
| 1 | 1 | Vadu Soreștilor |
| 1 | 1 | Clociții |
| 1 | 1 | Zărneştii ot Cîlnău |
| 1 | 1 | Mălăeștii |
| 1 | 2 | Găvăneştii |
| 1 | 1 | Beilicu |
| 19 | 15 | |
| | | *Plaiul Pîrscov* |
| 5 | 10 | dă la vătaf cu potecași |
| 20 | 25 | dă la Plaiul Slănicului |
| 19 | 25 | Cîmpu |
| 19 | 15 | peste Buzău |
| 63 | 75[1] | |

Acad. R.P.R., doc. CL/36. Orig. rom.

[1] Urmează în limba greacă nota explicativă de mai jos a hiliarhului Vasile Barlas: Din cele șaizeci și trei vaci și șaptezeci și cinci de oi care s-au adunat, au rămas pînă astăzi în mîinile dumnealor ispravnicilor vaci vii cincisprezece și oi douăzeci și două, iar cele ce lipsesc s-au dat la armata care a trecut și a fost aici.

Hiliarh Vasile Barlas

1821, 28 martie, Buzău

## 100

**30 martie 1821**

*Eforia Eteriei din Iași comunică ostașilor eteriști că se retrage din Iași și le cere să părăsească Moldova în termen de 7 zile.*

30 Μαρτίου 1821

Ἀδελφοὶ στρατηγοὶ καὶ στρατιῶται τῶν ἑλληνικῶν στρατῶν οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Μολδαβίας.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐν Ἰασίῳ ἐφορία ἀναχωρεῖ σήμερον ἀπὸ τὸ Ἰάσι, σᾶς δίδεται ἡ εἴδησις διὰ τοῦτο νὰ κάμητε τὸ ἴδιον ἅπαντες καὶ νὰ ἀναχωρήσετε ἀπὸ τὴν μολδαβικὴν γῆν μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ ἀφ' ἧς σᾶς παρρησιασθῇ, τὸ παρὸν μας ἐγκύκλιον γράμμα, φυλάττοντες καθ'ὁδὸν τὴν ἀπαιτουμένην εὐταξίαν, χωρὶς νὰ προξενήσετε τὴν παραμικρὰν ἐνόχλησιν εἰς τοὺς ἐγκατοίκους, ἐπειδὴ καὶ ἡ τοπικὴ διοίκησις ἐπρόσταξε τοῖς ἄρχουσιν ἰσπραβνίκοις νὰ σᾶς δίδωνται τὰ ἀναγκαῖα ἕως νὰ ἐξέλθητε τῶν συνόρων, μὲ πληρωμὴν ὅμως.

Ἀπὸ τὴν ἐν Ἰασίῳ ἐφορίαν

30 martie 1821

**Frați generali și soldați ai oștilor grecești cîți vă aflați în ținutul Moldovei!**

**Fiindcă și Eforia din Iași părăsește astăzi orașul Iași, vi se dă de știre să faceți cu toții la fel și să părăsiți pămîntul Moldovei, după șapte zile de la primirea prezentei noastre circulare. Pe drum veți păzi cuvenita buna rînduială, fără să pricinuiți locuitorilor cea mai mică supărare, deoarece autoritățile locale au dat poruncă ispravnicilor să vă dea cele necesare, însă cu plată, pînă veți trece granița.**

**De la Eforia din Iași**

Arh. St. Buc., Acte de familii, fondul Crupenschi, A.N., doc. CXXXVI/32. Orig. grec.

## 101

**Martie 1821**

*Ordinul de zi al lui Al. Ipsilanti către trupele din Iași pentru victoria de la Galați.*

1821, mart

**Proclamații prin toată oștirea Ieșului**

**Răsunătoare trîmbiți a slavii, au vestit pretutindine celi vitejăști a voastre mișcări și biruința ce ați cîștigat la Galați.**

**Patria, ieu, și toți frații, sîntem mulțămiți cu acesti vrednice de laudă fapte a voastre.**

Deci, dar, siliți-vă vitejii mei osteni! Și de acum, cu asămine bărbății și rîvnă a înălța și alte asămine trofei a patriotizmului, pentru care să gătesc neveștezite cununi a incununa capitile voastre! Aveți de nerăzlețiți tovarăși: rînduiala și supunire cătră mai marii voștri, și vrednicul comandiriul vostru Vasilie Caravie! Și fiți încredințați că niciodinioară biruința nu să va răzleți de voi!

Alexandru Ipsilant

Acad. R.P.R., ms. rom. 333, f. 36. Copie rom. cont.

## 102

**[Chișinău, martie 1821]**

*Memoriul lui Iacovachi Rizos despre importanța strategică și politică a menținerii orașului Galați în mîinile oștirii Eteriei.*

Părerea domnului Iacovachi Rizos despre Galați dată în scris la Chișinău

Orașul Galați, cît timp tabăra generală greacă nu va trece Dunărea, este o poziție din punct de vedere militar și politic foarte necesară. Din punct de vedere militar, fiindcă atîta timp cît această poziție este în stăpînirea unui corp puternic de soldați greci bine înarmați și aprovizionați și atîta timp cît se vor face întăriturile necesare, potrivit cu așezarea, întreaga Moldovă, fără să fie în realitate în stăpînirea armatelor grecești, va fi de fapt supusă, fiindcă vrînd nevrînd va respecta această putere din Galați și nu va îndrăzni să împiedice comunicația între Țara Romînească și Moldova (comunicație esențială pentru tabăra generală greacă din punct de vedere militar și politic, cît timp aceasta se află în Țara Romînească) și prin urmare Moldova va procura proviziile necesare și celelalte lucruri trebuincioase corpului de armată din Galați, temîndu-se de revolta sa dreaptă.

Pentru ca Brăila să trimită un corp de armată în Moldova, este nevoie să nu aibă la spate pe dușman, să-l lovească întîi la Galați, și ca să-l lovească într-o poziție întărită, este nevoie să-l atace cu o putere de trei și de patru ori mai mare și atunci victoria nu este tocmai sigură din partea grecilor întăriți. Cînd o astfel de putere va fi așezată cu îndemînare la Galați, tabăra generală greacă nu poate să se teamă de vreun atac din partea Brăilei și să fie blocată între două corpuri de armată străine. Dacă grecii vor stăpîni din punct de vedere militar orașul Galați și vor întocmi o putere navală cu vasele care se află acolo în prezent și cu altele care vor veni mai tîrziu, dacă va fi nevoie, atunci ei vor deveni stăpîni ai Dunării, și stăpînind Dunărea, vor împiedica la gura brațului Sulina introducerea pe cale maritimă a munițiilor și proviziilor necesare cetăților dunărene, unde se resimte deja lipsă de provizii, iar în viitor această lipsă va

deveni şi mai simţitoare neavînd Ţara Romînească şi Moldova. Flota duşmană de pe Dunăre posibil să atace flota greacă, de aceea este nevoie ca amiralul grec să fie atent să-şi aşeze flota într-un loc, de unde să-şi poată mişca flota cu uşurinţă ca să atace pe duşman. Prin urmare dacă va socoti că flota sa este în stare să atace flota duşmană, o va pîndi şi va încinge lupta; altfel va ocupa o poziţie la dreapta ca să atace flota duşmană, cînd va fi atacat. Nu încape nici o îndoială că marinarii greci, fiind cu mult mai îndemînatici decît duşmanii şi incomparabil mai curagioşi, se vor distinge şi vor învinge flota duşmană, şi iată pentru ce s-a spus mai sus că soldaţii greci din Galaţi vor domina Dunărea.

Dacă se va renunţa la poziţia de la Galaţi, Brăila, avînd spatele în siguranţă, va obliga tabăra generală greacă să aşeze o mare unitate la Rîmnic ca să reziste eventualelor atacuri din oraşul Brăila, care oraş, primind acelaşi ordin ca şi Silistra, Giurgiu, Rusciuc, Nicopole şi Vidin, foarte probabil să atace concomitent tabăra generală greacă, ca s-o lovească tare din toate părţile, atacul venind din diferite părţi. De adăugat că, renunţînd la Galaţi, se va tăia orice comunicaţie cu Ismailul, Renii etc., ceea ce este foarte păgubitor. Poziţia de la Galaţi este foarte necesară şi din punct de vedere politic.

Cînd oraşul Galaţi este în stăpînirea unui corp grecesc, Brăila oricît ar fi de atentă din motive politice (pe care le păzeşte cu scumpătate pînă acum, precum vedem) să nu atace Moldova, este imposibil în sfîrşit să înfrîneze caracterul barbar şi din fire obraznic al soldaţilor neregulaţi şi să-i ţină închişi în cetate; comandantul cetăţii, de frică să nu fie înbucătăţit de soldaţii flămînzi, are să le dea permisia să iasă din cetate în corpuri mici de 100 şi 150 călăreţi pentru a strînge provizii şi a măcelări duşmanii, dacă-i vor întîlni; iar aceştia cînd vor ieşi, desigur se vor da la prădăciuni şi la măcelărirea paşnicilor locuitori ai Moldovei. Atare măceluri şi prădăciuni vor tulbura judeţele vecine şi de acolo se va răspîndi panica pe toată întinderea Moldovei şi întreg principatul se va afla în mare tulburare. Dacă însă din contră, grecii vor părăsi oraşul Galaţi, locul lor va fi luat îndată de un corp de armată din Brăila. Comandantul acestei cetăţi este foarte sever cu soldaţii lui cît timp are succese şi este foarte îndemînatic în a menţine armata sa în deplină disciplină şi bună rînduială, după cum s-a văzut acum cinci ani la Craiova, cînd a fost însărcinat de Poartă să păzească cele cinci judeţe ale Olteniei împotriva rebelilor din cetatea Ada. Nici un soldat al acestui paşă n-a îndrăznit, în tot timpul cît el a fost la Craiova, să tulbure cîtuşi de puţin liniştea. Aceeaşi severitate desigur va păzi şi la Galaţi, fiindcă va fi ascultat de soldaţii lui, care cu cît dispreţuiesc pe şeful lor cînd se află în situaţie grea, cu atît se tem de el, cînd îl văd că izbuteşte ceva. O astfel de severitate va păzi fără îndoială la Galaţi. Atunci în întreagă Moldovă va fi linişte şi deci eventualitatea năvălirii unor armate străine va dispare, ceea ce este cu totul dezavantajos pentru progresul cauzei neamului. Atunci Brăila va aduna pe îndelete provizii din Moldova şi va alimenta şi celelalte cetăţi. Grecii vor pierde Dunărea şi acest fluviu va ajuta pe duşman.

Cît timp orașul Galați va fi în stăpînirea grecilor, aceștia se vor bucura de considerație pentru puterea lor, fiindcă faima înmulțește și exagerează lucrurile, iar dacă va fi părăsit, faptul acesta va stîrni unele prejudecăți contrarii, anume că grecii au început să slăbească, să dea înapoi și precum au părăsit orașul Galați și Moldova, vor părăsi și Țara Romînească, împrăștiindu-se. Acest zvon se va răspîndi peste tot și va tulbura pe grecii de pretutindeni, care urmăresc mîntuirea neamului grecesc și înaintarea epitropului general. Din contra, barbarii se vor obrăznici și vor căpăta curaj, pe cînd acum sînt plini de frică, încît, după informațiile primite de la martori oculari, vestea intrării principelui în Moldova a tulburat foarte mult Poarta și pe toți locuitorii turci ai Constantinopolului. Ei nu s-ar fi speriat atît, dacă ar fi auzit că o armată rusească, trecînd munții Balcani, s-a apropiat de Adrianopol. De trecut sub tăcere faptul că și muntenii și moldovenii, neputînd suferi pe greci, vor trîmbița părăsirea orașului Galați ca o fugă din cauza slăbiciunii și ca un început al prăbușirii cauzei grecilor, și aceasta va da prilej muntenilor să devină mai îndrăzneți, gata totdeauna a se înfuria și a crede orice zvon, mai ales cînd acesta satisface patima lor. Corpul de pedeștri din Galați trebuie să aibă un comandant priceput în ale războiului, pe cît este posibil, cuminte și cunoscător al părților acelora. Soldații din Galați, neavînd pînă acum un comandant, poate au pierdut multe ocazii, care ar fi putut să vatăme pe dușman. Dacă vor primi un comandant vrednic de vitejia lor, ce n-ar putea să facă vitejii greci? Deci este nevoie să fie numit prin vot un comandant, care, conducîndu-i la victorii, să-i cinstească și să fie și el cinstit din partea acestora. Deoarece grecii luptă pentru libertate, care se va putea obține prin distrugerea tiranilor, soldații din Galați sînt datori să lovească pe dușmani, iar pe locuitorii Moldovei, de care sînt găzduiți, să-i iubească și să-i ocrotească. Vor cere autorităților moldovene alimente, uniforme militare și alte lucruri de prima necesitate (fiindcă soldatul grec nici n-a dus vreodată o viață voluptoasă, nici va iubi vreodată voluptatea). Dacă grecii liberi ar fi avut bani, i-ar fi vărsat fără îndoială în Moldova ca să cumpere cele necesare lor, dar fiindcă n-au bani, vor da autorităților moldovene chitanțe, semnate de comandantul lor, ca să fie achitate mai tîrziu, cu ajutorul lui Dumnezeu, de către neamul grecesc.

Moldova și Țara Romînească de atîția ani își vindeau produsele negustorilor turci, ziși capanlîi, și primeau prețul lor după doi-trei ani; de multe ori au pierdut și prețul întreg. De ce să nu dea grecilor de aceeași religie cu moldovenii și muntenii cu împrumut tot ce dădeau mai înainte cu forța stăpînilor ei barbari, cu o pagubă însemnată? Sau există bănuială că Moldova va pierde tot ce va împrumuta grecilor în alimente sau în bani? Nu, în numele prea iubitei libertăți, Grecia va plăti datoria ei cu recunoștință; o va plăti în mod sigur, fiindcă în mod sigur va învinge pe tiranul său barbar.

În urma teoriilor de mai sus, stăpînirea orașului Galați este foarte importantă și fiindcă poziția acestui oraș este foarte bună atît pentru armata pede-

stră, cît şi pentru mariná greacă, cît timp trebuința cere ca tabăra lor generală să se afle în Ţara Romînească; se cere însă mult ca să fie acolo o armată puternică greacă, care va contribui într-atîta, încît soldații din Galați vor fi socotiți ca fruntaşi ai eliberării neamului grecesc. Toţi acei care vor vedea un soldat care s-a distins la Galați vor spune, arătîndu-l cu admiraţie: « Iată, acesta este unul din acei care au luptat şi au cucerit oraşul Galaţi».

Nota [lui Xanthos]. Cînd, precum am făgăduit, voi scrie cu alt prilej despre nereuşita expediţie a răposatului principe Alexandru Ipsilanti în Moldova şi Ţara Romînească, voi spune pentru ce oraşul Galaţi, ocupat de armata greacă, după o luptă foarte crîncenă şi înverşunată, dată la 1 mai 1821 împotriva a 800 turci, a fost părăsit.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 184–189. Text grec.

## 103

**Odesa, 1 aprilie 1821**

*Dimitrie Ipsilanti cheamă pe grecii aflaţi în Europa să ia armele pentru eliberarea patriei după exemplul celor din Rusia, Ţara Romînească şi Moldova.*

Odesa, 1 aprilie 1821

Prieteni compatrioţi, care vă aflaţi în Europa luminată!

Coloanele noastre naţionale s-au format; Fenixul Greciei şi semnul cu care înving creştinii înaintează în Tracia şi în Tesalia. Duşmanii noştri tulburaţi nici nu îndrăznesc să se încaiere, ci ne aştcaptă palizi, întăriţi în cetăţi şi oraşe. Nimeni nu se îndoieşte că le-a sosit ultima clipă. Să nu vă îndoiţi deci de eliberarea Greciei de sub jugul barbar, luaţi armurile d-voastră şi mergeţi, unde doctorul Ipitis are să vă îndrepte. Acei dintre d-voastră, care nu puteţi răzbuna şi ajuta patria cu braţul, să daţi arme, bani, sau tot ce puteţi, avînd drept exemplu pe compatrioţii d-voastră din Rusia, Ţara Romînească şi Moldova.

Fratele şi patriotul
Dimitrie Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., II, p. 296–297. Text grec.

## 104

**Odesa, 1 aprilie 1821**

*Dimitrie Ipsilanti comunică doctorului P. Ipitis să plece în numele Eteriei în Franţa şi Germania pentru a lua contact cu filelenii în vederea ajutorării mişcării.*

Odesa, 1 aprilie 1821

Prea iubite doctore frate Ipitis!

Generalisimul Alexandru Ipsilanti, eu şi ceilalţi fraţi ai mei, cunoscînd bine calităţile tale şi zelul tău fierbinte pentru binele patriei, te-am ales şi

am hotărît să te duci în principalele orașe ale Germaniei și Franței și să comunici la acei filantropi și fileleni pe care ai să-i întîlnești, despre înarmarea noastră împotriva nelegiuirii și lipsei de învățătură, precum și despre progresele Fenixului Greciei, să convingi și să ne trimiți învățați susținători ai acțiunilor noastre, căutînd să cîștigi mulți dintre acei care cu vorba sau cu fapta pot să ajute pe greci. Generalisimul îți va scrie în mod amănunțit despre toate acestea și îți va trimite la timp și banii necesari misiunii tale. Fii sănătos, prea iubite, și să ne întîlnim cu bine pe pămîntul strămoșilor noștri.

Frate cu totul devotat
Epitrop al generalisimului
Dimitrie Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., II, p. 296. Text grec.

## 105

**Brașov, 4 aprilie 1821**

***Ioan Moscu transmite prin Hagi Pop o scrisoare către Capodistria la Laybach și-i comunică totodată știri comerciale.***

Βρασσοβόν, τῇ 4 'Απριλίου 1821

Πρὸς τὸν ἐντιμότατον κύριον Χ. Κωνσταντῖνον Πὼπ

Βιέννα

Αἱ ὁλοῦστεριναί μου ἐστάθησαν εἰς τὰς 17 καὶ 21 τοῦ παρελθόντος, καὶ ἐπειδὴ λαμβάνετε αὐτὰς ἀσφαλῶ·, δὲν πολυλογῶ. Ἤδη δὲ λαβὼν τὸ ἀπὸ τὰς 6 ἐνεστῶτος νέου, ἔγνων τὴν τραγῳδίαν καὶ ταραχὴν τῆς πιάτζας σας, καὶ ὅτι τὰ γραικικὰ ὀσπίτια ἔχασαν κάθε κρέδιτον ἀπὸ τοὺς Γερμανούς, καὶ ἔχουν κάθε δίκαιον, καὶ τοῦτο ὄχι ἀπ'ἄλλο, ἀλλ'ἡ περίστασις τῶν ζορμπάδων εἶναι ἡ αἰτία. Ἂς ἠξεύρῃ δὲ ὅτι ὅλαι αἱ πόλιτζαί της ἐπληρώθησαν εἰς τὴν διορίαν των, ὅτι ἐπαύσαμεν ἀπὸ κάθε σχέσιν ἐμπορικὴν νὰ μὴ τὸ ἀμφιβάλλῃ, καὶ διὰ τὰ λοιπά, ὡς μ'εὔχεται, νὰ μᾶς ἀξιώσῃ ὁ ἅγιος Θεὸς ἐντὸς ὀλίγου ν'ἀπολαύσωμεν τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων.

'Απόρεσα πῶς μέχρι τῆς 6 τοῦ τρέχοντος δὲν εἶχον σᾶς ἔλθει οἱ 30 χιλιάδες ρούβλια.

Σᾶς περικλείω τὸ παρόν μου γράμμα πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κόντε, καὶ σᾶς παρακαλῶ ὁποὺ νὰ λάβετε τὴν καλωσύνην προσέχοντας, ὅταν φθάσῃ αὐτοῦ ὁ ἐξοχώτατος γενερὰλ κόνσουλ monsieur Pinin, νὰ τὸν ἀνταμώσῃ, ἐγχειρίζοντάς τον τὸ ρηθὲν, ὁποὺ μὲ τὸν πηγχιμόν του εἰς Λαϊμπάχ, νὰ τὸ ἐγχειρίσῃ τῇ ἐκλαμπρότητί του, καὶ τὰ μέγιστα θέλει μὲ ὑποχρεώσει, προσφέρων αὐτῷ τὰς ταπεινάς μου προσκυνήσεις. Ἡ ἐξοχότης του ἔχει νὰ κονεύσῃ αὐτοῦ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἢ εἰς τοῦ Σταύρου 'Ιωάννου, ὅστις τὸν συνοδεύει ἕως αὐτοῦ, ἢ καὶ

ἕως ἐκεῖ, ἢ εἰς τοῦ σιὸρ βαρώνου, κυρίου Κωνσταντίνου Μπέλλου. Καὶ ἀφήσατε λόγον παρακαλῶ πόθεν πρέπει νὰ σᾶς εἰδοποιήσουν ἀμέσως, ὅταν κατευοδωθῇ. Τουναντίον δὲ ἀνεχώρησεν ὁ ρηθεὶς πρὶν τῆς περιλαβῆς ταύτης μου, τότε περικαλῶ νὰ τὸ διευθύνετε δι'ἐκεῖ οἷς οἴδατε τρόποις καὶ τὰ μέγιστα θέλετε μὲ ὑποχρεώσει.

Καὶ εἰμὶ τῆς ἐντιμότητός της πρόθυμος δοῦλος

'Ιωάννης Μόσχος

**Braşov, 4 aprilie 1821**

Către prea cinstitul domn H. Constantin Pop,

Viena

Ultimele mele scrisori au fost din 17 şi 21 ale lunii trecute, şi deoarece este sigur că le veţi primi, eu nu mai lungesc vorba.

Acum, primind scrisoarea d-voastră din 6 ale lunii curente, stil nou, am văzut situaţia tragică şi tulbure a pieţii dumneavoastră şi că firmele comerciale greceşti au pierdut orice credit din partea nemţilor. Au absolută dreptate, şi aceasta nu se datoreşte vreunei alte cauze, ci împrejurărilor pricinuite de zurbagii. Să ştiţi că toate poliţele dumneavoastră au fost plătite la termen, şi să nu vă îndoiţi că am încetat orice legătură comercială. Iar pentru celelalte, să fie aşa, precum îmi uraţi, să ne învrednicească sfîntul dumnezeu ca în curînd să ne bucurăm de îndreptarea lucrurilor.

M-am mirat cum de n-aţi primit pînă la 6 ale lunii curente cele 30 000 ruble.

Vă trimit aci alăturat o scrisoare către prea luminatul conte [1], şi, vă rog, să aveţi bunătatea, să fiţi atent, cînd va sosi acolo excelenţa sa consulul general, domnul Pini, să-l întîlniţi şi să-i înmînaţi scrisoarea amintită, ca, cu prilejul călătoriei sale la Laybach, s-o înmîneze prea luminăţiei sale, şi mă veţi îndatora foarte mult, transmiţîndu-i şi închinăciunile mele smerite. Excelenţa sa are să rămînă acolo două sau trei zile, sau la Stavru Ioan, care îl însoţeşte pînă acolo sau şi pînă la Laybach, sau la baronul domnul Constantin Bellu. Şi lăsaţi vorbă, vă rog, unde trebuie să vă înştiinţeze îndată, cînd va sosi acolo. În caz contrariu, dacă cel amintit va pleca înaintea primirii scrisorii mele, atunci, vă rog, s-o trimiteţi acolo prin orice mijloace ştiţi, şi vă voi fi foarte îndatorat.

Sînt al domniei voastre sluga devotată

Ioan Moscu

Acad. R.P.R., Corespondenţa Hagi Pop, mapa 136, pach. XI, doc. greceşti.

---

[1] Este vorba de Capodistria.

## 106

**Reni, 9 aprilie 1821**

*Al. Xodilos comunică lui Xanthos știri despre situația aprovizionării eteriștilor cu muniții și provizii.*

Reni, 9 aprilie 1821

Prea dorite și prea respectate domnule Xanthos,

În momentul cînd terminasem scrisorile alăturate, am primit mult dorita scrisoare a d-voastră, scrisă ieri seară la Tregeni. M-am bucurat că sînteți sănătos și m-am liniștit sufletește aflînd de plecarea principelui de la Chișinău la locul unde trebuie. Ieri v-am scris pe larg cu poșta la Chișinău, la fel am scris domnului Gheorghe acolo și astăzi aflați din această scrisoare cele însemnate acolo. Împrejurările arătate în raportul meu de ieri, precum vedeți, m-au îndreptat să scriu astfel fraților de la Galați și să-i îndrumez să coboare la Prut și să aștepte acolo în siguranță. Și alte cauze au făcut pe oameni să se împrăștie la Galați și la momentul hotărîtor să nu fie prezenți la datorie, precum ni s-a spus, chiar în această mișcare critică a dușmanului, încurajat fiind de înșiși localnicii, care au ieșit la sate și au răsculat țara întreagă și au făcut să ne socotească drept dușmani ai lor; în plus dușmanul în fiecare zi crește și se întărește. Cînd tabăra se va stabili la Prut vor avea spatele apărat din partea de aici și nu se vor teme, ca în orașul Galați, dacă vor coborî de sus șalupe și dacă dușmanii vor trimite de jos cete de la Giulinești și Saxa. Domnul Papadopulos poate să arate mai bine unde este locul sigur pentru vase. Dacă veți socoti drept, trimiteți-mi înapoi scrisorile ca să le trimit urgent, scriindu-mi cum vi se pare mai bine.

Domnul Gheorghe să ne trimită neapărat praful de pușcă și gloanțele, precum i-am scris ieri; obuze pentru tunuri avem destule, după cum v-am spus, le adunăm de pe cîmpul Romanțov. Provizii trebuie neapărat să avem și dacă prevederea de la Taganrog este îndoielnică sau întîrzie este nevoie înainte de toate să fie procurate de acolo, fiindcă speranță din altă parte nu este, și praful de pușcă și gloanțele sînt mai necesare decît pîinea.

Gîndiți-vă prea iubite frate, că mișcările acestea privesc întreg neamul și cu întîrzierea și zăbovirea lucrurilor am putea să pierdem (o ! să nu se întîmple așa ceva sfinte Savast !). Peloponezul, vasele, Epirul încă nu s-au mișcat, dușmanul cîștigă și aceasta nu este în avantajul nostru și nici generalisimul nu este ajutat în mișcările lui.

Nu s-a primit nici o scrisoare după 12 martie de la generalisim, nu știu dacă principele mai primea știri la Chișinău, fiindcă bănuim pe moldoveni că ar putea să împiedice toate scrisorile lui; patru oameni sînt plecați de la Prut, nici unul nu s-a întors, nici nu s-a primit vreo știre de primirea scrisorilor. Cei care au venit de acolo confirmă că la 1 era vorba să plece la Tîrgo-

vişte; şi iarăşi ieri altcineva de asemenea ne confirmă şi în plus spune că mulţi turci au ieşit din cetatea Giurgiului, ducîndu-se către satele de sus ale Ţării Romîneşti, şi împotriva lor a fost trimis un corp sub conducerea căpitanului Iordache sau a lui bimbaşa Sava, nu ştia bine care din ei doi. Toţi boierii din Bucureşti au plecat. La Focşani şi în altă parte se află vreo 1 000 soldaţi. Cu privire la sîrbi nu-i nici o ştire sigură, se vede că încă nu s-au mişcat.

Şi eu, Gheorghe Papaianopol, vă salut; toate cele necesare vi le-am făcut cunoscute şi rămîne ca d-voastră să acţionaţi; noi nu pierdem nici o clipă lucrînd în toate.

În momentul acesta am fost înştiinţat că turcii astăzi dis-de-dimineaţă au năvălit iarăşi, au răpit pe un cazac rus, care era pus de ai noştri ca santinelă, şi după ce au văzut că ai noştri au pornit împotriva lor, au fugit. Căpitanul Nicolae îmi cere părerea; eu i-am spus precum am vorbit; spuneţi-mi dacă aveţi ceva în plus.

Am 500 obuze aici şi încă 500 gata afară şi sper să am încă mai multe. Este destul să lipsim pe duşman de pîinea din Ţara Romînească şi Moldova.

În sfîrşit vă sărut şi vă salut cu toată familia şi vă urez ani mulţi să sărbătoriţi cu sănătate şi fericire aceste zile strălucite.

Rămîn
Atan. Xodilos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 170—172. Text grec.

## 107

**Reni, 11 aprilie 1821**

*At. Xodilos informează pe Xanthos că ofiţerii ruşi au primit ordin ca la primul semnal să pornească spre malul Prutului.*

Reni, 11 aprilie 1821

Prea dorite domnule Xanthos,

Ieri am primit scrisoarea d-voastră scrisă alaltăieri, am luat cunoştinţă de părerea d-voastră despre armata aflată în Galaţi, după ce aţi aflat despre cele petrecute din scrisoarea mea trimisă domnului Gheorghe. Aţi văzut din scrisoarea mea ce v-am trimis-o alaltăieri cu un om anume ce le-am vorbit, şi ieri, după ce am primit scrisoarea d-voastră, le-am scris iarăşi tot ce am socotit necesar pentru paza şi siguranţa proviziilor, îndemnîndu-i şi îmbărbătîndu-i bine. De asemenea i-am înştiinţat de sosirea celorlalţi soldaţi şi le-am trimis scrisorile d-voastră, cîte mi-a trimis domnul Kalamatianos pentru ei. Pînă în momentul de faţă n-a apărut nici unul de acolo şi se vede că nu s-a întîmplat nimic nou. Turcii desigur nu aveau curajul să se arate dacă nu ar fi fost întă-

rîtați de moldovenii cei lipsiți de patriotism, cum îi numiți. Aflați că ai noștri sînt constanți și odată cu venirea celorlalți soldați va trece și preotul pentru ca ei să depună jurămîntul, să se pună în regulă, să se înscrie în ce partidă este trecută datoria fiecăruia și sub comanda căruia este. La cei care vor rămîne pentru nevoile de pe uscat să se numească niște subșefi care să fie sub ordinele comandantului lor și să se stabilească o oarecare armonie și legătură între ei. Atunci numai vor fi mai neclintiți și mai temuți în fața dușmanului, oriunde situația ar arăta că trebuie să rămînă și să-și așeze tabăra aici sau afară.

N-am încă știri cu privire la atitudinea muntenilor; mă întreb dacă nu cumva și aceștia sînt la fel cu moldovenii; trag această concluzie din faptul că au părăsit orașul lor și din scrisoarea pe care le-a scris-o generalisimul la 28 martie.

Cu directorul carantinei am relații de prietenie; el îmi face înlesniri la predarea celor necesare. Vinerea trecută el a raportat într-un mod impresionant asupra mișcărilor și omorurilor făcute de barbari. Încă n-a apărut aci Stamelopulos cu scrisorile, poate s-a întors înapoi, cum era și necesar. După cum se spune, trebuie să meargă pe drum mai mulți, cu toate că turcii încă n-au început să se depărteze de cetate. Am văzut că miercuri veți pleca de acolo. Într-adevăr simt plăcerea să vă sărut. Mă aflu la Tabachi ca să schimbăm cîteva cuvinte prin viu grai și în plus să vă comunic cîte mi-a spus aici cineva despre sîrbi.

Căpitanul Gheorgachi Patrichis, după cum mi-a spus căpitanul Alevras, a trecut dincolo și a ajuns la timp la generalisim. Ieri, cînd am primit știrea despre Peloponez, pe care mi-ați trimis-o, a fost pentru mine o zi de paște.

Să fiți siguri, domnule, că nu las să treacă nici un moment fără să am grijă de oastea noastră din Galați; scriu și spun soldaților noștri cuvinte puternice și impresionante, încît, ca să nu vă mai plictisesc, dacă ar fi fost posibil să le ascultați, mi-ați fi spus că îmi fac puțintel datoria.

Ceea ce îmi spuneți, iubitul meu, este ceva profetic. « Să iasă, să iasă norodul domnului, strigă îngerul în apocalips, că orașul cel mare al Babilonului va fi ars, se va răsplăti întreit și se va auzi din partea tuturor europenilor înfuriați de acolo, vai de orașul vostru cel mare etc.»

Ofițerii roatelor de aici au ordin, și au poruncit soldaților de la sate, ca la prima împușcătură ce vor auzi, să pornească fără vreo amînare spre malul Prutului. Mi-au spus ieri că s-ar fi dat ordin să se facă podul de la Văleni pe Prut, unde era mai înainte; am scris să mi se confirme această știre; de asemenea am scris ca soldații să aibă pentru șapte zile pesmeți, care să se adune la Tabachi. Ieri am văzut la poliție un ordin, prin care guvernul ordona drastic ca podurile să fie în bună stare și bine clădite, și să fie destule și gata pentru armatele ce urmează să treacă.

Vă salut cu familia și semnez
At. Xodilos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 172—174. Text grec.

**Sibiu, 11 aprilie 1821**

*C. Vlahuți comunică lui Mavrocordat știri în legătură cu acțiunea eteristă în Principate și cu situația din Constantinopol.*

Sibiu, 11 aprilie 1821

Te știu cît ești de dornic a afla starea de lucruri adevărată din Țara Romînească, Moldova și Turcia, unde ai rude, prieteni, cunoscuți și compatrioți. Și totuși, oricît aș vrea eu să te mulțumesc în această dorință ce o ai, sînt prea puțin în stare să-ți fac o dare de seamă din punct de vedere general sau mai special asupra evenimentelor de acolo. Nu este zi, nu este oră, nu este chiar o clipă să nu afli lucruri de tot felul, dar veștile sînt într-o atît de mare lipsă de legătură între ele, atît de contradictorii și de nesigure, încît îți vine sau să crezi totul sau să te îndoiești de orice.

În ciuda acestor greutăți, vreau totuși să-ți povestesc cele ce se pot crede adevărate și care se mărginesc la ce îți voi înșira acum. Ipsilanti s-a apropiat de București, dar de 8 zile s-a oprit la un conac al său și nu se mișcă, în timp ce este așteptat în capitală cu cea mai mare nerăbdare. Căpitanii Gheorgachi, Farmachi, Sava sînt însă în oraș cu trupe. Așa-zisa armată elină se zice că s-ar ridica la peste 12 000 oameni și că numărul soldaților ei crește zilnic; ea are numai vreo 4—5 tunuri care au fost luate de pe niște corăbii la Galați. Ipsilanti le cere boierilor plecați în pribegie să se reîntoarcă la casele lor și se arată mîhnit că au fugit. Vladimirescu își are tabăra la Ciorogîrla (moșia lui Samurcaș); el însuși, avînd cu el o bună gardă, locuiește în casa bătrînului Brîncoveanu; dispune de vreo 4 000 de panduri, printre cari sînt și cîțiva sîrbi și bulgari. Pe de o parte, el îi roagă și îi îndeamnă pe boierii craioveni să se înapoieze în patrie, iar pe de alta declară că nu-l recunoaște pe Ipsilanti, dar că luptă pentru patria sa și îl recunoaște de stăpîn pe sultan [1]. Așa că provincia se găsește în stare de anarhie și de dezordine, și nici partizanii lui Ipsilanti, nici acei ai lui Tudor nu trag foloasele ce erau de așteptat. Se crede că această dihonie nu are miez cu adevărat și că, sub aceste aparențe, există totuși un plan de înțelegere. Alții spun că cele două grupări trebuie neapărat să se împace vrînd nevrînd, căci urmările ar fi cu totul grave dacă mai cu seamă s-ar produce o invazie turcească.

---

[1] După cum se știe, Tudor Vladimirescu a trimis chiar de la începutul răscoalei arzuri către Poartă și către pașalele din cetățile de la Dunăre, în care arăta că mișcarea sa urmărește suprimarea abuzurilor domnilor și boierilor și cerea să se trimită un « om împărătesc » spre a constata temeinicia afirmațiilor cu privire la abuzuri. Această acțiune a lui Tudor a fost înțeleasă de către autorul acestui memoriu drept o dovadă a pretinsei colaborări a lui Tudor cu turcii (În același sens sînt și afirmațiile de la p. 254).

Caimacamii se află la Rusciuc; Samurcaş[1] s-a dus din partea lor la comandantul de la Vidin să-l roage să trimită trupe în Ţara Romînească. Cetăţile sînt întărite cu multă rîvnă. Se spune că ceva turci au trecut de curînd Dunărea în dreptul Silistrei, dar ei nu înaintează şi nici trupele elino-dacice nu-i atacă. Poarta ia măsurile cele mai drastice, concentrează trupe, şi o armată de 40 000 oameni a plecat din Constantinopol. Principele Scarlat Calimachi, care a fost rechemat din exil şi numit domn al Moldovei, ar fi venit o dată cu această armată la Adrianopol împreună cu beizadea Iancu, şi că ar înainta cu armata pentru ca, după distrugerea rebelilor, să preia scaunul domnesc.

Un oarecare Aristide, care după cum ai auzit desigur a fost trimis de Ipsilanti la sîrbi şi care a fost prins la Orşova cu toate hîrtiile asupra lui, a fost dus la Constantinopol în lanţuri şi torturat acolo în aşa chip încît a recunoscut că face parte din masonerie şi din asociaţie. Turcii l-au mai silit să transpună clar mesajele cifrate ce le avea asupra lui. A făcut şi acest lucru dar ei nu au dat crezare descifrării făcute de el. Atunci, nemaiputînd suporta torturile, el a cerut ca să se trimită cineva la Orşova, unde se găseşte un om care cunoaşte secretul, şi acesta să fie silit să descifreze mesajul cuvînt cu cuvînt; atunci se va vedea că n-a minţit. Turcii au făcut întocmai.

Printre alţii, Poarta a mai luat şi cinci boieri. Întrebîndu-l pe patriarh dacă se pune chezaş pentru ei, acesta a dat un răspuns negativ. Atunci boierilor li s-au tăiat capetele. Se dă ca sigur că boierii ar fi Nicolae Scanavi, Mihalache Manu şi Teodor Rizo; numele celorlalţi doi nu se cunosc încă.

Creştinilor li se iau armele; li se fac tot felul de ameninţări grozave. Multe familii s-au ascuns prin corăbii. Despre tulburări şi răscoale în Rumelia nu se aude nimic la Constantinopol. Ali paşa este tot neînvins. Sîrbii speră că propunerile lor referitoare mai cu seamă la unele avantaje particulare ale conducătorilor lor naţionali vor fi acceptate şi stau liniştiţi. Poarta a mazilit în lipsă şi a condamnat pe domnitorul Mihai [Suţu], iar patriarhul l-a excomunicat din ordin. S-au trimis şi mitropolitului Ungrovlahiei ordinele cele mai severe în privinţa acelora care vor lua armele împotriva stăpînirii; acesta însă nu le-a dat nici o urmare şi s-a declarat în mod public pentru revoluţie.

Căpitanii Gheorgachi şi Farmachi sînt împotriva lui Ipsilanti. Ei au preluat steagurile eline şi le-au înălţat în ziua de 23 martie. Luînd cunoştinţă de veştile din Constantinopol şi de scrisoarea patriarhului, s-au văzut siliţi să le coboare în ziua de 22[2]. Steagurile sînt în cele trei culori cerute de vechea tradiţie grecească; unul are zugrăvit pe el o cruce, iar celălalt un cap de mort şi un fenix.

Domnul şi mai cu seamă doamna se vor întrista grozav aflînd de moartea năprasnică a lui Scanavi şi de aceea a celorlalţi boieri compatrioţi ai noştri.

---

[1] Ioan Samurcaş, fratele lui Const. Samurcaş; la 6 martie el s-a dus la Rusciuc şi Vidin pentru a veni cu trupe turceşti în Oltenia (*Hurmuzachi*, XX, p. 572).

[2] Data, evident greşită.

Din acest motiv, am preferat să-ți scriu ție, pentru ca să le împărtășești tu știrea într-un fel nimerit care să-i tulbure mai puțin.

Asta este tot ce se aude, bunul meu frate. Viitorul ne va spune ce este adevărat din toate acestea și dacă faptele potrivnicilor sînt bune sau rele. Este din ce în ce mai greu să afli adevărul cu privire mai ales la evenimentele din Turcia, deoarece la București nu mai sînt nici consulii, nici cunoscuții care ne mai scriau totuși din cînd în cînd. Deacum încolo vor fi întrerupte și legăturile prin Rumelia. Poate că veți avea știri mai sigure venite pe mare.

*P. S.* Aflu acum că turcii nu au trecut, ci se află la Silistra în număr de 4 000—5 000 oameni. Pînă la 19 martie nu s-a întîmplat nimic la Constantinopol, înafară de tăierea celor cinci boieri. Ordinul este să nu se facă nici un rău necredincioșilor, ci numai să li se ia armele.

M. Popescu, *Contribuțiuni documentare...*, p. 23—26. Text. germ.

## 109

**13 aprilie 1821**

*Plîngerea lui Andrei N. Papazoglu către Al. Ipsilanti, prin care arată că a fost închis pe nedrept și roagă să fie eliberat.*

13 Ἀπριλίου 1821

Ἀρ. 1

Ἐκλαμπρότατέ μοι Πρίγκιψ!

Ἡ πρὸ ἕξι ἤδη χρόνους, δι'ἐπιταγῆς τοῦ ἄρχοντος ποστελνίκου Κωνσταντίνου Βλαχούτζη, ἐφόρου ὄντος τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐπιτροπεία εἰς τὴν μὲ δύο διαθήκας κατάστασιν τοῦ μακαρίτου Σωφρονίου Ζλαταράνου εἶναι γνωστὴ τῷ τε ἄρχοντι σπαθάρῃ Μπαλιάνῳ καὶ τῷ ἄρχοντι πιτάρῃ Ἰωαννίτζᾳ, ἀνθρώπου τῆς ἁγίας μητροπόλεως. Ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ κριτήρια δύο χρόνους, ὁποὺ ἐξέταζαν ἐμὲ καὶ τὸν συνεπίτροπόν μου Χριστόδουλον Τριανταφύλλου, οἱ κληρονόμοι τοῦ θανόντος. Δι' αὐθεντικοῦ πιτακίου, Ἀπριλίου α῀ γεγραμμένον πρὸς τὸν πανιερώτατον ἅγιον μητροπολίτην, ἐθεωρήθησαν, ἐβασανίσθησαν, ἐρευνήθησαν δι'ἐπιταγῆς ὅλαι αἱ ὑποψίαι τῶν κληρονόμων, αἱ ἀποδείξεις τῶν κατὰ καιροὺς δομένων μας καὶ δι'διαφορᾶς τῆς πανιερότητός του, Ἰουλίου 13 γεγραμμένην, ἐφανέρωσε τὴν ἀθῳότητα καὶ λογαριασμοὺς μας, μεῖναντες ἀκατάζήτητοι, καθὼς καὶ πρὸ ἕνα μῆνα τῆς θανῆς τοῦ ἀοιδίμου αὐθέντου Σούτζου μὲ ἄφησαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ μὲ αὐτὰς τὰς διὰ στόματος [τοῦ] ἀρχ. χατμάνου Μαύρου λέξεις τοῦ αὐθέντου νὰ μείνω ἀμέριμνος καὶ ἐλεύθερος, μὲ τὸ νὰ ἐγνωρίσθησαν τὰ δίκαιά μας. Καὶ οὕτως, ὡς ἀθῷος, ἐπεριφερόμουν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Ἀπροσδοκήτως δὲ κατὰ παντός, οἱ ἀχάριστοι κληρονόμοι τοῦ μακαρίτου ἐκίνησαν ἀγωγὴν πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά της καθ'ἡμῶν, μὲ λόγον προσφορᾶς

τῆς ἀνυπάρκτου ποσότητος εἰς τὴν κάσαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀποσιωποῦντες τὰ 40 χιλιάδες γρόσια παρμένα τους καὶ τὰ πρὸ τρεῖς χρόνους δ μένα μας, κατὰ τὸν ἐξακριβωμένον μου λογαριασμόν, καὶ προβάλλοντες ἀναποδείκτους καὶ ἀνυπάρκτους ποσότητας, καὶ οὕτως ἐσύκωσαν μόνον ἐμένα, καὶ ἤδη εἰς φυλακὴν εὑρίσκομαι καὶ ἡ φαμιλία μου, μὲ ἀνήλικα παιδιά, στέκεται εἰς τὰ ἔξω χωρὶς ὀβολὸν ἔξοδα καὶ χωρίς τινος ὑπερασπιστοῦ. Διό, δάκρυσιν ὑποβρύχιοις θερμῶς καθικετεύω τὰ φιλάνθρωπα σπλάγχνα της νὰ λάβη οἶκτον εἰς τὴν πτωχήν μου κατάστασιν καὶ φαμιλίαν, ὀκτὼ ψυχαὶ συμποσούμεναι, καὶ τώρα ὁποῦ εὑρίσκονται ἐδῶ τὰ ἄνω εἰρημένα πρόσωπα, μάλιστα ὁ ἀρχ. πιτάρης Ἰωανίτζας ὁποὺ εἶναι ἰδεάτος τῆς ὑποθέσεως καὶ γραφεὺς τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἁγίου μητροπολίτου, νὰ λάβη πληροφορίαν διὰ τὴν ἀθωότητά μας καὶ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴν ἄδικον ταύτην καταδρομὴν καὶ νὰ γένη ἔκλαμπρός της προσταγὴ διὰ νὰ ἀφεθῶ νὰ ὑπάγω εἰς ἀναζήτησιν τῆς ταλαιπώρου φαμιλίας μου, νὰ μὴ χαθοῦν εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις εἰς τὰς ἐκλάμπρους ἡμέρας της, ἐπειδὴ καὶ εὑρέθηνν ἀνὰ χεῖρας νὰ μὴν ἔχω κανένα ἔγγραφον, μὴν ὑποπτεύοντας τοιαύτην καταδρομήν. Καὶ ἐκλαμπρότατέ μοι, διὰ τὴν πολυχρόνιον ζωὴν τῆς ἐκλαμπρότητος, τῶν ἐκλαμπροτάτων ἀδελφῶν της καὶ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ καὶ φιλανθρώπου σκοποῦ της καὶ ὅ,τι εἶναι τὸ ἔλεός της.

Τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος ἐλάχιστος δοῦλος

Ἀνδρέας Νικολάου Παπάζογλους

[Rezoluția scrisă de Lasanis:]

Ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι πολλὰ ἐμπερδεμένη, ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων ἀποδεικτικῶν, ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ συμβιβασθῶσιν τὰ διαφερόμενα μέρη ἀναμεταξύ των. Διορίζονται δὲ καὶ ἀπὸ μέρος τοῦ Γενικοῦ Βουλευτηρίου ὁ ταγματάρχης Καραβιᾶς καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Περραιβὸς ὡς μεσῖται, διὰ νὰ τοὺς συμβιβάσωσιν.

Τυργόβιστον, τὴν 16ην Ἀπριλίου 1821

Πρόεδρος Γεώργιος Ὑψηλάντης

Προσυπογράφεται ὁ ἀρχιγραμματεὺς Γ. Λασσάνης

13 aprilie 1821

Nr. 1

Prea luminate principe [1]

**Acum şase ani, din porunca boierului postelnic Constantin Vlahuţi, efor al prea fericitului patriarh al Alexandriei, am făcut parte din epitropia care avea să se ocupe de averea răposatului Sofronie Zlătăreanu, lăsată prin două testamente, şi acest lucru este cunoscut şi boierului pitar Ioniţă, omul sfintei Mitropolii. Este destul că timp de doi ani tribunalele ne-au cercetat: pe mine şi pe celălalt epitrop Hristodulos Triantafilos, în urma plîngerii moştenito-**

[1] Scris de aceeaşi mînă care a scris rezoluţia.

rilor. Potrivit unui pitac domnesc din 1 aprilie către prea sfințitul mitropolit, au fost cercetate și studiate, potrivit ordinului dat, toate presupunerile moștenitorilor, precum și dovezile date de noi în diferite împrejurări, și prea sfințitul, printr-o anafora din 13 iulie, a arătat nevinovăția noastră și exactitatea conturilor noastre, și am fost achitați, iar o lună după moartea neuitatului domnitor Suțo am fost eliberat de la închisoare cu aceste cuvinte ale domnitorului transmise de hatmanul Mavros « să fiu lăsat liber întrucît au fost recunoscute drepturile noastre », și astfel umblam în București ca un nevinovat.

Pe neașteptate moștenitorii nerecunoscători ai răposatului au înaintat jalbă luminăției sale împotriva noastră, sub cuvînt că oferă suma inexistentă pentru cassa armatei grecești, trecînd sub tăcere cele patruzeci mii groși primiți acum trei ani, după cum s-a constatat prin calculul făcut și arătînd sume care nu pot fi dovedite și care sînt inexistente, și astfel m-au ridicat numai pe mine și deja mă aflu în închisoare, rămînînd familia mea, cu copii nevîrstnici, fără nici un ban de cheltuială și fără apărător.

De aceea, cu lacrimi în ochi, rog călduros sufletul d-voastră filantropic să aibă milă de mine în situația în care mă aflu și de familia mea, compusă din opt suflete, și acum cînd se află aici persoanele amintite mai sus, mai ales boierul pitar Ioniță, care cunoaște chestiunea și care a scris anaforaua prea sfințitului mitropolit, să vă informați de nevinovăția noastră și să scap de această nedreaptă urmărire; de asemenea să dați ordin ca să fiu lăsat liber pentru a merge în căutarea nenorocitei mele familii, și să nu se prăpădească în împrejurările de astăzi ale prea strălucitelor zile ale d-voastră. Să nu aveți nici o bănuială de această urmărire, fiindcă s-a întîmplat să nu am în mînă nici un act. Mă rog, prea luminate, pentru o viață lungă atît pentru d-voastră cît și pentru prea luminații d-voastră frați, precum și pentru reușita planului bun și filantropic al d-voastră și să am mila d-voastră.

Al luminăției voastre slugă smerită

Andrei Nicolae Papazoglu

[Rezoluția scrisă de Lasanis:]

Fiindcă această chestiune este foarte încurcată din cauza că lipsesc dovezile trebuincioase, s-a socotit necesar ca cele două părți să se înțeleagă și sînt numiți din partea Consiliului General tagmatarhul Caravias și arhimandritul Perrevos ca să mijlocească pentru împăcarea lor.

Tîrgoviște, 16 aprilie 1821

Președinte Gheorghe Ipsilanti [1]
Secretar prim G. Lasanis

Arh. St. Buc., Acte de familii, fondul D. A. Papazoglu, A.N., doc. CLXXXB/11. Orig. grec.

[1] Semnătura autografă.

## 110

**14 aprilie 1821**

*Nicolae Liascu scrie lui Nicolae Greceanu despre o sumă de 150 taleri, dată de clucerul Manole căpitanului Iani din oștirea lui Caravia și despre jafurile turcilor din Brăila.*

14 aprilie 1821

Iarăși cu plecăciune mă închin dumitale.

Astăzii la dooă ceasuri din zi au venit un căpitan Ianii din tagma lui Caraviia și cu căpitan Tudose la clucer Manole și i-au arătat o poruncă îndemnîtoare către greci de opște fără numire ca toții să sae să ajute cu orice mijloc pentru izbăvirea de supt jugul agarinesc. De care neputându-să cortorosi într-alt chip i-au filodorisit cu tl. 150 de la căte trele casele și așa au așteptat pînă au venit alții cinci ce-i avea trimiși după iconom și s-au dus iarăși în jos. Boerii greci aveau hotărîre să să ducă la prințip de vor putea să-și facă de acolo vre-o odihnă mai temeinică și pot rămînea singuri. Acum în deseară veni un răvaș slugerului Costand[in] de la un om al său ce-l are la Cămpulungeanca și scrise că turci din Brăilă au venit pănă în Grebăn și au luat erghelia vornicului Racoviță și a Erculeștilor și ar fi întrebat și de dvornic. Și în astă noapte grecii încarcă; de care cu spaimă înștiințez dumitali ca să-mi dai o păvițuire de știrea ce-i fi avînd dumneata. Și cum găsești cu cale, căci eu făr de dumneata nu fac nici o mișcare. Cu grab mă rog să ne înștiințezi spre parigorie.

Și sînt mai mic fratele dumitali și slugă

Nicolae Liascu

Cinstitului mieu mai mare dumnealui sluger Nicolae Greceanu, cu plecăciune.

Acad. R.P.R., doc. CL/58. Orig. rom.

## 111

**Bărzești, 14 aprilie 1821**

*Postelnicul Costache scrie unui cunoscut despre evenimentele petrecute în Moldova după intrarea lui Ipsilanti în această provincie.*

La Bărzești, 14 aprili 1821

Hristos anesti!

Cu frățească plecăciune sărut cinstită mîna dumitale. Pentru sfînta înviere domnul dumnezăului nostru Is. Hs., rog pe cel milostiv să te învrednicească a le prăznui, la mulți ani, cu toată fericirea.

După aceasta, fac ştiut dumitale, că pe la noi iaste vai şi amar, de la 23 zile a lui fevruar şi pînă astăzi, de cîndu s-au arătat aice la ace zi, întîe săptămînă din post, acel zurbagiu Ipsilant. Şi după acie, scriere berbanţilor greci, de arnăuţi şi alţii de aice, şi de peste Prut, veniţi cu numi de eteric, adecă slobozănie grecilor, carile vor să ei Ţarigradul şi patrie lor să o împărăţască, cu cari s-au făcut unit şi bietul minunat şi milostiv şi drept judecătoriu, domnul nostru Mihail Suţul voevod, plecînd[?] precum iuzbaşa de postelnicei, Rizul, carile şi-au dat şi pe feciorul lui, cu Ipsilant. Şi mai pe urmă, viind poronca de la Alixandru înpărat, cari n-are ştiinţă de acestea, ce-i cunoaşte ca pe nişte zurbagii împăratului turcesc, s-au tras şi consulul de Eşi, şi mai pe urmă şi boeri [?] dintru toată casa, peste Prut.

Şi de atunce, feliu de feliu de auziri şi fapte ale tîlharilor greci şi eterişti, şi den moldoveni, argaţi şi tîlhari, şi pînă acum ne spun groaze în toate zilele. Mai vîrtos, că au venit şi cartea preosfinţitului patriarh, înpreună cu 21 arjerei iscăliţi, în care blăstămă pe Mihail vodă şi pe Ipsilant, de care ţi să triimite şi copie să o vezi dumneata. Şi dar, ne merăm [?] ce să facem, mai ales că şi la Bucureşti, boerii au fugit la Braşov, pentru că şi acolo sînt trei pricinuitori de tulburări. Mai întîi, un sulger Toader, care s-au arătat după moartea lui Alexandru vodă Suţu la Bucureşti, zurbagiu. Apoi, bimbaşa Sava. Al triile, Ipsilant cu oamenii lui, carile acum văzîndu pă Rosia [?] că pîn în 7 zile să lipsască den lucrurile acestea, să aude acum că ar fi şi fugit. Şi pentru acel Ali, nu se ştie ce va să fie, pentru că turcii zic că n-au bătălie cu ruşii, nici ruşii cu turcii. Ce aceşti, ca nişte zurbagii ai Porţii, să-i pedepsească Poarta.

Nu ştim ce va să fie. Să tem toţi. Şi cei din Eşi mai mulţi ş-au triimis femeile peste Prut, măcar că fugise şi ei, boeri mai mici, din Eşi, pîn a nu fugi voi, deşi s-au întorsu, şi fămeile sînt în carantină. Eri dar, am sfătuit şi pe nepotul Iordachi ca să-şi triimită pe Catinca cu trei copii ce are, înpreună cu Ralu i copila mé, cari cu plecăciune sărută mîna dumitale, să meargă la Frăsineşti să sté vreo 10 zile. Şi să vii şi dumneata să le vorbeşti, sau să vii cu totul aice, precum ţi-am mai scris să vii, şi să ne punem la cale, că nu ştim cele viitoare. Iar eu cu nepotul Iordachi, vom şta [?] pe lîngă cai, pentru că şi săcfestru am rădicat încă de la vodă. Ducîndu-mă eu, cu nepotul de faţă l-am rugat, şi au ridicat, şi stăpîneşte făr-de oprire. Şi ce ştii şi socoteşti, fă şi te scoală, de vino ca să ne punem la cale, măcar că paşa de la Brăila, după carte ce au scris boerii din Eşi, să aude că cere pe 4 boeri să le vorbască, şi cîrnesc de a nu merge.

'Εγὼ ὅμως ἔχω σκοπόν, πλὴν δὲν τὸ λέγω κανενός, ἐπειδὴ ζήτησα καμίαν ἰσπραβιτζίαν καὶ δὲν θέλησαν νὰ μὲ τὸ δώσουν τὸ Μπακόβι, ἀλλὰ ἐδιόρισαν τὸν υἱὸν τοῦ Γεωργάκη Καταρτζῆ, ἕνα παιδί, καὶ ἄλλους ἐδικούς τους, καὶ διὰ τοῦτο σᾶς γράφω νὰ ἔλθετε ὀγληγορώτερα. Νὰ μὲ δώσῃς καὶ τὸ γιαρλήκι τοῦ

χάνη ὁπού τὸ ἔχεις πρὸς ἐμπιστοσύνη μας ὅτι δουλεύσαμεν τὸν τόπον, καὶ δὲν ἤμεθα χαΐ ηδες.

Ταῦτα ἐν συντόμῳ σᾶς εἰδοποιῶ καὶ εἶμαι...[1]

Plecat frate i slugă dumitale
Cos[tache] postelnic

Acad. R.P.R., pach. MXX[c] (fost ms. rom. 2763), f. 223–224. Orig. rom.

## 112

**Ploeşti, 15 aprilie 1821**

*Bilet de liberă trecere dat de tagmatarhul Duca lui Niţos pentru a pleca la Braşov.*

Πλοέστι, 15 'Απριλίου 1821

Κύριοι ἀρχηγοὶ καὶ λοιποὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἐπιφέρων τὸ παρόν μου διαβατήριον κύριος Νῖτζος μετὰ τῆς φαμιλίας του, δούλων του καὶ δουλευτριῶν του, ἀπέρχεται εἰς Μπρασσοβόν, ὅθεν νὰ μὴ τολμήσῃ κανεὶς καὶ τὸν πειράξῃ μήτε τοὺς ἀνθρώπους του, μήτε τὰ πράγματά του εἰς τὸ παραμικρόν, καθ'ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν των, διότι ὁ τοιοῦτος παιδεύεται αὐστηρῶς.

Ὁ ταγματάρχης
Δούκας Κωνσταντῖνος

[Pe verso:] Διὰ τέσσαρα ἁμάξια ἐπλήρωσε τὸ φιλοδώρημα τῶν 'Αλβανιτῶν
Κώστας

Ploeşti, 15 aprilie 1821

Către domnii şefi şi ceilalţi din armata grecească.

Domnul Niţos, care poartă prezentul meu paşaport, pleacă cu familia sa, slugile şi slujnicele sale la Braşov, deci să nu îndrăznească cineva să-i facă ceva lui, nici oamenilor şi lucrurilor sale, în tot timpul drumului său, fiindcă va fi aspru pedepsit.

Tagmatarhul
Ducas Constantin

[Pe verso:] Pentru patru căruţe a plătit filodorima cuvenită arnăuţilor
Costas

Muzeul de istorie a Partidului, dosar cu doc. greceşti neinventariate.

---

[1] Traducerea textului grecesc: Eu însă am de gînd, dar n-o spun nimănui, fiindcă am cerut o isprăvnicie şi nu au vrut să-mi dea Bacăul, ci au numit pe fiul lui Iordache Catargi, un copil, şi pe alţii de ai lor. Pentru aceasta vă scriu să veniţi mai repede. Să-mi dai şi iarlîcul hanului care se află la tine pentru ca să aibă încredere că am lucrat pentru ţară şi nu am fost haini. Vă aduc la cunoştinţă acestea pe scurt şi rămîn...

## 113

**De la Prut, 15 aprilie 1821**

*C. Vantoros comunică lui Xanthos că este gata să execute, împreună cu oamenii săi, ordinele generalisimului.*

De la Prut, 15 aprilie 1821

Prea cinstite domnule Xanthos,

Fiind îndemnat de iubirea de neam, iubite domn, mi-ați spus să aștept la Galați împreună cu căpitanul Andrei; cu ce scop nu știu. Află, iubite domn, că m-am gîndit la viața mea de mai mulți ani și m-am hotărît să mor, dar în mod glorios, să trimit mai mulți din dușmanii noștri în iad înainte de a mă duce eu. Deci cînd eram la Constantinopol m-am hotărît să mă duc la București, la tabăra generalisimului, și să mor acolo împreună cu acei care m-au urmat pe propria mea cheltuială (cît permite situația mea săracă). Așadar, frate și prea sincere prieten, dacă eforii de aici vor ordona să rămîn cu căpitanul Andrei, voi asculta și mă voi supune ordinelor lor; altfel voi continua drumul meu, deoarece nu voi mai găsi prilej mai potrivit ca să fiu întovărășit de atîția soldați pentru siguranța drumului și astfel voi executa ordinele scrise ale epitropului general și generalisim al conducerii noastre.

Vă salut plecat și rămîn
Constantin Vantoros

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 176. Text grec.

## 114

**Reni, 18 aprilie 1821**

*At. Xodilos informează pe Xanthos despre pregătirea vaselor grecești de la Dunăre.*

Reni, 18 aprilie 1821

Prea dorite domnule Xanthos,

La Chișinău

Ieri seară domnul Procopie mi-a adus scumpa d-voastră scrisoare, scrisă în Frumoasa. Am aflat părerea d-voastră cu privire la mișcarea vaselor, despre care v-am vorbit și eu ieri mai pe larg. Toate aceste mișcări se cere să se facă cu repeziciune. Ieri s-au dus la Galați căpitanul A. Sfaelos, după ce am vorbit destul atît pentru grabnica trimitere a soldaților cît și a muniției, precum și pentru mișcările vaselor pe mare; să pregătească pesmeți cîți va putea și să ia sub stăpînirea sa vasele și lucrurile, precum a fost îndrumat, și să coboare la Prut, unde trebuie să se aprovizioneze cu arme și nu la Ismail, și din Prut să iasă în largul mării. Bărcile cu muniții și oameni încă

n-au venit de la Ismail, poate să ajungă mîine dimineață. Astăzi de acolo au sosit doisprezece oameni și după patru ore pornesc din nou la drum.

Domnii de la Ismail au spus că dacă se va hotărî să se înarmeze, vasele să rămînă la Prut și să nu se ducă la Ismail, pentru ceea ce ar putea să se întîmple, cînd armata din Galați ar porni. Ce urmează să facă soldații care vor sosi cu întîrziere? În afară de aceasta să se pregătească, precum se spune, o mișcare și în altă parte, cu vase; de asemenea să se ia o hotărîre în legătură cu banii domnului Musos și plecarea necesară a lui Vatichiotis, fiindcă el va fi util pentru multe lucruri. Dacă mi se vor trimite bani de la Galați, eu voi urma [sfaturile] și apoi vom răspunde amîndoi față de acei cu păreri contrarii. Să dea dumnezeu să sosească de la Odesa sau Taganrog arme și să pornească repede vasele [1]. Ieri am trimis pe Stamatelopulos, îndemnîndu-i să-l îndrumeze în mod sigur și cît mai repede, adăugînd tot ce-mi spuneați în însemnarea d-voastră.

Tot timpul cît veți fi acolo, vă rog să-mi scrieți și să mă informați în toate și să lămuriți pe cei din Ismail în legătură cu datoriile lor. Conchid că, pînă să ia sub stăpînirea sa flota și s-o pornească de la Galați, căpitanul Andrei va întîmpina greutăți. Nu mi-au trimis încă scrisorile turcești pe care le-au interceptat, mîine am să vă spun.

Cu acestea vă salut etc.
At. Xodilos

*Iată lista*

13 tunuri cu paturile lor
125 puști cu 55 baionete
99 săbii
10 iatagane
99 obuze de tun
12 topoare
6 lopeți de fier
2 felinare
4 piei de vițel
41 μοναράδες pentru tunuri
1 ladă pentru arme
4 pile
3 forme pentru gloanțe de pușcă
6 ace Tzangarasco
2 3/4 butoaie cu cuie

9 doage
58 butoaie cu proiectile
163 300 gloanțe de pușcă
737 butoaie cu praf de pușcă
300 cartușe
75 obuze de tun
5 obuze Angioliu
12 cartușe pentru proiectile
5 000 cremene
1 cazan mare de fier
6 lopeți
10 odgoane
400 rachete
3 fiare Catzavidia
59 cartușe de proiectile

Toate acestea au fost trimise prin grija și colaborarea lui Spiros Kiparisis de acolo.

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 177–178. Text grec.

[1] Munițiile așteptate de la Odesa au fost trimise în acea vreme la Ismail și de acolo au fost îndreptate la Prut și Galați [nota lu Xanthos].

Iaşi, 18 aprilie 1821

*Nota agentului Austriei către divanul Moldovei prin care îl face răspunzător de tot ce vor suferi sudiţii de pe urma eteriştilor.*

Eşii, în 18 april 1821

Către cinstit divanul Moldaviei, în Eşi.

După ofichialnicele note ce s-au dat de către cinstit consulatul împărăţiei Rosiei în 28 a lunei trecute mart a.c. atît către cinstit divan cît şi către preosfinţitul mitropolit a Moldaviei cu alăturare înştiinţării aceluiaşi cinstit consulat către Alexandru Ipsilanti, au luat dumnialor oştenii elini înştiinţare de voinţa şi hotărîre a pre înălţatului înpărat a toată Rosia, Alexandru I, poroncindu-li-să în urmare aceştii înpărăteştii hotărîri de către eforia frăţiei elineşti ca fieştecare din dumnialor să se întoarcă la urma lor, după care poronci li s-au pus şi în vadè de 7 zile. Însă cînd gios iscălitul c[hesaro] c[răiesc] aghent în temeiul acestor înpărăteşti hotărîri cu bună încredinţare aştepta că dumnialor oştenii eleni următori prea înaltelor hotărîri arătîndu-să, să vor întoarce pe la locurile de unde au venit, şi că nebîntuire siguranţiei a persoanelor şi a averii să va întemeia după măsurile luate de către cinstitul divan, nu cu puţină mirare vede gios iscălitul că după trecere acelii vadeli dumnialor ostaşii eleni, în loc să fie următori acelor prea înalte hotărîri şi să se întoarcă la urmă-şi, să înmulţăsc, pe sudiţi c[hesaro] c[răieşti] de toate neamurile care să află aice neguţătorind îi îngrozăsc cu feliuri de vorbe îngrijitoare, încît toţi spăimîntaţi fiind necontenit supără pe gios iscălitul c[hesaro] c[răiesc] aghent, cerînd siguranţie atît pentru a lor persoane, cît şi pentru familiile i averea lor.

Deci gios iscălitul c[hesaro] c[răiesc] aghent asemene înştiinţare luînd de la a sa pre înaltă curte de hotărîrile înpărăteşti publicarisite prin dumnialui consulul Pisani, nu să poate pricepe de unde izvorăsc aceste nesupuneri poruncilor înpărăteşti şi supt ce cuvînt să lăţesc aşa feliuri de îngroziri către supuşii ai sale c[hesaro] c[răieşti] apostoliceştii măriri. De altă parte gios iscălitul şi toţi sudiţii ai sale c[hesaro] c[răieşti] măriri numai în sfinţenia tractaturilor între pre înalta a sa înpărătească curte şi între strălucita Poartă Otomanicească siguranţia persoanelor şi averilor aflînd, să vede nevoit la aşa neplăcute şi îngrozitoare înprejurări a să adresarisi prin aceasta către cinstit divanul pămîntesc a căruia nefăţarnică supunere către înaltul devlet şi potrivită urmare cu poruncile mai sus arătate mărturisind, pofteşte cu căzuta cinste ca să binevoiască a prinde căzutele măsuri spre întemeierea siguranţiei de obşte a sudiţilor şi spre îndepărtare tuturor îngrijirilor şi primejdiilor în care ar putè veni sudiţi c[hesaro] c[răieşti], căci că amintrile este gios iscălitul silit a protestălui formalnic asupra însuşi cinstit divanul pămîntesc, pe care după

declarațiile înpărăteşti îl cunoaşte ocîrmuitor legiuit şi numai pe însuşi cinstit divan a-l face răspunzător pentru toată neplăcuta întîmplare ce ar puté da asupra suditilor c[hesaro] c[răieşti] aice în Eşi. Şi de priimire cu şi lucrare ce să va face, pofteşte gios iscălitul în scris răspuns.

Iosef Raab

Acad. R.P.R., pach. MXLI (fost ms. rom. 2811), f. 286—287. Orig. rom. Publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 117—118 şi *Revista teologică*, IV (1886), nr. 29 din 9 noiembrie, p. 226.

## 116

**Sculeni, 25 aprilie 1821**

*Eforia eteriştilor din Iaşi împrumută 1 498 groşi de la Dimos Pagonis.*

Σκουλένι, 25 'Απριλίου 1821

Γρ. 1 498 $\frac{31}{40}$ ἤτοι γρόσια χίλια τετρακόσια ἐννενήντα ὀκτὼ καὶ τριάντα ἕναν παρὰν ἐδανείσθη ἡ κάσα τῆς ἐν 'Ιασίῳ 'Εφορίας τῶν Φιλικῶν παρὰ τοῦ κυρίου Δήμου Παγώνη, δι' ἀνάγκη ἐφοδίων πολεμικῶν καὶ πληρωθήσονται τῆς τιμιότητός του εἰς τὴν πρώτην του ἀναζήτησιν μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν πρὸς ἕνα τοῖς ἑκατὸν τὸν μῆνα, καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι γινόμενοι περὶ τούτων ἐγγυηταὶ καὶ πληρωταὶ ὑποφαινόμεθα.

'Ο τριτεραρχίτης Σεραφείμ, ὅστις καὶ διὰ Λουκᾶ Φλωρεστίου, Π. Διογενίτης, Παν. Ρ. Πανσέατος, Φώτιος 'Ηλιάδης

Sculeni, 25 aprilie 1821

Groşi 1 498 $\frac{31}{40}$ adică una mie patru sute nouăzeci şi opt groşi şi treizeci şi una parale a luat cu împrumut casa Eforiei din Iaşi a eteriştilor de la Dimos Pagonis, pentru proviziile militare necesare. Aceşti bani vor fi plătiți domniei sale la prima lui cerere împreună cu dobînda lor de 1% pe lună; noi cei mai de jos, fiind chezaşi şi platnici acestor bani iscălim.

Serafim de la Trei Ierarhi, care semnează şi pentru Luca de la Floreşti, P. Dioghenitis, Pan. R. Panseatos, Fotie Iliadis

Arh. St. Buc., M-rea Frumoasă, pach. I. doc. 1. Orig. grec., cu pecetea Eforiei, avînd în jurul unui fenix, care renaşte din cenuşă, următoarea legendă în greceşte: « Pecetea eforiei eteriştilor din Iaşi ».

**26 aprilie 1821**

*Efectivul trupelor eteriste şi ale lui Tudor Vladimirescu.*

26 aprilie 1821

Raport oficial de totalul forţelor răzvrătiţilor în cele două principate, Moldova şi Ţara Romînească, la 26 aprilie 1821
Generalisim, Principele Alexandru Ipsilanti.

*Primul corp de armată, subt Nicolae Ipsilanti :*

| | | |
|---|---|---|
| Tagmatarhia lui Duca | 1 930 | oameni |
| Hiliarhia lui Orfano | 300 | » |
| Compania lui Ghica | 50 | » |
| Compania gărzii slavone a generalisimului | 60 | » |
| Compania lui Mano | 150 | » |
| Compania lui Costa Valtino | 60 | » |
| Compania lui Caloiani | 100 | » |
| Cazaci | 200 | » |
| | 2 850 | oameni |

*Al doilea corp de armată, subt Gheorghe Ipsilanti :*

| | | |
|---|---|---|
| Tagmatarhia lui Caravia | 350 | oameni |
| Hiliarhia lui Colocotroni | 275 | » |
| Hiliarhia lui Vasile Theodoro | 350 | » |
| Compania lui Mihail | 180 | » |
| Ulanii lui Gornovschi | 70 | » |
| Garda lui Cantacuzino | 50 | » |
| | 1 275 | oameni |

*Corpul de armată al lui Iordache Olimpiotul :*

| | | |
|---|---|---|
| Arnăuţi | 1 500 | oameni |

*Corpul de armată al lui Sava :*

| | | |
|---|---|---|
| Arnăuţii lui Sava | 800 | oameni |
| Arnăuţii lui delibaşa Mihale | 120 | » |
| Arnăuţii lui Ghencea-aga | 100 | » |
| | 1 020 | oameni |
| Batalionul sacru | 400 | oameni |
| Trupe în Moldova | 300 | » |

*Corpul de armată al lui Theodor Vladimirescu :*

| | | |
|---|---|---|
| La Bucureşti (presupuşi) | 4 000 | oameni |
| În Oltenia | 2 000 | » |
| | 6 000 | » |
| Total general | 13 345 | oameni |

Prinţul a fost silit să-şi schimbe planul său, de a organiza armata în divizii, şi să amîne înaintările, din pricina rivalităţii şi a invidiei ofiţerilor săi.

E. Vîrtosu, *Despre Tudor Vladimirescu*, 1947, p. 79–81. Traducere după textul german dat la Zinkeisen, *Geschichte der griechischen Revolution*, I, Leipzig, 1840, p. 170–171. În cele două ediţii (1832 şi 1844) ale lucrării lui Gordon, *History of the Greek revolution*, figurează ca anexa nr. 10, fără altă menţiune; publicat incomplet de C. D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 150.

**118**

**Iaşi, 27 aprilie/9 mai 1821**

*C. Pendedeca cere populaţiei din Moldova să nu dea crezare zvonurilor şi să-şi continue în linişte ocupaţiile.*

Hauptquartier Jassy, 27 April 1821

Vor mehreren Jahrhunderten wünschte es das christliche Volk von dem unerträglichen Joche der Ottomanen sich zu befreien und nun sind überall viele Brüder aufgestanden zu streiten um ihrer Freyheit willen, so dass auch viele Türken aus Epirus und anderen Gegenden, in dem sie sich tauften, ihnen beytraten. Nur hier allein, wo das verehrte Kreuz aufgerichtet worden und der halbe Mond unterdrücket, haben die Umstände und Einlispelung einiger Volksverächter und Schadenfrohen der Despotie der Argorenen Zuneigung verschaft, aus welchen Umstande so manigfältige Unruhen, Furcht, ungegründeter Argwohn und Emigration entstanden sind. Dieses alles haben wir Brüder im Laufe eines Monats in der Erwartung erduldet, um nach der Versicherung der Grossen eine Mässigung in der Verfolgung zu bethätigen, aber umsonst, weil feindselig die Bosheit vermehrt und wir sehen nicht anderes, als wiederholte Posten und Deputationen nach den Gegenden von Braila, von wo sich manche Sachen verbreiteten, absenden, wie diess durch die Correspondenz (aufgefangene) erwiesen ist, als wenn von da die Türken kämen und solche schon im Borde und Odrud wären. Diese sind die Ursachen, Brüder, Christen, der gestern von unsern Brüdern gemachten Bewegung aber kein anderer schädlicher Zweck, welche einige der Übelgesinnten uns unterschieben wollen, daher wir die guten Christen und volksliebende Griechen, Serben und Bulgaren, so wie alle übrigen Einheimischen, wovon wir auch benachrichtigen, damit ihr kein Argwohn schöpfen, sondern eueren Geschäften, Berufspflichten, Haudel und Wandel ohne Furcht und ruhig nachgehen möchtet, weil wir die liebvollen und werthen Landsleute nicht nur lieben und schätzen, sondern auch mit Achtung umarmen, die Bösen aber und die dem Vaterland nicht ergebenen verrathen wir, ohne

es unserer Würde jedoch angemessen zu halten, uns an ihnen zu rächen. Dass aber eine Faction des Hiesigen unsern Völkerrechten und Wünschen abholden existiren, diess thun wir unsern Mitbrüdern, Groko, Serbo, Bulgaren und andern Vaterlandsschätzern zu wissen, damit sie jederzeit wach seyen und die Bewegungen wie auch die Absichten unserer Widersacher beobachten mögtet.

Commandant des hellenischen Corps
K. Pendedeca

Marele cartier, Iaşi, 27 aprilie/9 mai 1821

De mai multe veacuri poporul creştin doreşte să scape de sub jugul insuportabil al otomanilor, şi acum o mulţime de fraţi s-au ridicat să lupte pentru libertatea lor, încît mulţi turci din Epir şi din alte regiuni, botezîndu-se, s-au alăturat lor. Numai aici, unde cinstita cruce a fost înălţată, iar semiluna doborîtă, împrejurările şi şoaptele unor trădători ai poporului şi răuvoitori au stîrnit simpatii pentru despotismul agarenilor din care cauză s-au produs atîtea tulburări, teamă, bănuieli neîntemeiate şi bejenii. Toate acestea le-am răbdat, fraţilor, timp de o lună, în nădejdea că, după asigurarea celor mari, se vor potoli persecuţiile, dar în zadar, căci răutatea creşte duşmănos, şi noi nu vedem decît numeroase poşte şi delegaţii spre ţinuturile Brăilei[1], de unde apoi se răspîndesc diferite zvonuri, după cum rezultă din corespondenţa [interceptată], ca şi cum de acolo ar veni turcii, care ar fi deja la Bordei şi la Odrud. Acestea sînt fraţilor, creştinilor, motivele mişcării efectuate ieri de fraţii noştri nu cu un scop dăunător, aşa cum vor s-o acrediteze unii răuvoitori. De aceea noi vă informăm despre aceasta pe voi toţi bunii creştini şi pe toţi grecii, sîrbii şi bulgarii, ca şi pe ceilalţi locuitori de baştină, ca să nu intraţi la bănuieli, ci să vă vedeţi liniştiţi şi fără teamă de afacerile voastre, de datoriile profesiunii şi de comerţ, fiindcă noi pe vrednicii şi simpaticii oameni de la ţară nu numai că îi iubim şi-i preţuim, ci îi îmbrăţişăm cu stimă, dar pe cei răi şi pe aceia care nu sînt devotaţi patriei îi respingem, totuşi fără să considerăm de demnitatea noastră a ne răzbuna pe ei. Dar că există un grup de oameni pe aici care este potrivnic drepturilor şi dorinţelor noastre, trebuie s-o spunem confraţilor noştri greci, sîrbi, bulgari şi altor iubitori de ţară, ca să fie mereu vigilenţi şi să poată observa mişcările şi intenţiile adversarilor noştri.

Comandantul corpului elenic
K. Pendedeca

*Hurmuzachi*, XX, p. 609. Text germ.

---

[1] E vorba de corespondenţa şi delegaţiile trimise paşei de Braila de către boierii divaniţi din Iaşi (Vezi corespondenţa lui Raab din 2, 4, 7, 11 mai st. n., în *Hurmuzachi*, XX).

**Chişinău, 27 aprilie 1821**

*M. Stratis informează pe Xanthos despre atitudinea guvernatorului Basarabiei, Inzov, faţă de acţiunea eteriştilor.*

Chişinău, 27 aprilie 1821

Prea iubite domnule Xanthos,

La Reni

Prezenta scrisoare v-o trimit cu într-adins om şi sper să vă ajungă acolo; o veţi primi prin d. At. Xodilos. Astăzi m-a chemat guvernatorul, d. Inzov, şi m-a întrebat de d-voastră dacă sînteţi aici. Eu i-am spus că de cîteva zile aţi plecat acolo [la Reni]. El îndată m-a întrebat zicîndu-mi: dumneata ce faci aici? I-am răspuns că am două prăvălii şi mă ocup cu vînzarea mărfii. El mi-a spus iarăşi: « Eu am aflat că tu şi Xanthos, împotriva ordinelor mele, mijlociţi plecarea pe ascuns a unor oameni; astfel vin în fiecare zi şi îmi spun. Aşadar căutaţi să nu vă afişaţi atîta, în interesul d-voastră eu mereu n-am dat ascultare ordinelor primite şi le-am trecut cu vederea, prin urmare liniştiţi-vă şi d-voastră puţin». « Domnul Xanthos», spune el, « să rămînă acolo unde se află pentru cîteva zile şi să nu vină aici, aşa să-l înştiinţezi; de asemenea şi dumneata să te linişteşti şi să stai pe loc puţin. Neapărat să trimiţi o stafetă şi să-l înştiinţezi, fiindcă nu mai pot să suport vorbele unora, care vin la mine ». Aşa mi-a spus să vă înştiinţez. M-a întrebat ce s-a făcut cu atîţia oameni, care erau acum cîteva zile aici, şi unde s-au dus? Eu i-am răspuns că văzînd hotărîrile d-voastră neschimbate şi că este imposibil să le daţi autorizaţia de ieşire din ţară, au luat hotărîrea şi pleacă în fiecare zi acolo de unde au venit, fiindcă sînt oameni săraci şi nu au cum să trăiască aici. Astfel deci stau lucrurile, să ştiţi şi d-voastră. Ne-a spus sfinţia sa Serafim să vă scriem ca să nu plecaţi de acolo înainte de a vă întîlni cu el, că zilele acestea porneşte şi vine şi el acolo. Noi căutăm să trimitem acolo, pe calea cunoscută, cît mai repede şi cît mai pe ascuns posibil şi restul oamenilor care se află aici. Vă trimitem aici alăturat şi toate scrisorile d-voastră ce le-am primit din diferite părţi.

M-a rugat zisul Inzov ca tot ce mi-a spus să rămînă foarte secret. Deci vă rugăm să nu afle nimeni altul aceste lucruri. Blestemat să fie ceasul cînd Petalas a plecat şi a lăsat acum şi pe guvernator să se frămînte şi pe noi să ne neliniştim.

Vă sărut fråţeşte
Marinos Stratis

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 181—182. Text grec.

## 120

**Reni, 6 mai 1821**

*At. Xodilos scrie lui Xanthos despre acțiunile turcilor la Bîrlad și Focșani și despre aprovizionarea corăbiilor eteriste cu făină.*

Reni, 6 mai 1821

Prea dorite domnule Xanthos,

La Ismail

Acum două ore v-am scris anume prin Marinos; după aceasta a sosit Comizopulos de la Chișinău, aducînd cîteva gloanțe și scrisoarea alăturată pentru domnia voastră; el mi-a spus, cunoscînd conținutul, s-o deschid și am deschis-o. Am văzut deci ce scriu de acolo și că este necesar să se facă o reorganizare serioasă în această armată. Este foarte necesar să poftiți aici și de aici să porniți. De la căpitanul Iani primesc știrea că dușmanii stăpînesc satele; un om trimis anume din Leova îmi spune că turcii s-au dus pînă la Bîrlad, unde au măcelărit mulți oameni, precum și la Focșani 70; ei se îndreaptă spre Iași, se adeveresc mișcările turcilor spre Țara Romînească, împotriva taberei noastre. Situația este critică și socot că ai noștri trebuie să se întărească și apoi să pornească și să dea dușmanului lovitura mortală. E timpul ca domnii epitropi să se gîndească în mod sistematic. Am cumpărat o cantitate însemnată de făină pentru corăbii, pentru orice eventualitate.

Mulți soldați au sosit aici de la Chișinău, vreo sută se află la sate, le-am dat astăzi bani destui de cheltuială; scrieți să mi se trimită bani.

Vă salut etc.
At. Xodilos

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 189–190. Text grec.

## 121

**Tîrgoviște, 6 mai 1821**

*Al. Ipsilanti îndeamnă pe grecii din Moldova să dea ascultare lui Gh. Cantacuzino, trimis să restabilească ordinea.*

Ἐν τῷ γενικῷ στρατοπέδῳ εἰς Τυργόβιστον,
τῇ 6 Μαΐου

Ἀδελφοὶ ὁμογενεῖς ὅσοι εὑρίσκεσθε εἰς Ἰάσι καὶ εἰς ὅλην τὴν Μολδαβίαν.

Ἔφθασαν εἰς τὰς ἀκοάς μου αἱ ἀνωμαλίαι ὁποὺ ἔτρεξαν εἰς τὴν Μολδαβίαν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν μου ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ στέλλω τὸν στρατηγὸν σωματάρχην πρίγκιπα Γεώργιον Καντακουζηνόν, μὲ τελείαν πληρεξουσιότητα, νὰ βάλῃ εἰς τάξιν τὰς αὐτοῦ ὑποθέσεις τῆς πατρίδος καὶ νὰ φέρῃ τὴν προτέραν εὐταξίαν.

Θεωρεῖτε λοιπὸν τὴν ἐκλαμπρότητά του ὡς ἄλλον ἐμὲ καὶ ἀκολουθεῖτε ἀπαραβάτως ὅλας τὰς διαταγάς του, τρέχοντες πανταχόθεν νὰ συνενωθῆτε μαζί του, ὅπου σᾶς διορίζει.

'Αλέξανδρος 'Υψηλάντης

Tabăra generală din Tîrgovişte,
la 6 mai 1821

Fraţi de acelaşi neam, cîţi vă aflaţi în Iaşi şi în toată Moldova!

Au ajuns la urechile mele neorînduielile ce s-au petrecut în Moldova după plecarea mea de acolo. Şi iată trimit pe generalul de corp de armată, principele Gheorghe Cantacuzino, învestit cu depline puteri, ca să pună în ordine treburile de acolo ale ţării şi să restabilească buna rînduială de mai înainte. Să consideraţi deci pe luminăţia sa ca propria mea persoană şi să urmaţi întocmai toate poruncile lui, alergînd de pretutindeni, să vă uniţi cu el unde veţi fi porunciţi.

Alexandru Ipsilanti

Arh. St. Buc., Acte de familii, fondul Crupenschi, A. N., doc. CXXXVI/35. Text grec, imprimat; publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 375; *Uricariul*, VI, p. 41.

## 122

**Tîrgovişte, 8 mai 1821**

*Al. Ipsilanti ordonă trecerea sub comanda lui Gheorghe Cantacuzino a unei părţi din efectivul lui Duca*

Tabăra generală din Tîrgovişte,
8 mai 1821

Către hiliarhul C. Duca.

Prea luminatul general de corp de armată principele Gheorghe Cantacuzino fiind trimis să acţioneze, precum i s-a poruncit prin viu grai, va trece pe acolo. El va pleca de aici mîine dimineaţă. Prin urmare vei pregăti un număr însemnat din soldaţii tăi sub comanda unuia din ofiţeri, ca să treacă sub conducerea luminăţiei sale, spre a-i întrebuinţa la îndeplinirea celor poruncite. Cînd va sosi acolo, veţi sta de vorbă cu el, şi dacă va socoti că este bine să vă ia cu dînsul, îl veţi urma, luînd şi un număr de soldaţi cerut de împrejurări. Acolo veţi hotărî cum să procedaţi pentru executarea celor poruncite, potrivit cu ştirile pe care le aveţi de la avangărzile d-voastră în ceea ce priveşte mişcările şi poziţiile duşmanilor.

Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., II, p. 333. Text grec.

**Reni, 10 mai 1821**

*At. Xodilos sfătuiește pe Xanthos să plece la Ipsilanti și să discute cu el problema menținerii Moldovei în mîinile Eteriei.*

Reni, 10 mai 1821

Prea dorite și prea respectate domnule Xanthos,

N-am avut ieri timp să vă scriu cu poșta, fiindcă am ajuns acasă noaptea venind de la carantină. Răspund la scrisoarea d-voastră dorită și cinstită din 7 ale lunii curente, pe care am citit-o cu multă supărare pentru toate acelea pe care frații le întrebuințează cu răutate și ingratitudine, cu necuviință și cu invidie, clevetind în mod nesocotit pe unii oameni nevinovați. Frate și scumpe domnule Xanthos, să nu vă supărați și să nu căutați răzbunare. Situația neamului și a patriei iubite, ostenelile și străduințele d-voastră de pînă acum trebuie să vă facă să treceți cu vederea și să nu vă supărați pentru cele petrecute și să nu încetați nici un moment de a avea grijă de cauza neamului; faptele fiecăruia sînt cunoscute; nu vă sfătuiesc (vă vorbesc liber) să vă duceți. Domnul Serafim vă sărută. Am vorbit despre toate acestea pe larg, și singur mi-a spus că nu admite purtarea celor din Ismail și că l-a nemulțumit tot ce a văzut și a auzit acolo, la care nu se aștepta; este foarte indignat și îi părea rău că nu v-a întîlnit. Cele ce am vorbit aseară, le veți afla de la fiul domnului Vlasis, care din întîmplare a fost prezent. Răbdare, bunul meu, și intențiile noastre să rămînă neschimbate.

Am auzit părerea d-voastră d spre trimiterea soldaților care se află la Prut, și se va pune în practică, dacă pînă mîine nu va apare vreo altă întîmplare care să schimbe lucrurile din Moldova, fiindcă pentru tabără din toate părțile vin știri bune. De aceea cauza neamului cere ca să fie o comunicație între noi și tabără; de asemenea nu trebuie să ne lipsească comunicația atît pentru interesul nostru cît și pentru nevoia de a avea în mîna noastră Moldova, ceea ce este ușor, dacă vor porni două-trei mii soldați din oastea generalisimului. Despre aceasta îmi scriu cei de la Chișinău și vorbind cu cuvioșia sa găsim că aceasta este drept; și aceasta ca să se facă este nevoie ca domnul Xanthos să se ducă la tabără, să prezinte personal și în mod c'ar lucrurile așa cum știe în fața generalisimului; sînteți prețuit de prea luminatul și sînteți necesar p"ntru multe motive. La aceasta insistă mult domnul Serafim și vă roagă mult pentru aceasta și insistă să vă întîlniți la Chișinău fără întîrziere, și să porniți pe la Brașov; cît privește călătoria d-voastră lungă să rămînă mai tîrziu, fiindcă aveți timp. Apoi, pentru mai multe motive cere să vă duceți la tabără; primiți deci și hotărîți-vă. Cuvioșia sa mîine sau poimîine pleacă de aici. Turcii au trimis la Iași 4 000 soldați din trei părți, a doua zi după lupta de la Galați. Pendedeca a plecat la 6 și seara era la Stînca în casa lui Roznoveanu, nu se știe ce drum va apuca, sau va veni la carantina de la Sculeni,

unde desigur nu-l vor primi. Cei din Chișinău l-au sfătuit să caute să se unească cu ai noștri de la Prut, pînă diseară desigur vom avea știri; dușmanii la 6 au ajuns la Docolina. De la Chișinău domnul Marinos îmi spune că a primit scrisori și că prea luminata doamnă și domniță Ralu, precum și postelnicul Rizos au primit scrisori cu data de 22 ale lunii trecute, aduse de un om trimis anume, care a spus că tabăra era foarte bine întărită. Din ceas în ceas așteptăm pe omul pe care l-am trimis acum două zile mai departe, ca să aflăm de mișcările dușmanului. De la Chișinău ne-au trimis gloanțe și cartușe, dar nu și bani. Mi se spune că turcii vor primi răspuns mai tîrziu. Să-mi comunicați tot ce veți afla de la guvernatorul Odesci; pe cînd plecarea d-voastră acolo?

Vă salut etc.

At. Xodilos

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 190—192. Text grec.

## 124

**Tîrgoviște, 15 mai 1821**

*Al. Ipsilanti ordonă lui Duca să aresteze pe mitropolit și vistier, care fug spre Austria.*

Către hiliarhul domnul Duca.

În momentul acesta am fost informat că mitropolitul și vistierul au plecat din București aseară la ora 1. Se crede că au luat drumul spre Cîmpina, sau spre Bucov, ca să se refugieze în Austria. Prin urmare, fără cea mai mică întîrziere veți da ordin la toate punctele de trecere să fie arestați și trimiși îndată aici.

Alexandru Ipsilanti

I. Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., II, p. 333. Text grec.

## 125

**Ismail, 17 mai 1821**

*C. Ghiastas comunică lui Xanthos că Pendedeca, care a fost unealta boierilor, a încercat să intre la carantină, dar a fost împiedicat.*

Ismail, 17 mai 1821

Prea nobile domnule Xanthos,

La Chișinău

La 15 ale lunii curente am sosit aici, n-am neglijat să mă interesez de domnia voastră. Văd că astăzi m-a chemat domnul Mihail Fochianos și mi-a dat o scrisoare a d-voastră și am văzut tot ce-mi spuneți. Pentru cîteva zile sînt împie-

dicat de interesele mele, care îndată au luat altă înfăţişare. Prietenii s-au gîndit că mă voi pierde. În cîteva zile voi termina şi voi urma planul meu. Scrisorile principelui le-am înmînat lui Pendedeca şi nişte oameni cinstiţi mi-au promis că le vor duce şi să fiţi liniştit. Cred că cele întîmplate la Sculeni vă sînt cunoscute şi că Pendedeca a cerut să intre în carantină şi abia l-am împiedicat, fiindcă boierii l-au avut drept unealtă pentru interesele lor.

Nu mai am altceva şi vă salut cu respect

Constantin Ghiastas

Em. Xanthos, Ἀπομνημονεύματα, p. 195—196. Text grec.

## 126

**Iaşi, 23 mai 1821**

***Gh. Cantacuzino dă ordin ca toate cele luate de la locuitori să fie înapoiate, afară de arme şi pîine, iar locuitorii săraci să fie apăraţi în orice împrejurare.***

Ἰάσιον, 23 Μαΐου 1821

Κύριε!

Ὁ κύριος Πεντεδέκας μοὶ παρέστησε τὸ γράμμα σας ἰδὼν τὰ ἐν αὐτῷ, ἀναγκαιότατον κρίνω νὰ τῇ παραγγείλω τὰ ἀκόλουθα. Τὰ πράγματα ὁποὺ ἐπάρθησαν ἀπὸ τὰ ἀρχοντικὰ ὀσπίτια, ὄχι μόνον ἀποφασιστικῶς ἐμποδίζω εἰς τὸ νὰ διαμοιρασθῶσι μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ μάλιστα ἅμα ὁποὺ λάβῃς τὸ παρόν μου, ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα νὰ δοθοῦν εἰς ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπάρθησαν, ἐκτὸς ἁρμάτων, τὰ ὁποῖα ἂν εὑρίσκωνται νὰ σταλθῶσιν ἐδῶ, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κανένας ἀπὸ τοὺς στρατιώτας νὰ μὴν τολμήσῃ νὰ πάρῃ τὸ παραμικρὸν πρᾶγμα ἀπό τινα, ὁποίας δήποτε τάξεως καὶ ἂν εἶναι. Οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, διὰ νὰ φανοῦν ἄξιοι τοιούτου ὀνόματος, πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται τὰ ἅρματά των κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ὄχι εἰς τὸ νὰ γυμνώνουν τοὺς ἰδίους χριστιανούς, μήτε ἦτον, μήτε εἶναι τοιοῦτος ὁ σκοπός μας. Ἐν ᾧ εὑρισκόμεθα ὑπὸ τὰς ἱερὰς σημαίας τῆς ἐλευθερίας, ὅλη μας ἡ ἐπιμέλεια καὶ φροντὶς πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, εἰς τὸ νὰ ἑνώσωμεν τὰ ἐδικά μας συμφέροντα μετὰ τῶν Μπογδάνων, τοῦτο εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ἐδικά μας συμφέροντα καὶ πλέον ἀναγκαῖα μας καθήκοντα. Ἡ πρώτη βάσις τοῦ ἱεροῦ κινήματός μας εἶναι πίστις καὶ πατρίς, αὐτὰ ἐκηρύξαμεν, αὐτὰ καὶ τώρα κηρύττομεν. Κάθε λοιπὸν ἐναντίον κίνημα κατὰ τῶν ὁμοθρήσκων εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον μεγαλύτερα ἄτοπα. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐδῶ ἐπιστροφῆς μας ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας τῶν πτωχῶν ἐγκατοίκων, περὶ τούτου θέλει εἶναι ἡ μεγαλυτέρα μου φροντίς, καὶ αὐστηρῶς θέλω παιδεύσει ὅσους ἤθελον τολμήσει νὰ φρονοῦν καὶ νὰ πράττουν ἐναντίον τῶν τοιούτων σκοπῶν μου. Αὐτὰ σοὶ παραγγέλω νὰ φανερώσῃς καὶ τῷ καπετὰν . . . διὰ νὰ τὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας καὶ ὅλοι κοινῶς νὰ ὁδηγηθῶσιν εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τοιαύτας διαταγάς, ἂν θέλετε νὰ

δείξετε ἐκδουλεύσεις οἵας ἡ πατρὶς ζητεῖ ἀπὸ ἐσᾶς. Ἂν καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας μὲ τὰ κινήματά τους ἐφάνησαν ἐχθροί μας, ἡ θεία πρόνοια τοὺς τοιούτους ὡς χριστιανομάχους θέλει τοὺς παιδεύσει. Ἂν οἱ πτωχοὶ ἐγκάτοικοι, ἀπατημένοι ἀπὸ αὐτούς ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμά των, οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἄξιοι λύπης, ἀλλ' ὄχι παιδείας. Αὐτὰ εἶναι τὰ αἰσθήματά μου, καὶ εἶμαι εὔελπις ὅτι κάθε ἀληθὴς πατριώτης ἔχει τὰ ἴδια, τοὺς δὲ ἀλλοφρονοῦντας ποτὲ ἡ πατρίς μας δὲν θέλει καταδέχεται νὰ τοὺς ὀνομάζῃ υἱούς της.

Ἂν εἶναι δυνατόν, τὸ ψωμὶ ὁποὺ εὑρέθη εἰς διάφορα μέρη φροντίσατε νὰ μετακομισθῇ εἰς Ἰάσιον, ὡς ἀναγκαῖον διὰ τὴν τροφὴν τῶν στρατιωτῶν, τὰ δὲ λοιπὰ πράγματα, ὁποίου εἴδους καὶ ἂν εἶναι, ὅσα ἐπάρθησαν νὰ τὰ ἐπιστρέψετε, τὰ δὲ ἐναπολειφθέντα νὰ μὴν τὰ πειράξετε κατ' οὐδένα τρόπον. Μὲ ὅλον ὁποὺ ἡμεῖς ἔχομεν πολλοὺς ἐκ τῶν ἐντοπίων ἐχθρούς, μὴ λησμονεῖτε ὅμως ὅτι ἔχομεν ἕναν φοβερώτερον ἐχθρὸν νὰ καταπολεμήσωμεν, κατ' αὐτοῦ ἐκινήθημεν καὶ αὐτὸς μόνος πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐκδικήσεώς μας. Τοὺς πτωχοὺς ἐγκατοίκους νὰ τοὺς ὑπερασπίζεσθε εἰς κάθε περίστασιν, φερόμενοι πρὸς αὐτοὺς μὲ ὅλην τὴν πραότητα, καθὼς τὸ χριστιανικὸν χρέος ἀπαιτεῖ, διὰ νὰ ἐξαλείψωμεν ἀπὸ τὰς καρδίας τους τὸν ἄμετρον φόβον, ὁποὺ τοὺς ἐκυρίευσε. Διὰ αὐτὸ τὸ τέλος στέλλω καὶ τὰς παρούσας προκηρύξεις, τὰς ὁποίας ἀμέσως νὰ τὰς κοινολογήσητε εἰς ὅλους κοινῶς, διὰ νὰ καθησυχάσουν τὰ τεταραγμένα πνεύματα τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τοῦτο ἔτι μᾶλλον θέλει ἀνεργήσει καὶ τὸ ἐδικόν σας φέρσιμον εἰς αὐτούς, περὶ οὗ δὲν ἀμφιβάλλω, περιμένοντας ἐκ μέρους σας κάθε ὑπακοὴν εἰς τὰς διαταγάς μου καὶ εἰς τὰ θελήματα τοῦ ἰδίου ἀρχιστρατήγου μας.

Γεώργιος Κανταχουζηνός

**Iaşi, 23 mai 1821**

**Domnule!**

**Domnul Pendedeca mi-a prezentat scrisoarea d-voastră şi am văzut cele cuprinse; socot foarte necesar să vă poruncesc următoarele: interzic cu străşnicie ca lucrurile luate din casele boiereşti să fie împărţite între soldaţi. Îndată ce vei primi prezenta mea scrisoare, toate lucrurile să fie înapoiate persoanelor de la care au fost luate, în afară de arme, care, dacă se găsesc, să fie trimise aici, şi în viitor niciunul din soldaţi să nu îndrăznească să ia cel mai mic lucru de la cineva, din oricare clasă socială ar fi. Soldaţii greci, ca să fie vrednici de numele lor, trebuie să întrebuinţeze armele împotriva duşmanilor creştinismului, şi nu să jefuiască pe creştini; acesta nu este scopul nostru şi nici n-a fost. Cît timp ne aflăm sub steagurile sfinte ale libertăţii, toată sîrguinţa şi grija noastră trebuie să fie mereu îndreptată şi cu atît mai mult în împrejurările de astăzi, spre a uni interesele noastre cu cele ale moldovenilor; aceasta este un interes al nostru şi o datorie din cele mai imperioase. Principala bază a sfintei noastre mişcări este credinţă şi patrie; aceasta am declarat-o şi o declarăm şi acuma; orice acţiune deci împotriva acelor de o religie cu noi, este una dintre faptele cele mai necuviincioase. Întoarcerea noastră aici are**

ca scop numai restabilirea liniştii printre sărmanii locuitori. În această direcție voi acționa cu foarte mare grijă şi voi pedepsi aspru pe acei care vor îndrăzni să cugete şi să uneltească împotriva scopurilor noastre. Îți poruncesc să faci cunoscute acestea şi căpitanului... [1] ca să le transmită soldaților de sub comanda sa, şi cu toții să se călăuzească în viitor de aceste porunci, dacă doriți să aduceți serviciile, pe care patria le cere de la d-voastră. Dacă unii dintre boieri ni s-au arătat duşmani prin acțiunile lor, sfînta pronie are să-i pedepsească pe aceştia ca pe nişte persecutori ai creştinilor. Dacă locuitorii săraci înşelați de aceştia au urmat pilda lor, aceştia sînt vrednici de milă, şi nu de pedeapsă. Acestea sînt sentimentele mele, şi sînt plin de speranțe că orice patriot adevărat are aceleaşi sentimente, iar pe acei care gîndesc altfel, niciodată patria noastră nu va binevoi să-i numească fiii ei.

Să aveți grijă, dacă se poate, ca pîinea care a fost găsită în diferite părți să fie transportată la Iași, fiind necesară hranei soldaților, iar restul lucrurilor, de orice fel, care au fost luate, să fie înapoiate, iar cele ce vor rămîne să nu fie atinse în nici un caz. Cu toate că mulți dintre localnici ne sînt duşmani, să nu uitați însă că avem să combatem un duşman mult mai primejdios. Împotriva acestui duşman am pornit şi numai el trebuie să fie obiectul răzbunării noastre. Pe locuitorii săraci să-i apărați în orice împrejurare şi să vă purtați cu ei cu toată blîndețea, precum cere datoria creştinească, ca astfel să ştergem din inimile lor teama nemărginită ce i-a cuprins. În acest scop trimit şi aceste proclamații pe care să le aduceți îndată la cunoştința tuturor îndeobşte, ca să se liniştească spiritele agitate ale oamenilor. La aceasta va contribui şi mai mult purtarea d-voastră față de ei, de care nu mă îndoiesc. Aştept din partea d-voastră să arătați deplină ascultare ordinelor mele şi dorințelor generalisimului nostru.

Gheorghe Cantacuzino

Arh. St. Buc., Acte de familii, fondul Crupenschi, A.N., doc. CXXXVI/38. Tex grec, imprimat.

## 127

**Cîmpulung, 25 mai 1821**

*Iordache Olimpiotul scrie lui Hagi Ianuş să ajute pe soția sa Stana, care merge în Basarabia.*

Κιμπουλούγγι, 25 Μαΐου 1821

Χαιρετῶ σε κὺρ Χατζὴ Γιαννούση.

Ἐγὼ στέλνω τὴν ἡ γυναῖκα μου Στάνα μὲ τὰ παιδιά μου στὴν Μπασαραμπία καὶ φοβοῦμαι νὰ μὴν τὴν πειράξουν οἱ καταραμένοι οἱ ἐχτροί μας, διὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ κάμῃ τὴν χάριν ἂν ἰδῇς ὅτι τὴν πειράζουν, ἀμέσως νὰ τρέχῃς

[1] Loc alb.

καὶ νὰ ζητήσῃς τὰ γρόσια νὰ σὲ τὰ δώσῃ, λέγοντας ὅτι ἐγὼ ἔμασα ἀπὸ τὰ μούλκιά σου καὶ ἀπὸ τὰ βερεσέδια σου καὶ νὰ εἰπῇς ὅτι εἶναι τριακόσιες πενήντα χιλιάδες γρόσια δικά σου, τὰ ὁποῖα γλυτώνοντάς τα τὰ ἔχετε ἀμανέτι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν πεθάνω νὰ τὰ δώσῃς στὰ παιδιά μου καὶ νὰ μὴν τὰ ἀφήσῃς εἰς τοὺς δρόμους νὰ χαθοῦν.

Νὰ πλερώσῃς καὶ τὸ χρέος μου ὁποὺ ἔδωσα ὁμολογίες μου, μάλιστα τοῦ ἀδελφοῦ μας Μακεδόνη τὸ πρότερον καὶ νὰ κοιτάξῃς διὰ τὴν ψυχή μου.

Καὶ μένω πρόθυμος καὶ ὡς ἀδελφὸς δοῦλος

Γεώργιος Ὀλύμπιος

Τὸν ἀνεψιόν μου Γιάννη τὸν ἀφίνω δέκα χιλιάδες γρόσια

Γεωργάκης

[Adresa:] Τὸ παρὸν γράμμα δοθήτω εἰς τίμια χέρια τοῦ κυρίου κὺρ Χατζῆ Γιανν[ού]ση

Εἰς Σιμπίνι

**Cîmpulung, 25 mai 1821**

**Te salut chir Hagi Ianuş.**

**Trimit pe soţia mea Stana, cu copiii mei, în Basarabia şi mă tem să n-o supere blestemaţii de duşmani ai noştri. De aceea te rog să-mi faci plăcerea, dacă vei vedea că o supără, ca îndată să mergi şi să ceri banii ca să ţi-i dea, zicînd că i-am strîns de pe moşiile tale şi din datoriile ce aveai de primit şi să spui că sînt trei sute cincizeci de mii groşi ai tăi, pe care scăpîndu-i, să-i aveţi drept amanet de la Dumnezeu. Şi dacă voi muri, să-i dai la copiii mei şi să nu-i laşi pe drumuri să piară. Să plăteşti şi datoria mea, pentru care am dat chitanţe, anume mai întîi fratelui nostru Macedonschi, şi să ai grijă de sufletul meu.**

**Şi rămîn binevoitor şi ca un frate şi slugă**

**Iordache Olimpiotul**

**Nepotului meu Iani îi las zece mii groşi.**

**[Adresa:] Scrisoarea prezentă să se dea în cinstitele mîini ale domnului Hagi Ianuş,**

**la Sibiu**

**Acad. R.P.R., doc. CCCCIII/232. Orig. grec.**

## 128

**Iaşi, 27 mai 1821**

***Gh. Cantacuzino cere lui Xanthos ca eforii Eteriei din Rusia să trimită urgent bani la Iaşi.***

**Iaşi, 27 mai 1821**

**Domnule Xanthos,**

**Am primit scrisoarea din 24. Am văzut cele cuprinse. Prin urmare citiţi scrisoarea mea către efori şi veţi vedea ce nevoie de bani are în situaţia de**

acum casa taberei noastre din Moldovalahia. Aşadar, să ni se trimită fără nici o întîrziere bani, să fac faţă nevoilor de aici, care sînt mai importante.

P.[rinţul] Gh. Cantacuzino

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 198. Text grec.

## 129

**Iaşi, 1 iunie 1821**

*Gh. Cantacuzino comunică lui Xanthos primirea banilor trimişi şi îi cere ca eforii de la Chişinău să preschimbe 25 000 ruble hîrtie în galbeni.*

Iaşi, 1 iunie 1821

Domnule Xanthos,

La Chişinău

Ieri am primit scrisoarea ta de la domnul Comizopulos scrisă la 30 mai; de la acelaşi am primit şi banii trimişi, 3 000 galbeni olandezi şi 7 000 groşi în mahmudele. După cum îmi scrii, au rămas la eforii din Chişinău 25 000 ruble hîrtie. Dispun ca aceste ruble să se preschimbe în galbeni olandezi şi să mi se trimită cît mai urgent. Alaltăieri ţi-am scris d-tale şi eforilor de acolo ca să se vîndă cecurile de 12 000 galbeni şi banii să se depună la domnul I. Ambrosie din Odesa, ca să-i întrebuinţeze pentru pregătirea soldaţilor aflaţi acolo. Să-mi scrieţi dacă această dispoziţie a mea a fost pusă în aplicare, iar dacă nu, să grăbiţi îndeplinirea ei.

Am scris cele necesare către cei din Odesa şi Ismail şi sper să mă asculte. Mă mir, prietene, cum în cei mai însemnaţi dintre concetăţenii noştri este încuibată patima murdară a dezbinării. Fie ca marele demiurg al universului să nu treacă cu vederea renaşterea neamului nostru care se află în pericol.

Fii sănătos
P.[rinţul] Gh. Cantacuzino
general de corp de armată

*P. S.* Am primit şi scrisoarea ta din 31 mai şi voi scrie unde trebuie cele necesare.

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 200–201. Text grec.

## 130

**Sculeni, 3 iunie 1821**

*F. Iliadis înştiinţează pe Xanthos despre apropiata sosire a lui Lisgaras de la Laybach.*

Sculeni, 3 iunie 1821

Prea respectate prietene, domnule Xanthos,

Aseară am sosit aici sănătos împreună cu domnul Panos. Sînt preocupat să descurc cele încurcate şi să vin la Chişinău să punem în practică cele vorbite;

poate mîine sau poimîine să vină aici și Lisgaras, care, după știrea adusă de cineva care a călătorit cu el, vine neapărat cu vești bune. El s-a întîlnit la Laybach cu împăratul și cu d. Capodistria; plîngerile lui au fost ascultate cu atenție și mi se pare că vine consolat. De aceea este nevoie să ne întîlnim mai întîi cu el și apoi să întreprindem călătoria noastră. Acesta a dat dispoziția orală prin persoana care a călătorit împreună cu el ca domnitorul și Roznoveanu să fie pregătiți să treacă în Moldova, ce însemnează aceasta, timpul ne-o va arăta. Se zice că ieri a trecut în Moldova și un general rus cu zece oameni de ai lui. După persoana care a spus aceasta, se vede că nu este minciună; azi-mîine vom fi mai bine informați. Să-mi scrieți dacă sînteți hotărît pentru călătorie și cam cîte zile poate să dureze întîrzierea noastră, cu toate că am vorbit odată în mod hotărît. Să fie secrete cele ce v-am scris, pînă vom vedea ce ne va aduce ziua de mîine.

Vă salut
F. Iliadis

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 201–202. Text grec.

## 131

**Botoșani, 6 iunie 1821**

***Căpitanul Spiridon Arvanitachis ordonă soldaților greci care pleacă la Dorohoi să nu pricinuiască neorînduieli și supărări locuitorilor.***

'Εν τῷ ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ
Μποτοσανίου τῇ 6 'Ιουνίου 1821

Πρὸς τοὺς εἰς Δοροχόϊ ἀπερχομένους Ἕλληνας στρατιώτας.

Παραγγέλεται πᾶσι τοῖς ἐκεῖσιν ἀπερχομένοις ἀδελφοῖς Ἕλλησι στρατιώταις ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ πράξῃ παρὰ τὴν προσταγὴν ἣν φέρει μεθ' ἑαυτοῦ, νὰ λαμβάνῃ τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ διὰ τὸ ἄλογόν του, χωρὶς νὰ ζητῇ περισσά, τὸ ὁποῖον ἐνοχλεῖ καὶ τὸ γένος καὶ ἀδικεῖ καὶ τοὺς πτωχοὺς λακουϊτόρους. Ἡ τροφή τους θέλει τοῖς δίδεται παρὰ τοῦ ἐκεῖσε ἰσπραβνίκου, χωρὶς νὰ κάμουν ὅτι θέλουν. Νὰ φροντίζωσι μόνον καὶ μόνον διὰ τὰς ὑπηρεσίας των, ἀλλ' ὄχι νὰ πράττωσιν ἀταξίας, αἱ ὁποῖαι προξενοῦσιν ἐνόχλησιν. Ὅ,τι χρειάζονται νὰ ζητῶσι παρὰ τοῦ ἰσπραβνίκου τακτικῶς, χωρὶς καταχρήσεις. Αὕτη εἶναι ἡ θέλησις τοῦ γένους. Νὰ μὴ ἀνακατώνεσθε εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις τελείως. Οὕτω παραγγέλλεται.

Διὰ τὸν ἀρχηγόν μας Σπυρίδωνα 'Αρβανιτάκην
'Αναστάσιος Χριστόπουλος σεκρετάριος
Σπυρίδων 'Αρβανιτάκης

Tabăra greacă din Botoșani, 6 iunie 1821

Către soldații greci care pleacă la Dorohoi.

Se ordonă tuturor soldaților frați greci care pleacă acolo ca nici unul din aceștia să nu îndrăznească să facă ceva împotriva ordinului ce are asupra sa. Fiecare să-și ia hrana trebuincioasă pentru el și calul său, și să nu ceară nimic în plus ca să nu supere poporul și să nedreptățească pe locuitorii săraci. Hrana li se va da de către ispravnicul de acolo, iar ei să nu ia nimic după bunul lor plac; să aibă grijă numai de misiunea lor și să nu pricinuiască neorînduieli care aduc supărări. Să ceară tot ce au nevoie de la ispravnici după regulă, fără vreun abuz. Aceasta este voința neamului. Să nu vă amestecați deloc în treburile administrative. Astfel se poruncește.

Pentru comandantul nostru Spiridon Arvanitachis,
Anastasie Hristopulos secretar,
Spiridon Arvanitachis [1]

Arh. St. Buc., Acte de familii, fondul Crupenschi, A. N., doc. CXXXVI/31. Orig. grec.

## 132

**[6] iunie 1821**

***Raportul căpitanului D. B. Teodor către generalul Gh. Cantacuzino cu privire la ancheta efectuată de el în pricina cailor și oilor luate de eteriști de la boierul Iancu Cananău.***

[6] Ἰουνίου 1821

Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ!

Ἐμφανισθέντος ἐνταῦθα τοῦ ἄρχοντος σπαθάρη Ἰάγκου Κανανοῦ μετὰ τοῦ Μανόλη Ἰσπάση κατὰ τὴν ἀπὸ 6 τοῦ παρόντος μηνὸς προσταγὴν τῆς ἐκλαμπρότητός της, καὶ ἐξετάσας μετ' ἀκριβείας τήν τε πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά της ἀγωγὴν τοῦ ἄρχοντος σπαθάρη καὶ τὴν δι' ἐπιτιμίου γράμματος ἐπιτόπιον μαρτυρίαν τοῦ αἰδεσιμωτάτου οἰκονόμου Ἠλία, ἐφ' οἷς ἀνέφερεν ὁ ἄρχων σπαθάρης τῇ ἐκλαμπρότητί της διὰ τὰς ἐπιδρομὰς μὲ ἄρματα ἑνὸς Μπανίκα ραζέση ἀπὸ χωρίον Μπιρσανέστι, συνοδευομένου παρὰ τοῦ εἰρημένου Μανόλη Ἰσπάση ὡς ἐν ταῖς δι' ἐπιτιμίου γράμματος ἐπιτοπίοις ἀποδεικτικαῖς μαρτυρίαις σημειοῦται, ἀπεδείχθη τόσον ἔμπροσθέν μου ὅσον καὶ ἐν τῇ ἰσπραβνιτζίᾳ τοῦ Ἰασίου κατὰ πάντα ἀνεύθυνος ὁ ἄρχων σπαθάρης. Καὶ ἐπειδὴ ἄνευ λόγου ἐλήφθησαν τὰ ζῶα της εὐγενίας του, φοράδαι καὶ πρόβατα καὶ ἀπεκομίσθησαν ἐδῶ, ἐφ οἷς ὁ Ἰσπάσης ψευδῶς δι' ἀγωγῆς ἀνέφερε καὶ ἐναντίον τῶν ἀποδεδειγμένων δικαίων τῆς εὐγενίας του ἀπεδόθησαν κατ' ἐπιταγήν της τῷ ἄρχοντι σπαθάρη τά τε πρόβατα, ὅσα εὑρέθησαν, καὶ τὰ ἄλογα εἰς ποσότητα 82. Ἐκ δὲ δέκα ἀλόγων ὁποὺ

---

[1] Scris de altă mînă. Probabil Hristopolos a scris întreaga scrisoare, iar Spiridon Arvanitachis a semnat-o.

ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν εἶχον μένει (ὡς ὁ ἴδιος Μανόλης ἀποδεικνύει διὰ μιᾶς ἐγγράφου αὐτοῦ ἀποδείξεως ὅταν ἐδόθησαν προλαβόντως τὰ 82 ἀπὸ Ἰάσι, καὶ ὁ ἄλλος ὁ χεργελὲς ἀπὸ Μποτοσάνι, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκτὸς τῶν δέκα ὁποὺ ἔμεινον ἐδῶ, ἐκρατήθησαν ἐκεῖ εἰς Μποτοσάνι πέντε ἄτια νέα) εὑρέθησαν μόνον δύο φοράδαι, εὑρεθεῖσαι παρὰ τοῦ Ἰσπάση καὶ ἓν ἄτι, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ ἐδόθησαν τῷ ἄρχοντι σπαθάρη. Ἑπτὰ ὅμως ἄλογα, ἐξ ὧν δύο ἦσαν ἑνὸς πραγματευτοῦ Δημητράκη Ζιγούη, καὶ 52 σώματα προβάτων, δὲν εὑρέθησαν ὅλως εἰμὴ[1] ἓν ἄτι ἡμιψόφιον τὸ ὁποῖον εὑρεθὲν εἰς ἕνα κῆπον εἰς Μπαχλουΐ κειτόμενον, μήτε εἶναι ἐλπὶς νὰ σηκωθῇ.

Μένει λοιπὸν εἰς τὴν βαθύνοιαν αὐτῆς, κατὰ τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἄρχοντος σπαθάρη καὶ τὴν δι' ἐπιτιμίου γράμματος ἐπιτόπιον ἐξέτασιν, ἥτις ἀποδεικνύει ψευδῆ τὴν ἀγωγὴν τοῦ Ἰσπάση, καθ' ἣν ἀδίκως ἐλήφθησαν τὰ ζῶα τοῦ ἄρχοντος σπαθάρη, ἵνα τῷ δοθῇ παρὰ τῆς φιλοδικαίου αὐτῆς ἐκλαμπρότητος ἡ προσανήκουσα ἱκανοποίησις διὰ προσταγῆς πρὸς τὸν εἰς Μποτοσάνι καπετὰν Σπύρον, ὅπως παρόντος καὶ τοῦ ἐκεῖ βορνικεύοντος στολνίκου Γρηγορίου Ρίζου, ὡς πλησίον ὄντος, καὶ τοῦ Οἰκονόμου Ἠλία ἀσφαλίζῃ τὴν ὑπ' ἐκείνου τοῦ Μπανίκα ἐπαπειλουμένην ζωὴν τοῦ τε ἄρχοντος σπαθάρη καὶ τῶν ἀνθρώπων του, ὡς τὰ μαρτυρικὰ ἀποδεικνύουν, καὶ ἑπομένως ἀναπληρώσῃ ἀπαξάπασαν τὴν ἐξ αἰτίας ἐκείνου τοῦ Μπανίκα προξενηθεῖσαν τῷ ἄρχοντι σπαθάρῃ ζημίαν καὶ παραδειγματίσῃ μὲ ἐπιτόπιον παιδείαν τὴν τόσην τόλμην του καὶ καταπάτησιν τοιούτων δικαιωμάτων, πρὸς σωφρονισμὸν τόσον τοῦ Μπανίκα ὅσον καὶ τῶν συμμαχούντων αὐτῷ, ἔτι δὲ καὶ τῶν ζουρμπατζήδων τζαράνων του ὁποὺ τοσάκις μὲ ἄρματα καὶ ξύλα ἐκινήθησαν.

Τὴν δὲ ἐκ μέρους τοῦ Μανόλη Ἰσπάση πρετεντζιόνε κατ' ἑνὸς Βασιλείου Μητοσέρη κατὰ πάντα ξένου τῷ ἄρχοντι σπαθάρῃ δι' ἓν ἄλογον καὶ ἄλλα ὁποὺ ἐλήφθησαν καὶ εἰσὶν εἰς Μποτοσάνι, διὰ τὰ ὁποῖα ἐνεκάλει, ἐνοχοποιῶν ἀδίκως τὸν ἄρχοντα σπαθάρην, μένει νὰ τὴν κάμῃ πρὸς τὸν ἴδιον Μητοσέρη καὶ νὰ ζητήσῃ τὰ πράγματα ἐκεῖθεν ὁποὺ εὑρίσκονται.

Τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος ταπεινὸς δοῦλος

ὁ ταγματάρχης
Δ. Β. Θεοδώρου

**[Rezoluţia scrisă de altă mînă:]**
**Stîncă, 9 iunie 1821**

Κατὰ τὴν διαλαμβανομένην ὧδε ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως καὶ γνώμην τοῦ παρ' ἐμοῦ διορισθέντος πρὸς θεώρησιν τῶν δικαίων τοῦ ἐνάγοντος ἄρχοντος σπαθάρη Καλλοῦ, παραγγέλλω τοῖς τε ἄρχουσι βορνίκοις τοῦ Μποτοσανίου καὶ τοῦ ἐκεῖσε εὑρισκομένου καπιτάνου Σπύρου Ἀρβανιτάκη νὰ φέρουν εἰς ἐκτέλεσιν ὅλα τὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ σπαθάρη ἀποφασισθέντα. Ἐκ τοῦ ἐν Στίνκᾳ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, τῇ 9 Ἰουνίου 1821.

Ὁ στρατηγὸς σωματάρχης
**P.[rinţul] Gh. Cantacuzino**

[1] **In text** ὅτι μή.

[6] iunie 1821

Prea luminate principe!

Înfățișîndu-se aici dumnealui spătarul Iancu Cananău cu Manole Ispas după porunca luminăției tale de la 6 ale lunei de față și cercetînd cu scumpătate și plîngerea către luminăția ta a dumnealui spătarului și mărturia de la fața locului, prin scrisoarea de mustrare a prea veneratului econom Ilie, în vederea celor ce a raportat dumnealui spătarul luminăției tale, pentru năvălirile cu arme a unui răzeş Bănică, din satul Bîrsăneşti, întovărăşit de numitul Manole Ispas, precum în mărturiile doveditoare locale din scrisoarea de mustrare se însemnă, s-a dovedit atît în fața noastră, cît și la isprăvnicia din Iași în totul nevinovat dumnealui spătarul. Și fiindcă fără cuvînt s-au luat vitele dumnealui, iepe și oi, și au fost aduse aici, pentru care Ispas a raportat în chip mincinos, prin plîngere și împotriva dreptății dovedite a dumnealui (spătarului), s-au restituit după porunca voastră, dumnealui spătarului, și oile cîte s-au aflat și caii în număr de 82; iar din zece cai, care în necunoştinţa noastră rămăseseră aici (după cum însuși Manoli arată printr-o dovadă scrisă a lui cînd au fost dați mai înainte cei 82 de la Iași și cealaltă herghelie, de la Botoșani, din care afară de cei zece cari au rămas aici, au fost ținuți acolo la Botoșani cinci armăsari tineri) s-au găsit numai două iepe, aflate la Ispas și un armăsar, care și acestea s-au dat dumnealui spătarului. Dar șapte cai, din care doi erau ai unui negustor Dimitrachi Zigui, și 52 oi, nu s-au găsit de fel decît un armăsar pe jumătate mort, care s-a găsit întins într-o grădină la Bahlui, și nici nu este speranță să se ridice.

Rămîne deci la adînca voastră înțelegere după plîngerea dumnealui spătarului și cercetarea la fața locului prin cinstita scrisoare, care arată că-i mincinoasă plîngerea lui Ispas, după care pe nedrept s-au luat vitele dumnealui spătarului. Ca să se dea din partea luminăției voastre iubitoare de dreptate satisfacția cuvenită prin ordin către căpitan Spiru din Botoșani ca, de față fiind și stolnicul Grigore Rizu, care îndeplinește acolo funcția de vornic, ca aproape fiind, și economul Ilie, să asigure viața dumnealui spătarului amenințată de acel Bănică și a oamenilor săi, cum o arată și mărturiile, și prin urmare să se împlinească întreaga pagubă pricinuită dumnealui spătarului din cauza acelui Bănică, și să se dea exemplu cu pedepsirea pe loc a îndrăznelei lui atît de mari și călcării unor astfel de drepturi, cu pedepsirea atît a lui Bănică cît și a complicilor lui, și încă și a țăranilor lui zurbagii, care s-au ridicat de atîtea ori cu arme și cu bîte.

Iar pretenția din partea lui Manoli Ispas împotriva unui Vasile Mitoseri, cu totul străin de dumnealui spătarul, pentru un cal și altele care au fost luate și sînt la Botoșani, pentru care l-a chemat în judecată învinuindu-l pe nedrept pe dumnealui spătarul, rămîne să și-o facă față de însuși Mitoseri, și să ceară lucrurile de acolo unde se găsesc.

Al luminăției voastre prea plecată slugă

Comandantul batalionului
D. B. Theodoru

[Rezoluția scrisă de altă mînă:]
Stîncă, 9 iunie 1821

După cercetarea afacerii cuprinsă aici și părerea celui orînduit din parte-mi pentru observarea drepturilor jăluitorului dumnealui spătar Cananău, poruncesc dumnealor vornicilor Botoșanilor și capitanului Spiru Arvanitachis aflat acolo să aducă la îndeplinire toate cele hotărîte pentru satisfacerea spătarului [1].

Din tabăra elenică de la Stînca, la 9 iunie 1821.

Generalul comandant
P.[rințul] Gh. Cantacuzino

Acad. R.P.R., doc. DCCXLVI/243. Orig. grec. N. Iorga, *Studii și doc.*, XVI, p. 94, publică numai rezoluția.

## 133

**Sculeni, 6/18 iunie 1821**

*Știri despre lupta eteriștilor cu turcii la Sculeni.*

Sculeni, 6/18 iunie 1821

Hier folgt der ganze Ausgang der Geschichte, welchem Sie Glauben beymessen müssen, weil ich vom Anfange bis zum Ende Augenzeuge davon war.

Nachdem diese elenden Menschen das schöne Stinka ruinirt und sich satt angefressen haben, haben sie den dummen Plan entworfen, am Ufer des Pruthflusses sich zu verschanzen, und haben gerade an das Städtchen vor dem Hause des Papazoglu Schanzen gegraben und Kanpnen aufgestellt. Ein Theil von ihnen unter Anführung des Pendideca (welcher sich um einen Tag früher vom Cantacuzeno abgesondert hatte) hat den Weg nach Wasluy genommen, ein Theil unter Anführung des Tufeccziebascha Wassily gieng gegen Roman zu, der Rest blieb in Stinka. Der Pendideca mit seinen Leuten nachdeme sie die Türken in Skintcja erblickt haben, sind gleich nach Jassy ohne allen Muth zurückgelofen, den 14-ten sind sie bei der Nacht nach Skuleny angekommen, den 15-ten in der Früh bin ich von Stinka nach Jassy gefahren, um noch einige Sachen abzuholen und in die Quarantaine zu gehen. Einige

[1] În octombrie 1821, cînd se plînge căimăcămiei că i se iau prin abuz zaherele pentru oștiri, I. Cananău invocă faptul că în timpul zaverei s-au făcut stricăciuni casei sale. (N. Iorga, *Studii și doc.*, XXI, p. 359–361). Dintr-un act rusesc se vede că s-a dispus să se facă cercetare pentru grîul sechestrat de la I. Cananău și depus la magaziile oștirii (Acad. R.P.R., doc. DCCXLVI/258). Procesul lui I. Cananău pentru a obține despăgubiri mai durează în 1823, cînd în actele dosarului sînt descrise întîmplările din 1821 de pe moșii (Arh. St. Buc., Grefele Tribunalului Botoșani, A.N., dos. LCCCX/1, p. 24–40; vezi și *Uricariul*, VI, p. 330–331).

Arnauten waren noch in Jassy, wo sie die Kirche St. Sawa beraubt, und andere Häuser geplündert. Um 11 Uhr, da ich bereit war nach Skuleny zu reisen, kamen vor das Consulats-Thor 5 Arnauten und schrien, das die Türken kommen, ich stieg auf das Haus und sah, dass eine Menge von Gallatta herunter kamen und hörte auch einen Kanpnenschuss; ich wusste nicht was zu machen; mein letzter Entschluss war, in Jassy zu bleiben, weil aber meine Sachen alle in Stinka waren, so setzte ich mich aufs Pferd und kam nach Skuleny. Sie können sich vorstellen, was in Jassy und auf dem Weg bis Skuleny war; bei der Uiberfahrt war so eine grosse Gedränge, dass ich erst den zweyten Tag, nämlich den 16-ten Pruth passirt habe; diesen nämlichen Tag ist der Cantakuzin, der Pendideca, der Mr. le comt Capo d'Istria (oder Lisgara) und viele von den Uibrigen auf diese Seite gekommen; an diesem nämlichen Tage gegen Abend sah man bei Stinka einige Schüsse, später darauf fieng das Feuern heftiger an, nach einer Stunde fiengs im Roznowanischen Hofe zu brennen, an aber bloss Stallungen, Schopfen und einige Zigeunerhäuser, welche um das Haus waren; das Haus stehet aber ganz. Den 17-ten gegen 7 Uhr früh kamen die Türken haufenweis von Stinka herunter, wie auch von beiden Seiten des Pruth; nach und nach haben sie die ganze Ebene bey Lyzia bis zum Pruth bedeckt, und dann fieng die battaille an. Türken waren 5.000 und Hellenen waren bloss 400; letztere hatten Kanonen, erstere keine; sie haben bloss die Griechen von allen Seiten umringt und haben sich mit ihnen gespielt; die Griechen waren gerade bey der Brücke, die Türken aber vis-avis von der Quarantaine No. 4, und bis zu Quarantaine No. 2 und so hät die Schlacht 8 Stunden gedauert; die Türken haben sich bald zurückgezogen, bald sie vorgerückt, und so fort bis ihre Kanonen angekommen sind, dann fieng das heftige Feuer an und dauerte kaum eine halbe Stunde; darauf haben die Türken gestürmt, die Griechen angefallen und sie ganz zernichtet; viele haben sich ins Wasser gestürzt, 30 ider 40 haben ihr Leben gerettet, die übrigen sind das Opfer des türkischen Schwertes geworden. Kaum war diesses beendiget, so kamen von Botuschan 700 Man von den besten Arnauten, worunter der servische Wojewoda Mladan Milenowich, der Tufeceziebascha Wassily und der Capitaine Spiro waren; sie wussten von der ganzen Geschichte nichts und hielten die Türken für Griechen, nachdem sie aber gewahr wurden, dass es Türken seien, so fiengen sie an zu schiessen; die Türken näherten sich immer mehr und mehr, die Griechen sahen, dass die türkische Truppe gross ist und dass sie sich unmöglich halten können; der Tufeceziebascha Wassily, der Spiro und noch 30 oder 40 Mann liefen gegen die Post von Ulm zu und sind in die Hände der Türken gerathen, der Rest kam gerade in die Quarantaine No. 2, wo wir sind; die meisten haben sich in's Wasser geworfen, sehr wenige haben ihr Leben gerettet — zu ihrem Unglücke war das Wasser sehr gross; der Pruth war voll von Leuten, Pferden, Waffen, Kleidern etc. etc. Der servische Wojewoda, ein gewisser Capitaine Ghika und 50 oder 60 Mann haben sich vis-a-vis von

uns in einem engen Eck eingeschlossen und sich bis die späte Nacht vertheidigt; diess war die Ursache, weil den Türken versagt war, hier Kanonen zu gebrauchen, indeme 6—7000 Menschen diessseits als Zuschauer waren. Als nun Nacht geworden ist, haben sich die Türken ganz zurückgezogen; der Millanovicz mit 10 oder 15 Mann gieng wer weiss wohin und der Rest hat sich herüber geflüchtet, und auf diese Art ist die Plefterie [1] ausgegangen. Alle die, so hier in der Quarantaine sind, hat man entwaffnet, beschrieben und unter obachtsames Auge gesetzt, sie dürfte, glaube ich, ein schlechtes Schicksal erwarten; einige, welche früher hier passirt sind und ihre Contumazzeit ausgestanden haben, sind unter strenger Bewachung nach Kischinow abgeschickt. Die Türken haben sich bey der ganzen affaire so geschickt benommen, dass obwol die Quarantaine und die ganzen Ufer voll Menschen gewimmelt haben, sie bloss einen Menschen und ein Weib leicht verwundet haben. Jetzt kann man sich wol überzeugen, das der Russische Hof von diesen Rebellen nichts wissen woltte, und das Spätere wird uns noch mehr überzeugen, nachdeme man ihnen erlaubt hat, 30 oder 40 Schritt von der Quarantaine die Schlacht zu führen; wir stehen knapp um Ufer, und auf dem anderen Ufer, gerade von uns, haben sie sich geschlagen; sie können sich vorstellen, in welchen Aengsten das arme Volk sich befunden hat. Die Türken haben zwar bey dem Gespräche, dass sie mit den Unseren gehabt haben, die Erlaubniss angesucht und versichert, dass sie behutsam sein werden, um keinen Schaden zu machen, indessen die Wuth derselben hätte doch zu einigen Unannehmlichkeiten Anlass geben können sie haben aber jedem Wink des Russischen Obersten gefolgt und sich gleich zurückgezogen, wo für das Volk eine Gefahr drohte. Sowol in Jassy, als auch überall, haben sich die Türken viel liebenswürdiger als die Griechen als Christen benommen; jetzt muss man warten, was sie noch weiter veranstalten werden; sie haben bereits an die Bojaren geschrieben unter Verlust ihrer Güter zurückzukehren; was sie aber machen werden weiss ich noch nicht; was weiter geschehen wird, werde ich nicht ermangeln zu berichten.

Sculeni, 6/18 iunie 1821

Aici urmează întreaga povestire a faptelor, pe care o puteți crede, deoarece am fost martor ocular de la început pînă la sfîrșit.

După ce acei oameni răi au ruinat frumosul conac de la Stînca și au mîncat de s-au săturat pînă peste cap, ei au alcătuit planul nebunesc de a se întări pe malul Prutului și au săpat șanțuri chiar în marginea tîrgului în fața casei lui Papazoglu, așezînd și tunuri. O parte dintre ei sub comanda lui Pendedeca (ce se depărțise cu o zi mai înainte de Cantacuzino) a luat drumul spre Vaslui, o altă parte, sub conducerea lui tufeccibașa Vasile, a pornit-o spre Roman, iar restul a rămas la Stînca. Pendedeca cu oamenii săi, deîndată ce i-au zărit pe turci la Scînteia, au fugit ca niște mișei înapoi la Iași, iar pe ziua de 14

[1] So steht deutlich: vielleicht soll es heissen « Häterie ».

au sosit noaptea la Sculeni; în ziua de 15 dimineaţa am pornit eu de la Stînca la Iaşi spre a mai lua nişte lucruri şi a mă duce la carantină. Mai erau în Iaşi cîţiva arnăuţi care au jefuit biserica sf. Sava şi au prădat şi alte case. La ora 11, cînd mă pregăteam să plec la Sculeni, au venit la poarta consulatului 5 arnăuţi şi au strigat că vin turcii. M-am suit pe casă şi am văzut că o mulţime cobora dinspre Galata. Am auzit şi un foc de tun. Nu ştiam ce să mai fac. Ultima mea hotărîre a fost să rămîn în Iaşi; dar, fiindcă lucrurile mele se găseau toate la Stînca, am încălecat şi am venit la Sculeni. Vă puteţi uşor închipui ce era în Iaşi şi pe drumul Sculenilor; era aşa o învălmăşeală la pod, încît am trecut Prutul abia a doua zi, adică la 16; în aceeaşi zi, au venit dincoace Cantacuzino, Pendedeca, domnul conte Capodistria (sau Lisgara) şi alţii.

În aceeaşi zi, înspre seară s-au auzit dinspre Stînca focuri de armă, apoi a început un foc mai viu, după un ceas a început să ardă la curtea lui Roznovanu, dar numai grajduri, şuri şi cîteva case de ţigani care se găseau în jurul conacului; conacul a rămas însă neatins.

La 17, pe la ora 7 dimineaţa, turcii au venit gloată dinspre Stînca, precum şi din amîndouă părţile pe Prut; treptat au umplut tot şesul de la Jijia pînă la Prut, apoi a început bătălia. Turcii erau 5 000, iar grecii 400; aceştia din urmă aveau tunuri, iar cei dintîi nu aveau; turcii i-au împresurat pe greci din toate părţile şi s-au jucat numai cu ei; grecii erau chiar lîngă pod, iar turcii în dreptul carantinei nr. 4 pînă în dreptul carantinei nr. 2, şi lupta a durat astfel 8 ore. Turcii se tot retrăgeau şi iarăşi înaintau, pînă ce le-au sosit tunurile; atunci a început un foc puternic care a ţinut doar jumătate de ceas. După aceasta turcii au atacat, i-au copleşit pe greci şi i-au nimicit cu totul; mulţi s-au aruncat în apă, 30 sau 40 au scăpat cu viaţă, ceilalţi au pierit de sabie turcească.

Abia luaseră sfîrşit toate acestea şi au venit din Botoşani 700 oameni din cei mai buni arnăuţi, cu care se găseau voievodul sîrb Mladen Milanovici[1], tufeccibaşa Vasile şi căpitanul Spiro. Ei nu ştiau nimic de toată această poveste şi i-au luat pe turci drept greci. Cînd au văzut însă că sînt turci, au început să tragă focuri. Turcii s-au apropiat din ce în ce, grecii au văzut că oastea turcească este mare şi că nu vor putea să-i războască. Tufeccibaşa Vasile, Spiro şi încă 30 sau 40 au luat-o înspre poşta de la Ulm şi au căzut în mîinile turcilor, ceilalţi au venit la carantina nr. 2 unde ne aflam noi; cei mai mulţi s-au aruncat în apă şi prea puţini au scăpat cu viaţă; spre nenorocul lor apele erau mari; Prutul era plin de oameni, de cai, de arme, de haine etc. etc. Voievodul sîrb, un oarecare căpitan Ghica şi 50 sau 60 de oameni s-au înghesuit într-un cot îngust [al Prutului] şi s-au apărat acolo pînă noaptea tîrziu deoarece turcii nu puteau folosi aici tunuri, căci de partea aceastalaltă erau adunaţi 6—7 000 de spectatori. Cînd a căzut noaptea, turcii s-au retras

[1] Corect: Milovanovici.

cu totul; Milanovici cu 10 sau 15 oameni s-au dus cine știe unde, iar restul s-a strecurat dincoace. Și în acest fel, s-a sfîrșit cu plefteria [1].

Toți acei ce sînt aici la carantină au fost dezarmați, înregistrați și ținuți sub pază. Cred că îi așteaptă o soartă tristă. Unii care au trecut pe aici odinioară și au făcut timpul de carantină, sînt trimiși la Chișinău sub escortă.

Turcii în toată această afacere au lucrat cu atîta dibăcie încît, deși carantina și întreg malul erau întesate de oameni, s-a întîmplat că numai un om și o femeie au fost ușor răniți de ei.

Avem acum dovada că curtea Rusiei nu voia să știe nimic de acești răsculați și mai tîrziu vom avea și alte dovezi. Li s-a permis să ducă lupta la 30 sau 40 de pași de carantină; noi stam chiar lîngă mal, și pe celălalt mal, chiar în fața noastră, s-au bătut. Vă puteți închipui prin ce spaimă a trecut bietul popor.

Vorbind cu ai noștri, turcii au cerut voie și mereu ne-au încredințat că vor avea toată grija să nu ne pricinuiască nici un rău; totuși furia lor ar fi putut prilejui unele neplăceri. Ei au ascultat însă de orice semn al colonelului rus și s-au retras îndată din locurile unde s-ar fi putut ivi vreo primejdie pentru popor.

În Iași, ca și oriunde, turcii s-au purtat mai bine decît grecii care sînt creștini. Rămîne să vedem ce vor mai pune la cale de acum încolo. Deocamdată au scris boierilor să se întoarcă sub amenințarea cu pedeapsa de a-și pierde averile; ce vor face aceștia, nu știu încă.

Nu voi lipsi să vă comunic cele ce vor urma [2].

*Hurmuzaki*, XX, p. 645–646. Text germ.

## 134

**Rîmnic, 8 iunie 1821**

*Proclamația lui Al. Ipsilanti, prin care se desparte de ostașii săi, calificîndu-i drept fricoși și bicisnici.*

La 6 iunie 1821 [3]

Ostașilor! Nu mai profanez acest sfînt și cinstit nume prin voi! Lașilor, fricoșilor, turme de norod! Înșelăciunile și vicleniile voastre mă silesc să mă despart de voi. De acum înainte orice legătură între mine și voi se taie: numai

---

[1] Nota în textul german: « Este scris limpede: probabil este vorba de « heterie »; după părerea noastră, probabil: elefteria=libertate.

[2] C. Conachi și Iordache Rosetti dau informații asemănătoare despre lupta de la Sculeni. (C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 137, 139–140).

[3] Ioan Filimon scrie că proclamația poartă data 8 iunie și a fost lansată de Ipsilanti de la Arad *(op. cit.)*; de asemenea o traducere în limba germană poartă data: Rîmnic, 8 iunie 1821 (*Hurmuzaki*, XX, p. 638).

adînc în sufletul meu voi purta rușinea că v-am comandat. Ați călcat jurămintele voastre, ați trădat și pe dumnezeu și patria, m-ați trădat și pe mine în momentul în care speram sau să birui sau să mor glorios împreună cu voi. Mă despart de voi. Așadar alergați la turci, singurii demni de sentimentele voastre; ieșiți din păduri, coborîți de pe munți, aziluri ale lașității voastre, și alergați la turci. Sărutați mîinile lor din care pică încă sacrul sînge al căpeteniilor noastre religioase care au fost măcelărite în chip neomenos, al patriarhilor, al arhiereilor și al atîtor frați nevinovați de ai voștri. Da, alergați de cumpărați sclavia cu viața voastră, cu cinstea femeilor ori a copiilor voștri. Voi, umbre ale adevăraților elini din batalionul sacru, cîți, fiind trădați, ați căzut jertfe pentru fericirea patriei voastre, primiți prin mine mulțumirile celor de un neam cu voi. Puțin timp și se vor ridica coloane care vor perpetua numele voastre. Cu caractere înflăcărate sînt săpate în fibrele inimii mele numele acelor cîți mi-au arătat credință și sinceritate pînă la sfîrșit. Memoria lor va fi pururea băutura răcoritoare a sufletului meu.

Predau la ura umanității, la judecata legilor și la blestemul concetățenilor pe trădătorul și sperjurul căminar Sava, pe dezertorii și inițiatorii dezertării obștești și fugii pe Constantin Duca, Vasile Parla, Gheorghe Manu fanariotul, Grigore Suțu fanariotul și pe desfrînatul Niculae Scufo; șterg și pe Vasile Caravia din rîndul soldaților mei pentru nesupunerea sa și pentru necuviincioasa purtare a lui.

Acad. R.P.R., ms. 3256 (cronica Dîrzeanu), f. 71ᵛ–72ʳ. Text grec; Arh. St. Iași, doc. DLXXXVII/2, trad. rom. cont.; publicat de Ioan Filimon, Δοκ. ἱστ. ἑλλ. ἐπαν., II, p. 184–185, text grec; C. D. Aricescu, *Acte justificative*, p. 154–155 și *Uricariul*, VI, p. 35–37, text rom.; *Harmuzaki*, XX, p. 638, text germ.

## 135

**Chișinău, 8 iunie 1821**

*A. Comizopulos condamnă dezordinile provocate de Pendedeca în Moldova și îl califică « un adevărat șarlatan ».*

Chișinău, 8 iunie 1821

Prea dorite domnule Xanthos,

La Ismail

Alaltăieri am ajuns aici împreună cu domnul Adamantie; la Sculeni am primit scrisoarea d-voastră de la domnul Panaghiotachis, am vorbit cu Ambrosiadis cele necesare, cu toate că numai o dată l-am văzut, fiindcă n-a avut timp să vină din cauza grijilor mari în urma dezordinilor pricinuite de soldați, cu concursul lui Pendedeca, care n-a vrut să se supună, dar care și-a recomandat bine persoana și s-a arătat un adevărat șarlatan. Va veni însă timpul să dea socoteală de purtarea sa. Principele (G. Cantacuzino) s-a retras la

Stînca cu scopul să atragă acolo pe soldați și să facă să domnească ordinea și supunerea; în sfîrșit au hotărît să iasă, ca și Pendedeca; cînd vor sosi cei de la Prut, vor intra în ordine; în timpul nesupunerii lor, Critzos și Zerbatis, văzînd dezordinea cea mare, au venit să intre la carantină, eu însă i-am împiedicat prin toate mijloacele și abia i-am convins să rămînă pe lîngă principe. Pe Zerbatis l-am convins numai cu vorbe, iar lui Critzos i-am dat și 50 groși și astfel mi-au promis în numele sfintei patrii să nu mai repete aceasta, decît numai la mare nevoie și au rămas liniștiți. Pendedeca și Teodosie în fiecare zi trimiteau și mă invitau să nu mai stau, ci să trec, fiindcă sînt necesar, și îndată ce voi trece, mai întîi să mă duc să mă întîlnesc cu ei apoi să mă prezint în fața principelui. Eu nu le-am dat alt răspuns decît să vină unul din ei ca să vorbim, dar n-a venit, dacă venea știam ce să-i vorbesc, acum însă au arătat o oarecare supunere. Teodosie a fost scos din postul de comandant și în locul lui a fost pus Sultanovici. Eu am primit scrisorile și astăzi dacă voi primi autorizația de călătorie voi pleca la Odesa și de acolo îmi voi urma călătoria. Cu mine e și Adamantie și după ce voi termina călătoria voi trece în tabără. Am văzut că vreți să luați cu d-voastră pe Fotios; nu este rău. El caută să încheie socotelile Eforiei și să vină aici; după cîte mi-a spus, i-ați dat un răgaz de zece zile. Boierul Diliarhos (G. Gatzos) s-a înfuriat că mă duc eu în locul lui; i-am spus că principele m-a ales pe mine și puțin îmi pasă dacă el s-a supărat. Cînd ai să vii pe aici să-mi scrii o scrisoare dacă vei afla ceva nou.

Fii sănătos, mult dorite frate, să nu uiți pe prietenul tău care ține la tine ca la propria lui persoană; îți urez din suflet drum bun și succes în afacerile tale. Salută pe respectatul frate Armodios (Grig. Dicheos Flesas) și pe Ioanidis (Anagnostopulos).

Te sărut din suflet
A. Comizopulos

Em. Xanthos, 'Απομνημονεύματα, p. 202–203. Text grec.

## 136

**Brașov, 20 iunie 1821**

*Gh. Caraianopulos scrie lui Hagi Ianuș că Duca a fost închis și apoi respins peste graniță de autoritățiile austriace.*

Βρασσοβόν, τῇ 20 'Ιουνίου 1821

'Εντιμότατοι καὶ σεβαστοὶ κύριοί μου,

Ψὲς βράδυ ἔφθασα δι' εὐχῶν σας ἐνταῦθα εὐτυχῶς μ' ὅλα τὰ καλαμπαλήκιά μου, σήμερον θέλω ἐξακολουθήσει νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τὰς ὀρδινίας σας καὶ ὅ, τι κάμω θέλω σᾶς εἰδοποιήσει.

Ὁ Δούκας, ἀφοῦ ἐφυλακώθη, τὸν ἔδιωξαν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα καὶ κάθεται πλησίον ἐκεῖ εἰς τὸ βάμμα. Ἔγραψε πολλῶν φίλων του νὰ κάμουν τρόπον καὶ νὰ τὸν ἐμβάσωσι μέσα, καὶ πλέον τί θὰ γίνῃ ἀγνοῶ. Ἐν τοσούτῳ μένω

ταπεινὸς δοῦλος σας
Γεώργιος Καραϊωαννόπουλος

[Adresa:] Πρὸς τοὺς ἐντιμοτάτους κυρίους κυρίους Χατζῆ Ἰωαννούση Κ. Π. καὶ ἀδελφοὺς προσκυνητῶς

Εἰς Σιμπίνι

**Braşov, 20 iunie 1821**

**Prea cinstiţi şi respectaţi domnii mei.**

**Ieri seară am ajuns cu urările d-voastră aci, din fericire cu tot calabalîcul meu. Astăzi voi continua să pun în aplicare ordinele d-voastră, şi ce voi mai face, am să vă înştiinţez. Ducas, după ce a stat închis, a fost îndepărtat peste graniţă şi stă acolo aproape la vamă; a scris la mulţi din prietenii lui să găsească posibilitatea şi să-l introducă înăuntru. Ce are să se facă, nu ştiu.**

**Cu acestea rămîn sluga d-voastră supusă**

**Gheorghe Caraianopulos [1]**

**[Adresa:] Către prea cinstiţii domnii domni Hagi Ianuş C.P. şi fraţi cu închinăciuni**

**La Sibiu.**

**Arh. St. Buc., Corespondenţa Hagi Ianuş, pach. 453, doc. 37. Orig. grec.**

## 137

**[Braşov, 27 iunie 1821?]**

***Ştiri despre trecerea lui Iordache şi Farmache în Moldova şi despre un manifest al lui Langeron.***

[Βρασσοβόν, 27 Ἰουνίου 1821?]

Τὴν ἐντιμότητά σας δουλικῶς προσκυνῶ.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Ἀπὸ Βουκουρέστι ἦτον γράμματα ἀπὸ 24 τούτου. Κανένα ἀξιοσημείωτον, εἰμὴ μόνον, ὅτι ὁ διοικῶν ἐκεῖ κεχαγιάμπεης ἐπροβιβάσθη εἰς ἀξίαν Σιλίστραβαλεσή, καὶ ἀντὶ αὐτοῦ ἦλθεν ὁ σιλιχτάρης τοῦ πρῴην πασιᾶ Σιλίστρας. Οἱ Τοῦρκοι εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν φαίνονται μὲ εὐταξίαν, εἰς τὴν τζάραν ὅμως ἀφανισμός. Οἱ ἄρχοντες φοβοῦνται νὰ ὑπάγουν (ἐξαιρουμένου τοῦ Νιτζουλέσκου, ὅστις πρὸ ἡμερῶν ἐκίνησεν). Διὰ περιέργειάν σας, σᾶς ἐγκλείω ἕνα ἀντίγραφον μιᾶς προκη-

---

**[1] Gheorghe Caraianopulos, secretarul casei Hagi Ianuş la Bucureşti, se adresează stăpînilor săi.**

ρύξεως τοῦ διοικητοῦ 'Οδέσσης, Λαντζερών, καὶ παρακαλεῖσθε νὰ μὴ τὸ κοινώσετε ὅτι σᾶς ἐστάλθη ἀπὸ τὸ ὀσπίτιόν μας.

Καὶ συσταίνων τὸν ἑαυτόν μας εἰς τὴν εὔνοιαν σας μένω

ταπεινότατος δοῦλος
Κυριάκης Χριστοδούλου

'Ο καπετὰν Γιωργάκης καὶ Φαρμάκης ἀπέρασαν διὰ τῶν βουνῶν πρὸς τὴν Μολδαβίαν μὲ τοὺς ἀνθρώπους τους, τζίρκα 2 000, τί δὲ γίνεται ἐκεῖ ἀγνοοῦμεν.

[Adresa:] Τῷ ἐντιμοτάτῳ κυρίῳ Ζηνοβίῳ Πώππ

Εἰς Σιμπίνι

**[Braşov, 27 iunie 1821?]**

Vă salut plecat,

.................................................................................

Au sosit scrisori de la Bucureşti din 24 ale lunii curgătoare. Nimic vrednic de amintit, ci numai că guvernatorul de acolo, chehaia bei, a fost înaintat la rangul de Silistra-valesi, şi în locul lui a venit silihtarul fostului paşa de Silistra. Turcii se poartă bine în acest oraş; la ţară însă este dezastru. Boierilor le este frică să meargă acolo (afară de Niţulescu [1], care a plecat de cîteva zile).

De curiozitate vă trimit aci alăturat o copie după un manifest al guvernatorului de la Odesa, Langeron, şi vă rog să nu spuneţi că vi s-a trimis de către casa noastră.

Şi recomandînd persoana noastră bunăvoinţei d-voastră, rămîn

slugă prea plecată
Chiriachis Hristodulos [2]

Căpitanul Iordachi şi Farmachi au trecut munţii în Moldova cu oamenii lor, circa 2 000. Ce se întîmplă însă acolo, nu ştim.

[Adresa:] Prea cinstitului domn Zinobie Popp,

La Sibiu.

**Acad. R.P.R., Corespondenţa Hagi Pop, mapa 136, pach. XI, doc. greceşti.**

## 138

**24 iulie 1821**

*Apel către locuitorii Rusiei, lansat de cneazul Al. Galiţîn, pentru ajutorarea pribegilor greci şi moldoveni ce se află la Odesa şi în Basarabia.*

Всей Россіи известны ужасныя произшествія въ Константинополе. Множество единоверныхъ намъ христіанъ, дабы избегнуть смерти,

[1] Nenciulescu (?)

[2] Este secretarul lui Ştefan Ioan Moschos.

устремилось къ пределамъ Россіи. Тысячи несчастныхъ жертвъ гоненія, съ самаго марта месяца сего 1821 года ищутъ убежища въ Одессе и въ Бессарабской области.

Изгнаники приняты гостепріимно, славятъ милосердіе монарха, сострадание тамошнихъ жителей. Но пособія имъ оказываемыя не достаточны къ призренію столь великаго числа семействъ, со дня на день возрастающаго. Въ одномъ городе Одессе считалось ихъ въ іюне месяце около четырехъ тысячь человекъ. Они, спасая жизнь свою, честь женъ и детей, утратили все свое достояніе. Столь бедственная участь братій нашихъ сама собою вопіетъ о помощи. Добрые христіане конечно услышатъ голось сей простираемый къ нимъ въ вере и любви и не откажутся принимать участіе въ открываемой ныне подписе въ пользу находящихся въ Одессе и Бессарабіи греческихъ и молдавскихъ изгнанниковъ.

« Милующій беднаго, взаем дает богу ».

Денежныя приношенія по мере сбора оныхъ доставляемы будутъ для раздачи неимущимъ къ г. Херсонскому военному губернатору и къ управляющему Бессарабскою областію. Іюля, 24 дня 1824 года.

На подлинномъ подписано:

Князъ Александръ Галицынъ

În toată Rosia sînt cunoscute cumplitele întîmplări în Constantinopol.

Mulțime de cei de o credință cu noi creștinii, ca să scape de moarte, au năzuit cătră hotarele Rosiei. Mii de nenorocite jertve a împilării încă de la luna lui martie a anului acestuia 1821, caută scăparea lor la Odesa și în oblastia Basarabiei.

Pribegiții s-au priimit ca niște oaspeți. Ei slăvesc inima ce milostivnică a monarhului și mila ci au încuibată lăcuitorii de acolo cătră dînșii. Dar agiutoriurile ci li să fac, nu sînt îndestule să cuprindă un atît de mare număr de famelii, ci din zi în zi crește. Numai în orașul Odesa să numără în luna iunie aproape de patru mii de oameni de aceștia. Ei, cu mîntuirea vieții sale, a cinstii a soțiilor și a copiilor lor, și-au pierdut toată avuția. O atîta de ticăloșită soartă a fraților noștri însuși de sâne, strigă cerînd agiutoriu. Bunii creștini negreșit vor auzi glasul acesta ci să întinde cătră dînșii întru credință și dragoste, și nu să vor dosi a nu priimi împărtășire la afierosirea ci să deschide acuma în folosul pribegiților greci și moldoveni ci să află la Odesa și în Basarabia.

« Cel ce miluește pre săracul, împrumută lui dumnezeu».

Afierosirile de bani după soma ci să va aduna, să vor triimite cătră d. oştinescul guvernator din Herson şi către ocîrmuitoriul oblastii, spre a să împărţi pe la cei lipsiţi.

Iulie în 24 zile, anul 1821.[1]

Originalul este iscălit: Cneaz Alexandru Goliţîn[2]

Acad. R.P.R., foi volante 1033/1821. Text rus cu trad. rom., tipărită cu litere chirilice. O altă foaie volantă la Arh. St. Buc., pach. I, file nenumerotate. Copie grec. la Acad. R.P.R., ms. grec. 720, f. 181.

## 139

**Sibiu, 2 august 1821**

*Nicolae Consta Nani scrie serdarului Polihronie Consta Petru că serdarul Diamandi s-a predat căminarului Sava.*

Σιμπίνι, τῇ 2 Αὐγούστου 1821

Ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Ὁ σερδάρης Διαμαντῆς τῷ ὄντι ἐπαραδόθη εἰς τὸν καμινάρην Σάββα καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸ Ρίμνικον μᾶς ἔγραφεν τὴν παράδοσίν του, τὴν δὲ φαμιλίαν του ἔστειλεν εἰς Βουκουρέστι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Σάββα, τὸ τέλος του ὅμως ἀγνοοῦμεν, μ' ὅλον ὁποὺ αὐτὸς μᾶς γράφει ὅτι ὁ Σάββας νὰ πραγματεύεται τὴν διπλωματικήν. Τοὺς δὲ ἀνθρώπους του καὶ αὐτοὺς τοὺς ἔστειλεν εἰς Βουκουρέστι, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι καὶ ὁ ἀνεψιός μας Γιαννάκης Σαρή, ὅστις ἀπὸ τὸ Πιτέστι μᾶς γράφει τὴν δυστυχίαν του καὶ κακὴν τύχην, στέλνοντάς μας καὶ διαθήκην, ὅτι δὲν ἠξεύρει τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς ζωῆς του, καὶ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος νὰ κάμῃ τὸ ἔλεός του πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ μὴν τοῦ σηκώσουν τὴν ζωήν.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Ὁ ἀδελφός της
Νικόλαος Κώνστα Νάνη

[Adresa:] Τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι ἀρχ. σερδάρῃ κυρίῳ Πολυχρονίῳ Κώνστα Πέτρου καὶ ἀδέλφια πανευτυχῶς

Εἰς Ρωσάβαν

---

[1] Într-o scrisoare particulară datată 1 august 1821, din Chişinău, se dau ştiri despre organizarea acestei colecte (Muzeul de istorie a Partidului, fondul Saint-Georges, dos. neinventariat).

[2] Prinţul Alexandru Galiţîn a întreţinut corespondenţă cu boierii Ţării Romîneşti în perioada răscoalei. Astfel, în mai, boierii îi scriu lui Al. Galiţîn despre năvălirea turcilor şi devastările ce le pricinuiesc (Acad. R.P.R., pach. CMXXXVI[a] (fost ms. rom. 1660), f. 74, 78–79). La 20 iulie 1821 Al. Galiţîn scrie mitropolitului şi boierilor aflaţi la Braşov că nu le poate da nici un sfat acum « cînd vîntul distrugerii se abate asupra patriei voastre » (Acelaşi pach., f. 84–85, orig. franc.); trad. rom. în *Bis. ort. rom.*, XVII (1893–1894), p. 492).

Vă sărut ca un frate,

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Serdarul Diamandi într-adevăr s-a predat căminarului Sava și el însuși ne-a scris de la Rîmnic despre predarea sa; familia și-a trimis-o la București, la casa lui Sava; despre sfîrșitul său însă nu știm, cu toate că el ne-a scris că Sava se poartă diplomatic. Pe oamenii lui de asemenea i-a trimis la București; printre ei este și nepotul nostru Ianachi Saris. Acesta ne scrie de la Pitești despre nenorocirea sa și despre soarta sa rea; ne-a trimis și testamentul său, deoarece nu știe dacă va scăpa. Și bunul dumnezeu să aibă milă de el ca să nu i se ridice viața.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Fratele d-voastră
Nicolae Consta Nani

[Adresa:] Prea nobilului boier serdar domnului Polihronie Consta Petru și frații, cu fericire.

La Orșova

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. XXXV, doc. 41. Orig. grec.

## 140

**[București,] 10 august 1821**

*C. Liascoglu informează pe Hagi Ianuș că turcii au prins împreună cu serdarul Diamandi și pe cei doi nepoți ai săi, și arată că toate încercările lui de a-i salva au fost zadarnice.*

[Βουκουρέστι,] 10 Αὐγούστου 1821

Τὴν τιμιότητά της ἀδελφικῶς προσκυνῶ.

Καὶ εἰς τὲς ἑπτὰ τοῦ περασμένου Ἰουλίου σᾶς ἔγραψα ἕνα γράμμα καὶ σᾶς ἐπαρακαλοῦσα διὰ μίαν ὑπόθεσιν καὶ ἀπόκρισίν σας δὲν ἔλαβα. Καὶ τώρα μὲ λύπην μου σᾶς φανερώνω ὅτι τὲς ἀπερασμένες φέρνοντας τὸν σερδάρη Διαμαντὴ ἀπὸ Κόζιαν μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ παιδιά του, ἔφερεν μαζὶ καὶ 38 σκλάβους ὁποὺ εἶχαν πιάσει, μέσα εἰς τοὺς ὁποίους ἦτον καὶ οἱ δύο ἀνεψιοί σας Γιάνκος καὶ Μάνθος, τοὺς ὁποίους τοὺς ηὗραν εἰς τὰ βουνά τῆς Κόζιας καὶ τοὺς ἔπιασαν μὲ τὰ ζῶα ὡς ἀνθρώπους τοῦ Διαμαντῆ. Ὅθεν βλέποντας τοῦτο τὸ λυπηρὸν κακὸν καὶ τὸν μεγάλον κίνδυνον αὐτῶν τῶν ἀθώων νέων καὶ λυπούμενος τὴν ἀνθρωπότητα καὶ διὰ τὸ φιλικὸν καὶ χριστιανικόν μου χρέος ἔτρεξα χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐκεῖ ὁποὺ ἔπρεπε καὶ ἐμεταχειρίσθηκα κάθε δυνατὴν μεσιτείαν πρὸς τὸν ἀρχηγόν, μάλιστα δύο τινὲς φίλοι, ὁποὺ ἔχουν τὸ θάρρος του καὶ εἰσακούσθηκαν πολλὲς φορὲς καὶ εἰς πολλὰ καὶ ἐγνώριζαν καὶ τὴν τιμιότητά της

καὶ τὰ ὑποκείμενα, εἶπαν ὅτι αὐτοὶ εἶναι πραγματευταὶ τίμιοι καὶ γνωρισμένοι εἰς ὅλην τὴν Βλαχίαν καὶ εἰς τὴν Πόλην καὶ παντοῦ καὶ ποτὲ δὲν ἀνακατώθηκαν εἰς ἀποστασίες ἢ εἰς ἄλλα πράγματα ἐνάντια εἰς τὴν βασιλείαν. Βλέποντας ὅμως τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ὅτι ἀπὸ φόβον κανένας ἄλλος δὲν πλησιάζει ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας νὰ ὁμιλήσῃ, ὑποσχέθηκα καὶ παράδες ἀρκετὴν ποσότητα, διὰ νὰ μὴν χαθοῦν ἀδίκως οἱ ἄνθρωποι. Τοῦτο δὲν ἦτον μὲ τὴν ἄδειάν της, ὅμως ἡ ἀνάγκη ἔτζι τὸ ἐκαλοῦσε καὶ ἂν ἔλεγεν τὸ ναί, εἶχα σκοπὸν νὰ πάρω ἕνδεκα ἡμέρες διορίαν καὶ νὰ σᾶς στείλω μαξοὺς σταφέταν, ὅμως δὲν ἐκατορθώθη τίποτες μὲ μεγάλην μου ἀπορίαν καὶ λύπην.

Ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ δύο μεσάζοντες καὶ μὲ σφάλματα μεγάλα εἶχαν γλυτώσει πολλοὺς καταδικασμένους εἰς θάνατον, καὶ αὐτοὺς τοὺς ταλαιπώρους τὸ νὰ μὴν ἡμπορέσουν νὰ τοὺς γλυτώσουν, ποία εἶναι ἡ αἰτία δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὸ χωρέσῃ ὁ νοῦς μου. Καὶ ἐπειδὴ μόνον δύο ἡμέρες τοὺς ἐβάσταξαν ἐδῶ καὶ ἦτον βία νὰ τοὺς στείλουν εἰς τὴν Σιλίστραν μαζὶ μὲ τοὺς 38, τόσον μόνον ὑποσχέθη ὁ ἀρχηγὸς νὰ γράψῃ τὸν πασὰ εἰς Σιλίστραν νὰ τοὺς γλυτώσῃ, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον σεβντὰς διὰ τὴν μεγάλην τους παρακάλεσιν, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἔγραψεν καθὼς ἐβεβαιώθηκα, καὶ μάλιστα ἀφοῦ τοὺς ἔστειλε πάλιν ἐπαρακάλεσα θερμῶς αὐτοὺς τοὺς φίλους καὶ ἐνήργησαν χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ καὶ ἔγραψεν ὁ ἀρχηγὸς ἐκ δευτέρου τὸν πασὰ μὲ τάταρη μαξοὺς διὰ τὴν σωτηρίαν τους. Ἔγραψεν ὁμοίως καὶ ἕνας ἀφ' τῶν φίλων μὲ πολλὴ δικάτη, ὅθεν καὶ ἤλπιζα χωρὶς ἄλλο νὰ καταρθωθῇ τὸ πρᾶγμα, καθὼς μὲ ἐβεβαίωναν καὶ αὐτοὶ οἱ μεσάζοντες. Ἀλλὰ μὲ πολλήν μου λύπην σᾶς λέγω ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἦλθεν ἡ θλιβερὰ εἴδησις ὅτι τοὺς ἔστειλαν ὅλους εἰς τὴν Πόλην, καὶ δὲν εἰσηκούσθηκεν οὔτε δέησις, οὔτε μεσιτεία.

Ἐλυπήθηκα κατάκαρδα, ὅσον ἡμπορεῖ νὰ λυπηθῇ ἕνας αἰσθητικὸς ἄνθρωπος καὶ φίλος καὶ ἔκλαυσα διὰ τὴν ἀθωότητα πάσχουσαν. Ἀλλὰ τί ἡμποροῦσα περισσότερον; Κατόπι ἕνας φίλος φρόνιμος καὶ ἰδεάτος, ὁποὺ εἶναι ἐν τοῖς πράγμασι, μὲ εἶπε μυστικὰ μεθ' ὅρκου: αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐγλύτωναν χωρὶς ἄλλο ἀνίσως καὶ δὲν ἦτον ἄλλη μεγαλυτέρα αἰτία. Ποία αἰτία εἶναι τὸν ἐρώτησα. Εἶναι τὰ γράμματα τοῦ θείου των, μὲ ἀπεκρίθη, ὁποὺ εἶχε κορεσποντέντζαν μὲ τὸν καπετὰν Γεωργάκη καὶ Φαρμάκη καὶ ἐπιάσθηκαν εἰς τὸ Κοῦρτε δὲ Ἄρτζισι ὅταν τὸ ἐπάτησαν οἱ βασιλικοί. Δὲν τὸ πιστεύω τὸν εἶπα. Νὰ τὸ πιστέψῃς μὲ ξαναεῖπε, διατὶ εἶναι εἰς τὸ χέρι.

Ἀκούοντας αὐτὰ ἐλυπήθηκα ἀκόμη περισσότερον, διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἔλειψα νὰ σᾶς εἰδοποιήσω τὰ διατρέχοντα, κάμνοντας τὸ φιλικόν μου χρέος, διὰ νὰ μὴ στοχαστῆτε ὅτι δὲν εὑρέθη ἐδῶ κανένας φίλος σας, ὁ ὁποῖος φίλος σᾶς παρακαλεῖ νὰ γράψετε τὸν Κατζόφα νὰ ἀγνιάζεται ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὅσον ἡμπορεῖ, καὶ μένω δοῦλος της

[Κωνσταντῖνος Λιάσκογλου]

[**Adresa**:] Τῷ ἐντιμοτάτῳ καὶ ἐπισημοτάτῳ ἐν πραγματευταῖς κυρίῳ Χατζῆ Γιαννούσῃ πανευτυχῶς

Εἰς Σιμπίνι

[București,] 10 august 1821

Vă salut frățește

La șapte ale lunii trecute v-am scris o scrisoare și vă rugasem ceva, dar răspuns n-am primit. Și acum cu părere de rău vă fac cunoscut că zilele trecute, aducînd pe serdarul Diamandi de la Cozia cu soția și copiii lui, au adus totodată și 38 de robi, pe care i-au prins. Printre aceștia au fost și cei doi nepoți ai d-voastră, Iancu și Mantos, pe care i-au găsit în munții Coziei și i-au luat împreună cu vitele lor, fiind socotiți oameni de ai lui Diamandi. Văzînd această tristă întîmplare și marele pericol în care se găseau acești tineri nevinovați, și părîndu-mi rău de omenire, și pe de altă parte din datoria mea prietenească și creștinească, am alergat de îndată, fără vreo întîrziere, acolo unde trebuia și am folosit toate mijlocirile posibile pe lîngă căpetenie. Doi prieteni, care aveau curaj și de multe ori au fost ascultați și care vă cunosc pe dumneavoastră precum și persoanele, au declarat că aceștia sînt negustori cinstiți și cunoscuți în întreaga Țara Romînească, la Constantinopol și peste tot, și niciodată nu s-au amestecat în răscoale, sau în alte treburi potrivnice Împărăției. Văzînd însă că căpetenia nu voia să-și schimbe părerea și că de frică nici un alt compatriot nu îndrăznește să vorbească, am promis și bani, o sumă însemnată, ca să nu se piardă pe nedrept oamenii noștri; aceasta n-am făcut-o cu aprobarea d-voastră, dar nevoia cerea așa. Dacă el ar fi spus da, aveam de gînd să obțin un termen de 11 zile și să vă trimit într-adins o stafetă, dar nu s-a putut obține nimic, spre marea mea nedumerire și părere de rău. Capul meu nu putea să priceapă care era cauza că acești doi mijlocitori, care altădată au reușit să scape mai mulți condamnați la moarte, cu greșeli mai grave, să nu izbutească acum să scape pe acești nenorociți! Aici i-au ținut numai două zile, deoarece era grabă să-i trimită la Silistra împreună cu cei 38; căpetenia a promis doar că va scrie pașei de Silistra ca să-i scape; aceasta nu era numai un semn de atenție pentru rugămintea lor fierbinte, ci într-adevăr a scris, precum m-am convins. Îndată după ce i-a trimis, iarăși am rugat călduros pe acești prieteni și ei au acționat fără întîrziere, iar căpetenia a scris din nou pașei pentru salvarea lor printr-un tătar trimis într-adins. A scris și unul din prieteni cu multă. . .[1]. Prin urmare speram să reușim neapărat, precum mă asigurau și acești mijlocitori. Dar cu multă părere de rău vă spun, că după trei zile a venit vestea cea tristă, că au fost trimiși toți la Constantinopol și n-a fost luată în seamă nici rugămintea nici intervenția. Mi-a părut foarte rău, așa cum poate să-i pară rău unui om simțit și unui prieten, și am plîns nevinovăția lor. Dar ce puteam să fac mai mult? Apoi un prieten cuminte și cunoscător al lucrurilor, mi-a spus în secret și sub jurămînt: acești oameni ar fi scăpat fără îndoială, dacă n-ar fi fost la mijloc o cauză mai mare. Eu l-am întrebat: care cauză? Sînt scrisorile unchiului lor, mi-a răspuns; el avea cores-

[1] În textul grecesc cuvîntul: δικάτη.

pondență cu căpitan Iordache și Farmache, scrisorile au fost găsite la Curtea de Argeș, cînd orașul a fost călcat de armatele împărătești. I-am spus: nu cred acest lucru. Să-l crezi, mi-a spus din nou, deoarece au scrisorile în mînă. Cînd am auzit acestea, mi-a părut rău și mai mult. De aceea n-am neglijat să vă înștiințez de cele petrecute, făcîndu-mi datoria prietenească, ca să nu vă pară rău că nu s-a găsit aci nici unul din prietenii d-voastră, care prieten vă roagă să scrieți lui Catzofas să aibă grijă cît poate de acele lucruri și rămîn

sluga d-voastră
Constantin Liasceglu [1]

[Adresa:] Prea cinstitului și prea însemnatului între negustori domnului Hagi Ianuș cu fericire
La Sibiu

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. XXXIV, doc. 97. Orig. grec.

## 141

**Văscăuți, 14 august 1821**

***Scrisoarea unui protopop către Hagi Ianuș, despre acțiunea eteriștilor la Tg. Neamț și despre starea sănătății lui Iordache Olimpiotul.***

Βασκαούτζ, τῇ 14 Αὐγούστου 1821

Τὴν τιμιότητά της ταπεινῶς ἀσπαζόμενος προσκυνῶ.

Ὁ κὺρ Στάθης ἀπὸ τὴν Μπίστριτζα ἔγραψεν τοῦ ἄρχων βιστιάρη, εἰς τὸ ὁποῖον σᾶς ἔγραφα καὶ ἐγὼ ἐρωτῶντας διὰ τὴν ὑγείαν σας, ἰδοὺ καὶ τώρα δὲν λείπω ἐρευνῶντας την, διὰ τὴν ὁποίαν παρακαλῶ νὰ μᾶς ἀξιώσετε πρὸς ἡσυχίαν μας.

Μὲ τὸν κὺρ Στάθην ἤλθαμεν ἕως εἰς Τζερναούτζ, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἡ τιμιότης του ἐπῆγεν διὰ Μπασαράμπια, καὶ ἐγὼ ἦλθα ἐδῶ, εἰς Βασκαούτζ. Τὸν κὺρ Στέφανον δὲν εὗρον ἐδῶ, λείπει εἰς Μπασαράμπια, καὶ κατ' αὐτὰς τὸν προσμένομεν. Κανέναν νέον ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μέρη δὲν ἔχομεν πρὸς φανέρωσίν σας, πλὴν οἱ Ἰτερίσται ἐβγῆκαν ἔξω εἰς Μολδόβα καὶ ἀφανίζουν τοὺς Τούρκους, μάλιστα ἐπῆγαν εἰς μίαν μικρὴν πολιτείαν, ὀνομαζομένη Τίργο Νιαμτζόλουϊ καὶ τὴν ἔκαυσαν τὴν νύχτα, καὶ ὅσοι Τοῦρκοι ἦτον μέσα, κανέναν δὲν ἄφησαν, τόσον καὶ Ἑβραίους, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνεχώρησαν διὰ τὰ βουνά. Καθὼς ἤλθαμεν εἰς Τζερναοὺτζ ἀνταμώσαμεν τὸν Κριταλὴ καὶ δουφεκτζὴν Ἰωαννίτην συνδροφευμένοι μὲ ἑκατὸν ἑξήντα στρατιώτας, ἐπήγχιναν κατὰ τὴν Μπασαράμπιαν, φεύγοντας ἀπὸ τὸν καπετὰν Γεωργάκην, τὸν ὁποῖον ἄφησαν ἄρρωστον καλά, πλὴν ἡμεῖς ἐμάθαμεν ὅτι ἀνέλαβεν καὶ εἴθε νὰ δώσῃ ὁ ἅγιος Θεός. Εὑρίσκεται μὲ τὸν Φαρμάκην, μαζὶ

---

[1] Din altă scrisoare (7 iulie 1821) vedem că Const. Liascoglu s-a refugiat de la Craiova la București, că avea la Craiova proprietăți și că i s-a oferit postul de capuchehaia al Vidinului, dar l-a refuzat; de asemenea a refuzat un post oferit la Giurgiu (același fond, doc. 98).

τους ἔχουν χιλίους στρατιώτας ἐκλεκτούς, καὶ εἶναι πρὸς τὰ βουνὰ ὁποὺ συνορεύονται μὲ τὴν Νεμτζίαν. Τὸν ἐζήτησαν οἱ Νέμτζοι νὰ ἔμβῃ μέσα, καὶ αὐτὸς δὲν ἠθέλησεν, λέγοντας, ὅτι ἐγὼ ἐβγῆκα διὰ νὰ πολεμήσω καὶ ὄχι νὰ ἔμβω μέσα εἰς τὴν Νεμτζίαν. Καὶ ἐκεῖ ὁποὺ εὑρίσκεται, ἀγοράζει τὰ ἀναγκαῖα μὲ τὸν παράν του. Κὺρ Χατζῆ, μᾶς διηγοῦνταν διὰ τὸ παιδὶ τοῦ Λιούφη ὁποὺ τὸ ἔχει ὁ καπετὰν Γεωργάκης εἰς τὰ δεξιά. Ὁ πρῶτος εἰς τὸν πόλεμον εἶναι αὐτὸ καὶ ἔκαμεν σκοτωμοὺς πολλοὺς εἰς τοὺς Τούρκους, μάλιστα καὶ ζωντανοὺς ἐπῆγεν τοῦ καπετὰν Γεωργάκη.

Ἐπειδὴ ἐμεῖς ἐδῶ εἴμεθα εἰς μέρος ὁποὺ δὲν ἔχομεν διὰ νὰ μᾶς ἔλθῃ καμίαν εἴδησιν καὶ παρακαλῶ τὸν κὺρ Χατζῆ νὰ μᾶς φανερώσῃ, ἂν ἐμάθατε, ὅσον ἀπὸ τὴν πατρίδαν τόσον καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη, ἐπειδὴ εἶμαι βέβαιος καὶ ἠξεύρω καλώτατα ὅτι εἰδήσεις ἔχετε ἀπὸ πολλὰ μέρη.

.....................................................................................................

Ταῦτα καὶ ἐν τοσούτῳ εἰμὶ τῆς τιμιότητός της ὁ προθυμότατος καὶ πρὸς Θεὸν διάπυρος εὐχέτης σας

Πρωτοπαπᾶς

**Văscăuţi, 14 august 1821**

Sărut şi salut cu plecăciune pe domnia vostră.

Domnul Statis de la Bistriţa a scris boierului vistier. În acea scrisoare vă scriam şi eu întrebînd de sănătatea d-voastră. Iată şi acum nu neglijez să mă interesez şi vă rog să ne învredniciţi cu un răspuns, pentru liniştea noastră.

Cu domnul Statis am venit la Cernăuţi şi de acolo domnia sa s-a dus în Basarabia, iar eu am venit aci la Văscăuţi. Pe domnul Ştefan nu l-am găsit aici, este plecat în Basarabia; zilele acestea îl aşteptăm să vină. Nici o noutate din părţile acelea n-avem să vă comunicăm, numai că eteriştii au ieşit în Moldova şi nimicesc pe turci, ba chiar s-au dus într-un mic oraş, numit Tîrgul Neamţ, l-au ars în timpul nopţii şi n-au lăsat nici un turc din cei aflaţi înăuntru, de asemenea şi pe evrei. Şi de acolo au plecat în munţi. Îndată ce am ajuns la Cernăuţi, am întîlnit pe Critali şi pe Tufecci din Ianina cu 160 soldaţi. Ei mergeau în Basarabia, după ce se despărţiseră de căpitanul Iordache, pe care îl lăsaseră grav bolnav; dar noi am aflat că s-a însănătoşit şi să dea bunul dumnezeu să fie astfel. El este împreună cu Farmache; cu ei sînt 1 000 de soldaţi aleşi; ei se află înspre munţii din vecinătatea Austriei. Nemţii i-au cerut să intre în Austria, dar el n-a vrut zicînd: « eu am ieşit să lupt şi nu să intru în Austria». Acolo unde se află cumpără cele necesare din banii săi. Domnule Hagi, ne povesteau de băiatul lui Liufi, pe care îl are căpitanul Iordache pe lîngă el. Acesta este primul în luptă şi el a ucis mulţi turci, ba chiar i-a dus căpitanului Iordache şi turci în viaţă.

Fiindcă noi ne găsim aici într-un loc unde n-are cum să ne vină vreo veste, de aceea rog pe domnul Hagi să ne comunice dacă a aflat ştiri despre patrie

şi despre celelalte regiuni fiindcă sînt sigur şi ştiu foarte bine că aveţi ştiri din mai multe părţi.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Cu acestea sînt al domniei voastre prea devotat şi al d-voastră înflăcărat rugător lui dumnezeu

Protopop

[Adresa:] Domnilor fraţi Hagi Ianuş Consta Petru prin Cernăuţi — Bistriţa La Sibiu.[1]

Arh. St. Buc., Corespondenţa Hagi Ianuş, pach. 394, doc. 19. Orig. grec.

## 142

August 1821

*Gramata patriarhului ecumenic Evghenie, semnată şi de episcopi, prin care cere grecilor să renunţe la răzvrătire şi să dea ascultare Înaltei Porţi.*

Evghenie, cu mila lui dumnezeu arhiepiscopul Ţarigradului, Romii cei Nooă şi ecumenicescul patriarh.

Cei ce vă aflaţi supuşi supt deasă şi bogată umbrărea prea puternicii Othomaniceştii Împărăţii, toţi de obşte greci, partea bisericească şi mirenească dă verice orînduială şi treaptă, cînd cu adevărată chibzuinţă fieşcare din înşivă, toţi vor luoa scama temeiurilor ce de demult şi din început au orînduit prea puternica şi nebiruita împărăţie, stăpînitoarea noastră, spre ocîrmuirea supuşilor săi, poate să cunoască întru scumpătate noianul cel nedăşărtat al milostivirii şi al împărăteştilor îndurări.

Cît este de mare şi cîtă nemărginită şi neasemănată iarăşi este iubirea sa de oameni ! Căci nu numai fiinţa vieţii noastre şi starea averilor noastre să păzea întocmai şi deopotrivă ca şi a celor cinstiţi ehlislani, ci şi daruri şi mili şi necontenite faceri de bine să răvărsa în toate zilile către neamul nostru. Şi dăspre slobozenia şi înliniştita urmare a legii noastre, şi dăspre petrecerea vieţii întru nebîntuire şi în răpaos, şi cu atîta îmbilşugare şi lungime cît nici măsurile supunerii nu îngăduia către dovedirile cele iubitoare de oameni, de unile ca acestea milostive daruri, toţi grecii deopotrivă avea neapărată datorie să mulţumească în faptă şi să fie sîrguitori pururea spre cele de bună plăcere către împărătească putere, slavă înălţînd către iubitoarea de bine pronie a cerescului Dumnezeu şi către prea puternica împărăţie, care după asemănarea dumnezeieştii aceia iubirii de oameni, otcîrmuieşte pre supuşi.

Dar (vai !), mulţi din seminţia grecilor trecînd cu vederea soroacile mulţumirii lor cei după datorie, şi dînd uitării atîtea împărăteşti faceri de bine şi, deodată bîntuind şi călcînd şi chiar poruncile credinţii noastre ce povăţuiesc

[1] Adresa în limba germană.

bună ascultarea și supunerea către aceastǎ pǎzitǎ de dumnezeu împǎrǎteasca putere, s-au abătut prin rătăcire la atîta dășărtăciune și neînțelepție, încît au și cutezat de au luoat asuprǎ-le chipul rǎzvrǎtirii și al apostasii împotriva aceștii obșteștii noastre făcătoarii de bine și hrănitoarei nebiruitei împărății.

Însă în vreme ce pornirile celor protivnici lui dumnezeu și neînțelegători au fost unile ca acestea, prea puternica împărăție nelepădînd din mîinile sale, mila și îndurarea ce izvorăsc din fireștile sale împărătești obiceiuri, au trecut cu vederea cuvîntul ce putea avea de a pedepsi îndată pre apostați și haini, și de a le face din început și deodată răsplătire. Ci, despre o parte, după trebuință pre unii i-au pedepsit, iar dăspre altă parte, pre cei ce și-au căutat de ale lor trebuințe și au stătut în hotarăle supunerii, s-au găsit ca să-i păzească și să-i izbăvească binevoind în cele după urmă a să da și din partea bisericii noastre cărți de afurisanie și de sfătuire. Dar, de s-au și dat acest fel de cărți bisericești, nu numai odată, ci și de dooă ori, împotrivă, cei ce umbla pre calea răzvlătirii, nu și-au depărtat cugetul lor cel dievolesc, nici au vrut să înțeleagă a să îndrepta, surzind și spre bisericeștile mîntuitoare sfătuiri, împotrivindu-să și apostoliceștilor și soborniceștilor porunci ce sînt rînduite pentru supunerea și buna ascultare, către stăpînitorii noștri. Și, pă alocurea iarăși, stau și să nevoiesc spre aceiași vrednică de urîciune răzvrătire și satanicească nesupunere, cu chip ca acela prin care și cu amăgire clătesc pre cei mai slabi, tîrîndu-i la aceeași prăpastie a piezării. Și așa cutează a urma cele mai rele și nelegiuite, pricinuind pricinuiri în păcate și cu chip și cu temeiu de prigonire pentru lege, propoveduind relelor și neiertate cugete ce de obște au împotriva ehliislamilor.

Deci, împotriva unora ca acestora neînțelegători, neînfiinați și nepocăiți apostați, cu dreptate, prea puternica împărăție să cuvenea a pune în lucrare pedeapsa cea de apoi, neîndurîndu-să de nici unul di[n] ei. Dar, fiindcă chipul prea puternicii împărății este întemeiat, firește, și întru îndurări și mili, în puterea acelor mili s-au adaos bunăvoința împărătească plină de iubire de oameni și de milostivire.

Și, dîndu-să, s-au trimis către noi înaltă împărătească poruncă, arătătoare celor de mai sus zise și poruncitoare de a să da și acum bisericești sfătuitoare cărți către toți deobște cei ce să află supt această de dumnezeu împărătească oblăduire, coprinzătoare cu aceeași înțelegere ce s-au zis, de obștească supunere și buna ascultare ce să cere neapărat de la voi.

Drept aceia, și scriind săbornicește împreună cu cei de lîngă noi, sfinți și prea cinstiți arhierei în duhul sfînt, iubiți frații noștri și dimpreună slujitori, ca cu o trîmbiță, propovăduim către toți voi, coprinderea înaltei împărăteștii porunci, și în duhul sfînt vă sfătuim și vă povățuim pre toți, mici și mari, de verice orînduială și treaptă, cîți cu obrăznicie ați cutezat să vă într-armați împotriva obșteștii noastre hrănitoarei și făcătoarei de bine, prea puternicii împărății, să lepădați îndată armele și să luoați asupră-vă chipul cel vechi al cei desăvîrșite și credincioasă supunere și bunei ascultării voastre către

împărăţie, şi să vă dăpărtaţi de cugetul cel deşărt şi satanicesc al răzvrătirii. Iar ceilalţi toţi, să staţi cu statornicie şi neclintiţi în credinţa supunerii.

Într-un cuvînt, toţi lăcuitorii fieşcăruia loc şi fieşcăruia ostrov, care vă închipuiţi cu numirea pravoslavnicii creştineştii credinţe şi din dumnezeiască bunavoinţă vă aflaţi supt deasă şi bogată umbrirea împărăteştii puteri, toţi de obşte făr' de nici o osebire, să vă întoarceţi la mîntuitoarea calea supunerii, adeverindu-vă şi încredinţîndu-vă că prea puternica împărăţie, după ce va vedea întoarcerea şi căirea voastră în faptă, şi curat şi adevărat cugetul bunii ascultării voastre, şi scumpă paza şi urmarea datoriilor credincioasei supunere, iarăşi ca o maică doritoare vă va îmbrăţişa şi vă va încălzi, răvărsînd izvorul cel nedăşărtat al îndurărilor sale bogatelor şi împărăteştilor mili asupra voastră. Şi, dînd cu totul în adîncul uitării acele nesocotite şi dăjnădăjduite porniri, ce din îndemnarea vicleanului diavol, s-au cutezat înpotriva împărăţii, cu asemenea chip şi obştească maică pravoslavnicilor creştini, sfîntă biserica domnului nostru Isus Hristos, văzînd pusă în lucrare pocăinţa voastră, să va milostivi şi va da iertare şi slobozenie celor ce au greşit. Şi după greşălile lor, au adus asupră-le greotăţile şi înfricoşatele blestemuri ale ei, iar de care cum va şti, să ferească dumnezeu, să vor arăta pînă în sfîrşit, surzind către cele de acum iubitoare de oameni glasuri ale prea puternicii împărăţii, nemulţămitori făcîndu-să şi necunoscători către împărăteasca facere de bine, cea cu multă dorire. Şi către milostivia hărăzire cea mai presus de toată nădejdea, nesămţitori arătîndu-să către mulţimea cea fără număr a neasemănatelor mili împărăteşti ce d-început şi pînă acum au avut, nebăgînd în seamă nici bisericeştile noastre povăţuiri şi împărăteşti sfătuiri, ci stînd iarăşi cu denadinsul toţi la acele porniri protivnice dumnezeirii şi streine cu totul chipului creştinesc, nelegiuirea lor va fi peste grumazul lor şi-şi va luoa lorăşi judecată de osîndiri, pentru că nu vor scăpa de dreapta pierzare a lor de istov, ci li să găteşte neapărat. Şi nu va fi lor îndurare sau mîntuire, nici trupească, nici sufletească, ci rău cu rău vor suspina, şi să vor pierde deodată.

De aceia, treziţi-vă, pentru dumnezeu! Sîrguiţi-vă pînă aveţi încă vremea pocăinţii, şi faceţi precum într-o glăsuire cu înalta poruncă.

Scriindu-vă, vă poruncim şi vă sfătuim şi nu întralt chip, hotărîre.

În luna lui avgust, indicţionul 9.

† Al Chesarii, Ioanichie
† Al Iraclii, Meletie
† Al Nicheii, Ierotheiu
† Al Thesalonicului, Mafteiu
† Al Brusii [1], Gherasim
† Al Verici [2] Macarii
† Al Efesului, Macarie
† Al Nicomidii, Panaret
† Al Dercon, Ieremia
† Al Tîrnovului, Ilarion
Al Anghirii. . . [3]
Al. . . . . . [3] Nictarie

Arh. St. Buc., Cond. logofeţiei Ţării de Sus, 1076, f. 181 v. — 183 v. Trad. rom. cont.

---

[1] În text: Prusii.
[2] În text: Verii.
[3] Loc alb.

[București,] 8 septembrie 1821

*Anaforaua ocîrmuirii Țării Romînești în pricina lui Necolai logofăt cu Vitu arnăutul, omul lui Iordache Olimpiotul.*

Anaforaoa lui Necolai logofăt.

Către slăvitu chehaia-beiu.

După slăvită porunca ce s-au dat la jalba lui Necolaie logofăt ca să cercetăm cu cererea ce face, a i să dărui odaie cu o fășie dă loc a unui apostat, ce este alături cu casa lui, următori fiind, am făcut pitac către dumnealui vornic dă politie spre a cerceta prin zapcii în fața locului dă este acea fășiie dă loc a acelui arnăut și a soții sale, ce-l arată jăluitorul prin jalba sa, și de au fost apostat, dintr-a cui ceată? Și dă dreptul adevăr ce să va dovedi, cu mare înscris dă la preoți și mahalagii de acolo să ne înștiințeze.

După care, făcîndu-să ceruta cercetare, s-au dovedit prin mărturia preoților i a mahalagiilor de acolo i prin înștiințarea zapciilor și arătarea dumnealui vel vornic ce să alăturară că acea casă este [a] acelui Vitul și a soții sale carele, fiind apostat din ceata unui Iordache căpitanul, și din pricină că făcînd multe jafuri raelii împărătești și-au rădicat nevasta împreună cu nevasta acelui Iordache și unde au pribegit nu să știe, rămîindu-i aici numai acea odaie care și acum stă pustie. Ci noi, după porunca slăvirii tale, am făcut această cercetare, iar pentru darul ce cere jăluitorul, rămîne la a slăvirii tale poruncă.

1821 septemvrie 8.

Barbul Văcărescu, Mihalache Manu,
Constandin Negri, Scarlat Mihălescu

Arh. St. Buc., Condica logofeției Țării de Sus, 1076, p. 174.

## ANEXA 1
### la documentul nr. 143

Sineturile ce s-au alăturat cu această anafora. Mărturia mahalagiilor.

Fiindcă pentru odaia unui Vitul arnăutul și a soții sale noi cei mai jos iscăliți mahalagii ot Livedea Gospod arătăm drept adevăr precum știm că acea odaie ce este lipită de odăile logofătului Neculaie, ce le-au cumpărat mai înainte de la mai sus numiții, și cu o fîșie dă loc dăspre apus dă locul logofătului Neculaie, ce este supt acea odaie, este cu adevărat a acelui Vitul și a soții sale. Care Vitu, de cînd șade într-această mahala, au fost tot om [al] lui Iordache căpitanul, cum și nevasta sa au slujît în casa acelui Iordache cîtăva vreme. Și cînd s-au dus Iordache la Craiova înaintea lui Tudor, s-au dus și acest Vitul. Și după ce s-au întîmplat spargerea Bucureștilor, nevasta Vitului s-au dus în sfîntul Sava la nevasta lui Iordache căpitanu. Și viind Vitul cu trei cai și cu saxana dă jafuri la 10 sau 15 martie și-au luoat nevasta cu tot ce au avut, și s-au dus la Cîmpulung

cu nevasta lui Iordache căpitanul, rămîindu-i aici numai acea fâşie dă loc cu odaia. Şi dă la Cîmpulung ce s-au făcut, nu să ştie. Şi noi mahalagii şi preoţii, după cinstită poruncă pentru acest Vitul, ceea ce am văzut şi ştim, arătăm mai sus, în frica lui dumnezeu.

1821 avgust 23

Eu Constandin băcanul adeverez, eu Dinul bărbierul adeverez, eu Ştefan rotar adeverez, eu Mihalache bărbier adeverez, eu David cîrciumarul adeverez, eu popa Tudor adeverez, eu popa Tudorache adeverez.

Arh. St. Buc., Condica logofeţiei Ţării de Sus, 1076, p. 175.

### ANEXA 2
**la documentul nr. 143**

De la ocîrmuirea Valahiei

Cinstite dumneata frate vel dvornice al politii. Dintr-această alăturată jalbă a lui Nicolae logofătu ce au dat către slăvitul chihaia bei să va da dumnealui îndăstulă pliroforie. Pentru care scriem dumitali ca să dai poruncă zapciilor dintr-acea plasă a face cercetare în faţa locului, prin mahalagii şi preoţi, de este cu adevărat acea fîşie de loc şi odaie a acelui Vitul cu soţia sa, şi de au fost apostat, dintr-a cui ceată? Şi de dreptul adevăr ce să va dovedi în faţa locului cu luare înscris de la preoţii şi mahalagii de acolo, să avem răspunsul dumitale, ca să ştim ce pliroforie să dăm slăvitului chihaia bei.

1821 avgust 22.

Barbul Văcărescu, Mihalache Manu, Constandin Negrea, Scarlat Grădişteanu, Scarlat Mihălescu

Arh. St. Buc., Condica logofeţiei Ţării de Sus, 1076, p. 176.

## 144

**Foleşti, 21 septembrie 1821**

*Unele informaţii despre urmărirea eteriştilor de către turci.*

Φωλέστι, 21 Σεπτεμβίου 1821

Πρὸς τὸν ἐντιμώτατον κύριον Δημήτριον Βασιλείου καὶ συντροφίαν.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Εἰδὲ διὰ τὰ ἐργαστήριά μας ἕως εἰς τούτην τὴν ὥραν εἶναι σφαλισμένα, ἐξ αἰτίας ποὺ ἔλειπε ὁ πασᾶς, ὡς νὰ καταβῇ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὶς ἑταιριστές, καὶ ἔρχοντας μὲ τὶ σπλάγχνα θέλει ἔλθεῖ ἀπάνω εἰς τοὺς χριστιάς, ἐπειδὴ χάλασαν ἀπὸ αὐτουνοὺς οἱ ἑταιριστές. Μὲ ὅλον τοῦτο, καθὼς μαιθάνομε, νὰ πῆραν καὶ αὐτοὶ τέλος. Δὲν ἠξεύρομε τῷ ὀντίῳ εἶναι ἢ ψεῦμα, ὅμως γίνηκε μεγάλο . . . λέει νὰ χάλασαν ἕως τριακόσια φαμίλια χωριανῶν, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ καλογέρους καὶ καλογριές. Ἤφεραν καὶ τρεῖς καλογριὲς νέες καὶ τὰς πουλοῦν, ὅμως λέει ὅτι εἶναι ἀρχοντοποῦλες. Παρακάλεσα τὸν κὺρ Κωνσταντῆν Γριπιντζάκη διὰ νὰ συμβουλεύσῃ τὸ παιδὶ διὰ ὅλα τὰ πάντα ὁμοῦ. Παρακάλεσα καὶ τὸν Δωρόθεον Νάνου

διὰ νὰ εἶναι χειριῶ βοήθειαν, καὶ ὅτι καλὴν ἀνάγκην. Ὁμοῦ τὸν εἶπα νὰ ζητήσῃ συμβούλιον ἀπὸ τὸν Σολομὸν, ὁμοῦ καὶ ἀπὸ τὸν ἡγούμενον τοῦ λαζαρίτη καὶ ἀπὸ τὸ Χατζῆ Λούπου καὶ ἀπὸ ἄλλουνοὺς φίλους. Εἰδὲ τὸ ἀρχοντικό σου ἀκόμη κάθηται ἀπείραχτο, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀκόμα μέσα βρίσκονται. Ἀφοῦ ἀναχωροῦν αὐτοὶ ἀπὸ μέσα, θέλει εἰπῶ νὰ κυττάξῃ κάμποσες φαμίλιες διὰ νὰ βάνουν μέσα εἰς τὸ σπίτι διὰ [νὰ] ξιμωνιάσουν, δηλαδὴ πρὸς φύλαξιν τοῦ σπιτιοῦ

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Μὴ ἔχοντας ἕτερο, μένω πρόθυμος ὡς ἀδελφὸς
Στέφανος Κωνσταντ Γκούστης

**Prea cinstitului domn Dimitrie Vasiliu şi compania:**

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

**În ceea ce priveşte prăvăliile noastre, pînă în acest moment sînt închise, din cauza că lipsea paşa, pînă să coboare de sus de la eterişti, şi venind, cu ce milă pentru creştini va veni? Fiindcă eteriştii au omorît mulţi dintre ei, totuşi aflăm că şi cu ei s-a sfîrşit, nu ştim dacă este adevărat sau minciună. Însă s-a făcut mare. . .[1] se spune că au omorît pînă la 300 de familii de ţărani, bărbaţi, femei şi copii şi călugări şi călugăriţe. Au adus şi trei călugăriţe tinere şi le vînd, dar se zice că sînt boieroaice.**

**Am rugat pe domnul Constantin Gripingiachi să sfătuiască băiatul pentru toate şi totodată am rugat şi pe Dorotei Nanu să dea o mînă de ajutor la tot ce va fi nevoie. De asemenea i-am zis să ceară sfat de la Solomon, de asemenea şi de la egumenul lazaritul şi de la Hagi Lupu şi de la alţi prieteni.**

**Casa ta este încă neatinsă. Turcii se află încă înăuntru. După ce vor pleca din ea, voi spune să caute mai multe familii să le bage în ea ca să ierneze, adică pentru paza casei.**

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

**Neavînd altceva, rămîn zelos ca un frate**
**Ştefan Constant. Gusti**

**Acad. R.P.R., pach. DCCCXXX*III* (fost ms. rom. 1091), f. 126$^{r-v}$. Orig. grec.**

## 145

**Braşov, 17 octombrie 1821**

***Ilie Nicolaidis informează pe Hagi Ianuş că i-a încasat poliţa de la Iacovachi Rizos şi va căuta să încaseze de asemenea şi poliţa de la Bozin, arătînd totodată că în locuinţa sa din Bucureşti au fost îngropate numai scrisori de ale eteriştilor.***

Βρασσοβόν, τῇ 17 Ὀκτωμβρίου 1821

Ἔντιμοι κύριοι Χ. Ἰω. Κ. Πέτρον καὶ ἀδελφοί,

Εἰς Σιμπίνι

Ἀποκρίνομαι εὐχαρίστως εἰς τρεῖς τιμίας σας 5, 10 καὶ 13 τρέχοντος, χαίρων διὰ τὸ αἴσιον τῆς ἀκριβεστάτης μου ὑγείας σας.

---

[1] **Trei cuvinte neinteligibile.**

Σᾶς ὑπερευχαριστῶ διὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς τράττας μου γροσίων ἑξακοσίων πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ διαφόρου τῆς πρὸς προστέλνικον Ἰακωβάκην Ρίζον χρεωστικῆς σας καὶ σᾶς μένω ὑπόχρεος διὰ τὰ ὅσα μετ' αὐτοῦ ἐπράξατε καὶ τοῦ ἐκρατήσατε τὰ ὅσα μᾶς ἐχρεώστει καὶ ἐξεκάμαμεν ἀπὸ τὰ μοῦτρα του, διὸ καὶ ἐχρέωσα μὲ γρ. 471,54 ἄντικρυ τῆς χρεωστικῆς μου ὁμολογίας πρὸς Γεώργιον Καραγιαννόπουλον, διὰ τὰ ρέστα τῆς ὁποίας σᾶς παρακαλῶ νὰ λάβητε ὑπομονήν, ἐπειδὴ κατὰ τὸ παρὸν δὲν εἶμαι εἰς εὐκολίαν, μὴ δυνάμενος νὰ συνάξω οὔτε παρὰ ἀπ' ὅπου ἔχω νὰ λάβω.

Περικλείστους εὗρον τὰς δύο ὁμολογίας, τὴν μὲν τοῦ Φιλίτη γρ. 5000, τὴν δὲ τοῦ Μποζὴν γρ. 2949½ καὶ ἐν ραβάσι τοῦ Ζαχαρία Μαύρου διὰ # 20. Ἐξ αὐτῶν λοιπὸν τὸν μὲν Ζαχαρία μόλις σήμερα ἀντάμωσα, ἐπειδὴ ἔλειπεν ἔξω, γρόσια δὲν ἔχει τελείως καὶ μοῦ ὑποσχέθη ν' ἀνταμωθῶμεν αὔριον διὰ νὰ ἀλλάξῃ τὴν ὁμολογίαν, διὸ καὶ φροντίζω τὴν ἐκτέλεσίν του.

Ὁ Μποζὴν κατοικεῖ ἔξω εἰς τὰ χωριά, ἐξετάζω λοιπὸν καὶ εἰ μὲν εἶναι κοντά, πηγαίνω νὰ τὸν ἀνταμώσω, εἰ δὲ μακράν, τὸν γράφω μὲ κανένα ὀκαζιόν, περικλείοντάς του καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν γράμμα καὶ νὰ ἴδω τί θὰ μὲ ἀποκριθῇ.

Τὸ πρὸς Φιλίτην γράμμα σας ἐνεχείρισα καὶ τὸν ὡμίλησα τὰ δέοντα, ἀλλ' ἡ ἐξοχότης του δὲν ἠθέλησε νὰ ἀλλάξῃ τὴν ὁμολογίαν, λέγοντάς μου ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ ζητῆτε τῆς ὁμολογίας τὴν ἀλλαγὴν καὶ ὅτι τὸ χρέος του εἶναι χρέος του, ἀρκεῖ ἡ ὁμολογία, λέγει, ἐκείνη ἡ ὁποία εἶναι χρεωστικὴ ἀπὸ Βουκουρέστι καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ἄλλην ἀπὸ ἐδῶ, καθὼς καὶ τῆς ἐξοχότητός του οὔτε γρόσια τὸν δίδει κανείς, οὔτε ὁμολογίαν τοῦ ἀλλάζει, καὶ διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλεῖ νὰ μείνητε καὶ ἡ τιμιότης σας εἰς τὸν κοινὸν τρόπον καὶ δὲν πειράζει ἂν παρεκτείνεται ὁ καιρὸς τῆς ὁμολογίας. Αὐτὰ μὲ εἶπε νὰ σᾶς γράψω. Τὴν ὁμολογίαν βαστῶ ἐδῶ ἕως ὁποὺ νὰ μὲ γράψετε.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Εἶδον νὰ μὲ ἀναφέρετε περὶ ἀμανετίου μὲ μαχμουτιέδες, πῶς τὸ ἔχει θαμένον ὁ Γεώργιος Καραγιαννόπουλος εἰς τὸ σπίτι τοῦ κὺρ Νικολόπουλου μὲ ἄλλα πράγματά μας. Σᾶς λέγω λοιπὸν κύριοι ὅτι οὔτε εἰς τὸ σπίτι τοῦ κὺρ Νικολόπουλου, οὔτε ἀλλοῦ που ἔθαψα πράγματα. Τοῦτο μόνον ἠξεύρω ὅτι ἐγὼ εἰς τὸ χάνι, εἰς τὴν σόμπαν τοῦ οὐδᾶ μου πλησίον εἶχα ἐνταφιάσει μερικὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα δὲν μ' ἐσύμφερνε νὰ περιφέρω μαζί μου, τὰ ὁποῖα κανεὶς ἄλλος ἀπὸ ἐμένα δὲν ἤξευρεν παρὰ ὁ μικρὸς ἀδελφός μου, ὅστις ὅταν ἐπῆγε εἰς Βουκουρέστι ἀπὸ Τιργόβυστον ὡς καπετάνος, τὰ ἐξέθαψε καὶ ἐπῆρε ἐξ αὐτῶν, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ ἔχῃ ἀπόδειξιν, καθότι ἦτον γράμματα τῆς Ἑταιρείας, καὶ εἰς τοῦτο δὲν ξεύρω ποῖος διάβολος τὸν ὡδήγησεν. Ἐγὼ τότε ἤμον εἰς τὴν Πράζαν, καὶ ἐτοιμαζόμουν νὰ ἔλθω εἰς Βρασσοβόν, ὁ δὲ Καραγιαννόπουλος ἦτον εἰς Βουκουρέστι, καὶ ὅταν ὁ κὺρ Νικόλας ἀπέρασεν ἀπὸ τὴν Πράζαν μὲ ἠρώτησε περὶ τοῦ Γεωργίου τί κάμνει, καὶ τί ἄραγε νὰ ἔκαμε ἀρκετὰ γρόσια ὁποὺ ἔχει. Τοῦ ἀπεκρίθην ὅτι

δὲν ἠξεύρω, καθὼς καὶ δὲν ἤξευρα, καὶ ὅτι ὁ Γεώργιος δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ μαζί μου, ἀλλ' ἔμεινε εἰς Βουκουρέστι.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Σᾶς προσκυνῶ μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας καὶ μένω ὁ δοῦλος σας.

'Ηλίας Νικολαΐδης

[Adresa:] Alli sig. H. Ioannusi C. Petro e fratelli recapito al sig. Nicola Patzura,

Hermannstadt

Braşov, 17 octombrie 1821

Prea cinstiţi domni H. Ianuş C. Petru şi fraţi.

Răspund cu plăcere la cele trei scrisori ale d-voastră din 5, 10 şi 13 ale lunii curente şi mă bucur de buna sănătate d-voastră scumpă mie.

Vă mulţumesc foarte mult pentru achitarea tratei mele de 600 groşi şi pentru achitarea dobînzii cuvenite la suma ce datoraţi postelnicului Iacovachi Rizos [1] şi vă sînt îndatorat pentru tot ce aţi făcut de i-aţi oprit suma ce ne datora şi am scăpat de mutra lui. Prin urmare am trecut în contul d-voastră suma de 491,54 groşi, în dreptul zapisului meu de împrumut dat lui Gheorghe Caraianopol; pentru restul sumei, vă rog să aveţi răbdare, fiindcă în prezent nu am posibilitatea să încasez nici un ban, de unde am de primit.

Am găsit alăturat cele două zapise, adică zapisul lui Filitis de 5 000 groşi, şi cel al lui Bozin de 2 949$^1/_2$ groşi, precum şi un răvaş de la Zaharia Mavros pentru 20 galbeni. Dintre aceştia pe Zaharia abia astăzi l-am întîlnit, fiind plecat la ţară, el n-are deloc bani şi mi-a promis să ne întîlnim mîine ca să preschimbe zapisul, deci voi avea grijă să aduc la îndeplinire aceasta.

Bozin locuieşte la ţară, voi cerceta unde este şi dacă este pe aici pe aproape mă voi duce să-l întîlnesc, iar dacă este departe, am să-i scriu cu vreo ocazie, şi voi anexa şi scrisoarea d-voastră, şi voi vedea ce are să-mi răspundă.

Am înmînat scrisoarea d-voastră lui Filitis şi i-am spus cele necesare, dar excelenţa sa n-a vrut să preschimbe zapisul, spunîndu-mi că este un lucru de prisos să cereţi preschimbarea zapisului, şi că datoria lui, este datoria lui, şi este suficient zapisul care a fost dat la Bucureşti şi nu poate să facă aici alt zapis, întrucît nici excelenţei sale nimeni nu-i dă bani şi nu-i preschimbă zapisele. De aceea vă roagă să procedaţi şi d-voastră aşa cum se procedează îndeobşte şi nu-i nimic dacă se prelungeşte timpul zapisului. Aceste lucruri mi-a spus să vi le scriu. Păstrez aici zapisul pînă cînd îmi veţi scrie.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Am văzut că-mi pomeniţi despre nişte mahmudele primite ca amanet, pe care Gheorghe Caraianopol le-a îngropat în casa domnului Nicolopulos

---

[1] Vezi şi scrisoarea din 1 oct. 1821 a aceluiaşi Ilie Nicolaidis către Hagi Ianuş (Arh. St. Buc., Corespondenţa Hagi Ianuş, pach. 517, doc. 39).

împreună cu alte lucruri de ale noastre. Vă declar, domnilor, că n-am îngropat lucruri nici în casa domnului Nicolopulos, nici în altă parte. Știu numai atît că eu am îngropat în han, lîngă soba de la camera mea cîteva scrisori, pe care nu-mi convenea să le port cu mine, despre care scrisori afară de mine nu le știa altcineva decît fratele meu mai mic, care, atunci cînd a plecat de la Tîrgoviște la București, în calitatea sa de căpitan, le-a dezgropat și a luat unele din ele, ca să aibă o dovadă, deoarece erau scrisori de ale Eteriei și nu știu cine dracul l-a sfătuit să facă astfel. Eu pe atunci eram la Breaza și mă pregăteam să mă duc la Brașov, iar Caraianopol era la București; iar cînd domnul Nicolae a trecut pe la Breaza m-a întrebat ce face Gheorghe și oare ce va fi făcut cu o sumă însemnată de bani. I-am răspuns că nu știu, deoarece nu știam, și că Gheorghe n-a vrut să vină cu mine, ci a rămas la București.

Vă salut cu tot respectul cuvenit și rămîn sluga d-voastră

Ilie Nicolaidis

[Adresa:] Domnului H. Ianuș C. Petru și frați la domnul Nicolae Paciura, Sibiu

Arh. St. Buc., Corespondența Hagi Ianuș, pach. XXXV, doc. 38. Orig. grec.

## 146

**[25 octombrie 1821]**

*Contul lui Constantin Pendedeca la Hagi Ianuș.*

[25 Ὀκτωμβρίου 1821]

Ὁ Κωνσταντῖνος Πεντεδέκας

1820 Κραϊώβα — 1821

| Νὰ δώση | | | Νὰ λάβη | |
|---|---|---|---|---|
| Σεπ. 1. Ὅσα τὸν ἐμέτρησεν ὁ ἐν Βουκ. γραμμ. Γεώργιος ὡς εἰς Νο 353 γρ. .. | | 150 | Ὀκτωμβρ. 25. Ὅσα τὰ ἄντικρυ δύο κονδύλια ἀπερνεῦν εἰς παρτίδα ἐξόδων διὰ τὸν κόπον του, ὁποὺ ἐστάλθη ἀπὸ τὸ κονσολάτον καὶ μᾶς ἐμέτρησεν κάτι γρόσια Νο 406 πρὸς 1%, καθὼς ἐσυμφώνησεν μαζί του ὁ Νικόλας μας εἰς Βουκ. παρὼν καὶ ὁ κὺρ Νικολόπουλος ...... | 250 |
| Νοέμβρ. 4. Ὅσα εἰς τὸ κίνημά του διὰ Βουκ. τὸν ἐμετρήσαμεν .................. | 160 | 100 | Μετατοπίσθηκεν εἰς νέον κατάστιχον Νο 40.......... | 250 |
| Νοεμβρ. 19. Ὅσα διὰ ὀρδινίας Νικόλα μας τὸν ἐδάνεισεν ὁ Γεώργη μας εἰς Βουκ. Νο 354, καὶ μὲ τόκον 7% τὸ πουγγί, διορίαν ἡμέρας 31, καὶ ἕνα σάλι ἀμανέτι...... | γρ. | 250 | | 500 |
| | | 500 | | |

Constantin Pendedeca

Craiova 1820 — 1821

| Să dea | | |
|---|---|---|
| Septembrie 1. Suma ce i-a numărat secretarul din București Gheorghe cum se vede la nr. 353 gr. ........ | | 150 |
| Noiembrie 4. Suma ce i-am numărat la plecarea lui spre București .......... | 160 | 100 |
| Noiembrie 19. Suma ce i-a imprumutat la București Gheorghe al nostru din ordinul lui Nicolae al nostru, nr. 354 și cu dobînda · 7% punga, pe un termen de 31 zile și un șal amanet..... | | 250 |
| | gr. | 500 |

| Să primească | |
|---|---|
| Octombrie 25. Cele două sume, care sînt trecute în partida cheltuielilor pentru osteneala lui, cînd a fost trimis de consulat și ne-a numărat niște bani nr. 406 cu 1%, precum s-a înțeles cu el Nicolae al nostru la București, de față fiind și domnul Nicolopulos ...... | 250 |
| S-a transferat la un nou registru nr. 40 ........... | 250 |
| | 500 |

Arh. St. Buc., Condica Hagi Ianuș 698, f. 352. Text grec.

## 147

**21 decembrie 1821**

*Șerban Negel comunică mitropolitului Veniamin Costache că eteriștii care au purtat uniformă rusească sînt trimiși din Basarabia în interiorul Rusiei.*

21 dechemvrie 1821

Preosfințite părinte, sărut blagoslovitoarea dreapta preosfinții tale.

Nimică nou și vrednic de perierghii nu am ce să-ți scriu, de război sămne eu încă nu văd nici pînă acum încă. Ce va naște în ziua de mîine, aceasta nu o știu. O curiozita să-ți scriu. Înștiințasăm pe preosfinția ta că pe Duca și alți vro patru din ghinăralii eteriștilor i-au rîdicat de aicea din Chișinău și în fiară i-au dus la cetatea Benderiului de i-au închis. Acum pe unul Sultanovici (care scrisăsăm că l-au dus la Bender) și alți vro cinci i-au trimes la Sibir. Să vorovește că ocîrmuirea de aicea, făcînd raport cînd au venit aceștia în Basarabia, acum ar fi venit răspunsu ca pe acei din șăfii eteriștilor cîți vor fi avut cinu rusăsc și mai vîrtos mundir rusăsc să-i triimată la Sîbiriu; iară pe ceialanți șefi să-i închidă la cetate. Să vorovește că și pre înălțatul nostu domn, i-ar fi venite poroncă să iasă din hotarăle Rosiei și că să gătește să meargă la locul unde locuiește socru-său Caragea. Apoi tragerea turcilor din Eși (precum pe aicea să aude căci aicea lămurite idei nici dintr-o parte a lumei nu avem) și urmarea aceasta cu eteriștii poate cineva a le giudeca sămne de pace între impărați. Iară grecii

zic că s-au hotărît ca întîi să să așază toate lucrurile precum au fost, mergînd și milostivu nostru domn la scaunul Moldaviei și apoi să între împărații în tratații de pace, la care las pe fiștecare om fără lîngoare de crieri, să judece. Vai de ticăloșia lor! Au agiuns în stare parimii țiganului care zice: «el de pe mine că-l omor». Cît pentru Grechie, apoi spun și arată cărți din toate părțile și înștiințări că prea puține locuri sînt cari nu au căzut încă în stăpînirea grecilor. Iartă-le lor doamne, că întru toate nu au știut nici știu ce fac!

Al preosfinții tale plecat fiiu sufletesc și slugă,

Negel Vornic

Acad. R.P.R., pach. MXLI (fost ms. rom. 2811), f. 39–40. Orig. rom., publicat de C. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. 190–191.

## 148

**Sibiu, 27 aprilie 1822**

***Scrisoare către Al. Villara să se informeze de la vornicul Samurcaș și de la Meitani despre situația grecilor și să nu aibă încredere în « bunăvoința » turcilor.***

'Εκ Σιμπινίου, τῇ 27 'Απριλίου 1822

Σεβαστὲ φίλε!

Εἰς τὴν τῆς 24 τοῦ λήγοντος γραφήν σας εἶδον τὴν ἀπόφασιν ὁποὺ ἐκάματε καὶ τὴν ὁποίαν μέλλετε νὰ βάλετε εἰς πρᾶξιν τὴν ἡμέραν τῆς περιλαβῆς τῆς παρούσης μου, σᾶς παρακαλῶ ὅμως νὰ παρατείνετε ἀκόμη τὴν ὑπομονήν σας, διὰ νὰ μιμηθεῖτε τὸν προστάτην τῶν χριστιανῶν, ὅστις μὲ ὅλην του τὴν μακροθυμίαν φροντίζει καλὰ διὰ τοὺς χριστιανούς.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Mr. Βατίστζεφ δὲν διεδόθη τίποτε εἰς Βιέννα, μάλιστα οὔτε εἰς τὰς ἐφημερίδας δὲν τὴν κατεχώρησαν τὴν ἀναχώρησίν του, τοῦτο ἂς σᾶς τὸ ἐξηγήσῃ ὁ καλός μας φίλος Ξυλοπινάκας. Ἡ μυστικότης, κατ' ἐμέ, δὲν φαίνεται καλὴ διὰ τοὺς Τούρκους, δὲν ἀποδεικνύει ὅτι εὐχαριστήθησαν οἱ Ρῶσσοι καὶ αἱ αὐθεντίαι, αἱ ἀσιδοσίαι, αἱ ἀποζημιώσεις ὁποὺ διαδίδονται ἐδῶ καὶ εἰς Μπρασσοβὸν εἶναι εὐχαὶ ἐκείνων ὁποὺ ὑποχρεώθησαν, καίτοι χριστιανοί, νὰ γίνουν πιστοὶ τοῦ ἰσλαμισμοῦ ὑπηρέται. Ὑπομονὴ ἀδελφέ, ἂν τὸ παιδὶ γεννηθὲν ἑπτὰ μηνῶν ζῇ, διατὶ νὰ μὴ ζήσῃ ὅταν γεννηθῇ δέκα μηνῶν, ἡ μητέρα του εἶναι μεγάλη.

Αἱ ὑστεριναὶ περίοδοι τοῦ γράμματός σας μὲ ἔδωσεν νὰ καταλάβω ὅτι ἄρχισαν πάλιν ἐκεῖ ῥᾳδιουργίαι. Βάδιζε, ἀδελφέ, τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ δὲν σφάλλεις, ἐκείνη μόνον μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας. 'Επιθυμοῦσα νὰ μάθω τί σᾶς ἐπροξένησε νέας ἀηδίας. 'Εγὼ εἶμαι ὁ αὐτὸς μὲ τὰς αὐτὰς καὶ ἔτι περισσοτέρας ἐλπίδας. Τὰς προσκυνήσεις μου τὸν καλὸν Ξυλοπινάκα.

Τὰ ἀπὸ 'Ιταλίαν νέα κάλλιστα διὰ τοὺς Γραικούς, καθὼς καὶ τὰ ἀπὸ Ζέμωνα τὰ μανθάνετε ἀπὸ τὸν φίλον ἄρχ. βόρνικον Σχμουρκάσην καὶ φίλον Μεϊτάνην.

'Αγάπα τὸν καὶ φιλοῦντα σε καὶ σεβόμενον φίλον σου

οὗ ἡ χείρ

[Adresa:] A Monsieur, Monsieur l'aga Alexandre de Villara, A Cronstadt.

Din Sibiu, 27 aprilie 1822

Onorate prietene!

Din scrisoarea dvs. din 24 ale lunii care expiră am văzut hotărîrea pe care ați luat-o și pe care e vorba s-o puneți în aplicare în ziua primirii prezentei. Vă rog însă să mai prelungiți răbdarea dvs., pentru ca să imitați pe protectorul creștinilor, care cu îndelunga lui răbdare poartă bine grijă de creștini.

După plecarea domnului Vatiscef nu s-a zvonit nimic la Viena și nici măcar în ziare nu s-a scris despre plecarea lui. Aceasta să vi-o explice bunul nostru prieten Xilopinaca. Păstrarea secretului, după mine, nu pare bună pentru turci, nu dovedește că s-au mulțumit rușii, iar în ce privește domniile, scutirile de dări, despăgubirile ce se zvonesc aici și la Brașov sînt dorințele acelora care s-au obligat, deși creștini, să se facă slugi credincioase ale islamismului. Răbdare, frate! Dacă copilul născut la șapte luni trăiește, de ce să nu trăiască dacă se va naște la zece luni? Mama lui este mare.

Ultimele paragrafe ale scrisorii dvs. mi-au dat să înțeleg că au început iarăși acolo intrigi. Mergi, frate, pe calea cea dreapta și nu vei greși. Numai ea ne duce la cunoașterea adevărului. Aș dori să știu ce v-a pricinuit noi neplăceri. Eu sînt același, cu aceleași ba și mai multe speranțe. Salutările mele bunului Xilopinaca.

Noutățile din Italia sînt foarte bune pentru greci, precum și acele din Zemon; le veți afla de la prietenul boierul vornicul Samurcaș și de la prietenul Meitani.

Iubește pe prietenul tău care te iubește și te respectă

a cărui mînă este

[Adresa:] Domnului domn aga Alexandru Vilara,

La Brașov

Acad. R.P.R., fondul Vilara, pach. DCCCXCVII (fost ms. rom. 1155), f. 263v și 266v. Orig. grec.

## 149

**Palanca, 29 mai 1822**

*Informații privitoare la pregătirile de război ale armatei ruse și constituirea unei oștiri grecești în Basarabia.*

Τῇ 29ῃ Μαΐου τοῦ 1822 σωτηριώδους ἔτους, ἐν ἡμέρα Δευτέρα ἐκ Παλάγκας

Φίλε μου σεβαστέ, κύριε Ρίζε Μιχαὴλ καὶ λοιποί μου ὁμογενεῖς ἀδελφικῶς σᾶς γλυκοασπάζομαι.

Εἰς Σεράδα τῆς Οὐγγαρίας

..................................................................................

Ἕνας φίλος Μολδοβάνος ἀπὸ τὸ Μπακόβι, δραπέτης καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ἡμεῖς ἀπὸ πέρισυ εἰς τὰ πέραν τοῦ Προύτου μὲ ὅλην του τὴν φαμίλιαν, μὲ τὸ νὰ εἶχε πράγματά του ἐδῶ εἰς Παλάγκαν, εἰς τὸ ἀμπάρι τοῦ κὺρ Χρήστου, ἦλθεν ἀπὸ τὰ πέραν τοῦ Προύτου πρὸ δεκαπέντε ἡμέρας ἤδη σαδέτικος καὶ μόνος. Κατὰ πρῶτον εἰς Γιάσι, ἐκεῖθεν εἰς Μπακόβι, καὶ ἑπομένως ἐδῶ, διὰ νὰ ἀερίσῃ τὰ πράγματά του. Ἦλθε δὲ μετὰ δύο ἡμέρας ἀφ᾽οὗ ἤλθομεν ἡμεῖς ἐδῶ. Μὲ τὸν φίλον λοιπὸν

αὐτὸν ἔλαβον ἅπαξ καὶ δὺς μυστικὴν ὁμιλίαν διὰ νὰ μὲ εἰπῇ ἐν θεοφοβίᾳ ὅ, τι ἂν ἠξεύρῃ ἀπὸ τὰ πέραν τοῦ Προύτου. Ὁ ὁποῖος καὶ μοὶ ἐδιηγήθη περιστατωμένως τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δηλαδὴ τὰ ἕως τότε ὁποὺ ἐκίνησεν εὑρισκόμενα στρατεύματα ὑπεράβαινον τὰς διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας, μεταξύ Νίστρου καὶ Προύτου τῶν ποταμῶν, εἴτ' οὖν ἐπάνω εἰς τὴν Βασσαραβίαν, ἐξ ὧν οἱ 120 χιλιάδες εἰσὶ Καζάκοι, καὶ καθημερινῶς ἐπισωρεύονται, ἐκτὸς τῶν στρατευμάτων ὁποὺ εὑρίσκονται εἰς τὰ ἄντικρυ τοῦ Νίστρου.

Γραικικά, ἑλληνικὰ στρατεύματα καταμετροῦνται ἤδη εἰς τὴν Βασσαραβίαν ὑπὲρ τὰς εἴκοσι καὶ 25 χιλιάδες.

Οἱ ζαχερέδες καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐφόδια τῶν στρατευμάτων καὶ ἀποσκευαὶ πολεμικαὶ ἑτοιμάσθησαν σχεδὸν ἀπὸ τὸν Μάρτιον μῆνα κατὰ πάντα.

Αἱ προσταγαὶ ὅπου καθ' ἡμέραν ἀκαταπαύστως καὶ συχναὶ πυκναὶ ἔρχονται εἰς τοὺς ἀρχηγούς, ἄλλο δὲν διαλαμβάνουν, πάρεξ ὅτι νὰ εἶναι ἕτοιμοι.

Ὁ μέγας αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος περιφέρεται εἰς τὰ στρατόπεδα του, πότε ἐδῶ καὶ πότε ἀλλοῦ, μὲ μεγάλην ἀνησυχίαν. Ἐσυγχώρησε δὲ καὶ τὸ κανονικὸν δόσιμον τῆς Βασσαραβίας, διὰ τὸ βάρος ὁποὺ δοκιμάζουν οἱ κάτοικοι ἀπὸ τὰ στρατεύματα. Ἡ Ρωσσία ἅπασα φωνάζει καὶ λαχταρίζει διὰ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν μας. Οἱ στόλοι εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν οἱ Ρωσσικοὶ ὑπερετοιμάσθησαν. Σχεδὸν τὰ πάντα εἶναι καὶ εὑρίσκονται ἐπὶ ποδῶν, κατὰ τὴν πληροφορίαν τοῦ φίλου, ὅστις πάλιν ἔχει σκοπὸν νὰ τὸ κόψῃ παραλῆκι πέραν τοῦ Προύτου, ἅμα ὁποὺ φθάσῃ εἰς Γιάσι μὲ λέγον τάχα διὰ νὰ ἐβγάλῃ τὴν φαμιλίαν του.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις μοὶ εἶπε καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ φίλοι ἀπὸ Βιένναν ἐζήτησαν τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον διὰ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖ, εἰς τὸ νὰ συγκροτήσουν πάλιν νέον Κογγρέσον. Ἀλλ' ὁ ἑλληνικώτατος δραστήριος νοῦς τοῦ κλεινοῦ Καποδίστριά μας ἀπεκρίθη ὅτι αἱ ὑποθέσεις τοῦ κράτους του δὲν συγχωροῦν πλέον νὰ ἀπέρχεται ἡ Μεγαλειότης του πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, νὰ συγκροτῇ Κογγρέσα. Καὶ ἐὰν οἱ φίλοι ἀγαποῦν καὶ θέλουν περὶ τοῦτο, ἡ Ρωσσία ἔχει ποῦ καὶ πῶς νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Ἐγὼ δὲ εἰμὶ καὶ ἔσομαι τῆς τιμιότητός σας ὡς ἀδελφὸς καὶ δοῦλος ὁ ὁμογενής σας

Γεωργάκης Λάσκαρης σερδάρης ὁ Πελοποννήσιος

**29 mai, anul mîntuirii 1822**
**în ziua de luni, din Palanca**

**Stimate al meu prieten, domnule Rizo Mihail şi ceilalţi conaţionali ai mei, vă sărut dulce, frăţeşte.**

**La Sereda din Ungaria.**

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

**Un prieten moldovean din Bacău, fugar şi el ca şi noi de anul trecut peste Prut cu toată familia lui, pentru că avea lucrurile sale aici la Palanca, la hambarul domnului Hristu, a venit de peste Prut acum cincisprezece zile sănătos şi singur, mai întîi la Iaşi, de acolo la Bacău şi pe urmă aici, pentru ca să-şi aerisească lucrurile. El a venit două zile după ce am sosit noi aici.**

Cu acest prieten, deci, am avut odată şi a doua oară o convorbire secretă ca să-mi spună, în frica lui dumnezeu, tot ce ştie despre situaţia de peste Prut. El mi-a şi povestit pe larg adevărul, anume că, pînă în momentul plecării lui, trupele care se aflau între rîurile Nistru şi Prut, adică în Basarabia, cuprindeau peste 250 000 de ostaşi, dintre care 120 000 cazaci, şi zilnic se adună mai multe, în afară de oştirile care se găsesc peste Nistru.

Oştirile greceşti din Basarabia se numără deja la peste 20 000 şi 25 000 de ostaşi.

Zaherelele şi toate celelalte provizii ale armatelor, precum şi echipamentul militar, sînt cu totul pregătite aproape din luna martie.

Poruncile care vin zilnic, neîncetat şi des la comandanţi, nu cuprind altceva, decît să fie gata.

Marele împărat Alexandru merge mereu pe la taberele sale, cînd aci şi cînd acolo, în mare nelinişte. A iertat şi darea regulată a Basarabiei din cauza greutăţilor pe care le îndură locuitorii din partea armatelor. Întreaga Rusie strigă şi jinduieşte la răzbunarea sîngelui patriarhului şi al celorlalţi fraţi ai noştri. Flotele ruseşti din Marea Neagră s-au pregătit bine. Aproape totul este şi se găseşte în stare de alarmă, după informaţia prietenului, care intenţionează iarăşi s-o steargă peste Prut, îndată ce va sosi la Iaşi, sub pretextul de a scoate familia sa.

Pe lîngă altele, mi-a spus şi aceasta, că prietenii din Viena au cerut de la marele Alexandru să meargă acolo pentru ca să se întrunească iarăşi într-un nou congres. Dar mintea ageră, cu totul grecească, a vestitului nostru Capodistria a răspuns că afacerile statului său nu mai permit ca majestatea sa a tuturor Rusiilor să meargă ici şi colo pentru a se întruni în congrese. Dacă prietenii doresc acest lucru, Rusia are unde şi cum să-i primească.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Iar eu sînt şi voi fi al domniei voastre ca un frate şi rob, conaţionalul dvs.

Iordache Lascaris Serdarul Peloponezianul[1]

Acad. R.P.R., ms. grec. 918, f. 20–23v. Orig. grec.

## 150

**6 septembrie 1823**

*Boierii arată domnului Moldovei că episcopul Gherasim al Romanului şi postelnicul Andrei Milu nu au fost complici la jafurile şi la omorîrea fiilor lui Ibraim aga şi a altor turci, săvîrşite de eterişti la începutul răscoalei.*

Pre înălţate doamne!

În opştescul divan a tuturor boierilor mari şi mici adunaţi înaintea înălţimii tale şi în de faţă aflate slăvirilor sale, Sănt-Ibraim nabi — divan —

[1] Alte ştiri în legătură cu cele arătate mai sus se găsesc în scrisoarea din 29 noiembrie 1822 a lui Iordache Lascaris către acelaşi. La 30 noiembrie I. Lascaris scrie şi lui Gheorghe Leventiadis (— Leventis) despre jalbele pentru pagube pe care le primeşte Pini de la grecii din Moldova (Acad. R.P.R., ms. grec. 918, folio 46–50v., 65–67).

efendisi şi baş-salahor Ahmet aga, povăţuitoriul înpărăteştilor oşteni de aice, cum şi a domisale Meimiş aga, mumbaşiriul trimis de pre înaltul vizir Bechir paşa, muhafis şi Ibrail-valesi, s-au înfăţişat dumnealui Ibraim aga ibrailian jăluind atît asupra preosfinţitului arhiereu şi al Romanului episcop chir Gherasim şi a unui frate a preosfinţici sale Ivan (care n-au fost niciodată), cît şi asupra dumnealui postelnic Andrii Milu, cum că atunce cînd la începutul anului 1821, neastîmpărare grecilor apostaţi au vărsat nevinovatul sînge a aflaţilor aice pacinici musulmani, numiţii pîrîţi ar fi prins la Roman pre doi fii ai săi, Mustafa şi Salih, pre carii şi închizîndu-i pentru cîtva într-o bisărică, i-ar fi dat pre mîinile apostaţilor ce i-au omorît, iar averile lor, cincisprăzăci mii lei, doi cai cu tacîmuri, doî părechi pistoale, o sabie, un cepraz de argint cu margianuri şi alte lucruri, pîrîţii, preosfinţie sa şi Ivan şi postelnic Milul, le-ar fi luat împărţindu-le între dînşii.

Pre a cărora averi, înpliniri cerîndu-o acum, au înfăţoşat şi pre luminatul mahtup a pre înălţatului vezir Ali paşa cu cuprindire că cerînd trebuinţa a să rîndui pricina în cercetare şi giudecata cadiului Ibrăilii, va fi havale acolo.

Noi nerăbdători de asămine pricină care de ar fi adivărată şi ar sta mistuită în sînul naţiei, di-a dreptul ar păta şi ar jicni cinste şi haractirul niamului şi a ţării moldoveneşti, cu di-adinsul am intrat în ce mai pătrunzătoare cercetare a ei, avînd în socotinţă că dacă cumva să va dovedi urmată o acest fel de vinovată faptă de către pîrîţi, cu totul neştiută de noi pîn'acum, sînguri cu toţii să fim dovagii împotriva vinovăţiei lor, şi să facem ca lucrare însăşi să mărturisască înainte pre înaltului devlet că neamul moldovenesc cucernic în supunire sa către pre Înalta Poartă şi umilit în ascultare poroncilor ei, nu cunoaşte altă fericire decît a fi supt umbra ei, nici altă datorie decît a-i fi credincios. Şi încă dacă nemărginită împărăteasca milostivire, atît de bogat vărsată asupra multora din cei mai vinovaţi apostaţi greci, ar fi cuprins în iertările sale şi pre această vinovăţie, de s-ar dovedi urmată în socotinţă, am avea cu plecate rugăciuni să cerim ca vinovaţii pentru di-a pururе să fie depărtaţi de la pămîntul nostru (patrie şi maica lor) şi să să şteargă diasupra lor numile de moldovan.

Deci, cu cugetele pline de această socotinţă, intrînd cu scumpătate în cercetare pricinii, întîi după pravelile locului, potrivite la acest act cu toate pravilile lumii, am cerut de la jăluitoriul dumnealui Ibraim aga să înfăţoşăze dovezile ce pot încredinţa urmare aceştii fapte, mărturiile ce o pot dovedi de adivărată, sau sămnile ce pot să de în ivală vinovăţie pîrîţilor. Şi cît pentru Ivan sau Ioniţă, fratile preosfinţiei sale, pre care jăluitoriul pune între pîrîţi, de vremi ce preosfinţie sa nici are, nici au avut vreodată frate cu acest nume, s-au înţăles că acesta vine din îngăimata ştiinţă ce însuşi jăluitoriul au luat de a sa pricină. Iar de alte dovezi cu totul gol şi fără arătare vreunui sămn din lucrurile ce zice că au avut fiei săi, dumnealui jăluitoriul n-au adus spre dovadă decît numai glasnica pîră întemeiată pre ştiinţă sa, ştiinţă însă cu totul

slabă, de vremi ce la ace tristă întîmplare, povățuit de mîna norocirii a nu să afla aice, n-au putut fi văzător a nici un fel de lucrare. Așadar, o acest fel de slabă pîră nu ne-au putut însufla nici pripus măcar. Și cu toate că pravilicește, cînd pîra este fără dovadă, pîrîtul nu să îndatorește a se dezvinovăți, dar într-această pricină, mișcați de iubire cinstii neamului nostru și pe pravățul de a da în ivală orice necuviință de s-ar afla, nu ne-am mărginit numai în slăbăciune dovezilor jăluitoriului, ci prin înadins cercetare a întîmplării crudului omor de acolo, sîlindu-ne a desloși adevărul, am îndatorit și pre preosfinție sa cu pîrîtul boier postelnic Andrii Milu piste hotărîre pravelilor a-și da îndreptările.

Deci din mărturisirile orășănilor de Roman, unite cu a dumnealui caminar Gheorghi Baldovin ce într-ace vreme era vameș la acel ținut, am aflat că atunce cînd crudul Ipsilant, șăful jacașilor rebeli au început pîrga grozăviilor în pămîntul nostru, pornind cete de apostați pre la toati ținuturile, au trimis și la acel tîrg una în număr piste doizăci, supt povățuire arnăutului Hogioglu, ce de mai înainte cu casă năimită era șăzător în Roman, carii uniți cu alți greci de acolo prilistiți prin taină de mai înainte întru nelegiuire acestui pas, toți fără veste, turbați într-a lor pornire, cu mîini într-armate înprotiva uimitei nevinovății, sămănînd pretutindine groaza și spaima și cu ochi pînditori cercînd piste tot locul sufletele jărtvii lor, au aflat întîi pre beșli aga de acolo cu doi neferi în casa isprăvniciei, pre care încungiurîndu-o și cătră cruzime armelor lor unind și vicleșugul cu o scrisoare ce înadins prin silă luasă de la bașbeșli-agasi din Eși poroncitoare cătră dînșii ca să de armile, fiindcă vine un mare trup de oaste și să nu să întîmple vreo ră necuviință. Într-acest chip i-au amăgit a-i prinde, a-i dezbrăca de arme și de toate averile lor fără împrotivire și a-i închide la mănăstire Precista pre a căruia portiță o au stricat ca să între, de vremi ce moldovanul igumen de acolo s-au pus în primejdie a să împrotivi pornirii lor, folosindu-să înrăutățitii cu pilda acestora întru prindire și jăcuire altora. Deci, a doa zi supt cuvînt a-i duci la Eși, pornindu-i pîn' afară de tîrg în zor de zio, pre toți legați, și-au adăpat nelegiuiții acolo mîrșava lor săte în nevinovatul sînge a acestor nenorociți, iar dintre fiii jăluitoriului într-aceeași zi al călcării din Roman, unul, Salih, împreună și cu un alt neguțitor musulman, să afla la satul Cotul Vameșului, unde ave adunați caii de negoț ce cumpărasă după însuși mărturisire tuturor lăcuitorilor de acolo. Și sara pre la doi ceasuri, venind și Mustafa de la Roman, înspăimîntat, și îndemnînd și pre ceielalți să fugă înpreună, soarta ce ră i-au făcut a-și legăna hotărîre ca să rămîe pîn'a doua zi.

Căci îndată atunce, lovindu-i fără veste zăci arnăuți trimiși de Hogioglu care știa acolo pre acei doi cu caii cumpărați, i-au prins pre tustrei, le-au luat armile, lucrurile, trii cai cu tacîmurile lor, și toți caii cei de negoț, iar pre dînșii legîndu-i și pornindu-i atunce noapte supt cuvînt că-i duc la Eși, i-au trecut alăture cu tîrgul Romanul, fără a să abate printr-însul și pre drum din sus

de tîrg în mijlocul cîmpului le-au rîpit viața, unde a doa zi cu toții de opște le-au văzut trupurile.

Pre înălțate doamne! După arătările a atîția marturi carii le-au dat și prin viu grai și în scris, nu ne-au rămas nici cel mai mic prepus de înpărtășire într-această vinovăție a preosfinției sale și al pîrîtului boier Milu, căci nu numai nu au fost vreunul omorît la episcopie sau la casa numitului boier, dar nici închiși, nici prinși măcar acolo. Apoi și pîra jăluitoriului este cu totul osăbită de întîmplare, ce prin atîța marturi s-au dovedit că au urmat. Întîi, că fiii săi n-au putut fi prinși de nimine spre a să închide și a să da în mîna rebelilor de vremi ce unul cu un alt neguțitor musulman de mai înainte să află la satul Cotul Vameșului și celalalt de sîne slobod au mers pre acolo ca să îndemne și pre cielalți să fugă. Al doile, că nici într-o bisărică n-au putut fi închiși de vremi ce apostații prinzîndu-i, nici s-au mai abătut prin tîrg. Al triile, că, caii cu tacîmurile, trii, iar nu doi precum jăluiește, cum și alte lucrări, lăcuitorii satului au văzut luați de către ucigași, și cine altul pute să-i ia afară de dînșii? Și al patrule, că de au și fost avut fiii săi capital de cincisprezăci mii lei, însă ei ave cai cumpărați pre carii i-au luat apostații; și chiar de le și rămăsăsă bani, încă, cine pute să între la înpărțală cu acei ce să jărtve ca să rîpască?

În adivăr, cine este să nu știe turbăciune cu care rebelii au început aice cruzime lor? Pasul lor, procetit între dînșii de mai înainte, foarte mistuit, protecsuit și gătit de un domn apostat, totdeauna au fost mistuit despre moldoveni supt frică, ca nu cumva cu discoperire lui să li să facă sminteală. Și la izbucnire rebeliei lor, avînd a să teme de împotrivire aflaților aice musulmani și a norodului moldovenesc, pîn' la vîrtute, s-au sîlit pre otomani fără veste a-i năpusti și moldovenilor a le insufla uimire și groază, rădicîndu-să deasupra putinții lor. Cine-i să nu știe că nu mai era pentru moldoveni, atunce, grecul și arnăutul prietin sau slugă precum pacinica vreme îi lăsasă, ce trebuință ave într-armații înrăutățiți de agiutoriul goalelor mîini a raelilor pentru a să socoti amestecate, cînd mișcați de patima prăzii, pizmuia însuși ei mulțimei lor? Cum pute să primască pre streinii lor la împărtășire jafului, ei carii fără crutare prăda deopotrivă pre tot cel ce nu era grec apostat, și cînd o dezbrăcăciune a unui nenorocit leș era între dînșii ɒ'ndestul de mare pricină de sfadă și bătălie? Pre de altă parte preosfinție sa și pîrîtul boier postelnic Milu au dovedit că nu numai n-au purtat în cuget vreo plecare priincioasă aceștii vinovate împărecheri, dar încă împrotiva ucigașului ei pravăț, precum mulți alți moldoveni asămine și pîrîții cu groaza de a-și jărtvi și viața, au mîntuit zilile a trii musulmani din care doi: Husaim geambașul și Ibraim de la Bacău, noapte au năzuit la ocrotire preosfinției sale și unul din ținutul Romanului au alergat la pîrîtul boier Milu. Înrăutățiții însă rebeli, carii să giuca cu viața omenirii, scumpi de a ierta zilile acestor trii suflete, în multe răstimpuri și-au umflat turbăciune pentru a-i zmulge din mîinile ce-i ocrote, încît protectorii lor alăture cu primejdie

au cutezat în sfîrşit cu rugăminte a-i cere de la însuşi mîna ce ucigaşă a crudului Ipsilanti şi i-au ţinut pînă cînd după vro doî luni porucinicul Stefan i-au pus întru toată întregime lor la picioarile pre înaltului vezir Iusuf paşa ce era la Ibrăila. Pentru care Ibraim, unul din acei trii de faţă, venind acum, acest fel au şi mărturisit.

Întru acest chip dovedindu-să cursul pricinii şi dezvăluindu-să nu numai nevinovăţie şi neîmpărtăşire întru aceasta a preosfinţiei sale şi a numitului boier Milu, dar încă şi lucrare faptei cei bune la care i-au povăţuit duhul cel de adivărat raie, duh tipărit în sufletul a tot dreptul moldovan, am mai venit şi noi la ştiinţa ce nevătămată ce purure opşteşte am avut de nepătatul nume al preosfinţiei sale, căci în adivăr o covîrşitoare mirare ne-au fost coprins auzind pripus în aşa vinovate fapte pre acest bărbat care totdeauna înbrăcat cu haina celui mai cinstit haractir de triizăci de ani acum de pre scaunul arhieriei dă pildele faptei cei bune şi întru a căruia mărturie strigă glasul cugetelor a toată opştie şi însuşi acelor streini. Dacă adivăraţii moldoveni învrednicesc numile de credincioşi supuşi a împărăţiei ce ne hrăneşte şi dacă pre Înalta Poartă ne cinsteşte cu numile de rae, faptele dovedesc că preosfinţie sa este din aciia ce ne-au dat şi ne dau încă, cu pilda, învăţăturile bunii supuniri. Şi cum să poate un aşa bărbat diştept în sîmţirile sale să poticnească într-o faptă atît de mîrşavă? Cum să poate prisupune părtaş unii ucideri şi unui cîşlig sîngerat, acela care cu primejdia vieţii au mijlocit mîntuire vieţilor şi a căruia mîini totdeauna ferite de necumpătata iubire de avuţie, slobode şi gata a milui pîn' la vîrtute pre tot scăpătatul, purure au fost vrăjmaşă mitărniciei? Dacă să poate pripune căzut în aşa vinovăţie acest bărbat haracterisit cu fapta ce bună şi a căruia paşi statornici pre căile bunii învăţături şi a moralului n-au lăsat urme decît numai pre drumul datoriilor pămîntului nostru, apoi fără îndoială cel mai osmanlîu moldovan trebuie să să deznădăjduiască de a-l mai fi chemat credincios supus. Şi nu cu averile noastre, căci toate ele nu sînt decît triste rămăşiţuri zmulte din rîsîpa turburării, ci cu însuşi viaţa noastră a toată opştia închizăşluite, că nu este la ştiinţa noastră să fi avut nici ce mai mică înpărtăşire, nici la nelegiuita urmata vărsare de sînge, nici la vindire, nici la tristele averi a omorîţilor, nu numai preosfinţie sa, care trimis de mitropolitul şi de divanul ţării s-au pus în primejdie în părţile de gios şi la Galaţi, a sfătui norodul înprotiva acestui pas, cetindu-le şi sinodiceasca carte ce s-au fost trimis, dar nici unul din adivăraţii credincioşi moldoveni, mai vîrtos din aceia pre carii vrednicie lor îi rădică deasupra prostimii, căci prostime în adivăr adesăori nu cunoaşte care îi sînt datoriile şi care-i drumul ce povăţuie la a lor împlinire. Însă cu toate aceste, slavă celui pre înalt şi slavă pre puternicului nostru împărat, căci măcar că înrăutăţiţi şi fără haractir sînt prin toate naţiile, dar norodul nostru necunoscînd altă fericire decît a fi supt buna ocrotire a pre Înaltei Porţi pre a cărie priincioasă milostivire norociţii noştri strămoşi

s-au învrednicit a o tragi asupra acestui pămînt, mulțime lui n-au simțit nici o clintire din statornica mergire pre cale datoriilor sale.

Din împotrivă, pilde de împrotivire asupra acelor înrăutățiți, sîntem norociți a ave multe pentru care am și tras asupra noastră toată asprime cruzimii lor, căci cruzii neomeniți, pizmătareți de a afla în noi un norod nestrămutat din credința către stăpînul ce ne hrănește și neapropiet de prilestire neastîmpăratului lor duh, au întors asupra noastră fierul ce s-au tîmpit în amelițare lui către neamul stăpînitor, și turbați pentru că de la furie lor ne-am scăpat viața în hotară streine, rodul ostenelilor noastre și strămoșeștile averi l-au tras prin foc și prin pradă, încît [sîntem] datori streinilor, arși și jăfuiți acasă. De n-am simți vărsată asupra noastră milostivire pre-puternicului nostru împărat și a pre înaltului devlet, și sudornicile îngrijiri a înălțimii tale, nu ne-ar rămîne astăzi decît deznădăjduire de a-l mai aștepta de la mîna vremii vindecare ranii ce ne-au deschis. În sfîrșit, însuși jăluitoriul, dumnealui Ibraim aga, pătruns de acest adivăr, dovedind întru toată dezvăluire lui, au mărturisit înainte slăvirilor sale seiz-Ibraim nabi divan-efendisi și baș-salahor Ahmet aga, oștinescului povățuitor și a dumisale Meimiș aga, mumbașiriului de Ibrăila și înainte divanului a toată boierime, cum că singur cunoaște și adiverește că preosfinție sa și numitul boier Milu n-au putut fi nici într-un chip părtași aceștii vinovății de care i-au fost pîrît și că n-au putut fi amestecați nici la prindire fiilor săi, nici la închidire lor în vreo bisărică (lucru ce nu s-au făcut pentru aceștie nici de către apostați), nici la omorul lor, nici la împărțire averii lor. Dar și-au mutat ceririle asupra pămîntului, supt cuvînt că de vremi ce fiii săi s-au omorît în pămîntul acesta, apoi cere ca pămîntul să-i plătiască pagubile. Care mutare de cerire este și ce de pre urmă dovadă din parte sa că fără nici o încredințare în știința sa au urmat această pîră, și că vroind numai a cîștiga aceia ce răbelii au răpit de la fiii săi, nu cruță nici ca cum dreptate pentru a să apuca de ori și cine.

Iar noi, după cuprindire sfintelor hatihumai [umuri] și fermanuri ce spre vecinice privileghiuri s-au învrednicit a dobîndi țara noastră de la fericiții și pururea vețuitorii în pomenire pre puternicii și milostivii împărății și după obiceiul ce s-au legiuit prin ce de totdeauna urmare păzită din vremi uitate în învechime a să cerceta și a să giudeca aice pricinile întîmplătore între musulmani și între împărăteștile raeli prin mijlocire lui divan-efensidi al domnului după vremi și a altor întîmplați agale otomani, fără să fi fost vreodată silită vreo raè a să strămuta de la locul său și a mergi pre aiure pentru asămine giudecăți. Întocmai urmînd, am cercetat cu ce mai scumpă pătrundire și înștiințînd înălțimii tale prin această a noastră plecată anafora, atît doveditul curs al pricinei, cît și ace, nici ca cum înpărtășire a preosfinției sale episcopului de Roman chir Gherasim, cît și a boierului postelnic Andrii Milul întru această fără nici temei pîrîtă vinovăție, facem rugămintea să să aducă de către înălțime ta

aceasta şi la ştiinţele a pre înaltului devlet a pre înaltului vizir Ali paşa şi a pre înaltului vizir Bechir paşa muhafis şi Ibrail-valesi.

1823 septemvrie 6

A înălţimii tale cătră dumnezău rugător

Veniamin mitropolit Moldaviei,
Meletie episcop Huşului,
pre plecaţi slugi

..........................................................................................

Dimitrie Sturza logofăt, Constandin Catargi logofăt, Vasile Roset hatman, Dimache [?] Donici vornic, Vasile Miclescu, Constandin Aslan vornic, Calimah vornic, Costache Cerchez hatman, Petrache Sturza vel postelnic [1].

[Rezoluţia:]

Io Ioan Sandu Sturza voevoda cu mila lui dumnezău domn ţării Moldaviei.

Au fost cercetate pricinili arătate prin această obştească anafora şi înainte domnii mele cu a tot sfatu în de faţă aflare slăvirilor sale seiz-Ibraim nabi-divan efendisi şi baş-salahor Ahmet aga, povăţuitoriul împărăteştilor oşteni de aice, cum şi a dumisale Meimiş aga numbaşiriul trimis de pre înaltul vizir Bechir paşa Ibrail muhafis. Şi nu numai din dovezile adusă de la faţa locului, nu numai din obşteasca ştiinţă, ci pentru cinstitul şi nepătatul haractir a pârîtului arhiereu iubitoriului de Dumnezeu chir Gherasim al Romanului şi pentru neamestecare la asămine pricini a înpreună pârîtului boier dumnealui post. Andrii Milul, dar şi din mărturisire însuşi a unui musulman Ibraim, unul dintre musulmanii scăpaţi de către pârîţi de la ace ucidere, s-au dovedit nu numai nevinovăţie pârîţilor, dar încă rîvnă şi credinţă ce de rae pre care ei au arătat cu mîntuire a atîtă suflete otomaniceşti de la pierzare rebeliei grecilor, prin care mîntuire ei nu s-au cruţat pre sine de a să împotrivi pornirii apostaţilor şi a să pune singuri în primejdie. Deci de această nevinovăţie a lor, singur jăluitorul Ibraim aga de faţă au mărturisit că este deplin încredinţat şi cum că singur cunoaşte că pîrăţii n-au putut fi nici într-un chip părtaşi la asămine faptă de care i-au fost pîrît şi că singur încredinţază că n-au putut fi amestecaţi nici la prindire fiilor săi, nici la închidere lor în vreo bisărică, nici la omorul lor, nici la împărţire averii lor. Şi în sfîrşit, jăluitoriul mărturisind că au făcut pornire aceştii jalobe numai după nişte auziri, şi tînguindu-să că s-au înşălat a le crede şi au umblat cheltuire prin Ţarigrad pentru a jălui, au căzut la rugăminte ca să i să dè cevă spre înturnare cheltuiclilor sale, de care lucru milostivindu-ne domnie me, dar negăsind cu dreptul a îndatori la acestă pre persoanile pîrîte, de vreme ce s-au dovedit cu totul nevinovate, am poroncit

[1] Încă 12 semnături indescifrabile.

şi i s-au dat ca o milă din vistirie domnii mele... [1] lei. Deci dovedindu-să lămurit pricina întocma precum să arată prin anaforaoa aceasta, s-au întărit şi cu a noastră domnească iscălitură şi pecete.

Io Ioan Sturza voevod

Vel logofăt, procit.

Acad. R.P.R., doc. LXVI/66. Orig. rom. cu pecetea domnească aplicată în chinovar.

## 151

**Craiova, 2 martie 1829**

*General adjutant baron Geismar intervine la general locot. Jeltuchin să se dea serdarului Panaiot Fochiano 30 000 piaştri pe care cîrmuirea Ţării Romîneşti le datorează răposatului căminar Sava Fochiano din anul 1821.*

Nr. 2215

Deplin împuternicitului prezident al divanurilor Prinţipaturilor Moldaviei şi Valachiei, domnului general leitnant şi cavaler Jeltuchin.

Raportul general adjutantului baronului Geismar

Serdarul Panaiot Fochiano, care se află slujind în numărul volintirilor sîrbi, ne-a înaintat zilele acestea o jalbă prin care îmi cere să mijlocesc pentru a i se înapoia 30 000 piaştri turceşti, pe care cîrmuirea valahă le datorează răposatului său frate, căminarului Sava Fochiano. Acestuia i-a fost încredinţată, în anul 1821, înarmarea arnăuţilor pentru apărarea Bucureştilor, în vremea răzvrătirii lui Theodor Vladimirescu.

Cu aceasta, înaintînd în original cererea arătată, precum şi zapisul în copie aci alăturat, adeverit de către slujitorul consulatului rusesc, eu rog prea plecat pe excelenţa voastră să dea dreptatea legiuită lui Panaiot Fochiano.

Consider ca o îndatorire a mea a adăoga la acestea că el, în cursul războiului din anul trecut, a slujit cu deosebire şi cu rîvnă, comandînd, în cadrul corpusului al 6-lea pedeştri, asupra 120 volintiri, pe care i-a adunat şi i-a înarmat pe a sa socoteală.

General adjutant, baron Geismar

[Rezoluţie scrisă cu creionul în fruntea raportului:] A se cere procurorului înştiinţare pe ce temei.... [2]

Nr. 967. 2 martie 1829, Craiova.

Arh. St. Buc., Administrative vechi, divanul săvîrşitor, dos. 504/1829, f. 1. Trad. rom. cont. şi copie rusă.

---

[1] Loc alb.

[2] Urmează un cuvînt indescifrabil.

## ANEXA 1
**la documentul nr. 151**

Divanul judecătoresc
al Prințipatului Valahiei
Anul 18.0, febr. 9
nr. 97
București

Către cinstitul săvîrșitorul divan al acestui prințipat,
despărțirea întîiu.

Fiindcă exelenția sa d. deplin împuternicit prezident al divanurilor, cu predlojenia supt nr. 418 au trimis la acest divan spre cercetare și îndestulare pe temeiul pravililor pămîntului, jalba ce au dat Emanuil Xanthu, cerînd ca pentru o sumă de bani ce are să ia de la sărdarul Panait Fochianul, fratele și moștenitorul răposatului căminar Sava, cu zapisul acelui răposat, să se secfestrarisească lei treizeci de mii, ce zice că cere sărdarul Fochianul de la divan, cu cuvînt că ar fi țara datoare acea sumă către frate-său Sava căminarul.

De aceea, se pohtește cinstitul săvîrșitor divan să ne facă deslușire înscris, de are să ia în adevăr acel sărdar Fochianul niscareva bani de la țară pe obrazul răposatului fratelui său Sava căminarul, și cere acum de la divan: cîtă sumă, din ce vreme este acea datorie și cu ce document, ca să poată face acest divan cuvincioasa punere la cale la cererea ce face jăluitorul.

Bibescu... Gheorghe Filipescu, Dim. Ralet [?] Manolache Arghiropol, Mihail Colțescu, Ștefan Băleanu [?] Nicolae Ghica.

Să se facă cunoscut presudstviei de către sărdarul Bobescu ce răspuns s-au făcut de către d. prezident în această pricină.

Să se facă știut, trimițîndu-se și copie răspunsului ce s-au trimis după vreme la d. prezident în pricina aceasta, de care divanul acesta nu are a sa științi, pentru acești bani.

Arh. St. Buc., Administrative vechi, Divanul săvîrșitor, dos. 504/1829, f.8.

## ANEXA 2
**la documentul nr. 151**

Divanul săvîrșitor al Valahiei
Despărțirea 2-lea
masa 1-iu
nr. 13.771
1830, fevr. 26

Cinstitului divan judecătoresc,

Priimind divanul otnoșenia acelui divan de la 9 ale următorului supt no. 97, în pricina lui Emanuil Xanthul, carele pentru o sumă de bani ce ave să ia de la sărdaru Panait Fochiianul, fratele și moștenitorul căminarului Savvii, cu zapis a celui răposat, care să se secfestrarisească lei 30 000 ce arată că cere sărdaru Fochiianul de la divan, cu cuvînt că ar fi țara datoare către fratele Savva. Spre răspuns se face cunoscut cinstitului divan, că în pricina aceasta, dupe jalba ce au dat sărdaru Panait de la trecutul martie lt. 1829, ghinărariul adiutant și cavaler Gheismar și după otnoșenia ce au făcut excelenția sa, dom-

nului deplin împuternicitului prezident al divanului răposat ghinăral Zaltuhin, după arătarea părintelui proin mitropolit al țării, Dionisie, i părintelui episcop Buzăului Gherasim, dumnealui dvornicu Mihail Manu i răposatului dvornicului Nicolae Golescu, dumnealui vel vistier și dumnealui dvornicu Alexandru Nenciulescu, au făcut acest divan către ex. sa raport, dupe care, spre mai bună pliroforie, se alăturează și copie, atît după raportul ce s-au făcut atunci, cît și după jalba numitului serdar i otnoșenia ghinăralului Gheismar, iar altă știință pentru acești bani n-are divanul.

Arh. St. Buc., Administrative vechi, Divanul săvîrșitor, doc. 504/1829, f. 9.

Partea a II-a

# IZVOARE NARATIVE

# EXPEDIŢIA DIN 1821 A LUI IPSILANTI IN PRICIPATELE DUNĂRENE

## de un Anonim

*Memoriul ce se publică mai jos a fost scris în greceşte de un anonim în 1821, pe cînd se afla în ţară. F. M. Marshall a publicat textul grecesc, care se află la Muzeul Britanic din Londra, în revista ateniană* Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος *(Buletin al societăţii de istorie şi etnologie din Grecia), vol. IX (1926), p. 363—510*[1]. *Împreună cu traducerea romînă a acestui text, dăm şi prefaţa lui Marshall.*

## EXPEDIŢIA DIN 1821 A LUI IPSILANTI ÎN PRINCIPATELE DUNĂRENE

### Manuscris aflat în Muzeul Britanic

Manuscrisul care urmează şi care se publică acum pentru prima dată poartă numărul Add. Ms. 35072 în colecţia Muzeului Britanic şi a fost dăruit în 1897 de sir Theodore Martin. Este legat cu alte manuscrise greceşti, care se referă la revoluţia greacă. Manuscrisul se afla printre hîrtiile lui Thomas Gordon (1788—1841)[2] care a servit cu gradul de locotenent-general în armata greacă. În 1821, el se afla în Peloponez ca « şef al statului major » sub Ipsilanti. *Istoria revoluţiei greceşti* a lui Gordon, care a fost publicată în 1832, se bazează pe experienţa lui personală din timpul războiului.

În fruntea prezentei povestiri a campaniei din 1821 se află o prefaţă, care poartă data: Păduri, noiemvr. 1821, şi care e semnată astfel: « Un patriot anonim». Un sat Păduri este trecut pe harta Ţării Romîneşti puţin mai spre nord-vest de Ploeşti şi probabil acesta este locul amintit.

O mică bănuială poate să existe că manuscrisul de faţă este cel amintit de I. Filimon în opera sa *Manual istoric despre revoluţia greacă* (Atena 1859), vol. II, p. X. Filimon spune: « Lucrarea lui Ducas nu s-a publicat aparte, fiindcă a fost cumpărată de Thomas Gordon cu 1 000 talira [piesă de cinci drahme] şi contopită cu istoria greacă a acestuia. Dar, noi, văzînd-o în manuscris, am luat o copie».

---

[1] Redacţia acestui *Buletin* face următoarea precizare: « Domnul Marshall a pregătit editarea acestui text şi traducerea engleză. A permis totuşi direcţiei acestui *Buletin* să prezinte aici, înaintea apariţiei ediţiei sale, textul grecesc. »

[2] Informaţiile mele cu privire la Gordon sînt extrase din *Dictionary of National Biography* (nota lui Marshall).

O comparație a istorisirii de față cu textul Istoriei lui Gordon arată că Filimon avea întrucîtva dreptate cînd spunea că a fost contopită cu aceasta. Se poate vedea că o mare parte a acestei istorisiri a fost utilizată și că Gordon a atenuat totodată tonul pătimaș împotriva lui Ipsilanti, care este motivul principal al prezentei istorisiri. Cît despre Filimon, deși primise o copie a acestui manuscris, totuși a utilizat-o foarte puțin în istoria sa. Cititorii acestei istorisiri nu vor întîrzia să ghicească cauza acestei omisiuni, întrucît partea operei lui Filimon, care se ocupă de istoria anului 1821, diferă puțin de o apologie a lui Ipsilanti.

Nu știu ce motive avea Filimon ca să atribuie lui Ducas această istorisire. Sînt de părere că această atribuire nu este probabilă din cauza stilului povestirii, deși este clar că opera se datorește unui devotat însoțitor al acelui comandant. Dacă identificarea localității Păduri este exactă, atunci nu se poate presupune că autorul este Ducas, fiindcă nu e probabil ca el să se fi aflat în centrul Țării Romînești într-un interval de timp așa de scurt, după reprimarea răscoalei.

Istorisirea de față, oricare ar fi ultima părere asupra valorii ei, pare să fie, ca document istoric, cea mai completă expunere contemporană a expediției lui Ipsilanti. Filimon, după cercetări atente, crede că arhiva lui Ipsilanti s-a pierdut.

Două sînt principalele caracteristici ale acestei istorisiri: ura și disprețul din tot sufletul împotriva lui Ipsilanti, și deosebita importanță acordată evenimentelor acestei expediții în care Constantin Ducas a jucat un rol. El este prezentat drept cel mai activ și cel mai capabil conducător al nefericitei expediții, cu toate că vrednicia lui a fost anihilată de incapacitatea generalisimului.

Autorul pretinde că scrie în mod nepărtinitor (sine ira et studio), dar dacă judecăm după stilul expunerii, este greu să admitem că această pretenție este pe deplin întemeiată; a suferit foarte mult și suferințele lui sînt încă proaspete. Prea puțin are de spus despre faptele interne care au dus la răscoală, deși condamnă felul cum Eteria a întreprins acțiunile sale, și în mod sigur nu crede că aventura lui Ipsilanti era cunoscută de Capodistria. Deși amănuntele militare ale expediției nu sînt de mare interes, totuși se poate spune că desfășurarea evenimentelor este clar înfățișată, pe cît o permiteau lipsa unui scop precis și a unei unități de vederi în conducerea superioară. Din păcate lipsa de înțelegere între căpetenii se vede peste tot. Se pare că autorul posedă multe informații necunoscute și că și-a dat toată osteneala ca să le completeze prin cercetări.

Nimeni probabil nu va socoti că autorul are un stil bun. Pamfletele lui împotriva lui Ipsilanti se apropie de vorbirea vulgară. Totuși, uneori se înalță la un fel de elocvență crudă, de pildă cînd este apărat Ducas de învinuirile lui Ipsilanti și cînd descrie rezistența vitează de la Sculeni și sfîrșitul eroic al lui Iordache Olimpiotul. Iordache este prezentat fără îndoială ca cel mai hotărît și cel mai patriot dintre toți conducătorii. Devotamentul lui față de Ipsilanti rămîne pînă la sfîrșit neclintit și nici o ceartă din cele frecvente

între ofițeri, care întunecă această expediție, nu-l privește. Scrisul este neglijent și greu de citit, iar prima pagină devine și mai greu lizibilă din cauza că cerneala este serios ștearsă. Cred că copierea în genere este exactă, deși nu sînt pe deplin convins despre unele cuvinte.

Pe marginea textului se află note explicative, de multe ori ilizibile. În general, cînd am reușit să le descifrez, le-am introdus în text, între paranteze; iar cînd n-am reușit să le descifrez în mod sigur, le-am omis. Nu mi se pare că astfel de omisiuni influențează serios istorisirea.

N-am reușit să identific unele numiri de localități. Sublinierile din traducere arată că transcrierea numelui nu este sigură. Pentru ortografia numelor de localități, pe care am reușit să le identific, am urmat *Uebersichts Karte von Rumännen*, editată în 1921 de Institutul geografo-militar din Viena. Sînt și excepții, cînd e vorba de localități cunoscute ca București și Iași și încă cîteva localități, pe care le-am găsit în alte hărți.

*F. Marshall*

## MANUSCRISUL

Bărbați greci, toți care astăzi formați adunarea nobilă a neamului nostru, să nu credeți că prezenta mea lucrare a fost scrisă cu vreo patimă Nu, jur în fața voastră! Suferințele cele multe ale grecilor și greșelile ireparabile ale lui Ipsilanti au silit condeiul meu cel iubitor de adevăr să spună cîte lucruri am văzut cu ochii mei, și cîte lucruri adevărate am auzit de la diferiți bărbați într-adevăr iubitori de patrie și care au luat parte activă în timpul evenimentelor. Citirea voastră atentă, informațiile ce ați primit de la diferite persoane venite de acolo, toate acestea nu vor putea să vă silească să nu fiți imparțiali și să mă condamnați că în zadar mi-am consumat puterea într-o descriere mincinoasă. Mulți dintre conaționalii noștri, care, din nefericire, au fost ofițeri sub conducerea lui Ipsilanti, se vor supăra poate pentru expunerea adevărată a faptelor lor. Le veți spune însă că aceasta este datoria unui adevărat istoric și că n-au decît să-și prezinte apărarea dreaptă în fața slăvitei voastre adunări, unde se va face dreapta lor spulberare. Iar eu, dacă am spus ceva mai mult decît adevărul, îndată mă voi prezenta acolo și voi face cunoscut numele meu, spre a fi condamnat.

22 noiembrie 1821, Păduri

Sănătate și tărie!
Un patriot anonim

## SUBIECTUL

Azi toată lumea știe că în urmă cu cîțiva ani s-a constituit o societate, bazată pe un legămînt sfînt întărit prin jurămînt, care avea drept scop eliberarea Greciei. Această faptă era într-adevăr grea, dar s-ar fi putut realiza,

dacă emisarii, care din nefericire au fost numiți, n-ar fi fost nişte oameni blestemați şi duşmani ai neamului şi n-ar fi abuzat şi lucrat pentru propriile lor interese, şi nu s-ar fi abătut de la datoriile lor sfinte, introducînd în această societate nu nişte bărbaţi, de la care ar putea să primească atît sfaturi trebuincioase, cît şi sume mari de bani, ci, vai! nişte proşti şi doritori de cîştiguri necinstite. Aceştia ca să-şi ajungă scopurile lor nelegiuite şi să cheltuiască contribuţiile concetăţenilor săraci, în patimile lor muiereşti, au plecat în diferitele părţi ale Europei şi mai ales la neamul iubitor de greci al ruşilor. Aducînd semnăturile false ale fruntaşilor neamului şi ale « Onoratei conduceri» — vai nenorocire—, au găsit, sub acest pretext, un bărbat, care să fie de acord cu ei, dar care era mai doritor de cîştiguri nelegiuite decît dînşii, pe domnul nostru Ipsilanti, căruia i-au dat titlul de epitrop general (generalisim) al onoratei conduceri şi al slăvitului neam.

Apoi aceştia cutreierau diferite oraşe şi state pentru cîştigurile lor nelegiuite şi arătau corespondenţa lor cu epitropul general şi apoi îi scriau acestuia tot ce dorea sufletul său vanitos şi mai ales că organizarea Eteriei s-a împămîntenit nu numai în toată Grecia, ci şi în Serbia şi în toată Bulgaria, şi că toţi sînt pregătiţi să ia armele, îndată ce se va arăta excelenţa sa în ţările romîneşti. Primind aceste ştiri, Ipsilanti trimite în Moldova pe domnul Lasanis, să cerceteze lucrurile de acolo. Acesta fiind un tînăr vanitos, scria în fiecare zi că totul este pregătit şi că este mare nevoie să se treacă la fapte. Din nefericire a fost înşelat şi bunul patriot, domnitorul de atunci al Moldovei, M. Suţu. La 10 februarie a pornit spre Chişinău Constantin Ducas, împreună cu Orfanos, să informeze pe excelenţa sa despre starea lucrurilor din Moldova şi Ţara Romînească. Cînd au ajuns acolo, şi au discutat cu dînsul despre diferite lucruri, i-au spus că nu există nici o activitate pentru pregătirea soldaţilor; atunci prinţul le-a răspuns să se întoarcă de îndată, fiindcă şi el va pleca a doua zi spre Iaşi. Ipsilanti eliberează pe Lasanis de însărcinarea ce îi dăduse, şi o încredinţează lui Ducas şi Orfanos, cu o scrisoare autografă către conducătorii de acolo, să urmeze ordinele celor sus pomeniţi. De asemenea trimite şi o altă scrisoare către bunul domnitor, în care îi scria că el pleacă la Laybach. Sus-numiţii, după ce au primit ultimele porunci de la epitropul general, s-au întors la Iaşi, la 19 februarie. După ce au pregătit cîţi soldaţi au putut, la 21, seara, s-au adunat toţi şefii la căsuţa lui Ducas, unde, sub jurămînt scris, li s-a comunicat ultimul secret, anume, că a doua zi avea să vină generalisimul nostru şi că era nevoie, potrivit ordinului primit de la Chişinău să plece Orfanos cu 200 călăreţi la Sculeni pentru a-l întîmpina. S-a aprobat să plece şi tufeccibaşa Vasilie. În aceeaşi seară, făcîndu-se o catagrafie a numărului soldaţilor fiecărei căpetenii, numărul abia a atins 800, şi partea cea mai mare era sub conducerea lui Ducas; aceşti soldaţi au fost pregătiţi, după întoarcerea lui de la Chişinău, cu toate că abia la 17 ianuarie al acestui an a intrat în Eterie, iar bunii

frați și apostoli îl socoteau un partizan înfocat al turcilor. La 22 februarie pe la ora jumătate din noapte, a intrat în Iași și bunul nostru Ipsilanti. După două ore de la sosirea lui, s-a întîlnit cu M. Suțu vodă, în casa boierului postelnic (Iac. Rizo). Pe la ora 9 Ipsilanti s-a întors acasă, însoțit fiind de Ducas și Orfanos și îndată a chemat pe egumenul și eforul de la Trei Ierarhi, căruia i-a dat să tipărească proclamațiile sale. Din proclamația lui Ipsilanti era ușor să judece cineva spiritul acestui om și incapacitatea lui de a lua asupra-și o astfel de povară, fiindcă a vrut prin înșelăciune să îndemne poporul la răscoală și nu arătînd adevărul despre Eterie; spunînd despre Eterie că o putere mare va apăra drepturile noastre, în loc ca prin această afirmație neamul să tragă folos, dimpotrivă a fost distrus, și dacă buna și iubitoarea de oameni Rusie ar fi avut intenția și plăcerea să ne ajute, nici odată n-ar fi putut s-o facă din moment ce domnul nostru Ipsilanti a scris acest lucru în proclamațiile lui, care au fost trimise nu numai în întreagă Europă, dar și sultanului însuși. Judecînd drept, Rusia ar fi fost condamnată de întreaga Europă, fiindcă acela care purta numele de epitrop general era din nefericire o persoană însemnată pe lîngă majestatea sa și a ieșit din hotarele Rusiei. Deci domnul Ipsilanti cu această înșelăciune, în loc să aducă folos scopului urmărit, a adus pagubă însemnată, cum veți afla din cele ce urmează.

Îndată ce Ipsilanti a sosit la Iași, primul lucru pe care l-a făcut a fost să ia cu forța averea lui Andrei Pavlu, silindu-l atît pe el cît și pe fiii lui adoptivi, sub diferite amenințări, să dea tot ce li s-a poruncit. Această faptă neomenoasă, a speriat pe toată lumea și a răcit zelul fiecăruia, nu numai al celor care locuiau în Moldova, ci și al celor îndepărtați, care, de îndată ce au aflat de întîmplarea lui Andrei Pavlu, au trecut în Austria. Iată bărbați, principiile bunului nostru Ipsilanti, care căuta mai degrabă să se bucure de bogății, decît să contribuie la eliberarea nenorocitului nostru neam, căci neapărata lui datorie era, ca de îndată ce a sosit în Moldova, să pornească în Țara Romînească, unde să-și așeze tabăra; acolo ar fi găsit un corp de armată mai mare, și pe toți boierii de acolo ca să se consulte cu ei, ce anume era de făcut, și mai ales să pună un impozit pe toată populația, fără deosebire, odată ce contribuțiile de mai înainte nu se mai încasau. Bunul nostru Ipsilanti nu s-a gîndit că este necesar să scrie bunului și vrednicului căpitan Iordache ca pînă ce excelența sa să ajungă acolo să închidă toate trecerile spre Transilvania și să execute cele spuse, ci ședea la Iași și făcea avansări (cu primul său ordin de zi), înaintînd pe unii la gradul de căpitan (hiliarh) și pe alții la gradul de maior (tagmatarh), care nu erau vrednici de astfel de grade și nu aveau nici o pregătire militară. Aceste grade cred că trebuiau să fie date atunci, cînd cineva le-ar fi obținut pe baza propriului său merit, fiindcă în felul acesta ar fi îndemnat pe fiecare să-și îndeplinească datoriile, și astfel s-ar fi potolit vanitatea bunilor noștri șefi, iar mulți care aveau merite pentru gradul de hiliarh n-ar fi rămas simpli soldați. Domnul Ipsilanti era dator să

primească negreşit pe toţi tinerii fii de boieri, să ordone de asemenea ca toţi vînătorii şi plăieşii moldoveni să ia armele pentru eliberarea patriei lor şi să formeze diferite companii de nobili moldoveni; în felul acesta ar fi întocmit îndată, cu siguranţă, un corp de cel puţin 20 000 oameni, şi moldovenii nu s-ar fi arătat potrivnici încercărilor greceşti [1]. Deci Ipsilanti, după ce nu face nimic din toate acestea, şade fără nici un folos 9 zile la Iaşi şi aduce mulţumiri soldaţilor pentru purtarea lor, şi abia după 9 zile porneşte fără tunuri, fără praf de puşcă şi provizii. După 8 zile de la plecarea lui din Iaşi ajunge la Focşani, unde găseşte pe căpitanul Caravia şi pe căpitanul Anastasie Arghirocastritis cu două sute de oameni: romîni, albanezi, bulgari şi greci... Dar să trec sub tăcere, ca să nu vă întristez mult, toate prădăciunile ce s-au făcut pe drum de soldaţii tuturor şefilor, şi mai ales ai lui Kolocotronis şi Naum. Sosind la Focşani, îndată avansează pe căpitanul Caravia la gradul de maior şi pe Kolocotronis şi Anastasie la gradul de căpitani (îmi este imposibil să descriu şi toate celelalte lucruri care au avut loc). Aceştia din urmă, aflînd aceasta s-au supărat; Kolocotronis s-a făcut bolnav, iar Anastasie printr-un răvaş s-a plîns lui Lasanis, Orfanos şi Ducas, spunîndu-le ritos că nu poate să intre în batalionul unui astfel de « puşti». Cei amintiţi au cerut lui Ipsilanti să-i concedieze din aceste posturi, deoarece se vor produce mari certuri şi invidii. Excelenţa sa însă l-a lăsat pe Kolocotronis ca simplu căpitan, iar bietului Anastasie i-a poruncit să fie neapărat sub maiorul Caravia, şi astfel s-a şi făcut, în urma intervenţiei unui prieten al lui Anastasie. Şi la Focşani armata cea numeroasă de aproximativ 1 000 oameni s-a odihnit timp de 9 zile, fără nici un folos; abia în a 9-a zi Ipsilanti a convocat consiliul său de război, alcătuit din toţi şefii, să se consfătuiască pentru viitoarea expediţie, avînd în faţă şi o mulţime de hărţi generale şi speciale. Atunci maiorul Caravia a propus, ca un perfect cunoscător în ale războiului şi om cu experienţă, să urmeze drumul prin munţi, ca să coboare la Tîrgovişte, zicînd către ceilalţi şefi: « îl vedeţi pe acesta, arătînd pe generalisimul, — acesta este singurul lucru scump al neamului şi este nevoie să pornim cu armata prin munţi». Atunci maiorul Ducas, care din nefericire fusese numit comandant al avangărzii, a propus să se urmeze drumul drept prin Rîmnic şi Buzău, şi de acolo spre Bucureşti, susţinînd că dacă ar apuca drumul prin munţi, ar avea de suferit o dublă pagubă: în primul rînd duşmanul cuprins de frică ne-ar socoti slabi şi în al doilea rînd s-ar răci entuziasmul soldaţilor, care ar socoti drept mincinoase lăudăroşeniile noastre şi ale conducătorului nostru. Astfel a învins părerea lui Ducas, şi îndată acesta primeşte ordin să înainteze spre Rîmnic şi Buzău, unde urma să aştepte un al doilea ordin. Deci a doua zi Ducas porneşte cu avangarda lui direct spre Rimnic, trimiţînd pe trei din ofiţerii lui ca avangardă în aripa lui stîngă, cu poruncă să înainteze

[1] Aceasta era şi propunerea lui Ducas către respectoasa conducere, 29 ian. 1821.

pînă la două ore depărtare de Brăila și apoi să se îndrepte spre Buzău, cu scopul să cerceteze mișcările și intențiile dușmanului. În aceeași zi, Ducas a ajuns la Rîmnic, iar a doua zi la Buzău, unde a primit ordin să aștepte acolo, pînă cînd va sosi și excelența sa. Generalisimul a ajuns la 16 martie la Buzău, speriat de o neașteptată întîmplare, ce a avut loc lîngă Buzău. Soldații, văzînd de departe o cireadă de boi, au crezut că este dușmanul, și dorind, nenorociții, să ia poziție de luptă, cer «μουσιτσιούκ» [muniții?]; dar domnul Ioan Kolocotronis, care din nefericire fusese orînduit să însoțească praful de pușcă, îndată ce a auzit că este vorba de dușman, a apucat drumul care trecea prin munți iar domnul nostru Ipsilanti, care niciodată nu s-a gîndit să aprovizioneze pe soldați cu muniții, a socotit, se vede, această expediție drept o plimbare la București, ca pe timpul domniei tatălui său. Aceste două întîmplări, au silit pe de o parte pe nefericiții soldați să urmeze pe cei dintîi, iar pe Ipsilanti să urmeze drumul prin munți spre Ploești. După ce Ipsilanti s-a sfătuit îndelung cu Ducas și l-a întrebat ce anume era de făcut și ce vești sigure avea despre dușmani, îndată a dat poruncă să se formeze o ariergardă, fiindcă și excelența sa va urma drumul prin Fefelei. Ducas n-a vrut cu nici un chip, zicînd: « Excelență, acum cînd turcii sînt speriați și ascunși în cetăți, este nevoie să ne arătăm viteji și dacă e cu putință să pornim direct spre București ». Totul a fost în zadar, motivîndu-se că sînt așteptați de căpitanul Iordache la Mizil și de acolo pot să urmeze drumul spre București. Pornind spre Mizil, întîlnesc în drum pe căpitan Iordache, Ghencea aga și Delibașa Mihali cu aproximativ 200 buni soldați, care după ce l-au primit pe Ipsilanti, au pornit spre Mizil. Părăsind restul armatei, Ipsilanti vine la Fefelei și a doua zi sosește la Mizil cu cei doi frați ai săi, cu Cantacuzino și cu ceilalți. După ce s-au odihnit două zile acolo, pornesc spre Ploești; aici au stat fără folos aproape 10 zile, sub pretext că domnul Ioan Nicolopulos (membru al Eforiei) i-a spus că Tudor a luat hotărîrea să ucidă pe excelența sa, și că este nevoie mai întîi să se unească aceștia și apoi să pornească spre București. În timpul șederii lui la Ploești a hotărît să facă o inspecție soldaților (a doua zi după sosirea lui) și întîi a inspectat regimentul II al lui Ducas la Bucov, unde a găsit un număr de 813 soldați. După masă a inspectat regimentul I al lui Caravia, batalionul lui Kolocotronis și batalionul lui Griparis. Maiorul Caravia împreună cu căpitanul Anastasie aveau circa 300 oameni, Kolocotronis 50 și Griparis 40. Soldații lor nici nu puteau fi comparați cu soldații lui Ducas, care toți erau bine înarmați, deoarece Ducas cheltuise nu numai suma mică de bani ce primise din casa Eforiei dar din dorința de a avea o armată bună, cheltuise și mica lui avere. Într-adevăr, soldații din regimentul II făceau cinste șefului lor și Ipsilanti a adus mulțumiri lui Ducas. Cîteva zile după ce avu loc inspecția soldaților, Ipsilanti convocă un consiliu de război ca să discute expediția ce urma să aibă loc; la acest consiliu nu luă parte Ducas, fiindcă se certase cu Cantacuzino și cu Gheorghe Ipsilanti

din cauza lui Caravia. Ș-a hotărît să se pornească spre Tîrgoviște, unde a și plecat căpitanul Griparis și colonelul Tzauoglu pentru pregătirea proviziilor. Ducas, aflînd de hotărîrea luată, se supără, spunînd către comandantul unității sale, N. Ipsilanti, singurul care făcea cinste familiei Ipsilanti, atît prin virtuțile sale sufletești cît și prin vrednicia lui, că el nu va urma acest drum, deoarece este rușine să ne temem de un romîn noi care purtăm arme și sîntem hotărîți să murim cu cinste pentru libertatea patriei noastre chiar în fața unui dușman mai numeros. Auzind aceasta bunul comandant al unității socoti de cuviință să plece la Ploești, ca să supună epitropului general această părere, pe care întrucîtva o aprobase generalisimul, și îndată a fost trimis ordin după Ducas să vină la Ploești. Potrivit ordinului trimis, Ducas veni la Ploești și după ce au discutat mai mult timp, în sfîrșit s-a hotărît să ia drumul spre București. Indată se dă ordin ca Ducas să pornească cu avangarda lui și cu comandantul unității, N. Ipsilanti, spre Pasches [?] și să aștepte acolo întreagă armata. După două zile ajunge acolo și generalisimul care dă îndată lui Ducas poruncile necesare să plece la Colentina și să aștepte acolo un al doilea ordin al lui. Nu pot să descriu entuziasmul populației Bucureștilor, cînd au văzut pe Ducas intrînd în Colentina; toți au strigat « ura, ura !»... Ipsilanti sosește la 28 în Colentina, îndată dă ordin lui Ducas să intre în București și să meargă cu paza lui obișnuită pînă la casa vistierului Bărbuceanu [Văcărescu]. Îndată toți șefii au venit să se închine epitropului general, precum și cei patru boieri mari, care rămaseră pînă atunci, adică vistierul Alecu Filipescu, vornicul Băleanu, vornicul Văcărescu și vornicul Slătineanu. Împreună cu ei au venit mitropolitul și încă trei boieri mai mici. Slugerul Tudor n-a binevoit să vină să cunoască pe generalisimul, ci stătea închis în casa Brîncovenesei cu trei mii panduri, 3 tunuri și cu munițiile necesare. Ah ! bărbaților greci, ce întristare simte sufletul meu să văd un simplu romîn să aibă spirit de răzvrătire și să fie tare prevăzător, în timp ce bunul nostru generalisim și toți ceilalți șefi să nu simtă lipsa mare a prafului de pușcă, cel mai necesar lucru. Domnul Tudor abia în a șaptea zi hotărî să se ducă la Ipsilanti, după ce a cerut mai întîi să i se trimită ca chezaș pe bimbașa Sava, pentru o eventuală ucidere a lui. I s-a trimis cel amintit, și după ce îl primi plecă la Ipsilanti împreună cu prea sfințitul [episcop] de Argeș. Aflînd aceasta Ducas de la domnul Ioan Scufas, îndată pregătește cîteva sute din cei mai buni soldați ai avangărzii și pleacă la Colentina, cu hotărîrea să atace pe Tudor. Intrînd în cabinetul lui Ipsilanti, i-a spus acestuia scopul lui și a primit răspunsul în cîteva cuvinte că nu trebuie să se amestece acolo, unde nu primește ordin. Atunci Ducas i-a spus că este mare nevoie să se îndeplinească planul său și adăugă că nu o face cu un scop anumit, ci pentru reușita scopului comun și pentru securitatea prințului. Atunci Ipsilanti îi spune: « bine frate, dar pierdem pe Sava, care a fost dat drept zălog lui Tudor». « Cu atît mai bine, fiindcă scăpăm de doi mari suspecți». În sfîrșit răspunde

lui Ducas că speră să-i cîştige pe amîndoi şi ca el să se întoarcă la cazarmă cu soldaţii lui. Tudor discută cu bunul nostru Ipsilanti diferite lucruri despre cele ce urmau să se facă. Din răspunsurile date de Ipsilanti, Tudor şi-a dat seama că generalisimul nu este vrednic de această expediţie. A doua zi pe la ora 6 noapte, mai mult ca să-l încerce pe Ipsilanti, îl înştiinţează că 4 000 turci vin împotriva excelenţei sale şi să ia măsurile necesare. Îndată excelenţa sa a înştiinţat pe toţi şefii lui să se pregătească de atac, şi la cel mai mic zgomot să se repeadă la Colentina. Şefii primind acest ordin au rămas uimiţi, necunoscînd motivul. Ei s-au adunat îndată la căpitanul Iordache, şi discutînd despre aceasta, s-a aprobat din partea tuturor ca Ducas, fiind cu avangarda, să scrie un răvaş generalisimului. Ceea ce s-a şi făcut. Iată întocmai cuprinsul răvaşului şi răspunsul, pe care le-am văzut cu ochii mei la Braşov. « Excelenţă ! este datoria neapărată a generalisimului să comunice tuturor ofiţerilor săi şi mai ales comandantului avangărzii, locul unde se află duşmanul, ca să trimită pe cei mai buni din avangarda lui să cerceteze mişcările duşmanului şi dacă este nevoie să încerce şi o mică ciocnire, şi să nu se repeadă orbeşte la Colentina. Acestea sînt datoriile războiului». Iată răspunsul dat de Cantacuzino, după ordinul primit: « Maiorule Ducas ! Nu este nevoie să amintiţi generalisimului care sînt datoriile lui, fiindcă excelenţa sa le cunoaşte, dar d-ta şi celelalte căpetenii, potrivit ordinului dat, să fiţi gata».

Iată, bărbaţilor greci, vitejia bunului nostru generalisim şi faptele lui războinice, care au slăbit entuziasmul poporului. Îndată fiecare a început să deplîngă neamul nostru şi să prevadă stingerea lui inevitabilă. Bunul nostru conducător avea mijloacele să treacă Dunărea, fără vărsare de sînge, şi sub nici un cuvînt, pe baza unor motive lipsite de judecată n-a vrut să cedeze la cererile bunilor săi ofiţeri. Această acţiune trebuia neapărat s-o facă pentru două motive, întîi că duşmanii speriaţi nu cunoşteau încă Eteria noastră şi socoteau pe de o parte această răscoală ca o operă a Rusiei, şi pe de altă parte trecînd Dunărea, îndată s-ar fi răsculat întreaga Bulgarie şi astfel am fi avut o armată într-adevăr puternică, şi datorită nepregătirii turcilor, am fi avut şi victorii. Dacă am fi trecut Dunărea, desigur şi Serbia ne-ar fi ajutat, iar în caz că nu s-ar fi făcut nimic, atunci am fi avut o moarte glorioasă, demnă de scopul pentru care ne-am răsculat. Dar bunul nostru conducător, ca să dovedească şi mai mult laşitatea lui, dă ordin să pornească armata spre Tîrgovişte, prin Cornăţel, unde avea să se gîndească ce va urma. Ajungînd acolo, crezu că se afla la Atena şi la Termopile, şi îndată proclamă «scara sfîntă» cu o gardă de ierolohiţi, fără ca altcineva să aibă dreptul s-o treacă, afară de el şi de cei doi fraţi ai lui. Acolo deci se făcu nevăzut şi inaccesibil, iar dacă vreodată ieşea, era însoţit de vreo cîteva sute de soldaţi. Perdelele ferestrelor erau totdeauna trase, fiindcă se temea să nu fie ucis. În astfel de împrejurări, şefii trebuie să fie foarte afabili şi accesibili şi în fiecare zi să fie cu soldaţii, inspectînd cînd pe călăraşi, cînd pe infanterişti şi mai ales

să nu se ocupe de fleacuri, ci să caute cu orice chip să găsească praf de pușcă, de care era foarte mare lipsă. Dacă dînsul își cunoștea slăbiciunea, trebuia să-și aleagă măcar consilieri respectabili, care să-i spună deschis adevărul și greșelile lui. Excelența sa însă era înconjurată de o mulțime de adjutanți și de miniștri tineri, care erau buni de profesori și învățători, sau de secretari pe la diferite case comerciale, buni ca să-i lingușească patimile. Cîți au fost buni patrioți și cu judecată dreaptă au fost îndepărtați, sub motiv că excelența sa are nevoie de militari și de oameni războinici. Totdeauna în timpul mesei avea muzică romînească pentru înveselire. Într-adevăr este curioasă această hotărîre retrogradă de a ocupa numai orașul Tîrgoviște, pe care a și început să-l întărească cu șanțuri, pentru ca la nevoie să se bată acolo cu dușmanul, care trebuia să vină neapărat, deoarece romînii nemulțumiți de prădăciunile zilnice ale eteriștilor aveau să ceară ajutorul sultanului și să aducă pe turci pe pămîntul lor. După ce au sosit și celelalte căpetenii la Tîrgoviște (la 7 aprilie), generalisimul a convocat un consiliu și a hotărît ca bunul căpitan Iordache împreună cu Farmache să plece la Pitești, iar Ducas la Ploești, și fiecare din ei să ia, la locul arătat, poziție de atac. Iar pe prețiosul Caravia, ca pe cel mai vrednic și mai credincios, l-a oprit pe lîngă el, i-a dat cele patru tunuri și puținul praf de pușcă și l-a numit guvernator al orașului și supraveghetor la pregătirea șanțurilor, însărcinare pe care trebuia s-o dea într-adevăr la unul din oamenii săi. Iordache și Ducas, potrivit ordinelor primite, au plecat fiecare la locul său, să ocupe pozițiile de război. Acest plan era într-adevăr foarte frumos și laude se cuveneau șefului, care îl concepuse, fiindcă întări bine aripile, la eventualitatea unui atac al dușmanului; și așa de aproape era o aripă de cealaltă, încît, dacă lașii dușmani ar fi fost puțin mai deștepți, niciodată n-am fi avut comunicația liberă. În Tîrgoviște și-a pus toată silința să pregătească după regulile tacticei batalionul sacru și să întărească orașul numai cu simple șanțuri. Lipsa de plumb, de care suferea armata greacă, a fost remediată prin dezvelirea acoperișului mitropolici. Cît despre praful de pușcă, în tot timpul cît a stat în Tîrgoviște, cu toate că Austria era în vecinătate, n-a reușit nimic. Despre provizii scria lui Ducas ca să aibă grijă de întreaga armată. Toată puterea generalisimului era domnul Caravia. Acesta a fost însărcinat să înzestreze numeroasa artilerie cu toate cele necesare și să pregătească obuzele necesare. Toate acestea au făcut pe domnul nostru Caravia peste măsură de trufaș, încît declară pe față că el va fi cel dintîi, care va încorona pe Ipsilanti ca rege la Greciei. În fiecare zi însuși Caravia și Kolocotronis trimiteau diferite patrule să jefuiască pe unul sau pe altul, și deși de multe ori aceste lucruri au fost aduse la cunoștința șefului, totuși niciodată n-a vrut să fie crud și drept, și să pedepsească nu numai pe aceștia, dar și pe alți conducători, care socoteau această expediție potrivită pentru îmbogățirea lor. Iată scopul viteji noastre răscoale! Bărbați greci, iată concepțiile acelora, care, din nefericire, se numesc greci. Vai de

nenorocitul nostru neam, care spera de la aceştia eliberarea sa. Pe de altă parte bunul nostru Ipsilanti, aflînd că la mănăstirea Mărgineni se aflau diferite lucruri de valoare, trimite pe Mavros şi pe Lemonis, care deschizînd toate lăzile, fără voia proprietarilor, întocmesc o listă a lucrurilor, pe care o prezintă generalisimului. Acesta, după ce cercetează lista, trimite pe aceştia să-i aducă toate obiectele însemnate cu o cruce pe listă. Iată, bărbaţi greci, şi bunul nostru şef a fost un hoţ şi chiar mai mare ca ceilalţi; se vede că bunii noştri conducători făceau diferitele lor prădăciuni după exemplul generalisimului nostru. Însuşi generalisimul, fraţilor, a trimis diferite cete să fure cirezile de boi şi vaci şi proviziile boierilor şi ale celorlalţi locuitori care se găseau în Ţara Romînească, şi să le trimită în Transilvania, pentru vînzare. Poate întrucîtva avea dreptate să facă aceasta, fiindcă eforii din Bucureşti, atît domnul Nicolopulos cît şi ceilalţi, au cheltuit banii adunaţi înainte, iar restul l-au luat cu ei să-l cheltuiască din belşug cu ţiitoarele lor, fiind nişte muieratici. Dar nu trebuia Ipsilanti să comită astfel de acte hoţeşti, vrednice de condamnat, care au silit pe unii să îndeplinească astfel de lucruri, fără voia lor. Domnul Caravia cu purtarea lui trufaşă, a silit pe căpitanul Anastasie, singurul care era vrednic şi războinic, să plece la Ploeşti, să se unească cu patriotul Ducas. Ducas l-a primit pe Anastasie, cu aprobarea generalisimului, în batalionul său, în locul căpitanului Vasilie Barlas, care a fost dat lui Nicolae Ipsilanti, la cererea lui, ca să plece cu el la Cîmpulung, unde primise ordin să ia poziţie de atac.

În urma unirii soldaţilor lui Ducas cu ai căpitanului Anastasie şi ai celorlalţi conducători tineri, Ducas deveni aproape cel mai puternic dintre toţi, nu numai prin numărul mare al soldaţilor lui, ci şi prin calitatea ofiţerilor şi vrednicilor săi soldaţi. Aceasta, precum şi legămîntul ce au făcut cei mai mulţi din ofiţerii lui să nu recunoască alt căpitan, afară de el, au silit pe generalisim să creadă că Ducas ar putea aspira la şefie, şi de aceea încetul cu încetul, sub diferite pretexte, începu să-i micşoreze unitatea de sub comanda sa. Sărmanul Ducas niciodată nu se gîndise la aşa ceva, şi nu luase măsurile necesare, ci totdeauna era supus ordinelor şefului său, pe care le îndeplinea întocmai.

Pe la 15 aprilie, paşa din Silistra întări oraşul Călăraşi, ce se afla în faţa Silistrei, cu aproape două mii de soldaţi, care aveau ordin să meargă pînă la Ialomiţa, să adune hrană pentru vite în cantităţi cît se poate de mari şi fără să supere cîtuşi de puţin pe nenorociţii creştini. Aflînd aceasta căpitanul Ducas şi ofiţerii lui, îndată au înştiinţat pe generalisim, cerîndu-i totdeodată permisiunea să meargă să atace acea armată. Generalisimul sub nici un motiv n-a vrut să cedeze, spunînd că n-a sosit încă momentul. Ofiţerii lui Ducas văzînd că generalisimul nu cedează, l-au silit pe Ducas să plece la Tîrgovişte să-i spună lui Ipsilanti că este nevoie să se facă această mică expediţie. Dar şi aceasta a fost în zadar, fiindcă sub diferite pretexte a împiedicat pe Ducas să facă o astfel de încercare, spunîndu-i numai să fie cu totul gata

şi i se va trimite ordin. La întoarcerea lui la Ploeşti a adus răspunsul primit din partea lui Ipsilanti. A doua zi bunii şi vrednicii lui ofiţeri, printr-un raport, îi pretindeau să plece neapărat la Călăraşi şi îi cereau răspunsul lui hotărîtor în termen de două zile, spunînd că ei au recurs la arme ca să moară glorios şi nicidecum să se hrănească cu găini în oraşe. Ducas a trimis în grabă raportul obişnuit, rugînd în acelaşi timp pe Ipsilanti să cedeze la această cerere, căci duşmanul poate să fie învins, potrivit urărilor patriei. Atunci Ipsilanti dă ordin lui Ducas să trimită jumătate din armata lui la Buzău şi de acolo să se împartă în două aripi, una la stînga şi cealaltă la dreapta fără steaguri întinzîndu-se astfel pînă în judeţul Ialomiţa, iar Ducas să fie gata ca să dea ajutor unde nevoia va cere. La 24 aprilie Ducas trimite, potrivit ordinului primit, opt din ofiţerii săi cu circa 700 soldaţi. La 4 mai seara maiorul Ducas află în mod sigur că un numeros corp de turci a ieşit la 30 aprilie din Brăila şi a atacat Galaţii la 1 mai, măcelărind pe locuitori, fără să-i împiedice cu nimic rezistenţa vitejească a nenorociţilor greci. Paguba duşmanului a fost de zece ori mai mare, dar şi victoria a fost a lor. Aflînd aceasta Ducas, trimite îndată printr-o stafetă raportul său, în care arată că este neapărată nevoie de a se lua măsuri defensive, pînă ce părţile muntoase vor putea fi aprovizionate cu hrană, şi că el, fără ordin va pleca la Cîmpina să cerceteze care anume părţi sînt bune pentru poziţii de război. Deci Ducas plecă şi făcu cercetările necesare; el întocmi o hartă a localităţilor potrivite pentru şanţuri. La întoarcerea sa nu găsi ordinul lui Ipsilanti, prin care aproba plecarea. La 9 mai însă Ipsilanti dă ordin lui Ducas să înceteze de a mai aproviziona cu hrană părţile muntoase, fiindcă, cu voia lui dumnezeu, Serbia cu siguranţă s-a răsculat şi este necesar să fie gata cu toată armata lui, căci în curînd vor porni împotriva duşmanului; iar ştirile din Galaţi nu sînt adevărate, căci precum este informat în mod cert, la Galaţi se află armată rusească. Această înşelăciune era într-adevăr mai mare ca toate celelalte, pe care le-a scris pînă atunci. Într-o astfel de situaţie delicată şi gravă era dator să scrie adevărul adevărat măcar pentru unii din ofiţerii lui şi să nu-şi bată joc de ei în felul acesta.

Bunul căpitan Iordache aflînd că un număr de 60 de turci se află la Ruşii-de-Vede, înştiinţă pe Ipsilanti şi îndată porneşte împotriva lor, îi atacă în timpul nopţii, pe unii îi ucide, iar pe alţii îi ia prizonieri. După aceasta, fără cea mai mică întîrziere, se întoarce învingător pe poziţia sa. La 8 mai avu loc un consiliu, la care se hotărî ca prinţul Cantacuzino, împreună cu tufeccibaşa Vasilie, cu cîţiva cazaci, cu maiorul Ducas şi căpitanul Orfanos să plece la Galaţi şi Iaşi, să ia pe soldaţii ce se aflau la Galaţi, cu toate muniţiile lor, precum şi banii pregătiţi la Iaşi. În aceeaşi zi Ipsilanti trimise un ordin autograf lui Ducas, poruncindu-i să pregătească la Ploeşti hrană şi nutreţ pentru 1 500 călăreţi şi înştiinţîndu-l că la 11 ale lunii va sosi şi el la Mizil, şi va spune prin viu grai motivul.

Îndată ce Ducas a primit acest ordin, îl îndeplini întocmai. La 10 mai, pe la orele 2 noaptea, soseşte Ambrosiadis, adjutantul lui Cantacuzino, cu o scrisoare a generalisimului, în care îi scria că trebuie să plece împreună cu prinţul Cantacuzino, care îi va spune motivul. Dar nu-i scria unde anume; întrebînd însă pe Ambrosiadis care e locul unde trebuie să plece, şi auzind că este vorba de Iaşi, Ducas s-a supărat tare şi a trimis de îndată, în aceeaşi noapte, o ştafetă la Tîrgovişte cu o scrisoare, în care scria că duşmanul înaintînd, fără să întîmpine vreo rezistenţă, s-a stabilit la Obileşti şi că acum nu mai este timp de astfel de expediţii, ci este necesar să fim cu toţii la un loc ca să atacăm duşmanul, care nici nu ne lasă să ne ostenim să-l căutăm, ci vine el împotriva noastră, şi el nici într-un chip nu aprobă să plece cu Cantacuzino şi roagă pe excelenţa sa să dea ordin lui Cantacuzino să rămînă pentru moment la Ploeşti, pînă ce vom putea vedea noile mişcări ale duşmanului. Bunul generalisim drept răspuns îi scrie lui Ducas că nu trebuie să se sperie de marşul duşmanului şi că dacă, fără să asculte motivele binecuvîntate, este hotărît să nu meargă, atunci, dacă el nu va merge, să dea negreşit cîteva sute de soldaţi, cu ofiţeri buni să însoţească pe Cantacuzino, care într-un interval de 15 zile trebuie să se întoarcă neapărat. La 11 mai vine Cantacuzino şi îşi aşează tabăra într-un sat lîngă Ploeşti, unde veni în întîmpinarea lui şi maiorul Ducas. Ei au discutat despre multe lucruri şi Ducas îi spuse lui Cantacuzino că, precum este bine informat, duşmanul se află la Obileşti cu 18 tunuri şi 8 000 soldaţi şi deci expediţia lui este cu totul necugetată. Cantacuzino însă îi răspunde că este foarte mare nevoie să pornească la Galaţi şi de acolo la Iaşi şi este neapărat dator să-l urmeze şi el. Atunci Ducas îi spune categoric că nu poate să-l urmeze şi că, potrivit unui al doilea ordin primit, este dator numai să-i dea cîţiva soldaţi. Îndată dă ordin să se pregătească căpitanul său Contos şi încă şase ofiţeri şi aproximativ 400 soldaţi, floarea armatei lui, ca să plece împreună cu Cantacuzino. Prinţul Cantacuzino văzînd că Ducas sub nici un motiv nu se lasă convins să plece cu el, îi spune atunci: « Frate, de o parte îmi pare rău că nu eşti cu mine în această armată, dar mă bucur mai mult că rămîi aici, şi este mare nevoie să pleci cu un ceas mai devreme la Tîrgovişte (precum ţi s-a poruncit), fiindcă sărmanul generalisim Ipsilanti este în primejdie de a pieri din cauza unui complot, organizat de domnul Caravia şi de bunul Lasanis şi eşti singurul, care poţi să-i salvezi viaţa ». Cantacuzino pleacă la 12 mai şi Ducas plîngînd îşi luă rămas bun de la bunii săi ofiţeri şi soldaţi, pe care îi socotea pierduţi.

După ce Ducas se întoarce la Ploeşti, îndată trimite la Tîrgovişte raportul obişnuit, în care spunea generalisimului că în curînd îi va părea rău de această expediţie şi că el, ca să fie disciplinat, a hotărît să se despartă de însemnata sa armată, cu care spera într-o zi să moară glorios, sau să fie biruitor, că nu mai poate să-şi păstreze poziţia cu armata rămasă şi că doreşte să meargă la Tîrgovişte pentru mai multe motive. La 13 mai Ducas primeşte ordin de

la Ipsilanti să trimită cu vrednici şi buni curieri nişte scrisori către Cantacuzino şi Orfanos, în care scria vrednicilor săi ofiţeri să se întoarcă grabnic, iar dacă Cantacuzino se va opune, ei să se întoarcă negreşit; iar Ducas, după trimiterea acestor scrisori, să meargă de îndată la Tîrgovişte. După ce Ducas a trimis aceste scrisori cu doi curieri, a pornit cu poşta la Tîrgovişte. La 14 mai, îndată ce sosi acolo, se prezintă generalisimului, care îi spune că suferă mult de purtarea urîtă a lui Caravia şi că este necesar să se gîndească la vreun mijloc pentru a-l suprima. Atunci Ducas îi răspunde că singurul mijloc ar fi să cîştige de partea sa pe popa sîrbul[1] şi pe polcovnicul Alexie, care au soldaţi sîrbi buni şi vrednici şi după ce Caravia va fi lipsit de aceştia, atunci va fi uşor să facă ce vrea cu el. Dacă însă aceştia nu vor voi să-l părăsească, atunci va fi executat pe altă cale, şi pentru aceasta să fie liniştit, căci el (Ducas) va avea grijă. Îndată Ducas merge să se întîlnească cu popa, şi printr-o propunere atrăgătoare izbuti să-l cîştige pe acesta şi să-l determine să depuie jurămînt că se va uni cu armata lui Ducas. Ducas aduce la cunoştinţa lui Ipsilanti aceasta, şi în acelaşi timp îi cere permisiunea să plece la Ploeşti pentru scurt timp. Prinţul Ipsilanti îi răspunde însă să stea pînă a doua zi, ceea ce a şi făcut. A doua zi, la 15 ale lunii, pe la prînz soseşte din Bucureşti doctorul Canelas, aducînd scrisori de la Sava, care anunţa că duşmanul a sosit şi şi-a aşezat tabăra la Plătăreşti, şi totodată se plîngea mult de slugerul Tudor, că este de partea turcilor. Într-adevăr aceştia amîndoi arătau sinceritate faţă de Ipsilanti, care însă nu reuşi în intervalul de două luni, cît a stat la Tîrgovişte, să-i cunoască, şi de aceea îl socotea cînd pe Tudor cînd pe Sava că sînt de partea sa; însă amîndoi erau cu turcii precum aţi auzit mai tîrziu [?]. După amiază Ipsilanti dă ordin lui Ducas să plece la Ploeşti şi să se întoarcă grabnic împreună cu restul armatei sale. În timp ce Ducas se pregătea să pornească, primeşte o scrisoare de la Ploeşti, împreună cu un interogatoriu luat unui romîn, care spunea că turcii intră azi în mod sigur în Bucureşti. Ducas aduce la cunoştinţa lui Ipsilanti aceasta, dar el avînd mai multă încredere în cele scrise de Sava, socoti că cele spuse de romîn sînt minciuni. Astfel Ducas porneşte spre Ploeşti, şi ajungînd în satul Filipeşti, află în mod sigur că prea sfinţia sa mitropolitul Ungrovlahiei şi boierii au trecut pe acolo şi au spus locuitorilor să plece fiindcă turcii au intrat în Bucureşti. Îndată deci Ducas transmite această ştire, adăugînd că fără ordinul lui Ipsilanti, el porneşte în urmărirea lor, şi să aibă răspuns pînă a doua zi la ora 4 la Cîmpina, şi că îi va scrie ce va afla la Ploeşti. Cînd sosi la Ploeşti, află că într-adevăr turcii au ocupat Bucureştii, fără însă ca cei aflaţi acolo să tragă măcar un singur foc, iar Tudor cu oştirea lui s-a retras în cele cinci judeţe, iar despre Sava nu ştia ce drum a apucat. Toate acestea le-a trimis în scris la Tîrgovişte printr-un alt curier, adăugînd în acelaşi timp că el pleacă neapărat la Cîmpina, şi cere cu insistenţă lui Ipsilanti să-i

[1] Este vorba de popa Ivanciu care a luptat în Valea Muierii.

spună ce are de făcut și că în nici un chip nu se cuvine să rămînă la Ploești, în astfel de împrejurări, fără șef. Ipsilanti primi această știre și de la alții, iar peste puțin de la însuși Sava, care sosi la Tîrgoviște cu 700 călăreți și care se scuza că nu s-a bătut cu dușmanul de frica lui Tudor, care totdeauna a fost un partizan al turcilor; de asemenea el adăugă că Tudor are de gînd să treacă prin Pitești în cele cinci județe. Atunci Ipsilanti dă ordin ca Sava să-și așeze tabăra la Văcărești, iar căpitanului Iordache îi scrie să fie foarte atent și dacă este cu putință să pună mîna pe Tudor, în felul cum au arătat în timpul din urmă Prodan, Macedonschi și ceilalți căpitani ai pandurilor.

Ducas ajungînd la Cîmpina arestează pe mitropolit și pe boieri, pe care îi duce la Breaza, unde îi închide, așteptînd acolo toată ziua răspunsul lui Ipsilanti. Văzînd însă că nu mai vine răspunsul, în dimineața de 17 mai se grăbește să le permită să intre în Transilvania, crezînd că Ipsilanti nu aprobă acțiunea sa. După aceasta, Ducas pleacă spre Ploești și pe lîngă acest oraș întîlnește un călăreț cazac cu scrisori, prin care Ipsilanti îi aproba acțiunea și îi poruncea să trimită pe cei arestați la Tîrgoviște. Ducas trimite îndată ordin către garda din Breaza să pornească și să prindă pe mitropolit și pe ceilalți, și să-i aducă la Ploești. Era însă prea tîrziu și totul era în zadar, căci aceștia îndată ce au primit permisiunea, s-au grăbit, cît au putut, să intre pe pămîntul austriac. Ducas a scris cele întîmplate lui Ipsilanti, scuzîndu-se că nu este vina lui, ci a domnului guvernator Lasanis, care, avînd în grija sa primirea bagajelor boierilor, care din greșeală le-au trimis prin Tîrgoviște, a uitat să trimită de îndată ordinul lui Ipsilanti către Ducas și dorind ca Ipsilanti să-și piardă considerația ce avea pentru Ducas și să-l socotească drept un om necinstit, n-a trimis ordinul lui Ipsilanti prin poștă, ci prin niște călăreți cazaci beți. Raportul-răspuns trimis de Ducas nici n-a fost citit, ci în cîteva cuvinte Ipsilanti i-a spus lui Ducas că nu se gîndea ca el să fie un escroc, și că trebuia să aștepte neapărat un răspuns, și să nu-și fi închipuit, văzînd întîrzierea, că nu aprobă acțiunea sa. După ce toți locuitorii au plecat din Ploești, Ducas s-a grăbit (la 20 ale lunii) să-și așeze tabăra la Băicoi, așteptînd acolo și pe ceilalți ofițeri ai lui, pe care i-a dat lui Cantacuzino. Iar căpitanul Iordache, aflînd că Tudor se apropie cu toată armata sa de Pitești, a scris principelui Nicolae Ipsilanti să vină cît mai repede acolo, cu întreg corpul lui, ca, la nevoie, să se bată cu Tudor. Acesta, cum a ajuns la Golești, a căutat să treacă Argeșul, dar căpitanul Iordache, sub pretext că vrea să-i vorbească, i-a scris să se odihnească în acea zi la Golești, și a doua zi va veni să-l vadă. Bunul și vrednicul căpitan Iordache venind la Tudor cu cincizeci de soldați buni, îi spune că dorește să-i vorbească în prezența tuturor ofițerilor. După ce s-au adunat toți ofițerii lui Tudor, în auzul tuturor, Iordache citește ordinul scris, pe care îl avea cu el, și în care se arăta că Tudor, fără știrea și aprobarea căpitanului Iordache, nu poate să facă cea mai mică mișcare, și nici să pedepsească pe ofițeri și pe soldații lui fără un motiv legal și fără aprobarea consiliului, format

din toți ofițerii. Iordache a citit din nou și mai accentuat această parte, și întrebînd pe șefii pandurilor, dacă sînt de acord să suporte ca Tudor, pentru simple toane, să-i sacrifice fără motiv în fiecare zi. Atunci partizanii lui Iordache și cei mai mulți din restul pandurilor au zis într-un glas că nu sînt mulțumiți cu un astfel de șef aplecat la omoruri și că îl predau lui [1], să-l judece potrivit legilor sfinte ale războiului și că doresc în viitor să fie sub conducerea lui,

Iordache cel cuminte, luînd pe Tudor, plecă la Ploești [2], unde îndată îl predă lui Nicolae Ipsilanti, iar pe panduri îi trimite în Oltenia, o parte la Drăgășani și în alte părți, iar o parte o oprește el.

Iată bărbați greci cît de mult contribuie cumințenia unui bun șef, fiindcă cu război niciodată întreg corpul lui Ipsilanti n-ar fi putut să învingă și să reducă la tăcere pe Tudor. Nicolae Ipsilanti ajungînd la Cîmpulung, trimite îndată la comandamentul general pe Tudor (cu o gardă puternică), unde a fost ucis pe buna dreptate [3], ca principalul vinovat al distrugerii grecilor.

Iar bimbașa Sava, după moartea lui Tudor, începu să ia altfel de măsuri și să aibă frică și bănuieli ca nu cumva Tudor să-l fi prezentat și pe el ca pe un turcofil, și de aceea a cerut să-și așeze tabăra la Mărgineni, sub cuvînt că acea poziție trebuia să fie apărată de un șef bun. Bunul nostru Sava făcu acest lucru din două motive; întîi ca să aibă de acolo o comunicație liberă cu turcii, și al doilea să fie apărat de orice atac al lui Ipsilanti, deoarece această mănăstire are ziduri multe și puternice. Cu toate că domnul Sava dăduse de bănuit și în trecut prin mai multe fapte că ar fi un partizan al turcilor, totuși domnul Ipsilanti niciodată n-a vrut să creadă așa ceva, și să ia măsurile necesare împotriva lui, și dacă cineva dintre șefi îndrăznea să spună ceva împotriva lui, îndată îi spunea că aceasta nu-i treaba lui. La 23 mai Ipsilanti trimite ordin lui Ducas, să vină la Tîrgoviște fără cea mai mică întîrziere, împreună cu toată oastea sa. Un astfel de ordin și cu aceeași ștafetă a fost trimis și lui Sava. Ducas îi cere permisiunea să întîrzie trei zile, pînă să-și adune avangărzile trimise în diferite părți și pînă să se întoarcă de la Focșani căpitanul Anastasie, Honțoglu și Naum, potrivit ordinului anterior. De asemenea Ducas îi comunica lui Ipsilanti că trimișii lui n-au apucat pe Cantacuzino și restul oastei lui la Focșani, căci Cantacuzino se afla la Odobești fiindcă orașul Focșani era sub stăpînirea turcilor, și ei s-au temut să înainteze, mai ales fiindcă nu departe de Focșani au văzut șaptesprezece cadavre ale celor mai buni ostași ai săi. Bunii mei ofițeri și soldați, auzind că acolo se află dușmanul, au hotărît să

[1] Versiunea aceasta, răspîndită de izvoarele grecești, și-a găsit ecou și în unele materiale narative romînești. Arestarea lui Tudor a fost organizată de către căpeteniile eteriste, în frunte cu Iordache Olimpiotul.

[2] Corect: Pitești.

[3] Această afirmație eronată, răspîndită în cercurile eteriste din acea vreme, a intrat apoi în unele lucrări memorialistice consacrate răscoalei grecești. În realitate Tudor a fost ucis mișelește, pe nedrept, fără nici un fel de judecată de către căpeteniile eteriste care voiau să pună mîna pe conducerea oștirii pandurilor și să-l jefuiască pe Tudor de sumele de bani pe care — după cum credeau ei — le strînsese din țară.

se bată, de îndată; dar generalisimul, primind scrisoarea lui Ducas, îi scrie să fie neapărat la 26 mai la Tîrgoviște. Același lucru l-a scris și lui Sava; iar Sava invită pe Ducas să treacă pe la Mărgineni să meargă împreună la Tîrgoviște. Ducas, în urma ordinului sever trimis de Ipsilanti prin doi curieri, pornește spre Tîrgoviște, și neavînd încredere în Sava, nu trece pe la Mărgineni, ci pe la prînz își așează tabăra la o depărtare de o jumătate de oră de Mărgineni, iar printr-o scrisoare îi cere iertare lui Sava că n-a trecut pe acolo și îl roagă să-l înștiințeze, dacă e ceva nou cu privire la mișcările dușmanului. Drept răspuns, Sava îi scrie pe scurt că războiul este inevitabil și victoria depinde de noroc și îi urează bună întîlnire. Răspunsul acesta era plin de viclenie. Plecînd de acolo, Ducas ajunge pe la ora zece în fața orașului Tîrgoviște, și lăsînd acolo puțina lui oaste, pleacă împreună cu o gardă de zece soldați spre a saluta pe generalisim, care l-a primit cu o privire foarte aspră și fără să binevoiască să-i spună că vor porni spre Pitești, sau să discute ceva cu el. Ii dă ordin să plece cu oastea, și a doua zi să fie acolo, ca să primească ordinele necesare. În dimineața de 27 mai, Ducas se duce la generalisim și primește ordinul de zi, în care vede că tabăra generală pornește spre Pitești și că Ducas, Orfanos și Kolocotronis vor forma avangarda numai cu călăreții lor, iar calabalîcul îl vor trimite la Lucieni, unde în acea zi se va odihni excelența sa. Atunci Ducas îi spune lui Ipsilanti « pentru ce această mișcare de armată, dacă dușmanul este la București și planul nostru de mai înainte era să mergem să atacăm pe neașteptate tabăra dușmanului? » Ipsilanti îi răspunse că face aceasta potrivit cererii căpitanului Iordache și a pandurilor care vor să se răzbune împotriva dușmanilor noștri, care se află în cele cinci districte și au robit soțiile și copiii lor; și că este nevoie să atacăm mai întîi acel corp și apoi să ne întoarcem împotriva acestuilalt corp. Atunci surîzînd Ducas spune lui Ipsilanti: « dacă dușmanul va afla că noi părăsim Tîrgoviște, nu se va întinde prin părțile acestea? dușmanul întinzîndu-se desigur va întări orașul Tîrgoviște, care a fost înconjurat cu șanțuri, și astfel noi cu greu vom reuși să-l ocupăm și prin urmare ne vom rătăci, fără să putem lua o poziție de atac în vreun loc, iar dușmanul întinzîndu-se poate să ajungă și pînă la Cîmpulung și astfel vom pierde și posibilitatea de aprovizionare, fiindcă romînii, din cauza multor rele ce au suferit din partea noastră, se vor uni cu turcii». Atunci Ipsilanti îi spune: « ah! sărmane Ducas, totdeauna . . .[1] îmi spui, și hotărîrea mea este contrară; nu este nevoie de vorbărie» și adaugă ca de îndată să trimită la Lucieni tot calabalîcul lor, iar el cu oastea sa să meargă pînă la Colanu și Văcărești, unde va aștepta pe căpitanii Orfanos și Kolocotronis. Atunci Ducas îi spune imediat: « Dar Sava unde este, va veni neapărat în curînd?» Parcă numai pe acesta îl aștepta ca să pornească. Astfel Ducas pleacă la oștirea sa și pe cînd își făcea pregătirile, vede în depărtare alergînd un soldat de al lui Griparis cu o scrisoare, care,

[1] În textul grecesc este: χαϊρεύζικα.

înainte de a se apropia de Ducas, strigă cu o voce tremurîndă: « repede, repede, cei cu capetele albe ne-au atacat », şi îndată îi înmînează lui Ducas ordinul. Acesta îl citeşte şi vede că duşmanul se bate cu Kolocotronis la mănăstirea Nucet, şi fiindcă nu se ştia în ce număr este duşmanul, trebuie, fără cea mai mică întîrziere, să plece în ajutorul lui Kolocotronis şi de acolo să înştiinţeze pe Ipsilanti de cele întîmplate. În acelaşi timp Ipsilanti porunceşte căpitanului Orfanos să meargă acolo. Imediat maiorul Ducas dă ordin ca trompetele să sune şi întreaga oaste să se pregătească. El se prezintă în faţa ostaşilor săi, care toţi erau călăreţi, şi le spuse: « Fraţilor ! iată a sosit ceasul acela pe care mereu strigaţi că doreaţi să-l vedeţi; iată acum se pune în aplicare scopul înarmării noastre; nu cred ca cineva dintre voi să fie aşa de laş, încît să dorească această viaţă josnică şi să nu prefere moartea. Moartea, fraţilor, în momentul de faţă este singurul lucru pe care trebuie să-l dorim; cu moartea noastră dulce vom da libertatea urmaşilor noştri. Să mergem, fraţilor, pronia cerească va ajuta încercările noastre ». După ce Ducas termină această scurtă cuvîntare, îndată steagurile cele sfinte pornesc înainte, după care urmează oastea. Sosesc la Tîrgovişte şi caută să ia cu ei un romîn, dar din nefericire nu găsesc pe nimeni, fiindcă cu cîteva zile înainte plecaseră atît locuitorii din oraş cît şi cei din satele de prin prejur, potrivit ordinului primit. Astfel ei apucă drumul cel mare de la Cornăţel, întîlnind pe drum pe cîţiva soldaţi ai lui Kolocotronis, care duceau echipamentul, şi pe care i-au urmat. Cînd au ajuns lîngă Moara Domnească, unde Kolocotronis îşi avea tabăra, au venit la Ducas cei doi adjutanţi ai lui Gheorghe Ipsilanti, care i-au spus să rămînă acolo unde se află, fiindcă duşmanii s-au retras. În acelaşi timp soseşte şi un soldat al lui Kolocotronis cu vestea că duşmanul s-a retras dar că turcii, după plecarea lui Kolocotronis din Nucet, au intrat acolo şi se află încă acolo şi are nevoie de ajutor. La această împrejurare a fost de faţă şi trimisul lui Ipsilanti, adjutantul Atanasie Tzacalof, căruia Ducas i-a spus că va pleca în ajutorul lui Kolocotronis; fiindcă însă nu se ştie care e numărul duşmanilor, este nevoie, pentru orice eventualitate, să trimită şi cîţiva cazaci şi alţi călăreţi de rezervă. Ducas după ce înaintă puţin întîlni pe căpitanii Orfanos şi Kolocotronis şi discutînd cu ei, s-a hotărît ca el să meargă pe partea stîngă, iar ei să meargă drept înainte la mănăstire (unde popa sîrbul se bătea cu duşmanii; aceştia temîndu-se de un eventual ajutor din partea lui Kolocotronis şi Orfanos, au părăsit mănăstirea), şi dacă duşmanul de frică s-ar retrage, Ducas, care în acel moment se întindea cu oastea lui spre cîmpia de la Cornăţel, să-l atace. Aci Ducas întîlneşte pe duşmani fugind şi îndată îi atacă cu multă vitejie; duşmanii n-au vrut însă nici într-un chip să lupte, ci, după o mică rezistenţă, au fugit departe în grabă. Ducas, dorind să-i urmărească, a fost împiedicat de bunul şi vrednicul său căpitan Anastasie. Acesta i-a spus că fuga duşmanilor este făcută cu înşelăciune şi probabil că aici în apropiere este vreun corp mare de armată şi dacă noi vom merge singuri împotriva lor, desigur vom pieri; este nevoie să aşteptăm şi

pe cei din mănăstire și atunci, dacă se va îngădui, să pornim cu toții. Ducas aprobă această părere (fiindcă se potrivea și cu spusele unui prizonier turc) și îndată porunci ca oastea lui să se împartă în trei părți, căpitanul Anastasie cu pedeștrii lui să ocupe poziție pe vîrful unui munte, iar Honțoglu și încă cîteva căpetenii cu călăreții lor să fie pe partea dreaptă, iar Ducas cu ceilalți să fie pe partea stîngă. După ce trecu aproape o jumătate de oră ei văd pe turcii fugari înaintînd împotriva lor și în același timp un alt corp de aproape o mie cinci sute de călăreți ieșind din pădurea Cornățel, unde se vede că era tabăra dușmanului; aceștia se unesc cu ceilalți și înaintează împotriva lui Ducas, care, de îndată ce văzu pe dușmani venind împotriva lui, trimite veste căpitanilor Orfanos și Kolocotronis să vină cît mai repede și înștiințează și pe Ipsilanti (care venise acolo în apropiere) să-i trimită ajutor. Kolocotronis și Orfanos i-au trimis vorbă să nu se bată, fiindcă se apropie noaptea. Bunul nostru Ipsilanti, primind însă această veste, îndată porni spre Văcărești și comunică lui Ducas că îi va trimite negreșit ajutor (ca să se lupte vitejește). Pînă să sosească această veste de la cei doi căpitani, Ducas începuse lupta cu dușmanul, și desigur n-ar fi părăsit cîmpul de luptă, mai ales atunci cînd aripa lui dreaptă lupta cu o deosebită vitejie cu aripa stîngă a dușmanilor și distrugerea acesteia era sigură datorită faptului că era în număr mic; cînd însă sosi centrul armatei dușmanului în pas cadențat avu loc o mare ciocnire de cavalerie și cînd se întrezărea că vor învinge călăreții lui Ducas, atunci o voce strigă că aceștia nu sînt dușmani, ci oamenii lui Kolocotronis și Orfanos, și astfel se produce o încetare a focului timp de două minute. Apropiindu-se mai mult dușmanii, au fost îndată recunoscuți și lupta începu cu mai mare mînie și vitejie și dură aproape o jumătate de oră. După ce soldații lui Ducas au văzut că domnii Orfanos și Kolocotronis nu vin în ajutorul lor, și este greu ca ei singuri să nimicească oastea dușmană, mai ales că vedeau că și infanteria dușmană care avea și trei tunuri se îndrepta împotriva lor, s-au grăbit să se retragă și să-și părăsească poziția, iar maiorul lor văzînd că aripa lui dreaptă nu poate rezista și că este în pericol să piară fără rost pe poziția sa, se îndreptă luptînd spre dealul unde se afla căpitanul Anastasie, întărind astfel dealul și zicînd: « curaj copii, ne vine ajutor». Dușmanul văzînd că oastea lui Ducas fuge, îndată se aruncă în direcția dealului, unde bunul căpitan Anastasie cu infanteria lui și a altor căpetenii de trei ori i-a respins vitejește suferind pierderi mari (aproape două sute de oameni). După ce întreg corpul de călăreți a părăsit dealul și sărmanul Anastasie a rămas numai cu douăzeci și trei soldați, acesta tot n-a primit să plece de pe poziție, sperînd că Ducas va reuși să convingă pe oamenii lui să se întoarcă. El a rămas acolo și se luptă cu multă vitejie fără ca numărul mare al dușmanilor să izbutească a-l sili să părăsească mișelește, ca ceilalți, poziția sa. Întorcîndu-se Ducas pe deal, i-a spus lui Anastasie că îi este imposibil să convingă oastea și că toți au fugit. Atunci căpitanul Anastasie, fără să vrea, a fost silit de cîțiva dintre soldații săi să părăsească

această poziție și să plece, în timp ce dușmanul a avut o pierdere de zece ori mai mare. În același timp un număr de călăreți de ai lui Sava stăteau la o parte de teatrul războiului, ca să vadă rezultatul.

Bărbați greci, acest căpitan Anastasie a întrecut în vitejie și în spirit războinic pe toate căpeteniile în genere și dacă sărmanul Ducas, în împrejurarea de față ar fi avut întreg corpul său de oaste, cu siguranță că ar fi învins pe dușmani și îndrăznesc să spun că ar fi provocat o astfel de pagubă și frică lașilor dușmani, încît ei și-ar fi părăsit în grabă tot echipamentul. Tabăra generală avea într-adevăr un mare număr de soldați, dar floarea dușmanului erau acei care s-au dus împotriva lui Ducas, și dacă ar fi fost nimiciți aceștia, desigur ceilalți, dintre care cei mai mulți erau fără arme, s-ar fi ascuns în pădurea cea mare din vecinătate. Dacă s-ar fi făcut aceasta, desigur dușmanul n-ar mai fi îndrăznit să pornească împotriva grecilor, și soldații noștri ar fi cerut cu insistență distrugerea și a celor două mii de turci rămași în București. Căpitanii Kolocotronis și Orfanos, deși auzeau bătălia care avea loc, totuși n-au vrut sub nici un cuvînt să dea ajutor lui Ducas, sub pretextul absurd că se apropie noaptea, sperînd că motivînd astfel nu vor fi condamnați ca invidioși și răutăcioși; ei însă se temeau că dacă dușmanul va fi învins, atunci gloria va fi de partea maiorului Ducas. Să aibă pe conștiința sa bunul nostru generalisim această faptă, deoarece el cu maiorii și căpitanii săi a semănat invidia și dușmănia între frați, care au luat armele pentru aceeași ideie. Ducas ajungînd la Văcărești găsește cea mai mare parte a oastei lui, în afară de căpitanul Anastasie, care și după plecarea lui Ducas a continuat multă vreme să lovească pe dușman. Ducas se prezintă îndată în fața generalisimului, povestind amănunțit cele întîmplate și cerînd ca în timpul nopții să pornească neapărat împotriva dușmanului, arătîndu-și părerea de rău că Orfanos și Kolocotronis au rămas la mănăstirea Nucet. Atunci generalisimul îi spune că nu mai este nevoie de luptă în părțile acestea, iar în ceea ce privește pe Kolocotronis și Orfanos, le va scrie să urmeze grosul armatei, potrivit ordinului de zi dat și că vor fi așteptați la Lucieni. După ce termină această scrisoare, îndată dă poruncă armatei să pornească în timpul nopții spre Lucieni. Ajungînd la rîul Dîmbovița și văzînd greutatea trecerii apei care se revărsase, generalisimul se grăbește să se odihnească momentan acolo, sperînd să găsească pe un romîn, care să cunoască vreun alt vad. În timpul acesta, sosește un soldat al lui bimbașa Sava, cu o lungă scrisoare, în care acesta se scuza că, neavînd întreaga lui oaste pregătită, îi va urma a doua zi, adăugînd și alte multe minciuni. Tot în acest timp sosește și căpitanul Anastasie; generalisimul văzîndu-l cu popa sîrbul și cu șase soldați răniți pe care îi vizitase Bachelot, în loc să le mulțumească pentru lupta vitejească, le spune: « bine că ați scăpat », și îndată plin de supărare dă ordin lui Ducas să treacă neapărat rîul și să meargă direct la Lucieni, unde va găsi pe maiorul Caravia și batalionul sacru, și să aștepte acolo pe excelența sa. Ducas ajungînd la Lucieni găsește numai o bătrînă, și întrebînd dacă se

găsește acolo Caravia află că acesta a pornit în după masa acelei zile, fără ordinul generalisimului într-o direcție necunoscută. Ducas dă poruncă soldaților săi să-și așeze tabăra acolo și să se odihnească pînă să vină și generalisimul. Află însă că generalisimul a trecut pe neașteptate pe acolo și își urmează drumul spre Golești. Ducas înaintă puțin pînă la o pădure mare și acolo află că după munte, în ruinele unui schit, este cantonat Caravia; sperînd că va găsi acolo pe generalisim, o luă și el pe acel drum. Ajungînd acolo, Ducas întrebă pe maiorul Caravia de generalisim; acesta îi spune însă că nu are vești și așteaptă de la dînsul să afle unde se găsește generalisimul. După vreo trei ore Caravia primește ordin de la generalisim, care se afla în munți, să-și urmeze drumul spre Pitești și îl va aștepta în drum. Potrivit ordinului trimis de generalisim, oastea pornește spre Pitești, fără să aibă proviziile necesare. În ziua aceea și a doua zi, Ducas a mers împreună cu maiorul Caravia și la al doilea popas găsiră pe căpitanul ulanilor, domnul Garnovschi, cu o scrisoare a generalisimului către Caravia, în care scria să-l însoțească pe Garnovschi, excelența sa continuîndu-și drumul spre Pitești, prin munți, iar dacă are ceva important să-i comunice să trimită scrisoarea cu Arvanitis, anume trimis pentru aceasta. Ducas, văzînd că Ipsilanti scrie mereu lui Caravia s-a supărat mult și în a treia zi pornește cu oaste spre Pitești singur, fără Caravia și pe la prînz își așază tabăra la o depărtare de o oră de Pitești, de unde scrie căpitanului Iordache să-l aprovizioneze cu hrana necesară și să-l înștiințeze dacă Ipsilanti a sosit. Iordache îi răspunde că, deoarece avea de gînd acum cîteva zile să părăsească orașul Pitești, avea și el lipsă de provizii, iar în ceea ce privește pe generalisim, nu știe unde se află.

Pe la ora 8 după amiază, Ducas, stînd de vorbă cu toți ofițerii lui și discutînd despre aprovizionare și generalisim, au hotărît să plece la Pitești și pe cînd se pregăteau să plece, văzură în depărtare venind o armată cu multe steaguri, fără însă să știe cine sînt; îndată Ducas trimite pe cîțiva soldați buni să cerceteze mai de aproape ca nu cumva să fie dușmanii; întorcîndu-se cei trimiși, aduseră șefului lor vestea că vine generalisimul. Îndată el poruncește tuturora să încalece și să aștepte pe Ipsilanti. Generalisimul sosi, însoțit de căpitanul Caloianis, de oastea lui Gheorghe Naum, de corpul de cazaci și ulani și de cincizeci soldați ai lui Olimpiotul, care fuseseră trimiși în căutarea lui. El salută pe cei prezenți și poruncește lui Ducas să-l urmeze. După ce ajunseră la podul de pe Argeș, Ipsilanti înștiință, prin adjutanții lui, pe toți conducătorii să aștepte acolo un al doilea ordin. Văzînd conducătorii că un al doilea ordin întîrzia să vină, ei se grăbesc să plece la Pitești și să întrebe pe generalisim ce trebuie să facă și să-i raporteze în același timp că oastea nu are pîine, iar caii n-au nutreț. Bunul generalisim cu o privire aspră poruncește lui Ducas să dea pesmeți, dar Ducas îi răspunde că nu e bine să împartă pesmeți de pe acum, de vreme ce se găsesc într-o țară locuită, ci să ordone ispravnicului să dea oștirii pîine. Atunci Ipsilanti îi spune lui Ducas: « trebuie să se facă ceea ce vreau eu

şi nu ceea ce doreşti tu; să predai chiar toată cantitatea ta de pesmeţi serviciului de aprovizionare, să primeşti şi tu de la acest serviciu tainul tău şi să nu întrebuinţezi pesmeţii cum doreşti». Atunci Ducas îi răspunde: « am pregătit pesmeţii pentru oastea mea, şi dacă celelalte căpetenii n-au, nu-mi pasă, fiindcă era datoria lor să aibă şi ei». Ipsilanti furios îi spune că este nevoie să-şi schimbe purtarea şi felul său de a gîndi şi că va fi nevoit să se poarte altfel cu el. Ducas îi răspunde pe scurt că acum are dreptul să se poarte astfel, şi pleacă. Prinţul Ipsilanti cheamă pe căpitanul Iordache şi îi cere informaţii despre turcii care se află la Drăgăşani şi despre oastea trimisă împotriva lor. Atunci Iordache îi relatează că a trimis pe toţi pandurii sub comanda căpitanului Prodan şi Macedonschi, precum şi pe cîţiva albanezi şi că ieri pandurii au atacat.... [1] şi au răpit de la duşmani şaptezeci de cai, au ucis cinci oameni şi au prins cu arcanul doi, şi speră ca în timpul nopţii să primească negreşit vestea îmbucurătoare a victoriei. Iordache îl întreabă ce drum vor lua pentru părţile acelea, şi îndată Ipsilanti aduce hărţile, dar Iordache îi spune că a doua zi vor aşeza tabăra la jumătatea drumului spre Rîmnic, de acolo vor ajunge la Rîmnic, şi se vor consfătui asupra celor ce au de făcut. Iordache raportează lui Ipsilanti că oastea va suferi mult din cauza aprovizionării, deoarece nu se mai găsesc provizii. Vrednică de amintit în această chestiune este prevederea generalisimului. În acea noapte generalisimul n-a putut deloc să doarmă, gîndindu-se, se vede, cum să intre pe teritoriul Austriei, de frica duşmanilor. A doua zi dimineaţa se duseră toate căpeteniile să primească ordinul de zi, şi fiecare primindu-l, începu să se pregătească, iar Ducas a rămas la generalisim spre a afla motivele pentru care era maltratat, şi îndată cu lacrămi în ochi se plînse zicînd: « Excelenţă, ca să fiu supus ordinelor tale, am ajuns, deşi am fost cel mai puternic dintre toate căpeteniile, să fiu cel mai prost şi cel mai laş. Mi-ai cerut pe Ghencea aga Dimitrachi cu treizeci soldaţi pentru garda personală, ţi l-am dat; pe Ghica cu cincizeci soldaţi, ţi l-am dat; pe căpitanii Gheorghe şi Teodosie cu o sută şaptezeci cazaci, pe căpitanul Petcu cu cincizeci, pe fiul comisului Ianachi cu patruzeci şi şapte, pe polcovnicul Manţos cu nouăzeci; mi-ai poruncit să dau şi lui Cantacuzino, i-am dat tot detaşamentul meu din Iaşi, peste cinci sute oameni, şi erau astfel de soldaţi, încît excelenţa ta spunea « singurii soldaţi ai tabărei mele sînt cei ai lui Ducas», iar acum să mă ocărăşti în faţa celorlalte căpetenii, pe mine, care am cheltuit mica mea avere şi am pus în pericol toată familia mea? O astfel de răsplată speram eu să am pentru jertfele mele? Aceasta este mulţumirea pe care nădăjduiam s-o primesc într-o zi de la excelenţa ta, pentru credinţa şi respectul ce avem faţă de tine? Cine dintre conducători a îndeplinit întocmai ordinile tale, cine dintre conducători ţi-a dat un soldat? Cînd am fost obraznic, ca mulţi alţii, în faţa ta şi am vorbit afară de ceea ce eram obligat? Nu sînt eu acelaşi Ducas, care, ca să dau exemplu şi celorlalţi conducători, am stat de

[1] În textul grecesc cuvintul ζάρα.

gardă în tot timpul nopții la cartierul de la Cornățel ca un simplu soldat? Nu sînt eu același Ducas, care totdeauna în orice împrejurare îți spuneam adevărul? Și acum să fiu eu acuzat în fața celorlalți conducători? De ce în sfîrșit nu vrei să fiu judecat militărește? Dacă am lăsat liberă trecerea mitropolitului și celorlalți boieri din vreun interes, să fiu condamnat la moarte ca un om necinstit. Excelența ta știe bine că am îndeplinit aceasta fără ordinul tău, fiindcă, văzînd întîrzierea răspunsului am crezut că nu aprobi acțiunea mea. În cele două luni cît am stat la Ploești, ți-a venit vreo plîngere împotriva mea pentru modul incorect al conducerii mele? N-ai trimis la Ploești mai întîi pe adjutantul lui Cantacuzino, Ambrosiadis, și apoi n-a trimis prințul Gheorghe și pe adjutantul lui să urmărească mișcările mele? Nu erai excelența ta, care prin diferite scrisori îmi spuneai să mulțumesc pe bunii și vrednicii mei ofițeri și soldați pentru purtarea lor cinstită?» Sărmanul Ducas nemaiputînd vorbi, fiind tare mișcat, ieși de la generalisim și îndată plecă la bunul N. Ipsilanti, căruia, cu multă părere de rău, îi repetă toate cele spuse generalisimului pentru apărarea sa; în sfîrșit îi spune că este bolnav și îl roagă să-i dea voie să meargă provizoriu la Cîmpulung pentru a se căuta. Îndată comandantul Nicolae se duce la generalisim să-i spună să permită lui Ducas să plece la Cîmpulung, fiind bolnav. Bunul generalisim, avînd de gînd să-l ucidă pe Ducas, nu cedă la început, ci îl chemă înaintea lui și îi spuse: Ce ai Ducas? Sînt bolnav, excelență! Nu te-a cercetat vreun doctor ? Da, Bachelot. Și ce ți-a spus? Este nevoie să plec la Cîmpulung, fiindcă acolo este și doctor și farmacie cu doctoriile necesare. Dacă este așa, ți se dă permisiunea, iar oastea ta o vei preda căpitanului Iordache, dînd ordin tuturor ofițerilor tăi să-i dea lui ascultare. Iar tu, după ce vei preda și căruțele cu pesmeți la serviciul aprovizionării, vei pleca cu zece albanezi și numai cu Gheorghe la Cîmpulung, și, după ce te vei face bine, vei veni la Curtea de Argeș și la Rîmnic. Atunci, în prezența căpitanului Iordache, Ducas a început să se plîngă generalisimului pentru tinerii soldați, dați lui Cantacuzino, care ar fi fost foarte utili în împrejurările actuale. Atunci generalisimul cînd văzu că și căpitanul Iordache lăuda mult acea oaste a început să lacrimeze. Căpitanul Iordache dădea dreptate lui Ducas, socotind că generalisimul se purta nedrept cu el, și zicea că dacă ar fi fost el în locul lui Ducas n-ar fi dat nici un soldat, fiindcă cineva se face căpetenie numai cu soldați. În timp ce avea loc această conversație, generalisimul a fost înștiințat că vine batalionul sacru, și îndată toți ieșiră în întîmpinarea acelor sărmani tineri săraci, care din nefericire s-au înscris în batalionul sacru și au fost, cum veți vedea mai jos, victimele prostiei unor căpetenii. În acest timp sosește și un curier, trimis de Kolocotronis și Orfanos de la Cîmpulung, care aducea la cunoștința generalisimului că aceștia au apucat acel drum, iar căpitanul Griparis (care a fost lăsat la Tîrgoviște) se află la așa-zisa Cîrciuma domnească și așteaptă ordin pentru acțiunile lor viitoare. Li s-a trimis ordin cu Manos să pornească la Rîmnic. O oră înainte de a porni din Pitești, genera-

lisimul a fost informat că Sava s-a unit cu turcii și a luat ca zălog patruzeci din aceștia [?], și că turcii vin în urma armatei lui Sava. Această acțiune a lui Sava sili pe generalisim să se arate și mai laș decît fusese pînă atunci, și îndată dădu ordin lui Iordache să pornească. Astfel oastea porni spre Rîmnic, iar Ducas, cu mare strîngere de inimă, se despărți de puțina lui oaste și apucă drumul spre Cîmpulung. La primul popas oastea dormi acolo, în mare lipsă de provizii; a doua zi porni spre Rîmnic, pe un drum desfundat din cauza ploilor torențiale. Pentru nenorociții ierolohiți [soldații batalionului sacru], drumul era și mai greu, deoarece nu numai că mergeau pe jos, dar nici pîine nu aveau. Ajungînd deci la Rîmnic, găsiră puțină pîine pregătită, dar nu era destulă pentru toată oastea. Atunci generalisimul chemă pe căpitanul Iordache și îl întrebă ce este de făcut și ce vești are despre dușman. Căpitanul Iordache îi spune ca a doua zi oastea să se odihnească aici, iar ultimele vești despre dușman arată că înainte cu o zi pe la revărsatul zorilor pandurii au călcat grajdurile dușmanului și i-au răpit un număr însemnat de cai; astfel dușmanii se află acum la Drăgășani, întrucîtva consemnați; căpitanii Diamandi și Mihaloglu s-au unit cu ceilalți panduri, iar el, Iordache, cu oastea lui și cu căpitanul Anastasie, care a fost numit căpetenie peste toată oastea lui Ducas, pleacă înainte la Drăgășani și acolo va aștepta pe excelența sa. A doua zi pornește toată armata cu generalisimul la Drăgășani; prima noapte se odihnește prost din cauza ploii, la un sat; de acolo trimite pe Caravia și pe cîțiva ofițeri la batalionul sacru să înainteze mai aproape de Drăgășani, și să ia poziție de atac, iar excelența sa cu tot corpul cazacilor, ulanilor și al lui Kolocotronis și Orfanos vor rămîne departe de Drăgășani; în același timp scrie căpitanului Iordache cerîndu-i să-l informeze de mișcările dușmanului. Căpitanul Iordache, ajungînd în fața dușmanului, își dispune îndată oastea acolo unde era necesar, iar căpitanului Anastasie îi ordonă să treacă peste podul care se află dincolo de Drăgășani, într-un loc mlăștinos, și să-și așeze tabăra în partea dreaptă a dealului ca să împiedice pe dușmani să distrugă podul. Dușmanii, văzînd că armata greacă înaintează fără frică împotriva lor, și temîndu-se să nu fie înconjurați s-au grăbit să trimită o sută cincizeci de călăreți împotriva lui Anastasie; aceștia au fost atacați cu multă vitejie de către greci și siliți să intre din nou în Drăgășani. Bunul Iordache, după ce a făcut toate acestea, îi scrie generalisimului că, fiindcă astăzi este marți și mult noroi, a doua zi va ataca pe dușmani și că speră, cu urările patriei și ale excelenței sale, să-i bată. În timp ce căpitanul Iordache lua toate aceste măsuri, Caravia, fără să înștiințeze pe căpitanul Iordache, luînd artileria care era compusă din patru tunuri, detașamentul său și batalionul sacru, porni îndată împotriva localității Drăgășani și încinse lupta cu dușmanul. Ceilalți conducători care primiseră ordin să fie gata pentru a doua zi, văzînd pe Caravia luptîndu-se, s-au mirat, și îndată au alergat în ajutorul lui. Lupta se dădu cu multă vitejie din partea batalionului sacru; turcii, aproape învinși, se pregătiră să părăsească Drăgășanii și să se retragă. Cei opt sute de turci care erau sub

comanda fiului lui Cara-Feiz, văzînd însă că domnul nostru Caravia cu artileria sa nu le aduce cea mai mică pagubă şi a încetat de a mai trage, iar nenorocitul batalion sacru nu pare să mai primească vreun alt ajutor, îndată se repeziră cu multă furie împotriva lui; domnul Caravia, văzînd furia duşmanilor, strigă ostaşilor săi cuvîntul « naset »[1], şi îndată se retrase, părăsind pe cîmpul de luptă, atît cele patru tunuri cît şi batalionul sacru care se lupta cu multă vitejie şi disperare. Căpitanul Iordache, căpitanul Anastasie, căpitanul Diamandi, Mihaloglu, Caloianis şi încă cîteva căpetenii fără să aibă fiecare oasteă lui, prevăzînd distrugerea sigură a batalionului sacru şi pierderea principelui N. Ipsilanti, care era comandantul acestui batalion, năvăliră împotriva duşmanului cu atîta vitejie, încît îi siliră pentru moment să se retragă, şi astfel au luat înapoi şi două tunuri, steagul sacru şi salvară mai mulţi ierolohiţi. Ei au căutat ghiulele şi fitiluri ca să tragă împotriva duşmanului, dar nu găsiră nimic. Astfel duşmanii văzînd dezordinea oastei şi pe Caravia fugind, năvăliră din nou împotriva grecilor, nimicind aproape pe toţi ierolohiţii care mai rămăseseră; nefericiţii infanterişti cădeau victime sabiei duşmane, iar ofiţerii şi soldaţii călăreţi nu au mai ocupat o nouă poziţie, fiindcă erau puţini, şi începură să se retragă, iar duşmanii laşi, în număr de opt sute, nu îndrăzneau să-i urmărească, ci se ocupau cu tăierea capetelor nenorociţilor ierolohiţi. Situaţia ierolohiţilor era într-adevăr vrednică de plîns. Aceştia, deşi niciodată n-au utilizat armele, totuşi au luptat cu o deosebită vitejie şi au luptat într-un mod glorios pentru libertatea patriei lor. Patria are datoria să ridice un monument tuturor acestor tineri nobili şi să răsplătească cu medaliile cuvenite familiile lor, înscriind pe tabla nemuririi numele tuturor acestora pentru veşnică amintire.

După această luptă, restul armatei se îndreaptă spre cartierul generalisimului, căruia îi aduce la cunoştinţă cele întîmplate. Bunului şef în loc să-i pară rău de nimicirea tragică a nenorociţilor ierolohiţi şi să condamne la moarte pe iubitul său Caravia, care era vinovat de această nimicire, dă ordin ca oastea să se retragă imediat la Rîmnic. Niciodată duşmanul nu spera să obţină o astfel de nimicire, cînd el fusese oprit timp de mai multe zile numai de detaşamentul pandurilor şi nu avusese curajul să-i atace, ci stătea întărit în regiunea Drăgăşani, de teama acestora. Oastea, potrivit ordinului dat, porneşte în timpul nopţii spre Rîmnic, unde ajunge a doua zi. Aci oastea se odihneşte, însă cu mare frică, şi porneşte apoi la mănăstirea Cozia, unde petrecu două zile. Bunul generalisim spune aici căpitanului Iordache intentia sa adevărată anume că vrea să intre în Austria, şi îl roagă să ia cu el pe toţi acei, pe care îi crede periculoşi pentru excelenţa sa, şi să numească în diferite posturi pe unii dintre ofiţeri. Îndată, de comun acord, ei dau ordin căpitanului Diamandi să plece la mănăstirea Bistriţa, lui Mihaloglu la o altă mănăstire din cele cinci judeţe, căpitanului Anastasie la Ocna, iar altora în alte părţi. Căpitanul Iordache,

---

[1] Nota edit. englez: naset-probabil cuvîntul turcesc nasihat: Sauve qui peut.

după ce termină toate acestea, își ia rămas bun de la generalisim și pleacă cu oastea sa spre Argeș, unde avea să se sfătuiască cu Farmache, care urma să vină acolo. După plecarea căpitanului Iordache, generalisimul temîndu-se să nu fie ucis, întocmește îndată o scrisoare după obiceiul lui, ca venind din partea generalului comandant al Sibiului, prin care era înștiințat că Austria a declarat război Porții și fiindcă armata acestuia va porni în acea zi, este nevoie ca excelența sa, fiind un generalisim cunoscut, să plece la hotare să discute cele necesare. Deci cu multă bucurie cheamă pe ofițerii și soldații săi care se aflau la mănăstire; citește în prezența tuturor scrisoarea și dă ordin ca toată lumea să lase armele și să plece la biserică să mulțumească lui dumnezeu că a binevoit să determine întreaga Europă să declare război tiranului. După ce se oficie la biserică un te-deum pentru niște vești mincinoase, excelența sa anunță că a doua zi va pleca la graniță, iar armata să rămînă acolo, pînă la un nou ordin. Ofițerii, cari în momentul acesta s-au deșteptat, îi spun să înceteze cu astfel de vorbe și că este cazul să-i îndrumeze în mod sincer în cele ce au de făcut: «Noi știm bine că excelența ta ne părăsești și intri pe pămîntul austriac; dacă îți închipui că noi te vom împiedica, îți jurăm că nu ne vom înjosi să înfăptuim această nelegiuire. Este nevoie însă să ne spui, ca un conducător ce ne-ai fost, ce drum să apucăm». Atunci Ipsilanti le spune că el va trimite în Austria numai pe cei doi frați ai lui, și el va rămîne cu ei. Apoi căpitanul Anastasie îi spune că este necesar să se pună în siguranță și excelența sa, iar oastea va găsi vreun drum să plece spre a se uni cu căpitanul Iordache, iar vremea și situația le vor arăta ce au de făcut în viitor. Văzînd generalisimul că Anastasie este cel mai credincios dintre toți, îi spune să ia drumul spre Cîineni, ca avangardă, și să cerceteze bine toate trecătorile de acolo, ca nu cumva să fie vreo cursă a căpitanului Prodan și a lui Macedonschi împotriva excelenței sale. Zis și făcut. Îndată căpitanul Anastasie îl înștiințează pe generalisim să-și urmeze fără frică drumul său. Ajungînd la Cîineni, la o depărtare de o jumătate de oră de hotarele Austriei, își așază tabăra acolo, avînd cu el pe căpitanii Orfanos, Kolocotronis, Anastasie, pe maiorul Caravia, popa sîrbul, Honțoglu și pe mai multe căpetenii mai mici. Acolo Ipsilanti se odihnește trei zile, pînă cînd izbutește să intre. În cele trei zile, cît a stat aci, trimitea în fiecare zi diferite plutoane la Cîmpulung, unde aveau să aștepte pe excelența sa, să plece împreună prin munți în Moldova. După ce însă i-a venit aprobarea să intre, atunci luînd imediat pe credinciosul său ministru Lasanis, pe Orfanos și pe cei doi frați ai săi intră pe teritoriul austriac, părăsind acolo oastea și vreo sută de ierolohiți. El promite că va trimite peste un ceas pe Orfanos să-i ia în primire și le cere să fie gata să-l urmeze. Ierolohiții și încă cîțiva soldați de la diferite căpetenii, cîți au socotit că nu sînt vrednici să urmeze pe comandantul lor, au plecat spre hotare, dar ajungînd acolo, nemții neomenoși au refuzat categoric să le permită trecerea; scopul ticălos al bunilor noștri nemți se îndeplini, ei permiteau trecerea acestora în urma depunerii unor sume de

bani, dar nu ca soldați, ci ca negustori. Nenorociții ierolohiți trecură în Austria, fără să aibă nici pîinea zilnică, fiindcă bunul nostru generalisim nici măcar față de aceștia nu s-a arătat generos să-i ajute bănește, pe unii lăsîndu-i goi, iar pe alții vai! fără încălțăminte, spre batjocora vestitului neam al grecilor. Bunul comandant după ce intră în Austria scoate la lumină proclamația sa din 8 iunie, în care condamnă în genere pe toți soldații ca lași și arată că simte mare rușine că le-a fost comandant și că trădările și înșelăciunile lor l-au obligat să se despartă de ei și să piardă momentul, cînd spera să moară glorios sau să învingă pe dușmani. Condamnă de asemenea pe căminarul Sava ca trădător, proclamă ca dezertori pe maiorul Ducas, pe căpitanul Vasilie Barlas, pe fanarioții Gheorghe Manos, fostul său casier-șef, și pe Grigorie Suțo și pe cancelarul său N. Scufos și degradează pe maiorul Caravia. Dacă Ipsilanti crede, bărbați greci, că prin ultima sa proclamație va scăpa de votul de blam al neamului pentru toate relele pricinuite, desigur se înșeală. Dacă numind lași pe bunii și vrednicii soldați, crede că nu va fi condamnat excelența sa drept laș, desigur se înșeală. Soldații care sînt condamnați de tine, sînt acei care adeseori te rugau să le dai voie să atace pe dușmanul care înainta, și niciodată nu le-ai permis aceasta. Dar spuneai fără rușine: «ieșiți din păduri, coborîți munții și duceți-vă să sărutați mîinile tiranilor sîngeroși, de pe care mîini încă picură sîngele sfînt și nevinovat al atîtor compatrioți». Pentru aceasta trebuia să întrebi bine sufletul tău lipsit de conștiință și să te gîndești că încă se păstrează ordinele de zi și corespondența ta și fiecare poate să vadă cine era acela care i-a condus în păduri și în munți. Minți în cel mai mare grad, cînd declari pentru dezvinovățirea ta, cu vorbe pompoase, că ai pierdut momentul cînd sperai să mori în mod glorios, sau să trăiești în mod glorios, fiindcă astfel de momente de multe ori ți s-au prezentat și le-ai respins cu pretexte lipsite de temei, sub motiv că ești dator să execuți ordinele orale primite. Se vede că ai uitat întîmplarea de lîngă Buzău, cînd cirezile de vite ți s-au părut că sînt turci și erai nedumerit cum să lupți cu sărmanii boi, și după ce ai fost informat că într-adevăr erau vite, ai fugit iarăși îngrozit la Buzău. Iată deci unul din momentele dorite. Condamni ca trădători pe soldații tăi viteji, pe care, în timp ce dușmanul venea împotriva lor, îi trădai cu înșelăciunile tale, scriindu-le că rușii au intrat în Moldova, că bulgarii s-au răsculat, că bulgarii victorioși au ajuns la muntele Balcan, că la Terapia a avut loc o mare vărsare de sînge, că grecii au ocupat depozitul de muniții, că vitejii noștri marinari au ars Constantinopolul, și alte înșelăciuni. Nu ești dumneata bunul generalisim, care la cererile zilnice ale căpeteniilor de sub conducerea lui Ducas de a ataca dușmanul care înainta abia la 22 aprilie le-ai dat permisiunea, fără însă să-i înștiințezi că cei care înaintau erau greci și trebuia să ascundă steagurile și cocardele lor tricolore? Dece n-ai spus dacă era vreo astfel de înțelegere cînd s-a ridicat steagul libertății și a fost lovită cocarda tricoloră? Desigur egoismul și vanitatea ta nu te vor lăsa să ascunzi adunarea tuturor șefilor, care a avut loc la Colentina, ca să

citească atît porunca împăratului tuturor Rusiilor, trimisă prin Nesselrode, cît și scrisoarea prietenească și dojenitoare a contelui Ioan Capodistria. Sărmanii tăi ofițeri te-au întrebat cu vorbe simple, dacă revoluția noastră de astăzi se face cu aprobarea sau fără aprobarea Rusiei, și surîzînd ai răspuns cu jumătate gură că la astfel de chestiuni nu se poate răspunde. Atunci Ducas, cu aprobarea celorlalți, a zis: dacă ai făcut aceasta cu aprobarea Rusiei, nu trebuie să te sperie purtarea ei de astăzi, fiindcă ai dispozițiile orale; Rusia ca să nu se compromită, în urma celor spuse de tine: « o putere mare va apăra drepturile noastre», trebuia să scrie astfel. Iar dacă ai procedat fără știrea și aprobarea Rusiei, atunci faptul că împăratul Rusiei te declară nu numai răzvrătit, ci îți spune ritos ca nu cumva să îndrăznești să te apropii de hotarele lui, nu poate să aibă vreo altă interpretare decît: fiindcă ai făcut nebunia, trebuie să mori. Trec sub tăcere încă un pasaj din aceeași scrisoare, care spune astfel: că dacă n-aș fi fost mulțumit de serviciile tatălui tău credincios, aș fi dat afară din hotarele mele, pentru acțiunea ta necugetată, familia ta. În același timp sosiseră și niște deputați ai bulgarilor cerînd ajutorul nostru, Atunci ți-a spus Ducas: să trecem Dunărea, și dacă nu vom reuși să îndeplinim ceva, atunci să murim. De ce n-ai îndeplinit nimic din toate acestea? De ce n-ai trecut Dunărea? Poate vei spune că n-au vrut ofițerii și soldații tăi! Dar ei, ca niște turme de oi, socoteau ca sfinte cele spuse de tine și executau întocmai ordinele tale. Nu ești tu, bunule generalisim, care fără motive și cu pretexte mincinoase ai părăsit Tîrgoviște, orașul întărit? Nu ești tu, generalisimul care ți-ai părăsit armata după lupta de la Nucet și ai luat drumul prin munți spre Pitești, și cu această acțiune ai făcut ca toți ofițerii tăi să creadă că ai fugit? Dacă ai stat două luni întregi în tabăra din Tîrgoviște, ce preocupări războinice ai avut? Unde sînt atîtea zaherele care au fost luate de la oamenii săraci? Care anume regiune muntoasă ai aprovizionat cu zaherelele trimise în fiecare zi de Ducas? Unde sînt planurile tale importante, unde sînt tunurile pregătite de bunul tău Caravia? Și dacă Caravia a fost un depravat, de ce n-ai fost niciodată la mitropolia Tîrgoviștei să vezi ce face? Excelența ta însă se vede că ai socotit Tîrgoviștea drept Termopile. Pentru ce ai trimis pe Cantacuzino la Iași, în timp ce sărmanul Ducas îți scria că dușmanul înaintează împotriva armatei noastre? Mai era timp pe atunci pentru astfel de expediții? Ți-a părut rău, dar fără folos. Urmașii se vor speria citind prostiile tale în legătură cu Drăgășanii, unde ai trimis drept avangardă pe sărmanii tineri ierolohiți, care au fost victimele sabiei nemiloase a dușmanului. Condamni pe Sava drept trădător, dar de ce nu l-ai condamnat la moarte, odată ce aveai mii de motive? Dar nici n-ai vrut să crezi toate cele ce îți spuneau ceilalți conducători împotriva lui. Sava, deși era un vechi cirac al sultanului, dacă vedea însă că bunul nostru comandant era hotărît, niciodată n-ar fi primit să se arate partizan al turcilor, dar văzînd prostia comandantului și lipsa totală de cele trebuincioase în împrejurarea de față, s-a grăbit să se unească cu dușmanii, atunci cînd a văzut că

a fost cîştigată lupta de la Cornăţel şi duşmanul laş a devenit îndrăzneţ. Condamni drept trădători pe Ducas Constantin, Vasile Barlas, Manos, Suţos şi Scufos. Pe ce se bazează această acuzare? La 1 iunie n-ai dat voie lui Ducas să plece la Cîmpulung pentru căutarea sănătăţii? N-ai trimis pe Manos şi pe Suţos cu căpitanul Barlas să adune diferite plutoane care se aflau pe acolo? N-ai numit pe cancelarul tău N. Scufos guvernator al oraşului Cîmpulung? Ducas, dacă avea de gînd să dezerteze, ar fi făcut acest lucru de mult, fiindcă avea motive pentru multele nedreptăţi ce i s-au făcut. Şi acum în urmă dacă se gîndea la aşa ceva, desigur ar fi făcut aceasta, fără ca măcar să fi cerut permisiunea generalisimului, ci ar fi luat oastea ce i-a mai rămas şi ar fi plecat, şi nu s-ar fi pus la dispoziţia soldaţilor lui Manos şi Barlas; iar Manos, văzînd că este cu neputinţă să se unească cu generalisimul, şi că duşmanul vine împotriva lui, s-a hotărît să intre pe teritoriul austriac împreună cu Suţos şi Scufos. Sărmanul Ducas, dorind să plece în Moldova să se unească cu oastea sa, dată lui Cantacuzino, a hotărît, de comun acord cu Barlas, să continue acest drum. Trecînd prin munţi şi ajungînd la mănăstirea Sina [Sinaia], află în mod sigur că Sava s-a unit cu turcii şi se găseşte cu întreaga lui oaste la Breaza. Ei îşi urmează drumul spre Timor, rămînînd ca de acolo să-şi continuie drumul. Însă fiind siliţi de fărădelegile soldaţilor diferitelor căpetenii au hotărît să treacă pe teritoriul austriac. Deci cum este Ducas dezertor? Lauzi pe nenorociţii ierolohiţi; aici ai spus adevărul gol goluţ, căci tu erai vinovatul pierderii acestor tineri nobili. Îndepărtezi pe Caravia din rîndurile armatei, şi aceasta este un semn al laşităţii şi prostiei bunului nostru comandant, care nu luase îndată hotărîrea să-l condamne la moarte, şi care, se vede, dorea să aibă pentru totdeauna postul de comandant şef. Vai de vanitatea ta ! Neamul grecilor, mizerabile, te va judeca şi fără voia ta, şi te va condamna pe bună dreptate drept vinovat principal al nenorocirii sale, şi într-un cuvînt te va condamna ca pe un înşelător şi trădător, blestemînd în vecii vecilor numele tău şi al complicilor tăi. Întreaga Europă, aflînd prostiile tale, va înscrie numele tău cu litere negre în paginile istoriei; ai avut timp şi ocazii să cucereşti cetăţi, să inspiri groază peste tot, să atragi curiozitatea tuturor şi să primeşti în sfîrşit mulţumirile patriei. Dar excelenţa ta porneşti la Iaşi şi crezi că duşmanul, aflînd de venirea ta, îţi va înmîna cheile Constantinopolului. Vii cu armata şi nu-ţi aşezi tabăra la Bucureşti, şi de acolo să treci îndată Dunărea, să te uneşti, potrivit proclamaţiilor tale, cu bulgarii şi cu sîrbii, care te aşteptau, ci stai fără rost la Iaşi şi fără să ai zece ocale praf de puşcă! Ce să spui mai întîi şi ce să spui mai pe urmă? Dumnezeu să te pedepsească după faptele tale. Bărbaţii greci, ca să mulţumesc curiozitatea voastră, vă istorisesc în mod amănunţit şi bine informat sfîrşitul acestei expediţii tragice.

Sava, după ce s-a unit cu turcii, a pornit cu aceştia împotriva serdarului Diamandi, care aflîndu-se închis în mănăstirea Bistriţa respinge vitejeşte atacurile duşmanului, dar fiind înşelat de Sava, s-a predat duşmanului nemilos,

şi îndată nenorocitul a fost trimis la Constantinopol. Întorcîndu-se Sava la Cîmpulung şi aflînd că se găsesc acolo popa sîrbul şi Ducas, pe care nemţii, după ce l-au prădat, l-au trimis peste graniţă, îndată el porneşte împotriva acestora (la 17 iulie) şi îi atacă; dar cei mai mulţi dintre soldaţii acestora, după o rezistenţă vitejească, au scăpat împreună cu şefii lor pe pămîntul austriac. Duşmanul, călcînd hotarele austriace şi măcelărind la întîmplare mai mulţi soldaţi, printre care erau şi austriaci, intră pînă aproape de vamă, căutînd cu insistenţă pe Ducas şi pe popa şi pe toţi revoluţionarii. Lupta a durat aproape două ore şi soldaţii lui Ducas şi ai lui popa sîrbul au luptat cu o deosebită vitejie. Dar după ce n-au mai avut cartuşe, atunci s-au grăbit să intre pe pămîntul austriac [1], iar austriacii, văzînd violenţa turcilor, s-au hotărît să predea în mîinile sîngeroşilor tirani pe popa sîrbul, lucru nemaipomenit în istorie şi contrar principiilor şi legilor umane. În acest timp Ducas travestit a trecut graniţa pe ascuns şi a ajuns la Făgăraş, unde a obţinut un paşaport pentru Chişinău. Iar soldaţii, văzînd neomenia fără precedent a nemţilor, şi temîndu-se să nu păţească şi ei acelaşi lucru, au spart uşile carantinei, şi ca să scape de pericolul ameninţător, s-au împrăştiat în Transilvania. Aş fi vrut să enumăr alte cîteva acţiuni neomenoase ale austriacilor, dar fiindcă şi sălbaticii din America le-au aflat, socot de prisos să ostenesc şi să zugrăvesc cruzimile lor faţă de greci, care îşi căutau libertatea.

Armata lui Imbrail paşa Bercofceali, după dezastrul de la Galaţi, înainta încet tremurînd spre Iaşi, iar Cantacuzino aflînd de înaintarea duşmanului, îşi aşază tabăra în satul Stînca, care era la o depărtare de două ore de Iaşi. După ce ajunge acolo, trimite pe căpitanul Vasile Teodoru cu toată călărimea lui la Roman, să apere părţile acelea de orice atac al duşmanului. La 16 iunie duşmanul se apropie de Iaşi; în după amiaza acestei zile atît Pendedeca cît şi grecii părăsesc Iaşii venind la Stînca să se consulte cu Cantacuzino ce au de făcut. Cantacuzino, cum primeşte această veste, dă ordin să rămînă un număr mic de călăreţi la Stînca pentru avangardă, iar ceilalţi, fără cea mai mică întîrziere să plece la Sculeni. Ajungînd acolo, ei încep să se certe pentru felul cum trebuie întărită această parte şi în timp ce încercau să facă şanţurile imposibile de la Sculeni, comandantul p. Cantacuzino, fără să înştiinţeze pe ofiţerii lui de acolo, trece Prutul şi intră pe teritoriul rusesc. Într-adevăr fuga acestui bărbat militar este vitează şi vrednică de laudă. Toţi ofiţerii, care au rămas în partea aceastalaltă, s-au întrunit într-o consfătuire şi au hotărît să numească o comisie de trei persoane, care să se întîlnească cu fugarul comandant şi să afle care sînt motivele acţiunii sale neaşteptate. Cantacuzino nu reuşi să se justifice în mod satisfăcător şi comisia înţelege stratagema lui îndrăzneaţă. Cînd toţi ofiţerii şi soldaţii au aflat cauza fugii

---

[1] Sînt cunoscute toate faptele nemiloşilor austriaci şi socot de prisos să vă descriu amănunţit cruzimile lor pline de neomenie faţă de nişte soldaţi, care luptau pentru libertatea lor.

sale au zis: « noi am jurat să murim, şi dacă comandantul nostru a fugit, nu trebuie să facem şi noi acest lucru». La 1 iunie întreaga armată duşmană se îndreaptă spre Sculeni. La Stînca a fost o mică ciocnire; grecii, fiind ajutați de poziția lor, au ucis mai mulți turci, dar s-au retras în perfectă ordine şi au sosit fără pierdere la Sculeni. Acum duşmanul, în număr de 7 000, se întinde fără vreo piedică pe şesul de la Sculeni. Cei abia patru sute de greci, văzînd că duşmanul se apropie, au ieşit din tranşee şi l-au atacat-ca nişte lei; după ce chehaia a văzut că trei sute de greci de dimineața pînă la ora 9 se luptă cu o vitejie fără seamăn şi pricinuiesc turcilor mari pierderi (numărul turcilor căzuți pînă atunci se ridica la opt sute), a hotărît în sfîrşit să dea un atac general. Dar cei trei sute greci războinici de neînvins, tineri între 15 şi 18 ani, au respins pe turci cu mari pierderi; chehaia, văzînd vitejia nepilduită a grecilor şi pierzînd speranța că va obține victoria dorită, se hotărăşte să atace pe greci cu artileria. Dar fiindcă poziția în care se afla era periculoasă, ca să pună în acțiune artileria, a fost nevoit să stea de vorbă cu comandantul rus, domnul Sabaneev, cu guvernatorul militar al Basarabiei, domnul Inzof, şi cu ceilalți şefi, care i-au spus că în momentul cînd va cădea un obuz sau un glonte pe malurile Prutului, atunci să fie sigur că îl vor ataca. Atunci chehaia se hotărăşte să se aşeze cu jumătatea din armata sa şi cu artileria pe malul drept al Prutului. Ia poziție şi îndată artileria începe să tragă; întăriturile de la Sculeni, precum am spus, erau slabe, şi ghiulelele au început să pricinuiască pierderi însemnate grecilor. Văzînd chehaia că grecii au pierderi, a hotărît să treacă la un atac general împotriva grecilor. Aceştia au luptat cu o deosebită vitejie şi lupta va rămîne « dans les an[n]ales d'[h]istoi[r]e», fiindcă două sute de greci au căzut victime glorioase luptînd cu sabia împotriva a opt mii turci[1]. Dar dacă generalul Mladen împreună cu tufeccibaşa Vasilie ar fi ajuns cu cei 1 000 de călăreți cu o oră înaintea catastrofei de la Sculeni, ar fi măcelărit întreaga armată turcă care găsindu-se deodată între două armate duşmane, ar fi fost cuprinsă de panică. Aceştia, deşi au fost informați de nimicirea suferită de ai noştri, totuşi se hotărîseră să se bată cu turcii; dar fiindcă două treimi din oastea lor plecase, generalul Mladen, Vasile Teodoru, d. Ghica epirotul, d. Sfetcu sîrbul şi ceilalți hotărîseră să se aşeze pe o limbă de pămînt lîngă Prut, pe care au întărit-o cu simple căruțe. Chehaia, văzînd că unii greci se întăresc din nou, a hotărît să-i atace; dar cu toate atacurile puternice date de numeroasa sa armată n-a reuşit să le pricinuiască cea mai mică pierdere şi să-i silească să părăsească în mod laş poziția lor, deoarece duşmanul n-a izbutit să utilizeze artileria lui. Dacă de la început grecii ar fi întărit această poziție avantajoasă, şi nu Sculenii, desigur armata numeroasă a turcilor ar fi pierit, fiindcă dacă s-ar fi întărit această limbă de pămînt,

[1] În această luptă au pierit peste 900 turci, şi abia 100 greci au scăpat prin foc şi apă.

ar fi devenit o insulă întărită și de necucerit. Grecii ce s-au găsit pe această limbă au luptat pînă la căderea nopții, (cînd au fost uciși peste două sute de turci), iar pe la miezul nopții rușii au trimis mai multe corăbii și au transportat pe teritoriul rusesc pe vitejii ofițeri și soldați, în afară de generalul Mladen, care n-a vrut sub nici un cuvînt să treacă pe teritoriul rusesc. Cu douăzeci soldați din cei mai buni ai lui Ducas, pe care îi dăduse lui Cantacuzino, s-a dus la Vreța, unde a găsit pe nemuritorul Iordache Olimpiotul care venise din Țara Romînească cu o mie soldați. Sfătuindu-se, ei au hotărît să coboare din Vreța; aflînd că în Slatina se află cîțiva turci, trimiseră de comun acord pe polcovnicul Mantios și încă cîțiva ofițeri, care primind ordinele și urările superiorilor lor, au pornit într-acolo. Ajungînd lîngă Slatina, află de la țărani că turcii sînt în număr de trei sute și ocupă cele mai bune case ale boierilor. Grecii năvălesc cu o deosebită furie și măcelăresc pe turci, cu pierderi mici din partea lor. După trei zile aceștia s-au întors învingători la căpeteniile lor. A doua zi Iordache Olimpiotul a fost informat de romîni că c[ăpitanii] Lunsos și Anastasie Ioanitul cu nouăzeci soldați ai lui Ducas luptînd cu două mii turci se retrăseseră în perfectă ordine și au ajuns la o mănăstire lîngă hotarul cu Bucovina, unde se aflau în siguranță. Turcii au dat însă foc mănăstirii, iar cei șaptezeci greci, care au mai rămas, s-au închis în biserică și au luptat în mijlocul flăcărilor cu o deosebită furie aproape șase ore. Dar spre fericirea lor, fiind uciși, aproape opt sute turci și comandantul armatei turcești, lașii turci au început să se retragă, temîndu-se de vreun eventual ajutor din partea lui Olimpiotul, care într-adevăr se îndrepta în acea direcție cu toată oștirea sa. Iar grecii din mănăstire, cu sabia în mînă, au ajuns pe teritoriul austriac și au fost primiți cu milă prefăcută, grație mulțimii locuitorilor Sucevei, care întîmpinau cu lacrămi de bucurie pe acești viteji și neînfricați eroi. Olimpiotul aflînd pe drum cele întîmplate se întoarce la locul său. După ce el cîștigă mai multe victorii împotriva turcilor în diferite părți ale Moldovei, deși era bolnav în pat și era transportat în targă de iubiții săi soldați, este informat că turcii, regrupîndu-se, veneau împotriva lui cu patru tunuri de cîmp și șase mii soldați. Același lucru îl află și comisarul Bucovinei, care propuse lui Iordache Olimpiotul, să treacă pe teritoriul austriac, fiindcă i se va da azil atît lui cît și tuturor oamenilor săi. Olimpiotul însă îi răspunse că ar fi nedreptățit pe însuși Olimpiotul dacă s-ar fi refugiat pe teritoriul lui, fiindcă cunoaște foarte bine din faimă și din experiență de ce fel de sentimente generoase au dat dovadă austriacii față de popa sîrbul și mai ales că el este hotărît să moară pe cîmpul lui Marte, ca prea credincios supus al său, și mulțumește turcilor că îl scutesc de osteneala de a merge în căutarea lor etc. După acest răspuns Olimpiotul își cheamă soldații, își fixează posturile de avangardă, iar el, luînd pe Farmache, o sută de soldați și tot echipamentul, intră în mănăstirea Secu. După ce Olimpiotul dă ordinele necesare, și după ce fiecare își ia postul în

primire, pe neaşteptate turcii, în urma trădării moldovenilor[1], trec pe altă cale şi cad în spatele ostaşilor noştri: aceştia însă atacă pe turci în aşa fel, încît ei nu izbutesc nici măcar să ia un prizonier. Grecii fiind atacaţi « par surprise » nu izbutesc să meargă spre Secu să-l înştiinţeze pe comandantul lor de această neaşteptată întîmplare. Deodată viteazul Olimpiotul se află înconjurat de întreaga oaste duşmană; dacă însă ar fi vrut, ar fi putut scăpa cu toţi ai săi prin poarta cea mică a mănăstirii. Acest nemuritor nou Leonida însă, cu toate că ştia că era cu neputinţă să învingă pe duşman, sau să-l silească să se retragă, cu toate acestea s-a luptat necontenit timp de treizeci şi şase de ore cu o deosebită vitejie. Comandantul turc, respectînd vitejia nepilduită a eroului Olimpiotul, îl întrebă de trei ori dacă doreşte să trateze ieşirea lui din mănăstire şi plecarea lui pe teritoriul austriac. Olimpiotul, deşi vedea că se afla într-o situaţie disperată, nu primeşte propunerea duşmanului, ci spune compatrioţilor săi: « fraţilor, moartea, moartea glorioasă este în împrejurările de faţă singurul lucru pe care trebuie să-l dorim cu toţii; nu cred că ar fi cineva, din cîţi sîntem vii pînă acum, căruia să-i pară rău de viaţa lui; toţi trebuie să avem ca pildă pe tovarăşii şi fraţii noştri, ale căror cadavre (la Drăgăşani, Sculeni şi în altă parte) cer răzbunare; pămîntul acesta, fraţilor, este nevrednic să primească eroi greci, dar sîngele ce se va vărsa aci, va cere răzbunare, şi poate într-o zi tovarăşii noştri vor primi oasele noastre să le transporte pe pămîntul Greciei clasice a strămoşilor noştri ». După ce Olimpiotul îşi termină cuvîntarea, cutreieră diferitele posturi ale mănăstirii şi observă că cea mai mare parte a soldaţilor dorea să trateze; de asemenea chiar colegul său Ioan Farmache era de aceeaşi părere. Atunci Olimpiotul pierzîndu-şi speranţa, intră în odaia în care se aflau muniţiile ce mai rămăseseră, şi după ce îşi face ultima rugăciune şi vede că poarta cea mare a mănăstirii, potrivit înţelegerii, a fost deschisă, îndată dă foc muniţiilor şi este ars împreună cu alţi patru soldaţi, care se aflau în aceeaşi odaie. Farmache s-a predat duşmanului, împreună cu toţi soldaţii care au rămas. Turcii au decapitat îndată pe soldaţi, iar pe Ioan Farmache l-au trimis în fiare la Constantinopol, unde a fost ucis.

---

[1] Versiunea apărării eteriştilor la m-rea Secul dată de autorul anonim al lucrării de faţă este în genere eronată; autorul vorbeşte despre « trădarea moldovenilor » avînd în vedere faptul că moldovenii n-au opus rezistenţă intrării trupelor turceşti în ţară. Condiţiile în care s-a desfăşurat insurecţia eteristă pe teritoriul Moldovei, abuzurile şi vexaţiunile comise de o serie de căpetenii şi alte elemente nedisciplinate din oştirea eteristă au făcut ca ţelurile acestei mişcări să rămînă neînţelese pentru masele largi; din această cauză, ele nu s-au alăturat eteriştilor în rezistenţa pe care aceştia au opus-o oştirii turceşti.

# PROGRESUL SOCIETĂŢII PRIETENILOR ÎN REVOLUŢIE
## DE
## ATANASIE XODILOS

## *DESPRE ATANASIE XODILOS ŞI MANUSCRISUL SĂU*[1]

*Atanasie Xodilos, mare negustor grec din Basarabia, a fost, după cum arată Xanthos, « unul dintre cei mai înfocaţi fraţi ai Eteriei care a cheltuit şi a făcut mult în timpul răscoalei pentru încurajarea soldaţilor greci din Galaţi şi Sculeni».*

*At. Xodilos nu s-a ocupat numai de negoţ, ci a fost şi un iubitor de muze şi este trecut în listele de abonaţi ale unor cărţi greceşti care au apărut în primele decenii ale secolului al XIX-lea.*

*În anul 1817 Xodilos a cerut să fie înscris ca membru în* Societatea iubitorilor de muze *din Atena. Diploma ce i s-a trimis de la Atena este reprodusă la începutul manuscrisului său.*

*Xodilos a intrat în Eterie la 9 decembrie 1820. Diploma de « preot » ce i s-a acordat este scrisă în alfabetul cifrat folosit de eterişti. El a fost iniţiat de Dimitrie Kalamatianos din Ismail, ofiţer în armata rusă, care a primit şi contribuţia lui Xodilos de 200 groşi. At. Xodilos, la rîndul său, a iniţiat pe cîţiva negustori din Reni, unde locuia familia sa, şi din Ismail, trecuţi în catalogul eteriştilor publicat de Ioan Filimon.*

*Xodilos s-a ocupat cu angajarea de oameni în oştirea lui Alexandru Ipsilanti şi cu procurarea muniţiilor necesare eteriştilor din Reni. Contribuţia lui Xodilos la răscoala greacă din 1821 se vede bine din documentele reproduse în opera sa. Xodilos a muncit din tot sufletul pentru eliberarea Greciei de sub jugul turcesc şi şi-a cheltuit averea, fiind nevoit apoi să ducă o viaţă de privaţiuni, cum se vede dintr-o scrisoare a eforilor greci din Ismail către comitetul de răscumpărare a prizonierilor din Chişinău. Şi Ilie Fotino, nepotul lui Dionisie Fotino, în al său* Carnet de însemnări, *vorbind de căsătoria sa cu Aspasia, fiica lui At. Xodilos şi de zestrea primită de la socrul său, mărturiseşte că Xodilos şi-a jertfit averea pentru Eterie.*

---

[1] Extras după N. Camariano, *Un manuscris al unui eterist despre evenimentele de la 1821 din Moldova*, publicat în *Revista istorică romînă*, XVII (1947), p. 80 – 97.

*Manuscrisul lui Xodilos a fost gata pentru tipar în anul 1840, dar din motive necunoscute, probabil pecuniare, n-a putut să vadă lumina zilei. După moartea lui Xodilos, manuscrisul a trecut în posesia ginerelui său, Ilie Fotino, dar nici acesta n-a izbutit să-l publice. Ilie Fotino aranjase chiar și pagina de titlu pentru tipar, făcînd unele adăogiri.*

*Manuscrisul*[1] *lui Xodilos are 226 pagini scrise, de dimensiunile 17 × 12 cm. Pe pagina 2 se află o schiță a unei ilustrații prevăzută a fi inclusă în volumul care urma să se tipărească. Titlul manuscrisului, cu adăogirile lui Ilie Fotino închise în paranteze drepte, este:* Πρόοδος τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλικῶν ἐν τῇ [ἑλληνικῇ] ἐπαναστάσει. Μὲ τὰ πρῶτα συμβάντα [τὰ κατὰ Βασσαραβίας καὶ Μολδαυΐας τοῦ πρίγκιπος Ἀ.] Ὑψηλάντου ἐν περιλήψει. Τὰ μετὰ ταῦτα ἔργα τινὰ τῶν ἐφόρων καὶ παῦσιν των. Μὲ τῶν σωθέντων πραγμάτων τὸ τέλος. Ἐπιστολὰς τινάς. Ὁ ὅρκος καὶ τὸ λεξικόν[2]. *Iar pe o foaie volantă, ce s-a găsit în manuscris, se află următoarea completare a titlului scrisă de Ilie Fotino:* „συγγραφεῖσα μὲν παρὰ Ἀθανασίου Ξοδήλου τοῦ ἐκ Βυτίνης Πελοποννησίου τύποις δὲ ἐκδοθεῖσα δι' ἐπιμελείας τε καὶ δαπάνοις παρὰ Ἠλία Φωτεινοῦ τοῦ ἐκ Π. Πατρῶν Πελοποννησίου *(s-a compus de Atanasie Xodilos, originar din Vitini, Peloponez, și s-a publicat prin sîrguința și cu cheltuiala lui Ilie Fotino originar din Patrasul vechi al Peloponezului).*

*Xodilos a urmărit în opera sa, cum spune el însuși, să descrie unele evenimente privitoare la răscoala la care a participat, evenimente care au fost trecute sub tăcere de predecesorii săi.*

*Într-adevăr, manuscrisul lui Xodilos cuprinde, pe lîngă unele lucruri publicate, un însemnat material inedit despre evenimentele de la 1821 petrecute în Moldova și în sudul Rusiei.*

*Din textul manuscrisului care se publică acum pentru prima dată cititorul își va da seama de importanța informațiilor lui și de felul cum el a privit răscoala.*

## PROGRESUL SOCIETĂȚII PRIETENILOR ÎN REVOLUȚIA [GREACĂ] CU PRIMELE ACȚIUNI ALE PRINȚULUI IPSILANTI PE SCURT ÎN BASARABIA ȘI MOLDOVA. APOI DESPRE CÎTEVA FAPTE ALE UNOR EFORI ȘI SFÎRȘITUL LUCRURILOR SALVATE. CÎTEVA SCRISORI. JURĂMÎNTUL ȘI VOCABULARUL.

### PROGRESUL SOCIETĂȚII PRIETENILOR

O negură de dimineață, umbrind steaua libertății, a atras în toate epocile caracterul cel firesc și sufletul grecilor spre strălucirea stelei, iar trîmbița stăpînului celui nemuritor, trîmbițînd strălucirea stelei, întipări în sufletul sensibil al grecilor: libertate sau moarte.

---

[1] Manuscrisul se află astăzi în posesia lui N. Camariano, care a pus la dispoziția Institutului de istorie al Academiei R.P.R. traducerea textului grecesc.

[2] Vezi mai jos traducerea titlului.

Şi înainte, dar mai ales cu începutul secolului al XIX-lea, grecii nu se astîmpărau, şi socoteau că zelul pentru învăţătură şi progresul pentru luminare sînt temelia şi piedestalul libertăţii lor; ele sînt singurele mijloace ca să formeze mai întîi greci vrednici | urmaşi ai străluciţilor lor străbuni, şi apoi p. 8
prin ei Grecia. Singurul lor scop, care deveni o activitate generală, era dragostea lor arzătoare pentru ştiinţe, iar aplecarea lor către patrie fu o uşurare comună. Jucăria fanteziei tineretului era acest divin imbold; spiritul profesorilor şi felul predării lor tindeau spre unul şi acelaşi scop; grecii de peste hotare, care se aflau răspîndiţi în diferite părţi, ca şi cum ar fi fost împinşi de un glas divin, căutau în toate acţiunile lor să ajute neamul grecesc cel subjugat, a cărui stare nu numai îi întrista în fiecare moment ca o ruşine, dar o socoteau ca ceva de nesuportat.

Trebuia deci, după toate acestea, ca norul să se risipească şi să strălucească o stea luminoasă; şi aceasta nu s-a făcut nici de cei mari, nici de cei învăţaţi sau bogaţi | ci de nişte greci care erau însufleţiţi de entuziasm, zel şi fermă p. 9
hotărîre pentru libertate sau moarte, adică de nişte oameni, care îndeplineau o dorinţă divină a cărei putere se desăvîrşeşte în neputinţă.

Astfel de oameni s-au arătat susţinătorii Eteriei, oameni care pentru acea epocă şi în analele grecilor moderni merită tot respectul. Pe aceştia sînt în stare să-i judece drept şi aşa cum trebuie numai cei care cunosc lucrurile, deşi nu demult, numeroşi critici ai concetăţenilor noştri s-au purtat aspru cu ei, socotind pe lîngă altele că fapta lor nu a venit la vremea potrivită şi că ar fi micşorat aspectul evenimentelor revoluţionare. Dar neamul grecilor nu spera niciodată să izbutească să se înarmeze ca francezii şi atunci să năvălească împotriva tiranului. | p. 10

Dacă întîmplări[1] nedorite au intervenit între eterişti pe drept sau pe nedrept, nu se ştie. Scopul urmărit era însă totdeauna sau să se păstreze secretul, sau acţiunea lor să poată progresa, fără a fi trezit duşmanul obştesc care dormea adînc.

Nu am de gînd să arăt cum a fost organizată această acţiune; este destul să spun numai că grecii au progresat cu Eteria lor, pe ascuns, în acţiunea lor revoluţionară, adică la detronarea tiranului din Grecia. Nu trebuia niciodată ca Eteria să-şi piardă timpul cu mărirea numărului membrilor ei pentru a lua armele; ea trebuia să acţioneze înainte ca duşmanul să aibă timp să simtă fumul şi să se repeadă să stingă focul. Aşadar, bunii noştri eterişti, lăsînd la o parte toate interesele lor, căutau prin toate mijloacele să entuziasmeze pe concetăţenii lor. În anul 1819 | ei au progresat într-atît, încît numai grecii p. 11
au putut fi în stare să păstreze mereu secretul acestui lucru, cînd întreaga lume privea cu nedumerire şi curiozitate progresul în ştiinţe şi comerţ al

[1] Ca de pildă moartea lui Kamarinos Chiriac din Peloponez împreună cu omul lui de serviciu, care a avut loc în faţa Saxei [Isaccea] lîngă Dunăre pe cînd se întorcea de la Petersburg; precum şi moartea lui Galatis din Ithaca.

grecilor înrobiți, și pe tinerii greci, alergînd în diferite părți ale Europei luminate ca niște albine după flori, spre a culege fructul științelor. Era cu neputință, zic, la o astfel de fierbere, ca « curioșii» asupritorilor lumii și ai politicii pline de uneltiri împotriva popoarelor, ca în Capitoliul comun al puterii lor, să fi văzut aceste lucruri cu indiferență. Scopul meu este să dau știrile și numai acele prime fapte ale revoluției pe care le-am văzut, sau la care am luat parte activă și care au fost trecute sub tăcere, nu știu sigur, din neștiința celor iubitori de neam ce au scris despre aceasta, sau într-adins, sau în sfîrșit, fiindcă nu
p. 12 le-au socotit vrednice, și au preferat | fanteziile acelora care i-au îndemnat la acest lucru.

Prima grijă a fraților din Eterie a fost să găsească un mod iscusit pentru a se recunoaște între ei, care să nu poată fi priceput de ceilalți. Adică frecarea frunții cu mîna stîngă, unirea lor cu legatul degetelor, întrebarea: « cum te simți, așa cum te simți tu», jurămîntul acela divin, vocabularul cifrat [1], toate acestea au fost inventate în mod înțelept, pentru scopul sfînt al grecilor.

După moartea neuitatului Scufàs la Constantinopol, contribuția, zelul lui Secheris, alegerea viteazului Xanthos ca să meargă la Petersburg, faptul de a uni, cu contribuția lui Anagnostopulos, pe concetățenii noștri aflați în Moldova și Țara Romînească, Basarabia și litoralul Rusiei noi, pe acei conce-
p. 13 tățeni care erau cuprinși de zel | pentru libertatea patriei lor și nu erau dedați cu totul la bogățiile comerțului și la liniștea unei vieți confortabile, acestea erau pe atunci pe primul plan cele mai importante și binecuvîntate lucruri necesare pentru progresul și activitatea curajoasă a conducerii; astfel lucrau eteriștii pentru unirea întregului neam, însetat de libertate, pe care au și obținut-o.

Dacă lucrurile s-ar fi cîntărit atunci, pe baza unui sistem posibil sau imposibil de realizat, pe baza greutăților și lipsei de mijloace și dacă Eteria n-ar fi dus pe diferite căi națiunea la convingere, Grecia n-ar fi fost astăzi autonomă și independentă.

Eteria progresa și se întindea; trebuia ca inițiatorii ei să stabilească și o conducere supremă, un conducător, și n-au socotit de prisos să discute acest
p. 14 lucru. Discuțiile au avut loc | la Petersburg de unde sperau, cu drept cuvînt, să obțină mari foloase la timpul oportun, și chiar ajutorul acestei mari puteri.

În acest sens Eteria luă măsurile cuvenite, folosind unele mijloace, prin care socotea că-și va atinge scopul. Deci, se gîndi la organizarea unei Societăți grecești de comerț. Cred că nu voi supăra pe nimeni dacă voi reda mai jos următoarele articole secrete ale acestei societăți, sau voi arăta principalul ei scop, cele ce au urmat, colecta ce s-a făcut pentru școala din Peloponez etc.

Dacă scopul declarat al acestei societăți era să utilizeze cîștigul său ca să acopere datoriile neamului, după cum se vede din raportul publicat, în schimb

[1] Vezi la sfîrșit, unde sînt trecute.

scopul principal al înființării ci urmărea să adune suma de peste zece milioane, care să fie gata pentru a fi | utilizată la eliberarea prea iubitei patrii. Această p. 15
datorie va fi o datorie sfîntă și inviolabilă a neamului și va fi plătită depunătorilor din veniturile viitorului stat grecesc.

Eforii acestei societăți trebuie să fie membri ai Eteriei și dacă cineva din întîmplare nu va fi, trebuie după alegerea sa să fie introdus de ceilalți. De asemenea trebuie să fie membri ai Eteriei și toți conducătorii caselor comerciale ale acestei societăți, adică secretarii registrelor și ai corespondențelor, precum și casierii.

Unul din cei mai însemnați oameni ai neamului, membru al acestei societăți, cît și al Eteriei, a fost numit șef (ἑταιρίαρχος) de către respectata conducere a eteriștilor; pe acesta urmau ca eforii fiecărei case comerciale să-l asculte în executarea oricărei lucrări care privea scopul principal al Eteriei. Iar orice cheltuială bănească, pentru a putea fi îndeplinită, trebuia să fie aprobată de către șef. Cînd cheltuiala nu era aprobată de către șef trebuia ca cererea să fie înapoiată eforilor care au trimis-o, arătînd în scris motivul respingerii acesteia, trebuia să facă cunoscut aceasta și eforilor și celorlalte case comerciale ale societății.

Cînd conducerea Eteriei [1] va socoti timpul potrivit pentru executarea scopului celui mare și sfînt, și va fi nevoie de o mare cheltuială pentru aceasta, și prin urmare această conducere a Eteriei va da șefului societății ordin de acțiune, acesta se va adresa eforilor tuturor caselor generale ale societății comerciale, trimițîndu-le ordinul conducerii, precum și recomandările sale în acest sens. Iar eforii trebuie să fie în stare să execute îndată și fără amînare ordinele șefului lor, trimițînd din casa societății sumele necesare, acolo unde li s-ar fi poruncit de către șeful societății.

Epilogul: | Trebuie deci, iubiților compatrioți, după ce am scuturat p. 17
vechiul văl al neștiinței și al ignoranței și am deschis în sfîrșit ochii și am văzut aurora cea plăcută a zilei celei mari, cînd va răsări soarele cel strălucitor și însuflețitor al renașterii și regenerării neamului nostru, trebuie, zic, să ne aducem aminte, sau mai bine să simțim pînă în adîncul inimii noastre, că aceasta este epoca care va pecetlui sau gloria noastră nemuritoare, dacă vom arăta zelul cuvenit, sau rușinea neștearsă și oprobiul nostru veșnic, dacă vom trîndăvi. Mașina operii celei mari a fost fabricată cu ajutorul lui dumnezeu într-un mod minunat și perfect, și nu mai este nevoie decît de o singură pîrghie ca să fie pusă în mișcare, și această pîrghie, această însuflețire a acestei teribile mașini depinde de noi, și nu este altceva decît o contribuție binevoitoare și generoasă

---

[1] Conducerea Eteriei, unii adeseori și-au închipuit-o într-un mod diferit, alții au vorbit în mod critic despre ea. Conducerea eteriștilor este, la drept vorbind, sistemul general, sau corpul eteriștilor, și precum orice sistem își are șefii lui, astfel și Eteria își are inițiatorii ei condiție generală.

p. 18 în bani, căci fără bani, precum a zis şi Demostene cîndva: | nu se realizează nimic sau lucruri puţin însemnate.

Dacă într-adevăr sîntem fii adevăraţi ai sfintei și respectoasei Grecii precum ne fălim, dacă păstrăm într-adevăr în inima noastră scînteia cea sfîntă a dragostei către prea glorioasa şi nemuritoarea patrie, dacă în sfîrşit simţim greutatea jugului, care dăinuieşte de ani de zile şi a robiei ruşinoase, şi dacă avem nobila şi într-adevăr greceasca mîndrie să scuturăm acest jug de pe grumazul nostru, atunci ce epocă favorabilă aşteptăm? Ce pretext întrucîtva binecuvîntat poate să ne facă să amînăm acest timp de aur, pe care după cum se vede foarte bine, sfînta pronie l-a fixat astfel, pentru îndeplinirea tuturor prezicerilor, tuturor proorocirilor cu privire la eliberarea neamului nostru pentru strălucirea ortodoxiei? Desigur fraţilor, nu ne mai rămîne nici un pretext, nici nu este iertat în timpul de azi, dar mă gîndesc că nu este posibil ca să se găsească cineva, între urmaşii lui Miltiade, Leonida,
p. 19 Temistocle, Aristide, Kimon, Epaminonda | și a mii de alţi slăviţi străbun ai noştri, ca să mai stea la îndoială, măcar pentru un moment, de neapărata reuşită a marelui nostru scop. Cei care au o părere contrarie sînt acei care au un suflet fals, care pun temelia ticăloasei lor fericiri în a strînge numai aur şi argint şi a cădea cu totul în adoraţia mîrşavă şi de Dumnezeu urîtă a acestor metale. Aceştia închid inima lor neînduplecată, pînă şi la sentimentul dulce, nobil şi sfînt al dragostei către prea iubita noastră patrie. Ei nu simt că îmbogăţirile nejustificate fac pe om să fie sub patima lui ucigătoare mai mult decît un rob.

Dar să dea domnul atotputernic şi duhul sfînt, patronul ticăloasei şi nenorocitei Grecii, în acest moment critic în care trebuie să se despartă grîul de neghină, aurul de rugină şi diamantele adevărate de cele false să nu se găsească,
p. 20 zic, nimeni între | noi care să nu fie vrednic de numele grecesc şi de acel nenorocit şi ticălos partid, ci toţi cei chemaţi să fie fără excepţie aleşi. Să contribuim cu toţii cu tot sufletul, cu toată puterea noastră la îndeplinirea și reușita acestui mare scop, care se vede bine că este aprobat cu bunăvoinţă de sfînta pronie, și să deschidem în mod generos şi darnic mîna către acei care oferă cap, piept, inimă şi mîini pentru libertatea neamului.

Revenind la şirul povestirii, cred că nu micşorez cu nimic zelul acelor iubitori de neam, care au venit stăpîniţi de acest spirit în capitala marii Rusii ca să ceară mijloace pentru a conduce eliberarea patriei iubite de sub jugul tiraniei, fără însă să reuşească, cu toate că de multe ori Rusia cea iubitoare de Hristos
p. 21 şi filo-elenă a declarat că ne va ajuta [1]. Poate gîndindu-se că | în situaţia politică

[1] Dă-mi mîna ta, noi toţi sîntem fraţii voştri, de la voi am primit steagul credinţei, voi sînteţi pilda noastră şi conducătorii noştri în templul nemuririi. Ne aducem aminte cît sîntem de obligaţi faţă de dumneavoastră, deci nu vom fi nerecunoscători; să aveţi speranţe bune, ceasul a sosit, etc. Din ruseşte, 1816. Spiritul Calendarelor.

de atunci şi în sistemul puterilor mari europene, nu putea, fără o cauză determinată, să colaboreze şi să strice într-un moment nepotrivit relaţiile prieteneşti ce avea cu alte puteri, fără să pricinuiască pagubă intereselor noastre şi ale ei.

Ioan Capodistria era atunci omul favorit al împăratului Alexandru, atît pentru funcţia ce ocupa, cît şi pentru înţelepciunea şi minunatele lui calităţi în diplomaţia politicii secolului prezent.

De asemenea nici Alexandru Ipsilanti nu se bucura de o mai puţină favoare atît pentru trecutul strălucit al familiei lui, cît şi pentru serviciile tatălui său către Rusia, precum şi pentru rangul ce-l obţinuse în slujba împăratului cu pierderea | unuia din braţele sale. Aceştia, zic, erau doi greci, două persoane p. 22
într-adevăr importante la Petersburg, care erau însufleţite cu virtuţi, atît pentru luminarea neamului lor, cît şi pentru eliberarea patriei lor; ei aveau un zel fierbinte, într-adevăr grecesc, încît singura lor preocupare în toate faptele lor urmărea îndeplinirea acestui scop.

Emanuel Xanthos, încrezător în puterile lui, veni în 1819 în Petersburg, cu intenţia să convingă pe unul din aceste două persoane ca să primească frînele pentru binele patriei celei nenorocite, adică să devină conducătorul acţiunii celei sfinte a Eteriei de a se lua armele împotriva tiranului. După aceasta se făcu cunoscut că Xanthos, cu puterea de convingere a cuvîntului său, reuşi să convingă sufletul viteaz şi eroic al lui Ipsilanti nu numai să primească | propunerea, dar să pornească atît el cît şi fraţii lui, părăsind p. 23
totul şi punînd în primejdie viaţa lor şi pierderea întregii lor averi pentru libertatea patriei lor. Acesta este sacrificiul pentru care Grecia eliberată le datorează veşnică recunoştinţă. Deci, într-un cuvînt, sosirea lui Xanthos la Petersburg grăbi eliberarea Greciei şi urcă pe tronul lui Kodros pe bavarezul Oton.

Postul pe care îl ocupa Capodistria în serviciul Rusiei îl împiedica, sau mai bine zis nu se cuvenea de loc ca el să participe în mod activ, şi aceasta din cauza caracterului chestiunii însăşi şi intereselor politice ale împăratului. Dar cu ajutorul lui, Ipsilanti a fost convins să primească şi să părăsească, cu aprobare împărătească, | capitala ca să-şi facă datoria. p. 24

Desigur că scopul adevărat al plecării lui nu era ascuns şi necunoscut, sau fără speranţe mari. Dar, din cauza evenimentelor s-a întîmplat ca lucrurile să se petreacă altfel, şi s-au sfîrşit astfel prin marea înţelepciune a împăratului în faţa consiliului [1].

Primul rod al speranţelor mărinimoşilor eterişti a fost sosirea lui Ipsilanti în Basarabia. Entuziasmul lui cel mare, purtarea lui, curajul lui în conducere,

[1] Congresele de la Laybach şi Verona ale marilor puteri europene urmăreau, mai degrabă, să potolească revoluţiile popoarelor, din cauza cărbunarilor din Italia. Alexandru cel cu suflet bun, ori trebuia să fie de acord cu spiritul congreselor, ori să se declare duşman tuturor acestora ca să ajute revoluţia grecilor, ceea ce ar fi fost în detrimentul Greciei, lăsînd celelalte pentru atotstăpînitoarea mărilor Anglie, care ne înconjura, ori să se arate indiferent, ca să cîştige timp şi să lase să se convingă de dreptatea grecilor şi celelalte puteri.

acțiunile lui în îndeplinirea marelui scop al grecilor nemaifiind secrete au răscolit și au însuflețit spiritele în gradul cel mai înalt, fără să fiu în stare să asigur dacă măsurile luate și consilierii aleși erau potriviți cu importanța operei cu
p. 25 care a fost însărcinat acest erou. |

Întreg anul 1820 a trecut în corespondențe pentru pregătirea spiritelor în diferite părți, în conversații pentru stabilirea cum, cînd și unde trebuie să înceapă revoluția. Între timp se spuneau, se plănuiau și se zvoneau multe. Dacă însă unele lucruri nu s-au judecat drept, aceasta se datora mai degrabă faptului că entuziasmul progresa mai mult decît realizările. Atunci Aristidis, acel bun bărbat, a fost trimis în Serbia, și fiind trădat, a fost prins la trecătoarea de la Ada-Kale și omorît, după ce viteazul avu timpul necesar să arunce
p. 26 în Dunăre toate documentele lui. |

Dacă cineva ar pretinde că vrea să spună adevărul, n-ar trebui să treacă sub tăcere greșeala de atunci, comisă din nebăgare de seamă și necugetarea acelor eteriști și dascăli din anturajul lui Ipsilanti, care, uitîndu-se la numele lui ales și stimat, pe care îl purta cu un deosebit patriotism, și crezînd că Ipsilanti aducea cu el o altă putere, dispusă să ajute și socotind pentru aceasta că este ușor să fie detronat din Grecia sultanul, ei au uitat lucrurile principale, și anume n-au căutat să supravegheze dacă spiritul revoluționar al eroului era îmbinat cu cel războinic și dacă putea să procure în orice moment mijloacele unei acțiuni sigure, așa încît o revoluție să poată reuși a lovi în interesele generale, mai ales că a pornit într-un timp, cînd revoluția era combătută de comun acord de
p. 27 suveranii lumii. |

Eforia din Constantinopol avea gradul întîi și ea punea în mișcare totul în Grecia; prin activitatea acestor efori, se spera să se pună în practică cele mai principale acțiuni plănuite, numai dacă spiritul lor pătrundea mai departe de întinderea bogată a comerțului lor și a intereselor lor. Dacă erau într-adevăr bărbați greci, sau dacă cunoșteau că, suferind capul, în mod firesc și restul membrelor corpului urmează să întîmpine dificultăți în activitatea lor și să rămînă pasive și nemișcate [1]. Lucrurile s-ar fi întîmplat altfel, măcelul și paguba neamului ar fi fost mai mici; nu mai vorbesc despre aceste lucruri, zic numai
p. 28 că aceștia erau niște oameni | care doreau să ia multe bogății dușmane cu ei atît pentru folosul lor propriu cît și al patriei. Ei, primind o astfel de însărcinare, erau datori să înceteze îndeletnicirea lor cu comerțul.

S-a hotărît și s-a zvonit ca în toamnă să pornească Ipsilanti prin Triest spre Peloponez, iar revoluția să izbucnească în Turcia într-o zi fixată de mai înainte. Iar pentru diversiune și încurcarea tiranului, să izbucnească revoluția

---

[1] Cînd a avut loc într-un cartier din Constantinopol, Stavrodrom, acel mare incendiu, și sultanul se găsi singur și fără armată, aceștia cunoșteau acțiunea lui Ipsilanti; atunci mulți concetățeni iubitori de libertate veniseră la ei cerîndu-le permisiunea să nu piardă ocazia; dar din cauză că corăbiile acestora încărcate cu untdelemn la Mitelene, pentru Rusia, nu apucaseră să intre în Marea Neagră, i-au împiedicat în planurile lor.

şi în ţările romîne, unde pregătirea dinainte în acest scop se vedea reuşită. Iar în ce priveşte transportul lui Ipsilanti, rămase ca eforii de la Constantinopol să aibă grijă [1].

Ipsilante a scris la 17 decembrie următoarele către fraţi: p. 29

Zelul d-voastră pentru renaşterea Greciei, pe care l-aţi arătat în diferite împrejurări, este mărturia cea mai elocventă a sentimentelor d-voastră greceşti. Nu îndrăznesc să vă aduc elogii pentru faptele d-voastră vrednice de laude, fiindcă mi-e teamă ca nu cumva să ating caracterul vostru patriotic; este destul că cunoaşteţi datoriile sfinte către patrie, să vă grăbiţi să le îndepliniţi cu un zel nepilduit.

Aceasta este siugura laudă, singura răsplată într-adevăr vrednică a unui bun patriot. Dar patriotismul cel curat nu cunoaşte niciodată margini. Patria are nevoie, şi fiecare patriot socoteşte tot avutul său ca un depozit ce i-a fost dat în păstrare din partea societăţii. Patria face apel, şi copiii săi ascultători, dacă nu au altceva, cu bucurie hotărăsc să-şi sacrifice viaţa. Strămoşii noştri, urmînd această cale, au fost acoperiţi cu glorie. Numai astfel putem şi noi să obţinem cununile gloriei care nu se vestejesc şi să dovedim către acei care ne socotesc ca şterşi din condica neamurilor, că Grecia trăieşte şi că noi sîntem urmaşi ai grecilor şi moştenitorii marilor şi strălucitelor lor virtuţi.

Grăbiţi-vă deci, fraţilor, acum cînd se apropie timpul marilor noastre speranţe, ca fiecare să facă un sacrificiu potrivit cu sentimentul iubirii de patrie ce se află încuibat în sufletul său. Acest sacrificiu poate să fie ultimul, şi fiindcă se face în general din partea tuturor concetăţenilor, se speră ca să grăbească îndeplinirea scopurilor noastre sfinte şi să vedem în curînd că răsare soarele cel strălucitor al libertăţii şi în Grecia.

Eteria avînd împotriva scopurilor sale pe asupritorul de atunci al Epirului, Ali paşa, îl socotea pe drept cuvînt o mare piedică pentru orice moment, căci acesta putea foarte bine să pornească repede cu două-trei mii albanezi, la primul semnal, împotriva Greciei.

Acesta duşmănindu-se cu Poarta, care căuta să găsească prilej ca să-l nimicească, reuşi să organizeze un atentat asupra vieţii lui Paşio-Bei, | chiar p. 31
în oraşul Constantinopol, fără însă să reuşească. Acest Paşio-Bei era o persoană importantă din Epir, care a activat pe lîngă Ali paşa şi era stimat de acesta. Poarta începu să persecute pe Ali paşa destituindu-l din paşalîcul Ianinei şi trimiţînd în contra lui pe zisul Paşio-Bei, poruncind în acelaşi timp şi lui paşa din Morea, Husrit, să meargă împotriva lui.

Ali Paşa simţind primejdia, în urma persecuţiilor Porţii, ceru ajutorul căpitanilor, sau mai bine-zis al eroilor greci din Epir, care se înţeleseseră cu el ca să se declare război împotriva Porţii de comun acord cu grecii. Dar apoi grecii, dîndu-şi seama de duplicitatea lui plină de viclenie, căci a avut corespondenţă cu Halet, primul consilier al sultanului, l-au părăsit, iar Poarta a

[1] Pentru aceasta a fost trimis la Triest Paleologu Lemonis.

reuşit să-l supună. Eteria, scăpînd de un asemenea duşman vecin primejdios,
p. 32 progresă şi mai mult în scopul său. |

Am zis că s-a discutat ca Ipsilanti să plece în Grecia prin Triest, la timpul oportun. Între timp, probabil din cauza unei împrejurări internaționale, acest plan a căzut.

În anul 1820, suveranii din Europa erau adunați în Troppau, un oraş din Silezia; acolo era şi Capodistria cu împăratul Alexandru. Ei discutau acolo desigur asupra chestiunilor generale ale lumii, echilibrul Europei şi armonia între ei. Ei au primit acolo şi vestea despre revoluția din Italia. Din cauza aceasta, monarhii au hotărît să mute sediul adunării lor pe anul 1821 la Laybach, un oraş în Iliria, aflat mai aproape de Italia, şi să-şi continue acolo conversațiile, căutînd totodată să potolească revoluția de acolo.

p. 33 Ipsilanti petrecînd la Chişinău, primeşte la 17 februarie a anului amintit, în seara de joi,| un curier de la Troppau cu scrisori către el şi hotărăşte, îndată după aceasta, să pornească în Moldova. El mi-a trimis nişte scrisori ca să le trimit în grabă la Galați lui Vasile Caravia, poruncindu-i ca, în timp ce el va trece lunea viitoare la Iaşi, ei să înceapă acțiunea la Galați, ridicînd steagul libertății. Primind vineri aceste scrisori, la ora două noaptea, le-am trimis, şi sîmbătă înainte de revărsatul zilei erau acolo. În acelaşi timp, Ipsilanti trimite veste ca să meargă în întîmpinarea lui, de la Ismail la Chişinău, Emanuil Xanthos şi Dimitrie Calamatianos, care întîrziind din cauza duminicii lăsatului de sec, nu-l mai apucaseră. Ipsilanti lansă următoarea proclamație.

Iubiți compatrioți greci, sănătate.

Iată prieteni, în sfîrşit a sosit momentul cel dorit şi ceasul cel fericit pe care părinții noştri în zadar l-au dorit. Iată, zic, a sosit timpul cînd ne vom dezbrăca de haina cea ruşinoasă a robiei şi vom îmbrăca, ca fericiții strămoşi ai noştri, îmbrăcămintea cea strălucitoare a libertății. Bucurați-vă deci... Dar, ce zic?... Nu, prieteni, nu trebuie să cîntăm cîntece de victorie înainte de a obține victoria. Isus, care recomandă tuturor pacea, a zis către ucenicii săi, cine nu are sabie să vînză haina sa şi să cumpere. Astfel strigă cu durere către noi toți mama noastră cea neferecită, care altădată era strălucită şi vestită, iar acum este o Grecie fără slavă şi neînsemnată. Deci să ascultăm cu supunere glasul ei sfînt. Să luăm cu toții armele împotriva tiranului celui crud, care persecută patria şi credința noastră cea sfîntă. Este o mare poruncă a bisericii
p. 35 noastre; deci cine este creştin evlavios, cine este adevărat fiu al Greciei, | în vinele căruia curge sînge grecesc şi n-a uitat că este urmaş al Trasibulilor, al Timoleonilor şi al altor mii de astfel de nemuritori bărbați, acesta nu va accepta ca un rob ticălos, văzînd Grecia suferind, să nu sară în ajutorul ei, ci va da şi pîinea din gura lui pentru vindecarea rănilor vechi şi dureroase ale mamei sale. El va oferi cu plăcere şi ultima sa picătură de sînge ca o jertfă necesară şi sfîntă la altarul sfînt al patriei. Dar dacă s-ar găsi între noi cineva, care pe dinafară este înfrumusețat cu acest nume strălucit pe care ni-l dă Grecia, iar pe dină-

untru are un suflet mai degrabă iubitor de aur și de viață, decît un suflet iubitor de patrie, acesta să fie blestemat între noi și nimeni să nu-l mai creadă, sau să-l numească grec, fiindcă nu este ca atare, ci este un nemernic, mai nesuferit decît robul african sau asiatic, este un fiu din cei mai ticăloși.

Cu acesta nimeni dintre noi să nu aibă relații, nimeni | să nu-l salute, p. 36
și nimeni să nu primească să-l răzbune, sau să-l urmărească, căci chiar dacă noi vom tăcea, pietrele vor vorbi. Dar cum va fi cu putință să suporte între ele celelalte neamuri o astfel de ființă nemernică urîtă de Dumnezeu? Cum să nu urască pe acest nemernic nerecunoscător? Care altă țară poate să-i dea mai multe bunuri decît i-a dat Grecia? Ea i-a dat viața, limba, religia, puțină sau multă cultură, i-a dat totul, sau cel puțin mijloacele ca să facă față împrejurărilor, și dacă el este nerecunoscător față de această mare binefăcătoare a lui, atunci pe care alt pămînt se va simți el mulțumit? Dacă el nu iubește țara căreia pînă ieri spunea că este cetățeanul ei, atunci care altă țară poate să iubească? Acesta este rușinea semenilor și disprețul poporului. El este o povară a pămîntului, el este respins din fiecare țară și deci să-l lăsăm, fiindcă, prieteni compatrioți, adevărați fii ai Greciei, | să nu uitați că nimic nu este mai dulce decît p. 37
patria. Să nu uitați că « nu este o supărare mai mare, decît să fii lipsit de patrie » ; să nu uitați pe acela care a spus: « și cine socotește pe un prieten mai important decît patria sa, de acela zic că-i un om de nimic ».

Zicînd și făcînd astfel de lucruri, veți avea speranța sigură că, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu protecția apărătorilor credinței creștine, veți reuși în scopul vostru cel dorit și drept și veți fi într-adevăr fericiți că ați îndeplinit datoriile cele mai sfinte.

Căci pînă cînd veți suferi, văzînd bisericile domnului pîngărite de agarieni? Pînă cînd pămîntul sfînt al Greciei va fi călcat de picioarele spurcate ale tiranilor ei? Pînă cînd vom avea Sieh Selam în loc de Hrisostom? Pînă cînd vom avea sultan, în loc de Constantin? Pînă cînd sfînta evanghelie va fi în neștiință într-o țară | prin limba căreia a fost propovăduită în cele mai îndepărtate părți p. 38
ale lumii? Pînă cînd această rușinoasă lipsă de cultură într-o țară, ai cărei strămoși au învățat întreg pămîntul? Pînă cînd, vai ! pînă cînd vom fi noi robi ai căror strămoși au luptat adeseori pentru libertatea altora? Pînă cînd vom fi împrăștiați și insultați peste tot? Pînă cînd nu vom fi în stare să arătăm cu fapte recunoștința noastră pentru ajutorul ce ne-au dat țările filelene? Pînă cînd.... Dar vai ! mulțimea suferințelor noastre este fără margini și de nedescris. De mii de ori e mai preferabilă moartea decît viața ! Dar dacă voi, fraților, veți neglija timpul salvării și nu veți năvăli cu entuziasm împotriva tiranilor noștri, atunci suferințele noastre se vor înrăutăți și mai mult, iar numele grecesc va dispărea. Trebuie ... vai... trebuie... să ai curaj, tu care crezi puțin. Toate vor merge bine, | fiindcă mîna mea este cu voi. Să cîntați totdeauna: Dumnezeu p. 39
este cu noi, Cunoaște-ți neamul și vei învinge. Dumnezeule !.... De unde această voce. Tu, deci tu, cel săvîrșitor de mari fapte și atotputernic inspiră în sufle-

tele tuturor compatrioţilor mei spiritul sfînt al concordiei, luminează mintea lor ca să cunoască cu toţii datoriile lor sfinte şi întăreşte-i ca să le îndeplinească.

Vasile Caravia, numit şef al jandarmeriei din Galaţi (başbulucbaşa) de domnitorul de atunci din Iaşi, M. Suţu, iniţiat în ale Eteriei, se certa într-adins cu Mustafa Chiurtoglu Topucci, care era şeful poliţiei oraşului din partea conducerii turceşti. De o parte erau creştinii, de cealaltă parte erau turcii, care se
p. 40 certau totdeauna sub pretextul bunei ordini. | În acest timp Caravia primind ordinul trimis de Ipsilanti prin mine, îmi răspunde la 19 februarie astfel:

« Din cauza grabei sînt nevoit să nu mă întind prea mult, ci numai vă spun că ceasul a sosit şi că am primit ordinul. Deci nu rămîne decît să vă rog ca să trimiteţi îndată cea alăturată, cu anume ştafetă la Ismail».

Prin această scrisoare el cerea de la eforii de acolo să trimită praf de puşcă, gloanţe, obuze, pe care era imposibil să le obţină oricît de mare ar fi fost preţul oferit, deoarece era interzis de stăpînire. Praf de puşcă şi gloanţe, cîte au reuşit să strîngă pentru moment, mi le-au trimis şi eu le-am trimis în timpul nopţii de luni.

În noaptea aceea, eteriştii greci din Galaţi s-au consfătuit, iar luni, 21 februa-
p. 41 rie, | prima zi de post, dis-de-dimineaţă au venit rînduiţi la biserica sf. Niculae şi s-a făcut sfeştanie. Apoi sfinţia sa Avramie din Ithachi şi părintele Nicolae Stefanaris le-au binecuvîntat steagurile şi după aceea ieşind grecii din biserică au strigat: trăiască libertatea! Ei se duc la locuinţa lui Topucci, cerîndu-i să predea armele şi să iasă din oraş. Topucci însă, crezînd că această mişcare s-a produs din cauza duşmăniei lui Caravia faţă de el, nu numai că nu se supune, dar, opunîndu-se cu armele, doboară, ca prima victimă a sa, pe fratele stegar Dimos şi pe Spiros Parianos. Grecii, întărîtaţi de aceasta, încing o adevărată luptă şi cad cincisprezece fraţi, dar îl închid pe el şi pe ai lui în casă; ei aşează în faţă
p. 42 două tunuri [1] şi trag ca să-l ardă, iar pe turci îi măcelăresc unde îi găsesc. | Cei închişi, văzînd primejdia focului, ies din casă cu puştile în mînă, şi sînt ucişi, atît el cît şi ai săi. Unii au scăpat fugind la Brăila, unde au dus vestea celor petrecute la Galaţi. Ei povestesc că această întîmplare este rezultatul duşmăniei dintre Caravia şi Topucci şi că numărul celor căzuţi trece de şaizeci.

Era de aşteptat ca luni dimineaţa, după petrecerea de la lăsatul secului, lumea să se odihnească şi fiindcă afară de eteriştii răsculaţi nimeni altul nu ştia ce se petrecea, a urmat o tulburare şi mulţi din locuitori s-au împrăştiat, temîndu-se mai degrabă ca nu cumva ieşind turcii din cetatea Brăilei, care nu era departe, să se năpustească asupra oraşului. Cei din cetate n-au luat însă lucrul în serios, ci ca un fapt obişnuit al oraşului Galaţi. Cu toate acestea ei au înştiinţat Poarta, cu o ştafetă, de cele petrecute. După ce vestea s-a răspîndit şi numă-
p. 43 rul oamenilor | de sub steagul libertăţii a crescut, cele mai de seamă familii au început să plece, şi însuşi consulul rus s-a îmbarcat într-un vas ca să meargă la

[1] Aceste tunuri se găsesc în păstrare la mine ca amintire.

carantina din Reni, în Basarabia. În ziua aceea era foarte frig şi cerul senin, încît gerul din timpul nopţii de marţi a îngheţat din nou apele Dunării, şi a înţepenit vasele acolo unde se aflau, încît oamenii au fost nevoiţi să se întoarcă în oraş, care era acum în stăpînirea eteriştilor greci, fără ca cineva să sufere cea mai mică pagubă.

★

La 21 februarie 1821, dis-de-dimineaţă, după ce Ipsilanti însărcinează pe fratele său Dimitrie să aranjeze lucrurile de aci şi apoi să plece prin Triest în Grecia, părăseşte oraşul Chişinău şi Rusia şi se îndreaptă spre Sculeni. El trece rîul Prut şi intră | în Moldova. p. 44

La Iaşi, domnitorul, funcţionarii lui greci şi fraţii iniţiaţi în ale Eteriei fiind dinainte înştiinţaţi, îl aşteptau în acea zi, trimiţînd vreo două sute de călăreţi pe malul Prutului în faţa Sculenilor ca să-l însoţească la Iaşi, unde l-au primit cu cea mai mare bucurie şi entuziasm.

A urmat apoi o consfătuire cu domnitorul şi boierii. După aceasta Ipsilanti a fost binecuvîntat în biserică în cinste şi alai de mitropolitul Moldovei Veniamin, care l-a încins cu sabia răzbunării împotriva tiraniei, în entuziasmul mare al întregului oraş. Ipsilanti a dat la 24 februarie următoarele proclamaţii scrise şi, după ce a ucis pe puţinii turci care se aflau acolo, a pregătit plecarea sa din Iaşi pentru mai departe.| p. 45

Luptaţi pentru credinţă şi patrie!

Bărbaţi greci, ora a sosit. De mult popoarele Europei, luptînd pentru drepturile şi libertăţile lor, ne invitau să le imităm. Deşi oarecum libere, ele tot s-au silit din toate puterile să-şi mărească libertatea şi prin ea fericirea lor.

Fraţii şi prietenii noştri sînt pretutindeni gata. Sîrbii, sulioţii şi întregul Epir ne aşteaptă cu armele în mînă. Să ne unim deci cu entuziasm: patria ne cheamă.

Europa, aţintindu-şi ochii asupră-ne, se miră de mişcarea noastră. Să răsune toţi munţii Greciei de sunetul trompetei noastre războinice şi văile de zgomotul îngrozitor al armelor noastre. Europa va admira vitejiile noastre, iar tiranii noştri tremurînd şi palizi vor fugi dinaintea noastră.

Popoarele cele luminate ale Europei se ocupă cu restabilirea propriei lor fericiri, şi, | pline de recunoştinţă pentru binefacerile strămoşilor noştri, p. 46 doresc eliberarea Greciei. Noi însă, arătîndu-ne demni de virtuţile părinţilor noştri şi de secolul acesta, sîntem plini de speranţă că vom dobîndi protecţia şi ajutorul lor. Mulţi din ei, iubitori ai libertăţii, vor veni să lupte alături de noi. Mişcaţi-vă, prietenilor, şi veţi vedea o mare putere apărînd drepturile voastre. Veţi vedea mulţi şi din duşmanii noştri, convinşi de dreptatea noastră, întorcînd spatele inamicului şi unindu-se cu noi. Să se prezinte ei cu cuget curat, şi patria îi va primi în braţele sale. Cine deci opreşte braţul nostru? Duşmanul nostru laş este slab şi fără putere; conducătorii noştri sînt experi-

mentați și toți compatrioții noștri sînt plini de entuziasm. Uniți-vă deci viteji și mărinimoși greci; formați falange naționale și legiuni patriotice și veți vedea pe acei bătrîni coloși ai despotismului căzînd de la sine, în fața drapelurilor
p. 47 noastre triumfătoare! |

La sunetul trîmbiței noastre toate țărmurile Mării Ionice și ale Mării Egee vor răsuna. Corăbiile grecești, care în timp de pace știau să facă negoț și să lupte, vor semăna în toate porturile tiranului, prin foc și sabie, groaza și moartea. Care suflet grecesc va sta în nepăsare la chemarea patriei? La Roma, un amic al Cesarului, scuturînd sîngerînda hlamidă a tiranului, ridică poporul. Ce veți face voi, greci, cărora patria despoiată își arată rănile sale, și reclamă cu voce suspinîndă ajutorul fiilor săi? Pronia cerească, prieteni compatrioți, îndurîndu-se de nenorocirile noastre, a orînduit astfel lucrurile încît cu puțină osteneală vom dobîndi, o dată cu libertatea, și toate fericirile. Dacă însă dintr-o condamnabilă prostie vom rămîne indiferenți, tiranul deve-
p. 48 nind mai sălbatic va înmulți | suferințele noastre și vom ajunge pentru totdeauna cel mai nefericit din toate popoarele.

Aruncați-vă ochii, compatrioților, și priviți starea noastră mizerabilă. Priviți bisericile noastre profanate, copiii noștri răpiți și sacrificați în modul cel mai scandalos voluptății nerușinate a barbarului nostru tiran, casele noastre despuiate, cîmpiile noastre pustiite și pe noi înșine într-o stare mizerabilă de sclavi. E timpul să scuturăm acest jug insuportabil, să eliberăm patria, să doborîm din nori semiluna ca să ridicăm acel semn, prin care totdeauna învingem, adică crucea; să răzbunăm astfel patria noastră și religia ortodoxă de disprețul umilitor al acestor păgîni. Între noi cel mai nobil este acela care va apăra mai vitejește drepturile patriei și care o va servi mai cu folos. Poporul
p. 49 adunîndu-se își va alege pe senatorii săi, | și acestui consiliu suprem vor fi supuse toate lucrările noastre.

Să ne mișcăm deci într-un cuget comun, păstorii spirituali să însuflețească poporul prin exemplul lor propriu, iar cei învățați să povățuiască cele spre folos. Compatrioții noștri, civili și militari, care servesc pe la curți străine, să mulțumească puterilor cărora le servesc și să se grăbească să intre toți în arena cea mare și strălucitoare care li se deschide ca să plătească patriei tributul ce-i datoresc, și ca niște viteji să ne înarmăm cu toții fără întîrziere cu nebiruita armă a bărbăției și vă promit în curînd victoria și apoi tot binele. Cine vor fi acei mercenari și slugi neghioabe, care vor cuteza să stea față în față cu un popor, care luptă pentru propria sa independență? Martori ne sînt luptele eroice ale strămoșilor noștri! Martoră este Spania, care cea dintîi și
p. 50 singură | sfărîmă falangele cele neînvinse ale unui tiran.

Prin unire, compatrioți, prin respectul către sfînta religie, prin supunere față de legi și față de conducătorii noștri, prin curaj și stăruință, victoria noastră este sigură. Ea va încorona cu lauri neveștejiți luptele noastre eroice; ea va însemna cu litere neșterse numele noastre în templul nemuririi, drept exemplu

generațiilor viitoare. Patria va răsplăti prin glorie și onoare pe copiii săi ascultători și adevărați, iar pe copiii săi neascultători și surzi la chemarea sa prezentă, îi va declara ca niște bastarzi asiatici și va da numele lor, ca și pe al altor trădători, blestemului posterității.

Să chemăm deci din nou libertatea, viteji și mărinimoși greci, pe pămîntul clasic al Greciei. Să încingem lupta între Maraton și Termopile. | Să luptăm p. 51
pe mormintele părinților noștri, care, ca să ne lase liberi, au luptat și au căzut acolo. Sîngele tiranilor este plăcut umbrelor tebanului Epaminonda și atenianului Trasibul, care nimiciră pe cei treizeci de tirani; el e plăcut umbrelor lui Armodiu și Aristoghiton, care distruseră jugul lui Pisistrat; umbrei lui Timoleon, care restabili libertatea în Corint și în Siracuza; e plăcut mai ales umbrelor lui Miltiade, Temistocle, Leonida și celor trei sute, care măcelăriră de atîtea ori nenumăratele oștiri ale barbarilor perși, pe ai căror urmași, mai barbari și mai lași, este de datoria noastră a-i nimici astăzi cu totul fără mare greutate. La arme deci, prieteni, patria ne cheamă!

Frați eteriști! p. 52

În sfîrșit a sosit momentul strălucit și atît de dorit! Scopul activității și străduințelor noastre de mai mulți ani se îndeplinește astăzi! Eteria a fost prima sămînță a libertății noastre! Voi, prieteni eteriști, ați arătat ce poate să facă patriotismul curat și cald. De la voi speră și mai mult Grecia în învierea ei de acum, și pe drept cuvînt, căci dacă pentru niște simple speranțe ați sacrificat totul, ce nu veți face acum cînd strălucește steaua luminoasă a libertății noastre? La lucru deci, fraților! Să contribuie și de astă dată fiecare, după puterea lui, cu oameni înarmați, arme și haine naționale. Posteritatea va binecuvînta numele vostru și vă va considera ca fondatori ai fericirii sale.

Bărbați greci, care vă aflați în Moldova p. 53
și Țara Romînească!

Iată după atîtea secole de suferințe, fenixul Greciei își întinde iarăși cu măreție aripile sale și cheamă sub umbra sa pe adevărații și ascultătorii săi copii! Iată iubita noastră patrie, Grecia, își înalță în mod triumfător steagurile strămoșești. Moreea, Epirul, Tesalia, Serbia, Bulgaria, Insulele Ionice, într-un cuvînt întreaga Grecie a luat armele, ca să scuture jugul greu al barbarilor. Ea privește numai la arma cea învingătoare a ortodocșilor, adică la cinstita și dătătoare de viață cruce și strigă puternic sub protecția unei mari și tari puteri, că vom învinge în acest semn. Trăiască libertatea! În ambele aceste provincii prietene se formează un corp din numeroși compatrioți viteji, ca să meargă pe pămîntul sfînt al iubitei noastre patrii. Prin urmare, | acei p. 54
care doresc să se numească salvatori ai Greciei și sînt împrăștiați în diferite județe, să meargă pe la drumurile, pe unde vor auzi că va trece acest corp, ca să se unească cu camarazii lor. Dar acei greci adevărați, care sînt vrednici

să ia armele, şi totuşi rămîn indiferenţi, să aibă în vedere că vor săvîrşi o mare faptă desonorantă, şi că patria îi va socoti drept fii vitregi şi nevrednici de a purta numele grecesc.

Soldaţi greci din Galaţi!

Răsunătoarea trîmbiţă a faimei răspîndi peste tot victoria voastră de la Galaţi şi isprăvile voastre vitejeşti. Patria, eu, toţi fraţii, sîntem mulţumiţi de această strălucită faptă a voastră. Deci, să luptaţi, fraţii mei soldaţi, şi mai departe cu acelaş zel, şi cu aceeaşi vitejie. Ridicaţi şi alte asemenea monu-
p. 55 mente | de patriotism, şi coroane neveştejite se pregătesc să încoroneze capetele voastre. Să aveţi tovarăşi nedespărţiţi ordinea şi ascultarea faţă de superiorii voştri şi faţă de vrednicul conducător al vostru Vasile Caravia şi să fiţi siguri că niciodată biruinţa nu va pleca de lîngă voi.

Aceste proclamaţii, date de un bărbat vrednic de respect, atît pentru marele lui patriotism cît şi pentru hotărîrea lui: sau libertatea patriei, sau moarte, aveau de scop să întărîte poporul împotriva tiraniei. E greu nu numai de a deosebi ce este drept şi ce nu, dar şi de a vorbi e ceva îndrăzneţ şi necuviincios. Dar, fiindcă şi în proclamaţii sînt cuprinse două chestiuni după părerea mea întrucîtva întîrziate. Întîi, că se descoperă secretul înţelegerii celor care au colaborat la convenţia împotriva tiranului, fie că era bazată pe adevăr
p. 56 sau nu, şi care astfel îi punea pe aceştia în pericol. Aceasta se cheamă | trădare. Al doilea, proclamaţiile cuprinzînd declaraţie de război împotriva unei puteri pregătite şi înarmate, nu înţeleg cum puteau să vină în ajutor într-o astfel de împrejurare. Ambele aceste lucruri ajung să fie vătămătoare unui popor, care doreşte să găsească pe tiranul său adormit, nepregătit şi slab, ca să scuture jugul sub care este ţinut în robie şi într-o stare de neînarmare.

După sosirea lui Ipsilanti la Iaşi, aparatul administrativ de acolo al domnitorului începu să slăbească, Eforia începu să aibă influenţă în toate lucrurile, Ipsilanti se pregătea să plece mai departe, soldaţii săvîrşeau acte de dezordine, luînd mulţi cai din grajdurile boierilor.

Boierii întrebînd pe Ipsilanti la plecarea lui, ce-i de făcut? acesta le răs-
p. 57 punde să scrie pentru ţara lor | împăratului Rusiei şi că el se îndreaptă spre patria lui. Boierii trimit jalbă către împărat, dar scriu şi către paşa din Brăila, nemairămînînd consecvenţi primelor lor acţiuni şi convorbiri cînd au căzut de acord cu Ipsilanti.

Privind aici purtarea lui Ipsilanti, din punct de vedere al intereselor greceşti, o găsim defectuoasă. Situaţia cerea, întrucît boierii erau mai mult de partea lui, să răscoale Moldova cu totul împotriva Porţii, şi avînd de partea lui pe boieri, să declare pe ţărani liberi şi astfel să-i cîştige pentru trebuinţele oştirilor. Astfel, ar fi fost nevoie să intre în această provincie şi armatele ruseşti
p. 58 şi atunci lucrurile | s-ar fi schimbat între Rusia şi Poartă. Dar nefăcînd Ipsi-

lanti acest lucru, poate din alte motive politice, boierii au luat alte măsuri. Ei, deşi au scris, precum am spus, împăratului, totuşi au cerut şi ajutorul Porţii pentru salvarea lor.

Părăsind Ipsilanti Iaşii şi trecînd pe la poalele munţilor, şi-a aşezat tabăra, la 2 martie, în Tîrgul Frumos, la opt ore depărtare de Iaşi, de unde a dat următorul ordin:

Prea iubiţi concetăţeni şi patrioţi căpitani din Galaţi!

Trebuia deci şi naţiunea noastră, după atîţia ani de asuprire, să se ridice odată şi să scuture greutatea insuportabilă a jugului, căutînd cu orice preţ să obţină gloria şi faima libertăţii. Trebuia, zic, neamul grecesc cel asuprit pînă acum | să se ridice din letargia moliciunii şi laşităţii şi fiind gelos de gloria sa p. 59
strămoşească, să-ia armele şi să se expună pe faţă pentru libertate, luptînd împotiva barbarilor şi laşilor turci. Momentul acesta cît de dorit şi cît de dulce este tuturor celor cu adevărat greci, care vor lua parte în campania de acum. Ce glorie într-adevăr, ce faimă, ce falā pentru greci, cînd vor fi liberi şi independenţi? Dar şi ce ruşine, ce insultă pentru acei care rămîn nemişcaţi şi nu contribuie, după puterea lor, la eliberarea patriei noastre dulci. Faţă de aceşti prieteni patrioţi şi în general faţă de toţi acei care rămîn neutri, sau arată o împotrivire, se cuvine nu blestem negrăit şi insultă | nespusă, dar şi nenorociri mari, p. 60
în timp ce autorii şi colaboratorii acestui lucru vor avea onoruri şi recompense, precum şi gloria de a se numi liberatori ai patriei. Că vă daţi silinţă să cîştigaţi acest nume dulce m-am convins din experienţă. Şi eu, căutînd acest lucru, n-am ţinut seamă nici de primejdie nici de osteneli, nici de altceva mai rău, ci am pornit cu tot avîntul meu şi adunînd în jurul meu oştire, trec prin aceste ţinuturi şi voi pleca peste puţin pe pămîntul sfînt al patriei noastre. Acum este timpul ca voi să înarmaţi deja cîte vase aveţi şi să înaintaţi pînă la Vidin, şi pe drum cîte vase turceşti veţi întîlni, dacă nu o să reuşiţi să le capturaţi şi să luaţi muniţiile lor, să le scufundaţi sau să le ardeţi. De asemenea, mergînd pe marginea apei, veţi păstra linişte deplină | în ce priveşte părţile Valahiei, p. 61
şi să fiţi atenţi ca nu cumva să sufere vreun sat; iar în partea opusă toate oraşele turceşti le veţi arde, sau le veţi distruge, dar să băgaţi de seamă şi acolo şi să ajutaţi pe toţi grecii, care ar locui acolo. Aceste lucruri, prieteni patrioţi, este timpul să le faceţi fără întîrziere, şi să fiţi siguri că gloria ce veţi căpăta, respectînd toate cele spuse mai sus, va rămîne neştearsă în vecii vecilor.

Acest ordin s-a răspîndit uşor de la cetăţile întărite, de la Galaţi pînă la Vidin; şi au fost luate fără luptă de la duşmanii înarmaţi şi vase, şi oi de la stîne. Dar, neavînd intenţia să critic acest ordin, voi continua să povestesc pe scurt evenimentele ce au avut loc atunci.

Deşi la început au fost procurate cîteva tunuri, totuşi în ce priveşte gloanţele, a fost, precum am zis, nu numai imposibil de obţinut la Ismail, dar şi primejdios. | Preocupat fiind de necesitatea acestor gloanţe, m-am gîndit la bătălia p. 62

de la Cahul, care, precum zice istoria, s-a dat în anul 1769 de generalul rus Rumianțev cu un număr de 18 000 soldați viteji, spre răsărit de satul Vulcănești, la o depărtare de o oră și jumătate, cînd vizirul a fost învins cu numeroasa sa armată de peste 200 000 soldați și a fost nevoit, fiind urmărit, să lase tot echipamentul și munițiile, ca să aibă timp să treacă podul peste Dunăre, înainte de a fi distrus. Cercetasem altădată locul acestei bătălii și eram informat că țăranii, lucrînd acolo pămîntul, găseau pînă azi gloanțe împrăștiate. M-am gîndit să încerc în această direcție și am venit la satul amintit, locuit de mai mulți greci, originari cei mai mulți din Magnezia. Am îndemnat pe cîțiva din ei să
p. 63 meargă în acel loc și să cerceteze; întorcîndu-se | mi-au spus că se poate strînge o cantitate de gloanțe. Plecînd oamenii în cercetare, mi-au adus în cîteva ore vreo cinci sute de gloanțe, promițîndu-mi să strîngă cît mai multe; pentru osteneala lor i-am răsplătit bine. După cîteva zile mi-au adus peste patru mii gloanțe, de diferite mărimi; ei le aduceau în timpul nopții cu barca și le lăsau pe malul rîului, de unde erau tansportate în vasele grecești aflate la Prut și trimise la Galați.

Pe cînd generalul Rumianțev nimicea pe turci și tătari în Basarabia, grecii, conduși de amiralul rus Orlov, ardeau vitejește la Cesme [1] puternica flotă a sultanului, iar Peloponezul, patria mea cea iubită, cu toată vitejia și pierderile cele mari, nu reușise în speranțele ei și a fost strînsă din ce în ce mai tare
p. 64 în lanțurile tiranului. | Vitejii marinari de pe vasele grecești, din care cele mai multe erau ale grecilor din Insulele Ionice, trase la iernat pe Prut, așteptînd să vină primăvara ca să încarce cereale la Reni, cînd au aflat că la Galați s-a arborat steagul grecesc al libertății au hotărît să urmeze chemarea patriei, care răsuna pe malurile Dunării.

Vasile Caravia, primind ordinul lui Ipsilanti, își așeză tabăra afară din Galați; el avea sub comanda sa vreo trei sute oameni înarmați. Apoi el a pornit pe drumul spre Focșani, unde trebuia să-l aștepte pe generalisim, care urma să treacă pe acolo. Iar vreo două sute de frați, împreună cu grecii de pe vasele
p. 65 care se aflau pe Prut, se pregăteau să-i urmeze. |

La 7 martie, un număr de zece corăbii de comerț turcești au trecut pe la Saxa (Isaccea), plutind pe Dunăre spre Galați. Văzînd acest lucru, am înștiințat pe grecii care se pregăteau la Prut, sfătuindu-i și încurajîndu-i să îndrăznească să le atace, ca să ia în posesie atît corăbiile cît și banii și echipamentul lor. Cînd aceste corăbii au trecut teritoriul rusesc și au ajuns acolo unde se aflau corăbiile grecești, grecii au năvălit împotriva acestora cu bărcile lor și, după ce au pus mîna pe primele trei corăbii fără vărsare de sînge, au înconjurat celelalte corăbii, și, deși au întîmpinat o rezistență destul de mare, au pus mîna și pe

[1] În cunoscuta bătălie navală de la Cesmee din 26 iunie 1770, escadra rusă aflată sub conducerea amiralului Alexei Orlov a nimicit flota turcă. Operațiile escadrei ruse au fost sprijinite de populația greacă din Moreea, care s-a răsculat împotriva dominației otomane. (nota redacției).

acestea, cu puține pierderi din partea lor. Ei au lăsat în libertate pe marinarii sau pasagerii greci, care se aflau pe aceste corăbii, iar pe turci în număr de șaptezeci și doi, i-au închis sub puntea unei corăbii. În timpul nopții grecii au scufundat această corabie în apele Prutului, fiindcă ei nu puteau să-i păzească |, p. 66
nici să-i elibereze pe turci. Primul lucru era cu neputință, al doilea nu era în interesul lor, precum s-a dovedit mai tîrziu, cînd după trei zile, un alt bric turcesc bine înarmat, plutind pe apele Prutului, a opus o rezistență puternică grecilor care l-au atacat; dar turcii, văzînd că era cu neputință să scape din mîinile viteze ale eteriștilor, au lăsat vasul la discreția învingătorilor și au fugit cu barca lor venind la Saxa (Isaccea). Ei au povestit cele întîmplate lor și primelor corăbii, care au fost oprite de greci; pe unde au trecut acești marinari turci, pînă să ajungă la Constantinopol, au săvîrșit cele mai teribile rele împotriva creștinilor.

Către grecii aflați la Prut au fost adresate următoarele cuvinte:

Prieteni compatrioți greci, care vă pregătiți pe malurile Prutului pentru tabăra grecească!

Îndrăzneala, cu care de curînd | ați nimicit trufia dușmanilor, a făcut, p. 67
pe de o parte ca prietenii grecilor, privind aceasta din partea cealaltă să se bucure, iar pe de altă parte dușmanii lor să se mire și devenind palizi să se întrebe: ce este aceasta?

Ziua de ieri, vitejilor greci, a fost o zi strălucită, în care, pe malurile Prutului și în largul Dunării, v-ați prezentat în mod strălucit. Această zi confirmă zicala: începutul bun, sfîrșitul minunat.

Fapta voastră a fost îndrăzneață și posteritatea o va lăuda de mii de ori. Voi aveți acum sub stăpînirea voastră vase ale dușmanului. Voi ați călcat în picioare steagurile dușmanului. Voi cei dintîi dați curaj și speranțe concetățenilor pentru reușita independenței patriei noastre dulci, | pentru sfînta noastră p. 68
luptă.

Să nu vă pară rău, bărbaților, că n-ați reușit să arătați celor arestați sentimentele filantropice înnăscute ale grecilor; ordinul vostru trebuia executat, căci cînd e vorba de două rele, acela care este mai puțin rău este cel mai bun.

Să aveți totdeauna în vedere, bărbaților greci, buna înțelegere, dragostea, disciplina și curajul vostru natural și să pășiți înainte cu siguranță în lupta sfîntă pentru libertatea patriei iubite; cel de sus a aprobat cu bunăvoință să se facă acest lucru de către fiii săi. Patria după ce își va vindeca rănile va încorona cu cununi nevestejite și va imortaliza pe fiii săi tineri, enumerînd faptele lor împreună cu acelea ale strămoșilor noștri.

Reținerea aceasta a vaselor turcești | a mărit și mai mult întărîtarea spi- p. 69
ritelor, pentru imaginarea unor isprăvi și mai mari. Această știre ajunse la Ipsilanti, care se afla cu tabăra la Focșani; se hotărăște ca corăbiile aflate pe Dunăre

să se înarmeze pentru a putea tulbura pe duşman şi a-l împiedica în mişcările sale pe apă; la aceasta au colaborat eforii din Odesa, în frunte cu iubitorul de neam Spiros Kiparisis, eforii din Ismail, prin Gheorghe Papadopol, şi alţi iubitori de neam.

Reţinerea acestor cărăbii a fost socotită de turcii din cetăţile dimprejur mai mult decît un atac de duşmănie, şi au fost tulburaţi, bănuind că ar putea fi şi o faptă sau acţiune a unei mari puteri; de aceea ei au început să activeze în
p. 70 mod serios, | să se pregătească şi să se întărească, dar neîndrăznind să apară în apele Dunării.

Vestea acestui început de revoluţie a întărîtat pe concetăţenii noştri aflaţi în Odesa, Moscova, Taganrog şi alte părţi ale Rusiei şi i-a făcut să alerge pe jos, fiind însetaţi de un război împotriva tiranului; vitejii veneau ca la o petrecere; este imposibil unei limbi şi unui toc să zugrăvească aşa cum trebuie şi aşa cum merită zelul şi entuziasmul acestora, de aceea numărul grecilor din Moldova se înmulţea repede, cu adăugirea noilor veniţi.

Dimitrie Ipsilanti, aflîndu-se la Chişinău şi pregătindu-se să plece în Grecia, trecînd prin Germania, îndemna în diferite feluri pe fraţi să ajute patria. La 6 martie el a scris prin mine lui Pan. Rubinis şi Ioan Vatichiotis urmă-
p. 71 toarele: |

Fraţi,

Zelul vostru pentru binele comun îmi este cunoscut. Nu mă îndoiesc că ştiţi în ce stadiu se află afacerile noastre. Prezenta vi se va da prin fratele şi prietenul nostru comun, domnul Emanuil Xanthos, care va veni să vă întîlnească, ca să vă aducă la cunoştinţă unele lucruri necesare; veţi asculta cuvintele lui şi, după ce vă veţi consfătui, veţi acţiona şi veţi face tot ce puteţi pentru binele obştesc. Avînd în vedere toate cele ce mi-a spus zisul domn Xanthos în favoarea voastră, sînt sigur că veţi săvîrşi fapte multe şi pline de vitejie.

După ştirea cu capturarea vaselor, Dimitrie Ipsilanti mi-a scris la 16 martie următoarele:

Patriotismul tău s-a făcut şi mai bine cunoscut după lupta de pe Prut,
p. 72 care desigur se va trîmbiţa în întreaga Grecie. Am văzut cele ce îmi scrii despre | înarmarea corăbiilor, deci am scris astăzi, pe baza puterii mele de epitrop ce am primit-o de la iubitul meu frate, către eforii din Odesa ca să procure şi să transporte în grabă cu o mică corabie, prin Chilia, muniţiile necesare.

Fiind informat din partea mai multor fraţi de vrednicia ta, de patriotismul tău şi că înţelepciunea ta a contribuit mult la ultima biruinţă, îţi trimit aici alăturat actul întăritor la postul tău de efor la Reni, pe care ai să-l foloseşti pînă cînd vei primi un alt act de la iubitul meu frate, epitropul general, căruia i-am scris astăzi printr-o ştafetă.

Am văzut cele ce mi-ai scris despre bulgari, le-am găsit foarte juste; ele arată şi mai mult înţelepciunea ta: toate acestea le-am descris iubitului meu frate trimiţîndu-i de asemenea scrisoarea ta şi raportul tău în această chestiune. | p. 73

Apoi Dimitrie Ipsilanti a numit epitrop şi la Chişinău, dînd o însărcinare şi lui Marinos Stratis, care a contribuit mai mult decît ceilalţi la îngrijirea fraţilor noştri [1].

Într-adevăr, după trecerea Prutului de Ipsilanti, compatrioţii nu numai că alergau cu nespus entuziasm în urma lui, dar, neţinînd seama de ordinele autorităţilor, trimiteau şi muniţii şi arme în număr destul de mare din părţile Rusiei. La un moment dat ne-am găsit cu un număr de patruzeci de tunuri mici şi mari, la care au fost utilizate foarte bine ghiulele găsite la Cahul, rămase după lupta din 1769. Se procurau în fiecare zi multe ghiulele, praf de puşcă şi gloanţe de pe ţărmul opus, prin diferite mijloace, osteneli şi cheltuieli; dacă Ipsilanti şi-ar fi aşezat tabăra | în Moldova, ar fi format o putere înarmată destul p. 74
de însemnată.

La 11 martie, Ipsilanti îşi aşeză tabăra la Focşani, de unde trimise pe colonelul Atanasie, zis Dufexi [Tufecci], ca să aducă la el soldaţi şi muniţii de la Galaţi. Apoi trecu mai departe, îndreptîndu-se direct spre Bucureşti, unde ajunse pe la sfîrşitul lunii martie, aşezîndu-şi tabăra în afara oraşului, la Colentina.

Turcii din cetatea Brăila, văzînd că Ipsilanti înainta în Ţara Romînească, ieşiră din cetate şi puseră mîna pe toate comunicaţiile pe apă şi pe uscat, tăind astfel peste tot orice contact al lui Ipsilanti cu grecii din Moldova şi Rusia. Din cei douăzeci şi cinci oameni trimişi de noi în Bulgaria, abia scăpară acolo cinci, iar din cei patruzeci, trimişi de colonelul Atanasie pentru cercetarea drumurilor şi însoţirea scrisorilor, niciunul din ei nu scăpă. Grecii din Galaţi se pregăteau, | reparîndu-şi artileria şi aranjîndu-şi muniţiile, să urmeze grosul p. 75
armatei; ei însă se aflau în nedumerire, neştiind ce să facă, fiindcă nu aveau nici o ştire despre Ipsilanti şi mişcările lui.

Duşmănia moldovenilor faţă de greci creştea zi de zi; aceştia erau paşnici tot timpul cît Ipsilanti se afla în ţara lor, sau mai bine -zis, pînă să vadă răspunsul împăratului Rusiei, apoi ei s-au purtat foarte aspru cu grecii şi i-au trădat turcilor. Însuşi mitropolitul Moldovei a trimis pe omul său Ghenadie cu scrisori către paşa din Brăila, pe care, arestîndu-l grecii la întoarcere, i-au smuls o parte din barbă. | p. 76

Domnitorul M. Suţu, fiind tulburat şi neliniştit, pleacă din Iaşi. El intră în carantina de la Sculeni, fiind urmat la 31 martie şi de efori [2]. Au fost răs-

---

[1] După lupta de la Sculeni, peste una mie trei sute de fraţi răniţi, bolnavi şi alţii care nu aveau nimic, au fost trimişi potrivit ordinului dat de autorităţi, la Orhei; cu îngrijirea acestora a fost însărcinată atunci, precum şi mai tîrziu, Eforia din Chişinău, sau mai bine zis, Marinos Stratis.

[2] Vezi scrisoarea lor în partea a II-a.

pîndite porunci în toată Moldova, ca în interval de şapte zile să plece toţi grecii din principat.

Fiecare poate să-şi închipuie în ce situaţie se aflau grecii din Moldova, care erau persecutaţi în toată ţara. Dar nu numai grecii, ci întreg ţinutul acesta suferea de uneltirile viclene ale boierilor şi era tulburat; de aceea unii purtau arme, alţii fugeau în Austria sau Rusia ca să găsească acolo azil, iar nevino-
p. 77 vaţii oameni săraci fugeau de colo pînă colo, fără să ştie motivul adevărat,| chiar oraşul Iaşi rămase la voia întîmplării.

Toţi grecii doreau şi alergau să se înroleze sub steagul lui Ipsilanti. Numărul celor care se înrolau creştea din ce în ce mai mult prin adăugirea grecilor care veneau din Rusia la Galaţi în mod liber, fără vreo supărare din partea autorităţilor locale. Ei însă erau mereu gata de plecare ca să urmeze grosul armatei şi de aceea n-au avut grijă să se întărească şi să ia poziţie faţă de duşman, despre a cărui pregătire pentru răzbunare se zvonea peste tot. El îşi aduna oastea în cetatea de la Brăila; de frica puterii celei mari, duşmanii stăteau pe loc şi nu ieşeau pentru devastare.

Calimah, domnul Ţării Romîneşti, avea în serviciul său pe Sava din
p. 78 Patmos, care mai tîrziu deveni un bărbat cunoscut şi stimat; | el era înconjurat de bărbaţi greci aleşi, avînd şi vreo şapte sute sub ordinele lui, trăia în părţile Tîrgoviştei [1] şi fiind iniţiat în ale Eteriei, se arăta că este de acord şi gata să lucreze pentru binele patriei.

În vremea aceea, un romîn sluger, numit Tudor Panalevskos [2], un bărbat viteaz, a adunat pentru scopurile lui prin părţile Olteniei peste trei mii «bărbaţi de munte», anume ca să răzbune abuzurile tiranice ale boierilor împotriva poporului, ameninţînd că va face o reformă în cîrmuirea Ţării Romîneşti. Tudor era prieten cu Sava, şi stînd de vorbă cu el, arăta că era de acord în scopurile lui; din cauza aceasta eteriştii socoteau pe Sava ca un compatriot cu destulă putere şi necesar ţării în acel moment; era socotit ca cel mai folositor om.

Ipsilanti, după cum am spus, aşezîndu-şi tabăra la Colentina, nu numai
p. 79 că nu găsi acolo pe cei amintiţi după cum se credea | şi pentru care se grăbi să ajungă acolo, dar temîndu-se ca nu cumva Tudor să fi început să lucreze împotriva lui şi pe ascuns, fie din proprie iniţiativă, fie fiindcă Sava îşi schimbase scopul, deci Ipsilanti, temîndu-se de necredinţa acestui romîn, îl omorî pe ascuns peste cîteva zile pe Tudor. Era natural, după purtarea rece a lui Sava faţă de Ipsilanti, ca acesta să-l bănuiască, şi nu fără motiv, şi în acelaşi timp să se păzească de el.

După moartea domnitorului Suţo, Poarta numi la scaunul vacant al Ţării Romîneşti, pentru a doua oară, pe Calimah. Este probabil că Sava, după

[1] Îndreptat de altă mînă: Bucureştiului.

[2] Tudor Vladimirescu.

ce avu loc această numire, fiind îndemnat de altcineva sau din propria sa
convingere, şi-a schimbat intenţiile, preferînd pe Calimah în locul patriei
sale; el se gîndea să prindă viu pe Ipsilanti; | răsplata acestei trădări însă i-au p. 80
dat-o turcii, puţin după aceasta, prin tăierea capului său, pentru credinţa
arătată lor.

Ipsilanti, fiind tulburat de numărul potrivnicilor înarmaţi, stătea pe
gînduri la Colentina fără să facă nimic şi fără să intre în Bucureşti. În timpul
acesta el primeşte din partea împăratului Alexandru următoarea scrisoare,
care a fost trimisă din Laybach la 14 martie, prin ambasadorul Rusiei la Con-
stantinopol, Stroganov:

Contele Capodistria, din partea împăratului Alexandru

Cînd împăratul a primit scrisoarea dvs. din 24 februarie, i-a părut rău
cu atît mai mult, cu cît a apreciat întotdeauna nobleţea sentimentelor, de
care i-aţi dat probe cînd eraţi în serviciul său. Majestatea sa imperială | nu p. 81
se temea că aţi fi putut pe neaşteptate să fiţi tîrît în spiritul înşelăciunii, care
face ca oamenii în secolul nostru să caute, uitînd datoriile lor, o fericire ce nu
se poate spera decît prin stricta observare a preceptelor religiei şi moralei.
Strălucirea familiei voastre, cariera ce aţi îmbrăţişat, consideraţiunea ce pe
drept aţi căpătat, totul vă dădea prilejul şi mijloacele să luminaţi despre adevă-
ratele lor interese pe notabilii Greciei, care au atîta încredere firească faţă
de d-voastră. Fără îndoială, omul doreşte natural să-şi îmbunătăţească soarta;
fără îndoială mai multe împrejurări au inspirat grecilor dorinţa de a nu rămîne
străini de propria lor soartă. Dar oare prin revoltă şi războiul civil pot spera
că vor atinge scopul lor înalt? Cu comploturi sîngeroase poate spera | un popor p. 82
că va reînvia şi se va ridica în rîndul naţiunilor independente? Împă-
ratul nu crede astfel. El s-a grăbit să asigure grecilor protecţia sa prin tratatele
încheiate între Rusia şi Poartă. Dar astăzi aceste avantaje paşnice sînt neso-
cotite; căile legitime sînt trecute cu vederea şi se pare că doriţi să legaţi
numele vostru de nişte comploturi, pe care majestatea sa imperială nu le
aprobă pe faţă.

Rusia este în pace cu imperiul otoman, iar revoluţia ce a izbucnit în Mol-
dova nu poate justifica, sub nici un cuvînt, o ruptură între cele două state.
Dacă ar primi şi ar aproba în scris o revoluţie, care urmăreşte răsturnarea
unei puteri cu care | Rusia a declarat şi declară că are intenţii bune de pace p. 83
şi prietenie, ar însemna că ar declara război guvernului turcesc şi ar acţiona
vrăjmăşeşte împotriva lui.

Apoi ce moment aţi ales ca să atacaţi Poarta? Chiar momentul cînd nego-
ciaţiunile dădeau în fiecare zi rezultate fericite, şi înconjurau pacea cu noi
garanţii. Cînd ştiaţi că sultanul era preocupat să vă dea toate drepturile. Cînd
cunoşteaţi aceste împrejurări şi maximele care conduceau politica împăra-
tului, cum aţi îndrăznit să promiteţi locuitorilor celor două Principate sprijinul

unei mari puteri? Ați dorit să fixați privirile acestora spre Rusia, dar compatrioții voștri, văzînd-o nemișcată, desigur vor arunca imediat asupra p. 84 voastră toată greutatea | mustrărilor lor și numai excelența voastră veți avea de dat socoteală pentru acțiunea, pe care numai pasiuni nebune o puteau sugera. Cu toate acestea nu este încă prea tîrziu, ca să arătați adevărul adevărat. Salvarea celor care vă înconjoară se află în mîinile voastre. Puteți să-i faceți să cunoască consecințele ce poate să aibă scopul vostru și al lor. Lăsați această înșelăciune aducătoare de pieire, puteți salva și pe aceștia și însăși persoana voastră de răzbunarea unui guvern, care este îndemnat de interese mari să utilizeze împotriva voastră și împotriva lor severe, dar drepte măsuri. Nici un ajutor direct sau indirect nu puteți spera de la împărat, căci este nedemn ca împăratul să sape temelia imperiului otoman în complicitate cu o societate p. 85 secretă și necinstită. Dacă Rusia ar avea | motive legitime de nemulțumire contra Porții și dacă Poarta ar refuza să-i dea satisfacție, dacă într-un cuvînt întrebuințarea forței armate ar deveni inevitabilă, numai atunci împăratul ar fi recurs la această forță. Din contra, relații cu totul pașnice s-au stabilit între cele două puteri și tratativele începute de miniștrii lor asigură din zi în zi mai multe speranțe într-un succes mai fericit. Cumpăniți bine, excelență, aceste observații ce vă adresează împăratul, căutați să trageți foloase de la această ultimă probă și îndreptați răul ce l-ați făcut, preîntîmpinați nenorocirile ce veți atrage asupra frumoasei și nenorocitei voastre patrii.

Dacă ne veți arăta mijloacele prin care puteți face să înceteze tulburările, fără a călca tratatele existente între Rusia și Poartă, împăratul nu va refuza să intervină pe lîngă guvernul turcesc, ca să-l oblige să ia măsuri înțelepte, p. 86 care să poată | readuce în Moldova și Țara Romînească liniștea de care aceste ținuturi au așa de mare nevoie [1].

În orice altă ipoteză, Rusia nu va fi decît un spectator al evenimentelor iar armatele imperiale nu se vor mișca din locul lor. Nici excelența ta, nici frații excelenții tale nu mai sînt în serviciul majestății sale imperiale. Principesa Ipsilanti se va bucura de protecția majestății sale, iar în ce privește pe excelența voastră, împăratul nu va permite sub nici un motiv să intrați pe teritoriul Rusiei.

Această scrisoare o veți primi prin domnul baron Stroganov, care, după ce o va comunica Porții, este autorizat a v-o trimite; el va adăuga sfaturile, pe care împăratul vă îndeamnă încă odată să le urmați.

Observatorul curios privind cu ochii diplomației politicii actuale scrisoarea trimisă de împărat, nu va întîrzia să priceapă spiritul filantropului p. 87 și filelenului Alexandru. | Scrisoarea pe drept cuvînt dezaprobă ușurința și

---

[1] Iată că Ipsilanti trebuia, cînd intrase să răscoale aceste ținuturi, precum am spus, să facă ca armatele rusești să fie îndemnate să intre sub pretextul să restabilească liniștea.

îndrăzneala lui Ipsilanti, care a dezvelit într-un moment nepotrivit faptul că îl urmează o mare putere.

Scrisoarea, care întîi a trebuit să fie comunicată Porții și apoi să fie trimisă lui Ipsilanti, putea oare să fie socotită ca sfătuitoare? Dar oare neamul grecesc, cînd a pornit la revoluție, pe care a pregătit-o cu atîta trudă împotriva tiranului, s-a înțeles cu Ipsilanti, ca el, îndată ce va primi ordin de la o altă putere, să pună capăt revoluției? Grecii niciodată nu s-au gîndit la așa ceva, nici că ar putea să facă o astfel de prostie, avînd ca exemplu și înaintea ochilor lor evenimentele din Peloponez [1]. Dar nici împăratul marei Rusii nu s-a gîndit la așa ceva, cînd a ordonat lui Capodistria să scrie această scrisoare diplomatică.

Adunarea de la Troppau s-a mutat la Laybach ca să potolească revoluția italienilor în contra casei de Austria.

Nu era | mai potrivit ca, la revoluția izbucnită în Grecia, în folosul grecilor, p. 88
împăratul să se arate indiferent? Era posibil oare ca ceilalți stăpînitori ai lumii să înțeleagă altă putere, decît Rusia, care avea aceeași religie cu grecii? Ei au crezut că Rusia cea puternică a organizat revoluția grecilor ca să răstoarne pe otomani de pe tronul lor din Constantinopol. Deci Ipsilanti și cei din jurul lui, neînțelegînd spiritul împăratului, în loc să se întărească din ce în ce mai mult, și să pășească cît mai curînd și la al doilea pas, avînd alături de ei un popor atît de entuziasmat, gata să intre în foc și să meargă la moarte, ei pleacă de la Colentina și își așează tabăra disperați la Tîrgoviște.

Bărbați care au jurat răzbunare contra tiraniei, o armată de vreo patru mii de oameni, cuprinși de mare entuziasm, sînt nevoiți să stea zi cu zi fără să facă nimic. Era natural ca inactivitatea să se transforme în nepăsare și frică; | întîrzierea, strîmtorarea, lipsa celor necesare, egoismul conducătorilor p. 89
era de așteptat să aducă indisciplina slujbașilor și dezertarea ostașilor, care dezertare era camuflată de respectul și entuziasmul ce aveau, pînă la pornirea oștilor dușmane în contra lui Ipsilanti.

Grecii fiind sub lanțurile grele ale robiei nu mai apăreau în lume ca o țară, deși școlile superioare și academiile învățaților Europei erau nevoite prin directorii lor să rostească cu respect numele strălucit al grecilor, care în fiecare zi le aduceau servicii. Am văzut ce impresie a făcut în Austria și în Anglia, cea guvernată de legi bune, cînd s-a aflat vestea că grecii s-au răsculat ca să rupă lanțurile robiei; nu, nu s-au arătat binevoitori față de greci, nici

---

[1] Pe timpul Ecaterinei II, în anul 1769, fiind trimis Orlov pe ocean la Marea Egee, a răsculat pe peloponezieni împotriva imperiului otoman, făgăduindu-le un ajutor de 40 000 de soldați; Orlov însă, aflînd că flota turcească se află în portul Cesme, a lăsat Peloponezul și a pornit împotriva acestei flote, pe care a ars-o; peloponezienii însă, neavînd timpul necesar ca să se unească cu toții, au fost măcelăriți de turci; în același timp vreo zece mii de albanezi au intrat și au devastat țara; sultanul abia după zece ani a izbutit să-i gonească, și aceasta s-a făcut cu ajutorul haiducilor.

măcar n-au îndemnat pe Rusia cea de aceeaşi religie cu noi să ne ajute, ci au
p. 90 silit | pe împăratul Alexandru nu numai să condamne fapta lui Ipsilanti, dar să dea şi în scris tiranului nostru, prin împăratul Austriei, că va fi lăsat neturburat din partea Rusiei să pună iarăşi în fiare, sau să nimicească pe greci. Iată hotărîrea dată de împăratul Alexandru, la 14 martie, în Laybach:

1. Prinţul Ipsilanti este îndepărtat din serviciul rusesc.

2. I se va aduce la cunoştinţă că majestatea sa împăratul condamnă cu totul acţiunea lui şi că nu are de sperat niciun ajutor din partea Rusiei.

3. Se va da ordin hotărît comandantului armatelor ruseşti de lîngă Prut şi din Basarabia, contele Wittgenstein, să păstreze strictă neutralitate faţă de tulburările izbucnite în Moldova şi Ţara Romînească şi să nu aibă nici o
p. 91 legătură cu aceste provincii, sub nici un pretext, nici direct, | nici indirect.

4. Aceste hotărîri vor fi comunicate ambasadorului din Constantinopol cu ordinul ca să le aducă la cunoştinţa Înaltei Porţi şi să repete din nou asigurările sincere, date cu ocazia evenimentelor recente din Ţara Romînească. De asemenea baronul Stroganov va declara în mod ritos că politica majestăţii sale este cu totul străină de orice uneltire care caută să tulbure liniştea unei ţări; că împotriva acestor mişcări, întreaga societate va lupta alături de bunele şi cinstitele simţăminte ale majestăţii sale imperiale şi că împăratul în relaţiile sale cu Înalta Poartă nu cunoaşte alt scop şi urare, decît păstrarea şi îndepli-
p. 92 nirea întocmai a tratatelor existente între cele două | puteri.

De asemenea curtea austriacă a trimis ordin către ambasadorul său din Constantinopol ca să vorbească în acelaşi sens şi să prezinte, cu cele mai liniştitoare cuvinte, zelul sincer al împăratului pentru respectarea tratatelor existente între Austria şi Poartă şi deci pentru relaţii paşnice şi amicale.

Cînd împăratul Alexandru a poruncit toate acestea, din cauza revoluţiei lui Ipsilanti din Dacia, nici sultanul nu începuse încă măcelul sîngeros şi crud al grecilor neînarmaţi din Constantinopol şi nici Grecia propriu-zisă nu se răsculase.

După ce Poarta se linişti cu privire la atitudinea Rusiei, de care se temea,
p. 93 anume prin asigurarea dată de Austria, | făcu propunerea ambasadorului Rusiei, Stroganov, să trimită, potrivit cererii moldovenilor, oştiri ca să izgonească pe eterişti şi să restabilească liniştea în provinciile dacice; aceasta i s-a aprobat fără vreo pagubă!

Adunarea de la Laybach, politiceşte, a socotit revoluţia greacă împotriva tiraniei ca ilegală, iar intrarea armatelor tiranului în ţările romîne, politiceşte, a fost aprobată de pravoslavnica Rusie, ca să izgonească, vai! pe greci, sau mai bine-zis ca să distrugă ţara, deoarece spiritul sălbatic şi neomenos al coranului nu se potriveşte de loc cu spiritul blîndeţii creştinismului, nici nu face deosebire în supărarea sa între vinovat şi nevinovat. Pe de altă parte
p 94. autorităţile | locale ale Basarabiei, primind ordine, politiceşte, au împiedicat în genere ieşirea atît a localnicilor cît şi a străinilor, nemaieliberînd paşapoarte.

Deci trecerea grecilor, după aceasta, devenind dificilă, necesita multe cheltuieli şi era foarte periculoasă. Curaj Grecie! politica suveranilor acestei lumi nu este de acord cu dorinţa divină, şi ceea ce doresc ei să facă, va înveseli pe Isus Hristos al grecilor, şi prin sabia grecească va pieri Kidar. Curaj!

Democrit din Avdira, întorcîndu-se odată dintr-o călătorie făcută în diferite locuri, pentru îmbogăţirea cunoştinţelor sale asupra lumii, se hotărî să se odihnească în patria sa, rîzînd în tot timpul vieţii sale de prostia oamenilor. Iar posomorîtul Eraclit din Efes, după ce călători şi el prin diferite părţi ale lumii, se întoarse ca să se odihnească; el se văita de deşertăciunea oamenilor. | p. 95
Într-adevăr amîndoi aceşti oameni erau ciudaţi, unul plîngea iar celălalt rîdea pentru unul şi acelaşi lucru. Politica puterilor creştine din vechime era de acord cu distrugerea casei şi stăpînirii lui Agar; urmaşii acestor creştini aleargă acum cu aceeaşi voinţă, dar invers, pentru sprijinirea şi ajutorul lui Agar. Într-adevăr, pentru politica actuală a lumii aceştia, nu este curios că nu plînge sau că rîde cineva de prostia şi deşertăciunea oamenilor, ca Democrit şi Eraclit.

Aceşti europeni, ca să poată acum îmbrăca politica lor cu haine strălucitoare, au împrumutat din divina limbă greacă cuvîntul διπλόην pe care l-au batjocorit şi i-au dat o nuanţă ca şi cum ar cuprinde virtuţile şi puterea iscusinţei şi agerimii minţii. Dar sensul natural | al acestui cuvînt la greci arată p. 96
unirea a doua obiecte, încît este un lucru fals ceea ce înseamnă azi diplomaţie; pentru apărarea Porţii otomane, pentru soarta grecilor, această politică nefirească, piedica naţiunilor şi a dreptăţii, dorind să împiedice avîntul libertăţii neamului grecesc, lansează împotriva lor pe turbaţii barbari şi împiedică orice mişcare a grecilor în acţiunea lor diversionistă împotriva tiranului lor.

Dimitrie Ipsilanti, omul cel drept, suferind din cauză că nu putea să treacă altfel în Grecia, porneşte împreună cu Anagnostopulos, la 13 aprilie de la Chişinău, spunînd că se duce la Kiev şi soseşte, după mari greutăţi, în Cernăuţi; apoi prin munţi el a trecut în Ungaria, Croaţia şi de acolo, prin Triest, în Grecia. | p. 97

Turcii, cîştigînd pe neaşteptate aprobarea Rusiei ca să trimită armată în ţările romîne, spumegau împotriva grecilor.

În cursul lui aprilie, ei s-au ocupat să trimită muniţii acestor oştiri, prin Varna, şi armate de întăriri la cetatea Brăila, de unde făceau deseori incursiuni în Moldova, răpind şi aducînd aci multe vite şi alte provizii; ei făceau aceste incursiuni totdeauna cu multă precauţie, din cauza fricii ce aveau.

În capitala acestui principat, Iaşi, după plecarea domnitorului şi a eforilor Eterici, era o deplină dezordine. Soldaţii greci se plimbau fără siguranţă, nu mai era chip să se formeze acolo o armată cu fraţii, care au urmat mai tîrziu. Dar şi duşmanii înaintînd, precum am zis, şi tăind comunicaţiile, | au făcut p. 98
imposibilă, fără o armată puternică şi lupte, trimiterea de soldaţi şi muniţii

la tabăra lui Ipsilanti. Dar ceea ce era şi mai prost, era tăcerea desăvîrşită a lui Ipsilanti, care nu aducea la cunoştinţă grecilor din Moldova fiecare idee a acţiunilor sale grele.

Pe la sfîrşitul lui aprilie se aflau la Galaţi vreo nouă sute de soldaţi greci înarmaţi, în afară de cei din corăbii, destule muniţii trimise de eforii din Odesa, douăzeci tunuri, pregătite pentru tabără, şi alte tunuri erau pe corăbii, sau pe drum la Ismail, în total erau vreo cincizeci de tunuri mari şi mici.

Turcii doreau mult să trimită armatele lor în Principatele romîne ca să urmărească pe eterişti, dar bănuind mereu pe ruşi că ar fi în înţelegere cu mişcările grecilor, văzînd deja înarmată împotriva lor şi Grecia propriu-zisă, au
p. 99 socotit că e mai bine să întărească | întîi toate cetăţile lor de lîngă Dunăre şi să completeze flota lor de război de pe Dunăre. Ei aveau la Brăila douăzeci vase mici cu patru tunuri, cinci mari, cu patru tunuri mari şi unul pentru bombardare, la care s-au adăugat şase vase aduse de la Silistra, şase de la Rusciuc, şase de la Vidin. Toate acestea erau vase mari, cu cîte patru tunuri mari, avînd fiecare cîte optzeci oameni; deci în total se ridicau la un număr de patruzeci şi patru, care erau conduse de albanezul Ibraim-paşa, fiind numit de sultan şef al acestei forţe navale pe Dunăre.

În ce priveşte armata de uscat, era compusă din cinci mii cinci sute de infanterişti, cinci sute oameni de cavalerie, în fruntea cărora a fost numit
p. 100 energicul Iusuf-paşa | Bercofceali, care avea şi peste o mie de lăncieri zaporojeni [1], care duceau cu ei şi douăsprezece tunuri de cîmp. Dar fiindcă, după 20 aprilie, grecii arseseră podul de la Bădeni [2], de pe rîul Siret, turcii au strîns bărcile pescăreşti ale zaporojenilor şi au format în timpul nopţii poduri mobile, şi astfel, cu asemenea putere, ei au hotărît să atace pe grecii din Galaţi.

Deci la 30 aprilie, sîmbătă după masă, venind colonelul Atanasie, însoţit de nouă călăreţi, ca să cerceteze locul de la Bădeni unde era podul, găsi aci trecuţi peste rîu, în viile dinspre răsărit ale Galaţilor, peste optzeci de călăreţi turci, pe care i-a atacat de departe şi apoi s-a retras. El a trimis pe unul din oamenii săi să înştiinţeze pe cei din Galaţi de trecerea duşmanului. În ajutorul lui au sărit îndată peste o sută şaizeci de greci, infanterişti şi călăreţi; numărul duşmanului însă creştea, încît la începutul nopţii ajunsese la peste o mie. Ei au încetat atacul, nu fără pierderi, şi au început să se retragă spre Siret; de asemenea şi grecii s-au retras, cu doi răniţi, cunoscînd bine hotărîrea duşmanilor şi scopul lor.

---

[1] Zaporojie, de unde aceştia au plecat şi s-au stabilit dincolo de rîul Nipru, unde se numea Poroghi. Fugind pe timpul marii Ecaterina II, sub conducerea lui Ignat Necrasov, au venit şi s-au stabilit în Moesia de Jos, din Turcia, care i-a primit şi le-a acordat privilegii. Ruşii îi numesc pe aceştia Necrasovi, iar turcii Ignat Cazaci, după numele şefului lor. Ei trăiesc mai ales din pescuit, sînt oameni duri, şi sînt înclinaţi la hoţii şi banditisme.

[2] Bădeni, este un sat la o oră şi jumătate depărtare de Galaţi unde se află un pod peste Siret, spre Brăila.

Turcii, atacînd deci din cetatea Brăila şi neîntîmpinînd nici o rezistenţă, au trecut în timpul acelei nopţi, nestingheriţi rîul, cu tot echipamentul lor şi tunuri pe pămîntul Moldovei.

Grecii, pe de altă parte, sfătuindu-se, au hotărît ca nu cumva să fie înconjuraţi | de mulţimea duşmanului, să-şi aşeze tabăra nu departe de partea de apus p. 102 a oraşului, în dosul unor vechi şanţuri slab întărite [1]. Ei au aranjat, cît au putut, aceste şanţuri şi au aşezat zece tunuri, care erau pregătite pentru tabăra lui Ipsilanti, pentru o mai bună apărare. Aranjamentul lor a fost următorul.

Colonelul Atanasie, cu toţi soldaţii de sub comanda sa, se va aşeza la centru, la primul şanţ; la al doilea şanţ va lua loc căpitanul Ilie Mingleris, care comanda şi călărimea, iar la al treilea va lua loc Gheorghe Pappas. Dumitru Cutiras, cu un tun, şi-a aranjat un loc la un şanţ în viile aflate în partea de nord-vest a Galaţilor; toată această armată se compunea din vreo şase sute de infanterişti şi vreo trei sute călări. | Astfel aşezaţi în timpul nopţii, aşteptau pe p. 103 duşman, necunoscînd la cît se ridica numărul său.

Iar în ce priveşte pregătirile pe apă, au fost patru vase înarmate cu cîte patru tunuri, sub comanda lui Andreas Sfaelos, care apoi a fost ucis în lupta de la Sculeni, Ioan Cunturis, Panaghis Panas şi Spiros Petalas, avînd sub ordinele lor vreo sută treizeci oameni.

Turcii au adus în aceeaşi noapte şasesprezece vase, aşezîndu-le la vărsarea rîului Siret în Dunăre. Ei au înarmat corăbii şi au aşezat pază la gura rîului Batalani [2], mai jos de Galaţi, pe partea dreaptă a Dunării, şi la gura rîului Giulineşti [3], aşezînd acolo şase tunuri, ca să împiedice la nevoie fuga pe apă a grecilor, spre partea de jos a Prutului.

În dimineaţa de 1 mai au sosit | duşmanii şi s-au aşezat în faţa şanţurilor, p. 104 încercînd să înconjoare cu mulţimea lor pe greci. Fiindcă însă erau împiedicaţi de tunurile grecilor din întărituri, care trăgeau mereu şi ucideau pe duşmani ei s-au împărţit în mai multe detaşamente şi au coborît pe la nord de poştă la fabrica de grăsimi spre Dunăre, ca să înconjoare întreg oraşul. Ei au năvălit de mai multe ori cu strigăte împotriva întăriturilor, dar au fost respinşi cu mari pierderi, prin rezistenţa vitează şi dîrză a grecilor. Apoi ei au aşezat tunurile lor şi au început să tragă fără încetare, aruncînd ghiulelele lor la o depărtare mai mare decît a grecilor. Călărimea lor, fiind ajutată în urma acestui fapt, pricinuia destulă pagubă grecilor, şi era imposibil ca grecii să nu fie înconjuraţi, deoarece călărimea greacă, după o rezistenţă de patru ore, | a fost nevoită p. 105 să se retragă. Astfel, duşmanii înaintînd din toate părţile, au izgonit pe greci

[1] Şanţuri făcute de ruşi în timpul războiului împotriva Turciei (1806).

[2] Se află mai jos de Galaţi, pe partea dreaptă a Dunării, la o depărtare de o oră şi jumătate.

[3] Giulineşti, rîu care se varsă în Dunăre, ce se află la o depărtare de trei ore mai jos de Galaţi.

de la două întărituri. Ei au înconjurat şi poziţia viteazului Kutiras şi cu toate că maiorul Mingleris, în retragerea sa, l-a înştiinţat de primejdie ca să se retragă, el, ca un nou Leonidas, n-a vrut să lase poziţia sa, ci menţinîndu-şi părerea şi înconjurat de duşmani, a pricinuit nespuse pagube duşmanilor, căci fiecare glonţ ducea vărsare de sînge duşman. După ce căzuseră cei mai mulţi din soldaţii lui şi muniţiile lui se terminau, el a dat năvală cu sabia în mînă, fiind urmat şi de soldaţii săi care mai rămăseseră; el străbate rîndurile duşmane şi ajunge pînă în interiorul oraşului, rezistînd vitejeşte. Dar duşmanii căzînd în număr mai mare asupra lui, îl înconjoară bine, şi, fiind străpuns de baionetele
p.106 zaporojenilor, căzu jertfă pentru patrie | vrednică de respect. A fost un bărbat de statură mijlocie, destul de frumos, cu sentimente generoase, avînd vîrsta nu mai mare de treizeci şi cinci ani. Iar din cei optzeci soldaţi ai lui, au scăpat numai şasesprezece, din care unii erau răniţi.

Colonelul Atanasie a rezistat multă vreme la atacurile otomanilor, dar văzînd că muniţiile sale se împuţinau, a îndrăznit să iasă din întăritură cu cîţiva soldaţi şi să meargă pînă la corăbii. A luat de aci muniţii, cîte a putut, şi s-a întors iarăşi, a găsit însă pe soldaţii săi împrăştiaţi, în urma atacurilor duşmane. El a intrat cu entuziasm în întăritură, unde Petrichis, Maratos şi Gheorghe Pappas respingeau atacurile duşmanului; Petrichis însuşi servea tunurile. Colonelul Atanasie, din interiorul acestei întărituri, aducea pagube însemnate
p.107 asediatorilor. |

Grecii au rezistat pînă seara, cînd cei mai mulţi au ieşit cu sabia în mînă, şi luptînd se îndepărtau de duşmani. Colonelul Atanasie cu patruzeci şi doi soldaţi a rămas în întăritură, neîncetînd focul decît pe la ora patru din noapte. După aceasta, s-au gîndit că este imposibil să prelungească lupta, faţă de un aşa de numeros duşman; atunci ei, după ce au sărutat pe morţii lor, printre care zăcea şi viteazul Petrichis, au ieşit din întăritură, plini de entuziasm, prin mijlocul duşmanului şi s-au împrăştiat. După miezul nopţii s-au unit iarăşi vreo douăzeci şi doi, pe drumul spre Prut, iar ceilalţi au pierit.

Maiorul Mingleris, cu soldaţii lui pricepuţi, originari din Peloponez şi Sfakia, văzînd că este aproape să fie înconjurat de duşmani, a început să se
p.108 retragă. În timpul acesta, văzînd că nişte duşmani | căutau să scufunde în apele Dunării o plută, pe care au căutat scăpare mai mulţi creştini, el năvăleşte asupra duşmanilor şi-i nimiceşte, dînd posibilitate plutei să se depărteze, scăpînd astfel pe creştini. La această încăierare căzu un tînăr, o rudă de a lui Mingleris, Teodor Ioan din Peloponez, care era înzestrat cu multă învăţătură şi patriotism.

În timp ce armatele duşmane de uscat înaintau luptînd, vasele de război turceşti, care se aflau la gurile Siretului, porniră şi ele spre Galaţi. Cei din vasele greceşti văzînd că numărul lor nu se putea compara cu cel al inamicului, au întins pînzele corăbiilor lor şi, răspunzînd tunurilor duşmanului, pluteau în direcţia în care se retrăgea şi armata de uscat.

Ajungînd la Batalani, dau peste o cursă, așezată în interiorul lacului: mai multe corăbii cu mai mulți turci înarmați, ca să împiedice trecerea grecilor;
dar trăgînd asupra acestor vase, | izbutesc să lovească două din ele, ucigînd p. 109
și rănind din oamenii echipajului; astfel celelalte vase de frică au fugit. La Sulinești au dat peste o altă cursă și mai puternică, dar și de aci au trecut fără pagubă, reușind să se unească cu ceilalți la Prut.

Lupta dată la 1 mai la Galați, deși a adus multe pagube grecilor, totuși a fost destul de glorioasă pentru ei și a fost o prevestire învederată a victoriei grecilor în contra turcilor. Era imposibil ca o forță de curînd constituită, care nu se putea compara cu cea a dușmanului prin mulțimea ostașilor și a unor arme puternice, să ajungă la biruință.

Deci grecii au fost alungați din pozițiile lor, au pierdut tunurile și puținele lor muniții, ce le mai rămăseseră în întărituri, precum și vreo două sute de frați, care căzuseră luptînd împotriva unui număr de șapte mii dușmani; în această
luptă | însă dușmanii au pierdut fără îndoială mai mult de o mie două sute p. 110
oameni.

Barbarii au căutat să răsplătească pe moldoveni, fiindcă au preferat cetatea Brăilei decît orașul Sculeni, care era mai aproape, și i-au chemat în ajutorul lor. După plecarea grecilor, ei căutară să mulțumească pe moldoveni, prădînd orașul și dîndu-i foc, arzînd biserici și măcelărind un important număr de creștini neînarmați, bărbați, femei și copii, care se aflau în ele.

În acest timp, grecii retrăgîndu-se au scăpat astfel din mîinile unei mulțimi turbate de otomani; ei s-au așezat pe partea dreaptă a Prutului, la vărsarea lui în Dunăre, pe pămîntul Moldovei. Fiecare poate să-și închipuie în ce
situație | și nevoie se găseau aceștia. p. 111

Deoarece împușcăturile se auzeau pînă la ora patru din noapte, nu se știa dacă colonelul Atanasie și Dimitrie Kutiras scăpaseră, sau cîți pieriseră. De aceea o mulțime de oameni, concetățeni și străini, așteptau pe cei care au scăpat să coboare la carantina din Reni, ca să-i vadă și astfel să se asigure.

După ce s-a înălțat steagul carantinei, sosește o barcă cu Ilie Mingleris și cu alți șefi, care debarcă pe uscat. Peste puțin sosește o altă barcă, în care era colonelul Atanasie, cu capul gol și îmbrăcat numai în izmene. Cînd l-au văzut concetățenii, unii de bucurie plîngeau, alții îl ridicau sgomotos în slava
cerului, | și nu se săturau privindu-l, nu numai grecii, dar și străinii; peste puțin p. 112
Emanoil Xanthos i-a dat pălăria și hainele lui; tuturor li s-a dat o foarte bună îngrijire din partea concetățenilor. Primind cele necesare pentru restul oștirii, ei s-au întors în grabă și s-au așezat în șanțuri, unde aveau încă destule tunuri, de teamă ca nu cumva să fie atacați de dușmani, dar dușmanul după ce a ars și a distrus orașul, și-a așezat tabăra în afară de oraș.

După lupta de la Galați, Iusuf-pașa a scris către guvernatorul Basarabiei, generalul Inzov, cerîndu-i aprobarea ca să atace pe greci, care își aveau tabăra la gura Prutului, căci, potrivit tratatelor, nu putea să acționeze. El a mai

p. 113 adăugat că este mulțumit | ca autoritățile rusești să facă cum cred cu aceștia, numai să fie îndepărtați de aci, și să fie restituite vasele turcești, și astfel să rămînă pentru ambele părți comerțul liber pe Dunăre.

Guvernatorul Basarabiei a aprobat cererea lui Isuf-pașa, și a ordonat directorului carantinei de la Reni să înștiințeze pe greci că dorința guvernului este să plece negreșit de la hotar, și, dacă doresc, pentru siguranța lor, să intre neînarmați la carantină. Acestea au fost transmise grecilor, iar ei, ca să cîștige timp, au scris generalului, rugîndu-l să li se aprobe trecerea liberă pe Dunăre, ca să iasă în Marea Neagră.

Guvernatorul rus, stăpînit fiind de sentimente filantropice, a venit în
p. 114 persoană de la Chișinău la Reni, | a vorbit cu șefii oștirilor grecești, le-a arătat pericolul din Moldova și le-a spus că plecarea lor de la hotar era necesară din punct de vedere politic, pentru menținerea păcii între cele două puteri. După aceasta, el a discutat mult timp cu mine, cu privire la siguranța oamenilor; l-am rugat să li se dea timpul necesar să se pregătească, pentru ca vasele să iasă din Dunăre, iar oastea de uscat să se depărteze de Prut.

Comandantul filelen a fost de acord, ordonînd directorului carantinei, Gorotevschi, să ni se facă concesii; el mi-a dat cele necesare pentru pregătirea oștirii grecești, dar a ordonat ca toate acestea să se facă în grabă, ca să nu fie
p. 115 deranjat cu noi scrisori și discuții din partea pașei. |

În timp ce oastea era înzestrată cu cele necesare și erau cercetate măsurile ce ar putea fi luate, ca această oaste să se unească cu celelalte corpuri de ostași greci din Moldova, din tabăra lui Ipsilanti, iată că apare Gheorghe Cantacuzino, care se întorcea din Țara Romînească și care susținea că era trimis de generalisim. El ordonă ca armata de la Prut să fie trimisă la Iași și, fiind informat de mine de cele curente, îmi scrie următoarele, la 29 mai:

«Din scrisoarea d-voastră din 26 mai, socot mișcarea de aci a soldaților noștri ca un semn bun și urez să reușească cît mai repede; mi-a părut însă rău că n-ați putut să-mi trimiteți mai multe tunuri; de aceea vă cer, dacă veți putea cu altă ocazie, să trimiteți mai multe, fiindcă am nevoie.

În scrisoarea mea anterioară, necunoscînd ordinul guvernatorului Basa-
p. 116 rabiei, | dat după dorința pașei din Brăila, care împiedică forțele noastre să-și aibă tabăra la hotar, vă porunceam să întăriți corăbiile noastre și să le trimiteți împotriva dușmanului pentru hîrțuieli. Acum însă, aflînd de acest ordin, aprob părerea d-voastră și ordon ca cele 7 vase ale noastre să pornească la timpul oportun, să treacă la pasajul de la Ismail și să stea acolo pînă la un nou ordin al meu.

Încercați, cum puteți, să formați încă un batalion de soldați, din oameni care vin din diferite părți, și să mi-l trimiteți cu tunuri și muniții cît se poate de multe».

Armatele turcești, după ce au distrus totul în Galați și după ce numărul lor a crescut zi de zi, n-au întîrziat să pornească împotriva armatei lui Ipsi-

lanti în Ţara Romînească şi în interiorul Moldovei. | Paşa se îndrepta cu armata p. 117
sa împotriva Iaşului. Cantacuzino dă ordine cu mare uşurinţă să se pregătească noi soldaţi şi muniţii, dar el nu binevoieşte nici măcar să vadă fumul tunurilor turceşti. El nu aşteaptă pe greci la Iaşi, nici nu ia drumul spre Ipsilanti, ci la 2 iunie cheamă pe soldaţi să meargă la Stînca [1], dînd următorul ordin:

Bărbaţi greci, cei care luptaţi în numele patriei!

Epitropul general al neamului şi generalisim al armatei greceşti, principele Alexandru Ipsilanti m-a însărcinat, ca, venind în Moldova, să chem pe toţi grecii, care vin din diferite părţi, să se adune aici şi să se unească într-un
singur corp, | ca să mergem să ne unim cu grosul armatei. În puterea acestei p. 118
însărcinări, ordon tuturor acelora care sosesc aci să se prezinte în faţa mea ca să primească ordinele mele, ca din partea generalisimului.

Oastea frumoasă de la Prut, acei bărbaţi viteji ca: eroul colonel Atanasie din Epir, stegarul rus, cunoscut pentru faptele lui vitejeşti de la Silistra în timpul războiului împotriva Turciei în 1806, maiorul grec Ilie Mingleris din Peloponez, cu fratele lui Vasile, bunii mei patrioţi Trifon Kliris, cel iute la năvală, Trifon Farmakides, cel grozav, Papastasinopulos, cel iute la picior,
şi mulţi alţi viteji din Peloponez: | colonelul Contogonis, virtuosul Sofianopulos p. 119
viteazul Andrei Vretos din Ithaca şi omonimul său, care a condus de la Taganrog vreo treizeci tineri greci; toată armata din Prut, aproape vreo nouă sute oameni, cu destule muniţii şi tunuri, s-a pregătit la 29 mai pentru plecare. Către aceştia au fost adresate următoarele cuvinte de rămas bun:

« Sînt treizeci de zile, grecilor, de la lupta de la Galaţi, cînd, deşi aţi fost învinşi, totuşi aţi făcut mari isprăvi împotriva duşmanilor; veselia de pe faţa voastră arată caracterul vostru statornic şi zelul vostru de a pune din nou în pericol viaţa voastră pentru patrie. Mergeţi ca să vă uniţi cu generalisimul şi cu armata lui, pentru o deplină diversiune a duşmanului.

Grecia, patria noastră cea dulce, | varsă în acest moment şiroaie de sînge p. 120
duşman. Tiranul nostru, cu o mînie turbată, măcelăreşte sălbatic pe fraţii noştri neînarmaţi şi clerul nostru cel respectat. Pentru noi, fraţilor, la ce mai foloseşte viaţa? Sau independenţă pentru patria noastră, sau moarte tuturora! Să nu vă pară rău, grecilor, că luptaţi departe de patrie, şi să nu vă gîndiţi vreodată că nu participaţi la gloria acelora care luptă acolo, nu! Este de mare folos eroilor noştri, care luptă în patrie, dacă puterile duşmanului sînt împrăştiate peste tot. Umbrele fraţilor noştri căzuţi acolo şi la Galaţi cer de la braţele voastre răzbunare.

[1] Este un sat, proprietatea lui Roznovanu, unul din boierii Iaşului; aci se află o casă mare cu ziduri de cetate; se află la o depărtare de o oră şi jumătate de Iaşi şi la o depărtare dublă de Sculeni, unde se află carantina.

Dacă în viitor moldovenii se vor purta duşmănos faţă de voi, de teama
p.121 tiranului lor, caracterul vostru cel grecesc | cere să aveţi faţă de ei simpatie.
Ca greci sînteţi datori să daţi lovituri de moarte celor care vă persecută, dar
să vă purtaţi blînd cu cetăţenii paşnici şi neînarmaţi, şi să arătaţi deplină
prietenie faţă de acești oameni.

Străbunii noştri în vechime luptau pentru a păstra gloria patriei, iar voi acum porniţi ca să recăpătaţi gloria ei, deci lupta voastră este şi mai glorioasă.

Fraţilor, să aveţi înaintea ochilor totdeauna cursele întinse de duşmani şi să fiţi atenţi ca nu cumva să vă găsiţi vreodată fără pază şi indiferenţi.

Să aveţi cu voi, grecilor, divinul respect, să fiţi îmbrăcaţi cu disciplina
p.122 care păzeşte puterea soldatului şi face mai viteaz pe acela care iubeşte pe |
superiorul său. Nimeni să nu uite aceste cuvinte înţelepte şi dulci ca mierea:
« Căci acolo unde bărbaţii respectă pe Dumnezeu, se ocupă cu meşteşugul
războiului, practică supunerea, cum să nu fie în chip firesc acolo toate pline
de bune nădejdi?». Îmbrăţişaţi, fraţilor, aceste cuvinte strămoşeşti, şi să fiţi
siguri că Dumnezeu este cu noi».

Deci, în seara de 29 mai, călărimea porneşte şi traversează cu mult curaj
în timpul nopţii părţile primejdioase de lîngă duşman. Restul armatei este
ajutat şi condus de vitejii cazaci ruşi la trecerea Prutului, cu nişte « chirlagi» [1]
dinainte pregătite. Ei ajung la Leva şi apoi pornesc spre Iaşi, în speranţă că
p.123 vor găsi pe generalul Cantacuzino ca să-i conducă la tabără, | precum promisese.

Invitarea moldoveanului Cantacuzino ca grecii să se ducă la Iaşi nu era ceva sigur, era mai degrabă o trădare. El lăsă Iaşii şi se duse la Stînca, dar într-adevăr el plecă în Rusia, ca un fugar. Prin întăritura pe care a săpat-o în faţa carantinei de la Sculeni, el a căutat, dîndu-şi seama de vitejia grecilor, să-i atragă pînă acolo, ca să acopere ruşinea fugii lui cu fel de fel de pretexte. Vai! Grecii, socotind vocea unor astfel de principi trădători, drept vocea patriei, se duc graţie ei la altarul sfînt al jerfei lor, la războiul cel ucigător al mîniei turbate a mulţimii otomanilor.

Iată ce mi-a scris un adevărat patriot şi un foarte bun prieten al meu,
p.124 la 24 iunie 1821, de la Chişinău: |

« Lupta de la Sculeni, scumpul meu Xodilos, a vitejilor noştri greci, vă este cunoscută. Eu am fost martor ocular. Îndată ce am auzit că turcii au intrat în Iaşi şi ai noştri au luat poziţie de atac, m-am dus la Sculeni şi am privit această scenă. Cantacuzino fusese cumpărat de moldoveni; după ce aflase că turcii veneau, a împrăştiat fără vreun criteriu pe vitejii noştri greci. A trimis la Roman, la o depărtare de 12 ore de Iaşi, călărimea aleasă a căpitanului Vasile şi a generalului sîrb [2], în număr de şapte sute oameni: albanezi, sîrbi şi greci din Ambelachi, ca să urmărească şase turci. A mai trimis

[1] Nişte vase pe Dunăre, cu carenă în formă de tigaie.

[2] Probabil este vorba de sîrbul Mladen Milovanovici.

în zadar pe munții din Huși alți trei sute și a lăsat singuri pe eroii de la Prut, care, deși obosiți din cauza drumului, au fost nevoiți, ca să treacă pe la Iași, să schimbe focuri cu dușmanii. Blestematul a întărit un loc la Sculeni, fiindcă venea ca să intre în carantină, într-o poziție, care arăta trădarea |lui. Această p.125
întăritură însemna distrugerea armatelor, fiindcă putea fi atacată din toate părțile, iar ea putea să pricinuiască turcilor foarte puține pagube. Întăritura era din partea cea mai bună deschisă, fără șanțuri și fără loc pentru tunuri. Dacă ar fi făcut-o puțin mai spre răsărit, desigur ar fi putut ataca mai bine pe turci.

Grecii, cum au ajuns la această întăritură, obosiți în urma drumului și luptei de la Iași, au văzut înșelăciunea; ei au găsit și pe comandantul care îi chemase, fugit la carantină. Aceștia, după ce i-au spus pe față tot ce i se cuvenea la carantină, au jurat să moară onorabil pentru patrie și s-au sărutat între ei».

Tot ce mi-a spus prietenul meu Marulis din Ithaca, scriindu-mi adevărul, este întărit și de scrisoarea fostului mitropolit de Adrianopol, Daniil, în care se arată că la | Chișinău era cunoscut moldovenilor, înainte de intrarea lui Can- p.126
tacuzino în carantină, că acesta se întorcea în Rusia. La 13 iunie, înainte de lupta de la Sculeni, mitropolitul Daniil de la Chișinău, scriindu-mi, spunea:

« La 11 iunie m-a chemat mitropolitul Moldovei ca să continuăm convorbirea noastră, și în timpul conversației mi-a spus în mod deschis că Cantacuzino a hotărît să intre la Sculeni, și mai multe alte lucruri despre el; cuvintele mitropolitului mi s-au părut calomnii, înțelegînd și aci o înșelăciune a acestui prea sfințit. Același lucru însă spunea la Brăila și curierul Ghenadios, fratele mitropolitului; auzind acestea n-am vrut să le combat, ci am spus numai cîteva pe ocolite». [1] | p.127

Din acestea deci, precum am spus, se vedea înțelegerea lui Cantacuzino cu moldovenii și că întoarcerea lui era cunoscută cu multe zile înainte. Așadar ordinile și proclamațiile lui către greci nu erau altceva decît o înșelăciune și el nu avea de gînd să-i ducă la tabăra lui Ipsilanti precum spunea, care tabără atunci nici nu exista. Grecii însă, convingîndu-se repede, l-au urmat și au mers pe drumul pe care mergea el ca să scape în Rusia.

---

[1] Daniil nu-l credea pe mitropolitul Moldovei în cele spuse despre Cantacuzino și de aceea socotea cuvintele lui drept calomnii. Acest mitropolit a venit de la sf. Munte, la Constantinopol cu prea fericitul patriarh Grigorie, sfîntul martir și jertfă pentru salvarea neamului. El scăpase, spre deosebire de ceilalți mitropoliți, de primejdia ce-l amenința, prin fuga sa în Rusia, a venit în Basarabia împreună cu arhimandritul Panaretos din Peloponez și a petrecut cîtva timp la Reni, apoi a trecut la Ismail și de acolo la Akerman. Mai tîrziu i se dete din partea guvernului rus o pensie anuală de două mii ruble; a murit peste cîțiva ani și a fost înmormîntat acolo. Înțeleptul Panaretos, după aceasta, a trecut la Galați, în Moldova, și a primit egumenia bisericii sf. Nicolae, pe care a clădit-o din nou din temelie în acest an, 1840, dînd sfîntului Nicolae, prin truda și grija lui, o slăvită biserică.

Turcii, înmulțind din ce în ce mai mult puterile lor, nu se sfiau să înainteze cu mulțimea lor împotriva corpurilor lui Ipsilanti, atît în Țara Romînească cît și în Moldova, de asemenea și înșiși localnicii îi urmăreau pe greci.

p. 128 Iusuf pașa fiind informat că grecii, ascultînd | pe Cantacuzino, au pornit pe malul Prutului spre Iași, vine aci; grecii, ca să treacă la Stînca, sînt nevoiți să dea mici atacuri. Numai vitejia însoțea pe acești bărbați, căci ei nu găsiră nimic din cele necesare în drumul lor spre Iași, precum sperau.

Dușmanul îi urmărește și la 16 iunie trimite un corp în contra grecilor la Stînca; ei au întîlnit pe Apostolachi cu o sută cincizeci soldați; acesta înaintînd i-a atras spre sud de Stînca, cînd s-a oprit și a început să atace pe
p. 129 barbari, silindu-i să se retragă, | ucigînd peste treizeci din ei, fără să cadă nici unul din ai săi, afară numai de cîțiva răniți. Dușmanii, în retragerea lor, au dat foc împrejurimii de la Stînca și cîtorva mici case, ce se aflau lîngă drum.

La 17 iunie, grecii, socotind că dușmanii vor veni neapărat, au dat ordin și au îndemnat cu diferite cuvinte oastea, compusă atunci din vreo cinci sute bărbați, ca să se pregătească să lupte în întăritura făcută potrivit ordinelor lui Cantacuzino. Și iată la ora 9 dimineața sosește armata dușmană, formată din infanteriști și călăreți, în număr mare, după obiceiul barbarilor; ei iau îndată poziție și încep să atace pe greci, care au început lupta cu mare poftă.
p. 130 Bătălia a durat pînă la ora 4, după masă, cînd dușmanul a fost nevoit să se retragă din cauza pierderilor avînd vreo cinci sute morți. Din partea grecilor au fost răniți numai doisprezece, printre care a fost și Gheorghe Pappas. Ei au fost trecuți peste Prut, la carantină.

Între timp, un moldovean numit Crăciun, informează pe turci, spunîndu-le că toți șefii grecilor au trecut la carantină și să nu aibă frică, și că întăritura în fața căreia se află este deschisă în partea stîngă, spre răsărit. Atunci turcii trag repede tunurile lor în această parte, și prin tragerile lor loveau interiorul întăriturii, încît grecii nu mai puteau să producă nici o pagubă dușmanului.
p. 131 Între timp au mai sosit în ajutorul turcilor, de la Iași, vreo mie cinci sute soldați | și cu toții au năvălit în strigăte în interiorul întăriturii. Grecii i-au primit luptînd cu curaj, ucigînd pe dușmani și căzînd în luptă. Au căzut eroic toți șefii, peste trei sute soldați, iar acei greci, care se aflau în șanț, au sărit în Prut, dar n-au reușit să ajungă la malul opus, decît numai acei care au știut să înoate, ceilalți s-au înecat.

Dacă acești viteji bărbați au pierit aproape cu toții, fiindcă foarte puțini din ei au scăpat, și dușmanii au avut peste o mie trei sute morți, precum afirmă toată lumea. La sfîrșitul luptei, turcii erau în întăritură, iar căpitanul Vasile, cu generalul sîrb, avînd peste patru sute de oameni, ajung în grabă în aju-
p. 132 torul | celor din întărituri, crezînd că lupta nu se terminase încă și că întăritura era în mîinile grecilor. Turcii, văzîndu-i înaintînd, ca să-i înșele și să-i facă să se apropie și apoi să-i atace, au înălțat un steag grecesc. Acești viteji însă repede

au simțit cursa întinsă și s-au retras cu mare părere de rău; cei mai mulți din aceștia au intrat în carantină.

Această luptă a fost privită cu admirație de pe celălalt mal de generalii Inzov și Kiselev și de alte personalități înalte ale Rusiei, care pot să ateste că rezistența grecilor împotriva armatelor sultanului a fost într-adevăr eroică.

Cînd Cantacuzino chema pe greci să vină la el ca, formînd un corp, să meargă să se unească| cu armata lui Ipsilanti, am spus că tabăra lui p. 133
Ipsilanti nu mai exista pe atunci. La 8 iunie, plecînd Ipsilanti de la Rîmnic și părăsind tabăra sa, numea astfel într-o proclamație pe cei din jurul lui: lași, turme de popoare, trădători, vicleni și adresîndu-se umbrelor mavroforilor, acelor adevărați greci din batalionul sacru, care, fiind trădați, au căzut pentru fericirea patriei în lupta de la Drăgășani [1], le aduce mulțumiri din partea concetățenilor lor, făgăduindu-le înălțarea unor coloane pentru eternizarea numelor lor.

El lăsa pe seama urii oamenilor, dreptății legilor, blestemului conaționalilor săi pe sperjurul și trădătorul căminar Sava, pe dezertorii și primii autori ai dezertării generale, pe Duca Constantin,|Vasile Barlas, pe fanarioții Gheorghe p. 134
Manu și Grigorie Suțo și pe depravatul Scufos. Iar, pe Vasile Caravia îl scoate din rîndul ostașilor, pentru nesupunerea și necuviincioasa lui purtare.

După aceasta Ipsilanti trece munții Munteniei și rîul Olt și intră în Austria.

Nu știu dacă trebuie cineva să dea crezare celor spuse după aceasta de cei din anturajul lui Scufos și de ceilalți, care au venit la Odesa, și anume că Ipsilanti a răspuns împăratului în felul următor pe scurt: « drept dovadă de supunere și ascultare a neamului grecesc față de poruncile împărătești, dizolvă armata sa».

Este adevărat că, după ce principele Ipsilanti a primit scrisoarea lui p. 135
Capodistria din partea împăratului, a evitat să se bată cu turcii, n-a mai căutat să se întărească într-alt loc, ci a intrat în Austria. Iar Cantacuzino, cunoscînd aceste lucruri, fuge și el înapoi în Rusia, înșelînd și trădînd, precum am spus, pe greci.

Deci, după plecarea infanteriei și călărimii de la Prut, au rămas acolo vasele grecești cu o sută patru oameni, care aveau de gînd să iasă cu prima ocazie în Marea Neagră, ca să atace malurile asiatice ale Turciei, drept diversiune. Iar un număr de aproape două sute oameni, din care cei mai mulți erau bolnavi și răniți, au intrat în carantina de la Reni.| p. 136

După cîteva zile, guvernatorul Basarabiei dă ordin autorităților din carantină ca, deoarece grecii cu vasele lor n-au plecat și se aflau încă la hotar, să se interzică orice legătură și să nu se permită niciunuia din ei, sub nici un pretext sau nevoie, să se apropie de carantină. Șeful carantinei fiind filelen,

[1] Despre această luptă au vorbit mulți compatrioți.

m-a înştiinţat de primirea acestui ordin; l-am înduplecat să-i lase pînă ce vor lua cele necesare şi vor avea timp potrivit ca să plece, trecînd în timpul nopţii pe la Saxa [Isaccea].

A trebuit să mă duc la Ismail ca să le fiu folositor, în caz că li s-ar fi întîmplat ceva în trecerea lor. Din cauza neînţelegerii şi fricii, ei stăteau mereu pe loc la Prut. În timp ce eram la Ismail şi aşteptam, comandantul
p. 137 flotei ruseşti de la Dunăre, iubitorul de neam şi| adevăratul grec Spiridon Papadopulos, primi un ordin de la guvern, în care se spunea: fiindcă vasele greceşti de la Prut urmează să treacă de la Ismail şi Chilia spre Marea Neagră, să fie atent, ca îndată ce acestea vor intra în apele Ismailului, încoace de Ceatali[1], să le oprească negreşit, să ia în carantină oamenii şi muniţiile spre păstrare, iar vasele să fie puse sub pază, pînă la noi ordine.

N-am întîrziat să aflu acest lucru, şi îndată ce l-am aflat, am plecat în timpul nopţii înapoi la Reni. Acolo am aflat de un alt ordin al guvernatorului către şeful carantinei de la Reni, Goroteschi, în care se spunea ca, prin mijlocirea mea, să convingă pe grecii aflaţi la Prut să intre în carantină, iar dacă nu vor primi, atunci să-i silească să plece, adăugînd să fie înştiinţaţi
p. 138 că, dacă vor rămîne acolo,|turcii îi vor ataca pe apă cu vasele lor, avînd pentru aceasta aprobarea cuvenită. Deci grecii trebuiau să aleagă, ori să intre în carantină, ori să aştepte puterea distrugătoare a tunurilor duşmane.

Toate acestea le-am transmis grecilor, spunîndu-le ca vasele luate de la turci să le scufunde sau să le dea foc în timpul nopţii, după ce vor lua ancore, pînze, frînghii, tunuri şi alt echipament, transportîndu-l pe vasul lui Eustatie Alevras din Ithaca, un bărbat energic şi sprijinitor de la început al mişcării, iar a doua zi să coboare la carantină. Ei au transportat tot ce au putut, dar n-au căzut de acord ca să distrugă vasele. La 29 iulie au venit şi au aruncat ancora
p. 139 în faţa carantinei, arătînd în scris că vasele le oferă guvernului rusesc | şi că ei doresc să iasă prin carantină în oraş.

Şeful carantinei, comunicînd aceasta guvernatorului, primi ordin de la acesta să înştiinţeze pe paşa de la Saxa [Isaccea] şi să fie predate turcilor vasele luate, aşa cum se aflau, iar oamenii să fie primiţi în carantină cu vasele lor proprii şi cu toate lucrurile lor şi să fie puşi sub paza şi garanţia lui Xodilos. Marţi au venit turcii şi au luat în primire vasele, care erau în număr de zece.

Astfel s-au terminat evenimentele pricinuite de greci în Dacia, care au durat patru luni şi şase zile.

p. 140 —142

## CÎTEVA FAPTE ALE EFORILOR ŞI LICENŢIEREA LOR

p. 143 | S-a vorbit pe scurt pînă aci cum Alexandru Ipsilanti a plecat de la Petersburg, cum a intrat din Basarabia în Moldova, ce a făcut acolo, cum s-au purtat grecii, cine a luptat cu el şi cum el a trecut în Austria.

[1] Insulă mică pe Dunăre, care se afla la hotarul dintre Rusia şi Turcia.

După aceasta, concetăţenii din Rusia n-au încetat acţiunea lor prin efori, în cele două provincii, ca să ţină în şah puterile duşmanului.

Viteazul Iordache Olimpiotul şi Ioan Farmache, după mai multe ciocniri | p.144
cu turcii şi după ce i-au atras în interiorul Moldovei, spre munţi, s-au întărit în mănăstirea Secu, care se află la o depărtare de trei ore de la Tîrgul Neamţ, unde se află cetatea lui Ştefan Voievod şi mănăstirea Neamţ, opt ore de la Roman şi douăzeci şi patru de la Iaşi. Împotriva lor a venit cu multă armată Salih-paşa, care, cu promisiuni şi linguşiri, reuşi să înşele pe Farmache cu încă şapte oameni, care, predîndu-se de bună voie, au fost trimişi la Constantinopol, după ce uciseră în luptă peste cinci sute de turci.

Iordache Olimpiotul, rămînînd singur cu aproape o sută oameni, s-a închis în amintita mănăstire, de unde ieşea şi producea pierderi turcilor.

Consulul austriac de la Patcov [Bacău], Wolf, a arătat turcilor pe unde să meargă ca să găsească trecerea prin munţi şi să lovească cu artileria lor pe eterişti în mănăstire. Turcii, trecînd | pe acolo, viteazul Olimpiotul s-a văzut p.145
pe neaşteptate înconjurat şi bombardat în mănăstire de duşmani. Găsindu-se astfel într-o grea situaţie, înconjuraţi de duşmani, cei optzeci soldaţi ai lui au ieşit în timpul nopţii printr-o fereastră a mănăstirii şi au fugit în munţi, apoi au trecut în Austria. Eroul Olimpiotul însă, închis de jur împrejur de duşmani, a dat foc prafului de puşcă şi a murit ars singur ca un erou. După aceasta, Salih-paşa a venit la Iaşi, împreună cu Vogoridi, unde a şi murit, iar Vogoridi de atunci a cîştigat bunăvoinţa Porţii şi a fost numit bei al insulei Samos.

Sultanul, cît timp spumega de necaz în contra Greciei înarmate, măcelărea pe grecii neînarmaţi de pe uscat; el era tare tulburat şi se temea ca nu cumva puterea cea mare, de aceeaşi religie cu grecii, să pornească împotriva lui armatele | sale puternice, şi de aceea era obligat să ţină armate nemişcate p.146
la Dunăre.

Sultanul, cu sufletul său dur ca şi Faraon, a respins propunerile filelenului şi filantropului Stroganov, ambasador al Rusiei, care a propus următoarele:

1) Puterile armate ale Turciei să plece din Principatele romîne.

2) Turcia să lase comerţul liber şi deci să nu reţină la Constantinopol vasele cu pavilion rusesc.

3) Să înceteze cu măcelurile persoanelor neînarmate.

4) Să reclădească toate bisericile care au fost distruse.

5) Întoarcerea la Constantinopol a principalilor greci care au fugit şi garantarea vieţii lor din partea unei puteri europene.

Sultanul, înclinat la omoruri, neacceptînd condiţiile de mai sus, a silit pe ambasadorul rus să plece | din acest oraş, scăldat în sînge. A sosit la Odesa p.147
la 2 august, unde a fost primit cu mult entuziasm de grecii de acolo; el n-a vrut să primească semnele mici ale mulţumirii lor, dar i-a îmbărbătat, anunţîndu-le să aibă speranţe bune pentru patria lor.

Sîngele grecilor, care se vărsa fără milă pentru independența lor, trebuia să producă impresie și admirație mare lumii din străinătate, spiritele filelenilor și ale neamului omenesc au luat poziție împotriva indiferenței. Oameni minunați, inteligenți au existat în toate timpurile și au judecat lucrurile omenirii; ei au vorbit cu ajutorul spiritului lor pătrunzător, potrivit împrejurărilor timpului, dar niciodată n-au ajuns pînă la capăt, încît să stabilească totul în mod
p. 148 sigur. Oamenii sînt din firea lor cruzi și | nemiloși; și astăzi, în secolul al XIX-lea, lucrează la fel, din cauza politicii lor false; de aceea ei au dorit să vadă Grecia, cea care a luminat lumea, care este izvorul de la care au izvorît faptele bune ale politicii și ale bunei stări ale societății, sub jugul barbarilor; ei s-au arătat indiferenți și față de dorințele proniei divine.

Filantropul împărat Alexandru a admis cele hotărîte la Congresul de la Verona de ceilalți asupritori ai lumii, care au binevoit să asculte dorințele drepte ale grecilor și care n-au primit ca Grecia să rupă lanțurile robiei. Cînd însă împăratul s-a întors la Petersburg, a trebuit mult pînă să potolească spiritele pravoslavnicilor ruși, prezentînd lucrurile în sensul că astfel cerea
p. 149 politica de atunci a sistemului Europei pentru | liniștea internă a tuturora. Trebuia deci atît filelenul Stroganov, cît și Capodistria să ascundă lucrurile.

Zelul fierbinte de atunci al grecilor din Rusia pentru a ajuta patria și pe concetățenii lor nu înceta de a pune în mișcare în acest scop tot ce era posibil. Ei, de comun acord cu toate Eforiile, au socotit bine să trimită o delegație la Petersburg. Pentru aceasta au fost alese persoane vrednice (trimiterea aceasta, deși n-a reușit, totuși a fost de folos), ca eforii Ioan Ambrosios, Alexandru Mavros, Grigorie Maraslis, Vaianos Paleologlu, care îmi scriu următoarele lucruri, vrednice de amintit.

Odesa 15 octombrie 1821

p. 150 Domnule A. Xodilos și ceilalți frați cetățeni din Reni! |

Organizarea societății filantropice s-a făcut cunoscută tuturor concetățenilor noștri din Rusia, precum și d-voastră, prin copia hotărîrii trimise; o traducere a acestei hotărîri în limba rusă, purtînd semnăturile noastre, a fost înaintată autorităților de aici, care au adus-o la cunoștința guvernului, potrivit obiceiului. Acest lucru a plăcut foarte mult tuturora, dar pentru o mai mare siguranță și pentru o mai mare ușurință în obținerea foloaselor, de care avem speranțe, este foarte necesar să fie trimiși doi deputați la Petersburg, întîi ca să expună acolo și la nevoie să arate situația vrednică de plîns a neamului nostru și nenumăratele nenorociri de care suferă atît neamul nostru, cît și biserica ortodoxă și, al doilea, ca să stea de vorbă cu diferiți frați, care sînt împrăștiați în imperiu, și cu filelenii străini și să-i invite să colaboreze cu socie-
p. 151 tatea, pentru ca ea să reușească cu ajutorul | tuturor să-și îndeplinească scopul, precum se vede din hotărîrea votată. Trimiterea acestei deputațiuni ne-a fost

recomandată din mai multe părți ca folositoare și necesară, și noi, împreună cu ceilalți, o socotim ca atare. Dacă sînteți și d-voastră de acord asupra acestei chestiuni, chemați pe frații de acolo într-o adunare generală, și trimiteți-ne moțiunea votată, în care să se arate că frații din Reni ai societății grecești filantropice socot nimerit să se trimită o deputațiune la Petersburg, sau în oricare alt stat creștin se va socoti necesar, și deci roagă ca Eforia generală din Odesa să facă cele necesare pentru îndeplinirea acestui scop.

Sănătate !

27 octombrie 1821

Răspuns

Domnilor efori ai Societății grecești filantropice ! | p. 152

Că toate națiunile luminate ale Europei privesc chestiunile grecești, prieteni concetățeni, nu este nevoie să înșirăm fiindcă știrile diferitelor ziare ne-o probează în mod continuu și limpede. Mișcarea lor se face și mai cunoscută și vrednică de apărat, fiindcă este însoțită de dreptate, și nimeni din curioșii filantropi nu o găsește altfel, căci judecă fără patimă situația neamului nostru. Trebuie însă și noi să arătăm într-adevăr tuturor acestor națiuni filantropice și să argumentăm dreptul nostru firesc pentru autonomie. De asemenea alianța sfîntă a creștinilor ne încurajează și ne îndeamnă să cerem ajutor în mod liber de la aceștia, pentru lupta dreaptă a neamului grecesc. Nu ne îndoim fraților, că învățata Europă, aflînd că dreptatea neamului grecesc se află pînă acum în mîinile | unui tiran și nedrept cuceritor, din care cauză suferă, să nu ia apă- p. 153
rarea grecilor și să nu privească cu simpatie și compătimire pe acei care, cu pericolul vieții lor, luptă pentru dreptatea, religia, liniștea și siguranța lor. Așadar și noi, ca membri ai acestei societăți, văzînd necesitatea acțiunii sîntem de acord și propunem ca voi, cei din Odesa, să acționați. Socotim că este o faptă vrednică a Societății voastre filantropice, și pe drept cuvînt vă încurajăm și vă rugăm să trimiteți o deputațiune la Petersburg și la oricare alt stat creștin veți crede de cuviință și necesar, care să supună națiunilor iubitoare de oameni drepturile și nevoile concetățenilor noștri, în momentul de față, și necesitatea de a fi susținuți | în acțiunea lor pentru scuturarea tiraniei p. 154
barbare.

Odesa 12 noiembrie 1821

Domnule Atanasie Xodilos !

Am primit cu bucurie cinstita voastră scrisoare, în care am găsit alăturat cererea concetățenilor noștri de acolo pentru trimiterea unei deputațiuni la Petersburg, sau la un alt stat creștin. Vă răspundem și vă facem cunoscut că acum cîteva zile am trimis această deputațiune la Petersburg, care, sperăm, cu ajutorul lui Dumnezeu să aibă succes și să fie de mare folos neamului.

Ne-a părut rău, domnule frate, pentru predarea corăbiilor turcești, dar precum ne scrie Eforia de la Ismail, sperăm că veți reuși să ridicați sechestrul pus de autorități asupra lucrurilor scăpate, și le veți primi sub stăpînirea
p. 155 voastră, | ca să contribuiți la nevoile neamului la Reni și la Ismail.

Este într-adevăr foarte dureros să suportați singur paguba sumelor ce aveți de primit, dacă aceste lucruri nu vor fi eliberate. Nu mai rămîne altceva, decît să urăm cu toții restabilirea patriei noastre și atunci, cu voia lui Dumnezeu, fiecare va primi despăgubirea sa.

Noi nu sîntem în stare să vă descriem greutățile insuportabile, pe care le avem pe capul nostru, dar cu toate acestea, văzînd îndemnurile concetățenilor noștri din Europa, despre trimiterea de ajutoare în patrie, ne silim cu toții să contribuim, deși au secat puterile noastre, la trimiterea unui ajutor la timp. Vă trimitem știrile ce am primit din Europa despre patria
p. 156 noastră, și sperăm mai tîrziu să vă comunicăm altele mai îmbucurătoare. |

Guvernatorul Odesei a făcut cunoscută trimiterea deputațiunii grecilor către împărat, și deci, înainte ca cei trimiși să intre în capitala Petersburg, au fost înștiințați să se întoarcă, iar guvernatorul Odesei primise ordin să ia măsurile necesare ca toate Eforiile grecilor să fie dizolvate și să înceteze activitatea lor; acest lucru mi-a fost comunicat prin următoarea scrisoare:

Odesa 26 decembrie

Fiindcă astăzi excelența sa contele A. Lazarov ne-a poruncit prin viu grai să dizolvăm instituția noastă de binefacere și să înștiințăm pe frații noștri săraci de aci să se adreseze în viitor Comitetului împărătesc, care a
p. 157 fost înființat aci, și să ceară ajutor de la acesta. De aceea, potrivit | acestui ordin, am desființat imediat instituția noastră. Deci, încetați corespondența voastră cu noi, și sănătate.

Dacă pentru motive de politică generală nu s-a admis intrarea în Petersburg a deputaților, totuși împăratul știa motivul călătoriei lor, și anume ce doreau să obțină grecii, adică ajutor pentru cei refugiați în Rusia. Acest ajutor s-a pus în grabă în aplicare și de aceea s-a împiedicat în mod public activitatea Eforiilor în acest scop. Din înalt ordin s-au format comitete, atît pentru ajutorarea serioasă a refugiaților greci în Rusia, cît și pentru răscumpărarea prizonierilor, care soseau. Din toată țara veneau contribuții, iar ajutorul în arme către
p. 158 domnii greci | era supravegheat de împărat, ca să nu se aducă vreo supărare celorlalte puteri creștine și să nu se pricinuiască vreo pagubă grecilor. Prin aceasta a început de atunci marea pregătire a lui Alexandru, care s-a văzut într-adevăr mai tîrziu [1].

---

[1] În timpul minunatei expediții a împăratului Nicolae împotriva Turciei, la 1828, pentru independența grecilor.

Eforii din Odesa, avînd sub ochii lor cererea adresată mie a căpitanilor de vase şi a celorlalţi fraţi din Reni, care erau puşi sub garanţia mea, mi-au scris în scrisoarea lor să caut să eliberez lucrurile scăpate de pe vase ca să le vînd pentru a ajuta pe fraţi şi pentru a primi ceva în contul celor cheltuite de mine pentru patrie.

Iubitorule de neam, domnule A. Xodilos!

Mulţi dintre noi sîntem convinşi că aţi lucrat cu zel fierbinte | pentru p. 159
patrie; de la început aţi apărat şi aţi ajutat cu adevărat pe fraţii care au participat la expediţia din Moldova, aţi îndemnat pe toţi cu sfaturile d-voastră bune, aţi arătat fiecăruia datoria sa, dar mai ales, după lupta de la Galaţi, aţi arătat o deosebită silinţă şi grijă pentru cele necesare fraţilor noştri care se aflau la Prut, soldaţilor de la Iaşi, celor care au rămas pe vase, precum şi celor care s-au refugiat în carantină din cauza împrejurărilor. Ştiam de asemenea ajutorul pe care ni l-aţi dat nouă şi multor altora veniţi de pe ţărmul celălalt, care, din cauza stăpînirii, erau ca într-o închisoare, într-un cuvînt, ştim contribuţia d-voastră de pînă acum. Pentru toate acestea noi vă datorăm multă recunoştinţă, iar patria le va recunoaşte drept fapte vrednice ale unui viteaz grec.

Dar acum, după ce am ieşit din carantină, ne aflăm într-o mare sărăcie
şi jenă, | din cauză că ne lipseşte sprijinul d-voastră real, şi cei mai mulţi din p. 160
fraţii noştri sînt muritori de foame, neavînd nici puţina pîine zilnică, de aceea sînt desnădăjduiţi. Ne-a dat puţin curaj informaţia ce ne-aţi comunicat alaltăieri, făcută cunoscută tuturor într-o şedinţă, prin care ne-aţi adus la cunoştinţă circulara şi moţiunea votată de Eforia înfiinţată de curînd a iubitorilor de neam din Odesa şi speranţele ce trebuie să avem în această Eforie, care va avea grijă de fraţii noştri, ca şi mai înainte.

Deci vă rugăm să nu ne lăsaţi fără ajutor, ci să scrieţi către eforii de acolo, prezentîndu-le situaţia noastră, şi luînd apărarea noastră, să-i asiguraţi că noi, cei aproape două sute fraţi care ne aflăm aici, avem acelaşi scop şi acelaşi
entuziasm ca să continuăm, după ce vom fi eliberaţi de stăpînire, | munca p. 161
noastră în folosul patriei, lucrînd unii pe uscat, alţii pe apă, cu acelaşi zel pe care l-am arătat într-adevăr la prima chemare a patriei, cu hotărîrea să vărsăm pentru eliberarea ei şi ultima noastră picătură de sînge. Sperăm că, prin mijlocirea d-voastră, în curînd va fi îndreptată situaţia noastră; semnăm.

Din corăbiile oferite guvernului şi predate apoi turcilor, am luat sub stăpînirea mea, pentru economisirea cheltuielilor făcute de guvern, mai multe obiecte, pe care le-am pus în magazia mea, de pildă tunuri, odgoane, ancore mari, pînze, frînghii, care erau necesare şi pentru corăbiile neamului nostru şi puteau fi trimise la timpul oportun în Grecia, fiind nişte dovezi că concetă-
ţenii | aflaţi aci şi-au îndeplinit datoria către patrie, renunţînd astfel la orice p. 162
nevoie proprie. Aceste lucruri au rămas la mine în siguranţă, pînă în martie

1823. De datoria mea este să arăt ce s-au făcut, dacă au rămas pentru propria mea satisfacție, sau pentru ajutorarea fraților săraci care trăiesc la Reni, dintre care mulți au depus osteneală pentru ele.

Un comitet pentru răscumpărarea prizonierilor greci din Hios, Chidonia și Casandra ia ființă, potrivit unui ordin înalt, la Chișinău. Membrii acestui comitet sînt: episcopul Dimitrie al Chișinăului, episcopul Grigorie al Irinopolei, episcopul Buzăului, arhimandritul Partenie și boierul Schinas.

Aceștia, cunoscînd că lucrurile amintite, luate de la corăbiile turcești, erau în posesia mea, mi-au propus să le ofer acestui comitet ca să le pună în
p. 163 vînzare. | Acestora le-am răspuns că păstrez aceste lucruri, întîi ca să fie trimise la timpul oportun în Grecia, ca folositoare, și al doilea că se află la mine cu aprobarea celorlalte Eforii pentru despăgubirea mea, față de nenumăratele cheltuieli, făcute peste puterile mele, în folosul neamului.

Prea sfinții din comitet se adrezează printr-o anafora către guvernatorul Basarabiei, cerîndu-i să ordone poliției din Reni să mă silească să mă supun cererii lor.

Guvernatorul ordonă poliției să ia de la mine o dovadă scrisă prin care să arăt că lucrurile se află în siguranță și cu ce drept le rețin, ceea ce am făcut.

După aceasta am primit ordin de la prefectul Catacazis să mă prezint la Chișinău în fața lui, la care poruncă am fost nevoit să mă supun. Am venit
p. 164 la Chișinău și Catacazis mi-a spus | să mă duc să vorbesc cu membrii Comitetului, ceea ce am făcut-o. Am avut cu ei un șir de conversații lungi asupra acestor lucruri, ei căutînd să mă atragă de partea stăpînirii. Astfel întîrzierea mea la Chișinău, care era în detrimentul meu, m-a obligat să le răspund în scris astfel:

Sfinția voastră ați înaintat împotriva mea o anafora către excelența sa guvernatorul Basarabiei, generalul Inzov, prin care cereați să ordone să vi se dea lucrurile grecești ce se aflau la mine, adică pînze de corăbii, odgoane, ancore, tunuri și altele ca să le vindeți și sumele încasate să le adăugați la banii adunați. Excelența sa a binevoit să ordone a se face o listă a bunurilor, iar eu să arăt cu ce drept dețin aceste lucruri. Lista lucrurilor s-a făcut și a
p. 165 fost trimisă, iar eu am arătat că am un drept național binecuvîntat | ca să le rețin, și că le rețin pentru neamul nostru, pentru grecii din Grecia, și că dacă va ordona excelența sa, nu mă voi opune să le predau sfinției sale, după ce însă mai întîi mi se vor plăti toate sumele ce am de primit pentru cheltuielile făcute în folosul neamului.

Pe de altă parte, excelența sa domnul Catacazis m-a înștiințat apoi să vin aici și să mă prezint în fața excelenței sale, ceea ce am și făcut; el mi-a ordonat să mă prezint înaintea sfinției tale; mi-am făcut datoria și în conversația noastră v-am arătat ce este de făcut, precum am arătat și excelenței sale. Sfinția voastră aveți alte intenții decît am eu și doriți numai să primiți, dar nu și să dați. Am văzut că ați denaturat lucrurile și că se caută mijlocul ca să fiu

despuiat de drepturile ·əʇəɯ Mi-ați propus, fiindcă nu prea aveți timp și
ca să nu pierd și eu aici timpul meu, că veți numi în scris trei persoane care să
examineze socoteala și inventarul lucrărilor, | să cerceteze unele mărturii și să p166
raporteze către sfinția ta. Eu, ca grec cinstit, mi-am făcut datoria, și am cedat
numai ca să vă mulțumesc, și nu din obligație; iar după ce au trecut atîtea zile, nu
s-au văzut nici mărturii, nici altceva în legătură cu lucrurile scăpate și păstrate
la mine. De aceea prin prezenta mă adresez sfinției tale, și cer ca, fără întîrziere,
să mi se facă cunoscută în mod categoric părerea d-voastră și să-mi spuneți
de unde ați primit dreptul în legătură cu chestiunile naționale și doriți prin
forță să vă însușiți lucrurile? De asemenea, cine după aceasta va plăti suma ce
se va arăta însfîrșit că am de primit? În a cui socoteală vor fi trecute pagubele
și cheltuielile mele, pricinuite de șederea mea aici?

Dacă cineva [1] și-a închipuit că ar putea să-mi ia cu sila dreptul ce am asupra
acestor lucruri, care drept este cunoscut și de celelalte Eforii ale neamului,
crezînd că are această posibilitate, | deși nu are vreun drept mai mult din p.167
partea neamului pentru aceasta, eu cred că s-ar putea; însă trebuie să știe că
va trece multă vreme, căci există justiție care apără dreptatea.

Sfinția ta însă este rugată ca să nu mă mai țină în zadar aci, supunîndu-mă
la cheltuieli, și să nu lase să pătimească un patriot care a arătat într-adevăr
sentimentele lui cînd a trebuit, și să fie sigură că înșelăciunea nu va reuși
niciodată să întunece încă multă vreme adevărul.

Eforii de la Ismail au scris următoarele:

Scrisoarea d-voastră către domnul Xodilos de la Reni ne-a fost trimisă
chiar de el însuși; scopul vostru în sine este pentru binele obștesc și are un
caracter de binefacere. Lucrurile care sînt ale națiunii trebuie utilizate pentru
ajutorul celor săraci. Fiindcă însă la acest drept | nu se cuvine nici o explicație, p. 168
și fiindcă scopurile de binefacere nu pot pricinui pagubă unora, sau folos altora,
de aceea vă supunem următoarele.

Domnul A. Xodilos a muncit peste puterile sale în împrejurările grele
ale neamului, despre aceasta să judece oricare concetățean obiectiv, iar în situ-
ația tristă de acum el este chinuit și duce o viață de privațiuni, după cum poate
vedea clar oricine judecă cinstit lucrurile. El și-a cheltuit averea, ca și noi
pe ale noastre; călătoria forțată la Chișinău, cerută de niște compatrioți, este
nepotrivită,cînd el este împovărat de o numeroasă familie și lipsit de cele
necesare, și deci orice cheltuială este acum pentru el grea și o răsplată neaș-
teptată pentru toate luptele sale patriotice. | p. 169

Comitetul pentru răscumpărarea prizonierilor [2] nu voia să asculte așa ceva,
încît cu întîrzierea sa îmi aducea pagubă, știind că fără permisiunea guverna-

---

[1] Înțeleg pe guvernatorul Catacazis.

[2] Este interesant pentru istorie și vrednic de lăudat, dacă s-ar arăta numărul prizo-
nierilor greci răscumpărați prin contribuția acestui comitet. Așa să fie.

torului nu puteam să plec de la Chişinău; astfel am fost silit să cedez cererii lor. A trebuit să mă gîndesc şi mai departe, o dată ce purtam numele de eterist şi am fost conducător de revoluţionari. Astfel, cu foarte mare părere de rău primesc, la 15 martie 1823, să dau acestora scrisoarea de mai jos; aceasta era o lovitură pentru mine, deoarece vedeam zădărnicită dorinţa mea de a trimite lucrurile amintite în Grecia la momentul oportun.

Către Comitetul de răscumpărare a prizonierilor!

p. 170 În legătură cu cererea Comitetului, | adresată guvernatorului Basarabiei, generalul Inzov, cu privire la lucrurile ce se află la mine şi care sînt ale statului, care lucruri au fost inventariate de către poliţia locală şi lista lor a fost trimisă excelenţei sale, am onoare să invit Comitetul să ia în primire acele lucruri şi să le utilizeze pentru nevoile de acum ale neamului, cum va fi mai convenabil.

Lista lucrurilor

Douăzeci şi nouă pînze de diferite mărimi.

Patruzeci bucăţi frînghii.

Treisprezece odgoane mari.

Şaizeci puşti, treisprezece baionete, două butoaie praf de puşcă, cinci sute pistoale cu gloanţe, douăzeci de tunuri cu accesoriile lor, două mari bucăţi de fier şi două mici, cinci ancore mari cu lemnul lor, peste una mie ghiulele,
p. 171 din acelea adunate de mine, | rămase de la vizir cînd a fost bătut de Rumianţev în 1769, după cum am spus, şi alte lucruri pe care Dracus Reizis, originar din părţile Mării Negre, le cerea prin procuratorul său, sub motiv că ar fi fost coproprietar la unul din vasele turceşti.

Două bucăţi de pînză, douăsprezece frînghii, trei odgoane mari şi un odgon mic, cinci macarale, două ancore mari şi două tunuri mici.

Scrisoarea ce a fost trimisă către Comitet, după predarea lucrurilor.

Pe baza ordinelor excelenţei sale generalul Inzov [1] — ultimul ordin trimis la 4 aprilie, sub nr. 1772, către poliţia locală — am predat domnilor Varnalis şi Macridachis toate lucrurile eteriştilor ce se găseau la mine de la corăbii, precum şi muniţii, potrivit listei întocmite de poliţie, şi care listă a fost trimisă
p. 172 şi excelenţei sale. |

Fiindcă şi altădată, la 17 februarie trecut, am arătat Comitetului că, potrivit indicaţiilor date de celelalte Eforii, urma ca prin vînzarea acestor lucruri să fiu satisfăcut pentru cheltuielile ce făcusem pentru nevoile de atunci ale neamului, cu aprobarea conducătorilor din acea vreme, socot acum de

---

[1] Generosul şi filelenul guvernator al Basarabiei, Inzov, cunoscînd bine faptele mele, în timpul întîmplărilor de la Prut şi cu corăbiile turceşti, discutînd de multe ori despre acestea cu mine, n-a admis fără aprobarea mea de bună voie, să ordone ca să fie date lucrurile prea sfinţiţilor, adică pînă ce nu i s-a prezentat actul dat de mine de nevoie. Guvernatorul Basarabiei era de acord cu cei din Comitet.

datoria mea să rog Comitetul să aprobe să mi se trimită din partea sa o chitanță că a primit lucrurile amintite, fără să mi se dea un ban în contul celor cheltuite de mine în trecut.

Iată, notez mai departe toate cheltuielile care au fost plătite de mine, în legătură cu aceste lucruri, în afară de alte cheltuieli. Rog Comitetul să aprobe să mi se plătească din vînzarea acestor lucruri și să mă ușureze în situația grea în care mă aflu în urma celor întîmplate neamului nostru. Rog cu insistență să mi se aprobe grabnic cererea mea și semnez.

*Cheltuielile*

| | |
|---|---|
| 1821 | |
| Iunie 5. Cheltuială pentru obținerea aprobării ca să fie transportate de pe corăbiile turcești | gr. 450 |
| Cheltuieli de transport pentru toate | 133 |
| Marinarilor care au supravegheat aceasta | 55,30 |
| Cheltuieli pentru paza lor | 552 |
| Cheltuieli în procesul cu Dracos | 285 |
| Chiria pentru magazie, pînă cînd a fost preluată, de Comitet, 19 luni | 380 |
| groși | 1 855,30 |

adică două sute șaizeci și cinci taleri. | p.174

Ordinul dat de guvernator, tradus din rusește, avea următorul conținut:

4 aprilie 1823 Nr. 1772

Locțiitorul guvernatorului Basarabiei, generalul Inzov.

Comitetul, înființat din înalt ordin, pentru răscumpărarea prizonierilor greci, mă înștiințează că străinul căpitan[1] Constantin Dracos, după cum s-a văzut, a cerut carantinei din Reni să-i oprească un sfert din lucrurile luate din corăbii, și care lucruri, aflate la Atanasie Xodilos, după porunca mea din 20 ale lunii trecute, sub nr. 309, au fost reținute de poliția din Reni. De asemenea Comitetul revendică pentru el restul de trei sferturi din lucruri, care să fie date epitropilor săi Emanuil Varnalis și Constantin Macridachis, ca să le pună în vînzare, și suma rezultată s-o adauge la cea pentru răscumpărarea prizonierilor.

Apoi, Comitetul îmi scrie de asemenea că zisul Xodilos a arătat în scris că a dat de bună voie | lucrurile amintite, ca de pildă ancore, pînze, odgoane p.175 etc., spre folosul prizonierilor greci; de aceea Comitetul cere ca să dau ordin pentru ca lucrurile pomenite să fie predate persoanelor amintite pentru a fi trimise la Odesa spre vînzare.

---

[1] Acesta, avînd diferendul cu Xodilos, n-a cîștigat, deoarece atît cererea lui cît și mărturiile lui n-au fost adevărate și nereușind a recurs la acești prea sfinți, care nici n-au depus vreo trudă, nici n-au cheltuit ceva pentru aceste lucruri și care nici n-au vrut să audă că Xodilos a așteptat timp de doi ani prilejul să le trimită în Grecia, și de aceea nu le vindea, cînd le avea în stăpînirea sa. Deci, chestiunea principală a prea sfinților era să obțină de la generalul Inzov aprobarea ca Dracos să ia a patra parte, iar ei restul.

Deci, ordon poliției din Reni ca, dacă zisul Dracos n-a primit în mod pașnic a patra parte ce i se cuvine din acele lucruri, atunci potrivit ordinului meu primit, să depună jurămînt opt oameni că într-adevăr cunosc că această parte i se cuvine lui, şi să i se dea.

Iar celelalte trei părți, din acele lucruri, pe care le-a oferit de bună voie
p.176 Xodilos, să fie date zişilor epitropi, spre folosul prizonierilor greci. |

Dacă însă printre aceste lucruri se vor găsi tunuri, puşti, săbii etc. să nu fie trimise pe mare la Odesa, ci să rămînă la Reni, sub supravegherea poliției, care îmi va aduce la cunoştinţă îndeplinirea ordinului meu, trimițîndu-mi şi lista lucrurilor primite de la Xodilos.

Astfel au fost primite de Comitetul amintit lucrurile care au fost salvate de mine şi care au fost trimise şi vîndute la licitație la Odesa, fără să se gîndească la ruşine.

Două mari tunuri, de 18 litri, pe care n-au putut sau n-au vrut să le ridice,
p.177 se găsesc ca o mărturie pînă astăzi la poarta casei mele din Reni, | cu însemnarea: « tunuri de ale eteriştilor».

La toate cele făcute de prea sfințiții ca să mărească suma pentru răscumpărarea prizonierilor, şi chiar prin lucrurile ce aparțin neamului nostru, eu nu am puterea să judec fapta lor dacă este lăudabilă, deoarece permisiunea ce au obținut, prin înalt ordin, era să ceară ajutor de la oameni iubitori de Hristos şi fileleni. Eu însă un lucru ştiu, că ei au luat acele lucruri de la mine şi că nu mi-au dat o adeverință de primire. Este sigur că nici un prizonier grec n-a tras folos de pe urma acestor lucruri, şi sînt sigur că negustorul italian, care le-a cumpărat şi le-a transportat în Europa, a cîştigat din vînzarea lor
p.178 cît nu se gîndea !

p.179 Cîteva scrisori referitoare la cele spuse mai sus.

p.181 Eforii din Iaşi — Serafim din mănăstirea Trei Ierarhi, Lucas din mănăstirea Floreşti, P. Dioghenidis, Fotios Iliadis — au scris la 31 martie 1821:

Domnilor iubitori de neam, efori or ai Eteriei din Reni.

După plecarea principelui Ipsilanti de pe pămîntul Moldovei, moldovenii au acționat în multe feluri şi în mai multe chipuri împotriva Eteriei şi chiar împotriva domnitorului M. Suțu. În acest interval de timp, consulul rus din Bucureşti, A. Pini, nemulțumit, poate, de intrarea lui Ipsilanti în Țara Romînească, a plecat de acolo. În acelaşi timp a făcut la fel şi consulul rus din Iaşi, A. Pisani, după ce mai întîi făcuse cunoscut printr-o notă domnitorului Mol-
p.182 dovei | nemulțumirea lui pentru acțiunea principelui Ipsilanti. După aceasta au plecat din Iaşi şi boierii moldoveni, care cu cîteva zile înainte au avut între ei certuri şi schimburi de cuvinte pentru nişte impozite de ale lor, mergînd, unii la carantina Sculeni, iar cei mai mulți în provinciile Moldovei. Ei au semănat în țară zîzanii întărîtătoare, au insuflat frică locuitorilor şi au tulburat totul, atît înlăuntrul Iaşului, cît şi în afară, încît oamenii săraci fugeau în toate

direcțiile, fără să știe adevăratele motive pe care le-au întrebuințat boierii lor
patrioți de s-a ajuns ca toată lumea să poarte arme. În sfîrșit, domnitorul
Moldovei, M. Suțu, fiind neliniștit pe tronul său domnesc pentru mai multe
motive, a hotărît alaltăieri să plece, de asemenea și subsemnații. Deci ieri, un | p.183
corp, format din aproximativ trei sute soldați greci, porni spre Țara Romînească,
pe jumătate pregătiți, așa cum se afla, fără să mai rămînă la Iași nici măcar
un soldat grec, afară numai de cîțiva care se plimbau fără rost în provincii
și care primiră un termen de șapte zile ca să plece. Domnitorul, cu întreaga
lui familie, a intrat ieri aici în carantină; și noi am urmat pilda domnitorului,
și deja sîntem supuși la curățenie. Fraților, plecarea noastră să nu vă facă
să pierdeți curajul; lucrurile neînțelese să le lăsăm să ni le arate timpul; voi
să luați hotărîri vitejești în ceea ce aveți de făcut, și să persistați.

Pe toți acei concetățeni, care vor să meargă la tabără, trimiteți-i cu tot
echipamentul lor, și dacă se poate călări, fiindcă la Iași nu mai e posibil să
se pregătească nici unul. Mulți din Iași | au pornit cu totul neînarmați, vă puteți p.184
închipui ce lipsă este. Ieri, cînd noi am venit la carantină, ne-a însoțit tot corpul
de soldați amintit pînă aici; în același timp au apucat și au trecut de aici două-
zeci și patru tineri soldați toți înarmați, dar fără cai, care s-au unit cu grosul
corpului. Deși e rău fără cai, i-am trimis direct la tabără. Astăzi au mai venit
încă zece tineri ca să treacă în partea opusă, la Sculeni. Aceștia vor fi trimiși
cu căruțe în Țara Romînească, travestiți în negustori; trecerea lor este cu
totul liberă. Ei ne-au spus că vor veni și alți mulți, pe care îi vom trimite tot
în felul acesta. Să vie cîți vor să treacă; fără echipament însă să nu vie nimeni,
mai bine să se odihnească acolo unde sînt. Principele, fraților, ne cere bani; oastea
crescînd | zi de zi, el are foarte mare nevoie de bani în numerar și muniții. Trebuie p.185
să venim în ajutorul lui. În numele lui Dumnezeu, întrebuințați toate mijloacele
ca să ne procurați bani destui ca să-i trimitem cît mai repede, pe calea pe
care o știm noi mai sigură. Casa noastră are destui bani, dar toți banii sînt
în hîrtie, și numai domnul știe cînd vor fi încasați. Cu sufletul în dinți așteptăm
să auzim cu prima voastră scrisoare vreo noutate din părțile de jos ca să ne
bucurăm. Vă repetăm să nu cumva să ne trimiteți soldați neînarmați. Trecerea
lor o vom face în mod liber și să nu se codească nimeni; fiecare să aibă și gloanțe
cu el. Să dați atenție la toate cele scrise de noi și să executați toate cu iuțeală. | p.186

Frate domnule A. Xodilos, salutare!

Profesorul Macris 5 mai, după lupta de la Galați.

Scrisoarea ta către noi, din 2 c., a fost foarte bine scrisă și foarte reușită
ca să fie citită publicului și să-l entuziasmeze. Deci am citit-o multora și în
toate orașele Rusiei, unde se află greci, am trimis copii pe care le-am însoțit
cu scrisori din partea noastră. Fiindcă te-am cunoscut foarte capabil, nu numai
capabil în acțiuni, ci și în descrieri, de aceea credem că nu este prea mare povară
pentru tine, cînd îți cerem și o altă scrisoare în felul următor.

Sincerul şi înflăcăratul patriot domnul Iacovachi Rizos ne spune că este bine şi util neamului să se publice prin ziare lupta de la Galaţi, şi că el îşi ia
p. 187 osteneala să compună descrierea. Ca să fie | scrisă cu spirit politic şi militar, avem nevoie de ajutorul tău, şi te rugăm să studiezi bine şi să ne dai o expunere amănunţită, fără cea mai mică exagerare sau lipsă [1] (fiindcă acestea unde şi cum trebuie, le judecăm noi aci), despre toate cele petrecute; numărul exact, dacă este posibil, şi al duşmanilor şi alor noştri, cîtă cavalerie a fost dintr-o parte şi din cealaltă, cîtă infanterie a fost, marina, poziţia din punct de vedere topografic alor noştri, locurile pe unde s-a dat năvala, numărul şi mărimea tunurilor, numărul celor căzuţi dintr-o parte şi din cealaltă, vitejiile fiecăruia dintre ai noştri, şi ce mai socotiţi necesar şi vei putea să afli. Toate acestea le cerem de la neobosita şi greceasca ta inimă şi sîntem plini de speranţă că în curînd vom vedea dorinţa noastră îndeplinită, fiind de folos tuturor, căci,
p. 188 după cum am zis, | vrem să le facem cunoscute pentru totdeauna prin ziarele libere ale Europei, dacă cele asuprite nu le vor primi.

Însă te rugăm iarăşi să fie adevărul curat.

Dau mai jos două scrisori ale compatriotului meu Camarinos, care mi-au căzut în mînă după uciderea lui, ca să arăt altfel părerile lui.

Către Gheorghe Papadopol, la Ismail

Galaţi, 29 octombrie 1820

Ieri am sosit la Galaţi cu gîndul să pornesc de aici spre patrie, fiindcă şi « partida» (?) va pleca peste şapte-opt zile. M-am pregătit să viu la carantină să vă văd pentru ultima dată în părţile acestea, dar, spre nenorocirea mea,
p. 189 sănătatea mea | a fost puţin zdruncinată şi, din cauza timpului rău, am rămas aici. Trimit pe omul meu ca să mă informeze de sănătatea voastră, mult dorită. Cred că Mihalidis a pornit spre Constantinopol; ce aţi făcut însă nu am idee. Sper că, dacă în oraşele necunoscute pe unde am trecut, toţi au căutat să ajute după dorinţa şi puterea lor, cu atît mai mult în oraşele unde se aflau patrioţi înflăcăraţi şi cunoscuţi, a căror hărnicie, prin îndemnarea lor ar putea da speranţe mai bune. Deci înştiinţaţi-mă şi pe mine, de cele făptuite de d-voastră, pentru a mă bucura şi eu şi dacă Miha'idis, precum îi scriam, a pornit şi nu aţi avut timpul necesar să-i daţi bani, sper că pînă joia viitoare să-mi trimiteţi tot ce veţi putea aduna ca să nu rămînă opera noastră neglijată şi să meargă în zadar
p. 190 sîrguinţa noastră vrednică de admirat. |

A aceluiaşi, 5 noiembrie 1820

Ieri am primit scrisoarea d-voastră, trimisă pe ziua de 3 şi m-am bucurat mult de buna d-voastră sănătate, dar m-am întristat amarnic de nepăsarea locuitorilor din Ismail, care sînt socotiţi ca iubitori de neam, faţă de contribuţia

---

[1] Acest lucru am urmat în expunerea mea de faţă, care e scrisă simplu şi bazată pe adevăr.

sfîntă pe care trebuie s-o dăm către patrie. Socot, domnule, că iubirea de neam ca să se arate are mijloacele ei. Pînă în prezent n-am văzut măcar un dar din partea lor oferit concetățenilor care se ocupă cu stringerea ofrandelor, precum au făcut locuitorii altor orașe. Nu mi se cuvine mie să dau îndemnuri, deoarece rezultatul ar fi putut să-i înțepe la inimă pe cei care se laudă că ar fi iubitori de neam. D-voastră mi-ați spus că la Odesa s-a adunat o sumă de zece mii groși. Acum aflu că ei se îndeletnicesc cu comerțul grînelor și sînt foarte ocupați; socot că dacă ar fi hotărîre și dorință, s-ar ușura totul, mai ales acele lucruri nu tocmai mari dar în acest timp noi ne certăm pentru cinste | și dragoste p.191
față de patrie. V-ați convins că profesorii au trecut, și alții se vor mai duce. Trebuie să se clădească o școală, dar și cei care o vor clădi, lucrează numai cînd sînt plătiți. Trebuie deci ca fiecare din noi să contribuie, cu cît poate în prezent; iar dacă dorește să dea o sumă mai mare, atunci să ceară un termen, pentru ca să nu se întîmple casei școalei să nu-și recupereze nici măcar cheltuielile ce a făcut cerîndu-vă ajutorul!

Nu descurajați, frate, pe patrioții noștri, ci acționați și suportați greutățile pentru aceștia, pentru ca și ei să cunoască pe apărătorii lor. Trimiteți banii către domnul Kiriacos Kumbaris din Constantinopol, căruia i-am mai trimis ca să-i transmită mai departe pe calea ce i s-a făcut cunoscută.

Scrisoarea ta am primit-o și să fii liniștit; la momentul trebuincios vei primi și aprobarea domnilor. La Constantinopol să-mi scrii prin zisul Kumbaris și tot prin | el vei primi răspunsul meu. Să te arăți, precum gîndesc, prieten p.192
al domnitorului, prin fapte, și singur, la timpul oportun, vei simți plăcerea strădaniilor tale.

La 4 aprilie 1821 P. A. Anagnostopulos a scris din Chișinău:

Prea dorite frate domnule At. Xodilos!

Fără introducere îți spun numai adevărul curat, că atît din prezentarea fratelui comun, domnul Xanthos, cît și din cele scrise de dumneata, m-am informat de zelul tău nobil pentru patrie. Totuși, erau necesare unele lucruri sigure pentru combaterea acelor care utilizează clevetirea împotriva virtuții, cu toate că adevărul totdeauna domnește. Rog, să spuneți domnului And. Sfaelos, dacă vine des pe la carantină, după ce îi veți da scrisoarea alăturată, să-mi răspundă fără cea mai mică întîrziere cum va primi scrisoarea mea, fiindcă aștept cu nerăbdare răspunsul la cele ce îi scriu. Dacă doriți puteți | p.193
să-l întrebați și să vă spună, pentru ca să nu scriți despre aceleași lucruri. Eforii din Iași ne întreabă dacă aci se află cineva, care să treacă la conducerea flotilei de pe Prut. Generalisimul a numit pe Ant. Tzunis, dar fiindcă acesta plecase în altă parte, înainte de a primi scrisoarea șefului, întreabă dacă pînă astăzi a fost numit altcineva, iar în caz că nu, dacă poate să fie numit altcineva și cine, și că pentru aceasta doresc să fie informați. Rog să-mi dați știri despre

toate cele ce vă scriu, fără amînare şi întîrziere, pe aceeaşi cale, pe care vă scriu şi eu astăzi. Sărută din partea mea pe toţi prietenii de acolo. Domnul Xanthos a fost la Odesa, şi poate poimîine, precum îmi scrie, să se întoarcă. Să mă iertaţi, sînt prea ameţit, nu mai pot să lungesc scrisoarea.

Moldovenii se poartă foarte rău cu noi. Domnitorul este la carantină, m-am întîlnit cu dînsul; s-a justificat şi într-adevăr a avut dreptate.

Termin şi vă sărut frăţeşte.

p. 197 JURĂMÎNTUL

În faţa nevăzutului şi adevăratului Dumnezeu, pe care îl iubesc şi îl ador din tot sufletul meu şi din toată puterea mea, jur că voi fi credincios Eteriei prietenilor întru totul, în tot timpul vieţii mele nu voi spune, descoperi sau da să înţeleagă nimănui, nici duhovnicului, nici rudelor mele, nici prietenilor mei, nici unul din semnele ei, sau cuvintele ei, sau că eu sînt membru al ei.

Jur că voi fi credincios sfintei noastre religii, evlavios în cele sfinte (fără să dispreţuiesc religiile străine). Voi fi atent în purtarea mea ca să fie cinstită şi virtuoasă întru totul, voi iubi pe aproapele meu, voi fi credincios faţă de
p. 198 prietenii mei şi în bune relaţii cu toţi ai neamului nostru şi cu acei care îl ajută. |

Jur că voi fi întotdeauna ascultător comandantului meu, sau locţiitorului său, în lipsa lui, sau acelei persoane căreia mi se va ordona să ascult; nu voi servi pe nimeni fără aprobarea comandantului sau a conducerii şi voi înceta să-l mai servesc îndată ce voi primi ordin.

Jur că nu voi spune nimănui cine m-a primit în Eterie, şi nici nu voi întreba pe altcineva de aceasta; nu voi întrebuinţa forţa ca să cunosc dacă un concetăţean este frate. Voi iubi pe duşmanul meu şi îl voi ierta, chiar dacă mi-a făcut rău, după ce voi afla că este frate în Eterie. De asemenea n-o să-mi pară rău să pedepsesc sau chiar să ucid pe un călcător de jurămînt, sau un duşman al Eteriei, oricare va fi el, cînd voi primi o astfel de poruncă. Dacă voi fi trimis de şeful meu, sau de un alt frate al meu, cu scrisori sau bani ai Eteriei către
p. 199 altă persoană, sau mi se vor da spre păstrare, voi face potrivit ordinului primit. |

Jur că voi căuta să fiu sănătos în tot trupul meu, nu voi da niciodată exemplu rău de beţie, de joc de cărţi şi de alte defecte josnice fraţilor noştri, celor în grad mai mic şi concetăţenilor noştri. Ori de cîte ori voi fi pedepsit pentru aceste sau alte lucruri de către şeful meu sau de conducere, voi suporta pedeapsa cu toată supunerea.

Jur că nu voi acorda nimănui gradul de « devotat », şi pe toţi « fraţii de cruce » ce-i primesc în Eterie, îi voi cerceta cu atenţie în ce priveşte purtarea şi ideile lor, voi păstra întotdeauna în scris numele lor, locul de naştere, vîrsta şi ocupaţia lor şi le voi transmite şefului meu; mă voi purta cu ei potrivit ordinelor primite. Nu voi primi niciodată un frate de cruce de alt neam, şi
p. 200 nici oameni lipsiţi de cinste şi de bună purtare şi cu | vicii josnice.

Jur că voi iubi totdeauna din tot sufletul patria mea şi pe concetăţenii mei, voi dispreţui viaţa pentru binele lor, voi ajuta pe tovarăşii mei cu toată puterea mea şi posibilităţile mele, voi urî veşnic pe tiranii noştri şi pe acei cu aceleaşi idei cu ei, persecutîndu-i cu toate puterile mele.

Jur că voi spune adevărul la tot ce voi fi întrebat de acela care mă va iniţia.

### Spovedanie

1. Ai fost urmărit vreodată de tiranii noştri, sau de altcineva şi pentru care cauză?

2. Ai vreun bun prieten, sau vreun mare duşman, şi cine este?

3. Cunoşti vreun mare secret politic sau vreo descoperire secretă, sau vreun lucru important şi care este?

4. Ai vreo specială înclinaţie, sau cunoşti vreun meşteşug? Care? | p. 201

### Iniţiere

Aduc ca martor ochiul care nu greşeşte al creatorului căruia nici o cugetare şi dorinţă a noastră nu-i este ascunsă, că, dorind învierea nenorocitei noastre patrii şi a nefericitului nostru neam, intru ca membru în această societate, şi că iniţierea mea se face fără să fiu îndemnat de vreun alt motiv, ci numai din adevărat patriotism, că am dat jurămîntul în deplină libertate de voinţă, fiind sănătos, atît mintal cît şi trupeşte, care jurămînt promit, ca un om cinstit, şi jur în numele prea sfînt al lui Dumnezeu, să-l respect întocmai; iar dacă vreodată voi uita promisiunea mea şi nu mă voi purta ca un credincios patriot şi cu adevărat iniţiat, atunci las corpul meu să fie supus tuturor chinurilor şi nenorocirilor acestei vieţi trecătoare şi să primească moartea cea mai crudă şi necinstită, | să nu se bucure de înmormîntare şi binecuvîntarea sfintei noastre p. 202
biserici, ci să fie dat hrană fiarelor sălbatice şi păsărilor. Las sufletul meu, pentru veşnică pedeapsă, în mîinile demonilor, duşmani ai adevăratului Dumnezeu şi ai sfintei noastre credinţe, şi numele meu să fie blestemat ca şi numele lui Cain şi Iuda.

Deci, tu frate, primeşte iniţierea mea, pe care o prezint acum pentru totdeauna neamului nostru pentru eliberarea lui. Mă supun ordinelor acestei conduceri secrete şi necunoscute a Eteriei cu mîinile mele, cu picioarele, cu limba, cu tot corpul, sufletul şi averea mea, cît timp se află sufletul în corpul meu şi primeşte-mă drept un frate iniţiat cu acest legămînt sfînt.

### Te primesc

Cunoscînd zelul meu cel înflăcărat pentru orice faptă bună pentru norocita noastră patrie, şi | hotărîrea mea, confirmă şi garantează pentru iniţierea p. 203
mea ...... Confirm şi garantez ......

Cel care l-a iniţiat îi explică semnele recomandaţilor şi al preoţilor, ca să cunoască pe tovarăşii săi, şi îi înmînează diploma sa.

# ÎNSEMNAREA AUTENTICĂ A COLONELULUI PRINŢUL GH. CANTACUZINO

DESPRE

# ÎNCEPUTURILE ŞI ACŢIUNEA ETERIEI ÎN PRINCIPATELE ROMÎNE[1]

Quand le Princes George Cantacuzène fut reçu dans l'Etherya (en 1820) société secrète pour la libération de la Grèce ...[2] fit voir ...[2] organisée depuis nombre d'années par des personnes qui jouissaient de la considération publique et soutenue par un cercle ...[2] Désirand comme tout grec voir un jour sa patrie libérée, il donna l'engagement de se rendre au premier appel de la Nation.

Bientôt le Prince Alexandre Ypsilanty, général de Russie en activité de souverain, arriva de St. Pétersbourg à Odessa et se déclara représentant des chefs de l'Etherya; il appuya son droit à ce titre en assurant que S.M.L'E. avoit donné son adhésion dans trois conférences à ce sujet au jardin de Cassinno[3]. [Il] se trouve à cette persuasion, à laquelle le caractère du personnage, le lieu où il se trouvait, donnoient tant de poid |, se joignoient les considérations suivantes: c'étoit en Russie, qu'un général russe, jouissant particulièrement de la bienveillance de S.M. déclaroit à tous les Grecs, pour ainsi dire publiquement, que L'E. de Russie appuyoit ses démarches, et comptait secourir ouvertement les Grecs dès qu'ils se seraient acquis un foyer dans leur patrie. C'était comme | dans la plus parfaite sécurité qu'il exhibait en différents temps les lettres, qui annonçoient que la Bulgarie avoit 13/m hommes sous les armes, la Servie étoit en
p. 1 révolte, la Valachie redemandoit ses droits, la Morée et les Isles prêtes à lever

[1] Pe prima foaie a manuscrisului se află următoarea notă în limba rusă scrisă de I.P. Liprandi: „Însemnarea autentică a colonelului, prinţul Gh. Cantacuzino, despre începuturile şi acţiunea Eteriei în Principatele romîne etc. scrisă pentru colonelul [I.P.] Liprandi în anul 1828".

[2] Indescifrabil.

[3] Clubul nobilimii din Chişinău.

l'étendard de la liberté, les Capitaines grecs qui combattoient sous Ali Pacha, agissant d'après le même principe. Constantinople sur le point de devenir la proie des flammes et un même signal, en livrant tophâna, Galata et Tersanné au pouvoir des Grecs, devoit faire agir tous ces points ensemble et dans un même temps. Les doutes du P[rince] Georges Cantacuzène ont dû disparaitre et faire place à la croyance qu'une si grande mais si juste entreprise vaincroit les nombreux obstacles, qui pendant longtemps n'en avoient fait qu'une chimère. Quel est le Grec, bercé de ce doux espoir qui auroit pû se refuser à la conviction qu'une organisation qui embrassoit de si vastes projets à la fois, ne s'etayèe de la puissance de la Russie, et quel est le patriote imbu de ce principe qui
p. 2 auroit hésité encore à se donner à sa patrie. |

Le Prince Cantacuzène pouvait-il ne pas croire à un ami, qui comblé des faveurs de S. M., honoré de Sa bienveillance, se présentoit comme chef exécuteur d'une entreprise qui avoit pour but l'amélioration du sort de ses compatriotes et la libération de sa patrie. Il pouvoit d'autant moins refuser sa croyance au P[rince] A. Ypsilanty, que nous voyons par l'histoire, que ce n'eût pas été pour la première fois, que la Russie se seroit mêlée des affaires de la Grèce, étoit-il d'ailleur sensé de supposer que le Prince Ypsilanty, qui n'avoit qu'à se flatter des bontés de son souverain pût se décider à la compromettre aux yeux d'une malheureuse nation, et voudroit sacrifier cette dernière à sa propre ambition.

Avant d'entrer dans le détail des événements il faut donner une idée de l'Etherya, premier moteur du soulèvement de la Grèce, et cause majeure des erreurs dans lesquelles sont tombés plusieurs membres et des inconséquences qui en ont été la suite inévitable.

Cette société a dû être pour le prince Georges Cantacuzène, ce qu'elle était pour tout Grec qui ne prenait pas une part active aux affaires. Son but
p. 3 semblait sacré, il tendait à donner de l'union à la masse, à mettre | de l'accord à toutes les entreprises, en un mot, elle devoit faire d'une foule de Grecs dispersés, tous mûs par le même sentiment, mais séparés par les lieux et sous l'influence de plusieurs gouvernements, une assemblée de frères, organisés d'après des lois bien vues, obéissant à une hiérarchie d'autorités bien ordonnée et prêts, quoique séparés, à marcher au premier signal vers un but et d'après un ordre régénérateur qui seul pouvait obéir à leur faiblesse.

Depuis l'arrivée du P[rince] A. Ypsilanty à Odessa, le P[rince] Georges Cantacuzène lui demandant des éclaircissements sur la fondation de cette société, et comment il en était devenu le chef et le P[rince] A. Ypsilanty lui donna les renseignements suivants.

En 1816, quelques individus de basse extraction se décidèrent d'établir une Société patriotique dans le genre de la maçonnerie, que la superstition et la fâcheuse prévention dans lesquels se trouvaient les Grecs, et surtout ceux de la Morée, de l'Epire et de la Thessalie, les empêchait d'adopter. Ils

y firent donc des changements, la qualifièrent simplement du | nom d'Ethe- p. 4
rya (société) et envoyèrent de toutes parts des missionnaires faisant à croire à tous les nouveaux reçus, qu'à la tête de cette secte figuraient, comme fondateurs, S.M.L'E. de Russie, comme chef le C-te Capo d'Istria et comme membres plusieurs personnes des premières familles et quelques archevêques, les missionnaires ou propagateurs de cette société eurent peu de peine à atteindre le but qu'ils se proposaient. Il leur fut d'autant plus aisé d'entraîner les esprits et d'acquérir des prosélytes, qu'ils s'appuyoient d'un grand nom et de la plus juste des causes. Riga, cet homme, pour leur malheur trop tôt ravi aux Grecs, mais dont le souvenir est puissant dans leurs cœurs, devint le principe moteur de toutes les actions. Ses compatriotes n'ignoraient pas qu'il s'étoit occupé toute sa vie d'une Ethcrie tendant à la délivrance de sa malheureuse patrie. Il existoit encore des membres de cette société; lorsque les fauteurs de l'Etheria actuelle commencèrent leurs sourdes menées, les séduisirent en leur faisant pressentir qu'ils suivaient le plan de Riga, et tâchèrent de rallier à leur parti la masse des Grecs qui | conservait pour cet homme p. 5
une juste vénération. Cette société n'a été envisagée par les patriotes que comme un moyen de se délivrer du joug accablant des Turcs. Elle n'étendoit pas ses vues sur le gouvernement à venir et ne portrait aucune empreinte de ce démagogisme outré qui a exercé de si grands ravages en Europe et qui alarment la simplicité religieuse des Grecs lui aurait fait manquer indubitablement son but. — Tant qu'il n'y eut que peu d'initiés, les chefs de l'Etherya ramassoient de l'argent des nouveaux reçus, étoient absolument inconnus à tous les frères et tout alloit d'après leurs désirs, mais bientôt le nombre des apôtres augmenta prodigieusement, parmi ces derniers il se trouva de bons patriotes, qui jugeaient qu'une telle société, au cas où elle serait véritablement guidée par ceux qu'on désignoit, pourrait amener un heureux changement au sort de la Grèce, mais dans l'hypothèse contraire, si ce n'était que l'invention de quelques spéculateurs (comme les suites malheureusement l'ont prouvé) et que son existence parvienne à la connaissance de la Porte, elle ne pourra qu'occasionner la perte des Grecs.
— Les frères | commencèrent à suivre la marche des affaires de l'Etherya, p. 6
envoyèrent plusieurs personnes en Russie pour tâcher de pénétrer le secret et, depuis, une sorte de méfiance sembla se répandre parmi les prosélytes. C'est alors qu'on vit arriver en Russie des députés des Souliotes et des habitants de différentes parties de la Grèce qui s'efforcèrent d'avoir quelques prétextes pour voir le C-te Capo d'Istria et s'assurer si véritablement la Grèce pouvoit compter sur la protection de la Russie. Les chefs de l'Etherya s'apercevant, mais trop tard, qu'il n'étoit plus en leur pouvoir de contenir les choses et qu'ils risquaient tôt ou tard d'être démasqués, et forcés de rendre compte de toute leur conduite, des sommes qu'ils avaient dépensées et même de différents meurtres qui s'étoient commis au nom de la vénérable autorité (que les Grecs supposoient être des Grecs distingués comme nous l'avons dit plus haut),

se décidèrent de confier le suprème pouvoir de l'Etherya à un homme marquant et par son rang et par la considération dont il jouissait, tenu pour dérouter ceux qui voulaient dévoiler le commencement de cette société, que pour tromper
p. 7 par le caractère du personnage | les frères et se mettre eux-mêmes à l'écart en faisant tomber toute la responsabillité sur celui qu'ils auraient choisi. — C'est alors qu'ils envoyèrent à St. Pétersbourg un de leurs confrères Xanthos, marchand d'Ismail, pour tacher d'engager le C-te Capo d'Istria a se déclarer représentant des chefs de l'Etherya et de la nation avec un plein pouvoir d'agir comme tel sur la société. Le Prince Alexandre Ypsilanty assuroit que le C-te ayant refusé de recevoir ce titre, disant qu'étant ministre de S.M.L'E. de Russie, il ne pouvait l'accepter sans le compromettre, Xanthos s'adressa à lui P. I. en exposant que s'il ne consentoit pas à devenir le représentant de l'Etherya et de la nation, les membres de cette société s'étant prodigieusement augmentés, l'enthousiasme et le désir de s'affranchir du joug des Turcs ayant embrasé les têtes de tous les habitants de la Grèce, il étoit impossible d'en arrêter l'explosion et que la nation, alors, n'ayant point de chef finiroit par être la victime des dissensions intestines et des Turcs, il le conjura donc au nom des principaux membres de la Grèce dont il lui remit les pleins pouvoirs, de se mettre à la tête de cette
p. 8 société, pour sauver la patrie | d'une perte inévitable. Le prince Alexandre Ypsilanty ne voulut accepter qu'avec l'assentiment de S.M.L'E. — ce n'est qu'après avoir reçu cet assentiment, comme il est dit plus haut, et éclairé par les conseils du Comte Capo d'Istria qu'il accepta le titre de représentant de la nation et que revêtu de ses pleins pouvoirs il vint à Odessa agir en conséquence.

Tel était le point de vue sous lequel on envisageoit l'Etherya lorsque le prélude de ces événements eut lieu. Disons quelque chose sur l'influence qu'elle devoit exercer sur la nation grecque. Elle devoit croire que le Prince Ypsilanty s'était mis à la tête de cette entreprise

1° avec le consentement de S.M.L'E. de Russie

2° que c'était d'après les pleins pouvoirs des chefs de l'Etherya (suposant toujours des personnes distinguées dont il fut mention) et d'après l'nvitation de tous les notables de la Morée, des Isles, de la Thessalie et des capitaines de l'Epire.

3° qu'il y avoit déjà plus de 80/m etherystes et Grecs armés et prêts à se déclarer.

4° que m-r Brancovano et plusieurs boyards de Valachie sollicitoient la protection du P[rince] A. Ypsilanty comme représentant de l'Etherya
p. 9 pour réclamer leurs anciens droits |

5° que la révolution de Théodore en Valachie étoit fomentée par ordre et combinoisons de la société.

6° qu'il y avoit des fortes sommes dans la caisse à Constantinople et à Smyrne

7° que dès que le signal seroit donné tous les frères s'étoient engagés, chaqun d'après sa fortune d'en fondre une partie dans la caisse nationale.
8° qu'on avoit fait déjà acquisition d'une grande quantité d'armes, de canons, de sabres et d'amunitions militaires.
9° qu'assitôt que les Grecs se seroient déclarés, les troupes russes passeroient la frontière — et viendroient à leur secour.

Le plan du P[rince] A. Ypsilanty avoit été à Odessa et même à Kichnew de s'embarquer pour la Morée, d'où toutes les opérations devoient commencer et le concours des évidences lui ont fait renoncer à ce dessein. Les fauses notions que les apôtres de l'Etherya lui communiquèrent, les assurances réitérées, que la Bulgarie et la Servie étoient prêtes à prendre les armes, des lettres des éphores de Constantinople, qui le pressoient de commencer sa diversion par la Moldo-Valachie, l'y décidèrent | — et malheureusement il donna trop tôt p. 10
l'éveil à l'ennemi.

En prêtant attention à tout ce qui a été dit plus haut, il faut savoir que la patrie n'avoit pris jusqu'alors aucune part à ce qu'on méditoit pour elle. Des gens mûs par un sordide intérêt, n'ayant d'autre prévoyence ni d'autre but que d'amasser des trésors aux dépens de ceux qu'ils dupoient, la Grèce impassible aux événements parcequ'elle n'en étoit pas instruite, sans ressources pour le présent, n'ayant pas même les munitions militaires nécessaires pour faire face au premier coup de main, se réveillant brusquement au bruit du massacre de ses fils — voilà ce que nous avons vu ! — Si elle a pris les armes, ce ne fut que pour sa défense. Menacée par un ennemi terrible, implacable, elle n'a plus été animée que par un sentiment, celui de sa conservation et c'est bien injustement qu'on l'accuse d'avoir imprudemment provoqué un ennemi, qu'elle avoit tant de raisons de redouter.

La Révolution de la Grèce n'est qu'accidentelle, la nation n'a pas songé à prendre les armes contre les Turcs, ne s'abusant pas sur ses forces et loin de se dissimuler toutes les difficultés d'une | pareille entreprise, elle savoit que, p. 11
seule, il n'était pas en son pouvoir d'y réussir et que la moindre démarche inconsidérée pouvoit la conduire à la perte. Quelques individus ont établi l'Etherya, est-ce pour le bien de la patrie, ou par esprit de spéculation? La suite nous l'a prouvé ! On faisoit à croire que tous les primats de la Grèce et plus de 80/m h. y tenoient, tandis que ce n'est que depuis l'admission du P[rince] A. Y. que la plus grande partie des frères furent reçus en Morée, dans les Isles, en Epire, en Thessalie et même en Russie. Nous voyons encore une grande partie des villages grecs étant dans la plus parfaite ignorance sur le but et les résultats de cette entreprise, ne savoir pas encor pourquoi on se bat et qu'est-ce qui a amené cette crise en Grèce, et s'ils prennent les armes ce n'est que pour défendre leur vie, leur femmes et leurs enfants, des Turcs, qui massacrent indistinctement tout ce qui tient à la nation. De là le manque d'ensemble,

p. 12 de soumission, d'absolu de ... [1] de tout principe administratif et l'anarchie qui en est le résultat. De là, chaque partie ou district se soulevant pour sa défense et non | pour la cause commune (n'ayant pas connaissance de l'Etherya et de son but) et guidée par elle même, ne veut se soumettre à personne. Il n'est que trop évident que la révolution par son principe n'a pas été nationale, mais que les suites funestes et la sphère d'agitation dans laquelle elle a été lancée, en ont seules forcèment fait une guerre patriotique; cependant on ne peut pas se dissimuler que le souvenir amer de tant de siècles d'esclavage, l'affreuse tyrannie des Turcs et l'oppression insurmontable que toutes les branches administratives faisoient peser sur les malheureux Grecs, y entrèrent aussi pour beaucoup.

Nous voyons aussi combien peu l'organisation de cette crise avoit occupé ses auteurs c'est au point que si les Turcs n'avoient été obligés de porter toute leur attention sur la Moldo-Valachie, dans la supposition que le coup partoit de la Russie et qu'au lieu de rougir le poignard de la vengeance du sang des malheureux habitants de Constantinople, ils eussent dirigé quelques forces sur le Péloponèse, c'en étoit fait de la Grèce, car la plus grande partie des habi-
p. 13 tants, on pourrai même dire tous, étaient plongés comme | on l'a vu, dans la plus grande ignorance et ces pays étoient dépourvus des armes et munitions nécessaires à leur défense — à quoi donc les chefs de l'Etherya s'étaient-ils occupés, et où se trouvoient les 80/m etherystes prêts à tout événement? On peut trouver dans l'historique même une preuve plus frappante de la nullité des moyens des instigateurs de cette société. Dès que prenant son caractère de la nécessité, la guerre est devenue nationale, toutes les branches actives de ses chefs, n'exerçant plus d'influence sur des maux qu'ils n'avoient fait qu'amener, sans avoir préposé les palliatifs; se paralisèrent d'elles mêmes et n'exercent maintenant sur les affaires qu'une influence passive pour le bien-être général et secrète et persécute sur ceux qui peuvent démasquer toute la fourberie de leur conduite.

Or la crise de la Grèce ne peut être envisagée ni comme une révolution nationale, ni comme une insurrection volontaire, car une société de quelques individus ne fait pas la nation. La nation proprement dite n'a fait que se défendre,
p. 14 mais au point où en sont arrivées les choses, les | Grecs ne peuvent plus retomber sous la dépendance des Turcs, une fois qu'ils ont pris les armes contre eux — à supposer même que l'Europe reste indifférente à cette lutte à outrance, et qu'on ne permette pas aux Grecs de tirer du continent leurs armes et munitions militaires, ils finiront par succomber jusqu'au dernier, plutôt que de retomber sous un joug, devenu bien plus terrible pour eux, et l'on verra cette malheureuse nation, s'éteindre à jamais. Quelle garantie leur présenteroit-on pour l'avenir? qu'est-ce qui aura le pouvoir de balancer la crainte de la vengeance d'un ennemi aussi barbare? Bientôt sous différents prétextes, il ferait tomber

[1] Indescifrabil.

les têtes du reste, des seigneurs, des principaux négociants et des Grecs l ttrés, même des évêques et ne laisseront subsister que le bas peuple, que le terrorisme fera croupir dans l'esclavage et qu'il disseminera dans les différentes contrées de son vaste empire — où pourra s'arrêter la furie d'un peuple qu'arme le fanatisme contre les enfants du Christ? il défendra ses écoles et étendant sur la p. 15
religion sa main destructrice, il fera peut être abjurer à nos malheureux descendants la croyance de leurs pères! on s'étonne | qui ne sait pas l'influence qu'exerce sur les nations, le gouvernement despotique, quant son arme est l'ignorance et son guide, le fanatisme.

Au cas même où les cabinets de l'Europe voulussent devenir les médiateurs de cette crise non pour secourir les Grecs, mais pour les faire rentrer dans la soumission, quelle assurance pourroient-ils leur donner sur leur existence à venir? On peut objecter que si les Turcs n'observent pas strictement les articles de la convention, l'Europe entière, pour lors [?], intéressée à les défendre, prendra le parti des Grecs, mais une fois que ces derniers auront mis bas les armes, que les Turcs délivrés de la périlleuse situation dans laquelle ils se trouvoient, se seront raffermis dans leur puissance, s'ils veuillent, ...[1] malgré la garantie de l'Europe, abuser de l'état des Grecs, ceux-ci en deviendront la victime, comme nous l'avons déjà vu, et cette nation sera anéantie avant que les cabinets du continent puissent envoyer à leur secours. On pourra objecter que les Turcs en pâtiront. Mais de quelle utilité sera la vengeance pour un peuple qui n'existera plus? p. 16

Ainsi cette nation chrétienne touche à la veille de sa perte, si les cabinets de | l'Europe veuillent envisager cette crise involontaire et imprévue, comme une révolution et agir d'après le système de les étouffer toutes pour le bien-être et la tranquillité des états. Car il est évident que si la Porte, au lieu de massacrer indistinctement tous les gens, de martyriser aussi ignominieusement le père de l'église et tout le clergé, de prostituer et vendre les épouses et les filles de tant d'innocents, d'abattre tous les saints autels, se seroit conduit avec modération et prudence, l'Etherya auroit manqué son but à cause de sa mauvaise organisation, ou pour mieux dire, il paraît qu'elle n'en avoit aucune, n'ayant pensé à rien ni pris les mesures nécessaires pour garantir, et la guerre [2] nationale n'auroit pas eu lieu. — Maintenant, la seule idée que la religion du Christ doit fléchir devant celle de Mahomet ne leur permettrait plus de mettre bas p. 17
les armes, et ils aimeront mieux tout perdre que l'espérance d'un meilleur avenir. |

Arhiva Istorică Centrală de Stat U.R.S.S., Leningrad, Fond 673, dos. 120.

---

[1] Indescifrabil.

[2] În text, șters révolution, și înlocuit cu guerre.

# INDICE

*de persoane, locuri și materii* [1]



[1] Au fost culese cu aldine numele de persoane, cu MAJUSCULE cele de locuri, iar materiile cu litere *cursive*.

Pentru o serie de persoane vezi și indicele de la vol. III.

C

### F



### G

## H

I

## Î



## J



## K



## L

## M

## N



## O

## R

S

## Ș



## T



## Ț



## U

## V



## W



## X



## Y



## Z

Redactor de carte: Neonila Peatnițchi

*Dat la cules 28.04.1960. Bun de tipar 02.11 1960. Tiraj 800 exemplare. Hîrtie semivelină 65 g.m². Format 16 70×100. Coli editoriale 25.29. Coli de tipar 22. — A. 0593 1960. Indicele de clasificare pentru bibliotecile mari: 9 (498) «1821» (001). Indicel de clasificare pentru bibliotecile mici: 9 (R) «1821».*

Tiparul executat sub com. nr. 498 la Întrepr. poligrafică nr. 4. Calea Șerban-Vodă nr. 133 135, București, R.P.R.